Szinpad és arisztokrácia

A letünt korszak szinházaiban — ugy a szinpadon, mint a nézőtereken — az arisztokrácia állandóan jelen volt és pedig a legkülönbözőbb formákban. A burzsoázia, mint szinházi közönség — ez rendkivül jellemző — rajongott a hercegi hősökért, a szenvedő grófkisasszonyokért; az elmult évtizedeknek legtöbb szindarabjában a főszereplő grófnő vagy marquise — báró vagy legalább is lovag. A szentimentális comtesse ép oly leltári alakja volt a szinpadi szerzőknek, mint a hülye és degenerált fejedelem vagy őrgróf.

A mágnás, mint *aktor* jóval ritka jelenség volt minden időkben. A színészet évkönyvei alig tudnak ezen a téren valamit felmutatni. Az arisztokrácia — mint minden más pályától, ahol dolgozni kellett — a szinpadtól is távol tartotta magát. A színészetet nem tartották comme-il-faut mesterségnek s ha mégis láttunk olykor szinlapokon grófi vagy bárói prédikátumot, az legtöbbször nem jelentett egyebet, minthogy valamelyik letört mágnás kompromittálni akarja a családját vagy legalább is szelid nyomást akart gyakorolni a fukar majoreszkára, jelentette ezenkivül azt is, hogy élelmes szinházi vagy még gyakrabban orfeumi vállalkozók a polgári közönség naivságát önző anyagi céljaik érdekében ügyesen kamatoztatják. Az ilyen esetekben a hangsuly sohasem a produkción, hanem mindig a hires vagy hirhedt szereplő nevére és cimeire volt helyezve, például Claire *Metternich, Krisztics* Milán.

A jómódu, a dusgazdag mágnást mint *habitue*-t nem kell részletesebben bemutatni és jellemezni az olvasók előtt.

A legutóbbi hetek eseményei viszont épen ott szülték a legkinzóbb problémákat és kriziseket, ahol az anyagi gond a legkivételesebben volt jelen az arisztokráciánál. A munkához nem szokott mágnás tanácstalanul áll és nem találja helyét a dolgozók társadalmában. Pedig az kétségtelen, hogy abban az uj világban, melynek pilléreit izmos kezek egyre szilárdabbra épitik, kenyere csak a dolgozónak lesz. Meg kell jelölnünk hát azt a helyet, ahol az arisztokrácia fiatalabb évjáratai leghamarabb munkakört találhatnak és ez a hely: a *szinpad.*

A proletárállam konstrukciója nem ismer kicsinyességet és nem ismer bosszuállást. A szinpadok nagy látókörü vezetői szivesen fogják látni a néhai arisztokrácia arra termett és tehetséges elementumait, és nem fogják elzárni előttük az érvényesülés és boldogulás ösvényeit. És ez nem is volna helyes. Az arisztokrácia a maga jóltápláltságát, testi kulturáját harcba kell, hogy vigye: a sok működvelő zenész és énekes, amatőr-chauffeur és lovas meg kell, hogy találja a maga tisztességes munkahelyét a szinpadon vagy a mozigép előtt. A hangsuly lekerül a *név*-ről a *produkció*-ra, a talentum, az ambició, a szorgos munka megtermik a maguk kettős gyümölcsét és ezek: uj *proletárönérzet* és *becsületes kenyér!*

Kalotai László

KASSÁK LAJOSNÉ

Maga csak tudja

INTIM PISTA, kik azok, akik most visszatérnek a szinpadhoz, melytől egy és más ok miatt a multban elszakadtak?

— Nagyon sokan vannak, csupa ismert név, csupa érdekes művésznő, Pálmai Ilkáról nem kell semmit mondani, őt mindenki ismeri. Maguk is látták a Médiben. Küry Klárának is bizonyára hallották a hirét, ugy-e? Legutóbbi emlékezetes sikerét Az ártatlan Zsuzskában aratta, azóta csak egyszer szerepelt szinpadon. Hát Váradi Ili? Őt már nem is kell emlékezetbe idézni, hiszen itt előttünk lett belőle nagy primadonna és a mi szomoruságunkban hagyta ott hirtelen elhatározással a szinpadot, melynek most ujra és most már remélhetőleg örökre hűséget esküdött.

— Hát még?

— Hát Ötvös Gitta, akit a Táncos huszárokban tapsoltak, mint suszterinast és akit azóta csak premiereken láttak a páholyában. Most hála a sorsnak ő is. És Harmat Ilona is, a nagyszerü énekesnő.

— Tovább,

— És László Rózsi, a pesti kabaré egyik első és legelső primadonnája, szintén a családi tüzhely mellől tér vissza a szinpadra. És Lenkey Hedvig, a bájos Roxan és a többi nagy Nemzeti-beli szerepek kreálója ugyancsak visszatért. Nagy Ibolya, a Nemzeti volt kiváló művésznője szintén.

— Folytassa.

— Még van, még három primadonna. Komlóssy Emma, aki a nemrégi Pest egyik legünnepeltebb primadonnája volt és most ujra lesz, akit mindenki ismer, mert amióta a szinpadtól visszavonult, állandó sikereket arat a pódiumon. Aztán Kormos Ilonka, aki a vidéki és pesti háztulajdonosnő — volt és Feledi Boriska, aki egyike volt a vidék legünnepeltebb primadonnáinak.

— Mondja Pista, miért van ez a nagy visszaözönlés a szinpadra?

— Mert szinésznőkre, szinészekre igen nagy szükség van és lesz. A háboru előtt legfölebb ha 50—60 ezer ember járt szinházba Pesten, a háboru alatt ez a szám felszökött legalább kétszázezerre, most pedig, hogy a nép az igazi emberek járnak a kultura templomaiba, legalább félmillió szinházbajáró lesz, akiknek sok szinház kell és sok szinész, szinésznő. Legalább 5—6 uj szinházat kell majd épiteni.

— Pesten?

— Pesten és Budán. Budán már nemsokára meg is nyilnak az uj szinházak. A napokban itt járt Sebestyén Géza, a buda-temesvári direktor, valószinüleg ő lesz a budai szinházak vezetője. Nem is akar már többé visszamenni Temesvárra.

— Gyerekszinház is lesz?

— Nem lesz, van. A Szinházi Élet Gyerekszinháza szolgálja a proletárgyerekek szórakoztatását. Mint munkások gyerekszinháza működik tovább a megszokott délutánokon kedden, csütörtökön, szombaton a Fővárosi Orfeumban.

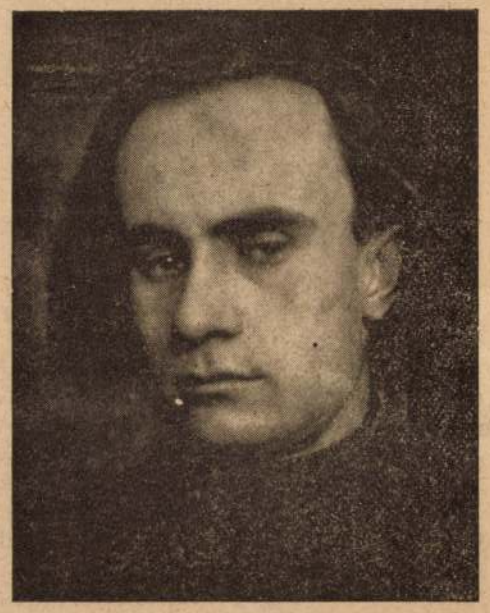

KASSÁK LAJOS

A mozi fiataljai

A magyar kinematografia 20 éves fennállása alatt olyan nagyfoku fejlődést mutathat fel, amilyent kevés országban tapasztalhatunk. Néhány lelkes művészbarát erkölcsi és anyagi támogatásával indult meg évekkel ezelőtt a magyar filmgyártás, amely 1918-ban már olyan nivón állott, hogy bátran és szégyenkezés nélkül vehette fel a versenyt a külfölddel.

Páratlan munkaszeretet, rajongó ambició jellemzi azok működését, akik előtt egy cél lebegett: magyar filmet csinálni, hogy a nemzetközi piacon és a világ kulturnépei előtt a magyar géniusz is emelt fővel megjelenhessen.

Azok a *művészi* erők, akik filmeink művészi értékének emeléséhez lényegesen hozzájárultak, mindenkor képességeik legjavát nyujtották. *Lenkeffy* Ica, *Mattyasovszky* Ilona, *Várkonyi* Mihály, *Margittay* Gyula, *Kornai* Richárd és a többi „öregek" (t. i. a filmművészetben öregek is beváltak) olyan fontos egyéniségek a magyar filmművészet történetében, akik nélkül a magyar filmgyártás alig érte volna el a mai állását.

Ezek a „nagyok" mellett működtek azok a *fiatalok*, akik tehetségükkel és szépségükkel igyekeztek az öregek és az elsők nyomában haladni és ma ott állnak, hogy neveiket tisztelettel és büszkeséggel ejtik ki nemcsak idehaza, de a külföldön is.

A magyar filmművészek eddig leginkább a „Star" művészgárdájából kerültek ki, ma azonban vallamennyien benn vannak a szakszervezetben. *Hollay* Kamilla, *Lóth* Ila, *Dán* Róbert, *Faludy* László, *Wett* Lucy (Rajna Ilus) vezetői lettek annak a gárdának, amely *Deésy* Alfréd körül csoportosulva szerepeltek az első vonalban. Mindannyijuk fő-főszerepeket játszottak a *Star*-képekben, neveik közszájon forogtak a palotáktól a kunyhókig.

A fiatalok egyik vezető-alakja, *Boyda* Juci; aki *Mattyasovszky* Ilona neveltje és leginkább vele játszott a filmen is. Uj csillag, de hamarosan közkedveltté vált „fiatal" *Lux* Margit, aki, bár csak ebben a szezonban tűnt fel először, de máris jóhangzásu neve van.

Az Uher-gárda tagjai közé tartozik *Dömötöri* Kató, *Muzsnay* Bella; *Almássi* Sári és *Kláry* Lottó két év óta szerepelnek a filmen. Előbbi a Hungária-, utóbbi pedig a Phönix-filmeken vivott ki magának jó nevet.

Az Alraune-film egyik szereplője: *Malatinszky* Böske mindjárt az első szereplésével tünt ki és a közel jövőben több főszerepet fog kreálni.

A fiatal generáció filmkedvencei még *Pásztor* Béla, *Nagy* László, *Molnár* Dezső, *Spolarits* Oly, *Góth* Annie, *Gál* Annie, *Balogh* Manci és *Ujváry* Miklós.

Farkas Auróra, *Kertészné Kovács* Lonci (Kertész rendező felesége), *Kőváryné Takács* Ilona (Kőváry Gyula felesége), *Molnár* Emmy, *Szalkay* Sári, *Timái* Margit és mások szintén közkedvelt és jóhirü tagjai annak a fiatalságnak, amelynek nagy része van a magyar kinematografia fejlődésében.

...Április elsején volt a filmszakmában a nagy rostálás. Csakis az elsőrangu tehetségek maradtak benn, igy azok a *fiatalok*, akiknek eddig is nagy részük volt a magyar film megteremtésében és a jövőben még fontosabb szerep vár rájuk, amikor a magyar filmművészet ujjászületésében szükség lesz az ő nagy tehetségükre és egyéniségükre.

Lajta Andor

A Madách Szinház 24-iki bemutatójáról:

Anatole France: Crainquebille

Az ugyanezen cimmel világhirüvé vált novellából irta a derüs bölcs *Anatole* France a három részből álló *Crainquebille-t*. Az első rész a tavaszi reggel Páris tarkán nyüzsgő utcáján, hol a kedves öreg zöldségárus kézi talyigájával forgalmi zavart okoz s rendőri közbelépés s félreértés-szóváltás folytán összeütközésre kerül a sarki rendőrrel s ráfogják, hogy Mihaszna Andrásnak csufolta az öreg zöldségárus a rendőrt. A második kép a törvényszék előtt mutatja a fejleményeket. *Crainquebille-t* bagatelle elitélik két heti fogházra; kis idő, apró ügy, de *Crainquebille* szegény, együgyü fejének ez magát a végzetet jelenti. Harmadik kép: kiszabadul, alkoholista, csavargóvá lesz. Nem fogadják vissza, nem ismerik meg. Az utca kitaszitottja lesz. Pénze nincs, életkedve elpárolgott, dolgát nem folytathatja, vágyik vissza a börtönbe. Odamegy a rendőrhöz és fülébe sugja: *Ronda Mihaszna András*. Peche van. Ez a rendőr szeliden leinti és hazaküldi. Nem marad más hátra, mint a Szajna. A kis *Pocok* invitálja meg halálos utjáról az öreg *Crainquebille-t* kis nyomorult vackára.

A szinház egész társulata részt vesz a *Crainquebille-ben*. A cimszerepet *Szentiványi* Kálmán játssza sok melegséggel és tudással, *Molnár* József a törvényszéki elnök, *Darvas* Ernő a rendőr személyében brilliroztak.

Vitéz Miklós: Akiknek egy a sorsuk

cimü két részből álló szomoru játéka következik ezután. Háborus, nyomasztó levegőből meritette a szerző paraszttragédiáját. Lüktető nagy dialogusokban és kitünő lélektani bevezetésben adja Kis János népfelkelő nagy és emberi dolgát. Kis János hazajön a harctérről és feleségén és fián kivül egy orosz foglyot és egy ismeretlen kis orosz emberkét talál otthonában. Első gondolata és gesztusa a gyilkos bosszué. Itt kezdődik a darab és itt kezdődik *Vitéz* Miklós irói kvalitása, amikor ebből az adottságból levezeti határokat elmosó, minden emberit összeölelő mondani valóját. Izgalmas és gyötrő vallatások és vallomások következnek. Kis János akar, de nem tud bosszut állni, mert minden kimondott szó után egyre jobban érzi, hogy ami történt azért sem a felesége, sem az orosz fogoly nem bűnösök. Akik keverték, akik akarták, akik át nem élték saját bőrükkel a nagy világégést, azokra kellene lesujtania. *Darvas Kálmán* E. és *Magas Béla* játszottak a darab főszerepeit kitünően

Holnap reggel 50-ik előadása

Vasárnap, 20-ikán lesz Karinthy kitünő tragikomédiájának *50-ik* előadása. Ezt az ünnepi estet valóban nivósan fogja megünnepelni a *Madách Szinház*. Az előadás előtt a szerző fog a darabjáról beszélni és pedig darabjának igazgatói fiókokban töltött jó pár éves karriérjéről. Utána *Forró* Pál kitünő iró fog *Karinthyról* és darabjáról egy kis irodalmi értekezést tartani. A jubiláló darabot az első előadás jeles művészei fogják játszani.

A fiatalok
1. Oláh Böske. — 2. Pártos Gusztáv. — 3. Máthé Rózsi. — 4. Boyda Juci. — 5. Kardoss Géza. — 6. Várnay Janka.

MA

IRODALMI ÉS KÉPZŐMŰVÉSZETI FOLYÓIRAT

Szerkesztőség és kiadóhivatal:	Szerkeszti és kiadja:	Előfizetési ár Magyarországon:
Budapest, V., Sziget-u. 16. I-14.	**KASSÁK LAJOS**	**Egy évre 8 korona, fél évre 4 K.**

TARTALOM: V. Beneš: Linoleummetszet. / **Kassák Lajos:** A plakát és az uj festészet. / **Lengyel József:** Három vers. / **Réti Irén:** Asszonyok (novella). / **György Mátyás:** Igy volt (vers). / **Uitz Béla:** Tusrajz. / **Komját Aladár:** Két vers. / **Fehér Sándor:** Rontás (novella). / **Osváth Ferenc:** Szonáta, Op. 69. (vers) / **Mácza János:** Szinházakról. / **György Mátyás:** Karinthy Frigyesről.

I 1

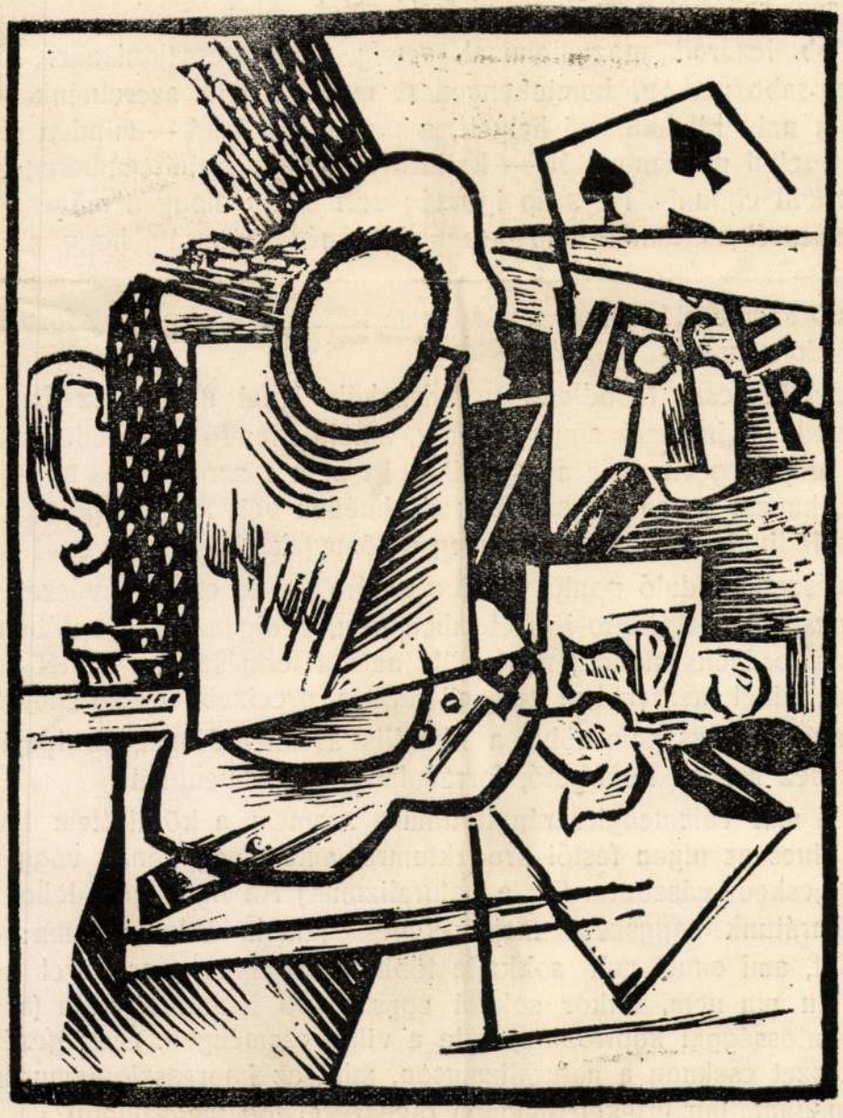

V. Beneš: Linoleummetszet

ÁRA: 50 FILLÉR.

A PLAKÁT ÉS AZ UJ FESTÉSZET

Legelőször is szögezzük le azt a régi igazságot, hogy a művész és ember szét nem választható fogalom s a művészi produktum megbirálásánál csak is a „két élet" egységben látása adhatja meg az objektív végeredményt. De ha ezt a nézetet valljuk, látszólag a determinizmus álláspontjára helyezkedtünk, az élet minden hangját, szinét, mozdulását készek vagyunk egy állandó behatások alatt álló, előre megszabott folyamatnak venni — ami a teljes alárendeltség elméletével jelent egyet. Mi valljuk, hogy az ember mivel fizikális és erősen társas lény, állandóan a kivüle levő világ behatásai alatt áll, de — s itt szakadunk ki az ortodox determinizmusból — minden dolgok fölött való szellemi fölénye igy is módot ad neki a hatások legalább 50 százalékos kivédésére, rákényszerült életvitelének minél tudatosabbá, önállóbbá korrigálására. Ez a tétel áll az emberre, mint szellemi tényezőre és megsokszorozva áll a művészre, mint az emberi maximumra.

Ebből a szemszögből nézzük az uj festészetet.

A legutóbb lezárult mozgalommal, amely az impresszionizmus zászlaját vitte be diadallal, más, biztosabb utakon, homlokenyenest más cél felé szeretnénk lökni az iramot. Az impresszionisták naiv rábámulásai helyett, a huszadik század — minden elvi konvenciótól és szentimentális érzelmi momentumtól — kulturával levetkőztetett emberének mércés és kiválasztó látásának kell eljönnie. Ha szép igazság volt eddig, hogy a művész hárfa, amelyen az élet játsza ki szeszélyes danáit, most legyen kemény igazság, hogy az élet csak nyers alárendelt anyag a művész formáló zsenijének.

Az uj festő szeme elé állított modell nem lefestendő téma, csak formákra emlékeztető matéria a teremtő akaratnak!

A matéria tehát csak tapodható ugródeszkája lehet a művész fantáziájának; csak egyensúlyozása annak az intenziv agymunkának, amely állandó kiszabadulási kisérleteket tesz a miljőjéből, ez a miljő legyen akár a mai világ. Itt nem a szokványos tehetségekre, a dekadens talentumokra, hanem a szó megszorított értelmében vett zsenire gondolunk, aki mindig vátesznek, tornyos individuumnak születik meg a tömegek elé.

Az uj festészet kiinduló pontja tehát a natúra — de ez a művészet maga soha sem lehet a: *Naturalizmus,* (még a Giotto-i értelemben sem, pedig az már valóban isten, például a szintén naturalista Jordaens mellett) mert célja nem a természethez minél közelebb férkőzés, hanem az attól minél messzebbre való ellendülés, precizebben: túllendülés.

A tiszta naturalizmus nem több a liberális szemlélődésnél, az igazi művész pedig minden idők keretéhez mérten felforgató, forradalmi temperamentum!

Nekem, aki már valamenyire rányitottam a szemem a körülöttem lévő természetre, semmi szükségem nincs az olyan festői produktumra, amely egy tájnak vagy testnek szószerinti külsőségeit ügyeskedi vászonra. (Ez a naturalizmus.) Az ilyen kép lehet tűrhető faldisz, vagy egy kedves barátunk nagyszerü majom-képességeinek dokumentuma: de a művészet célja nem ennyi. Sőt, ami ennél már sokkalta több, a krónikás szerepével sem elégedhetik meg. Hangsulyozottan ma nem, mikor sokkal egyszerűbb technikai uton (a mozgófénykép) majdnem hajszál pontossággal kopírozhatjuk le a világ eseményeit. Összegezésül: az uj, nekünk korszerü festészet csakugy a naturalizmuson, mint az impresszionizmuson tul (bár mind a két iskolának tagadhatatlan értékeit magába olvasztva) fog megszületni.

Köztudomásu megállapitás, hogy ami az elmult századok festészetéből, mint abszolut

érték ránk maradt, az elsősorban a téma feldolgozási módja — a művész megjelenitő ereje. A téma miértjének szociális értéke mindig időleges s ami a képet az utókor részére kritikailag értékelhetővé teszi, az a megcsinálás hogyanja ... És ez az a pont, ahol a plakát és az uj festészet okszerü találkozását elgondoltuk.

Mint ahogy a nem is régen még kutyákkal kiüzetett ügynökök, ma elég tekintélyes szerepvivői társadalmi életünknek, ugy a művészet „szent berkeiből" kilökött plakát is ma valósággal eleven, minden materiálisabb mozzanatunkra kiható szerephez jutott.

A jó plakát szinte csalhatatlan fokmérőjét adja kereskedelmi, ipari, politikai és művészeti életünknek. A plakát képében minden nagyobb vállalkozás megszüli a maga szószólóját, aki aztán százezer emberi száj helyett megcsinálja a piaci propagandát és szineivel, figuráival minden látószembe beleordítja magát, éjjel, nappal harcol gazdája üzleti érdekeiért.

A jó plakáton nem kell, hogy rajta legyen (és nincs is rajta) a kinálati cikk mása, egyedül szuggesztiv erejével iparkodik az eredményt *kierőszakolni.*

A jó plakát mindig a radikalizmus jegyében születik meg (mestere mindig egy megüllepedett masszát vagy egy ellenséges áramlatot akar áttöretni vele) s ezért soha sem, mint egy tömegnek csupán számot adó tagja, hanem, mint egy magában álló abszolut erő ugrik ki a porondra. Természeténél fogva mindig agitativ, de lényegében soha sem korlátok közé szorított. Mert a jó plakát nem csupán, mint üzleti közvetitő jelent sokat, de mint tiszta művészi produktum is fentartás nélkül élvezhető és értékelhető, akárcsak egy tájkép, vagy portré. A nélkül, hogy valódi hivatását elejtené a festészet minden eddigi értékét magában hordhatja, sőt bármely „művészien" készített képnél könnyebben gyarapithatja meg uj értékekkel.

Nem tudom a legujabb iskolák (Futurizmus, kubizmus, Expresszionizmus, Szimultanizmus) észre vették-e a plakátban rejlő hatalmas kifejező erőt s a számtalan uj festői lehetőséget, de az bizonyos, hogy kereső utjuk igy részletekre szaggatottan is a plakát szabad, akaratos stilusa felé gravitál.

Még nem volt festő generáció, akinek annyi baja lett volna a technikai nehézségekkel, mint a mi generációnknak. — A determinizmus és az egyén szabadulni akarása.

Ez a forradalmi mozgolódás csak méreteiben és az egyszerre több irányból való felbukkanásában ujszerü; különben ezek az egyszerre kirobbanások már visszamenőleg is meg voltak a művészet evolucionáris fejlődésében. Oktalanok akkor sem voltak és most sem az. Mindenkor egy hatalmas társadalmi reformnak voltak az előhirnökei, legrosszabb esetben szerves velejárói. S ha megvoltak a keresztény századokban, a jobbágy korban, akkor hatványozottan kell, hogy meg legyenek a mi szociális problemáktól izzó, szabad versenyü, világot megváltani akaró korunkban is. Amint a filozófia, politika és technika megcsinálta forradalmi előrelendülését, ugy a festészet sem maradhat meg a tegnapi stádiumában, nem, ha mégegyszer annyi nagy mestere lenne is a multnak.

Ma mások a festők elmondani valói, tehát mások kellenek, hogy legyenek a kifejezési eszközeik is.

A klasszikusok legtöbbnyire vallásos témáinak sima, detailirozó modora ma már nem elégséges, illetve egyenesen diszharmónikus az adódó témakörrel.

Az óriási metropoliszokban a technika és a szociológia századát éljük. Az istenség misztikus búvárlását ezer más égetőbb, közelebbi problémák tetézték be, a nyugalmas falusi idillek apoteozisét kiszorították belőlünk modern idegkonstrukciónk mohó pillanat-élései. A pátriarchális belenyugvás helyett a bajszelek viharában szédülünk s aki ebben a században dolgozik, aki ennek a századnak a karakterét akarja adni, annak minden idegszálában, vérében, munkájában a kor emberének kell lennie.

Ma leginkább a futuristák, expresszionisták és a többi „bolondok“ azok; ők koruk ráhatási alatt egy tudatos kivezető utért verekszenek, a velejükben halott klosszikmokhoz létrát támogató „józanok“ mellett. Amilyen kaotikus vegyüléke századunk egy ismét kiegyensulyozódó társadalomnak, olyan értelemben primitívjei ők (nem tévesztendők össze a gerinctelen neoprimitívekkel és Henri Rousseau-val sem, aki lehet zseniális autódidakta, de az uj festészetre semmi különösebb jelentősege nincs) a majdan klasszicizálódó festészetnek. Csak valahol a négereknél és a 12-ik század klaszikus primitívjeinél találjuk meg a mai keresések pandantját.

Az ősprimitívekhez hasonlóan (de kulturáltabb, komplikáltabb formában) ma ujra az isteni dadogók között élünk.

Az emberbe zúdult világalakulás nem birja el a törvénnyé esztétizált formákat, a forró életből lelkezett mondanivalójához verítékezve kevesli a meglévő kifejezési eszközöket. Innen az értelmetlen zavar a laikusok szemében és innen a néha valóban túlzott *modor*, amibe a keresők belesodródnak. Igazságuk értékén azonban mindez semmit sem változtat.

Akárcsak a plakátművész, ép ugy harcosok, próféták és emberek ők a maguk művészi körében.

Képeikkel tisztitó hatalmat akarnak beledobni a korba, művészetükben a vajudó század irányt jelző póznái. Az ő képeik már nem szobadisznek készülnek, hanem mindannyiszor eleven kérdő és felkiáltó jelek akarnak lenni az értelmi tömeg előtt. (Ezzel nem hódolunk be az emlitett iskoláknak, ezek még csak lépcsők a nagy egészhez s csak ezek tudatos összetalálkozásából fog megszületni a valódi érték.)

Az uj festő erkölcsi individium, tele hittel és egységbe vágyással!

A képei pedig harci eszközök!

Nem sokat esztétizál, a nűánszok soha sem fontosak, csak a lényeg, (témában és kivitelben) ami eszenciás nagyszerűségében mindig életes és támadó egység.

Az uj festészet a monumentalitás jegyében, az ész reviziója alatt készül s egészében mindig valami a mainál örömösebb célt szolgál!

Karaktere akárcsak a plakáté: egyéni demonstráció és szabad erő!

A smaragd tengerekből, a tejfeles nyiresekből és a „józanul látott“ viaszlábszárakból már kigyógyultunk.

Tudjuk, hogy vagyunk s életünk a művészetben is csak az életet akceptálja.

Minden vágyunkkal kivánjuk, hogy amint a plakát egy nagyszerü kiegészitője a modern városnak, úgy töltse meg a szobánkat egy kivülünk való s minden ipari tárgyat legyűrő élettel a kép s amint a plakátok előzködnek egymás között a tarka hirdetőoszlopokon, makacs, világdöntő kedvükkel, ugy előzködjenek a képek a mostani dohos és álmositó kiállításokon!

Kassák Lajos

Ma. 1916. nov. 15- 1. szám

A „Faremido" alkalmából

(Utazás Faremidoba. Irta: Karinthy Frigyes)

Karinthynak nyiltszivüvé sikerült pályafutása páratlanul gondoskodik újabb és újabb önvallomásról. A tömeges közönség, mely a szabadon előadót körülveszi, miután kelthetne bennünk bizalmatlanságot a kijelentések belső meggyőzöttsége, őszintesége iránt, ha nem tudnók bizonyossággal: hogy a közönség megválogatása ugyanabból a primordiális erőből kisugárzó életműködése az irónak, mint az anyagának formábateremtése. Az öntudatos életformálás és a művészi forma közt kétségtelen a correspondentia. Melyről sokat vitatkoznak: a sociális elhelyeződés szintén magában az irásban (nem a magánéletben) már az első nekigyürkőzésekben indul meg. Éppen ezért az élet célszerü berendezése hasonlóan lelkiismereti kérdése a tudatossá fejlett művésznek. Az útnak induló Karinthy felkészültségének documentumai kezünkben vannak: az „Esik a hó" cimü könyv, azonkivül a folyóiratokban sajnálatosan szétszórt, de emlékezetünket a legszimpatikusabban izgató versei.

Ezekben a munkákban a feltörekvés fenekedő rugóitól a külső adottságok közfalához szorult sihedersége, a korral járó, egészséges pesszimizmusban sajdul a kéjes és borzalmas fantazmák felé. A robot karmaiból kiönnálósult élet a halálos zsibbadságig nivellálttá irdatlanodik begyujtott óhajában. A Színésznő visszatérő motivumában, a Horovetznéban és a mindenféle végzetes asszonyi figurában kegyetlen nemisége alakoskodik. Rendkivüli ügyességgel hurcolja keresztül ősi miszticzizmusát a kort munkáló műhelyeken és aktualitásokon: gyár, repülőgép, chemia reactio, fejlődéstörténet öltözi közbünkvalóvá csontvázait, lelkeit, kisérteteit. Legtöbbnyire ilyesfajta, egyetlen szenzációs öt'etből fejleszti ki mondanivalóját, akárcsak Wells, de bár nem a legfőbb erőssége a sokfázisú élet követése, belső mozgalmasságban fölötte áll az angol irónak. Az akadályokat *végső erőfeszitéssel* küszö ember fintora dominálja ezeket az első irásokat tragikusan kiváltságosakká.

Később, az érvényesülés felé feszülő akarata, az irásait fütő revelatiókkal párhuzamosan, a gyakorlati életben is cselekvően lépett fel. Számolva az értékesithetőkkel barok képzeletében, közkedvelt ficamok gúláin az ábrándjaihoz közelálló társadalmi positióba rugta fel magát. Ezekkel a napi szükségletnek szóló termékekkel nincs most módunkban foglalkozni, hisszük azonban, hogy már létezésükkel elnézhetlenül helyet és érvényt biztositottak maguknak Karinthy későbbi müveiben.

Igen fontosnak tartjuk a Swift féle kaptafára húzott munkáját, melynek mi dolga sincs mintájának harapófogú, kinú, tébolyultan *igaz* gúnykacajával: mert parányi conceptiójában a tudat alól jövő symbólikus vallomásnak tekintjük alkotási módszeréről. Bizonyára nem azt látjuk mögötte, amivel unos-untalan commentálni szokták: az emberi munkának az ember fejére kerekedését. Hanem egyszerüen ezt mondja: Csak a képzelet-munkám mintájára összeszerkesztett, képletek ujjmutatásával követhető, világos, anorganikus, gépváz világ az egészség! Valóban, minden újabb munkája egy-egy gazdaságos ötlet legegyszerübb kivitele. Csupasz gépbordázat. Wagner nyelvével: hatás nélküli (nem működik!) de effectusos. Frappáns, mint egy húsnedve-préselt tantétel. A szemet hályogositó, „szerves" veszedelem teljesen kiküszöbölve testéből. Az életfaló és életerős eroticum fölöslegessé vált. De áll a mechanizmus, magasra artva, körültisztelve, légiószámra újraöntve, mint valami szent barom: a mindennap körömharcának jelvénye. Minekünk, akiknek a mellékhang-mocskú juhbél pengése csodásabb, mint a szervetlen fizikai szerszám, mundjuk a hangvilla zugása: a gépemberek, a szolaszik szava úgy kietlenedik, mint az embere nyakára teljesedett ideál. Érzésünk nem követheti a gépnek azt — az actualitás füszereivel inyesitett — dithyrambját, hol ez az emberrel született adat, a gép, nem a természet egyik darabja, ép úgy, mint a fa, folyó és barát-ellenség mint ők, hanem a többieket ragályosnak tekintő kiváltságos sceptikus.

A régi miszticizmusnak is van folytatása, azonban a gépbordák levegőterébe elhelyezve nagy változáson esett át. Most, mikor elvesztette anyaállati táplálóját, a gyötrődő akaratot és már csak *ötlet az ötletért*, ép oly abstractios műveletté kellet holdkórosodnia, mint kellett annak az inkább — gépábrának, a melybe került. A lélek-complexummal való olyan kisérletezésre, mint Karinthy cselekszi, talán még csak Swedenborg vetemedik, de Poe semmiesetre sem. Legalább is vitatható, hogy a léleknek a tetsből ilyetén kivájása és a lélekvándorlásnak arabmesés variálása, gondja-e ennek a repülőgép-helium korszaknak?

Újabb célra fenekedés nélkül, az önelégült játéknak ebben a művészetében nem remélünk semmiféle súlyosra összeállást, sem a háborúban, sem a háború után.

György Mátyás

PROPAGANDA

»MA« cimmel uj folyóiratot inditottunk meg.

A folyóirat szerkesztője *Kassák* Lajos.

Ismeretes az a művészi programm, mely *Kassák* Lajos és a köréje csoportosult iró- és képzőművészek munkásságát irányitja.

Ezen programm kiteljesitésére alakult a »MA« és szerkesztőnk személye bizonyosság arra, hogy folyóiratunk minden számában csak komoly értékü, megalkuvástól mentes művészi anyagot fogunk közölni.

A »Ma« tulajdonosai irók és képzőművészek s igy lapunk barátai nem egy üzleti haszonra alakult vállalat tőkéjét gyarapitják, hanem közvetlenül segitik művészi programmjuk érvényesitéséhez azokat, akiktől művészi értékeket kapnak.

Bizalommal fordulunk tehát az irodalom és művészet igazi barátaihoz és bejelentjük, hogy a közönségünkkel való érintkezést a folyóiraton tul, egyéb területre is kiszélesitjük.

Könyvkiadó vállalatot létesitettünk,

művészi reprodukciókat fogunk terjeszteni,

matinékat rendezünk

és egyéb eszközzel is dolgozni fogunk azon, hogy az üzleti tőke elnyomoritó ereje elől minél több művészi értéket szigetre mentsünk.

Irók- és képzőművészek kezébe szilárduljon végre az irodalom és művészet sorsa!

Hogy célunkat teljes mértékben elérhessük, üzleti alapon kell nekünk is szervezkednünk.

Kiadóhivatalunk a szerkesztőségtől teljesen függetlenül működik.

Az üzleti munka irányitása a kiadóbizottság intenciói szerint történik, de a kiadványaink művészi értékéért a szerkesztő felel

s igy aminek mi csinálunk propagandát: az tiszta művészet.

Népszerüsités, felhigitás nélkül adjuk magunkat és azok elismerését keressük, akik *igy* akarják a művészetet.

Nem elég a tehetség: tiszta szándék és komoly munka is kell ahhoz, hogy valaki igazi értékké emelkedjen.

Hisszük, hogy lesznek sokan, akik megérteni és méltányolni tudják törekvéseinket és erőssé támogatják tömörülésünket.

A művészet ügye a műélvezők ügye is.

Nálunk nem a művészet az üzlet eszköze, hanem az üzlet eszköz a művészet felszabaditásához.

Bizalommal hivjuk fel az irodalom és művészet barátait előfizetésre és a támogatás olyan módjára, mely nálunk ugyan szokatlan, de Berlin és más külföldi kulturközpontok művészi életében régóta ismert.

Pártoló tagsági jegyeket adunk ki.

Vannak egy évi időtartamra vonatkozó pártoló tagsági jegyek és vannak állandó érvényűek.

Egy évre vonatkozó jegy ára 20 korona, állandó érvényü jegy ára 200 korona.

A pártoló tagoknak olyan jogokat biztositunk, melyek számukra is érdemessé teszik a támogatás e módját.

A pártoló tagsági jegyek birtokosai a tagsági jegy érvényességi időtartama alatt
külön előfizetési dij nélkül kapják folyóiratunkat,
egyéb irodalmi kiadványainkért fél árat fizetnek,
évenként egy művészi értékü műlapot kapnak ajándékul,
matinéinkra két darab félárú jegy áll rendelkezésükre
és alakulási stádiumban lévő egyéb művészi vállalkozásainkban is hasonló kedvezményekben fognak részesedni.

Akik csak az előfizetési dijat küldik be, (egy évre 8 korona, félévre 4 korona) a felsorolt külön kedvezményekre igényt nem tarthatnak.

A „MA" kiadóbizottsága.

Január elején jelenik meg

Uj költők könyve

címen a „MA" lirai antologiája

Ára **3·50** fillér

Előfizetéseket már felvesz a kladóhivatal.

A »MA« kiadásában megjelent

Singer Henrik

Világnézet

című füzete

ÁRA 1 KORONA.

Kapható minden könyvkereskedésben.

RÓZSAHEGYI KÁLMÁN

(A Nemzeti szinház tagja)

Szinész és mozi-iskolája

BUDAPEST,

VIII., Népszinház-utca 22. sz.

Értekezni lehet a délutáni órákban

Telefon: József 31-05.

Modern Szinpad

Koronaherczeg-utca 6.

Megnyitó előadása Szombaton november 18-án.

Borszéki ásványviz

Gyomor- és bélrenyheségnél, hurutos dyspepsiáknál, cukorbetegségnél stb. nélkülözhetetlen.

Kapható mindenütt.

Főelárusitás:

Borszéki Fürdővállalat Részv.-Társ.

BUDAPEST, V., Nádor-utca 6.

Telefon: 36-52.

Krausz J. és Társa kő- és könyvnyomdája Budapest, VI., Csengery-utca 86. — Telefonszám: 110-17.

Kicsattant hangpántlikák.
Karok. Lábak.
A fölszabadult lendület, kék okozatrózsákkal. De már nem egy irányban.
— A gyerekeink!
— Éljen a forradalom!
— Mi lesz a gyerekeinkkel??
Két egyfájásu párton tarajosodtak az indulatok.
Voltak, akik siralmasan lehorgadtak és voltak, akik a csillagok felé dobálták az elnyüt sapkájukat.
A lány: — Nem sokára!
A fiu: — Nem sokára!
S a két összetalálkozott ember tavaszi kedvekkel nyujtogatta ki a lépteit.

Kerekek és szijjak körtánca. Groteszk mértani ábrák egy nyughatatlan zsonglőr kényekedvin. Minden a helyén. Tavasz van. S a keresztes üvegeken bekancsit a nap, mint egy maroknyi lámpás nehéz, gyapjasra hizott ködökön át.
A gyár.
Ott görbült a csámpás asztal fölött. Két sovány válla végtelenül kiszurt a fehér zubony alól s három szögü fejében nagy kérdőjeleket állitottak föl az ezres tételek.
Egy lakkos körmü ellenőr aranyokat tornyozott a háta mögött.
Néha hangosan felnevetett az egyik.
Néha nyelve botlatón elkáromkodta magát a másik.
Ez a gyár.
Az üvegfalon tul, mint valami roppant akváriumban gubancolódott a mozgás. A mintás kőpadlón nagy, fekete gépek ültek szörnyetegesen. Morogtak tengermély morgással és garmadás profitot köpködtek távoli célok felé. Nekivetkőzött emberek tüzes vasrudakkal emeltyüztek jobbra-balra. Néha megálltak, mintha a szabad áprilisi terek után akarodzna a vérük, de szabaduló kedvüket egyszerre lecsapolta a rémület.
— Hány óra?
— Mozogni! Mozogni!
— Isten, a derekam!
Az ellenőr derüsen átgurult a fülkén. Az ajtóból:
— Elsejére szünetet adott az igazgatóság!
Keményen egyenesbe józanodott:
— Elsejére?
Egy nevetős vörös folt táncolt felé a gépek közül:
— Irnok ur, a röpiratokat!
Két szögbe épitett fal egészen eltakarta a merszük.
— Elsején felénk forditjuk az idők arcát!
Orditó papirfutárok csavarogtak be a zakatoló sürübe. Néhol ijedten a semmibe ejtették őket, néhol örömösen a magasságokba póznázták. De igazánból már semmi sem volt a helyén. Mozgás a mozgásért. S az innen és tul összetalálkozott a középen.
Ilyen a gyár.

A vaksi lépcsőházban nekiszeleskedett a növérének.
— Engem vártál?
— Ha láttad volna... Sirt... Sirt! Sirt!!
Süketen megvetette a vállát.
— Hagyd ott őket az anya kedvéért!
— Te is?
A lány szemei égetőn átparazsaztak a sötéten:
— Én?
— Már te is...
Rikatón közéjük falazott a csönd.
— Elmész?
A holnap az enyém!
A lány hangja még egyszer belekéselt az estébe
— Holnap...
Laposan a fogai között visszadobta:
— Holnap!
Bent árulkodón elsavanyodtak egymástól.
De senki se reagált. A szoba benne csendesedett a mindennapiságban.

Kis öccse az ajtóig utána lopakodott.
Visszalökte. Ráforditotta a kulcsot,
A reggeli szelek nedvesen orrbacsapták.
— Mi? Hogy ki lesz az erősebb?
A zöldbodros tér unottan ráásitott.
Csakazértis keresztül gázolta.
S az első utcából szemébe pántlikáztak a májusi szekerek. Nagy vörös kokárdák égtek a lovak nekiszegett homlokán s a kocsisok deszkányi mellén is égett a vörös jel.
Aztán mások táncoltak vele szembe.
Mások dobogtak utána.
És megint.
— A nagy ünnep!
A lányra gondolt. S a fölhabzott ucca játszott szegényke fejével. A vér! A vér! Ennyire dusan és elevenen még soha nem érezte a vérét. Ha most valaki ellene ugrana?! A kövek alázatosan a talpai alá hajoltak s az emberek jelentősen rákőszöntötték ünneplő kalapjukat.
A telep felől hajcsáros botokkal, hangosan és kipuposodott zsebekkel áradtak be a csoportok.
Rávigyorogtak. S akárha virágot dobták volna felé, visszanevetett.
Az egyik utcakereszten, mintha horogra akadt volna.
Vörösen legyökeredzett.
Katonák. Csattogón masiroztak. Az utolsók megereszkedett válláról nehéz, otromba acélcsövek gukkerozták az eget.
Valahol kótyagos dalárdisták indulókat kórnyikáltak.
Egyszerre, mintha a vére zudult volna ki a száján:
— Éljen a forradalom!
A vonagló utca lázasan visszabuggyborékolta:
— For-ra-da-lom!!!
— Késéllel és zuhogón egy hang
— Szét! Oszolni!!
Érezte ez a gyujtópont.
— Éljen a forradalom!!

A tömeg visszhangosan szét.röccsent.
Valaki nyakonkapta.
Sikoltósan kiverekedett. És el. A kavarodás részegen előbbre gombolyitotta.
Biztos cél felé rugtatta magát.
S körülötte minden elvesztette a fejét.
A házak kiejtették vén üvegszemeiket.
A villamosok lajhárosan napra forditották a hasukat.
Egészen odáig.
S a csámpás ajtó ijedten beszakadt vele.
— A forra-da-a-lom!!
Megtorpant.
A lány meztelenre verten visitott:
— Uristen!
Az arca vérzett s az eleven szinek fölcsatornázták a dombos mellét.
Az ember előbbre botlott:
— Te... lány!
Mezitelen testére visszakapkodta a rongyait:
— Az utcára! Az utcára!!
Nem fogta föl az értelmét. Hatalmas piros-sárga tömbök ködözték a szemeit. Kitárult:
— Szép vagy!
A lány libabőrösen a sarokba szükölt:
— Áruló!
Elévetette magát:
— Szép vagy! Szép vagy! Szép vagy!
A lány tajtékosan, mint a vihar:
— Lator! Lator! Lator!
Két piszkafa karja ájtatosan felivelt;
— Add nekem a melled!
Alázatosan, mint a macska egészen a lábaihoz kuszott:
— Én még... még soha se! Soha még, soha!!
Kint őrületesen fölharsant az utca.
A szomszédban falak omlottak le dübörögve.
Ügyes mannlicherek belepontoztak a kaoszba.
S valaki mindent áthatón:
— Jézus! A gyerekeink!
Kilógó szemei egy pontra, a lány tomporán őrülten összekancsitottak. Tüzesen fölhasadt a szája:
— A-a-a...
S ekkor egy meglódult sulyok halálosan arcbacsapta.
Vonitva fölvergődött.
A feje csodálatosan elferdült.
S most vakon neki:
— Köllesz!.. Azért is köllesz!! i
A lány csupa-körömmel a szekrény mögül:
— Dögölni!
Rávetette magát.
A pocsétás földön hemperegtek, mint a kigyók.
— Köllesz!., Kö-öl-lesz...
Aztán már csak a lány birkózott. Egy percig. És győztesen felnyujtózott.
Az ablakból le, ahol táncolt a pusztulás:
— Testvérek, az életért!
Valamit még magára kapott s keresztül vágott a gátakon.
Ezren! Tizezren! Utána!
S a lemészárolt utcákban ujra tengerré bődült az akarat.

Kassák Lajos

ESŐ UTÁN;

a nagy, ünnepet kiáltó erdők
csokrosan kinálják maguk.
Levelek teltarcu örömüket felnevetik
a kitárt, jószagú égre.
Kiszökik a házakba börtönözött hangulat,
rátapad fűre, levélre;
az utakon ázott gyerekcipők előtt gurul,
hancurozik, vihog az öröm.
Rokkant katonák rossz mozdulattal ugrándoznak
a kimosdott kórházkertben.
Sok tág, végtelen, máskor unalmas kapualjból
gömbölyü hangosság dől ki.
A tükröző pocsolyákhoz sivitó szél simul,
hurkot vet a csupasz nyakakra;
piszkos utakat (vállránditással) magasba emel,
az uccasarkokba harap...
Torkunkba akad, nevetést cibál: bolondulás!
a hegyeket kötözi össze — —
S itt, a völgy hangulatát lassan futja már alá
a hétköznapok tónusa.

UGY NEM KELL...

Látás: de igy, a szemem vesse ki.
Hallás: fülemből kikevert hangok.
Járás: a föld szaladjon alattam:
mert igy bolond és tavasz — a tavasz

Ember: kit a szemem mintázott jóra.
Hangja: mit a fülem hallgatott szépre.
Rohantunk; vagy a föld szaladt alattunk össze?

Aztán, az ő szájából ferdült ki a hang,
a mozdulat: más izmainak tánca-fordulása
aztán: — — — — — — —
a tavasz pattanó burkából
piszkos-lésen ömlött ránk az ősz.

MERÉSRE PERDÜLŐBEN.

És mégis fölszakadt a szám:
sirás!
Fogaim iskolás rendjét
gonosz harapásra borzolta
a kin!

És mégis nyikkant a vállam
a kezem felhőket telimarokkal hozott
és nevetést fujtam az ámuló szemekbe.

És mégis: előttem olvadt völgybe a hegyek térde
(fanyar üzlelek falazzák a várost)
és én fejtem a felhőkből esőt.
(pénz, rosszagok.)

És mégis: merem kiáltani, hogy itt vagyok:
marokra-fogtam magamból a mindent,
kondenzáltját a perdülő merésnek.

Kádár Erzsébet

különösen a forma leegyszerüsitésében; a tartalomban azonban épen saját fejlődési negativumainak (fajiság, fájásos inaktivitás) kiéleződései. »Szépek« a maguk lirai befejettségében, de az előzőknél kevesebb fejlődési ingerrel, kevesebb fejlődési aktualitással, a mábakapcsolódás kevesebb termékenységével. A ma művészetének a gyökerestől felfordult életformalehetőségek és forradalmi életigények konzekvenciáit kell minden avult esztétikai értékeléstől és minden *akár régi, akár uj* „szép"-dogmától függetlenül agitációsan tettbekényszeriteni. Ide pedig már nem Adyn keresztül vezet az ut.

Boross F. László

GYERGYÓI DELELŐRE.

Tőlem fel, el, reám és hátba
mindenütt
hasas hegyek egymásbadőlnek,
zöldbe tengerülnek

vájkáló, buvó csörejt
szemembefojt a zöld
ugy ful bele fütty, felhő, koppanás

beleful Könyv
Szociál
Zongora
Halál -

de áll
imbolyog az égre-szembe-hegyre
zöldbe
kövér ZÖLDÁR hasas hegyén
apró élősdi rontó
két kaszás — — —

Hahó!
Hahó!

zöldhatvány
tömbök tömegének
rékesz nagy ég tiprott zugának
fullasztó ágyékában
életét és a zajt orditja
két kitárt karok bárgyu csövén
a félelem,
ki én vagyok:

Hahó!!

velük, velünk
hegyszintre billen, megáll
a föld.

Kahána Mózes

NOVELLA

Szabó Ervin emlékének.

A fekete vasoszlopnak vállazott. Háta mögött valami parasztba szaladt igásló sulyos, négyszögletü ládákat zötykölt át az udvaron. Minden a velejéig éltette magát s elunott szemei rábámultak a delelő mezőre.

Az emberek emésztő elnyultságban és fáradt, összevissza dobált végtagokkal hevertek a füben. A nap vörösen belecsóvázott a völgybe s a salakos töltésen nekizöldülten állt négy busa fejü akác.

Egy olajos legény hangjával a kapu felé perdült a szél:

— Mért nem jön már?

Egy fehér szakállu öreg, mintha röpülni akarna, mókásan kétfelé csapta a karjait:

— Halljuk a prédikációt!

Tápászkodó, kormos figurák a kullogó ember felé: „Halljuk a prédikációt"! S a kihüssölt lányok vihorászva legombolyitották magukat a töltésről.

Ott ült a megbolygatott koszoruban. Készült. Őrizkedett. A nyelve masinásan kattogtatta le a hangját.

Valaki előre nyugtalan a részletekbe kérdezett.

Ő mindent summázón:

— Estére gyertek el a csoportba!

Gunyos és komoly vitákból testesedett föl a lényeg:

— Estére?

— Estére!

A kürtők magasából rájuk kiabáltak a sárga rézdudák.

Egy szobrosra telt lány még egyszer elkomolykodta:

— Estére?

— Bádog-ucca 24!

A kiváncsiság bizonytalan izével falkás sürüben be a foltátott kapun, szét a mühelyekbe oldalogtak.

Megint a munka. Hétig.

— Nem keresett senki?

Keserübe fojtott rövidséggel az anyja:

— Senki!

Az iróasztalra csinositott vekkeren nyolc óra A család. Fehér kötényes öreg-cseléd a vacsorát adja fel barna fatálcán. Bor is, karcsu ivópohárban. Egy vérerekkel tetovált női kéz, amilyen minden pincékből fölvirágzott diáklányé, az asztal hosszában ő elé tólta.

Egyetlen korttyal magába önti. S alázatosan az anyja:

— Megint nagyon izgatott vagy.

— Én?

A kisöccse éretlen, hangos nevetéssel felcsattan:

— Megint a jobb felin mozog a bajuszkád!

— Buta . . .

Esznek. Különben csönd van. Nagy, belső nyugtalanságok néha magasba lökik a fejüket. A szivük, mintha föld alól dobogna ki. Az anya lassan, izetlenül rágcsál, latolgat, végre is kibugyan a hangja:

Ma. 1918. okt. 15.
III. évf. 10. sz.

— Megint el akarsz menni?

A fiatal ember már a tükör előtt készülődik. Nem felel. Fekete ruha, kemény fekete kalap van rajta. Huszonöt évvel leszáradt arca idegesen megráng, észreveszi, egészen elfordul a világosságból.

— Mire ez a hajsza? Minek ez neked?!

A lány tizenhét éves. Még semmi szenzációs dolgot nem látott a világból, de finom mivü szerkezet, nagy revelációkat sejt a báttyában s azért, mint mindig most is mellette pártoskodik.

— Igen! Nekem is kötelességeim vannak.

Az anya legyint. Nem szól többet. De annyi mondanivaló szakadt benne, hogy kicsiny feje elbirhatatlanul a mellére esik.

Az öreg-cseléd a leszedett edények terhével sötét, babonás sejtelmeket vitt ki magával a konyhába. Valaki ugyanolyan vén bekukkant a folyósóról. Suttogás.

— Már megint azokhoz a Sátánokhoz készül!

— A véres szájuak!

Valami nesz.

— Hallja?! Már a botját keresi!...

Megtalálta. Ficsuros nádpálca volt, sárga elefántcsont fejjel. Köszönt. Sietős léptei visszakongtak a a vakságig üres folyósóról.

— Aludni megyünk? kérdezte a lány, mintha nem is minden este ilyenkor szoktak volna lefeküdni.

A kis fiu, akinek beszedetlen leckék kóválygottak a szemei előtt, tenyerével verte a száját és hangosan ásitotta: — Milyen jó neki!

Az öreg cseléd még bejött, hogy egy-kettőt fájdalmasan sóhajtson.

A kis fiu hozzá!

— De hát mi is az a „csoport" ahova minden este elmegy?!

Az anya véletlenül földre ejtette a szemüvegét. Hangosan sirvafakadt.

Két tevésen megpuposodott, bozontos ember segitette át magát a hidon.

... Mélyen alattuk morgott a viz... előttükmögöttük vörös tüzszemek hasogatták a sötétet... autó ugatott valahol... villamosok csörömpöltek, mintha megvadult kolompos csorda hömpölygöne le a tulnani hegyekről...

Az egyik ember, akinek nagyobb volt a pupja morgósan a zsebibe kotort:

— Istenuccse, már cigarettára se jut!

A másik vadultan föllenditette az öklét:

— De lesz! Majd lesz!!

Foghegyről:

— Bolondság!... Forradalom!! És aztán?! Kilődöznek bennünket a világból s ez is csak a pénzeseknek lesz jó. Mi beledöglünk! Isten uccse beledöglönk!

Lebigyedten a másik is zsebredugta a fekete ökleit.

A hold nagysiku, teli formákkal dekorált.

Patkós cipőik zuholták a gerendás padlót. Lehorgadtak, mintha profétás, uj gondolatok csiráztak volna a fejükben, pedig csak céltalanul dühösek voltak, merthogy ketten sem tudtak összehozni egy cigarettát.

— A forradalom?

— A forradalom!

S egy perc mulva a hid lejtője beleszaladtatta őket az első sötét mellékutcába.

Beszélt. Egy órahosszat. S ugy képzelte, feje körül mindenki látja a glóriát.

Lábzsurolás.

Néha valaki fölkapta a fejét, mintha álmából riasztották volna meg:

— De hol kezdjük el?

Egyszerre összevissza:

— Hol? Hol?

Szép felivelt gesztusokkal kottászta értelmesebbre a szavait:

— Nem fontos!.. Egyedül a cselekvés! A cselekvés a lényeg! A helycserében uj poziciók... Minden az erősebbé... S ezt most a munkásság!

Neki ez az értelem eszenciája volt. A többieknek csak magasból hulló szavak, amik alá felfogó edénynek hiába tartották oda a szomjas füleiket.

Ágaskodás. S valaki nekidühödten kinyitotta a torkát:

— Igy csak egy irnok beszélhet! De mi szakmunkások vagyunk!

Más valaki:

— És családunk van. Igen! Nekem öt gyerekem van és sohse papolok zöldséget!

Fölfelé tornászott.

De egy deresedett birkafejü, mintha árverésen licitálna:

— Nekem most gyütt meg a nyolcadik!

Suta, oktalan harag tornyosodott felé a sörtöcsás asztaloktól. De nekifeszült:

— Mit akartok itt a gyerekeitekkel?

Elámult kórusban:

— Hogy mit akarunk a gyerekeinkkel?!

— Most csak magatoké! Legyetek egyszer a magatoké!.

Egy hordós vénasszony, mintha rakétát durrantott volna ki a szájából:

— Huzzátok le a bolondot!!

Százan hangosan felelőptek.

Aztán egy felkócozott lány az asztal tetejéről:

— Buták! Buták! Buták!

A fölizott fejek értelmetlenül felédobódtak.

— A gyerekeitek! Azok sirják rátok az igát! A gyerekeitek!.. A gyerekeitek!... A gyerekeitek!

A löttyedt mellü asszonyok:

— Ó a szajha!

— Az agyongázolt!!

— A szajha!!!

Még forrázóbban rájuk öntötte az igazát;

— Tehenek vagytok! Ludak vagytok! Házinyulak vagytok!

A fülek fuldoklósan tátogtak s az értelmetlenség egy pillanatra a szemeket is bekötötte.

Aztán előre hátra torlódás.

Erő. Akarat.

A SELLYEI PARTOKON

Írta: KASSÁK LAJOS

A Vág melletti Sellyén élek. Egy hét óta már s talán még egy hét engedélyeztetik számomra. Micsoda áldás, hogy a magam fajta ember az esztendő 365 napjából 336 órát falun tölthet, távol a nagyváros zürzavarától, ott, ahova, mint szűkebb hazájába, állandóan visszavágyódik. Valamikor nagyon régen kiszakították gyökereimet a falusi templomtorony árnyékából, de hiába értek azóta örömök és megpróbáltatások, ősi ízek csiklandják az inyem, éjszaka a csöndes négy fal között olykor visszahallom a gyerekkoromban üldözött állatok visongását, a párzó galambok búgását az eresz alatt és érzem a szérüskert száraz és fanyar illatát.

Tehát most itt vagyok és felületesen azt is mondhatnám, úgy élek, mint a parasztok, de ha az igazságnál akarok maradni, akkor csak azt mondhatom, hogy bizonyos rég áhított nyugalommal henyélek és bámulom magam körül a parasztok életét, ami most teljességében nyüzsög, veritékben ázik és szakadatlanul megfeszül minden idegében és izmában. Az alföldi tájhoz viszonyítva itt nagyobb késéssel érett be a gabona s csak most kezdték meg az aratást. Este kilenckor már vak csönd van a faluban, csak a harmatos csillagok ragyognak fölötte, enyhe remegéssel, hideg lobbanás nélküli fénnyel. Hajnali háromkor azonban már a ló vízért nyerít az istállóban, a gazda fölcihelődik a zsákjáról, kiereszti a tyúkokat, libákat, kacsákat s aztán nyikorog a szekér s megindul hosszú kilométeres utakra a Vág mentén. Micsoda legendás folyó ez, menynyit hallottam rohanó iramáról, zúgóiról és örvényeiről, s most alig mászik a medrében, hatalmas szigetek szakadnak ki belőle s kedve lenne az embernek, hogy néhány csöbörrel vizet hordjon a tátongó partok közé.

Alig, hogy kihajnalodott, férfinép már nem látható a faluban, csak az asszonyok jönnek-mennek, tevékenykednek, egyazon időben ebédet készítenek az aratóknak és zsupkötelet fonnak, fohászkodnak egy cseppnyi éjszakai esőért és szakadatlanul hajkurásszák napégette és örökösen éhes gyerekeiket.

Uram, Isten, mennyi a gyerek ebben a faluban! Itt nem gyilkolnak földéhségből és nem ismerik az utóbbi időben anynyiszor fölhánytorgatott és jobbról-balról megbeszélt egykézést. A portán, ahol szállásomat ütöttem fel, egy alig ötven éves özvegyasszony az úr, és hat unoka játszik, verekszik, sír és trombitál körülötte azokon a cifra fatrombitákon, amiket a hetivásáron kaptak ajándékba. A néninek nyolc gyereke volt, a hat unoka most két arányla fiatal fiáé. És a szomszédban öt gyerek van és a másikban hét és tele van velük az egész falu, akár egy óriási verébfészek a szapora fiókákkal. S úgy látszik, a sok gyerek mellett sincs szívet keserítő, reménytvesztő szegénység ezen a tájon. A körülbelül 5000 lakosú faluban minden ház gyönge, pasztellszínűre meszelt s téglából való falak hegyében piros cseréptető virít. Ki tudná megmondani, hogy mi lesz ennek a falunak a sorsa a továbbiakban, de, hogy így összetömörülten körülöttem áll, csupa bizakodó élet, az öregjei türelmesen megadják magukat sorsuknak, a fiatalabbak keserűség nélkül termelnek, s a kicsinyek egészségesen, és szépen gyarapodnak. Jól táplált, arányos formájú és sudár termetű valamennyi Ha végigmegyek az uccán, a kapuban látok itt-ott tizenhat-tizenhét éves lányt, szinte kecsesen kiformált termet, illedelmesen szerény, és kultúráltság sugárzik a tekintetéből. Megállapítom, hogy ezekre már az ellenségük sem mondhatná rá, hogy buta parasztok, a világ dolgai felől nagyjában tájékozódott földművelő népség, akik nem rabszolgái a földnek, hanem művelői, ősi szokásból és praktikusan átgondolt céllal.

Ujság kevés jár a faluba, de elég gyakori az a ház, amelynek kitárt nagy ablakain át széthangzik a rádió szava, magyarúl, németűl, szlovákúl és más nyelveken is, s az ember elcsodálkozik fölötte, hogy itt, majdnem az isten háta mögött, az egész világ érverését hallani. Ezek az emberek összeköttetésben vannak az emberiséggel, figyelemmel hallgatják a távoli üzeneteket és egymás között úgy beszélik meg országok sorsát, háborúk eshetőségeit, mint ahogyan valamikor a fonókban a boszorkánymeséket mesélték el egymásnak.

Itt élek közöttük, de kissé távol az ő életük sodrától, oldalt kint a parton, életüket nem élem a maga teljességében, de mindazt amit tesznek-vesznek, ami jó és rossz történik körülöttük, eléggé közelről és eléggé közvetlenül figyelem. S mennyire sajnálom, hogy ilyen gyámoltalan vagyok írásaimban és nem vetekedhetem jó barátommal, Móricz Zsigmonddal, akiben a látott és hallott élet pillanat alatt irodalommá változik át s egy sornyi jegyzetből a hajnali órákban megszületik a mű, amely irodalmi alkotás és társadalmi dokumentum is egyben.

Móricz Zsigmond több mint tíz éve járt ezen a tájon s állított be egyik délidőben erre a portára, éppen így aratás idejében. Nagy országjáró ő s már hallottam felőle máshol is, mint ahogyan hallottam most itt is, egyszerű munkás emberektől, hogy milyen öröm volt látni, amint az idegen férfi busa bajuszával, sűrű hajával és bottal a kezében belépett a kapun. A cséplők hosszú kecskelábú asztal előtt früstököltek s az idegen, aki látogatóba jött falusi író barátjához, mintha eltévedt volna, szégyenkezve kérdezte, hogy jó helyen jár-e?

— Igen — hangzott a válasz az asztal végéből s az ingregatyára vetközött emberek közül fölállt egy nyurga legényke, aki az induló fiatal író volt, most tőrőlszakasztott paraszti mivoltában bemutatta a mestert a társaságnak, amelyről azt lehetett volna hinni, gondolkodásmódban és tájékozódási képességben sem jutott tovább a nehéz munkán, a karéj kenyéren és és a paprikás szalonnán.

Móricz Zsigmond egyszerre otthon érezte magát, mint testvér a testvérek között élt néhány napig a robotosok között a zsivajban. a pöfékelő traktor körül, a zakatoló cséplőgép mellett s ez az egész profán élet pillanatok alatt a térből áttevődött a papír síkjára s Vágsellye és fiatal írója helyet kapott Móricz Zsigmond élettől duzzadó, nyugtalan és fölmérhetetlen irodalmában.

Könnyű neki, gondolom magamban, ő az a fa, amely mindig virágzásban és gyümölcsözésben van, aki nem ér rá elfáradni, s ahol mások közömbösen haladnak el láthatatlan varázsvesszejével, ő ott is észreveszi a szóra érdemeset. Aratásban vagyunk most is, mint annakidején voltak ezek az emberek, de mint mondtam már, én oldalt kint állok a parton, inkább csak figyelem, mint élem az életüket és irígykedem rájuk, talán nem is azért, mert különösen jónak találom a sorsukat, hanem azért, mert nekem ott kell állnom, ahol állok, azért mert elszakadtam tőlük, s hiába vágyakozom közéjük, érzem előre, hogy sohasem térek vissza hozzájuk, hogy belekapcsolódjam a mozgásukba, hogy aludjam nyugodalmas alvásukat, hogy fölényes bölcseséggel megvédhessem magam a civilizáció gonosz kísértésétől, hogy az ő nyelvüket beszéljem újra, amely szűkszavú, de a maga tömörségében mindent egyértelműen foglal magában.*)

Az a fiatal író, akit tizenkét évvel ezelőtt látogatott meg Móricz Zsigmond, még mindig bent áll a paraszti sorban, de azóta már megházasodott, a maga kis gazdaságán fúr-farag, és két gyereke van: a kerekfejű, kedvesenletyefetyélő Matyi és a karonülő Veron, aki még nem hadarja a szót, de a fölhasadó ajkai közül már látszik hat kis fogacskája, négy fölül és kettő alúl, s a két arcocskája lángralobbanásig kipirult a fogzás lázától. Ezek a kicsinyek most itt vannak a nagyanyjuknál, egyik az egyik karján, másik a másikon, s én nézem az aszszonyt, mint a termékenység szobrát és szemlélem a gyerekeket és örülök nekik, mint az érő gyümölcsöknek a fán. Igy, hogy négyen együtt vagyunk, én vagyok köztük a legidősebb, de mégis, a gyerekek az asszonyt nagyanyának szólítják, én pedig néménnek. Miért árulnám el nekik, hogy én vagyok az idősebb. Akkor talán elkezelne kicsit, hogy úgy mondjam, magamra hagyna talán szokásaimban és szükségeimben, de így anyám helyett gondoskodik rólam, tűzhelyén fől az ebédem, s megveti az ágyamat, mintha kicsit az unokái közé tartoznék magam is. Pillanatokra megint fölbukkan bennem az irígység, így szeretném látni valahogyan a magam öregségét is, felnőtt

*) Amit az író képzelő ereje átélt, az történelem. En azonban még nem voltam Vágsellyén. *M. Zs.*

Kelet Népe 1940. szept. 1.

gyerekeimmel és cseperedő unokáimmal körülvéve, de micsoda hiábavaló ábrándozás mindez, legföljebb, ha szemlélőjük vagyok és megszólaltatójuk a tiszta papiroson. Vagy 150 órát maradok még ezen a helyen, aztán búcsút intek valamennyiöknek talán örökre. De lehet, hogy sokáig nagyon sokáig emlékszem majd rájuk, mint ahogyan emlékezni fogok a szérűskert illatára s a Vág sötétszínű, síma vízére, amelyben megmártottam mezitelen testemet. Lehet, hogy minderre emlékezni fogok sokáig, mint ahogyan bizonyos, hogy sohasem fogom elfelejteni, azt a vasárnap délutánt, mikor a fakó tehén megszülte hetedik borját.

Hajnaltól vajudott a tehén délután kettőig. A gazda, a gazdasszony és az egész ház apraja-nagyja ott sündörgött az istálló körül, egyre csappanó jóreménnyel és egyre szaporodó kétségekkel abban az irányban, hogy a tehén és borja épséggel átvergődik ezen a szép júliusi napon. Már ott állt az istállóban az ezermester szomszéd is, aki aratómunkás, disznóölő, miskározó, a tehenek és lovak bábája egyszemélyben. Mindenki résen volt, de a Tarka csak állt, lecsüggedt fejjel, lánccal a nyakán a jászol előtt s ahogyan egy gyönyörű, buta tehénhez illik, türte a fájásokat és várta a megváltó pillanatot. De a jövevény csak nem jelentkezett s a menyecske végül is elszaladt az állatorvosért. Közben a gazda, a hosszú, vézna ember, ingujjban, földig érő gatyában alágyújtott az üst alá s olyan meredten és szótlanul járt a tágas udvarban, mintha a teknőfaragók faragták volna ki éles fejszéjükkel óriási bábunak a jegenyefa törzséből. Nem szólt egy szót sem s mégis mindenki őt figyelte, mert ő volt a tehén gazdája és ő volt az, akit az egész dolog a legmélyebbről érintett.

Aztán megjött az állatorvos, fekete fiatal férfi, kerékpáron s hogy a tehenet megnézte, máris félig mezitelenre vetkőzött, bemosakodott a lavor vízben, karjait vállig bezsírozta s munkához látott, olyan munkához, amelynek a bevégeztével egy új élet bukkan ki a világba.

Mintha súlyos terheket emelgetne, mintha végtelen távolságokról akarná a szemünk elé vonszolni a borjút, a karjait vállig elmerítette a tehénbe, kiegyenesítette a borjú behúzott mellső lábait s láttuk, hogy pillanatok alatt megindul a szülés folyamata.

— Kötelet! — kiáltotta parancsolón az orvos, miközben arcán és mellén gyöngyökben pergett végig a veríték. — valami ruhaszárító kötelet.

A menyecske már szaladt a padlásra, hozta a kötelet, amiből az emberek hurkot vetettek a borjucska két lábára és úgy birkóztak az új élet kifakadásáért, hogy két ember a kötéllel a borjú két lábát húzta s másik két ember ellenkező irányba feszítette a tehénke fájdalmas és fájdalmában is néma testét.

Aztán beteljesedett a csoda. A borjucska ott feküdt piros foltokkal és nyálkásan a frissen vetett szalmán, az ezermester pofozta, belenyúlt a szájába és a fülébe, mintha a való életre akarná csiklandozni s a borjucska csakugyan életre kelt s a tehén a jászoltól errefelé fordította a fejét és fölbődült, olyan keservesen, mégis olyan diadalmasan, mintha a győztesek kürtjébe fújt volna bele.

Milyen kicsiny voltam ezekben a pillanatokban és milyen kicsinyek voltak körülöttem mindannyian s egy fiatal lány is állt mellettem, valahonnan Pestről került ide, életében talán először a falura, így szemtől-szembe a nyers életmegnyilvánulásokkal s amint nézi a történteket, a szemei kerekre, nagyra nyílnak, ajkait élesen összeszorítja, tartja magát olyan elszántsággal, mint a tengerész a viharban és közben látszik rajta, hogy minden porcikájában remeg, a szokatlan élmény hatása alatt. Hogy gondolhatta volna valaha is, hogy az a borjucska, mit előbb kötéllel húztak a világra, ötven kilónyi súlyával már itt áll előtte a hosszú négy lábán, az anyja már lenyalogatta róla a másik világ nyomait, reszelős nyelvével szép kis frufrut kanyarított a buksi homlokára, a lábai még remegnek, de éhesen már rátalált az anyja tőgyére, vadul böködi azt és szívja magába az éltető nedveket.

Mindezt látja a lány s valószínűleg ezekben a pillanatokban öregedett vagy tíz esztendőt és bölcsebb lett nagyon sok okos embernél.

Most ugyanez a lány ül az írógépnél és kopogtatja ezeket a sorokat, amiket a lelkemből merítettem, de távolról sem váltják be a célt, amit magam elé tűztem s örülnék neki, hacsak halványan is, meg tudnám sejtetni az élet nagy misztériumát, amely az ősterméstből fakad s amellyel mi emberek olyan gyarlón és tehetetlenül állunk szemben.

KÖNYVEK

Miről énekeljenek a költők?

Oláh György az „Egyedül Vagyunk" júliusi számában arról ír, hogy miért nincsenek a mai nagy nacionalista világalakulásnak Petőfijei, Berangerjei, Hugói és Byronjai. A magyarázat egy kissé hosszadalmas és túlindokolt s mivel nem tisztázza, hogy mi a forradalom, nem szólok bele. Az anarchisztikus lelkületű, felelőtlen, zsidó, vagy „zsidó zsoldban élő" költőket se védem: semmi közünk hozzájuk. Még csak azt se firtatom, hogy kik lehetnek azok a gonosz falukutatók, akik azokat az embereket, akiknek már félhold földnél és havi hatszáznál többjük van, sötét kapitalistának, burzsoá gazembernek tekintik. Gondolom, ez úgyis csak olyan ujságírói nagyotmondás a hatás kedvéért. Ahogy mifelénk szokták mondani a hiábavaló látszatdolgokra: *„azért, hogy a rák a vetésre ne menjen"*. Ahol irodalomról van szó, hogyan is maradhatnának ki a szegény falukutatók?

Azonban, mivel Oláh György nem válaszolt az önmaga által feltett kérdésre, mégsem hagyhatom a cikkét szó nélkül. Miért nem vagyunk mi a mai nagy világátalakulás harsonásai? Nagyon egyszerű a dolog. Mi ezt a nagy átalakulást nem érezzük olyan nagyon a mi ügyünknek, hogy a szívünk megnyíljon rá. Üzletszerűleg, gramofón módra meg nem tudunk énekelni.

Engedje meg hát Oláh György, hogy amíg a valóban minket érdeklő nagy tettek nem jönnek, a szegény magyar költő hadd írhasson, — ha már egyéb lelkesedni valót nem talál — akár az ángya térdéhez ódát. Ez legalább egy konkrétum, és nyilván szép konkrétum.

Mit mondjak még? Citerát nem lehet bunkósbottal verni.

Veres Péter

Elekes Dezső dr.: Hazánk, népünk, szomszédaink. 1940

Igen becses könyv. Értelmesen feldolgozott statisztikai anyag. Korunk a statisztikát (amit Bethlen Gábor *számszedés*-nek mondott!) egyre jobban éltető levegőnek tekinti.

Elekes könyve mintaképe, hogy kell tömören, szórakoztatóan rávilágítani számokról a lényegre.

„A világháború emberpusztításának" vázolását közöljük a könyvből.

A világháborúban résztvett államok a föld területének 60, népességének 85%-át foglalják magukban. A központi Hatalmak — Magyar-Osztrák Monarchia, Németország, Bulgária, Törökország — 156 millió lakosú államcsoportja nyolcszorta nagyobb ellenséggel vette fel a harcot, minthogy az Antant államaihoz — Franciaország, Nagy-Britannia, Oroszország, Szerbia, Olaszország, Románia, Egyesült Államok, Görögország stb. — kereken 1300 millió ember tartozott. A mozgósított létszámot tekintve az Antant kétszeres túlerőben volt, mintegy 50 millió mobilizált emberrel a Központi Hatalmak 25 millió katonájával szemben. A háború folyamán a Magyar-Osztrák Monarchia 8·3, Magyarország 3·6 millió embert mozgósított, Magyarország jóval többet, mint amennyi a lélekszámarány szerint reá jutott volna.

A mérhetetlen anyagi, gazdasági és kultúrális pusztításról nem is szólva, a világháború katonai veszteségeit halot-

PARANCS ALATT AZ ÉJSZAKÁBAN

Kétezer fül anyapityergést halucinált a vérükből,
az éjszaka pedig kövéren rájuk tenyerelt,
hiába volt a szemük,
a szél felelőtlenség-gödrökben orsózott
itt is ott is
s csak a szörnyü tériszony csordázta őket az egyenesbe
meg az — Előre! amit fantasztikus tömbökben
gargalizált a sötét.

Menni! Menni! Menni!

A semmiből néha rózsák csattantak az eszük fölé,
ilyenkor birkásan összefelhőztek,
ilyenkor csak a kipeckelt szájuk dominált.

Aztán:
láboltak a vén kocsonyáján át
láboltak a felbőszült csönden át
láboltak az álmosságon át
láboltak a kétségbeesésen át

tovább tovább.

A messzi bozontokból néha zöld világitócsillagok
szaladtak föl az égig.
Uristen!
tudták, ha nagyon akarnak élni az éjszaka bolondul
elveszti őket.

Istenke! Istenke!
s hitték, valami jóságos csodabogár célirányba
fonalazza a sorsuk.

Csönd. Álmosság. Kétségbeesés.

Egy csillagos nyaku bálvány keresztül hárfázta a
bajszán:
Reggel!!!
szétdobták, mint egy nagy aranysárga horgot
s aki bekapta annak reménytelenül égnek tüskézett
a haja,
mert a kesely fejük fölött tévesztőket barlangozott
az éjjel 12,
hiába hogy az anyjuk primer hangja kopácsolt a
fülükben,
valaki a hazugság skáláján csodákat mesélt a hor-
dófejü fiáról,
egy másik folyton a 2×2=4-et kukorékolta fel a
gyomrából
a legfiatalabb meg minden 5 percben vizszintesbe
csalogatta a szomszédait —
de a kitapogathatatlan ekkor megint az engedel-
messég léniájába zabolázta őket
s valaki Urnak-is-ismeretlen elektromos akarattal
tüzbe és jégbe mártogatta a lábuk:

menni, menni, menni . . .

Kassák Lajos

SZENTPÉTERVÁR, 1917. FEBRUÁR 22

Legyintett a kezével.

Párnás ujjával a térre bökködött.

„A lógósok."

A másik tarkóján végighullámzott a vastag zsirtömeg.

Bólintott.

„Igy kell velük elbánni!"

Nevetett.

Szuronyok villantak.

„Na nézd, még össze is füzték őket!"

Az emberek megálltak. Nézték a vonuló szakaszt.

„Szegények" sóhajtotta az egyik asszony és egy másik ködös hangon „hát csoda ez?! Ki szeret a harctérre menni?!"

Egy fatalpas ember keményen: „Ez őrület, egy egész szakasz! Hát van igazság!?" Egyik diák örömösen kiabált: „Megszámoltad? Négyszázhuszonnyolcz!!" Barátja — egy 13 éves vézna legényke: „Szép cirkusz!"

A katonák pedig egykedvüen lépegettek.

„Négyszázhuszonnyolcan" ismételte a munkás.

A kávéházban a két ur: „Egészen elvették előlünk a kilátást!"

„Fel kellene állni egy székre."

„Ez jó gondolat." Szuszogott, lihegett.

„A disznók! Meg akartak lógni!"

Az utolsó szuronyok is elmerültek a hánytorgó sürüben.

Két fiatalember vágódott át a termen. „Láttad? Na ehhez mit szólsz?" hallotta meg a löttyedt tarkóju s vörösen átsugta az asztalon: „Ezek az alakok se tetszenek nekem!" Ujra sietö emberek. A szomszéd szobából feleselés csapódott ki: „. . . Nem tart sokáig . . ." lehetett hallani.

„De mi az ördögöt akarnak is azok! Hát nem élünk egész jól? Háboru van!!! Vagy mi?! Hát türni kell!" Szinte a másik füléhez surlódott: „Olvastam egy röpiratot. Azt mondják benne, hogy le kell rombolni minden egyenlőtlenséget. El kell üzni minden gyárost, fel kell osztani minden földet!"

„Pah„ orditotta a duzzadtajku.

„Azt mondják, gyors béke kell. Nem igaz. Becsületes orosz béke kell!"

S a másik vezércikkek stilusában folytatta: „Seregeink győzni fognak és nem adjuk el magunkat! . . Pincér, borsatót!! . . . el kell türnünk minden fáradságot, nélkülözést . . . kitartunk!"

A másik szobában forrtak a hangok.

Cigarettafüst gomolygott, ajtók csapódtak.

Egy lány jött. Gondosan becsukta az ajtót. Szemei megrezzentek.

„Bánt a füst?" kérdezte valaki.

„Ugyan — elmosolyodott — szinte ködbe fullt minden. Aztán halkabban, hogy csak az egészen körülállók hallhatták — ma még nem, majd holnap! Beszéltem vele is. Nem volt szerencsénk. A kaszárnyában megváltóztatták az inspekciót . . . Órá csak holnap kerül a sor."

Tovább sugták a hirt. Csend lett. S a fojtott

Ma. 1918. III. 8-9.

csendben egy kenderfejü hangja ugy fölijedt, mint a tűzszirén. „Nem lesz ebből baj?"

„Mit lehet tenni?!"

Ismét csapódott az ajtó. Az érkező arcáról hullott a veriték. „Borzasztó!.. A gyárakban már abbahagyták a munkát! Nem tudtuk értesiteni őket, hogy csak holnap kezdődik!"

„Mi lesz itt?! A katonák még nem tudnak semmi bizonyosat. Ellenünk jönnek!"

De egy másik, bozontos üstökét a válla közzé huzta: „Ne higyjétek! A szuronyok ezuttal a cár gárdistáiba fojtják a hangot."

A szivük összehuzta a gégéjüket.

Az utca hirtelen emberekkel vetődött be. Sürü foltokban imbolyogtak. Lárma. Lárma... Mindenki az ablakokhoz rohant. Az arcok eltorzultak: „Mi történt?" „Valahol történt valami," „mindenki előrerohan" „Ott egy véres fej menekül." Távolról éles csattanás halatszott. „Valahol lőttek." A kávéházban ide-oda futkostak. Asszonyok a hajukat tépték. Egy fiatal lány idegen férfi karjaiba menekül. „Mentsen meg, mentsen meg!" Fejvesztett fel-alá rohanásukban az asztalokat döntötték fel. „Mi történt?" „Mi történt." Senki sem tudott semmit.

A löttyedttarkóju az asztalt csapkodta. „Csak ne vettem volna fel a 2400 rubeles bundámat. Nem őrület?! Még képesek ellopni!! „Majd szólok a ruhatárosnak, az enyémet is külön teszem" és rohant a duzzadtajku.

Aztán: „Tudja mi ez?!" kérdezte a löttyedttarkóju: „A forradalom."

A másik fogai összeverődtek: „Maga mindig olyan pesszimista!"

De ez ujra beledobta a hangját: „Igen a forradalom."

„Mind fel kellene akasztani" sápadozott a másik.

Uj és uj tömegek jöttek.

A különszobában még midig nem szóltak. Kezük ökölle gubancolódott. Topogtak. „Még mindig semmi hir." Most kicsapódott az ajtó.

Mindenki felkiáltott.

Az uj ember szinte belezuhant egy székbe.

A mennyezetnek beszélt.

Az utcáról pedig bevonitott a tömeg.

„Már nem lehetett megállitani. Tömve voltak az utcák... Nem elégedtek meg, hogy szuronyok között hajtsák el a statárium eredményét, össze is szijazták őket'...

„Pedig az atyuska rendeletet adott ki a Kéziguzs ellen" nevetettt fel valaki gunyosan.

„... Egy percig azt lehetett gondolni, hogy minden rendben van. A szuronyok zavartan lelankadtak. De aztán"... a karja belegörcsösödött a szék támlájába... „egy őrmester tulbömbölte a lármát... A barom... „Tüzelj." S az egymáshozfüzött négyszáz ott vonaglott a porban. És ők csak lőttek! Lőttek!"

„Nem szabad csüggedni" mondotta halkan a kenderfejü — „nem szabad kishitünek lenni."

„De egy nap miat!.."

Ez igy van rendjén, ha ma nem sikerült, majd jön a holnap, holnapután. — "Hangja már egészen magasba csengett. „Holnap! Vagy holnapután!"

Kint sip sivitott.

Autón katonaság jött, gépfegyvert állitottak fel.

Valaki belökte az ajtót: „Elvtársak, gyorsan el innen! Keresnek bennünket! Megtudták, hogy itt vagytok! Tiz perc és mindannyiunkat elvisznek!"

Nyugodtak és hidegek voltak.

„Ennek nem szabad megtörténni" modta a kenderfejü.

„Az egész város kint hömpölyög" kiáltotta egy besiető. S egy másik: „Kihirdették az ostromállapotot."

„Gyerünk a IV. ezredhez. Azok velünk vannak."

„Sietni, sietni!", vergődött fel innen is, onnan is, „A tömegben még eltünhetünk!!"

„De valakinek még is itt kellene maradni! Félre kell vezetni a barmokat."

A kenderfejü: „Én maradok."

Kürt harsant, Dobpergés csapódott feléjük.. „sietni"!! „Sietni"!... A szoba hirtelen kiürült. Belső zsebéből kéziratot vett elő. Javitott, jegyzett.

A zaj tornyosult. A tömeg bömbölt. A lovasok az emberfalat szoritották. Jajszavak egy vonitásba tömörültek. Munkások jöttek. Szilaj erejük szétzuzta a szuronyos kordont.

„Na ez szép história!!" mondta a löttyedttarkóju „Szerencse még, hogy itt lakom a házban."

„Nem mennénk haza?" kérdezte a másik.

„A, innen jobban látunk."

„Majd lesz mit mesélni odahaza."

Zaj. Uj szuronyok. „Vigyázz, onnan is jönnek" „erre, erre, itt még senki sincs" „zsák utcába jutottunk" „nem baj, csak előre" „neki a szuronyoknak" „előőőre" „neki, neki" „csak ugy, mint kinn"

„Ezek még egészen idejönnek" visitotta a löttyedttarkóju.

Csattanás és vonitás. Embereken gázolnak át a katonák. Csörren a kirakatüveg.

„Bezuzták az aaablakokat!!!"

„Jajj, segitség!!!"

Ujra csattanás. És a löttyedttarkóju lebillen a székről. A törött üvegen át betódulók átgázolnak rajta. A kávéház megtelik. A duzzadtajku belenéz még egy pillanatra a pettyhüdt, sárga arcba. „Halott" mormogja és rohan „a kabátomat! Kérem a kabátomat! És már magára huzza a bundát. A 2400 rubeleset. „Neki már ugy se kell."

Katonák... Mindig csak katonák. A gárdisták. Egyre a gárdisták. Már ők dominálnak. És a zuzott hullák. Üres az utca, gárdisták... Gárdisták.

„Egy, kettő... egy, kettő, koppanak a bakancsok.

Őrjárat jön: „Mindenki vegye elő az igazolványát" harsogja a patroulvezető.

A kenderfejühöz érnek.

„Ezt az embert meg kell láncolni."

„Cári rendelet tiltja a guzst" üvölti a kenderfejü.

„Ezt az embert meg kell láncolni" ismétli az őrmester.

„Barom, nem érted, hogy még a ti törvényeitek szerint sem szabad?!"

Erős öklök csapódtak rá. Kezei lábához feszülnek. Végignéz a fáradtarcu, rongyosruháju gárdistákon... De már nem szólt többet.

Vezényszó. A kenderfejü bután csetlik, botlik a láncokban.

A szuronyok pedig a másik utca felé villantak.

És uj ütemben:

Egy, kettő... egy... kettő... egy... kettő...

Lékay János

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Kassák Lajos

Magyar Ifjúság

1966 NOV 26.

1021

A HÉT

125 éves a magyar fotóművészet

Képzőművészetünk legfontosabb intézményében, a Magyar Nemzeti Galériában, a múlt héten nyílt meg a magyar fényképezés ötnegyedszázados történetét bemutató kiállítás. Sokan talán meghökkennek rajta: miért itt? Ez a kérdés azon a félreértésen alapszik, hogy a fotózás egyenlő a naturalizmussal. Pedig a fotográfiában is vannak stílusok, irányzatok, úgy, mint a képzőművészetben. Hiszen ember kezeli a gépet, ember az, aki élményeinek, felismeréseinek hatására rögzíti a látványt.

— A magyar fotográfia — mint ezt a kiállítás bizonyítja — megérdemli a megbecsülést, a művészi rangot. Több mint százéves története során fontos helyet vívott ki a magyar művelődésben — mondta bevezetőjében dr. Végváry Lajos, művészettörténész. Rámutatott a kiállítás úttörő jelentőségére. Nálunk ugyanis még nincsenek szakszerű intézményei, nincsenek tudományos kiadványai, nincs irodalma e művészeti ágnak.

— Ez a kiállítás... átfogó, sokszerű anyagával az eredmények és hiányosságok feltárásán kívül, reméljük, további buzdítást nyújt a történeti, esztétikai problémák tudományos rangú megoldására.

A legvonzóbb részek közé tartoznak a hőskorból maradt képek. Ezek a század végi naturalista plein-air festőiskolákhoz kapcsolódnak. (Ebből a korszakból való Petőfi Sándor portréja.) Volt azonban már akkor is néhány „bátor" fotográfus, aki úttörőként vállalta a fotószerűséget.

A két világháború közötti időszak a világnézeti feszültségekkel párhuzamosan ellentétes irányzatokat hozott létre a fényképészeti gyakorlatban. Kifejlődött az avantgardizmus, ennek eszközei közül a montázs. A munkásmozgalomból vagy a vele való szimpatizálásból született meg a magyar fotográfia egyik nagyszerű fejezete, a „szocio-fotó".

Kassák Lajos és az annak idején köréje csoportosult Sugár Kata, Escher Károly és több más neves fotóművész a „lenézett" fotoszerűséget rangra emelte. Míg egyfelől megszületett például a ritkaságszámba menő Első világháborús sorozat, addig a másik oldalon „gyöngyösbokrétát" fényképeztek.

A felszabadulás után, már az első években sok értékes, közérdekű, időtálló alkotás is létrejött. Az utóbbi 10 évre az jellemző, hogy hatnak a legújabb törekvések, de a régebbi, eddig nem eléggé értékelt eredményeket is átültetik a gyakorlatba.

V. J.

resszusát !

Fiatalok jelentik a kongresszusnak

3. oldal

Dzsungel-háború

Vietnami riport

6. oldal

Többen voltak

A Kennedy elleni merényletről közölt cikksorozatunk befejező része.

50 Ft

Izgalmak Eden ujabb olasz-ellenes kijelentései miatt

Mussolini leváltja a londoni követség tagjait
Meggyöngült a Baldwin-kormány helyzete

London, május 19.

(Az Esti Kurir tudósitójának távirata.) Eden külügyminiszter feltünést keltő alsóházi nyilatkozata a dum-dum-lövedékek ügyében az egész angol közvéleményben nagy érdeklődést keltett.

Olaszellenes kijelentései nagy visszhangra találtak.

A Daily Express Eden beszédével kapcsolatban azt a feltünést keltő értesülését közli, hogy Mussolini a londoni olasz követség több magasrangu tisztviselőjét vissza akarja rendelni Londonból.

Mint ismeretes, Eden külügyminiszter beszédében azt a kijelentést is tette, hogy az olasz nagykövetséggel közölte, hogy abban az esetben, ha tovább foglalkoztatnak olyan kétes jellemü egyént, mint Pedro Lopez kapitány, akkor ez a legkevésbé sem fogja elősegiteni az angol-olasz jóviszony fentartását. Lehetségesnek tartják, hogy az angol külügyminiszternek ez a birálata a londoni olasz nagykövetség eljárásáról készteti Mussolinit az ügybe belekevert követségi tisztviselők kicserélésére.

Róma, május 19.

Rómában nagy izgalommal tárgyalják Eden olaszellenes kijelentéseit. Az olasz kormány „Amit Genf nem akar megláni", cimü képekkel illusztrált és a Népszövetséghez is benyujtott röpiratában legutóbb már rámutatott arra, hogy az abesszinek rendszeresen használtak dum-dum-golyókat.

London, május 19.

(Az Esti Kurir tudósitójának távirata.) **Az alsóházban a keddre virradó éjszaka ujból megmutatkozott a Baldwin-kormány ingadozó helyzete. Baldwin miniszterelnök egy viharos vitában határozottan alul maradt és ennek a körülménynek politikai körökben igen messzemenő jelentőséget tulajdonitanak.**

A hiresztelések a Baldwin-kormány közeli távozásáról ujabb tápot nyertek.

Az a viharos vita, amely Baldwin miniszterelnök alulmaradását eredményezte, a szénbányák reorganizálására vonatkozó törvényjavaslat tárgyalása során robbant ki. A kormány az utolsó percben módositó inditványokat tett, noha az alsóház most már másodszori olvasásban tárgyalta ezt a javaslatot. A kormánynak ezt az eljárását az ellenzéki képviselők és részben a konzervativ képviselők is

viharos jelenetek közepette visszautasitották.

Ez alkalommal is kiderült, hogy a kormány s mindenekelőtt Baldwin legelkeseredettebb ellenfele Winston Churchill. A vita azzal végződött, hogy a kormány kénytelen volt módositó inditványait visszavonni. A vitának ezt az eredményét ugy tekintik, mint

Baldwin miniszterelnök jelentős vereségét

és tekintettel a kormány amugy is nehéz helyzetére, a vita kimenetelének messzemenő kihatásai lehetnek.

Páris, május 19.

(Havas) A Matin szerint valószinü, hogy *Sarraut, Paul-Boncour* és *Leon Blum* megbeszélésre ülnek össze, amelyen megvizsgálják a nemzetközi helyzetet, hogy mielőbb megállapitsák, milyen külpolitikát kövessen Franciaország. Ennek a megállapitásnak junius 16-áig meg kell történnie. Addigra Franciaországnak igéretet kell kapnia Olaszországtól, hogy

minden fentartás nélkül együttmüködik a többi országgal a rajnai kérdés megoldásában és Ausztria függetlenségének biztositásában.

Ha Olaszország részéről ez igéret megtörtént, akkor kerül majd a sor a Londonnal való tárgyalásokra, hogy végleg elintézzék az abesszin kérdést, amelyet lehetetlen nemzetközi terv alapján megoldani. Feltétlenül szükséges, hogy Franciaország, Anglia és a többi hatalom között olyan megállapodás jöjjön létre, amely véget vet az Abesszinia körül támadt jogi vitának.

Az *Excelsior* szerint a legaggasztóbb probléma

a szankciók kérdése.

Az angol és a francia kormány között jelenleg tárgyalások folynak közösen hozandó döntés céljából. Az idő rövidsége miatt az államférfiaknak csak két dolog között van választásuk: az egyik a bizalom, amelynek előfeltétele a kölcsönös engedékenység, a másik az ellentétek fentartása, amely maga után vonja az erőszakhoz való folyamodást. A francia kormány, ugy látszik, a két választható ut közül az első mellett van, de az angol kormány felfogása még nem ismeretes. *Junius 16-áig Angliának is döntenie kell, mert azután már késő lesz.*

Páris, május 19.

Az *Oeuvre* londoni értesülése szerint az angol kormány tegnap ugy döntött, hogy

a Népszövetség módositásával az őszig várnak.

A megtorlások kérdésében az angol kormány szintén halogató álláspont felé hajlik. A valóságban az angol kormánykörök arra számitanak, hogy a megtorlások kérdésében

Leon Blum Laval politikáját folytatja tovább.

Mivel Blum baloldali politikus, Londonban arra számitanak, hogy a baloldali pártok, valamint a népszövetségi ligák hajlandók lesznek követni a francia külpolitika irányelveit. Anglia olyan hatalmat keres, amely a megtorlások megszüntetését bátran kezdeményezni meri. Nagybritannia megegyezést keres Olaszországgal, mert mindenekfölött földközitengeri és az északamerikai helyzet megszilárditására törekszik.

Róma, május 19.

A *Messaggero* mai vezércikkében foglalkozik azokkal a törvénytelenségekkel, amelyeket a Népszövetség Olaszország kárára elkövetett. A lap szerint

már a támadás megállapitása is törvénytelen volt

és ehhez még az járul, hogy a szabálytalanul összeállitott tizennyolcas bizottság elhatározta a megtorló intézkedéseket. Ujabb szabálytalanságot követtek el akkor, amikor a lejárt megtorló intézkedéseket nem az első bizottság, hanem a tanács hosszabbitotta meg. Maga a tanács is szabálytalanul járt el, mert

az alapokmány által előirt egyhanguság elérése nélkül határoztak a meghosszabbitásról.

A lap hozzáfüzi, hogy olyan intézmény, mint a Népszövetség, csak akkor állhat fenn, ha tagjai hüek maradnak az alapokmányhoz és tiszteletben tartják saját rendelkezéseiket. Mindenekelőtt nem a Népszövetség reformjára, hanem tagjai felfogásának a reformjára kell törekedni.

A szegedi egyetem harcai a Lázár-Pettykó-sajtópör mai tárgyalásán

A szegedi törvényszék *Vaday*-tanácsa ma délelőtt folytatta annak a monstre sajtórágalmazási bünpörnek a tárgyalását a pestvidéki törvényszék esküdtszéki termében, amely pörnek *Lázár* Ferenc dr. szegedi járásbiró és *Mák* József szegedi hirlapiró a vádlottai; *Pettykó* János dr. egyetemi főtanácsos a sértettje.

A mai folytatólagos főtárgyaláson elsőnek *Ottó* László kultuszminiszteri titkárt hallgatták ki tanuképpen, aki elmondotta, hogy arról nincs tudomása, mintha Pettyó János egyetemi lakásának restaurálásánál különösebb pompát fejtettek volna ki.

Lázár dr. vádlott az elnök szerint állandóan a tárgyhoz szorosan nem tartozó kérdéseket ad fel a tanunak, ugyhogy az elnök ismételten félbeszakitja, majd rendreutasitással fenyegeti meg:

— Sajnos, — enunciálja dr. *Vaday* Károly tárgyalási elnök — a perrendtartás értelmében *meg kell engednem bizonyos kérdések feltevését,*

ha rajtam mulna, sok kérdést nem engedélyeznék!

— Méltóztassék ezt a kijelentését *jegyzőkönyvbe venni!* — szól közbe *Lázár* Ferenc dr. vádlott.

— Ez a kijelentés nem lényeges, *nem veszem jegyzőkönyvbe* — jelenti ki erélyes hangon az elnök — amig egyébként főtárgyalási elnök leszek, addig ezt a nézetemet mindig fenn fogom tartani!

Lázár dr. valami *halk megjegyzést tesz,* mire az elnök rendkivül erélyesen reászól:

— Ne morogjon,

mert ennek megint pénzbüntetés lesz a vége!

Az incidens után *Ottó* László dr. tanu előadta, hogy „az egyetem gazdasági hivatala *valóságos leányinternátushoz hasonlitott, annyira elterjedt ott egy időben az intrika és a pletykálkodás*".

Szily Kálmán kultuszminiszteri államtitkárt hallgatták ki ezután tanuként. Nincs tudomása arról, hogy Pettykó jogtalanul szedte volna az igazolójegyekért az egy pengőt.

Arról, hogy Pettykó *bosszuból rosszul minősitette volna Váradi Irén szegedi egyetemi tisztviselőnőt,* szintén nincs tudomása.

— Pettykó János ellen *éppen emiatt a minősités miatt indult meg a fegyelmi eljárás* — jegyzi meg Lázár Ferenc dr.

— A fegyelmi eljárás egyik vádpontja *valóban a «jogtalan minősités» volt,* — feleli *Szily* Kálmán dr.

— Nem tapasztalta-e a tanu ur semmiképpen, hogy *Sóóky dr. kálváriájában Pettykónak döntő szerepe volt?*

— Nem! — feleli határozottan az államtitkár.

— Milyen szerepe volt Pettykónak abban — kérdezi *Lázár* —, hogy Klebelsberg Kuno gróf, akkori miniszter ur *fegyelmi nélkül aláirta...*

— *Nem engedem meg erre a feleletet* — szólt erélyes hangon az elnök —, sem a birásságnak, sem másnak nincs joga a miniszter rendeleteit felülbirálni.

— De méltóságos elnök ur... — szólt a vádlott járásbiró.

— *Ne vitatkozzék... Üljön le... rendreutasitom!...* — szólt ismét az elnök.

Lázár semmisségi panaszt jelent be.

A tanu elmondja még, hogy Némethnek, a gazdasági hivatal főnökének müködését Pettykó tényleg megnehezitette.

A tárgyalást folytatják.

Márianosztrára vitték a férjgyilkos Bognárnét

Bognár Istvánné, aki — mint ismeretes — 1933 karácsonyának másodnapján *meggyilkolta férjét, Bognár István alagi hentesmestert,* majd annak holttestét feldarabolva Pestkörnyék különböző helyein elrejtette, a pestvidéki fogház lakója volt ezideig. Bognárnét a törvényszék Mendelényi-tanácsa életfogytig tartó fegyházbüntetésre itélte, ezt az itéletet a tábla Kállay-tanácsa helybenhagyta. Végső fokon a Kuria elutasitotta a semmisségi panaszokat, ugyhogy az itélet jogerőssé vált. Ma reggel a pestvidéki törvényszék fogháza előtt rabszállitó autó állott meg és Bognárnét, akinek kezei bilincsbe voltak szoritva, két szuronyos fogházőr kiséretében a nyugati pályaudvarra vitték, majd onnan Márianosztrára szállitották büntetésének kitöltése végett.

Az Esti Kurir kiadóhivatalának telefonszámai: 122—88, 254—05 (V., Vilmos császár-ut 34)

ABBAZIA EDEN és QUISISANA
szállodák a magyar közönség kedvelt házai. Mérsékelt penzió árakon szobarendeléseket felvesz: Sterk Imre a C.I.T. irodában, VI. Andrássy-ut 29. T 19-4-93, valamint az IBUSz Vigadó-téri központja és az összes fiókirodái

A Kuria Kassák Lajost egy hónapra itélte

Ma tárgyalta a Kuria *Töreky*-tanácsa Kassák izgatási és nemzetgyalázási perét. *Kassák* ellen *Egy ember élete* cimü önéletrajza miatt az ügyészség az állami és társadalmi rend felforgatására irányuló izgatás és nemzetgyalázás cimén eljárást inditott. Az ügyészség *Kassák* munkájának azt a részét inkriminálta, amelyben *a kommün alatti eseményekkel foglalkozik.*

A törvényszéki tárgyaláson *Kassák* Lajos azzal védekezett, hogy *az inkriminált részek megirásánál nem politikai célok vezették.* Hangoztatta, hogy egy ember életét csak ugy lehet hiven leirni, ha a körülötte történteket is megirják.

A törvényszék Kassákot felmentette

az ellene emelt vád alól. Az itélet indokolása megállapitotta, hogy bár a könyv egész tartalmából kivehető, hogy Kassák előtt rokonszenves volt az októberi forradalom, de *kivehető az is, hogy a tanácsköztársaság vezetőinek és a proletártömegeknek a fogyatkozásai előtt sem hunyt szemet, sőt ezeket szigoru kritika tárgyává tette. Olyan kijelentések nincsenek a könyvben, amelyek a mai állami és társadalmi rend ellen izgatnának és nemzetgyalázó jellegüek lennének.*

A tábla helybenhagyta a felmentő itéletet,

semmisségi panasz folytán azonban a Kuria elé került az ügy.

A mai kuriai tárgyaláson ismertették a per anyagát, majd a vád- és védőbeszéd után *a Kuria megsemmisitve az alsófoku birságok itéletét, Kassák Lajost*

izgatás cimén egy hónapi fogházra itélte, a nemzetgyalázás vádja alól azonban felmentette.

A Kuria itéletében megállapitja, hogy Kassák könyvének inkriminált része alkalmas arra, hogy az állami és társadalmi rend ellen izgasson.

Főispáni értekezlet a belügyminisztériumban

Kozma Miklós belügyminiszter ma délre főispáni értekezletet hivott össze. A városok és vármegyék főispánjainak értekezletét *Johann* Béla belügyi államtitkárnál tartották meg és elsősorban a népegészségügyi kérdéseket, valamint a népbetegségek elleni küzdelem problémáit tárgyalták.

Világgá ment két kislány

Kusay János vasutas bejelentette a főkapitányságon, hogy két kislánya vasárnap eltünt hazulról és azóta *nem adott életjelt magukról.*

Kusay, aki a Garay-utca 35. számu ház harmadik emeleti lakásában lakott, hosszabb idő óta vidéken teljesit szolgálatot, s öt gyermekére anyjuk vigyázott a legutóbbi napokig, amikor aztán *Kusayné* is megbetegedett és a *Vöröskereszt*-kórházba szállitották.

Az öt gyermek igy teljesen egyedül maradt a Garay-utcai lakásban,

ahol a négy kisebbre, *a legidősebb lány, — aki maga is mindössze 16 éves — ügyelt fel.* Vasárnap azután a gyermekek templomba mentek. Utközben azonban az idősebb lány két *kisebb hugát hazaküldte.* A kislányok vissza is fordultak, azzal, hogy otthon fogják megvárni nővéreiket.

Mire azonban *Kusay* Vilma hazatért, már nem találta két kis hugát, akik

20 pengőt magukhoz véve eltüntek hazulról.

A két kislány a szomszédok állitása szerint, már *hosszabb idő óta készülődött, hogy világgá megy.*

A rendőrség a két *Kusay*-lány felkutatására meginditotta az nyomozást.

Füszerkereskedő is árusithat szalicilt

A közel jövőben megjelenő miniszteri rendelet a füszerkereskedők üzletkörébe is utalja a szalicil árusitását.

Ezen intézkedés következtében a 40 év óta fennálló gyakorlat, hogy

minden háziasszony befőzéshez szalicilt a füszeresnél vásárolhat,

továbbra is háboritatlanul érvényben marad.

Érik a cseresznye, kezdődik a befőzés!

Minden füszerkereskedő

saját érdekében **azonnal szerezze be szalicilszükségletét,**

mert a küszöbön álló rendelet a mai bizonytalan helyzetnek véget vet.

CHINOIN gyógyszer és vegyitermékek gyára r. t.
UJPEST.

A Polgári Szabadság (Rassay) Párt felhivása

A Polgári Szabadság (Rassay) Párt ezuton hivja fel a választópolgárság figyelmét arra, hogy a kapuk alatt ismét kifüggesztették az ideiglenes névjegyzéket, mely ellen a törvény értelmében május hó 30-ig fel lehet szólalni. Ezért a Polgári Szabadság (Rassay) Párt kéri a választó polgárságot, hogy mindenki nézze meg, szerepel-e a neve a névjegyzékben és amennyiben abból kimaradt volna, ugy a párt központjában (Erzsébet-körut 49. I. em. Telefon: 38—6—03) május 30-ig feltétlenül jelentkezzék okmányaival.

Hivatalos órák délelőtt 9—1-ig, délután 5—8-ig. Vasárnap délelőtt 9—1-ig.

*

A Budán lakó választópolgárság jelentkezési helye a párt budai központjában, a Budai Szabadelvü Körben van (II., Margitkörut 7, I. 7, tel.: 61—3—95). Hivatalos órák délután 5—8-ig.

A balatonfüredi Orvoshét második napja

Balatonfüred, május 19.

(Az Esti Kurir kiküldött tudósitójának telefonjelentése.) Minden eddigi orvoshetet felülmuló lelkesedés kiséri a balatonfüredi orvostanfolyam előadásait. Valósággal ünnepi hangulat uralkodik, amit indokolitá tesz az a körülmény is, hogy meleg ünneplésben részesitik *Schmidt* Ferenc dr. egyetemi magántanárt, a szanatórium igazgatóföorvosát huszonötéves müködése alkalmából.

Ma délelőtt *Buday* László dr. budapesti egyetemi magántanár: *Az alkat és szivbetegségek* cimen, *Haynal* Imre dr. budapesti egyetemi magántanár: *A digitalis kezelés*, végül *Thurzó* Jenő dr. debreceni egyetemi cimzetes rendkivüli tanár: *Az agyvérzés* cimen tartották meg nagy felkészültségü előadásaikat. A hallgatóság tetszésének nem kis mértékben ad jelentőséget az a körülmény is, hogy ebben az évben a hallgatóság sorában igen sok ismert, tekintélyes orvos van jelen.

A magyar orvosrend szokatlan nagy érdeklődése az orvoshét iránt abban a körülményben is talál magyarázatot, hogy Balatonfüred ebben az évben már teljes képét nyujtja az orvosok előtt az európai nivóju gyógyhelynek. A remek anyagu vizvezetékhálózat és a szállók fővárosi kulturáju fölszerelése a külföldi, világhires szivgyógyhelyeivel egy nivóra helyezik Balatonfüredet. *Gácser József* főkormányzó ismertetése szerint a további fejlesztés tempója még gyorsulni is fog s a Szent Benedek-rend minden erejével arra fog törekedni, hogy a Balatonnak ez a gyöngyszeme mindenki számára megközelithető legyen még költség tekintetében is. Ma délután Siófokra rándul át a tanfolyam. Siófokon a fürdőigazgatóság vendégül látja az orvosokat.

A munkásdalárdák és tornászcsapatok ünnepélye Pécsett

Pécsről jelentik: Pünpösdkor rendezi Pécsett a Magyarországi Munkásdalegyletek Szövetsége kétévenkinti dalosünnepélyét, melyre *eddig 50 dalárda jelentkezett, Budapestről*, az ország különböző részeiből és az elcsatolt területekről is. Az ünnepély müsorán szerepel a szinházi diszhangverseny, a szabadtéri daljáték *2500 dalos szereplésével*, a budapesti *MTE tornászcsapata* s a *Gutenberg Társaság* zenekarának előadása. Különös érdeklődésre tarthat számot *a tornászok szereplése, akik gyakorlataikat fényhatás és tüzijáték kiséretében mutatják be.* A május 30-án este érkező dalosokat a pályaudvaron dr. *Nendtvich* Andor polgármester és *Esztergályos* János országgyülési képviselő üdvözli.

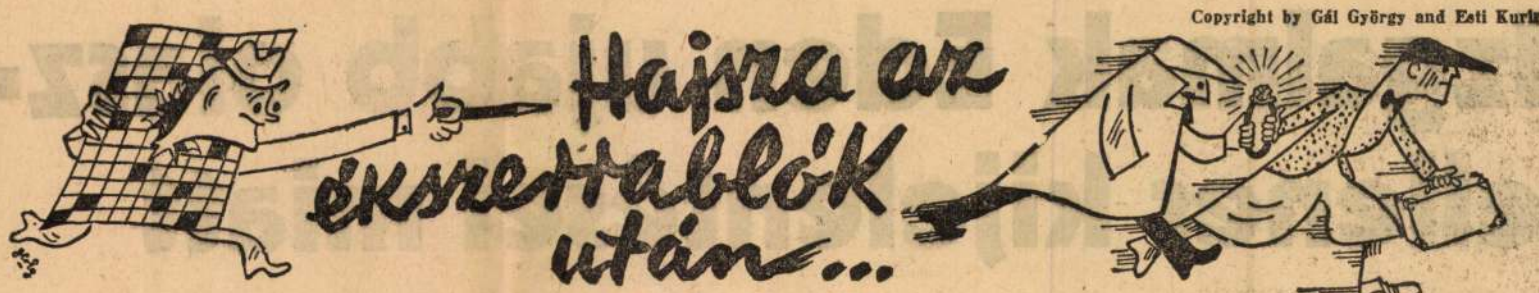

Copyright by Gál György and Esti Kurir

2000 pengő értékü jutalom a nyomravezetőknek

7. Egy-két vonal, csöpp kis móka
S itt terem a ravasz róka

A második keretben levő betükkel teli helyre rajzoljuk be a rókát. A róka vonalai mentén elhelyezett betük összeolvasva adják a helyes megfejtést. Megjegyezni kivánjuk, hogy számos megtévesztő betü is van körösköröl, különben 5 perc helyett fél perc alatt jöhetnénk rá a megoldásra.

*

A hajsza résztvevőinek 150 jutalma:

I. dij: Kétheti üdülés, teljes ellátással Abbáziában (a Residenz-szállóban).

II. dij: 150 pengő értékü különféle vadonatuj ezüstholmi.

III. dij: Tiznapos üdülés, teljes ellátással Siófokon (a közkedvelt Elite Grill-penzióban, egy lépés a strandtól).

Ezenkivül gramofon, tenniszütők, ezüstóra, sportcikkekre szóló vásárlási utalványok, illatszerkazetták, töltőtollak, ezüstceruzák, PO-ÉN uj párisi játék stb., stb., összesen százötven rendkivül értékes nyeremény.

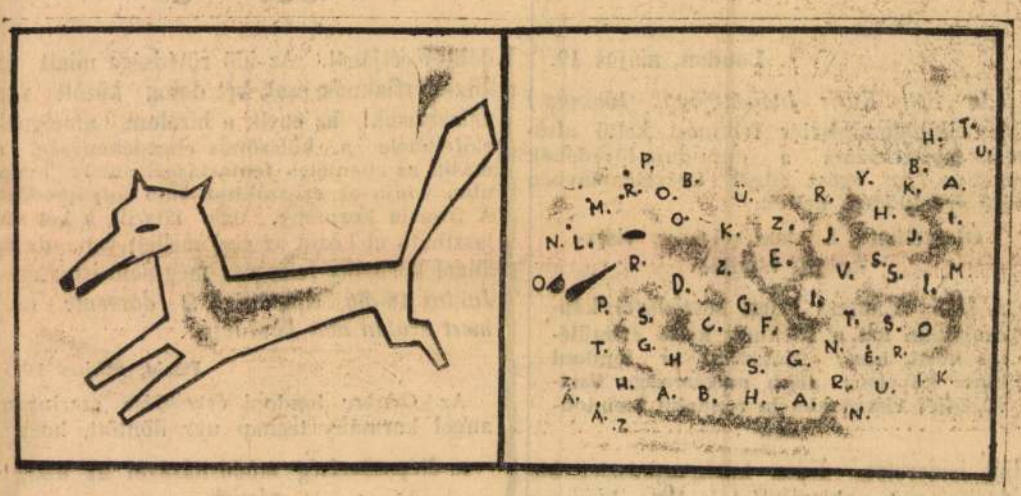

Európa halálos ellensége: a nacionalizmus

- mondja Hammerstein-Equord báró, az uj osztrák igazságügyminiszter

Bécs, május 19.

(Az Esti Kurir tudósitójától.) A Paneurópa-Unió vasárnap nagygyülést tartott, amelyen *Coudenhove-Kalergi* gróf elnök élesen kikelt a szankciós politika ellen és sürgette Európa megszervezését.

A távollevő *Schuschnigg* dr. szövetségi kancellár képviseletében *az uj igazságügyminiszter, Hammerstein-Equord* báró emelt szót és feltünést keltő beszédet mondott. Az igazságügyminiszter a többi közt a következőket fejtette ki:

— A kor, amelyben élünk, *tele van a vihart megelőző légköri feszültséggel, amilyenre csak 1912—1914 közt volt példa.* Manapság átfogó nagy béketervekről beszélni csak

a valóságtól elrugaszkodott idealisták

tudnak; mindenütt kétségbeeső pesszimizmus üti fel fejét. *Európát az önrontás átkos szenvedélye szállta meg.* Az ilyen kifejezéseket: európai kulturközösség, sorsközösség, mindig csak egyes csoportok aknázzák ki a maguk hasznára és mások ártalmára, az egész Európára kiterjedő kultur- és sorsközösség eszméje azonban a köztudattá válásig óriási nehézségekbe ütközik.

— Melyik az a felelősségének tudatában élő európai államférfi, akit ne hatna át lelke mélyén annak felismerése, hogy ennek a megkinzott kontinensnek nincs egyébre szüksége, csak békére? Mégis mit látunk? *Szerte a világban egyre jobban fokozódik a fegyverkezés.* Milyen más lenne az, ha egyértelmü törekvést látnánk az európai kultura megvédésére! A valóságban azonban Európa a támadó szemében széthuzó, pártokra szakadt ellenfélnek tünik fel.

Európának halálos ellensége van, az bizonyos. És ennek neve: nacionalizmus.

Ez az *igazi békebontó!* Szinte végzetszerüség mutatkozik abban, hogy miközben a szines népek egyre jobban ráeszmélnek magukra és tulajdon erényeikre, annál elvakultabban dul *a felfuvalkodott nacionalizmus, amely egymás ellen uszitja Európa népeit és államait.* Jellemző, hogy csak azok a nemzetek tobzódnak nacionalizmusban, amelyek a maguk dolgában nem biztosak. *Wilson*, a hirhedt idealista azt követelte, hogy nemzeteket ne tologassanak ide s oda az államok között s ezzel Európa népeit *a történelmi fejlemények elől szervezetbe kényszeritettek, amelynek össze kellett omlania.*

— Hogy lehet megelőzni a fenyegető veszedelmek kirobbanását? A világbékét — ha egyáltalán lehet — csak ugy lehet megteremteni, ha Európa békére jut. Tiszta őrültség, ha valaki európai nemzetek keretén belül *értékkülönbségekről*, vagy pedig valamelyik nemzet önálló sorsáról, *különös küldetéséről* beszél, ami más nemzetek feladataival szembehelyezkedik, vagy fölébük kerekedik. Európa valamennyi nemzete egyazon kulturából ered, alapjában ugyanaz az erkölcsük és ugyanaz a felfogásuk. Lényegükben valamennyien egy fajhoz tartoznak s ha egyesek más és más fajból származtak is, Európa területén annyira összekeveredtek, hogy egy messzemenő hasonlóság keletkezett.

Őrület itt, Európában a tisztavérüségről vagy valamelyik európai faj szellemi fölényéről beszélni.

Minden nemzetnek vannak fény- és árnyoldalai, amelyek a lakóhellyel, az éghajlattal és a történelemmel függnek össze, mindegyiknek van oka magára büszkének lenni *és van oka alázatosnak és szerénynek is lenni.* A nacionalizmus torzszülötteinek kiirtására leghatékonyabb orvosság a más emberek, más nemzetek megbecsülése.

— A javak közt nem a legfőbb a nemzet, mert semmivé fosz'ik, ha az ember nem adományként veszi, hanem a maga érdemének tudja be. *Csak olyan emberek állnak a piacra a nemzeti büszkeséggel, akik semmire sem lehetnek büszkék.* Akinek nincs alapzata, amelyre feláll, *az felkapaszkodik a nemzet alapzatára, csakhogy állhasson valahol.* Csak az használhatja a nemzetet pjedesztálnak, aki érdemes arra, hogy észrevegyék. A többi igyekezzék a nemzetnek becsületet szerezni, legalább is ne szerezzen annak szégyent.

— Igazi európai békét csak a nemzetek kölcsönös megbecsülésén, tiszteletén és hálaján, a jog elismerésén és az egyes nemzeti individualitások szabadságán lehet felépiteni, Európában

még csak nemrég is barbárságnak számitott, ha valakit vallása miatt üldöztek,

ma, sajnos, ezen a téren sulyos hanyatlás észlelhető. A vallás szabad gyakorlását követnie kell a szabad nemzet kifejlésének. Más nemzetekkel való tapintatos eljárásra a régi Ausztria példát mutatott. Ma arról van szó, hogy tiszteletet szerezzünk a nemzetek egymás iránt érzett megbecsülésének és a nemzeti emberi jogok szabadságának. *Pán-Európa* ezen a területen és ebben a körben politikai követelés, mert Európa kultur- és sorsközösségben él. Az európai nemzetek politikai belátására és józanságára vár, hogy ezt a sorsközösséget a béke, a fejlődés és a boldogság közösségével tegye, vagy pedig *a nyugati államok menthetetlen pusztulását idézze elő.*

♣

Fried Pálné szül. **Lichtenstein Alice** ugy a maga, mint **György, László, Mária és Vilmos** gyermekei, valamint a kiterjedt rokonság nevében mély fájdalommal jelentik, hogy jóságos férje, szeretett édesapjuk,

FRIED PÁL

bőrgyáros

folyó hó 18-án hosszas szenvedés után elhunyt.

Temetése f. hó 20-án d. u. 3 órakor lesz Simontornyán a római katolikus anyaszentegyház szertartása szerint.

Minden külön értesités helyett.

A FRIED BERN. ÉS FIAI BŐRIPARI ÉS KERESKEDELMI R. T. igazgatósága és felügyelőbizottsága mélységes gyásszal jelenti, hogy a vállalat igazgatója

FRIED PÁL ur

eredményekben gazdag, munkás életének 58. évében hosszas szenvedés után elhunyt.

A Megboldogult maradandó becsü munkásságával és fáradhatatlan kitartásával évtizedeken át vett tevékeny részt vállalatunk fejlesztésében. Megértő és jóságos lelkülete, emberszerető, jótékony élete, közvetlen egyénisége mindnyájunk számára követendő példa marad.

Elhunytát mélyen siratjuk és emlékét kegyeletteljes szeretettel fogjuk mindvégig megőrizni.

Simontornyán, május 20-án, d. u. 3 órakor fogjuk utolsó utjára kisérni.

A Fried Bern. és Fiai Bőripari és Kereskedelmi Rt. tisztviselő kara és munkásai mélységes fájdalommal tesznek jelentést arról, hogy a vállalat igazgatója, **FRIED PÁL** ur, szeretett

PÁL URUK

május 18-án elhunyt.

Atyai jóakarónk, szeretve tisztelt felettesünk volt, aki segitő kezével mindannyiunkról emberi szivvel gondoskodott. Elhunytát mélyen siratjuk, jóságos, közvetlen és munkás életének el nem muló emlékét hálásan fogjuk megőrizni.

Kassák Lajos, Kossuth-díjas festő-grafikusművész, író, költő.

1021.

1981. III. 14. 9.3o Petőfi - Nyné -
Hogy tetszik lenni?

- ...a világ asszonyait. A nők teljes politikai és társadalmi egyenjogúságáért. Jelképnek is szép, hogy a Nemzetközi Nőnapot márciusban ünnepeljük. Március elején, amikor a természet felébred téli zsibbadtságából, kezd megújulni, újjászületni. Jelképnek is szép, hiszen minden ami él, anyától származik.

/Zene/

Kedves hallgatóink! Következzék müsorunk első száma Helymer Jenővel, aki Déry Tibor és Kassák Lajos barátja volt, beszélget Tóth Gabriella. Kérem, hallgassák meg!

- A múlt év őszén tettem látogatást Dulna-Dubravában, abban a kis jugoszláv faluban, ahol születtem egy szegény szatócs családban és ahol éltem kilenc éves koromig a testvéremmel együtt. 1918-ban kerültünk családunkkal Nagykanizsára, ahol már két idősebb testvérem a nagykanizsai gimnáziumban tanult és rokonoknál lakott. Ott az őszirózsás forradalom tette ránk és személy szerint rám a legnagyobb benyomást, mert hiszen családunkban nem egy olyan ember volt, akinek már akkor része volt a baloldali forradalmi mozgalmakban. Legidősebb fivérem, dr. Helymer Ödön, aki élete végéig a mozgalomban tevékenykedett, szinte nevelőap-m volt. Tudatosan és módszeresen foglalkozott velem és látott el olyan irásokkal, amelyek némiképpen tudatositották bennem azokat az érzékeny réseket, amiket magammal hoztam. Óriási személyes csapás, tragédia volt számomra, tiz éves gyerek számára, amikor leverték a Tanácsköztársaságot és szemem előtt vitték el azokat az általam nagyrabecsült, tisztelt embereket, akik vagy forradalmároknak nevezhetők vagy progressziv baloldali embereknek, hiszen akkor a Horthy reakció akkor nem válogatott, vitte a polgári baloldaliakat, vitte a kommunistákat, vitte a szociáldemokratákat. Mint fiatal gyerek azzal próbáltam segiteni, hogy a szomszédságunkban lévő börtönépületből leveleket csempésztünk ki, amiket a politikai foglyok kenyérbe gyömöszölve, kenyérbe csomagolva dobtak le a fogház kertjébe és mi a keritésen átmászva vittük el. Amikor kihoztuk, akkor fedezték fel idősebb testvéreim, hogy az egyik levél, amit hoztam, a Rabinovits volt népbiztos levele volt. 1923-ban a négy polgári elvégzése után Nagykanizsán lakatos inasnak mentem és 1925-ben lakatos segéd lettem.

- Ez az az év, 1925, amikor följött ön Budapestre, mint ahogyan Pásztor József Búvópatakok cimü könyvében olvasom, ahol egy fejezet önről szól.

- Számomra Budapest volt talán az a bizonyos Párizs, az a vonzó Párizs, ahol megtalálom mindazt, amit Nagykanizsán nem találhattam meg. Részben megtaláltam. Mondhatom azt, hogy olyan baloldali mozgalmakkal és olyan balodali emberekkel kerültem közeli kapcsolatba, akikkel jóbarátságba kerültem és akiktől nagyon sokat tanultam.

- Ön 1925-ben tizenhat esztendős volt. Hogyan, honnan tudja egy tizenhat éves gyerek, hogy merre kell mennie?

- Talán az előbbiekből kiderül, hogy az orientálódásomban isten ajándéka volt a környezetem, mindenek előtt a bátyám örökkó, tanító, örökké nevelő mentalitása, aki annak idején azokat a baloldali könyveket adta kezembe, amik némiképpen orientáltak engem a világban. Nagyon jól emlékszem, ni volt az első ilyen kifejezetten pedagógiai tendenciájú irás, amit elolvastam. Sinclair Kutató Sámuel cimü k9nyve, amit annak idején a fiatalok igen nagyon nagy szeretettel olvastak. Angyalföldre kerültem, mint fiatal fiú, mert szüleim féltettek, nem akartak a nagyvilágba bedobni és nagynénám védőszárnyai alatt laktam és jártam be Budapestre dolgozni. De az Angyalföldön a Rákos-patak mellett lévő Szuni vendéglőben szőkelő szociáldemokrata pártba vezetett az utam és ott hivatalosan is beiratkoztam a szociáldemokrata pártba. Kapu bácsi volt a titkár. A következő napokban a munkahelyemen megismerkedtem a szakszervezettel és egyik ifjúmunkás társammal együtt elgyalogoltam az akkor Thököly úton lévő Vasas Otthonba, a piarista házba, ahol összeismerkedtem néhány igen kitünő ifjúmunkással, akik aztán eligazitottak engemet. Elvittek baloldali túrákra, segitségükkel beiratkoztam egy eszperantista tanfolyamra, beléptem a vasas dalárdába, ahol sok éven keresztül énekeltem és megismerkedtem az alkoholellenes munkásszövetséggel. A túrákon munkásdalokat tanultunk, verseket mondtunk, egyszóval éltük azt a baloldali ifjúmunkás életet, amelyik ma már a fiatalok számára legenda.

- Olvasom az előbb emlitett könyvben, hogy 1928-ban ismerkedett meg és mint kiderült, kötött életre szóló barátságot Kassák Lajossal. Mi ennek a beszélgetésnek a Rádióújságban azt a cimet adtuk, hogy Kassák Lajos és Déry Tibor barátja voltam. Önnek kifogása volt ez ellen, mert az a véleménye, hogy hivalkodás ilyen nagy emberek barátságáról beszélni. Mi nem úgy gondoljuk. Ezek tények, úgyhogy szivesen hallgatjuk, amit Kassákról és Déryről mondani tud.

- 1928-ban, amikor szüleim is Budapestre költöztek és hat testvérrel és szüleimmel együtt a Szent László utca és Frangepán utca sarkán lévő proli házban laktunk, figyeltem föl azokra a plakátokra, amelyeket a .... könyvkereskedés kirakatában és az utcán láttam és amelyik hirdette az akkor induló Munka cimü lapot és annak rövid programját adta, ha jól emlékszem, abban a munkásfiatalok nevelése is szerepelt. Rövid tanakodás után családunk néhány tagja, hárman vagy négyen bekopogtunk a Lehel utca 6. szám alatti ház VI. emeletén Kassák Lajos lakásába. Kassák nyitott ajtót. Rögtön szembetünt hatalmas homloka, szúrós tekintete, de a harmadik mondat után otthon éreztük magunkat.

- Azt mondta Kassákról, hogy kőbevésett jellem volt.

- Kassák rendkivül konzekvens volt. Saját művészeti hitvallásá-

hoz. A szocializmust, mint egy emberi életformát tekintette. Ő nem a proletár sorsot dicsőitette, hiszen a versében is mindig ezt mondta, hanem a tudatosságot és ez a tudatosság határozta meg egész élettevékenységét és azt a pedagógiát, amit én nála tapasztaltam. Ő maga szigorú volt önmagához és szigorú volt munkatársaihoz, hiszen bizonyára ennek a következménye az, hogy az irók és művészek igen nagyrésze hozzá csatlakozott és bizonyos idő múlva elvált tőle.

- Melyik volt az a pillanat vagy melyek voltak azok a szituációk az ön megitélése és az akkor történtek ismeretében, amikor Kassák jelleme meghajolhatott volna.

- Kassákra elsősorban az jellemző, hogy az ő művészeti hitvallásából soha egy jottányit nem engedett. Ő büszke volt arra, hogy ő változik, a változás azonban mindig következetes. Köztudott dolog, hogy ő akadémikus ellenes volt. Az ő avangardista tevékenysége azonban önmagával s munkatársival szemben szigorú volt, amit megtartott minden tekintetben és stilusban, formában, tipográfiában, képekben és minden tekintetben. Ez az egyik. A másik a politikai vonal. Őt nagyon szivesen bevonták volna a szociáldemokrata párt valamelyik lapjához, tudomásom szerint a Népszavához akarták bevonni munkatársnak, azonban egy ilyen esetben elkötelezettnek érezte volna magát. Lekötöttnek és azt az irói szabadságot és azt a politikai szabadságot, amit a maga számára fenn akart tartani, azt mindenképpen, tüzön-vizen keresztül biztositani akarta. Később, amikor az úgynevezett nacionalista, soviniszta és különféle népmozgalmak divatossá váltak, Kassák nem szimpatizált egyik irányzattal sem, mert mindig az volt az érzése, hogy ez egy ilyen fasisztoid vonás. Ő soha nem használt olyan jelszavakat, amiket sok baloldalinak mondott irótársa megengedett magának. Tudomásom van róla, hogy különféle újságokhoz csalogatták s ő ilyen újságokban soha egy betüt nem adott le, ellentétben sok más iróval szemben, akik bizony leadtak ilyen irásokat.

- Déry Tiborról mi az emléke?

- Déry Tibor tulajdonképpen nem tartozott a munkakörhöz, a Munkában időnként jelentek meg irásai. Korábban azonban a Munka elődje a Dokumentum cimü lapnak főszerkesztő-helyettese volt. Nádas József és Déry Tibor volt a szerkesztője. Déry Tiborral egyébként szomszédságban is laktam és akkor, amikor ő a legnehezebb körülmények között fiókjának irta a nagy regényeit, igyekeztem emberi módon segitségére lenni és sok alkalommal segitettem neki. A felszabadulás után a Pasaréten lakott, ahol nemegyszer találkoztunk össze és hosszan elbeszélgettünk.

- És hogyan alakult az ön sorsa?

- 1943 januártól 1944 októberéig munkaszolgálatban voltam. 1944 őszén megszöktem másodmagammal, hamis papirokkal. Egy gyermekott-

hont szervezésében vettem részt, ahol körülbelül százegyven gyereket tudtunk megmenteni. 1945-től 1948-ig önálló kisiparos voltam.

- Lakatos?

- Nem. Müszerész voltam. Majd 1948-tól kezdve a Müszer-és Irodagép Értékesitő Vállalat igazgatója egész nyugdijazásomig.

- Az mikor volt?

- 197o januárjában.

- A társ, a feleség, a gyerekek, az unokák.

- A feleségem szintén mozgalmi ember volt. Nagykanizsáról származott. Cipőfelsőrész-készitő tüzőnő volt. A felszabadulás után a feleségem pártoktató volt és mint kerültei kiváló pártoktatót kiemeltek, először a Táncpedagógiai Főiskolán tanitott marxizmust-leninizmust, majd a következő esztendőben az újonnan megalakult marxista-leninista tanszék tagja lett, majd két év múlva beiratkozott a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetemre, amit 1967-ben kiváló eredménnyel be is fejezett. Feleségem mindvégig a mozgalomban résztvett. Nőszövetségi titkár, pártvezetőségi tag. Propagandista volt. Sajnos elég korán megbetegedett, mert nagyon súlyos betegséget hozott magával a deportálásból. Három és fél, illetve négy évvel ezelőtt kettős szivinfarktuson esett át. Két gyerekünk van. A leányom 1935-ben született, a fiam 1948-ban. Óriási korkülönbség, amit megmagyaráz a viharos időszak. Három aranyos unokám van, egy tizenkét éves kislány, egy három éves és egy egy éves kislány. Gyerekeimmel, unokáimmal azt mondhatnám egy családban lakunk, Itt lakunk egymás mellett. Naponta találkozunk és az unokáim úgy ragaszkodnak hozzánk, mint saját szüleinkhez.

/Zene/

- Idézzünk Déry Tibor irásából, a Napok hordalékából egy kis részletet!

/Idézet, zene/

1981.II.6.Televizió 19.30
TV Hiradó

1021

- A magyar avantgard uttörői előbb arattak sikert külföldön, mint itthon. Nem kortárs müvészekről van szó, és az eset nem a multban történt. Nagy európai sikersorozat után ma nyilt meg a Nemzeti Galériában a Nyolcak és aktivisták cimü kiállitás. Először látható Budapesten a magyar képzőművészet történetének egyik legjelentősebb korszakát, a modern müvészet kezdetét, az uj magyar festészetet jelentő radikális polgári csoport a Nyolcak és a hozzájuk kapcsolható Kassák Lajos fémjelezte aktivisták képei, rajzai plakátjai. Miért jelentős esemény, hogy megnyilt a XX.század első évtizedeiben született festmények ből ez a nagy kiállitás. Azért, mert a maga korában ez a festészet nem elismerést, hanem elutasitást váltott ki, holott a magyar festészetnek talán első pillanatá volt, amikor összhangba került a világ müvészeti áramlatával. Azért, mert a mai napig és példamutató, élenjáró vagyis avantgard az a kutató, megujitó szellem, amely egész müvészetüket jellemezte, és előkészitette a forradalmi festészetet Magyarországon. Azért is, mert kevés nemzeti festészet akad Európában, amely ilyen értékeket tud felmutatni a 10-es, 20-as évekből. És ez egyben magyarázat arra, hogy miért arathatott sikert a 70-es évek végén Párizsban, Londonban, Rómában, Prágában. Végül, de nem utolsó sorban a Nyolcak és aktivisták kiállitás azért jelentős esemény, mert megkésve bár, de sikert aratht végre itthon is. Mert a modern magyar müvészet megismeréséhez és megértéséhez égető szükség van az elődökkel való kapcsolódásra.

Kassák Lajos, Kossuth-díjas
Szabó-szállítusmintlez, író, költő

1981. I. 2o. 21.oo Televizió
Studió '81

- Az imént a filmben néhány pillanatra feltünt Kassák Lajos és Palasovszky Ödön, a 2o-aS 3o-as évek szellemi mozgalmának mondhatnám kiemelkedő, két jelentős vezéregyénisége. Kazimir Károly a Thália Szinházban néhány héttel ezelőtt éppen Kassák Lajos, az Ember élete cimü regényének dramatizált változatát mutatta be. Nyilván elmerültél ebben a korban, illetve Kassák munkásságában. Tudjuk, hogy mindkét ember érdekelt volt, méghozzá jelentős mértékben a szinházi vonatkozásokban is. Ha hallhatnánk erről valamit.

- Ezekben a napokban búcsúztunk el Palasovszky Ödöntől. A kezemben tartok egy könyvet, amit ő irt évtizedekkel ezelőtt. Az a cime, hogy a Lényegre törő szinház. A Szépirodalmi Kiadó adta ki. Ha néhány nappal halála előtt jelenik meg, el tudom képzelni, hogy milyen boldogságot jelentett volna neki, mert az utolsó pillanatig szellemileg friss volt. Leveleket irt mindenfelé. Ami egész életére jellemző volt, az a hihetetlen aktivitás. A szinházi törekvések nem azonosak a két embernél. Kassák Lajos életében a szinház nem volt meghatározó. Érdekelte a szinház, egy-egy alkalommal közel is került a szinházi munkához. Palasovszky Ödön egész élete a szinházhoz kapcsolódott, amellett, hogy iró-költő volt. A két ember tehát semmilyen szempontból egymás mellé nem tehető. Palasovszky tizenkét évvel volt fiatalabb Kassáknál. Az avangardisták között éppenúgy meg voltak az

ellentétek, mint a müvészet minden ágában, különböző irányzatot képviselők között. Hát például a könyvben, ebben a Lányegre törő szinházban ir Palasovszky arról, hogy volt a Zeneakadémián egy előadásuk, ahol a nézőtéren tüntetés volt. Hát ezt a tüntetést Kassák vezette. Valami olyan szó hangzott el, hogy milyen az ember, milyenek vagyunk mi, s akkor Kassák a maga eléggé örőteljes egyéni stilusában kiabált fel és botrány tört a nézőtéren, ami nem jelenti azt azonban, hogy bizonyos fázisában nem azonos úton haladtxak, hiszen a munkásmozgalom külöböző ágazataiban vettek részt. Az életük az a müveiken keresztül ismerhető meg elsősorban. A politikai harcaikban, amelyet azóta is vitatnak. Különösen Kassák esetében.

- Egy müvész saját pályáján mennyire fontos a hagyomány. Az előbb arról beszélt, hogy minden müvész megtagad és egyben folytat?

- Igen. Mindnenki fia valakinek. Tehát akkor is, hogyha ahogy a népi mondás mondja, hogy az apák nem mindig biztosak. De később rájön, hogy valahova tartozik vagy valahova akar tartozni. Más kérdés, hogy nem mindig fogadják be azok, akikhez tartozni akar. A müvészetek nem létezhetnek hagyományok nélkül. Furcsa, hogy pont az a hagyomány megtagadó avangard mozgalmakkal kapcsolatban beszélünk a hagyományokról. Mert hiszen ezeknek a mozgalmaknak az a lényege, hogy megtagad mindent. Ez azonban úgy érzem látszólagos. Mert az újat terentés is épités. Nem szabad abba a tévhitbe beleesnünk, hogy hogy a világ velünk kezdődik és minden attól kezdve van, mikor mi felléptünk az élet szinpadára. Előttünk is volt valami és minden valószinüség szerint utánunk is lesz. Az egész biztos, hogy minket is meg fognak tagadni. Tán azért, mert nem ismernek eléggé. Vagy nem ismertük mi. Hát Palasovszkyr az utóbbi években kezdtük meg megismerni igazán vagy Kassákot. Most az Egy ember élete, ami hatalmas mü. Megkérdeztem Kassáknét, hogy mit szólt volna Kassák, akinek több egyfelvonásosa volt, Nemzetiben bemutatták És átlépték a küszöböt cimü drámáját 1948-ban, hogy hozzájárult volna-e ahhoz, hogy szinpadra vigyük ezt a regény folyamot. Azt mondta Kassákné, hogy valószinü, hogy hozzájárult volna, de a maga egyéni stilusában azt válaszolta volna, hogy semmi közöm hozzá!

Stúdió 81
1981. I. 20. T.V.
21.00

Kassák Lajos, Kossuth-díjas
festő-grafikusművész, író, költő

- Az aktivizmus néhány évvel később, 1915-ben indult. Az aktivizmus nevét egy német irodalmi és müvészeti mozgalomról kapta. Az akció, a tett, a cslekevés. Ez jelenti a fogalmat. A Tett cimü lapot 1915-ben Kassák Lajos adta ki, ő volt a magyar aktivizmus szervező-vezető egyénisége. A Tettet háborúellenesség és nemzetgyalázás miatt tiltották be 1916-ban Magyarországon. Kassák Lajos egy hónappal később egy új lapot inditott, a Ma cimü lapot, amely nemcsak a magyar, de mostmár tudjuk, hogy az egyetemes avangardnak is az egyik legjelentősebb folyóirata volt. Volt azonban a mozgaolnak egy másfajta célkitüzése is. Ez pedig a szellemi forradalomnak az eszménye. Azt mondták, hogy a gazdasági forradalom nem elég, hanem egy lassabb ütemben fejlődő, de mélyebb, alaposabb, átgondoltabb szellemi forradalomra is szükség vana kultúra teljes átformálására. Pesten egy új avangard hullám indult, Pesten maradt például Hevesi Iván, a Ma körének teoretikusa. Ő adta ki 1922-ben Palasovszky Ödön költővel, szinésszel és rendezővel együtt ....., amely a korszak egyik nagyon érdekes egyéni hangú dokumentuma.

- A mi feladatunk az volt, hogy a munkásmüvelődést kézbe vegyük. Az új forradalmi szellemi szinházat megteremtsük. 1922-ben Hevesi Iván barátommal egy kiáltványt szövegeztünk. Föl akartuk rázni az embereket.

/Részlet/

- Történelmi hagyományaink megőrzése és történelmi hagyományainkon való pozitiv hát gondolkodásmód bennünket kötelez és igy kötelez az a tiszteletadás is, amely ezekre az avangard müvészekre, egyesekre is, de az egészre vonatkozik.

- Amit a haladó hagyomáynokból kiszürhettünk tanulságként, az véleményem szerint elvi alapállásunk is, hogy mindenképpen funkcionálisnak tartjuk a müvészetet. S elsőorban társadalmi funkciót tartunk fontosnak a müvészetben. Tehát tagadjuk azt a nihillista vagy avangard szellemiséget, amelyik antimüvészet elvárással közelit a müvészet értékeihez vagy az új jelenségekhez. Mi szeretnénk konzekvensen folytatni azt a társadalmi elkötelezettséget, elkötelezettségü müvészetet, amely a magyar történelemben nagyon gazdagon jelent meg.

Kassák Lajos.

** **Kassák Lajos képarchitekturái.** A Mentor könyvesbolt ezuttal Kassák Lajost, a kitünő irót látja vendégül. Nem mint irót, hanem mint képzőmüvészt. Kassák Lajos a müvészetben az ugynevezett „konstruktivista" törekvések képviselője. A „konstrukció" szónak ebben az értelmében az összerakást és összeszerkesztést jelenti, körülbelül azt, amit a geometriában értünk rajta. A különböző sikidomok, három-, négy- és többszögek, körök és körivek néha logikus rendben, néha logikátlanul, vagyis önkényes módon egymásmellé és egymásra szerkesztését. A valóság képeire emlékeztetni ez a fajta müvészet csak ritkán akar. Nem is arra való, hanem dekorativ feladatokra. Néhány plakát- és könyvborité-tervezet tanuskodik róla, hogy Kassák izlésesen tudja ezeket a primitiv rajzelemeket elrendezni és tud nekik a szinek segitségével bizonyos jelentőséget adni. *(e. a.)*

Ujság, 1928. márc. 11.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

1970 AUG 11.

Kassák
1021

M

PERNECZKY GÉZA:

Képzőművészet

Táguló horizont

Egészséges törekvés figyelhető meg az utóbbi két-három esztendőben: a vidéki városok képzőművészeti központtá növekedése. Ennek a folyamatnak egyik aktuális és tanulságos mozzanata a nemrég megnyílt

Debreceni Tárlat.

Másodízben rendezték meg a *Déri Múzeumban* ezt az országos igényű kiállítást, festők és szobrászok részvételével. A szándék nemes: Debrecent bekapcsolni az ország képzőművészeti életébe. Az áldozatkészség jelentős: díjak és vásárlások kísérik a tárlatot. Mégis, ebben az esetben — úgy érzem — nem a kiállításkritika a feladatom, hanem inkább a lehetőségek elemzése. Miért?

A tárlat anyagát még a Műcsarnok egyik raktárában láthattam. Az intézmény vezetője nyitotta ki a helyiséget, s rögtön sorolni kezdte a kiállításra szánt művek adatait: „Ez a kép ezen az országos tárlaton szerepelt, a harmadik teremben, ez a másik a fiatalok stúdiójában, a fő falon, itt ez már háromszor is ki volt állítva egymás után... stb." És valóban, alig akadt kompozíció, amely új lett volna.

Lehetne taglalni, hogy az ismétlés nem árt, s egyszer el kell kerülniük ezeknek a képeknek is a vidéki városokba. De azt hiszem, Debrecen kulturális vezetőinek mégsem az ilyen ismétlés volt a szándékuk. Ám nem tudom hibáztatni a művészeket sem. Régi praktikus igazság, hogy a túl tág lehetőségek nem inspirálnak munkára, a kötetlen feladatokat a legnehezebb teljesíteni. Egy vidéken rendezendő országos kiállításra külön munkával, speciális dolgokkal szinte senki sem készül.

Ha csak nem speciális rendeltetésű maga a kiállítás is. A vidéki kiállítások kezdenek igen rangossá és fontossá válni, de elsősorban azért, mert olyan feladatokat vállalnak magukra, amelyekkel a budapesti kiállítási élet eddig nem foglalkozott. A Pécsett meghonosodott kisplasztikai és kerámiai biennálék, a siklósi kerámiaszimpózion, a most útjára indult szombathelyi textilbiennálék, és a hozzájuk hasonló alkalmi vagy ismétlődő tárlatok magukhoz szívják a művészek legfrissebb munkáit, a közönség és a szakma figyel rájuk. Debrecen csak akkor válhat egyenrangúvá a fővárossal, ha egy-egy szakmailag körülhatárolt műfajban meg is előzi. Vannak még gazdátlan műfajok, fejlődésnek induló, de még otthont nem talált művészeti törekvések. Debrecen igen jól járna, ha ezek valamelyikét magához kötné, és országos kiállításait *szakkiállítássá* fejlesztené.

Ezt a megoldást sugallja egyébként a festészet és a szobrászat általános helyzete is. Debrecen — nem alaptalanul — az alföldi festészet egy ágát vallhatta sajátos művészi kincsének. Ám minden helyi vonatkozása és értéke ellenére is kevés ez a lokális érték az országos mezőnyben való sikeres szereplésre. Csak ki kell nyitni a kétkötetes magyar művészettörténetet, és megszámolni a sorokat, melyek az alföldi iskola eme ágáról szólnak, hogy a reális arányokat lássuk. Nem a lokális mondanivaló feladását szorgalmazom, amikor a szakkiállítások fontosságára hívnám fel a figyelmet, hanem éppen ellenkezőleg: annak fontosságát, hogy az életerős, korszerű törekvéseket a tájhoz, a helyi adottságokhoz kössük, hogy így a hagyományok új erőt nyerjenek, tovább fejlődhessenek.

Kassák kollázsai

negyven-ötven évvel ezelőtt éppen egy sajátos műfaji váltás és átalakulás dokumentumaiként születtek meg. A lapszerkesztés, a tördelés, a publicisztikai állásfoglalás, vagyis a közlés új formái és igényei tették szükségessé megszületésüket. Az irodalmi mozgalmakból sarjadt kompozíciókat most nem véletlenül egy irodalmi fórum látta vendégül: a *Petőfi Irodalmi Múzeum*. A Kassák-kollázsokból rendezett kiállítás a leggazdagabb anyagot mutatja be, mióta ez a műfaj Magyarországon közönség elé került.

Az első művek betűmontázsok, a dadaizmus lázadó gesztusait, rombolva építő forradalmát vizuális formában megismétlő kompozíciók. Az apró méretű, de nagy dinamikájú betűkavargásokat Kassák a Ma számaihoz készítette, úgyszólván ideológiai röpiratként. A véletlenszerűen sodródó szótörmelékek közt időnként világos értelmű jelszavak bukkannak elő; például: „olvasni".

Kassák konstruktivista periódusa később a kollázsokat is nyugodtabb, kiegyensúlyozottabb rendbe kényszerítette. A húszas évek első felében készült „Dur"-sorozat címe fejezi ki legtömörebben a mögöttük rejlő magatartást: kemény. A tisztán nonfiguratív kompozíciók között időnként figurális formájú, és konkrét utalásokkal ellátott kollázsokat is találunk, mint a Steyr-autóhoz vagy a Fortchomin-galériához készült plakátterveket. Ezek, és a későbbi keltezésű, groteszk képzettársításokkal megtűzdelt kompozíciók az elmúlt évtizedek tárgyi kultúráját, társadalmi és politikai történetét sűrítik magukba emblémaszerű tömörséggel. Köztük járva, a történelem sodrában érezzük magunkat. A montírozó olló nemcsak képeket vágott össze, hanem ma is eleven gondolatokat és ítéleteket is.

enben

— mondja a szőlőhegyi tehenész örvendezve, és iszik.

Mi baj lehetne? Az edényeket a kölcsönzőből hozták, „utólag számolunk el, a törést, a lopást külön kell fizetni, a vasárnapot nem számolom, az edényt tisztán hozzák vissza, mert csak tisztán veszem át" — mondta a kölcsönzőbolt vezetője, és gyömöszölte a napilapokat a zöldségesládába pakolt pecsenyéstálak közé. „Egy nagy vesződség az egész. Város helyen okosabbak. Nincs főzés, sütés, nincs ide hordom, oda hordom, csak a készre mennek a népek" — mondta tűnődve az edényfelelős, és igazított valamit a tányérokon, ne mondja ez a kékköpenyes, hogy csak bámészkodik, s a száját tátja.

A szőlőhegyi tehenész az előkészületek során azt hangoztatta: úgy csinálunk mindent, ahogyan szokás. Ám ember tervez, s a körülmények végeznek. Amikor a konyhaasztalon összeírták, „mindkét részről" a meghívandókat, nyomban kiderült, vőfélyekkel lehetetlen hívogatni, mert a sógorság és a komaság harminc esztendeje legfeljebb két utcával, esetleg két községgel lakott odébb, most meg „lakják az egész országot". Szétszóródtak mindenfelé. „Látja, nászuram, erről megfeledkeztünk." „Az istenfáját, erről teljesen."

Üzentek: Intézzem el a nyomdával a meghívót, kerül amibe kerül, egyszer kibírják, ha nem megy parasztosan, megy urasan. Elintéztem. A meghívó darabja egyötven, a bélyeg a borítékra egy forint, a boríték tíz fillérbe kerül, s ez összesen kettőhatvan. Kettőhatvan szorozva százötvennel. No és? A vonat a két vőfélynek Budapestre, Szolnokra, Szekszárdra, Salgótarjánra, Eszékre, Jászkisérre, Dunaújvárosba, Várpalotára, Sárpilisre, Csávolyra, Bajára, Keszthelyre, aztán vissza Szőlőhegyre százannyiba kerül. Rámenne a bika.

A kalácssütő asszonyok szerdán csirkepörköltet, csütörtökön halászlét, pénteken fej- és körömpörköltet kaptak. A reggeli nem számít, „azt eszünk, ami van".

A násznép ma déltől holnap reggelig négyszer ül asztalhoz és reggel a menyecskék Ali baba kávéból feketét főznek a pálinka mellé. „Legyen az is, legalább megemlegetik". Talán még annyit: A marhahúst a megyeszékhely egyik hentesüzletéből, a friss kolbászt és a sertéscombot a téesz boltjából hozták, a birkát meg a szőlőhegyi juhász nyájából. Így legalább nincs a vágással pancs, és nem dobódik el semmi.

nagy szól, hogy mehetünk, némelyik férfi az üveget nem teszi vissza az asztalra, hanem viszi.

6.

Megkezdődött. Zeneszóval megyünk az úton, a porban, a forróságban, a nyárban. A menet farka táncba kunkorodik, az eleje lelassít, szélesedik rajta a vidámság, s én újból érzem az időt, a törvényt, az együvé tartozást. Mindig így lesz, örökkön-örökké. A menet vége fogy, vénül, kopik, az eleje megnő, gyarapodik, szaporodik, fiatalodik. Ez a menet kísérte húsz esztendeje a Jani sógort, 1910-ben a nagyapámat, 1929-ben az apámat, és a temetéseket is mind, mind. Ez a menet megy majd 1980-ban, sőt kétezerben is, elöl az új hajtásokkal, középen a mostani vőlegénynyel, hátul a nemzetség véneivel, talán leghátul velem. Látom Tamás nagyapát fönt táncolni az asztal tetején, visszanézek a temetést idéző lakodalmakra, a lakodalmakat idéző halotti torokra, s kitágul bennem az idő, és ha akarom, most százhúsz éves vagyok. A menet távoli, messzi-messzi végén jobbágyokat, zselléreket, cselédeket, bakancsokat, rámás csizmákat, lógó, fakó bajuszokat látok, a menet kétezer felé járó legelején... Ott mit is? Jaj, nem tudom. A kétezer felé járók menete kivehetetlen. Hogy lesznek, azt tudom, azt is tudom, hogy ebből a jobbágyvilágból jövő menetből teremnek, de nem tudom, kik lesznek, hogyan is lesznek?

A TÖVÁLL-sofőr üveget nyom a kezembe.

— Húzd meg. Mulass, mert megszólnak a rokonok. Húzd meg, ne mondják, hogy lenézzük őket.

— A többiek se erőltetik magukat.

— Egymást lesik. Mindegyik várja, hogy a másik kezdje. Szégyenlősek.

Ide azt az üveget. Együnk világnak, mintha még mindig éhesek volnánk, siessünk sokat inni, mintha holnap már nem ihatnánk. Ropjuk kakaskukorékolásig a táncot, csináljuk úgy, ahogy a régiek csinálták, köszönjünk el tegnapi önmagunktól.

Maris asszony messzire hangzó, ujjongó kiáltását hallom: ujju-ju-ujju-juju-jú! Ujju-ju-ujju-juju-jú!

A vőlegény hátranéz.

— Mit arénáz a vén csaj?

A násznagy nevet. A pincérlány előreszalad, fényképezni. Vékony lábú szöcske. Az üvegek, bennük a nótacsinálóval, a kalapok fölé lendülnek. Szól a zene: Lakodalom van a mi utcánkban, esküszik a falu legszebb lánya, hivatalos vagyok oda én is...

Bort!

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

KISALFÖLD
MÁJ 29

Kassák Lajos

SKICC-KRITIKA

Napjainkban, amikor a tudományok és a művészetek szédületes iramban fejlődnek, az emberiség egyre több égető problémára talál megoldást. Küszöbön áll az ember holdbéli utazása, és biztos tippek vannak az öttalálatos lottószelvényre. Mindazoknak az alkotóművészeknek pedig, akiknek műveiről kritikát szoktak írni, örömmel jelenthetjük, hogy sikerült megoldani egyik legfontosabb kérdést: hogyan írhat valaki „csak úgy laikus módra" például képzőművészeti kritikát. A találmány joga az Élet és Irodalom kritikusáé, aki a legutóbbi számban Kassák Lajos kiállításáról a következőket írja.

„Kassák Lajos képei végtelenül egyszerűek. Illetve egyszerűnek látszanak". „Ilyeneket én is tudnék festeni" — gondolja a szemlélő. Magam is megpróbáltam a látott műveket lerajzolni. Általában a kiállításokon úgy szoktam jegyzetelni, hogy néhány vonallal — csak úgy laikus módra — leskiccelem a látott képet, szobrot. Kényelmes módszer. Az ember elkerüli a múzeumi leírókarton hosszadalmas szövegét — nem kell sokat firkálni. Itt azonban (Kassák kiállításán) sehogy sem sikerültek a vázlataim. S ez az önkéntelen próba legjobban magyarázza Kassák konstruktivitását. Az ő műveiben minden vonal, forma, minden szín matematikailag kiszámított. Nincs véletlenszerűség, pontosak a vonatkozások. Ezért borult föl minduntalan az emlékeztető rajzocskám, ezért könnyebb bármi mást így jegyzetszerűen felvázolni".

Heuréka! Az ember nem is hinné, hogy ha erről a dilettáns kijelentésről — „ilyet én is tudnék festeni" — megállapítjuk: nem igaz, akkor máris bizonyítékot szolgáltattunk arra, hogy a látott képek, amiket nem tudunk „csak úgy laikus módra" leskiccelni, konstruktivista művek. Ezen az alapon szerényen ajánlhatjuk a kritikusnak, hogy próbáljon leskiccelni más alkotásokat is, aztán, ha ránéz a rajzára, azonnal látja, hogy konstruktivista-e vagy nem. Valóban kényelmes módszer.

De ez a módszer mások által is alkalmazható. Zenekritikusoknak javasolhatjuk, hogy ha a hangverseny közben jegyzeteket csinálnak (csak úgy laikus módra), ne a mű hatását, erényeit és hibáit, ne a véleményüket próbálják papírra vetni, hanem vázoljanak fel néhány dallamot azon melegiben. (A hangversenyismertető hosszadalmas szövegeit el sem kell olvasni.) Elég a kottapapírra nézni, és előről, hogy az a zene milyen zene.

Aztán már csak le kell ülni, és megírni a kritikát.

— gi —

ember cselekszi, ü
után siet a „mellék

Teszik ezt soka
mert a maszek mű
nem mérik centire
kaköri kötelezettség
ahogy ezt némely ü
— meglehetősen s
körűen — cselekszik
mutszövő- és Mű
vezetői a műszakiak leg-
fontosabb munkaköri köte-
lességének a gyártmány- és
gyártástechnológia tökéle-
tesítését tekintik, s ehhez
nem sajnálják az anyagi
ösztönzést. S ebből anyagi
haszna származik a nép-
gazdaságnak és az egyén-
nek egyaránt.

Általában azonban az anyagiak kevéssé ösztönzik a középvezetőket arra, hogy tudásuk maximumát nyújtsák tisztségükben. A Sopron városi Pártbizottság megvizsgálta három gépipari üzemben a műszakiak helyzetét. A vizsgálat cseppet sem megnyugtató képet adott a középbeosztásokban dolgozó műszakiak élet- és munkakörülményeiről. A Zárgyárban a jó szakmunkások keresete jóval felülmúlja a technikusokét, művezetőkét. Pedig ezekre az elmúlt években különösen nagy feladat hárult. *Negyvennyolc-féle új gyártmányt vezettek be*, meglehetősen kedvezőtlen körülmények közepette. Ebben az üzemben a fiatal műszakiak szakmai ismereteinek bővítésére sok gondot, pénzt fordítanak. Bel- és külföldi tanulmányutakon, továbbképző tanfolyamokon nagy számban vehetnek részt.

Ám, a közvetlen anyagi juttatásoknak korlátot szab a béralap. A bérskála lehe-

el. S bizonyára még sokféle változatban igyekeznek a középvezetők önnállóságának a növelésére.

Feltűnő azonban, milyen kevéssé támaszkodnak rájuk a felső vezetők a dolgozók fegyelmezésében, nevelésében. Pedig, közvetlenül ők ismerik beosztottaikat. Az ő kezükben válna igazán hathatós nevelési eszközzé a fegyelmi jogkör gyakorlása. *A módosított Munkatörvénykönyv előírásai a fegyelmi vizsgálatok lefolytatásának módjáról eleve feltételezi e jogkör decentralizálását.* Főleg a nagyvállalatoknál szinte lehetetlen, hogy e kívánalmaknak egy személy eleget tudjon tenni. Érdemi, valóban igazságos, nevelő célzatú és hatású fegyelmi döntést a leginkább érdekelt, közvetlen felettes hozhat. Annál is inkább, mert a határozat után neki kell ennek érvényt szerezni.

Valamennyi középvezető azonnal aligha él egyformán helyesen a ráruházott fegyelmi jogkörrel. A felső vezetők gondja, dolga, hogy erre megtanítsák őket. Ez is feltétele annak, hogy *középütt is jó vezetők nevelődjenek, formálódjanak.* Enélkül a vezetés színvonalának lényeges javítása elképzelhetetlen.

JL-né

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Kassák Lajos, Kossuth-díjas festő-grafikusművész, író, költő

NÉPSZABADSÁG
1981 JUN 7

1021

MAGYAR AKTIVIZMUS

JEGYZETEK KIÁLLÍTÁS UTÁN, EGY ÚJ KÖNYV OLVASÁSA KÖZBEN

Kétszázötven oldal, háromszáz elegáns reprodukció, köztük harminc-nyolc színes tábla — most már újra lehet írni a magyar aktivizmusról. Előtte nagy kiállítás a Nemzeti Galériában, siker, háromhónapos nyitvatartás és erős, jó sajtóvisszhang — most érdemes is elmélkedni megint a magyar aktivizmusról.

Ezerkilencszáznyolcvanegy — ez a néhány tény is bizonyítja — legalábbis jó közérzetet kínál ehhez a végiggondoláshoz. Nem ártott volna ugyan a közérzetnek (s még inkább: a hasznosságnak), ha *Szabó Júlia* könyve, *A magyar aktivizmus művészete* néhány hónappal korábban, akkor kerül a könyvesbolti polcra, amikor végre megrendezik a *Nyolcak és aktivisták* gyűjteményét a nemzeti képtárban (februárban vagy még előtte); — de az elégtétel a mifelénk már sorsvégzetként tudomásul vett könyvcsinálási késedelemmel is elégtétel: megszületett a nagy történeti kötete és a nagy bemutatója ebben a fél évben egy számunkra fontos művészetnek. Drámai feloldódás, megnyugtató végső diadal, hatvanöt év múltán tisztító megdicsőülés? A gesztusokat messziről nézve kétségkívül: egy művészettörténeti korszak rangos-nagy emlékkiállítással és monográfiával szokott bevonulni a nemzeti vagy nemzetközi értékrendbe örökre vagy látszólag örökre. Csakhogy a dramaturgiai megnyugvásnak fokozatai vannak, s ez a katarzis utáni állapot legalább-is két tényezőtől függ. Attól, milyen komisz s milyen terjedelmű konfliktussorozat végén jut el a cselekmény a megoldáshoz, s attól, hogy a megoldás a konfliktusokhoz képest, *azok arányában* mennyire vérső és mennyire mindent, mindenkit feloldó.

Konfliktusa a magyar aktivizmus mozgalmának és mozgalmainak, tudjuk, volt elegendő. Ha csak ezt az eltelt időt, a hatvanöt év mennyiségét mérjük, ha csak arra gondolunk, hogy a látszólag konfliktus nélküli közbülső hallgatások mennyi feszültséget gyűjtöttek egymásra, az is elég. De ennél köztudottan (köztudottan?) több volt itt a dráma. 1915 novemberében Kassák Lajos *A Tett* című folyóiratával elindul egy agresszíven haladó politikai és irodalmi mozgalom, hogy viharsebesen szocialistává s mohón összművészetivé válva provokáljon reakciót és militarizmust, konzervatív kultúrát és csak más kultúrát, aztán szociáldemokráciát, dogmatikus kommunizmust, nem dogmatikus kommunizmust, ellenséget, szövetségest, volt szövetségest, lehetséges szövetségest és fenekedő ellenforradalmat. És a provokáltak sorra válaszolnak is az évszázad során, társadalmi rendszereken, államalakulatokon és ideológiai-esztétikai fejlődésfokozatokon át, lényegében napjainkig. Ez a viaskodás pedig akkor is kusza, elkeseredett és nehezen csillapítható volna, ha kiváltója, maga a mozgalom végig egységes vagy végig *egységes logika szerint változó* lett volna, s ha nagy közönséget, értőn egyetértő vagy akár mindent értve egyet nem értő tábort tudott volna maga körül.

Mindez — az egység is, a nagy tábor is — a hatvanöt évben szinte végig hiányzott, csodatévőnek kellene tehát lennie annak az egyetlen emlékkiállításnak, annak az egyetlen történeti összefoglalásnak, amely önmagában tudományos pontot tenne az oly ritkán tudományos polémiák mögé. *A Tett* elég vakmerően háborúellenes, internacionális és újító volt ahhoz, hogy az elszuvasodott, recsegő monarchiában csaknem rögtön betiltassék, és utódja, a *Ma* a forradalmak készülődésben s a forradalmak idején is kellemetlenül türelem nélküli, politikában, művészetben követelőző annyira, hogy a nagy időkben túlságosan nagy tábort maga köré ne szervezhessen. A fehér Magyarországnak minden oka megvolt tehát az önáltatáshoz, hogy hihesse: ezt a szellemet és ezt a művészetet, mint lidérces álmot, örökre kitörölték a magyar kultúra emlékezetéből.

Ez látszólag sikerült is, ezzel a hatvan esztendeje kezdődött hallgatással kell számolnia annak, aki a magyar közönséget vissza akarja vezetni az aktivizmus vonzáskörébe. „A háború hullamezői új, tudatosabb energiákat trágyáznak. Valami nagy összekészülődést a szocializmusban. Nálunk művészetével arrafelé lenget zászlót ez a tizenhárom ember" — írta, s gondolta véresen komolyan 1918 elején Kassák. Így gondolta akkor az a tizenhárom képzőművész is már, akik részt vettek a *Ma* ily módon bevezetett demonstratív kiállításán, s ez önmagában is elegendő ok lehetett volna három év múlva, tizenhárom év múlva, hogy a legális, a „legálisan" megtorló, majd konszolidáló reakciós Magyarország soha ne vegyen tudomást erről az összekészülődésről.

Horthy Magyarországának törvényszerű, következetes és huszonöt esztendeig tartó agyonhallgatását pe-

Lenin és Liebknecht portréja. Bortnyik Sándor linóleummetszetei 1918-ból.

dig felszabadulás utáni feszengés, félreértelmezés, újabb hallgatás és kontra-rekontra elfogultságok tetézték — nem következetesen, de még kevésbé törvényszerűen. A felszabadult Budapest első nyilvántartott kiállításán az aktivisták művei is ott voltak a Derkovitséival, a Dési Huberéival, a Nagy Istvánéival 1945 március—áprilisában, s *A magyar festészet forradalmárai* között tudja őket Pogány Ö. Gábor nevezetes könyvén túl az egész 1949-ig élő művészettörténeti köztudat. Az sem meglepő (csak tragikus), hogy a rá következő évek megint kitiltották a magyar aktivizmust a forradalmi hagyományból; köztudott, kitiltották hasonló módon Derkovitsot és Dési Hubert is. Hanem az elmúlt két évtized eseményei, s még inkább: nem eseményei, hallgatása, titkolózása és huzakodása magyarázatra szorulna. Nehezen magyarázható, hogy egy megújult szocialista politika és művészetpolitika első megfogalmazása óta vállalja az e századi kommunista elődöket, köztük kivált vállalja a magyar 1918—19 örökségét, s aztán mégis huszonöt esztendőt kell várni, amíg e művelődéspolitika gyakorlati végrehajtói eljutnak a minimális kötelességteljesítésig, a reprezentatív könyvig és a reprezentatív kiállításig.

Hogy nem a politika fogta le a végrehajtók kezét, az meglehetősen nyilvánvaló. Nem illendő sajtónak a sajtóval dicsekednie, de egyelőre plasztikusabb példát nem tudok. Legalább hárommonográfiányi terjedelmet megtöltenének azok a cikkek, amelyek az elmúlt két évtizedben tisztázást és kiállítást, történelmi értékelést és megbecsülést, múzeumi gyűjtést, feldolgozást és bemutatást követeltek a magyar aktivizmus ügyében. Csak a nem szaksajtóban, tehát a közírásnak azokon a fórumain, amelyek lényegük miatt a legközvetlenebb kapcsolatban vannak a politikával, a művelődéspolitikával. És ha a legközvetlenebb kapcsolatban élő sajtót soha, senki nem „intette le", amikor a magyar forradalmi művészetörökség érdekében követelt, elképzelhető-e, hogy bárki megakadályozta volna ilyen szándékú munkájában a napi csatározásoktól távolibb múzeumraktári gyűjtőmunkát, a visszahúzódó tudományos feldolgozást, a szakmai dolgozatírást, a nem tízezres és százezres, hanem néhány száz és néhány ezer példányos szakirodalmat?

Nyilvánvaló, hogy az aktivizmus hagyatékának feltárása soha nem volt egyszerű dolog, még kristályosan elfogulatlan, szubjektivitástól megtisztított levegőben sem, hát még az elfogultságoktól, sokszor félszázados elfogultságoktól vibrálóban. Egy mozgalom 1919. március 25-én a Tanácsköztársaság ultrabalos ellenzéke és a hivatalos forradalmi művészet pozícióját követeli magának, ezzel szemben június 13-án Kun Béla kongresszusi beszéde — a párttörténet higgadt értékelése szerint súlyos hibaként — burzsoá dekadenciának minősíti: mindez nem sok eredménnyel biztatja az egyszerű históriák híveit. S egy folyóirat főszerkesztője — Kassák — a bécsi emigráció első számában — egy évvel a Tanácsköztársaság után — keserű agresszivitással tagadja a proletárdiktatúrát, majd közvetlen munkatársai — Kállai Ernő, Moholy-Nagy, Péri László — két év múlva, de a Mával sem szakítva hitet tesznek egy másik lapban, az Egységben a feltétlen proletkult mellett; — nos, ezeknek a keserves, de valóságos ellentmondásoknak a felismerése, a feltárása judiciumot, türelmet és elkötelezett történelmi emelkedettséget követel.

De nem óvatoskodást és még kevésbé műtörténészi felelőtlenséget. Kassák az emigrációban és az emigráció után itthon is programos agresszivitással támadta a szervezett munkásmozgalmat, függetlenül attól, hogy az szociáldemokrata volt-e vagy kommunista, s hogy éppen történelmi jó úton járt-e vagy tévúton. Ez tény. De Kassák meggyőződése szerint szocializmust akart, s akár jól akarta, akár nem, használt a szocializmusnak — ez is tény. És Kassák munkatársai — szövetségesei és szövetségeseiből lett esküdt ellenfelei — a húszas évek derekáig ugyancsak a kommunizmus varázsában dolgoztak, akkor is, ha közben vagy utána fokozatosan dogmatikusok, szépelgők, kiábrándultak és utópisták lettek. Ez is tény. A történelmi tények pedig történelmi elemzést kívánnak, s nem történelmi mellőzést. Különösen pedig a művészettörténeti tények. A Nemzeti Galéria minapi kiállításán minden fontos aktivista mű mellett az volt olvasható, hogy a pécsi Janus Pannonius Múzeum tulajdona. Ha Pécs megtehette, ki akadályozta a többi közgyűjteményt, elsősorban az e célra alapított Nemzeti Galériát, hogy legalább megszerezze s feldolgozza — ha már be nem mutatja — a hatvanas években még lebegő műveket és dokumentumokat? És Szabó Júlia könyvének képjegyzékében több nagyon fontos mű után olvasható a *külföldi tulajdonos*, a nem is olyan régóta külföldi tulajdonos neve. Hogy a művek miként kerültek ki, arról csak legendák informálnak. De egy bizonyos: a kikerülésükhöz a vásárló hajlamon kívül két tényező kellett: az, amelyik kifelé eladta őket, s az, amelyik belföldön nem tett meg mindent az itthonmaradásukért.

És ha mindez csak múzeumi-történeti baj volna, az is elég nagy baj volna. Csakhogy a történelmileg magyarázható mulasztásoknak, meg a történelmileg semmiképp sem indokolható mulasztásoknak egyéb következményei is vannak, s kivált voltak. Ha az aktivisták nyilvános és tudományos kisajátításában késlekedtek az erre hivatalból illetékesek, szép lassan megkezdődött — jó másfél évtizede már — a kétféle magánhasznú szellemi kisajátítás. Egyfelől kiemelt a leltározatlan örökségből egy dogmákon nevelkedett akarat mindent, amivel a maga doktrínáit megtámogathatta. Bőven volt-van ilyen az örökségben, nem volt nehéz az aktivizmusból szimpla proletár-sematizmust kiemelni. És szinte ezzel egy időben napfényre került a csupa éteri politikamentesség, a forradalmakkal közösséget nem vállaló sterilitás, a fertőtlenített formaújdonság — ezt felmutatni sem volt nehéz szellemi produkció.

Közben pedig az egész — ez a nagy, elviselhetetlen konfliktusokkal és szárnyaló harmóniával, acsarkodással és hűséggel teli egész, amit magyar aktivizmusnak hívnak — maradt az ismeretlenségben. Pontosabban: maradt a féloldalas félreismertségben a szakma egy része számára, s maradt úgyszólván a teljes ismeretlenségben a magyar kultúra számára. Nem tragikomikus provincializmus-e — tavasszal csaknem minden kritika szóvá tette —, hogy a magyar aktivizmus magyar múzeumok anyagából szervezett, magyar művészettörténészek előkészítette kiállítását hamarabb látta London, Párizs és Róma közönsége, mint a Nemzeti Galériáé? S nem groteszk provincializmus-e másfelől, hogy ennek a nemzeti galériabeli kiállításnak a katalógusába dokumentumként nem a korabeli sajtót prezentálták, nem az aktivizmus utóéletére jellemző idézeteket nyomtatták, hanem — vakulj magyar! — a londoni, párizsi, római visszhanggal kívántak a rendezők imponálni?

Ezért lehet, s ezért kell írni a magyar aktivizmusról a nagy kiállítás után és a nagy könyv megjelenése alkalmából. Mert az elfogultságok közeliek, és a történet látnivalóan nem befejezett. A történet befejezéséhez az intézményes megnyugvás után most a közönség, a közösség megnyerése szükséges. Az alapok megvannak ehhez, most már a lélektani-közéleti tényezők is. Egy késői, de méltó emlékkiállítás és egy reprezentatív könyv birtokában a téma nem tiltott gyümölcs, mostantól már lehet vitatkozni gátlások nélkül a magyar aktivizmusról. Vitatkozni, azaz megérteni és megértetni.

Rózsa Gyula

KARINTHY FERENC:

Utolsó cigaretta, Ut

HOMMAGE À Z Z.

A költő kábultan, kialvatlanul ébredt. Az éjjel többször fölriadt, ismételten Dorlotynokat szedett be, elszívott vagy tíz cigarettát: ez most mind a gyomrát émelyítette, nyelőcsövén jött fel, torkát reszelte. Kibámult az ablakon, lucskos, ronda őszi reggel, szemben a ronda tűzfal. Gyűlölte ezt a dohos, homályos szobát a Gyorskocsi utcában, éppen a börtön mögött, ahonnét tavaly szabadult: büntetésének letöltése idején, felesége halála után utalták ki neki a régi zuglói, tágas, világos, kertre, fákra, virágokra néző, madárfüttyös lakása helyett, melyre valaki szemet vetett, kiigényelte. Utálkozva felöltözött, a borotválkozást kihagyta, lement a közeli Tomaj eszpresszóba, a csarnok mellett.

A szőke pincérnő ismerte, szerette, sajnálta, már hozta is a forró, vérerős duplájáť. Motoszkált benne egy vers, de hát úgyse közlik, pénze sincs, hol kerítsen. Mégis, firkálgatni kezdett a számolócédulára, ekkor ráköszöntek, jó hangosan, vastagon.

— Ni csak, Zelk. Dolgozgatunk, dolgozgatunk? Remélem, megemberelte magát!

Busa, fekete alak, feszesre hízott barna civil ruhában: ez volt odabenn az egyik legkomiszabb smaszszer, a Kozirek. Kurtán, némán biccentett felé, amaz már szedelőzködött, az ajtóból ujjával tréfásan megfenyegette:

— Aztán rendesen viselkedünk, rosszat ne halljak, értettem?

Nehezen bírta ismét összeszedni gondolatait, próbált visszatérni a töredék soraihoz, rímeihez.

Nem sokkal később újabb vendég üdvözölte, a vásárcsarnokból ugorhatott át, sárga viaszosvászon kötényben.

— Zelkovics! Hát maga még él?

A költő csak nehezen bányászta elő emlékezetéből, mely szerencsésen eltemette. Keretlegény volt Ukrajnában a munkásszázadánál, Brunauer nevű, nem éppen humanizmusáról, emberbarátságáról ismert: ez fektette meg százhússzor mínusz harminc fokon, a fagyos hóban.

Fizetett, távozott. A Fénybe vánszorgott át, a Margit-hídhoz. Ali, a barna bőrű, csámpás, öreg, beteg arab vagy szenegáli vagy abesszin vagy a jó ég tudja, honnan idevetődött felszolgáló lustán letisztogatta kendőjével az asztalkát. A költő papirost és borítékot kért. Két levelet szándékozott ma írni, életbevágó ügyekben, az egyik anyagi, hogy reménytelen helyzetéből kilendítse, a másik érzelmi természetű, megkövesedett, gyászos magányának enyhítésére. Ez látszott könnyebbnek, evvel kezdte, gondosan megcímezte az első borítékot: *Tiberger Emese kisasszonynak, Budapest XII., Kakukk u. 52.* Íme a szöveg:

Drágám!

Azt mondtad egyszer, tetszik neked, hogy ősz vagyok. Mégis arra kérnélek, kis bogaram, ne fehér hajamat nézd, se gondok-barázdálta arcomat, hanem szívemet, mely hivőn hiszem, fiatal, mint a Tiéd, virgonc, akár a ficánkoló halacska, és találd ki, hogy kiért ficánkol. Aranyoskám, nagyon mélyen bennem vagy, sokat kell együtt lennünk, és érzem, rengeteg szépséget, örömet, gyönyörűséget nyújthatok még Neked. Van most némi dolgom, befejezni az új versem, majd felolvasom, továbbá halaszthatatlan elintéznivalók, de úgy hiszem, még a héten letudom, megkereslek, vagy hívj fel Te, s akkor szép estéket tölthetünk együtt, ízletes vacsora, borocska, holdfényes Duna-parti séták, kéz a kézben, gyermekded kergetőzés, ami Téged annyira mulattat, s még sok minden... Kis kacsódat csókolja, és gyöngéd puszikat küld a Te

Zolikád

Ez megvan. Nehezebb a következő, itt is először a borítékot címezte meg: *A miniszterhelyettes elvtársnak, Művelődésügyi Minisztérium, Budapest V., Szalay u. 10—14.*

Kedves Barátom!

Életem mélypontján fordulok Hozzád. Öreg, meggyötört, asztmás és vesebajos, érszűkületes, börtönviselt, szegény, rokkant, magatehetetlen és sóher vagyok. Lakásviszonyaim leírhatatlanok. Elözvegyültem, barátaim megtagadtak, olvasóim elfeledtek. Verset írni ilyen körülmények közt nem tudok, ám ha tudnék is, hol jelenhetne meg? Kórházi ápolásra szorulnék. Legsürgetőbbek azonban anyagi gondjaim: ha csoda nem történik, villanyomat, gázomat, telefonomat még a héten kikapcsolják, a szemétpénzzel is február óta úszom, napokon belül éhen halok. Ezt a csodát Tőled várom. Kérlek, juttass valami gyorssegélyt, hogy a legfojtogatóbb adósságaimat elintézhessem, és valamiképp rendbe rázhassam magam. Igen-igen bízom jóindulatodban, s remélem, ez elesett, megalázott állapotomban nem hagysz cserben.

Tisztelő, szomorú híved:
Z. Z.

Aztán szépen leragasztotta, a szomszédos trafikban bélyeget vett, a postaládába dobta.

Sokáig várta a választ, hiába. Hiába persze, mert a két borítékot összecserélte, rossz napja volt, ebbe is, abba is a másiknak szóló levél került. Kérem, fussák át újra a fenti sorokat, s képzeljék el a címzettek ábrázatát, ezét és azét, mikor kézhez vették. Barátunk utóbb megesküdött, hogy szó sem igaz az egészből.

*

Az orvosság neve, ha jól emlékszem, Flagyl. Túrára készültünk, egy vagon ferencvárosi úszóval, vízilabdázóval, a felső-ausztriai Steyrbe. Az indulás előtti estén felhívott a költő, síri hangon, pontosabban jó ideig bele se szólt a készülékbe, csupán köhögött, krákogott, hörgött.

— Az asztmám, hisz hallod... Egyetlen gyógyszere van, ami lecsillapítja, idehaza nem kapható, csakis Nyugaton, francia gyártmány. Nem azért mondom, te most utazol ki. Jó neked, szerencsés ember.

— Így van, édes Zoltán. De sajnos nagyon kicsi a keret. Annyian vagyunk, zsebpénz nem jut több, személyenként összesen két-háromszáz schilling. A vezetőknek s a leggyerkőcebb pillangózó bakfisnak egyaránt. Kávéra is kevés. Az orvosságok pedig odakinn, te is tudod, piszok drágák.

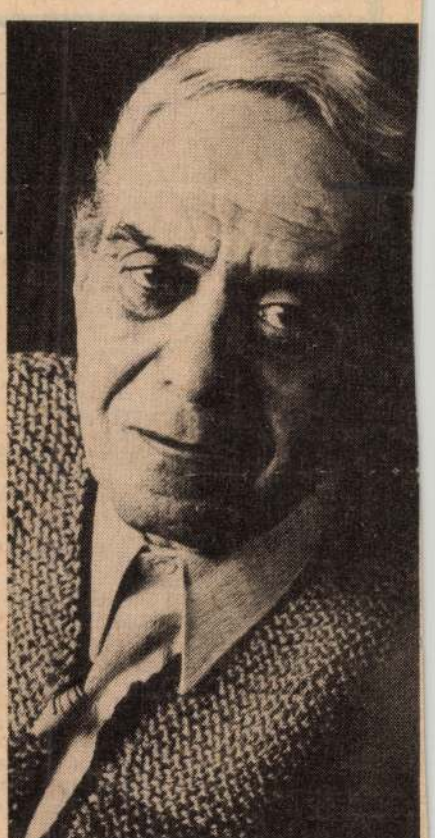

— Jó, jó, nem is merem kérni, hogy reám költsd. Vásárolj be szépen magadnak, a családodnak. Csupán azt tedd meg, írd föl a nevét. Hátha nyersz ruletten.

— Ott nincs rulett.

— Vagy lóversenyen.

— Az sincs, és oda különben se járok.

— Vagy találsz pénzt az utcán. Flagyl, érted? Betűzöm: Ef, el, a, gé, ipszilon...

— Rendben van, följegyzem, ám ismétlem, sajnos nemigen biztathatlak. Olyan szűkösen leszünk, és abban a vidéki kisvárosban arra se számíthatni, hogy beugrik valami külön...

— Nem hoznám szóba, ha nincs ez az átkozott... — Újabb köhögőroham, harákolás, nyöszörgés, súlyos, zihálló légzés, már-már fulladozás. — Látod. Attól félek, egyszer kifogy a levegő, és kampec, nincs tovább.

— Ne hasogasd a szívem. Felírtam: Flagyl. Hát majd meglátjuk. Túlságosan ne reménykedj.

Steyr hangulatos városka az Enns és a Steyr folyócska összeömlésénél, remek sportuszodával. Minden számot, mérkőzést fölényesen megnyertünk, vendéglátóink kedvesek, szívélyesek, jól telt az időnk. Csakhogy, amint előre tudtuk, nagyon kicsi a zsebpénz, ez még a hatvanas évek elején volt, áhítozva néztük a kirakatokat, de jó lenne ez is, az is, magunknak vagy ajándékba.

Mégis, a harmadik délután piszkálni kezd a lelkiismeret: én itt lébecolok gonosz-szellemes sportoló cimboráimmal, a sok édes leánykával, finomakat eszem, iszom a schwechati sört, a költő pedig otthon ful-

GÁSPÁR MARGIT:

Párbeszéd, Diderot nyomdokán

Egyik színházunk bemutatójának szünetében észrevettem, hogy régi ismerősöm kiváltja a ruhatárból kabátját. „El tetszik menni?" — kérdezte tőle ijedten a ruhatárosnő. „Nem, kérem, én távozom" — felelte ismerősöm, amivel elárulta színháztörténeti műveltségét. Tudvalevőleg ugyanezt válaszolta az egykori híres kritikus is, amikor kifejezésre akarta juttatni, hogy a látott előadás nem nyerte meg tetszését. A „távozó" nyomába szegődtem, és kérdezgetni kezdtem, mi hozta ki annyira a sodrából.

Ő: Talán különcnek tart, de én azt szeretem, ha ép aggyal követhető, ami három órán keresztül az orrom előtt játszódik le.

Én: Nem gondolja, hogy a közérthetőség igénye napjainkra némileg megkozmásodott?

Ő: Ne értsen félre. Nem tartozom a szórakoztató ipar fogyasztóinak sorába. A művészettől nem azt várom, hogy segítsen szabad időmet szellemi erőfeszítés nélkül eltölteni. Szeretek gondolkodni, sőt el-elgondolkodni. Egy szép vers, egy meghökkentően érdekes írói profilt tükröző könyv akkor is lázba hoz, ha indázó szavak rengetegén kell átvágnom magam a rejtett értelemig. Rajongtam Bartókért, amikor ideológiailag képzett társaságban a nevét se illett kimondani. Valamikor, forró-fiatal fejjel, lelkes csatárként éltem át izmusok tündöklését és bukását. Bevallom, még ma is fájó szívvel sóhajtok fel, ha azt látom, hogy ifjúkorom zsákutcáira egyesek újból megpróbálják kitenni a „nagykörút" táblát.

Én: Ludas Matyink szerint a csecsemőnek minden vicc új. És érthető egyéb kísérletezések mellett az ifjúságnak az a törekvése is, hogy vizsgálat alá veszi mindazt, amit az előző generáció sutba dobott. Hátha akad az ócskavas közt ma is használható alkatrész.

Ő: Eszembe se jut elvitatni a fiataloktól a legkülönbözőbb utak keresésének jogát. Csak arra nem ártana őket figyelmeztetni, amit Romain Rolland olyan okosan mond a Piaci Vásárban... hogy tudniillik attól még senki se alkot újat, ha pontosan az ellenkezőjét csinálja annak, amit előtte csináltak. Ez inkább afféle fejtetőre állított konzervativizmus. Azonban térjünk vissza a ma esti előadásra, amely *nem* a biológiailag természetes, törvényszerűen jelentkező kísérletezési kedv egyik megnyilvánulása. Itt és sok hasonló színházi, film- vagy képzőművészeti alkotás esetében másról van szó. Egészen másról.

Én: Bocsánat, de olyan halkan beszél, hogy alig értem.

Ő: Amire célozok, azt nem szokás hangosan emlegetni. Én nem hiszek az ilyesmiben..., de azért ki tudja, nincs-e a közelben ufó?

Én: Micsoda?!

Ő: Ezt úgy kérdi, mintha sose hallotta volna az ufók hírét.

Én: Valóban nem, de miért indulatoskodik?

Ő: Mert untat, ha kiselőadást kell tartanom olyasmiről, ami köztudott. Nos, röviden: az ufók — sokak állítása szerint — a kozmosz láthatatlan ősűrhajósai. Bár eredetileg más galaktika lakói, különös előszeretettel keringenek földünk körül, és éberen figyelnek minket. Annyi bizonyos, hogy lenéznek, mert kultúránkat az övékéhez mérten siralmasan alacsonyrendűnek ítélik. Néha bizonyos jóindulattal, máskor ingerülten próbálják tudomásunkra hozni, hogy az égvilágon semmi létjogosultságunk sincs. Olykor erélyesebb pedagógiai eszközöket is alkalmaznak. Például egy-egy balga egyént, aki hívőiket gúnyolni merészeli, kivonnak az űrközi és egyben a földi forgalomból. Az ilyesmi persze mindig titokban, rejtelmes körülmények közt történik, de a beavatottak, az úgynevezett ufológusok pontosan tudják, mi mehetett végbe, és jelentősen összenéznek: „Lám, hogy kell vigyázni?!" Éppen ezért, nem győzik figyelmeztetni az emberiséget, hogy igyekezzék az ufók transzcendens igényeinek megfelelni. Hiszen sose lehet tudni, mikor hol tűnnek fel sajátos közlekedési eszközeik, a repülő csészealjak segítségével.

Én: Repülő csészealjak, mindjárt elájulok! Csak nem hisz az efféle dajkamesékben?!

Ő: Persze hogy nem, de az óvatos fogalmazás sosem árt. Újra kérem, beszéljünk halkabban. Nehéz valamit egyszerűen dajkamesének minősíteni, amiről számos szakkönyv je-

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Magyar Nemzet

1973 OKT 20

Kassák Lajos festőművész

Szombat, 1973. október 20.

„Betonból öntött népmese"

Kassák-emlékkiállítás a Petőfi Irodalmi Múzeumban

Néhány évvel ezelőtt már rendezett kiállítást Kassák Lajos műveiből a Petőfi Irodalmi Múzeum, de az a kiállítás voltaképpen egy festő kiállítása volt, egy Európa-szerte ismert jelentős avantgard festőé, aki századunk minden újító művészeti mozgalmának részese, tagja és gazdagítója volt. A magyar költőt, a magyar szabadvers egyik megteremtőjét természetesen inkább képzőművészként ismerik külföldön, számunkra azonban Kassák elsősorban költő, történelmi koron átívelő életművel, példaadóan következetes életúttal.

A most látható kiállítás egyszerre mutatja be a festőt, a költőt, a szerkesztőt, a munkást, a közéleti embert, egyszerűbben: Kassák Lajos életét és munkásságát. A kiállítás legrégebbi dokumentuma szüleinek házasságlevele, majd egy elemi népiskolai bizonyítvány következik, utána pedig egy „gymnasiumi" bizonyítvány, meglehetősen sok közepessel és elégségessel. Az életrajz következő állomását ugyancsak egy megsárgult okmány pelzi: az Érsekújvári Első Általános Ipartestület választja tagjai közé a fiatal lakatost. A többi dokumentum már történelmi és irodalomtörténeti: egy mozgósítási hirdetmény 1914-ből, *A Tett* első száma 1915-ből, majd a második magyar avantgarde folyóirat, a *Ma*, címlapján Bortnyik Sándor Lenin-metszetével. Az 1919-es forradalmi plakát után az emigráció éveinek dokumentumai következnek, a *Ma* Bécsben megjelent számai, Kassák Bécsben kiadott verskötetei, 1921-ben a forradalmat siratő *Máglyák énekelnek*, 1923-ban pedig új versei. A másik falon képek. Nemes Lampérth József 1917-es és Tihanyi Lajos 1921-ben készült portréja Kassák Lajosról, megdöbbentően hasonlít Kassák késői fényképeihez. A képzőművész Kassák első festményei tájképek, de már a tízes években konstruktivista kompozíciókat fest, 1922-ben kézt kubista szobra pedig márványban örökíti meg azt a bizonyos kemény, határozott egyértelműséget, amely Kassák eszményé irodalomban, művészetben és életben egyaránt.

Ezt a betonból öntött tömbszerűséget hangsúlyozta a kiállítás megnyitásán *Nemes Nagy Ágnes* is. Kassák szinte népmeseien egyszerű, ugyanakkor ez a nagy foltokkal, élesen elváló színekkel dolgozó művész élményanyaga úgy kötődik a városi nagyiparhoz, mint a régi mesélők ahhoz a természeti környezethez, amely körülvette őket. Nemes Nagy Ágnes szép megfogalmazásában: „Az alapanyag, amivel költészetében dolgozik, az ősvers, sőt azt merném mondani, a népdal vagy a népmese anyaga: madár és rózsa, piros és kék, anya és szerelem — s ezekhez szövi hozzá elválaszthatatlanul, ugyanolyan mozdulattal egyénisége, eszméi és százada képeit: utca, gyár, gép, munka, hirdetőoszlop."

Az érsekújvári munkásfiú nemcsak eljutott Európa csaknem minden városába, nemcsak barátokat szerzett ott, hanem verseivel, írásaival találkozunk a Zürichben kiadott *Dada* című folyóiratban, az olasz *Il Futurismo* című lapban, Tristán Tzara verskötetét pedig a Kassák Lajos által tervezett címlappal láthatjuk a kiállításon. Kassák harmadik folyóiratának, *A Munká*nak egyik 1929-ben megjelent számát Dos Passos *Meghaltak* című versénél nyitották ki a kiállítás rendezői, a verset József Attila fordította. Kassák előző kiállításainak plakátjai már a közelmúltba vezetnek, Párizsban 1960-ban, Berlinben 1967-ben, Linzben 1971-ben, legutóbb pedig az NSZK-ban volt kiállítása.

Eredeti kéziratai, személyes tárgyai színesítik a kiállítást, de Kassákot igazán művei jellemzik, szigorúan komponált képei vásznon, kőben, papíron, és szigorúan komponált élete, amelynek dokumentumait ott láthatjuk a Petőfi Irodalmi Múzeum kiállításán.

(kartal)

Szombat, 1973. október 20.

Koszigin megbeszélés

A szovjet miniszterelr az egyiptom

A külpolitikai helyzet

KAIRÓBAN JÁRT a héten és négy napot töltött az egyiptomi fővárosban *Koszigin* szovjet miniszterelnök. Több ízben találkozott és tárgyalt *Szadat* egyiptomi elnökkel. A szovjet kormányfő látogatása mindeddig a legmagasabb szintű diplomáciai lépés azóta, hogy a Közel-Keleten kiújultak a harcok.

A politikai erőfeszítések kilátásait illetően egyébként éppúgy eltérőek és ellentmondásosak a vélemények, mint a frontjelentések esetében. Egyes elemzők szerint lehetetlen politikai megoldást elérni addig, amíg egyik vagy másik fél javára egyértelműen el nem dől a harc, mások — s ez a többség véleménye — úgy látják, hogy egyik harcban álló ország hadserege sem képes „elsöprő" fölény kivívására. E nézet vallói úgy tartják, hogy a közel-keleti háború elhúzódása és esetleges eszkalációja valóban súlyos nemzetközi bonyodalmakkal járhatna, következésképpen számos olyan államnak érdeke a politikai rendezés szorgalmazása, amelynek megfelelő lehetőségei is vannak erre. *Nixon* amerikai elnök pénteken este *Warren* fehér házi szóvivő útján kifejezésre juttatta azt a véleményét, hogy a Közel-Kelettel kapcsolatos diplomáciai erőfeszítések döntő szakaszban vannak.

Eközben a háború két frontján változatlan hevességgel folynak a harcok. A sinai hadszíntér jelentőségében legalábbis felnőtt a szíriai fronthoz, amelynek déli szakaszán új páncélos és tüzérségi hadműveletek kezdődtek. *Husszein* jordániai király szemleúton járt itt, s megtekintette két harcoló ezredét. *Dajan* izraeli hadügyminiszter egy rádióbejelentés szerint, valószínűleg csütörtökön, azt a „különleges rendeltetésű" izraeli páncélos alakulatot tekintette meg, amely a Szuezi-csatorna nyugati partján tartózkodik, és egy állítólag kiépített hídfőállás útján utánpótlást is kap. Kairói közlések szerint az egyiptomi erők a Keserű-tavaknál leküzdötték az alegység egy részének páncélosait.

Az *angol alsóház* hosszan tartó vita után döntő többséggel a közel-keleti fegyverszállítási tilalomra szavazott. *Nyugatnémet* külügyminisztériumi szóvivő szerint az Egyesült Államok NSZK-beli támaszpontjairól is szállít fegyvert Izraelnek, míg az NSZK maga továbbra sem juttat a Közel-Keletre hadianyagokat. A *francia szenátus* elfogadta ugyan a köztársasági elnök mandátumának csökkentéséről szóló alkotmánymódosítást, de nem a kellő, háromötödös többséggel. A hír annyiban kapcsolódik a Közel-Kelethez, hogy a *Lecanuet* és *Servan-Schreiber* vezette reformerek szavazatuk fejében azt követelik, a kormány Izrael javára módosítson irányvonalán. *Pompidou* elnök nehéz helyzetében leállította az eljárást.

Az *MTI* moszkvai jelentése értelmében szovjet [illegible] szerint a közel-keleti konfliktus kiéleződése ner[illegible] ázsiai biztonsági értekezlet genfi szakaszár[illegible] lassítására. Ezzel k[illegible]

ZÖLD SZAMÁR

Hideg volt már. Látszott a lehelet az utcán. Beszéd közben kis, fehér gomolyag szállt ki a szájából és forogni kezdett az arca előtt. Mindég valami kis nedvesség maradt utána a szemhéjain.

Vékony, uras cipői alatt hideget csikordult a kő. Por nem volt. A levegőben pókhálósan úszott el néha az ökörnyál és délidőben olykor még kiviláglott a nap. Nagyon őszi nap volt már. Hidegen, színtelenül nyilalt az ablakokba és egy pontba tűzte le minden maradék melegét.

Korán nőtt az árnyék. Mindjárt este lett és akkor a kapúk feketét ásítottak. Sűlyesztős, valószinűtlen feketét és a kezek után tompán dörrentek. Nehéz ütéssel. Mint a gong. Messze hallatszott.

A kapuk ősszel másképp csukódtak. Nehézkesen, lomha-tétován, nem mindég talált zárjába a kilincs. A sarkok rozsdásan csikordultak, az egész ajtó megdagadt, megnehezült, nyirkos tapintású lett a nedves páráktól és reggelenként a dér zöldesfehér prémül a szélekre rakódott.

A kilincs nagyon magára csípte ujjait. Fagyosan beszívta a tenyerét, mint egy óriás pióca. Útálta a kapukat ősszel, mindég egy kicsit berúgta térddel, ha sietett.

Egy este hazajövet úgy látta, hogy a kerítés nagyon megvékonyult. Roppant hézagok tátongtak a lécek között, fél lábbal beléphetett rajta. Hosszan megnyúlt az egész, fogasan kihegyesedett és a drótháló meredt tüskéivel le-föl lengett fölötte hidegrázósan.

Megállott és nézte. Aztán közelebb ment és nagyon elbámult rajta érthetetlen csodálkozással. Mintha megfogyott volna a kerítés, az egész kis város valahogy összébb ment a hidegben. Megkopott, elcsenevészesedett. Még álldogált egy kicsit, lábait cserélgette, topogott, aztán befordult a kapún.

Akkor este ott a kapu alatt valaki ráköszönt.

— Alászolgája, gyógyszerész úr.

Visszafordult. A kulcsot lóbálni kezdte a két ujja között, elrándította a száját, hogy köszönjön, aztán megint összecsukta.

— Alászolgája — hallotta megint.

Nagyon a sötéthez szokott szemét a hang felé meresztette, aztán visszaköszönt.

— Alászolgája.

Nem volt senki. Még várt egy kicsit. Aztán zavarodottan oldalt fordult. Előre. Nem volt senki. Röstelkedve beljebb húzódott.

Ha valaki hallotta volna! Hogy visszaköszönt, senkinek! Mert volt ez így már. Néha otthon is. Vacsora közben sokszor egészen tisztán hallotta, hogy nagy csörrenéssel hullik le mellé egy kanál. Lehajolt érte, nem volt. A hang még pillanatokig fülében rezgett friss, hideg csengéssel, a kanál ott feküdt előtte az asztalon, szemébe villantva magát, fehérfényesen, csúfondárosan.

Már éppen csukni akarta a kapút, amikor megint hallotta.

— Alászolgája, gyógyszerész úr.

— Ni! — mondta egész örömmel, hogy mégis csak jól hallotta. Karját előre nyújtotta, kicsit rövidlátósan tapogatózva a hang felé.

— Mit bujócskázol velem?

— Fene bujócskázik, csak te már nappal sem ismered meg az embert, éjszaka se...

emberek beszéltek hozzánk, kérdezősködtek és magyaráztak s mi csak ájtatos tehetetlenséggel hümmögtünk. A városokban megint elővettük a lakatosokat, később pedig a Gödrös mesterségéhez rokon asztalosokat is beosztottuk az élelmező körzetünkbe. Némi vándorló segélyért és szállásért a szakszervezetekben, pártszervezetekben és Munkásotthonokban is jelentkeztünk. Ezeken a helyeken mindig akadtak emberek, akik a saját zsebükből is segélyeztek néhány fillérrel. Gödrös már elég jól gagyogott németül s a legkisebb kérő és köszönő szavakat már én is betanultam. Munkábaállásba azonban egyikünk se gondolt. Ha erről esett szó közöttünk, mind a ketten nagyon komolyan Párisról kezdtünk beszélni. És nem rösteltük egymásnak elárulni, hogy a baromi munka helyett, úgy érezzük, valami különösebb hivatás betöltése vár ránk az életben. Jártuk a poros országutakat és a művészetről fantáziáltunk. Olvasmányaink emlékei éltek bennünket és töretlen nagy hitünk volt a jövőben. Elhatároztuk, hogy jegyzeteket fogunk készíteni arról, ami újat és szépet látunk útközben s ha egyszer hazakerülünk, könyvet írunk a tapasztalatainkról. Lelkesedésünk azonban nem volt hosszú életű. Telefirkáltunk néhány irkalapot, aztán az egészet eldobtuk. Szabadon, a mozgásainkban, cselekvéseinkben éltük ki magunkat, verset is csak ritkán írtunk. Postrestante címen állandó levelezésben voltunk Jolánnal. Ígérgettük, hogy nemsokára már ő is kijöhet, elküldtük neki a verseinket és utasítottuk, hogy melyik szerkesztőségbe vigye föl azokat. Leveleink különben sürgönystílusban és erősen cinikus hangon voltak írva. A Gödrös félt tőlem, hogy érzelmes és kedves legyen, én pedig az asszony előtt nem akartam érzelgősen holdkóros szerelmesnek látszani. Nem mintha különösebben sokat törődtem volna az ő véleményével, de óvakodtam tőle, nehogy oktalanul elbizakodottá tegyem. Végre is én nagyszerűen megvagyok nélküle. Reggel korán kelünk, este későn fekszünk s napokig eszembe se jut, hogy az ő személyével foglalkozzam. Ha városba érkezünk, mondhatnám, csak éppen szokásból megyek a postára s ugyanúgy csak szokásból káromkodom, ha nem jött levél. Végezze, amit rábízunk, gondolom megnyugtatón, akkor minden rendben lesz. Ha egyszer rosszul végez el valamit, biztos, többet nem is írok neki.

Feltört lábakkal, de mégis gondtalanul mentünk át falukon és városokon.

KASSAK LAJOS

(Folyt. köv.)

mit feleltem volna, de egyáltalában nem vágyódtam a gyárak, vagy műhelyek sötétjébe, sorsommal szemben nem irígyeltem a bérmunkás-sorsát. Ha lakatos-cégtáblát láttunk, előzetes megbeszélés nélkül mindketten bementünk a műhelybe. Alázatosak voltunk s már sokkal ügyesebben tudtuk megértetni magunkat, mint tegnap. Néztem a dolgozó embereket és az utcák világosságát és szabadságát éreztem a magaménak. Ha valahol eredménytelenül jártunk, az nem keserített el bennünket. Hiszen nem akartunk mi vagyont összegyüjteni. Az ingyen szállásunk már megvolt estére és el se hittük volna, hogy ebben a gazdag nyüzsgésben valaki éhen halhatna. Délben virslit, fügéskenyeret és bort ebédeltünk. Kinyílott és látó szemekkel kószáltunk az utcákon. Bámészkodtunk a kirakatok előtt és kritikusan körülvizsgáltuk a szobrokat. A Volks Theater előtt levő költő vagy színész ülőszobra annyira tetszett nekem, hogy jegyzeteket írtam le róla a noteszomba.

Ez igen — mondtam. — Nem úgy, mint a pesti vacakok. Nézd meg, ahogy ül, érzem, hogy az arca milyen sápadt.

Gödrös is lelkesedett a szoborért és elég ügyesen leskiccelte. Aztán látogattuk tovább a műhelyeket. Ránk jött az este s most, hogy a menhelyre gondoltam, kissé szomorú lettem. Nem kísértett a kétségbeesés, az utóbbi két nap alatt sok minden történt bennem, de mégis éreztem, hogy nem nekem való hely az ott kint, megaláz és nagy hatással van rám ez az életmód. Az embercsoport ott állt a kapuk előtt, piszkosak és lerongyolódottak voltak. Már akadtak köztük, akik, mint ismerősöket köszöntöttek bennünket. Átestünk a különböző tortúrákon és jóízűen aludtunk reggelig.

Nagy lármával hajszoltak föl bennünket a szolgák. Tegnap este nagyon sok tetveset dobtak ki közülünk s az ettől a sorstól való félelem elhatároztatta velem, mindenáron védekezni fogok a férgek ellen. Batyumból elővettem egyetlen luxusholmimat, a hazulról magammal hozott ruhakefét. Szőrös, jól kifejlett testemmel mezítelenül, ott álltam az ágy előtt és szóltam Gödrösnek, hogy előlről hátulról keféljen végig, nehogy valami véletlenül is rámtévedt krokodil benne maradjon a hajzataimban. Ezt nagyon jó ötletnek tartottam, később is ragaszkodtam ehhez a módszerhez s a mindennapi mosdásnál is fontosabbnak tartottam. Ha elég friss volt hozzá a testem, éreztem az erősszőrű kefe csiklandozását s ha játékos kedvem volt, föl-fölnyerítettem, mint valami paripa. A csavargók szerettek bennünket és örültek a játékainknak.

Ezen a reggelen már nem Bécs felé vettük az utunk. Pillanatok alatt határoztuk el, hogy tovább megyünk. Végre is Párisba készültünk, nem akartuk fölöslegesen elpocsékolni napjainkat. Térkép nélkül, csak úgy a csavargók félig megértett magyarázata után indultunk el Németország felé. Ha faluba értünk, összekoldultuk az élelmünket és valami pajtában, vagy a szénapadláson kaptunk szállást. Jó népek voltak ezek az osztrák parasztok és mi hamar kitapasztaltuk a természetüket. Be kellett látnom, hogy a németül nem tudásunk nem nagy zavart okoz az életünkben. Az

ne nyíljon a szám és vissza ne kelljen köpnöm ezt a moslékot. És nem lettem renitens. Ha lenne rá valami mérőeszköz, kegyetlenül lemérhető lett volna rajtam, hogyan lesz az ember testvér- és önmegtagadó. Mindenki mohón rágott és nyelt körülöttem, kecskelábú puhafaasztalok fölött előrehajoltak az árnyékok, a megvedlett szemöldökökkel és bajszokkal bezsaluzott fejek otrombán dolgoztak és én is tömtem magamba az émelyítő falatokat, hogy holnap tovább tudjak koldulni és holnap újrakezdhessem összes nyomorúságaimat. Éreztük, túl vagyunk a mai napon, túl vagyunk a harcokon. Bizonyára mindenki az ágyak felé gondolt, testem és lelkem kívánta a megnyugvást. Először voltam ilyen helyen, minden furcsa és ismeretlen volt előttem.

A hálóban a szolgák rendelkeztek az ágyak felett. Óriási hideg hodály volt ez a terem, vaságyakkal túlzsufoltan. Sodronyosak voltak, de hiányzott róluk a matrac vagy a szalmazsák. Csak egy nagy szürke lepedőt kaptunk, a párna is sodronyból volt a fejünk alatt. Az ágy fejénél egy vaspálca ágaskodott fel a magasba, a végén fogasszerű kajmóval. Ruháinkat kis batyuba összekötöztük, s hogy az esetleges férgek meg ne közelíthessék, fölakasztottuk a rúdra, a magasságokba. Mezítelenül kellett az ágyba menni s hogy meg ne faggyunk, didergő testünket belecsavartuk a lepedőbe. Pillanatok alatt elaludtam, nem emlékszem arra, hogy álmaim lettek volna. Reggel pihenten ébredtünk, hogy Gödrössel egymásra néztünk, hangosan fölröhögtünk. A csupasz sodrony, amin aludtunk, fonatainak mintáját belenyomta a csupasz testünkbe s így mezítelenül megbarázdálva, nagyon kómikus figurát mutattunk.

— Ezek jól ránk ütötték a bélyegzőjüket — mondta Gödrös. — De nem baj, így legalább estére könnyebben ránkismernek.

— Talán a városba is így mehetnénk be? Legalább könnyebben megszánnának bennünket a mesterek, — mondtam én is cinikusan, gondtalanul. A többiek is hangosan beszéltek és hangosan vihorásztak, mint a jóreményű gyerekek, vagy a futásra kész lovak.

Reggelinél, ami megint feketekávé és kenyér volt, megint összetalálkoztunk az asszonyokkal, akiket este szétválasztottak tőlünk. Ők is mezítelenül aludhattak, mezítelenül, mezítelen vason, arcukon és kézfejükön meglátszottak a sodrony négyszögletes mintái. De ők is könnyűkedvüek és beszédesek voltak. A keleti ablakokon becsurgott a napfény, a fém- és cserépdolgok ragyogtak a teremben s az emberek ide-oda beszéltek lármásan. Aztán kimentünk a melegítő nyárba, most nem tolakodtunk, nem előzgettük egymást a fiatal mezőn át, mintha leróttuk volna tegnapi vétkeinket, nyugodtan és megtisztálkodottan elindultunk Bécs felé.

A város, amiben tegnap csak egyhangú szürkeséget láttam, mintha fölszépítette volna magát előttünk, a széles, tiszta utcák, a gyerekekkel teli parkok elevenek és színesek voltak. Ha valaki megkérdezte volna tőlem, akarok-e munkába állni, nem tudom,

előttem, kábult a fejem és sajogtak az idegeim. Holnap visszamegyek, határoztam el magamban, nem nekem való ez az élet, itt összerongyolódik az ember gyomra az éhségtől és maholnap bizonyára fölfalnak a tetvek. És a mezőn át még mindig érkeztek az újabb és újabb figurák. Asszonyok és férfiak és gyerekek. Akik körülöttem voltak, pörlekedtek egymással, ócska holmikat csereberéltek és voltak, akik úgy álltukban félig lehunyt szemmel már aludtak. Olvastam valahol a bélpoklosokról, akiket csunya betegségük miatt az egész város kiközösít magából: a szegénység bélpoklosának éreztem magam, akit erre a sötét mezőre kergettek az élet szerencsései és gazdagjai. Barrikádokra kívánkoztam osztálytudatosan, rendet kívántam volna teremteni a világban.

De végre megnyíltak előttünk a kapuk. Szorosra zsufoltan tolakodtak az emberek befelé. A mellem, a hátam és az oldalaim nyugtalan idegen testek között préselődtek, mint valami kődarabot sodrott magával az áradat. A folyosókon nekigyürkőzött, nagy munkára készülődő szolgák álldogáltak, mint a mészárosok. Rengeteg ember, akik már ismerik a törvényt, libasorba igazodtak és meglapult alázatossággal járultak a szolgák elé, a rend és hatalom képviselői elé. Nagy szerénységünkben valamennyiünket egyenlővé degradáltak a házi szokások. Férfiak és nők félig mezítelenre vetköződtek és megoldották alsónadrágjuk és szoknyájuk ráncait. A szolgák morgós, kegyetlen ábrázattal vadásztak a tetük után. Micsoda purgatóriuma a kegyetlen Istennek! Mint az áldozati barmok ajánlottuk föl magunkat, hogy egy igennel vagy nemmel döntsenek sorsunk fölött. Láttam a tapasztalt, öreg csavargókat, amint, hogy a szolgák észre ne vegyék, piszkos ujjaikkal keresőn tapogattak a férgek után. Ha találtak valamit, mint egy kendermag-szemet, leejtették maguk mellett a földre. Bizsergett a testem, mintha hangyák járnának a bőröm alatt és émelygett a gyomrom az undortól.

— Also! — ordították a szolgák —, also! — És mi lassan vonultunk előre s mintha egy hatalmas rostán álltunk volna, akit már megestek a tetvek, azokat irgalmatlanul kirostálták közülünk. Részükre nem volt mentség és velük már senki sem törődött. Mikor idejöttem, még láttam őket és fájtam értük, de egy félóra mulva, most már én is csak magamért szüköltem. S ha mindenkit kidobtak volna, mégis csak fontos volt, hogy legalább én bekerüljek. Aki benmaradt, annak a vizsgálat után egészen le kellett vetköződnie, nagy, kőburkolatú terembe mentünk, ahol a terem közepén álló 20—30 embert nagy gumicsövekből szörnyű hideg vízsugarakkal lemostak a szolgák. Kegyetlen emberkínzás volt a tisztálkodásnak ez a fajtája, de aztán fölöltözötten egy kicsit átmelegedtem, be kellett vallanom magamnak, hogy itt csakis ilyen szigorú módszerrel lehet rendbetartani a dolgokat.

A meleg vacsora, amiről nagyszerűeket fantáziáltam, nagy bögre vizes feketekávé és negyedkiló kenyér volt. Az első korty nem akart lemenni a torkomon, tartani kellett magamat, hogy szét

metül beszélt hozzám és dühös volt, hogy semmire se tudtam neki válaszolni. Átnéztem a másik ágyba, Gödrösnek is akadt párja. De ő az ágy külső felén maradt jóízűen, még most is aludt, szakálla világított a takaró fölött.

Az éjszakai megundorodás egész napra bennem maradt. Ha gondolatban el is feledkeztem róla, az egész testem emlékezett rá, minden porcikám beteg volt tőle.

Egész nap a lakatosműhelyek látogatásával és lekoldulásával voltunk elfoglalva. Ami pénzt összeszedtünk, az ennivalóra is alig volt elég, egy fillér nélkül mentünk bele az estébe és átkozódtunk és marakodtunk egymás között, mint az ellenségek.

III.

Valaki azt ajánlotta, menjünk ki az Asylba, ha idejekorán érkezünk, ott ingyen kapunk szállást. Nehezen igazodtunk célirányba, az Asyl kívül feküdt a városon s a szürke kőrengeteg és megszámlálhatatlan útkereszteződés végeszakadatlannak látszott előttem. Ellepett a fáradtság, az unalom és a reménytelenség. Mikor az utolsó házat is elhagytuk, dombos, völgyes mezőség állt előttünk. Az volt az érzésem, hogy a világ végére érkeztünk meg. Erősen sötétedett már, kémlelődtünk a mező fölött, de sehol se láttuk a házat, ahol állítólag meleg vacsora és megvetett ágyak várnak ránk. Végre akadt valaki, akitől tudakolózhattunk, 40—45 éves csavargó, aki szintén az Asylban készült aludni. Melléje csatlakoztunk s meggyorsított iramban úsztunk a mező fölött. Az ember szótlan volt, fáradtan előre tartotta a fejét s két oldalán mint a megkopasztott szárnyak, mint két súlyos inga mozogtak előrehátra a karjai. Az egyik domb mögött eltünt az Asyl. Szomorú, nagy épület volt, egyedül állt a térben. Hogy a bejáróhoz juthassunk, meg kellett kerülnünk a házat. Körülbelül hét óra lehetett, még nem nyitották fel a kapukat, a fal mellett négyes sorban hosszú emberkígyó várakozott szakadatlan morgással s nyugtalan mozgolódással. A kapu elé akartunk kerülni, egyszerre mindenki ellenünk ordítozott, az embersor végére vezényeltek bennünket. Bizalmatlanul nézelődtem, hogy hova és kik közé kerültem. Sovány kamaszok és sovány és megpuffadt öreg férfiak és asszonyok zsúfolódtak körülöttem. Nem voltam az az ember, akit könnyen csodálkozásba ejtenek a dolgok és meghatnak a helyzetek. Mégis, most közel álltam a síráshoz. A mezőn át újabb és újabb alakok érkeztek és úgy éreztem, hogy ezek a sötét figurák magukkal hozzák az én holnapjaimat és holnaputánjaimat is. Körül voltam zárva és csillagtalan volt fölöttem az ég. Hazagondoltam: milyen jó lenne most a Meteor-kávéházban ülni, rendesen öltözött, megmosakodott emberek között; az asztalokon, nagy kosarakban pirosra sült kiflik hevernek, zúg a ventilátor s eleven, szép artista-lányok járnak el előttem. Amit otthon csunyának és unalmasnak találtam, az most csodálatosan fölberebélyesedett

tovább, megint hiába, mult fölöttünk az idő, sietnünk kellett, ideoda kapkodtuk a fejünket a címtáblák után. Estére összeszedtünk néhány fillért, de legalább annyira belefáradtunk a koldulásba, mintha kőtörő munkát végeztünk volna.

Éjszakai szállást kezdtünk keresni s valami zúgszálló-félében fejenként 10 fillérért kaptunk is fekvőhelyet. Maradt még némi pénzünk, mielőtt lefeküdtünk, vacsorázni szerettünk volna.

— Tudod mit — indítványozta Gödrös — spórolnunk kell, vegyünk valami olcsó dolgot.

— Persze — feleltem — valami virslit.

— Vegyünk szamárhús virslit.

— Jó, azt hallottam, hogy az nagyszerű.

A szótárból kikerestük a szamár és a virsli német nevét és Gödrös bement vásárolni. Olyasmit hozott ki, mint a szalámi, de nagyon drága volt, kenyérrevalónk már nem maradt. A lakás felé mentünkben rágtuk a drága szamárhúst, kegyetlenül kemény, ízetlen és zsírtalan volt.

— Az annya Istenit annak a gazembernek! — tört ki Gödrösből. — Ezért a pénzért fürészporral is megtölthette volna azt a lóbelet, amibe ezt a döglött szamarat beletólta.

Én megadtam magamat a sorsomnak és nem lázadtam. Amióta Pestről eljöttem, állandóan álmosnak éreztem magam, most is csak aludni, kényelmesen aludni szerettem volna.

A szobánk valami elátkozott kamra volt, négy gyanúsan sötét ággyal. A szobát egy deszkafal választotta el a másik kamrától. A fal rései többszörös ujságpapirossal voltak beragasztva, néhol föl voltak szakadva ezek a papirok, mintha valaki nagy, mocskos sebeket késelt volna a falba. Az egyik sarokban mécses állt, alig gombostűfejnyi lánggal, ez volt minden világosság. Se szék, se mosdóedény. Az ágy szélén vetköződtünk, ruháinkat a lábhoz tettük. Fáradtak voltunk, alig beszéltünk egymáshoz. Ahogy lehunytam a szemem, egy csatorna partján álltam, a piszkos víz kijött a medréből, a talpaim alá csúszott, a hátára vett és megindult velem, akár egy óriási állat. Fölriadtam, mert valaki lökött rajtam egyet és tólt befelé a falhoz. Hallottam, hogy németül beszélnek fölöttem, aztán éreztem, hogy nagy, rossz-szagú testtel valaki mellém fekszik. Szörnyű gyilkosságok jutottak az eszembe, arccal egészen a falhoz lapultam, szerettem volna megsemmisülni, lélegzeni is alig mertem. Kiváncsi voltam rá, ki az, aki mellém feküdt, irtóztam az érintésétől, pálinkagőz terjengett körülöttem, ebben a szörnyű büzben megint elfogott az álom. De nem tudtam igazán elaludni, a bőrömmel, az orrommal és az idegeimmel mindent éreztem, csak éppen a védekező cselekvéshez nem volt erőm. Valami csípte a lábaimat és éreztem, hogy időnként mintha fűszállal csiklandoznának, valami végigmászik az arcomon.

Még alig viradt, mikor felébredtem. Egy kövér öregember feküdt mellettem. Nagy, felfujt, mezítelenre vetkőzött testével kibújt előttem az ágyból, majdnem rosszul lettem a látásától. Né-

nem éreztem ki a gúnyt vagy a megvetést. Barátsággal nézett rám s mintha sajnált volna. Aztán a többiek felé fordult és azokhoz beszélt, levette a sapkáját és kért tőlük valamit. Pénzt kért és mindenki dobott a sapkába. Az összegyűjtött filléreket átadta nekem, nem tudtam megköszönni, de illedelmesen, szinte gyerekesen meghajtottam magam mindnyájuk felé. Kimentem, majdnem elsülyedtem a szégyentől. Kint káromkodtam, elvadult dühvel ráztam az ökleimet az ég felé. Gödrös sunyin meglapult, hagyta, hogy kidühöngjem magam, s csak aztán kérdezte meg, hogy mi történt.

Megolvastuk a pénzt, több mint 20 fillér volt.

— Látod, ez így megy, itt igazán bolondság volna dolgozni — mondta Gödrös.

— Én nem megyek be több helyre. Én nem tudom ezt csinálni.

— Ja, barátocskám, úgy nehéz lesz az élet, ha te mindig nyafogni fogsz.

— Az anyád Istenit! hát mi vagyok én, koldus?

— No jó, majd meglátjuk, mit tudsz csinálni, ha nem lesz megint ennivalónk.

Pörlekedve ültünk be egy kis kocsmába, főzeléket ettünk és így evés közben kicsit megnyugodtunk. Én a hazai dolgokra gondoltam szótlanul, Gödrös szavakat írt ki a szótárból, szintén hangtalanul. Bort is ittunk, az egész pénzt elköltöttük. Mikor kint voltunk, azt mondta:

— Majd én bemegyek veled, ha egyedül nem mersz. Én majd beszélek velük.

Még órákhosszat kötekedtünk, aztán mivel se vacsoránk, se lakáspénzünk nem volt, megegyeztünk, hogy így közösen bemegyünk a mesterekhez. Ő lépett be először, a kezében tartotta a cédulát, amelyre a német szavakat fölírta. Az első helyen nem volt szerencsénk, Gödrös hiába darált össze mindenfélét, a mester mogorva ember volt, mondott néhány szót, aztán visszafordult a munkájához, tudomást se vett rólunk, mintha megszüntünk volna a részére.

— Látod, — mondta, mikor kint voltunk — nem olyan könnyű mesterség ez, mint ahogy te gondoltad. — De nem beszéltem dühösen, valami ismeretlen félelem támadt föl bennem, az eljövő napokra gondoltam és majdnem megfogott a reménytelenség.

— No, persze, ilyen betyárok mindenütt akadnak, — felelte Gödrös és látszott rajta, hogy ő is izgul a sikertelenség miatt. Néztük a címtáblákat, mint valami kopók szimatoltunk, aztán megint bementünk egy helyre. Megint lejátszódott a komédia, megint nem kaptunk semmit. Aztán a harmadik hely, onnan is kinéztek bennünket. Idegesek és türelmetlenek lettünk. Nem mertünk szólni egymáshoz, éreztük, hogy a legkisebb ellentmondás verekedésbe vadított volna bennünket.

Végre a negyedik helyen kaptunk valamit. Aztán mentünk

mintha a mennyezeten keresett volna valamit s négy ujjával fésülgette a szakállát.

A rendőr valószinűleg célhoz ért, a papirhalmazból kiemelte a munkakönyveinket, látszott rajta, hogy boldogan nézegeti bennük a budapesti gyárak összegyűjtött bélyegzőit; aztán elégedett mosolygással azt mondta:

— Pass...

— Ja, ja — zökkent meg Gödrös is szinte boldogan és rám nézett és röhögtek a szemei.

A rendőr is mondott még valamit és el voltunk intézve. Mutatta, hogy mehetünk tovább és megveregette a vállainkat.

— Látod, micsoda marha itt még a rendőr is — mondta Gödrös, mielőtt én még szóhoz juthattam volna. — Nem köll itt németül tudni. Pass az azt jelenti, hogy utlevél s az a marha azt hitte, hogy a sok vacak bélyegző a könyvben mind a mi jó erkölcsünket bizonyítja.

Elkeseredett voltam, rá se néztem.

— Most már látom, hogy nem tudsz hazugság nélkül meglenni. Mért hazudtál, hogy tudsz németül, mikor egy kukkot se tudsz. Ha még egyszer rajtakaplak valamin, akkor elválok tőled.

— Jó, hogy össze nem házasodtunk, mikor elindultunk — mondta és cinikusan nevetett. — Buta kispolgár vagy, ha még most se látod be, hogy itt nem kell németül tudni.

Sokáig pörlekedtünk, aztán mégis összebékültünk és órákhosszát csavarogtunk, bámészkodtunk az idegen utcákban. Délfelé érezni kezdtük az éhséget, de se harapni valónk, se pénzünk nem volt. Gödrös, aki tegnapelőtt este azt mondta, hogy soha többé nem lép munkába, most azt indítványozta, nézzünk be mégis néhány mesterhez, hátha fölvennének bennünket valahol.

— Csak kis időre — mondta. — Csak addig, amíg ennivalónk lesz.

Ő tudta a mestersége nevét németül, az enyémet kikerestük a szótárból. Az első lakatosműhelybe egyedül mentem be. Épületműhely volt, két hosszú padsor előtt dolgoztak az emberek. Az ajtón belül megálltam, kalapomat idegesen a két kezem között forgattam, magyarul köszöntem, vártam, hogy valaki észrevegyen. Egy munkás, lehet, hogy maga a művezető, jött hozzám és beszélt valamit németül.

— Schlosser, facér. — Az ember felelt valamit, de megint németül.

Tehetetlenül néztem rá. — Schlosser — mondtam újra s éreztem, hogy lassan elönt a düh és a kétségbeesés. A hozzánk közel dolgozó munkások megálltak és jóindulatuan mosolyogtak.

— Schlosser — mondtam szinte kétségbeesetten. Akárha egy siketnéma torkából szakadtak volna föl a hangok, fizikailag fájt ezt a szót kimondanom és fájt, hogy semmi folytatást nem tudok hozzáfűzni.

A szemben álló ember már hangosan nevetett, de a hangjából

tájékozatlanul nézelődtem az idegen helyen. Úgy éreztem, hogy ezek a csipetnyi alvások még jobban kimeritenek, nyirkos utálat volt az egész testemben, elkesernyedett számat kinyitottam a friss levegőnek. Valami fizikai tárgyak húzták le szempilláim s már láttam, hogy az ismeretlen távolból jön felénk a világosság. Hatalmas, szürke cirádákkal telerakott épület előtt, csakugyan egy téren ültünk. Megjelent egy furcsa vaskazános kocsi, két oldalából nagybajuszos sugarakban locsolta ki a vizet. Messze tőlünk körbement a téren s mégis a csontjainkig éreztük a kiömlő víz hidegségét. A kocsi után utcasöprők jártak, hatalmas ecseteikkel tisztára mázolták a kemény földet. A nedves kövek visszaragyogtatták a napot.

Egyszerre, mintha a földből nőtt volna ki, egy rendőr állt előttünk. Beszélt valamit németül, éreztem, hogy a szavai kérdések lehetnek, de semmit se tudam válaszolni. Lehet, hogy ez a kiglancolt, uniformisba szorított ember egész éjszaka a hátunk mögött állt s most, hogy előbújt a nap, ő is előlépett, hogy elveszejtsen bennünket. Együgyű értelmetlenséggel néztem rá és néztem Gödrösre s nem tudtam fölfogni, mi történhetett vele ezekben a pillanatokban. Különben rózsaszínű feje most lángvörös volt és láttam, ahogyan a rózsaszínű szakálla fölött elrepülnek a hangok.

— Bitte, bitte — sokszor egymás után mondta ezt a zagyvaságot. Kezeivel idegesen a zsebeiben kotorászott, mintha valami fegyvert keresett volna bennök.

A rendőr beszélt és hadonászott. Most éreztem, hogy valamit akar tőlünk, hogy valamit sürget.

Gödrös végre piros kis szótárt húzott ki zsebéből és dadogva abból olvasott föl nyelvtörő német szavakat. A rendőr sokszor közbe-közbe mondta, hogy Pass. De Gödrös, mintha észre se vette volna, tovább olvasott a szótárból. A rendőr végre is mindkettőnket karonfogott és kifelé vezetett a térről. Ismeretlen utcákon mentünk át, az emberek, akik szembe jöttek velünk, először csodálkozva megbámultak bennünket, de mikor elhaladtak mellettünk, fölényesen mosolyogtak. Az őrszobán, nagy gesztusokkal újra beszélni kezdett a rendőr és Gödrös is újból belekezdett, úgylátszik mindenki részére érthetetlen fölolvasásába a szótárból. Hosszú percekig tartott ez így s a rendőr végre is fájdalmasan fölordított. Alighanem káromkodott, de azt bizonyosan éreztem, hogy szid bennünket. Gödrös már hiába mondta, hogy bitte. A rendőr elvette tőle a szótárt, gondosan az asztalra tette, aztán maga elé húzta és nagy lármával beleturkált a megriadt ember zsebeibe. Piszkos rongydarabbal és még piszkosabb papirszeletekkel lettek tele kezei. Aztán én kerültem sorra. — Nekem ugyan gajdolhatsz — gondoltam. — Ha az a gazember Gödrös nem tud veled beszélni, mit akarsz akkor tőlem, akinek még szótára sincs.

Gondosan kutatott a papirjaim között. Én Gödrösre néztem, de ő nem mert visszanézni rám, a fejét kicsit hátradöntötte,

kedtünk álmainkban, korán reggel készen voltunk az útra. A gondnoktól visszakaptuk igazolványainkat és néhány fillért is adott.

Tagadhatatlanul benne voltunk a csavargásban. Kis ennivalós csomaggal az üres országúton meneteltünk Bécs felé. Csendőrrel, vagy más hatósági emberrel nem találkoztunk. Jó kedvünk volt, romantikus vándornótákat énekeltünk s észre se vettük, hogy átkerültünk a magyar határon. Gödrös még otthon azt mondta nekem, hogy tud németül s így teljesen rábízva magam, minden belső kétségek nélkül mozogtam előre. Otthon az egyletben üldögélő emberek voltunk, csak kényszerűségből, csak ritkán végeztünk valami munkát, izmainkba mégse állt be a fáradtság.

— Mit csinálhat most a Jolán — kérdezte minden átmenet nélkül Gödrös.

— Biztosan az egyletben ül a Csatárja mellett — hümmögtem kedvetlenül. — Még akkora ökröt se láttam soha, mint az a marha tanító.

Megint kint voltunk a víz partján, megettük az utolsó falatainkat s mikor újra nekiindultunk, már fáradtak és szótlanok voltunk. Magamban káromoltam magam, hogy ilyen könnyesen indultam neki az útnak s végtelen áhítattal gondoltam valami meleg zúg felé, ahol eldülhetnék pihenni érzéketlen nyugalommal.

Későn este volt, mikor Bécsbe érkeztünk.

II.

Ki tudja merre van az út, ami nyugvópontra vezethetne bennünket. Céltalanul mentünk a szemeink után, amik néztek, de semmit se láttak. A város sötét volt, néhány emberrel találkoztunk, nem mertük őket megszólítani.

— Fáradt vagyok — mondta Gödrös — fáradt vagyok, majd megdöglök.

— Szólíts meg valakit, talán kapunk valahol szállást.

— Mondom, hogy fáradt vagyok, most utálom ezeket a németeket.

Tovább botorkáltunk még vagy egy órahosszat. Mintha sötét üvegtakaró alatt lépegettünk volna, az éjszakából itt-ott kivirágoztak a lámpák, alakok mentek el mellettünk, zagyva beszédükből egy hangot se értettem. Valami térre érkeztünk, padok voltak rajta körben, az egyikre erőtlenül leereszkedtünk. Néha-néha megszólaltunk, de mindegyikünk másról beszélt, s így a szavainkkal se tudtuk magunkat ébren tartani.

— Nem fázol? — kérdeztem rövid időközökben többször.

— Fázom, — mondta Gödrös mindannyiszor és érezni lehetett a hangjából, hogy fájdalom van minden kimondott szóban. Egyszer aztán nem felelt. Bizonyára elaludt. Valahol egy torony közelében ülhettünk, időnként hallottam a sötét magasságokba kilökött óraütéseket. Pillanatokra el-elfeledkezem magamról, lehet, hogy ilyenkor egy órahosszat is aludhattam, fölriadtam és

— Láttad a Csatárt?

— Láttam — mondtam közömbösen.

— Kijött, hogy megnézze, csakugyan elmentél-e? Azt hiszi, most már az övé lesz.

Nem feleltem. Mi mondani valója is lehetne az ilyenről az embernek. Ha jól meggondolom, semmi közöm nem volt ehhez az asszonyhoz, okosan teszi, ha elmegy a Csatárhoz. Hangosan mondtam:

— Éppen jó lesz neki avval a csámpás lábaival és avval a ferde ábrázatával.

Gödrös nem kérdezte meg, kiről beszélek, bizonyára ő is az asszonyra gondolt és szavaim beleillettek a gondolatmenetébe.

Lekerültünk a hajóba. Kevesen voltunk, még alvásra is elegendő hely jutott a kemény ide-oda tántorgó padokon. Nem ismertem senkit és nem is néztem meg közelebbről senkit. Nem voltunk még éhesek, de mit csinálhattunk egyebet, Gödrös elővette a cók-mókját és szótlanul enni kezdtünk. Lehet, most hogy minden köteléket elvágtunk sokszor kényelmetlen és sohasem kielégítő múltunktól, vidámaknak és gondtalanoknak kellett volna lennünk. Gödrös, mint a kérődző kecske, mozgatta hegyes, rózsaszínű szakállát és én mértéktelenül elfáradtam vagy elálmosodtam valamitől, s nem tudtam rendet teremteni a fejembe összeszaladt gondolatok között. Sem érzéseimben, sem gondolataimban nem találtam egy fix pontot, amibe megkapaszkodhattam volna. Nem értettem meg, hogy mi baja lehetett Gödrösnek, de rám bizonyára a nedves párákkal telített levegő volt ilyen nyomasztó hatással. Ledőltem a padra, úgy éreztem, kegyetlenül álmos vagyok, és nem tudtam lehúnyva tartani a szemeimet. Fáztam, hogy összevacogtak a fogaim.

— Alszol? — kérdeztem Gödröstől, aki a pad hosszában a fejem fölött feküdt. Nem válaszolt. Neki jó — gondoltam — ő itt is el tud aludni, mint ahogyan, valami furcsa, szinte beteges közömbösséggel, Mária díványán is el tudott aludni. Nyugtalanul, egyik oldalomról a másikra fordultam, a kemény deszka törte a csontjaimat és éreztem, hogy a hideg belefut, beleharap a testembe. Később fölkeltem, nyugtalanságom ide-oda csavargott velem a hajón.

Fáztam és álmos voltam. Akárha valami nagy mulatozás után elrontottam volna a gyomrom, pálinkagőzzel és oktalan szomorúságokkal telezagyváltam volna a fejem. Sose hittem volna, hogy ilyen nagy különbség lehet megszokott csavargásaim és egy ilyen közönséges hajó-utazás között. A szél, ami átjárt a huzatos hajón, a víz közvetlen folytatásának érződött, hideg és szinte fullasztóan nedves volt. Később a gépház fölé kerültem s a dolgozó emberek látása, a fénylő géprészek sikamlós játéka, a mozgások hangja kissé megnyugtatott. Az utóbbi időben sokat voltam munka nélkül, már szerettem is a felelőtlen tétlenséget, de mégis most éreztem, hogy nem halt ki belőlem a munka szeretete. Kívántam lent

TÉLI DAL

Szívemben téli hollósereg károg:
kár — kár — kár érted,
az életed még nem is élted,
még egyre várod
és vége már,
kár — kár —

Az életed már elmult s egyre várod,
kár — kár —
csóktalan volt a nyár,
sosem volt párod,
kedvesedhez sosem hajoltál,
bölcső mellett sosem danoltál,
öntüzedben égetted el magad,
csak füstöd látták, csak hamvad maradt,
kár — kár —

Az életed? Csak meddő, zárt keringés,
magadból áradt és magadba fúlt,
most már csak fáraszt téged és csak untat,
és éjtenéjfelen
fejed fölött fehér karinges
csapat énekli már
a búcsúztató Circumdederuntat;
volt, volt, virág volt és lehullt
gyümölcstelen,
kár — kár —

Élő tetemed körülszálljuk,
fáradt kezed már el sem hesseget,
kár — kár —
húsod leszaggatjuk, szemed kivájjuk,
tengyászodból kelt hollósereged,
éles karmunk agyadba mélyed,
se nappalod nincsen, se éjed,
kár — kár — kár érted,
most, mire érted
az életedet, vége már,
kár — kár —
kár —

REICHARD PIROSKA

EGY EMBER ÉLETE

Önéletrajz III. — Csavargások

I.

Az ember élete kiteljesedik.

Másodszor indultam útra, hogy életemet kiteljesítsem. Nem tudatos megmozdulások voltak ezek, pontosan nem tudtam volna megmondani miért és merre akarok menni, de valahol a legbensőmben dolgoztak a vágyak s minden óra újabb és újabb erőfeszítést szült bennem a cselekvésre. Más huszonkétéves fiatalemberek elbutulásig iszákoskodtak vagy békességes családi élet megalapozására gondoltak s én csak úgy megkötetlen ösztönnel elindultam az idegen világba, amiből csak a másoknak érthetetlen versekből s a hazudozni szerető Gödrös fecsegéseiből tudtam valamit.

Életemben először voltam hajón. A jelzőharang kongatása még benne zúgott a fülemben, a víz ringatott bennünket, hogy nevetnem kellett ettől a részeg mozgástól s a parton, a nyüzsgő, integető emberek között még láttam a fehér kendővel integető asszonyt. Nem éreztem, hogy eltávozom tőle, nem éreztem semmit, csak éltem az életemet, amit ha értékelni tudtam volna, most bizonyára határtalannak és nagyszerűnek találtam volna.

Ránéztem Gödrösre és láttam, valamiért szomorú.

— Félsz?

— Nem. Hiszen semmi az egész!

— Az a jó, hogy te tudsz németül. — Mintha nem hallotta volna, kitért a válasz elől. A part felé nézett és azt mondta:

— Jó lesz, ha majd ő is utánunk jön. Irunk neki?

— Ki tudja, mi lesz holnap...

Elúsztunk az állomástól, az asszonyt már nem lehetett látni, de nem is kívánkoztam utána. A nyugtalan víz, a mozgó alkotmány, amin nyugodtan álltunk és a sötétedő ég tartottak maguknál.

Az összekötő hídnál újra találkoztunk az asszonnyal. Villamoson kiutazott Újpestre s mire mi a hídhoz értünk, ő már ott állt a hatalmas pillérek fölött, kiabált, integetett és valami papirszeleteket dobált a hajónk felé. Nem egyedül volt. Egy régi ismerősünk, egy Csatár nevű ember állt mellette, aki csámpás lábaival és vigyorgó ábrázatával már hónapok óta lődörgött az asszony körül s akit én, nem tudtam volna megmondani miért, összetalálkozásunk első pillanata óta nem szerettem, majdnem gyűlöltem. A korláton át kinyújtózkodtunk a repülő papirszeletek után, de nem tudtunk egyet sem elfogni. Kíváncsi voltam az asszony üzeneteire, bizonyára valami fontosat akart mondani. Ezt így éreztem pillanatokig, aztán hirtelen mind ennek az ellenkezője és szokatlan nyugtalanító gondolatok születtek meg bennem.

KERTÜNK GYÖNGYEI

Két fiatal mandulafa virágzik a dombon.
Alkonyodik. Az egyik könnyedén megrázza magát
mintha éppen készülne valahová. A másik azt mondja
aludjunk hugocskám fáradt és álmos vagyok.
Holnap megint jönnek a nagy aranygyapjas méhek
megtámadnak bennünket mint a rablók mint az északi szél
s oly félelmetesek miközben részegen, egyre részegebben
zümmögik szerelmük érthetetlen dalát.

Aludjunk hát mondja a másik is.
Becsukják kelyheiket de csak úgy könnyedén félig-meddig
s a kedves hold csurgatja rájuk éltető nedveit.

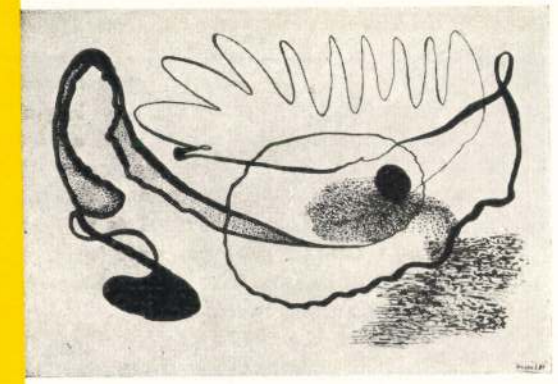

Tusrajz, 1951

571053 Athenaeum (F. v. Soproni Béla) F. k. Luzsica Lajos, a Műcsarnok igazgatója

Kassák Lajos.

EGY KÉP DÍCSÉRETE

A semmiből emeltek ki s most egy világot zársz magadba.
Mély emberi bánat, vagy zengő madárfütty volt a szülőd
ki mondhatná meg? Látszik rajtad a téveteg kéz nyoma
s mégis szinte súlytalan lebegsz galambszürke párák mögött
és láthatod magad bennem, akár egy metszett tükörben
ahogy én is magamat látom benned boldog mosollyal
mintha a szelíd nyárközépi folyón eveznék lefelé
vagy egy ablak előtt állnék szerelmes várakozással.
Túl az értelmemen, ősi életem gyökereivel
fogózom beléd és hallom, érzékelem, hogy súgsz valamit
formáid az örök ellentéteket egyensúlyozzák
színeiddel a láthatatlan ösvényt világítod meg,
s én vándorolok benned egyre önfeledtebb nyugalommal.

CSÓK ISTVÁN GALÉRIA
V. Váci utca 25

KASSÁK LAJOS KÉPKIÁLLÍTÁSA

Megnyitja: Genthon István
1957. március 30-án, 12 órakor

Szakállas arckép

ELŐLJÁRÓBAN

A 70 éves Kassák Lajost ünnepli az a közönség, amelyik most képeit nézi és akiknek tanúságot tesz töretlen alkotókedvéről. Példa nélküli aktivitása közismert; a különféle szellemi égtájakon, mint örökéletű bolygó köröz: lírában, prózában, képzőművészetben egyaránt a meradandóságot példázza. Immár öt évtizede, hogy elindult felfedező útjára, a dolgokkal való ismerkedés valódi izgalmával, az önmegismerés szenvedélyével, az életigenlés állandó feszültségeivel, szellemének vibrációival és kisüléseivel. Neve már régóta jelképpé nemesült: szellemi fiatalságot tartalmazó szimbólummá, aktivitása pedig közösségi erővé transzformálódott. Alkotó kedvét egyaránt fokozta a rivalda előtti népszerűség, akár a stafázsok mögötti csönd, a céltudatos elhallgattatás, amiben az utolsó évtizedben része volt, nem ártott írásainak, de festészetének sem. Legfeljebb „színét változtatta": bensőségessé vált, hogy egyedül maradt az alkotás új feltételeivel. Eltűnődhetett a békásmegyeri dombokon szerepéről, a felhős ég alatt sorsáról és a dunai füzesek mentén, a víz fölött elmereng lehetőségeiről. Az elérzékenyülés pillanatait éli, az óvhatatlan magány döbbenetét. A kollektív emberből kilép egy másik, aki magára-zárja a természet ajtaját, valóban egyedül akar egy időre maradni: fákkal, bokrokkal, dombokkal, galambokkal és az emberekről való emlékeivel. Beissza a látványt, gyermeki ámulattal veszi tudomásul az Őt körülvevő világot. Minden pátosz nélkül beszélni kezd olyan formanyelven, amit öntudatlanul művelt ki magában, szinte nehézség nélkül szól és szavai utat találnak a befogadó érzelmek sűrűjében. A konstruktivizmus szigorúságát egy-két arhitektonikusan felépített csendélet és tájkép dokumentálta csak, de ezeket is fojtott meleg színek humánuma járja át. Egyszerű tárgyakat fest s e tematikai szűkszavúság mögött nem nehéz rábukkanni a konstruktivizmus szellemet vegyelemző hatásaira, a megfontolt válogatás igényére és a múltban kidolgozott egyensúlyprobléma megoldásaira. E kisméretű vízfestmények áhítatos tisztaságúak és bensőségesek. Nagyobb méretű képei során át, mintha Kassák, a lírai költő képekben festené meg verseit. Mintha egy képzeletbeli, de mégis valóságos világ lápos-mocsaras tájaiban járna az ember: a széltől megtépett fák és bokrok borzongató világában, felszaggatott, felborzolt földek fájdalmas feketeségében. Mint akit kiűztek a paradicsomból, oly magánosan járja Kassák a tájat: nincs is találkozója élőlénnyel. Amikor figurát ábrázol, naiv lesz, mint egy gyermek, aki tágra nyitja szemét az ismeretlen előtt. Nincsenek bevált fogásai, amikor kiemel önmagából egy figurát, mint ahogy a horgász sem tudja, hogy mit fog kihúzni, de a zsinór húzása elárulja, milyen küzdelmei lesznek. Kassák képeinek a közvetlenség igazi erejük és az affektációmentes természetesség. Nagyképűség nélkül közvetít és nincs festészetében semmi kinyilatkoztatásszerűség, de annál inkább naiv hit, ami igazi hitelt ad mondanivalóinak. Azt hiszem, komoly adósságot törlesztettünk le, amikor annak a Kassáknak a képeiből rendeztünk kiállítást, akinek már évtizedekkel ezelőtt Bécsben, Berlinben, Hágában és Londonban rendeztek kiállítást.

Kassák neve éppen úgy nem ismeretlen külföldön, mint nálunk azoké, akik hasonlóan Hozzá: írtak, festettek és közösségeket segítettek létrejönni szellemükkel, mint Apollinaire, Cocteau, Majakovszkij. Erejének elevensége sugárzóan hatott több nemzedékre, de mindig azokra, akik a kor szellemi problémáit művészetükben aktualizálni tudták, akár Nemes Lamperth, Uitz Béla, Derkovits, Kernstok művészetére gondolok, akár Vajda Lajos, Kornis Dezső és a magam festői problémáira, mindig ott áll mögöttünk figyelmeztetően és fegyelmezően az a Kassák, akinek konstruktivisztikus szemléletünket köszönhettük. Szinte lehetetlen az író Kassákot különválasztani a képzőművésztől és általában a művészettől, erről tanúskodik valamennyi folyóiratának anyaga és világnézete: a „Tett", a „Ma", a „Dokumentum", a „Munka", a „Kortárs", az „Új Idők" és az „Alkotás". Valamennyiben kiállt a korszerű művészetért, az igazán modern Formáért; soha nem volt öncélú, még az úgynevezett „izmusok" idején sem: hiszen a gyáva kispolgári egyezkedő szándékot utasította el és azt a bágyadt humanizmust, ami nálunk mindenfajta konzervativizmus melegágya volt. Küzdelmeit nem a valóság felett, nem a valóság alatt, hanem a valóságban harcolta végig. És akik ennek a küzdelemnek tanúi voltak tudták, hogy Kassák nem önmagáért, hanem a közösségért harcolt.

A hetvenéves Kassák képeiből áradó borongós líra és természetszeretet talán meggyőzi a szemlélőt arról, hogy milyen sokféleképp dicsérheti a művész az Őt körülvevő világot; nagy gesztusok nélkül is, a magyar művészet igazi hagyományainak megértésében és tiszteletében.

Bálint Endre

A kiállított képek közül az első 1916-ban, az utolsó 1957-ben készült. A kettő közötti tartalmi és formai különbözőség jellemző a kiállítás egész anyagára. A látszólagos ellentéteket nem az alkotó szellem ingatagsága, hanem a változó világ hullámai szülték életre. A maguk különvalóságában adják azt az együttest, amely egy ember eszmélésével kezdődött és az utolsó szemhunyással ér véget.

És ezt a nagy kalandnak látszó tevékenységet nem lehet elkülöníteni az alkotó másik nagy kalandos bolyongásától, amelyet az irodalom formanyelvén idézett fel a zűrzavarból és fogalmazott meg realitást adó, tömör, dísztelen és mindig a lényegre törő mondatokban. Ahogyan a kiállítás képei többféleképpen hangsúlyozott tartalommal és más-más technikai megoldással születtek meg, ugyanúgy az irodalmi művek is váltogatják tartalmi hangsúlyukat és formai megoldásukat. Ez a kiállítás tehát a maga szerény keretei közt is tanúságtétel a művészi tevékenység univerzális lehetőségei mellett. Nem bűn az, hanem erény, hogy az alkotó egyéniség ehhez is, ahhoz is hozzányúl, ezen is, azon is lerögzíti sajátos jegyeit, ezt is, azt is megkísérli az ismeretlenből, vagy a parlagi hétköznapiságból szigorúbb egységbe foglaltan az élet magasabb síkjára emelni.

Tervezte Kassák Lajos

Magyar Grafika
1928. 11–12. l.

Kassák Lajos

Kassák Lajos

3.

Grafikai lapjai beletartoztak a sékkonstruktivizmus internacionális stílusába. A festői tevékenység nála kiegészítője az érói munkásságnak. A huszas évektől kezdve tudatosan és ösztönösen a kétségbeesés és csüggedés fölé emelkedve teremtette meg a konstruktivitás szellemét sugárzó festményeit és grafikáit.

Kassák Lajos: Modern magyar mesterek, Corvina, 1968

65.l.

Kassák Lajos 2.

A szerző idéz az Kassák uscyfogalmazta manifesztumból, amelyben a képarchitektúra fogalmát tisztázza.

Nemeth Lajos: Modern magyar műnőszet, Corvina, 1968

65.l

1.

Kassák Lajos

Bécsben egy ideig megjelentette a MÁ-t. Együtt dolgozott vele Uitz is, majd a Szovjetunióba emigrált. Kassák és néhány körülötte tömörülő művész a tételes konstruktivizmus irányába fordult. Mozgalmukat képarchitektúrának nevezték.

Németh Lajos. Modern magyar műszerelt, Corvina 1968 65.l.

Kassák Lajos, festő (1887 —) M.D.K.

egyben író és költő, már az 1919 utáni emigráció idején vezető egyénisége lett a kubista, geometrikus képszerkesztési irányzatnak, melyet „képi építészet"-nek nevezett. Később hosszú éveken keresztül mint író és kritikus működött (még bécsi tartózkodása alatt szerkesztette a „Ma" c. folyóiratot); csak az utóbbi években tért újra vissza a festészethez és nagyszámu sík-konstrukciós képet festett.

Antal Kampis: Kunst in Ungarn,
Bp. 1966. Corvina,

340. old.

M.D.K.

Kassár Lajos, festő

1961-ben Vásárhelyi Vir-
torral hőrösen adott ki egy grafi-
kai albumot Párisban.

Anztal Kampis: Kunst in Ungarn,
Bp. 1966. Corvina

342. old.

Kassák Lajos

Szabad I. 1922–1960. 49×22×20

— " — II. 1922–1960. 43×18×16

Magyar Aktivizmus Dés 1973

Kassák Lajos

Ma Répertőnyv címlapja, 1921. 320×240
Kejnes, 1921. 330×520

Magyar Aktivizmus Décs 1973

Kassák Lajos

Ma Nyelvkönyv, 1921. 250×175
Bildarchitektur, 1921. 270×210

Magyar Aktivizmus Pécs 1973

Kassák Lajos

Tájrész, 1916. 219×315
Linolschnitte 1-3. 250×180

Magyar Aktivizmus Pécs 1973

Kassák Lajos

Bildarchitektur 1-10. 310×310
Színes harmónia I, 385×295

Magyar Aktivizmus Pécs 1973

MDK

Kassák Lajos, grafikus-festőm.

változatosan mutatja be a reklámgrafika nálunk kissé elhanyagolt termékét, a szignetet.

Rosner Károly, :Reklámgrafika. - Magy. Iparművés 1934. 94-96.old.

Az Iparm.Társ. kiállítása.

Kassák Lajos, festő,
író

A kossuth-klubban rendeznek
Kassák-matinét. Vitányi
Iván mond bevezetőt.

– : Rajzfilm-est, Kassák-matiné 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1973. febr. 10.

Kassák Lajos, festő, író

Megemlítve: „Kassák vonzása — az Angyalföld"...

Fenczik Flóra: A Város... megváltott magának

2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1973. febr. 12.

Kassák Lajos, festő, író

Párizsban nagy sikere volt Balassa Sándor Requiem Kassák Lajosért c. alkotásának.

—: Növekszik a zene vonzása Z.

ESTI HIRLAP, Bp. 1973. febr. 28.

Rassák
emlékkiállítás nyílik szeptem-
ber 9-én a linzi Neue Galerie-ben.

Magyar Hírlap 1971/249 Sold.

Kassák Lajos, festő, író

Helyreigazító és vitatkozó cikk.
(1922-es berlini szovjetorosz kiállítás és a magyar avantgarde-dal kapcsolatban.)

Rózsa Gyula: Adalékok egy közhelyhez

M. J.

Népszabadság, Bp. 1974. febr. 10.

Kassák Lajos, festő, költő

Megemlítve.

– : A Néphadsereg Művészegyüttesének jubileumi estje 9.

Népszabadság, Bp. 1974. febr. 15.

Kassák Lajos, festő
1887

1919-ben Kassák Lajos s'a
Ma-csoport forradalmi tevé-
kenységére. ↓

Mácza János: Kemény emlékek 6.

Népszabadság, Bp. 1974. márc. 21.

Kassák Lajos, festő, író

Megemlítve.

– : kombati premier: Bontott zászlók

2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. febr. 14.

Kassák Lajos, festő, író

Megemlítve.

— : Kilenc millió nál több látogató a múzeumokban

Z.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. febr. 13.

Kassák Lajos, Jestő
író

Megemlítve.

[Kellér Andor]: Idővásárlás 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. febr. 13.

Kassák Lajos, Jestő,
író

Verseire kantáta készült.

↓

—: o Bontott zánlók 8.

ESTI HIRLAP, Br. 1974. febr. 16.

Kassák Lajos, festő, író

febr. végén Helsinkiben adják elő

↓

— : A Kassák-rekviem sikere 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. febr. 19.

Kassák Lajos

a magyar Aktivista mozgalom megalapítója (1919)

Nagy Zoltán: Looking back at the „European School". The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1974 55. p.

1871

Kassák Lajos

műcit 1928-ban mutatták be az V. Tanács krt-i Medmyánszky teremben.

Bjerza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973. 1335 l

7451

Kassák Lajos

Megnyílt jún. 4.-én a Debreceni Képzőművészeti Galéria ahol a művész alkotása látható.

Hajdúbihari Napló, 1974. jún. 5.

Kassák Lajos, Jestő, ír.

Megemlítve.

P. Szücs Julianna: Aktivisták képei és nobrai a Janus Pannonius Múzeum kiállításán

7.

Népszabadság, Bp 1973. okt. 13.

Kassák Lajos festő
1887

Okt. 12-én emlékkiállítása nyílt meg a Petőfi Irod. Múzeumban.

← Hír

8

Népszabadság, Bp. 1973. okt. 13.

Kassák Lajos festő, író

„A Petőfi Irod. Múzeum okt. 12-től Kassák Lajos emléke előtt tisztelegt."

—: Löwen baba Indiából 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1973. szept. 13.

Kassák Lajos, Jestő,
Író

Okt. 12-én Kassák-est lesz a
Petőfi Irod. Múzeumban.

— : Irodalmi estek 2

ESTI HIRLAP, Bp 1973. szept. 6.

Kassák Lajos, Jestő, ír

Élt Szentendrén is.

Szikla Júlia: Ihlető város a Duna partján 4.

ESTI HIRLAP, Bp 1973. szept. 28.

Kassák Lajos, festő, író

Borsos Miklós s' mások Kassák-visszaemlékezéseit közli a

↓

—: Múzsák 2.

ESTI HIRLAP, Bp 1973. szept. 28.

Kassák Lajos, festő
1'ró'

Emlékkiállítása nyílik okt. 12-én
a Petőfi Irod. Múzeumban.

:o Kassák Lajos ... 12.

ESTI HIRLAP, Bp. 1973. okt. 12.

KASSÁK LAJOS, festő

ESZTERGOMI KIÁLLITÁSOK, 1945-1960

1957. jun. 9.-Kassák Lajos képkiállítása a Városi Könyvtárban. 194. old

ZOLNAY LÁSZLÓ: Esztergomi kiállitások, 1945-1960
196. old

Esztergom évlapjai,-Annales Strigonienses, 1960
Bp. 1960

Kassák Lajos

Kompozíció V. / repr.

A Nyolcak és Aktivisták köre
Székesfehérvár, 1965.

Kassák Lajos

Kompozíció VI. variáció

A Nyolcak és Aktivisták Köre
Szekszárd, 1965.

Kassák Lajos

Kompozíció IV., szénrajz
V.

A Nyolcak és Aktivisták Köre
Székesfehérvár, 1965.

Kassák Lajos

Kompozíció II., serigrafia

— " — III. — " —

A Nyolcak és Aktivisták Köre

Szekszárd, 1965.

Kassák Lajos

6 albumlap – Képarchitektúra
Kompozíció I. – szignáció

A Nyolcak és Aktivisták Köre
Szekszárd, 1965.

Kassák Lajos

Albumlap, repr.

A Nyolcak és Aktivisták köre
Székesfehérvár, 1965.

Kassák Lajos

Neve Egry József kapcsolatban
megemlítve.

Egry breviárium - Veszprém 1973. 46 p.

Kassák Lajos

Neve Egry visszaemlékezésében említve.

Egry breviárium – Veszprém 1973. 138 p.

Kassák Lajos

Neve megemlítve.

Gaston Diehl: Vasarely – Bp. 1973. 94p.

Kassák Lajos

Neve emlitve

Gaston Diehl: Vasarely – Bp. 1973. 6 p.

Kassák Lajos

A Ma konstruktív művészei társai voltak – bár nem tartozott ejik csoporthoz sem – Bech Ö. Fülöpnek.

Bojár Iván: Kiállításról – kiállításra; Magyar Hírlap, 1970. N. 15. 9. l.

Kassák Lajos

Linómetszetét Gyarmathy Tihamér egy reliefjében átdolgozta.

Losonci Miklós: A Kassák-emlékkáz gyűjteménye; Műgyűjtő, 1973/4. sz. 23. l.

Kassák Lajos

Orbán Dezső: Kassák emlékére (repró)

Művgyűjtő, 1973/4. sz. 23. l.

Kassák Lajos

Hitz Béla „Kassák emlékei" c. műveinek reprója...

Műgyűjtő, 1973/4. sz. 22. l.

Kassák Lajos

Malevics „Kassák emlékére" c. művének reprója...

(Nagyvilág, 1973/4. sz. 20. l.

Kassák Lajos

Özvegye kérésére az alábbi művéssek egy-egy alkotást küldtek az „In memoriam Kassák" ciklus számára: Czóbel Béla, Barcsay Jenő, Korniss Dezső, Bálint Endre, Baksa Sós György, Nádler István, Bak Imre, Aencze Tamás, Csóti Gábor, Haraszty István, Molnár Sándor, Keserű Ilona, Csiky Tibor, Egyed Emma, Geszler Mária, Fajó János, Tilles Béla.

Losonci Miklós: A Kassák-emlékház gyűjteménye; Műgyűjtő, 1973/4. sz. 19. l.

Kassák Lajos

Emlékére Orbán Dezső festménygrafikát (!), Schöffer Miklós fénymobilt, Vasárhelyi Győző farostra festett képet, Dénai Edit alakítható szobort, Lucien Heroé fotómontázst, Kolosnány Sigismund tájképet készített, Ynaral Vasarely műtárgyat.

Losonci Miklós: A Kassák-emlékház gyűjteménye; Műgyűjtő, 1973/4. sz. 23. l.

Kassák Lajos

A róla elnevezett győri művészeti Kollégium diákjai ajándékul portrét készítettek róla.

Losonci Miklós: A Kassák-emlékház gyűjteménye; Műgyűjtő, 1973/4. sz. 23. l.

Kassák Lajos

Feleségéről készült fénykép

Műgyűjtő, 1973/4. sz. 19. l.

Kassák Lajos

A nagymarosi emlékház gyűjteménye egyrészt a tőle származó művekből (Prampolini, Malenics, Baumeister, Kudlák, Pauni, Wotruba) áll, másrészt az „In memoriam Kassák" ciklusból, amely az özvegy kezdeményezése nyomán keletkezett 1968 és 70 között.

Losonci Miklós: A Kassák-emlékház gyűjteménye; Műgyűjtő, 1973/4. sz. 19. l.

Kassák Lajos

nevét említi az 1924-ben Hans Arp és El Lissitzky kiadásában megjelent „Kunstismen" című mű.

Passuth Krisztina: Debut of László Moholy Nagy. - Acta Historiae Artium, Budapest 1973 1-2 sz.

1381

Kassák Lajos

1922-ben adja ki Bécsben Moholy Nagy László-val közösen írt művét „Az új művészek könyvét."

Passuth Krisztina: Debut of László Moholy Nagy. Acta Historiae Artium, Budapest. 1973. 1-2 sz.

1361

Kassák Lajos

1919-ben fejti ki állásfoglalását a képarchitektonikára vonatkozólag.

Passuth Krisztina: Debut of László Moholy Nagy. Acta Historiae Artium, Budapest 1973 1-2 p.

Kassák Lajos

Költő", festő" Bécsbe költőgve szerkesztette a „Ma"ci mű" folyóiratot.

Passuth Krisztina: Debut of László Moholy Nagy. Acta Historiae Artium, Budapest, 1973. 1-2 sz.

1301

Kassák Lajos, festő, író

A műsort bemutatja Balassa Sándor

Rekviem Kassák Lajosért c.

művét.

— : Hallottuk

2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1973. március 21.

Kassák Lajos, festő,
író

A fiatal kassákról is kénített portrét Tihanyi Lajos.

– a – : A portré nagy mestere 2.

ESTI HIRLAP, Bp 1973. márc. 17.

Kassák Lajos, festő
(1)

A Petőfi Irodalmi Múzeum Kassák-kiállításán lesz zenés tárlatvezetés.

—: Zenés tárlatvezetések 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1973. március 20.

Kassiak Lajos, festő,
író

Győrött Kassiak-emlékestet
tartanak ápr. 14-én.

– :o Kassiak Lajos – ... 8.

ESTI HIRLAP, Bp. 1973. ápr. 14.

$\sqrt{7}$.

Kassák Lajos, Jestő, ítő

Megemlítve.

(K. K.): Majakovszkij az Irodalmi Szinpadon 2.

ESTI HIRLAP, Bp 1973. máj. 24.

Kassák Lajos, festő

A pécsi J. P. múzeum keresi 1915-1925 között készült műveit.

—: Közlemény 6.

ESTI HIRLAP, Bp 1973. máj. 16.

Kassák Lajos, festő,
író

Rónaszegi György rajza Kassák
Lajosról. A kartét: Repr.

—: Új magyar Parnassus 2.

FSTI HIRLAP, Bp. 1973. máj. 14.

Kassák Lajos

A lap "Tájékozódás" c. rovatában, "Magyar müvészek Bukarestben" cimmel felsorolja azokat a müvészeket,-közöttük a müvészt is-, akik a Dalles Csarnokban rendezett, -"Konstruktivista tendenciák a magyar müvészetben" cimü- kiállitáson részt vettek müveikkel. A román főváros sajtója részletes beszámolóiban kiemeli az ott szereplő müveket.

Élet és Irodalom, Bp. 1973. jan. 27.
XVII. évf. 4. sz. 7. lap.

Kassák Lajos

A "Tájozódás" c. rovat "Kassák Kör Győrött" cimmel közli, hogy 1973 tavaszán a Győri Ifjusági Házban kiállitást rendeznek a Győri Irodalmi és Képzőművészeti Ifjusági Klub tagjai és saját munkáik tárlatát Kassák Lajos festményeivel egészitik ki.
A Klub névadója Kassák Lajosné.

Élet és Irodalom, Bp. 1973. jan. 6.
XVII. évf. 1. sz. 7. lap.

Kassák Lajos, festő, ír

Megemlítve.

Bodai Ferenc: Képzőmű vészeti krónika
Naum Gabo tárlatai 1014-1016.

Jelenkor, Pécs, 1971. november XIV/11.

Kassák Lajos, Jestő,
író

A tanulmány — szükségszerűen — sokat foglalkozik Kassák működésével.

Pomogáts béla: A magyar avantgárd dokumentumai között 1030–1039

Jelenkor, Pécs, 1971. november XIV/11.

Kassák Lajos, festő,
író,
költő

Megemlítve.

Bozóky Éva: Lányok, anyák könyvespolca
34.

Gyermekünk. Bp. 1973. Jelenár XXIV/2.

Kassák Lajos, Jestő, író

Megemlítve többször is. Idézetek vitairatai ból.

Pomogáts Béla: A magyar avantgárd dokumentumai között 1119–1129.

Jelenkor, Pécs, 1971. december XIV/12.

Kassák Lajos, festő, író

„Izgalmas kérdéseket vet fel .... a Kassák Lajossal folytatott beszélgetés. Tóbiás Áron 1963-ban rögzítette hangszalagra Kassák szavait, három esztendővel azután, hogy a költőt festőművésként is újra felfedezte a világ."

Rónay László: A Petőfi Irodalmi Múzeum Évkönyve 1147-1148.

Jelenkor, Pécs, 1971. december

XIV. 12.

Kossák Lajos, festő
író

Megemlítve.

Horgas Béla: beszélgetés Bálint Endre festő-
művéssel 24-25.

Gyermekünk, Bp. 1972. október

XXIII
10.

Kassák Lajos, festő, író

Megemlítve.

G. S.-né: Múzsák | Múzeumi Magazin

34.

Gyermekünk, Bp. 1972. október

XXIII

10.

Kassák Lajos, festő, költő

- Jurij Guszev candidatusi dimertációját Kassák Lajosról írta.
- bron antológiában szerepel Kassák több verse.

E. Fehér Pál: Kulturális jegyzetek 7.

Népszabadság, Bn 1973 jún. 13.

KASSÁK LAJOS,író,festő

Második világháború idején hazánkban is megkezdődik a szakitás a hagyományos művészettel.Alkotásaikkal a festők Kassák,majd később Moholy Nagy és Vajda L.járnak elől. 429.old.

GERSZTI LÁSZLÓ: Csillag István köszöntése 427.old.

AZ ÉREM,Közlemények az éremgyüjtés köréből.
------ XXIII. 1967. 39-40.sz. Bp.

KASSÁK LAJOS,iró,festőművész

Tóth Gyula szobrászmüvész plakettet készitett róla.
KASSÁK LAJOS IRÓ ÉS FESTŐMÜVÉSZ,férfi arckép szemben.
68 mm.egyold.öntött,bronz. 462.old.

SZIGETI ISTVÁN: Tóth Gyula szobrászmüvész érmei és plakettjei 459.old.

AZ ÉRME,Közlemények az éremgyüjtés köréből.
------ XXIII. 1967. 41-42.sz. Bp.

Kassák Lajos
író-festő

Méltatás.

Erdős Jenő: Mácsa János emlékének.
Művészet, 1972. június – 13 oldal.

Kassák Lajos
iro-grafikus

Uitz Béla kiállítását méltatta
1914-ben.

Hidas Antal: Uitz Béláról hés zielő portré-részlet
Müvészet, 1972. junius-5 oldal.

Kassák Lajos, festő, író

Emlékkiállítása nyílik meg a Petőfi Irodalmi Múzeumban.

– Négyszázhúszezerrel több múzeumi látogató 1972-ben 6.

Népszabadság, Bp. 1973. márc. 10.

Kassák Lajos, festő, író

A Kassák-kiállításhoz is kapcsolódik majd zenés műsor.

— : Múzeumi hangversenyek 7.

Népszabadság, Bp 1973. március 14.

Kassák Lajos, festő,
író

Tichanyi Kassák portréját
is elkészítette.

Rózsa Gyula: Klasszikusunk, Tichanyi M.5.

Népszabadság, Bp. 1973. március 25.

Kassák Lajos, festő,
költő

Megemlítve:
„Így adnak ... kulcsot ...
Kassák festményei Kassák költemé-
nyeihez ..."

Hámos György: Titkos bejárat a művészet-
történethez M. 8.

Népszabadság, Bp. 1973 márc. 25.

Kassák Lajos, festő,
író

Megemlítve: dolgozótársa volt
a Lapnak.

— : A Népszava 100 esztendeje 3.

Népszabadság, Bn 1973. jan. 7.

Kassák Lajos, festő,
író

Kassák Lajos dolgozószobája.
fénykép. (Balla Demeter fotója.)

—: Arcok és otthonok

M. 8.

Nérszabadság, Bp 1973. jan. 14.

ob

Kassák Lajos, festő,
író

Juhász Ferenc prózaverseiben:
„Meghalt Kassák Lajos." —
— Éppen azok távoztak, akiknek jelenléte biztonságot adott."

Pomogáts Béla: Várlat a mindenségről
554–562.

JELENKOR, Pécs, 1971. június XIV/6

Kassák Lajos, festő,
író

Megem lítve.

Szepesi Attila: Borsos Miklós: Vissza néztem
jélutamból 89-90.

TISZATÁJ. Szeged, 1972. január XXVI 1.

Kassák Lajos, festő, író

Takács Imre portréverset írt róla.

G. F.: Takács Imre: Szertartás 85-86.

TISZATÁJ. Szeged, 1972. János XXVI/6.

Kassák Lajos, festő, ír

Megemlítve: a Kassák-probléma

Görömbei András: Kovács Győző: fábry Zoltán
105–107.

TISZATÁJ. Szeged, 1972. március XXVI/3.

Kassák Lajos, Jestő,
Író

Megemlítve,

Lengyel András: Veres Péter: Aszály – Gyapsor –
Napszámos-énekek
78 – 81

TISZATÁJ. Szeged, 1972. augusztus XXVI/8.

Kassák Lajos, festő
író

† 33. számban a Kmetty János c.
keresztrejtvényben szerepel.
† 34. számban a megfejtés: v. ö.
Kassák Lajos.

— : Rejtvény 1632.

Élet és Tudomány, Bp. 1973. aug. 24. XXVIII/34.

Kassák Lajos, festő, író

Véletlenszerűen megemlítve.

Ilia Mihály: A magunk kenyerén

952-954

TISZATÁJ. Szeged, 1971. október

XXV/10.

Kassák Lajos, festő, író

Megemlítve.

Péter László: Moholy-Nagy László pályakezdésében
1038–1047.

TISZATÁJ. Szeged, 1971. november XXV/11.

Kassák Lajos, festő,
író

Megemlítve. (Bori Imre: Irodalmi
hagyományaink ..... fórum, 1971.
c. tanulmányával kapcsolatban.)

Pintér Lajos: Irodalmi műveltségünk története
Képek a vajdaságiról 73-76.

XXVI
12.

TISZATÁJ. Szeged, 1972. december

Kassák Lajos, festő, író

Megemlítve.

Bori Imre: Petőfi vers hagyományáról

47. 56.

TISZATÁJ. Szeged, 19 B. január XXVII/1.

Kassák Lajos, festő, író

Idézve: Kassák sorai Czóbel Béla képeiről.

—: Czóbel Béla 90 éves 7.

Népszabadság, Bp 1973. szept. 4.

Kassák Lajos, festő, író

Megemlítve.

D.R.: Koczogh Ákos: A modern művészet útjai

91-92.

TISZATÁJ. Szeged, 1973. július

XXVII/7

Kassák Lajos, festő, író

Megemlítve.

Vekerdi László: Sík Csaba: Rend és kaland 86–89

TISZATÁJ. Szeged, 1973. július

XXVII/7

Kassák Lajos, Jestő,
író

Megemlítve.

B.f.: Vajda Lajos Emlékkönyv 89-91.

TISZATÁJ. Szeged, 1973, július XXVII/7.

Kassák Lajos, festő, író

Megemlítve a Szobel-kiállítással kapcsolatban.

P. Szücs Julianna: Klasszikus stílus, stílus — klasszicizmus nélkül 7.

Népszabadság, Bp 1973. szept. 21.

Kassák Lajos, festő, író

Botka Ferenc: Magyar szocialista irodalom avonul, 1921-1945. c. műben szerepel.

Sándor László: Egy kitűnő bibliográfia 7.

Népszabadság, Bp 1973. szept. 26.

Kassák Lajos, Jestő,
író

Megemlítve.

(K.): Tv — notesz 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1976. aug. 2.

Kassák Lajos

Méltatás

---: Három magyar szobrászról a "L'Oeil"-ben.
Művészet, 1976. március - 43. oldal.

Kassák Lajos

Méltatása

Ráth Zsolt: Kmetty János "Önarckép" almával cimü....

Müvészet, 1976. március - 41. oldal.

Harsáh Lajos

Méltatás.

Szabó Julia: Piros kollázs Moholy Nagy László kiállitása.
Művészet, 1976. április - 20.oldal.

Kassák Lajos

Kassák író i sevkenységéről nyilatkozik Vas István.

Nádor Tamás: Gondolatok a kő nyitásban.
Tükör, 1976. ápr. 13 – 20 oldal

Kassák Lajos

Kassák Lajos körekez tartozott
kepes györgy festő-fény képész.

Kiállitási naptár:
Müvészet, 1976. május - 48. oldal.

Kassák Lajos, Jestb.,
ito

L.: Moholy-Nagy.

(harangozó): Moholy-Nagy 130
munkája 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. nov. 19.

Kassák Lajos, festő,

Változatok versek c. kötete

—: Most jelent meg

8.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1976. jan. 15.

Kassák Lajos, Jelő, 1967

Csavargók, alkotók c. kötete

—: Most jelent meg 14.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1976. jan. 25

Kassák Lajos, Jeles írók

Megemlékezés.

R. M. S.: Korach Mór emlékezete 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. dec. 2.

EPSZABADSAG

Kassák Lajos, festő,
író

Egy ember élete c. önélet-rajzának
tv - bemutatását tervezik.

- : A Magyar Televízió jövő évi tervei 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975 december 20.

Kassák Lajos, jobb

L.: Kmetty János

— : Kmetty ...

4.

NÉPSZABADSÁG Bp. 1975. nov. 18.

Kassák Lajos, Jestő,
íző

Megemlítve.

Varga Mihály: Levelek Mácza Jánostól

7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975 nov. 29.

Kassák Lajos

Kassák 1925-ben nyilatkozott
a keramiáról.

N.Dvorszky Hedvig: Széljegyzetek egy életműhöz.
MŰVÉSZET, 1976. január - 14.oldal.

Kassák Lajos

A húszas években az a művész, aki nem csinálhatott filmet, az politikai-tarsadalmi tartalmú kollárst készített.

Körner Éva: Szentendre - differenciált egység?
MŰVÉSZET, 1976. január - 6. oldal.

Kassák Lajos, festő

L.: Kondor béla

— :o A kékes fehér vári . . . 8.

ESTI HIRLAP, Bp. 1976 febr. 7.

Kassák Lajos, festő, író

Megemlítve

— : A film esztétikája 6.

ESTI HIRLAP Bp. 1976. febr. 19.

Kassák Lajos, Jestő, író

Megemlítve.

Szalatnai Rezső: Polotai Lorsi emlékei 86-87

TISZATÁJ, Szeged 1975. október XXIX. 10.

Kassák Lajos, festő, író

L.: Schaár Erzsébet

Türkés T.: Tér és ....

80-82

TISZATÁJ, Szeged, 1975. október

XXIX
10.

Kassák Lajos, Jertő, Szó

Megemlítve

Zirkuli Péter: Magyar irodalom – román fordításban 76-79

TISZATÁJ, Szeged 1975. október XXIX/10.

Kossák Lajos, festő, 1.rv.

Megem litve

—: Szerkesztői antal 112. r.

TISZATÁJ, Szeged, 1975. december XXIX/12.

Kassák Lajos, Jestő, író

Megemlítve.

Grezsa Ferenc: Feljegyzések és levelek. Nyugatról 81-83

TISZATÁJ, Szeged, 197 5. december XXIX/12

Kassák Lajos, fertő,
író

Megemlítve.

— : Klasszikus és mai szerzők 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. dec. 19.

Kassák Lajos, festő,
ír

Szavargók, alkotók címmel
jelenik meg kötete.

— : Magvető-Újdonságok 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. dec. 16.

Kassák Lajos, Jelző,
ítő

Megemlítve.

Pomogáts Béla: Avantgarde újítás és a régi magyar hagyomány Benjámin László költenelében 1083 - 1089.

JELENKOR, Pécs, 1975. december

XVIII.
12.

Kassák Lajos, Jestő,
író

Megemlítve.

Szine Mihály: Csuka Zoltán 933–942
II.

JELENKOR, Pécs, 1975. október XVIII/10

Kassák Lajos, festő, író,

Megem litve. (Lengyel Józsefről nálé írásban)

Pomogáts szóla: Elejétől végig 926–932

JELENKOR, Pécs, 1975. október XVIII/10

Kassák Lajos, Jestő, ír.

többször megemlítve

Zentai Mária: Orbán Ottó: Szegénynek lenni 858-859.

JELENKOR, Pécs, 1975. nept. XVIII/9.

Kassák Lajos, Jestő, Író

Többnős megemlítve.

Czine Mihály: Csuka Zoltán I.

837 - 845.

XVIII / 9.

JELENKOR, Pécs, 1975. nept.

Kassák Lajos, Jerő, ítő

L.: Gorka G.

Bodri f.: Művéneti ... 819-822

JELENKOR, Pécs, 1975. sept. XVIII/9.

MDK

ALFÖLD, Debrecen

Kassák Lajos, festő
író

Megemlítve

Dévényi Iván: Rónay György. Kutatás közben
1148–1149.

JELENKOR, Pécs, 1975. december XVIII/12.

Kassák Lajos, Jestő
író

Többnyi megemlítve.

Szakolczay Lajos: Egyetemes érték és helyi érdekű hagyomány 1137-1143

II.

JELENKOR, Pécs, 1975 5. december XVIII/12.

Kassák Lajos, festő, író

Megemlítve.

Bárdosi Németh János: Julián Géza – emlékkönyv 1149-1151.

JELENKOR, Pécs, 1975. december XVIII/12.

Kassák Lajos, Jestő, író

Megem litve: Révész Béláról nőtő írásban.

Tamás István: A proletárszors írója 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1976. febr. 17.

Kassák Lajos, Jestő
Itó

Többnyi megemlítve.

Vujicsics D. Sztoján: Irodalmunk útja
Jugoszláviában 1945–1975
70–74. o.

TISZATÁJ, Szeged, 1976. április

XXX/4.

Kassák Lajos, Jerő,
Író

Megemlítve.

Molnár M. Péter: Egy látomás – ajándék helyett 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1976. ápr. 16.

Kassák Lajos, festő, ír

Megemlítve a Kornuk-ról szóló ismertetésben.

Fenczik flóra: Mítoszok nélkül 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1976 febr. 28.

Kassák Lajos, festő
ír

Megemlítve

Tótin András: Válasz reggelre 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1976 máj. 7.

Kassák Lajos, gestő
író

– : Irodalomtudósaink fóruma 359-369.
6. április XIX/4.

JELENKOR, Pécs, 1976

Kassák Lajos

Az esztergomi Vármúzeum kiállítótermében – melyet nemrég nyitottak meg a régi ciszternából kialakítva – rendezték meg a Kassák emlékkiállítást.

– györke –: A vármúzeum és a közművelődés.
Dolgozók Lapja (Komárom), 1975. nov. 15.

Kassák

1926-ban tért vissza Bécsből, észre kellett vennie, hogy megváltozott a helyzet. Ezért lapját, egész programját átszervezi. Kassákkal együtt tért haza Bornemisza Tihamér is, aztán Molnár Farkas, az építész.

Uj irás 1974/2 96.o.

Kassák

az uj orosz müvészet üzenetét az 192o végén Oroszországba utazó Uitz Béla küldi Bécsbe, Kassákék körébe.

Uj irás 1974/2 95.o.

Kassák

tipográfiai terveit nem számitva, megmaradt a vászon sikján.

Uj irás 1974/2 97.o.

Kassák

Bortnyik Sándor Molnár Farkas hivására utazik Németországba, miután összekülönbözik Kassákkal.

Uj irás 1974/2 95.o.

Kassák

gyüjtemény Nagymaroson található

Magyar Hirlp 1975/188/6

Boĵár: Müvészélet Nagymaroson

Kassák

alkotása szerepelt az Angyalföldi ipar és képzőművészeti kiállitáson, az MNG anyagából állitottak ki.

Magyar Hirlap 1975/2o4/6
Kiállitások a gyárkapuban.

Kassák Lajos

Az Európai Iskola. alapitói Gegesi Kis Pál, Kassák Lajos, a népies szürrealizmus képviselői Korniss Dezső, Anna, Margit, Szántó

Magyar Hirlap 1973/257/6

Láncz: Európai Iskola székesfehérvári képtárban

Kassák Lajos

müveiből nyilt kiállitás a

budapesti Kassák Klubban.

Népmüvelés 1975/4/43

Kassák Lajos

a Ma folyoirat szerkesztője.Nem nagy igéretet lát Derkovits Gyulában.Kassák pár rajzot el is ad,de Derkovitsnak ezzel be fejeződik a kapcsolata a Má-val.

Dési Huber István:Müvészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975 169.o.

KASSAK LAJOS, festo, iro

Az 1926 karacsonyan az emigracioból hazatero Kassak, mint festo, mert némaságra kárhoztatták, hallgatott.
Ezzel kapcsolatban a hivatalos szakiro irta: "a modern művészet lázas forradalmainak, az un. izmusoknak alig akadt szambaveheto magyar képviseloje..." 570.old

HEKNAST JANOS: Kuna Rajki István szobrászművész
564.old

VASI SZEMLE, XXV.évf. 1971. 4.szám, Szombathely

KASSÁK LAJOS, festő, író

A Kassák.-féle képarchitektura és különösen a hozzá kapcsolódó manifesztumsorozat követhetetlenül messze szaladt a hazai művészek mezőnyétől és 1920-24 között törekvéseit szinte csak Moholy Nagy László/1895-1946/és Bortnyik Sandor/1893/ tudtak követni. 570.old

HECKENAST JÁNOS: Rumi Rajki István szobrászművész 564.old

VASI SZEMLE, XXV.évf. 1971. 4.szám, Szombathely

KASSÁK LAJOS, festo,iró, /1887-1967/

Hazánkban az aktivizmus elsosorban irodalmi törekvés volt és nem képzőművészeti. ~~Kassak~~ Létrejöttét Kassaknak a magyar avantgarde irodalom óriasának köszönhette. Az avantgarde törekvéseket a Kassak szerkesztett "A Tett" /1915/, betiltása után a "Ma" cimü folyóirat fogta egybe. 569.old

HECKENAST JANOS: Rumi Rajki Istvan szobraszmüvész
564.old

VASI SZEMLE, XXV.évf. 1971. 4.szam, Szombathely

KASSÁKJAJOS, festő, író

Kassák Lajos

A magyar kultura vezető rétege az első pillanattól kezdve hajlandó volt a Tanácshatalommal együtt dolgozni, a művész is együtt működött a fiatal nemzedékkel.

Lukács György: A Tanácsköztársaság kulturpolitikája. (Részletek.

Kisalföld, 1974. márc. 21.

Kassák Lajos 1.

Öt évvel ezelőtt, 1967 július 22-én halt meg – 80 éves korában – Kassák Lajos Kossuth-díjas író, költő és festő a XX. századi avantgardista irányzatok leghatásosabb magyar propagálója. Nehéz körülményei már korán munkára késztették; írsekujvaron majd Győrben, később Budapesten dolgozott, s mint vasmunkás, kapcsolatba került a szakszervezeti, később a szociáldemokrata mozgalommal.

Észak-Magyarország 1972/171 7 old.

Kassák Lajos 2.

Részt vett az 1905-ös sztrajkok szervezésében is. Első versei 1908-ban jelentek meg egy ujpesti lapban. Igazi feltünést 1912-ben közzé tett szabadverseivel keltett széles áradatú, kötetlen ritmikájú, rimtelen versei a német expresszionizmus elképzeléseihez álltak közel. Szepprozájában nem járta be ugyanezt az utat.

Észak-Magyarország 1972/171 7old.

Kassák Lajos 3

Az egy ember élete (főként első köteteiben) mindmáig legjobb prózai műként, számon tartott, realista alkotás. E korszakának második kiemelkedő műve az Ungyalföld című regény (1929) a felszabadulás utáni tevékenysége megélénkült. Szerkesztette a Kortárs című folyóiratot.

Észak-Magyarország 1972/171 7old.

Kassák Lajos

4

Az 50-es évek óta már ritkábban jelentek meg ujabb alkotásai, verseit és néhány kisregényét kivéve, első sorban visszatekintő köteteket tett közzé. Késői hrajában – bár magányossága nem oldodott fel – előtünnek a megnyugvás, a derü szinei is

Észak-Magyarország 1972/171 7 old.

Kassák Lajos

festő

~ kollázsaiból kiállítást vendezett az Irodalmi Múz.

Képrőmű v. Almanach 3. 67.

Corvina 1972.

Kassák Lajos

nevét említi Derkovitscsal és Derkovits korának művészeti kérdéseivel kapcsolatban Németh Lajos ellenvéleménye és Körner Éva válasza

Körner Éva: Derkovits Gyula c. kandidátusi értekezésének vitája. Művtört.Ért.1972.1.sz.61-70.l.

65.l.

Kassák Lajos, festő, író,

A Kossuth klubban jan. 21. helyett febr. 11-én rendezik meg a Kassák-matinét.

—: Közlemények 8.

Népszabadság, Bp 1973. jan. 23.

Kassák Lajos, Jestő, ír

Csavargások c. kötetét a Corvina jelentette meg.

— : Hallottuk 2.

Esti Hírlap, Bp. 1972. nov. 1.

Kassák Lajos, festő,

Többször megemlítve.

Rózsa Gyula: A harcért Tihanyi Lajos

M. S.

Népszabadság, Bp. 1972. nov. 12.

Kassák Lajos, Jestő
ív

Kassákék a Ma szerkesztőségében laktak (= Kassákék lakásában volt a Ma szerkesztősége.) a Visegrádi utcában.

Kristóf Károly: Rímek a romokon 2.

ESTI HIRLAP, Bp 1972. nov. 5.

Kassák Lajos, festő, író

„In memoriam Kassák" címmel Mester Pál kamarakiállítása dec. 1-én a zuglói diákklubban nyílik meg.

—: Hallottuk

2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1972. nov. 27.

Kassák Lajos, festő

hereped.

—: Aukció előtt kiállítás 2.

ESTI HIRLAP, B[u]1972. dec. 12.

Kassák Lajos, Jestő
ír

Megemlítve: Bálint Endrére indító hatása volt Tisztaság könyve című kötetének.

Fenczik Flóra: Örömök esztendeje

2.

ESTI HIRLAP, Br 1972 dec. 22.

Kassák Lajos, festő, író

Ősszel Kassák-tárlatot rendeznek a Petőfi Irodalmi Múzeumban.

— : Emlékkiállítást rendeznek 1848-ról

2.

ESTI HIRLAP, Bp 1973. jan. 10.

Kassák Lajos, festő, író

Január végén lesz Bartók Kassák-requiemjének nyilvános előadása.

— : Kassák-requiem 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1973. jan. 8.

Kassák Lajos, festő, író

Megemlítve.

Türkés Tibor: „Helyet a Kórus padjaiban"

245–252.

JELENKOR, Pécs, 1972, március

XV/3.

Kassák Lajos

Tihanyi Lajos első kollektív kiállítását rendezte meg a Ma folyóirat Váci utcai kiállítótermében.

Kritika 1973 január
23. old.

Kassák Lajos

A kismérétű, sárgult papírra festett kép 1921-23 k. készülhetett. 1920-21 k. egyfajta egyetemes nyelv lehetőségét keresté Bécsben, Uitz Béla Moszkvából hozta el, mások Amsterdamból küldték el az új vizuális nyelv emlékeit. A tárgyult kép az 1973-as második képaukció anyagában bukkant fel.

Szabó Julia: Kassák kép az aukcióu; Műgyűjtő, 1973/3. sz. 54. l.

Kassák Lajos

A felbukkant kép színeiben a fekete és barna dominál. Technikája: tus, vízfesték, két helyen tojástempera alkalmazása látható. Címe (hátoldalon): Raumkonstruktion. Feltehetően hatottak Kassákra az orosz konstruktivista plasztikák, modellek reprodukciói. Később jobban rajaszkodik a kép elképzelt végtelen terének párhuzamos síkokkal való felbontásához, mint itt.

Szabó Júlia: Kassák kép az aukción; Műgyűjtő, 1973/3. sz. 54. l.

Kassák Lajos

A képarchitektúra felé vezető út az ő pályáján a térkonstrukciók egyszerűsítéséből adódik; közeledést jelent a szuprematizmus problematikájához. A kép hátoldalán látható román nyelvű jelzések és feliratok arra mutatnak, hogy szerepelt az 1924 nov.-dec.-ben a bukaresti Contimporanul c. avantgarde lap nemzetközi kiállításán. (A lap 1922 jun.-ban indult s emlékeztetett a Tettre és a Mára.)

Szabó Júlia: Kassák kép az aukción; Mügyűjtő, 1973/3. sz. 54-55. l.

Kassák Lajos

A jelzett román kiállításon a Mát ő és Máttis-Teutsch képviselte. A Contimporanul 1924-es évfolyamában közli Kassák egyik versét román fordításban, tájékoztatást ad a bécsi Ma-kör munkásságáról, közli az aktivisták kiáltványát és az egyik szám a címlapon Kassák egyik lisztját hozza.

Szabó Júlia: Kassák kép az aukción; Műgyűjtő, 1973/3.sz.55.1.

Kassák Lajos

Az Avantgarde laptársa, a Punct (megjelent 1924 okt.-től) a 4. számban írja, hogy Kassák három kis festménnyel szerepelt a kiállításon. A három műnek azóta is nyoma veszett, illetve az itt tárgyalt az egyik lehet.

Szabó Júlia: Kassák kép az aukción; Műgyűjtő, 1973/3-52. 55.l.

Vincsáh Lajos

Szervező tehetségének, kritikai érzékének köszönhető, hogy a 10-es
években rátalált Mattis-Teutschra, a szerény brassói tanárra.

Szabó Júlia: Aktivista festők művei az aukción, „Nügyelő", 1973/3.22. 44. l.

Kassák Lajos

A róla festett Tihanyi-portré a Tájkép kanyargó úttal c. festmény kortársa.

Szabó Júlia: Aktívista festők műveci az aukción; Műgyűjtő, 1973/3.32.43.l.

Kassák Lajos

A kimutatott cikkben szereplő kép reprodukciója.

Szabó Júlia: Kassák kép az aukción; Műgyűjtő, 1973/3-12. 54.l.

Kassák Lajos

A szerző felveti a kérdést, vajon Ady és József Attila mellé harmadiknak nem az ő lírája kívánkozik-e. A cikk A tölgyfa levelei s az Üljük körül az asztalt c. kötetek recenziója, kitérve a költő korábbi pályafutására.

Demény Ottó: Kassák L. összes versei; Magyar Hírlap 1970. jan. 29. 6. l.

Kassák Lajos

„Kassák Lajos összes verbei II." Bírálója

Magyar Hírlap, 1970. jan. 29. G.l.

Kassák Lajos
író - festő

A művész magángyűjteményben,
vagy bárhol fellelhető műre ei delli
a MTA Művészettörténti Kollató-
Csoportot.

----: Közlemény.

Művészet, 1973.szeptember - 47.oldal

Kassák Lajos
író - festő

A pécsi képtárban vannak
a művészeti alkotásai.

Romváry Ferenc: Pécs - a muzeumok városa.
Művészet, 1973.szeptember - 33.oldal

Kassák Lajos
író - festő

A pécsi képtárban láthatók
a művész alkotásai.

Romváry Ferenc: Pécs - a muzeumok városa.
Művészet, 1973.szeptember - 33.oldal

Kassák Lajos
író - festő

A Tett és a Ma folyóirat Kassák vállalkozása volt. 1916 tól, 1925 ig a magyar avantgarde propagálója és képviselője volt.

Gellér Katalin: A magyar aktivisták.
Művészet, 1973.szeptember - 37.oldal

Harsáh Rajos
író - festő

Méltatás.

Kulinyi István: Az élők muzeuma.
MŰVÉSZET, 1973. október - 5.oldal

Kassák Lajos
író-festő

Kassák Lajos portréját Tihanyi
Lajos készítette.

Gellér Katalin: A magyar aktivisták.
Művészet, 1973.szeptember - 37.oldal

Kassák Lajos
író-festő

A huszas évek elején
Kassák Lajos alkotott
konstruktív műveket.

Gellér Katalin: Amagyar aktivisták.
MŰVÉSZET, 1973.szeptember - 37.oldal

Kassák Lajos

Nonfiguratív festménye, színes grafikái és Egy fényképem alá c. költeményének kézirata Vattay Elemér gyűjteményében.

Dénényi Iván: A „hitesfotografus" gyűjteménye; Műgyűjtő, 1973/2. sz. 13. l.

Kassák Lajos

Fajó János, aki tanítómesterekként tisztelt, halálát egy absztrakt kompozícióval gyászolta (1967).

Dévényi Iván: A „hitesfotografus" gyűjteménye; Műgyűjtő, 1973/2. sz. 14. l.

Vasvári Lajos

Neve említve az 1919-es „kulturharcok" kapcsán.

Bodnár Ferenc: Mácza János könyvei; Ipari Művészet, 1973/2. sz. 26. l.

Kassák Lajos

Mácza János 1970-es önéletrajzában az egyik pályatárs neve sem fordul elő.

Bodri Ferenc: Mácza János könyvei; Ipari Művészet, 1973/2.sz. 26.l.

Kassák Lajos

Emlékkiállitását Debrecenben Perneczky Géza és Tiles Béla rendezte meg.Kassák nagy hatással volt Moholy Nagyra,Vásárhelyire,Schöffer Miklósra.

Magyar Hirlap 1969.2.évf. 216/7 Bojár

Kassák Lajos

Műve szerepel Vattay Elemér gyűjteményében.

Dévényi Jaám: A „kitesfotografus" gyűjteménye; Műgyűjtő, 1973/2. sz. 13. p.

Kassák Lajos
1915-ben Kassák Lajos vezetésével a
költők, írók, művészek, „aktivisták"
néven új csoportba tömörültek.

Ónosi László: Megnyitó beszéd Uitz
Béla debreceni tárlatán

Alföld 1973/5 83 old.

Kassák Lajos

Dur mappa, repr.
Jubileum 40 év, repr.

Magyar Aktivizmus Pécs 1973

Kassál Lajos

Szimpedtev, repr.

Magyar Aktivizmus 1973 Pécs

Kassák Lajos

Szabad II. repr.
Képarchitektura repr.

Magyar Aktivizmus Pécs 1973

Kassák Lajos

Képarchitektúra (3-4), repr.

Magyar Aktivizmus Pécs 1973

Kassál Lajos

Ma Népeskönyv, repr.

Szabad I., repr.

Magyar Aktivizmus Pécs 1973

Kassák Lajos

Képarchitektúra, 1929. 27×18

Dokumentum, 1930. 220×175.

Magyar Absztrakt Piktúra 1973

Kassák Lajos

Szimpadtervi, 1928. 160x240
Munka (Szimpadi) Studió, 1928

Magyar Aktivizmus Pécs 1973

Kassák Lajos

Plakát, 1925/26. 620×500

Jubileum 40 év, 1927 320×450

Magyar Aktivizmus Pécs 1973

Kassák Lajos

Állat. Tollárs, 1923. 300x215

Dur mappa, 1924. 330x240

Magyar Aktivizmus Pécs 1973

Kassák Lajos

Súnel konstrukciója, 1923. 154x190
Tusnaje sünke dopon, 1923. 200x200

Magyar Aktivizmus Pécs 1973

Kassák Lajos

Plakáttervek, 1923. 300×220

Önarckép, 1923/4. 370×280

Magyar Aktivizmus Pécs 1973

Kassák Lajos

Címlaptervek, 1923. 130×90

MIDI. 1923. 130×130

Magyar Aktivizmus Pécs 1973

Kassák Lajos

Képarchitektúra, 1927. 28×23

Tusrajz, 1927. 295×210

Magyar Aktivizmus Pécs 1973

Kassák Lajos

Képarchitektura, 1922., 35×25

——— " ———, —"—, 31×44

Magyar Aktivizmus Pécs 1973

Kassák Lajos

főszerkesztője az alábbi lapnak

Ma, aktivista
művészeti és társa-
dalmi folyóirat
1921 márc. 15-től
aktivista folyóirat

Mint a Budapesten
indult Ma folytatása
jelent meg Bécsben
1920 máj. 1-től
1920 V. évf. 1-4 sz
1921 VI. " 4-9 sz
1921/22 VII. " 1-8 sz.
1922/23 VIII. " 1-10 sz
1924. IX. évf.

Lajd
Magyar Könyvszemle
1926. 126. l.

Kassák Lajos, festő
írói

Megemlítve: Tihanyi által készített
portréja, és Orbán Dezső műve,
s a Ma körül csoportosulók köre.

Dévényi Iván: Jegyzetek a magyar művészet
XX. sz.-i. művének kérdéséről 53-55.

JELENKOR, Pécs, 1971. január XIV/1.

Kassák Lajos, festő,
író

Megemlítve. (A kernstok-ismertetés ben.)

Bodri Ferenc: Képzőművészeti könyvszemle
162-162

JELENKOR, Pécs, 1971. február XIV/2

Kassák Lajos
festő-ről

Méltatás.

Németh Lajos: Bajcsay Jenő művészetéről.
Művészet, 1974.február - 3.oldal

Kassák Lajos

A KLTE képzőművészeti köre egy éve alakult meg. A kör nemcsak alkotómunkával foglalkozik, hanem kiállításokat is rendez. A közeljövő tervei közt szerepel a művész irodalmi és képzőművészeti anyagának emlékkiállítása.

Nagyerdő: Kör, 1968.
Egyetemi Élet, 1968. dec. 10.

Kassák Lajos
festő

~ federte fel Murmann József
Árpád festő és szobrászművt.

Szabó Júlia: A magyar aktivizmus
története. 93.
Akad. Kiad. 1971.

Kassák Lajos

fa tő

~ képeinek reprodukciói megje-

lennek a Sturmban.

szabó Júlia: A magyar aktivizmus

tört. 17.

Akad. Kiad. 1971.

Kassák Lajos

festő

A magyar aktivizmus szervezője

és vezetője

Szabó Gábor A magyar aktivizmus

története. 15.

Műv. Tört. Füzetek 3. Akad. Kiad 1971.

Kassák Lajos

festő"

~ vól: Bori Imre - Körner Éva:

Kassák vodalma és festészete

Bp. 1968.

Szabó Lúlia: A magyar aktivizmus tört.

75.

Akad. Kiad. 1971.

Kassák Lajos
festő

~ A képarchitektúra rendszerét dol-
gozta ki.

Szabó Júlia: A magyar aktivizmus tört.
66.
Akad. Kiad. 1971.

Kassák Lajos

fzs 6"

v műveszházi látogatásaivól az

Egy ember élete c. könyvben 396 kk.

Szabó Lúcia: A. magyar aktivizmus tört

74.

Akad. Kiad. 1971.

1) Kassák Lajos

festő

Első kiállítása 1921-ben nyílt Bécsben, a Wiesthle Galériában, második kiállítása 1922-ben Berlinben, a Sturm

Szabó Júlia: A magyar aktivizmus tört. 76.
Akad. Kiad. 1971.

2) Kassák Lajos

festő

galériában. Emlékkiállítása 1968-ban

Székesfehérváron, az István kir. Múz.-ban.

Tájkép. Tus, papír, 219 X 615 mm, MNG.

Szabó Júlia: A magyar aktivizmus

tört. 76

Akad. Kiad. 1971.

3) Kassák Lajos

prstő

F. A. 185. Tájrajz. Tus, papír, 222 X 410 mm.

Kassák Lajosné tul.

Szabó Júlia: A magyar aktivizmus története 76.

Akad. Kiad. 1971.

Kassák Lajos
testő

Szerepelt a Sturm berlini kiállí-
tásain.

Szabó Lilla: A nagyor aktivizmus tört.
Akad. Kiad. 1971. 79.

Kassák Lajos

festő

~ ról Körner Éva: K. L. kollázsai

Katalógus. Bp. 1970.

Szabó Lúcia: A magyar aktivizmus tört.

81 -

Akad. Kiad. 1971.

Kassák Lajos
festő

v: Képarchitektúra. Ma, VII. évf.
3. sz.

Szabó Lúlia: A magyar aktivizmus tört.
go.
Akad. Kiad. 1971.

Kassák Lajos

festő

Képvers - részlet, 1922.

Repr.

Önarchép / Kollázs / 1922. Repr.

Szabó Júlia: A magyar aktivizmus tőst.

45 - 47. kép.

Akad. Kiad. 1971.

Kassák Lajos
festő"

Képarchitektúra. † Ma reprodukciója, 1923. Repr.

† Ma-könyvkönyv terve I. 1921.
Repr.

Szabó Lajos: † magyar aktivizmus tört. 54, 55. kép.
Akad. Kiad. 1971.

Kassák Lajos

festő

Képarchitektúra. A Ma reprodukciója, 1923. Repr.

Képarchitektúra. Repr.

Szabó Lilla: A magyar aktivizmus tört. 56 - 57. kép.

Akad. Kiad. 1972

Kassák Lajos
író-festő

A művészről Fenér Tamás fotós
készített portrét

Martiny Barna: Fenér Tamás kiállításán
Nők Lapja, 1972. febr. – 8 szám

Kressák Lajos
isó-festő

Méltatás.

Batalan Imre: Magyarok Romában.
Nők Lapja, 1971. február – 7 szám.

Kassák Lajos

Óbudán, a Zichy kastely szárnyépületében nov. közepétől állandó kiállítás látható. E múzeumban hallázsai, rajzai, egy óbudai ihletésű festménye is látható. (említve).

Láttuk, hallottuk.

1973. dec. 2. Petőfi 11.47/11/M.

Kassák Lajos festőművész

a Petőfi Irodalmi Múzeumban

okt. 12-én megnyílik, még a mű-

vész emlékkiállítása!

V. Zs.: A múzeumi és műemlékek hónap

ajdonságai.

Petőfi Népe, 1943. szept. 28.

Kassák Lajos

a pécsi Janus Pannonius Múzeumban néhány műve szerepel.

Múzeumi séták.

1972. III, 10. 18.55 D. Tv.

MDK

Kassák Lajos, festő, író

Megemlítve: Moholy-Nagy László és Kassák kapcsolata.

Bodri Ferenc: Képzőművészeti krónika
Magyarok a nagyvilágban 48-49.

JELENKOR, Pécs. 1971. január XIV/1

MDK

Kassák Lajos, festő, író

Megemlítve.

Bodri Ferenc: Képzőművészeti krónika

Major Máté: Breuer Marcel 51-52.

JELENKOR, Pécs. 1971. január XIV/1

Kassák Lajos, festő
1'ró

Megemlítve a M.-i Művészet Története
ismertetésében.

Bodri Ferenc: Képzőművészeti Könyvnemle
162-165.

JELENKOR, Pécs, 1971. február XIV/2.

Kassák Lajos, festő, költő

Megemlítve: versrészlet Kassáktól. Bernáth Aurél idézi.

Kontha Sándor: Bernáth Aurél kiállítása a vázpalotá-ban M. Z.

Népszabadság, Bp. 1972. okt. 15.

Kassák Lajos

„Szobor konstrukció" – 1922

„Kép architektúra – 1922

Irodalmi Szemle 1977/5

Kassák

Kassák Lajos

„Kék - vörös ellentét"

– festmény

Komor Károly 1976

Kassák Lajos, festő
író

Kassák Lajosról nevezik el a Váci úti általános iskolát

Kassák Lajosról nevezik el Angyalföldön a Váci út 61. szám alatti általános iskolát — így döntött a fővárosi tanács végrehajtó bizottsága szerdai ülésén.

A névadót szoros szálak fűzték e munkáskerülethez, több gyárban, műhelyben dolgozott itt vasmunkásként. Kassák irodalmunkban a proletariátus életének kimagasló ábrázolója, aki 1919-ben a Magyar Tanácsköztársaság közoktatásügyi népbiztosságán dolgozott, majd a Tanácsköztársaság vérbefojtása után Bécsbe emigrált, s csak 1927-ben tért haza.

Életének, munkásságának részleteit kutatják hosszú évek óta a Váci út egyetlen általános iskolájának kisdiákjai, akik honismereti szakkörükben a XIII. kerület történetéhez kapcsolódó dokumentumokat gyűjtik.

8.

– Kassák Lajosról nevezik el a Váci úti általános iskolát.

Népszabadság. Bp. 1979. ápr. 12.

Kassák Lajos, festő

L: Lesznai Anna

Gábor Éva: „Élete kész regény volt..." 7.

Népszabadság, Bp. 1979. ápr. 12.

Kassák Lajos, festő

megemlítve.

Bata Imre: Könyvemlék

7.

Népszabadság, Bp. 1979. ápr. 18.

Klassák Lajos, festő

L: Orbán Dezső

Szé Key A: Egy évtized magyar műv. 14.

Népszabadság, Bp. 1979. márc. 25.

Kassák Lajos, festő

L: Kitz Béla

Kinek ajánlja? Romváry Ferenc az Kitz Múzeumot 14.

Népszabadság, Bp. 1978. okt. 8.

Kassák Lajos

Kassák Új Művészet című
könyve erősen befolyásolta
Hincz Gyula nézeteit.

Fejes Endre: Álmok és realitások.
Művészet, 1979. március – 2. lap.

Kassák Lajos

A „Kassák-körben" Ilnicz Gyula „öreg" modernistának számított.

Fejér Ermő: Álmok és realitások.
Művészet, 1979. március - 2. lap.

Kassák Lajos

A huszas évek második felének egyik vezéralakja a Művészet berkeiben Kassák Lajos volt.

Nemzeti Ottó: Pályakezdés.
Művészet, 1979. március – 10. lap.

Kassák Lajos

Kassák hívei csoportosuló progresszív, antimilitarista művészek köre tartozott az ifjú Uitz Béla is.

Romváry Ferenc: Uitz Múzeum Pécsett. Művészet, 1979. január – 46. lap.

Kassák Lajos

Kompozició

K.Kpvalovszky Márta: Fehérvári gyüjtemények.
Müvészet, 1978. október - 12.oldal.

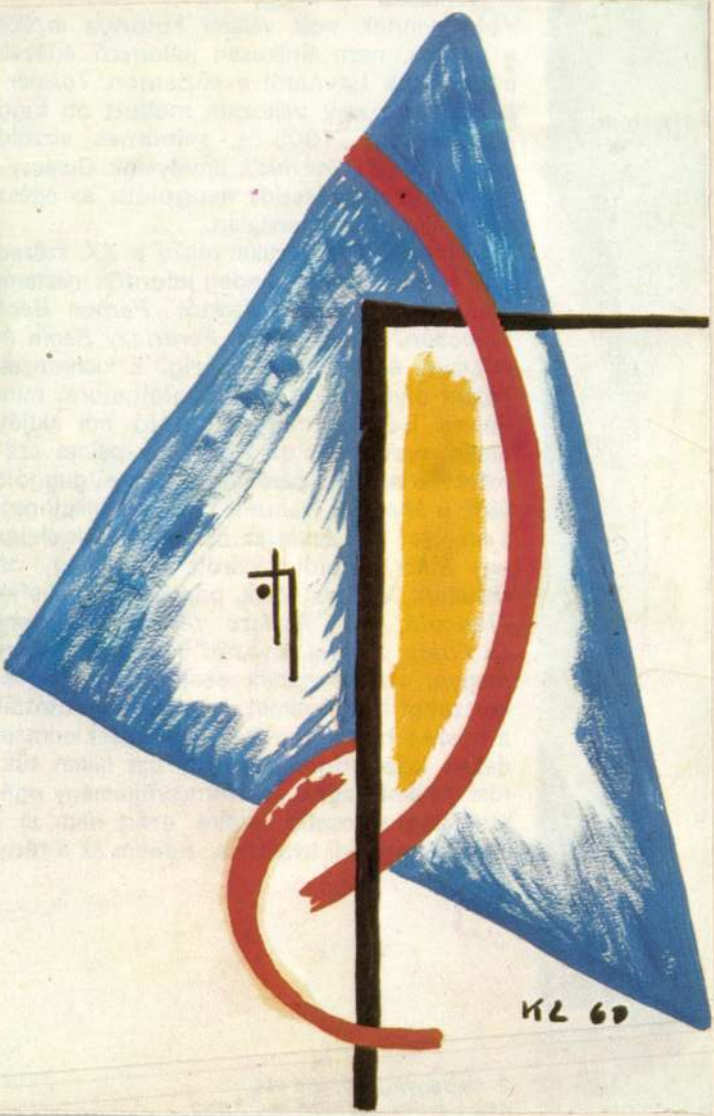
KL 69

Kassák Lajos

Uitz Béla munkásságára
hatással volt személyes sug-
gesztivitásával Kassák.

. Romváry Ferenc: Uitz Múzeum Pécsett.
Művészet, 1979. január – 46. lap.

Kassák Lajos, festő

Pán Imre

ság Forradalmi Tanácsának elnöke, miniszterelnök.

Az áprilisi forradalom eredményeként a hatalom a dolgozók kézébe ment át Afganisztánban. A forradalmi tanács és az új kormány a néptömegek aktív támogatásával hozzálátott az átfogó demokratikus reformok széles programjának megvalósításához. Ez

2.

-: Pán Imre kiszteletése

Esti Hirlap Bp. 1978 dec. 2.

Kassák Lajos, költő

megemlítve

Kulcsár Anna: Expedíciós napló, Kassák Lajos 10.

Esti Hírlap, Bp. 1978. dec. 23.

Kassák Lajos, festő

megemlítve.

Lőrsy János: Bolassa Sándor: Az ajtón kívül 13.

Népszabadság, Bp. 1978. nov. 26

Rassék Lajos

Méltatás.

—. Kiállítások.
Művészet, 1978. december – 48. lap.

Kassák Lajos, festő

megemlítve

7.

E. Fehér Pál: Nagy István realizmusa

Népszabadság, Bp. 1979. febr. 22.

Kassák Lajos, testő

Megemlítve

Gyűre Lajos: Illyés Gyula versei szlovákul 88-90

Alföld, Debrecen, 1978 jún XXIX/6.

Kassák Lajos, Jestő, ír

Megemlítve.

Gunda Béla: Útban Kelet-Európa felé... 43-50

Alföld, Debrecen, 1978. június XXIX/6.

Kassák Lajos, festő

megemlítve.

E. Nagy Sándor: Az új Föld és a Bauhaus 58-61

Alföld, Debrecen, 1978. máj. XXIX/5.

Kossák Lajos, pistő

„Václat Kunák hajstrová"

Vers.

Szőllősi Zoltán. Egymás pelé

Algöld, Debrecen 1978. jún.

17.

XXIX/6

95

Klassák Lajos, festő

megemlítve

Nemes György: A bánatról kóló fejezet 39 – 45

Alföld, Debrecen, 1978 máj. XXIX/5

Kassák Lajos, festő
író

Poznanyban a Sarlóval
körött 1929-ben.

— : (— fényképe — szöveg —) H.

Alföld, Debrecen, 1978. augusztus XXIX/8.

Kassák Lajos, Jestő,
író

Megemlítve.

Balogh Edgár: A regöz járástól .... 38-49.

Alföld, Debrecen, 1978. augustus XXIX/8

Kassák Lajos, festő
író,

Megemlítve.

Gál István: Babits és az orosz irodalom 73-78.

Forrás, Kecskemét, 1978. október X/10.

Kassák Lajos, festő

megemlíthe.

–: Magyarország Lorentátjain. 2.

Esti Hírlap, Bp. 1979. márc. 2

Kassák Lajos, festő

megemlítve.

-: Babits Mihály beszélgető füzeteiből 2-19

Kritika, Bp. 1978. aug 8.

Kassák Lajos, festő, író

Megemlíthe.

Kass János: Versünnepen Juhán Ferencről 43-45.

Tiszatáj, Szeged, 1978. szept. XXXII/9.

Kassák Lajos

Méltatás.

Vadas József: Portréfol portréig.
Művészet, 1979. május - 2 lap.

Kassák Lajos, Jestő,
író

Megemlítve.

(Tolnai Gkónál)

Pintér Lajos, : Jegyzetlapok egy lexikon hoz 70-71
forrás, Kecskemét, 1978. szeptember X/9.

Kassák Lajos, festő,
író,

Megemlítve.

Kőháti Zsolt: Gondolatok szeregszemléje 33 - 35.

Napjaink, Miskolc, 1978. szept. XVII/9.

Kassák Lajos, festő

magcsúlítve

7.

Hajdu R.G: Elhallgatott vagy nem létező tényeh

Népszabadság, Bp. 1979. jan. 26.

Kassák Lajos, festő

L.: Lossonczy Tamás

7.

P. Kücsy: Hundertwasser és Lossonczy

Népszabadság, Bp. 1979. jan. 17.

Kassák Lajos, kstb

KASSÁK LAJOS-EMLÉKKIÁLLÍTÁS nyílt meg hétfőn a karcagi Déryné Művelődési Központ galériájában a magyar avantgarde jeles képviselőjének festményeiből, grafikáiből, fotóiből, montázsaiből, képarchitektúráiből.

8.

–: Kl

Népszabadság, Bp. 1979. jan. 9.

Kassák Lajos, festő
író

Megemlítve.

Gál István: A Sarló Babits-Képe 52 — 58

Tiszatáj, Szeged 1978. nov. XXXII/11

Kassák Lajos, festő

Megemlítve.

Illyés Gyula: Beatrice apródjai 10 – 43

Látóhatár, Bp. 1978. augusztus.

Kassák Lajos, festő
költő,

Megem Litve

Csatári Dániel: Szelíd jövőnk érlelői
93–108.

Tiszatáj, Szeged, 1948. okt. XXXII/10

Kassák Lajos, festő
író

megemlítve.

Gál István: Babits legkevésbé ismert korszaka 73–82.

Tiszatáj, Szeged, 1979. máj. XXXIII/3.

Kassák Lajos, fertő,
író

Egyéniségének elemzése.

Illyés Gyula: Írói gondok 3-6.

Tiszatáj, Szeged, 1979. febr. XXXIII/2.

Kassák Lajos, Jestő,
író

Megemlítve.

Vasy Géza: Mit vinel, folyó 76-80

Tiszatáj, Szeged, 1979. február XXXIII/2.

Kassák Lajos, festő, író

Megemlítve.

Csűrös Miklós: Kodolányi János publicisztikája 80-87.

Tiszatáj, Szeged, 1979. január XXXIII/1.

Kassák Lajos, festő
író

Többször megemlítve.

dr. Lőrincz Sándor: Kmetty János

418–422.

Élet és Tudomány, Bp. 1971. febr. 26. XXVI/9

Kassák Lajos, festő, író

1971-ben jelent A hó meghal, a madarak kirepülnek c. könyve („Le Cheval meurt, les bisseaux s'envolent") Vasarely Victor s' Kassák Lajos illusztrációival.

Kristóf Károly: „Úgy dolgozom, mint egy negény kutya ..." 2.

EST/ HIRLAP, Bp. 1972. jan. 3.

Kassák Lajos, festő,
író

Megemlítve.

— : Mitz Béla

2.

EST/ HIRLAP, Br. 1972. jan. 27.

Kassák Lajos, festő,
1 rő

A Petőfi Irodalmi Múzeum Kassák-reliquiák-kal gazdagodott.

—: Herkules a válaszúton 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1972. febr. 11.

Kassák Lajos, festő, író

Válogatott verseinek szlovák fordítása jelenik meg a pozsonyi Slovensky Spisovatel kiadónál. A kötet borítólapját Kassák egyik grafikája díszíti.

— : □ Kassák Lajos 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1972. febr. 17.

Kassák Lajos, festő, író

Szerepel a Petőfi Irod. Múzeum gondozásában megjelent kötetben. („a könyv... önvallomásszerű életrajzokat tartalmaz"...)

— : Trói vallomások

g.

ESTI HIRLAP, Bp. 1972. márc. 11

Kassák Lajos, festő, író

Megemlítve: szerepel a makedón antológiában.

Csuka Zoltán: „A múlt-idő arany-ága"

M. 8.

Népszabadság, Bp. 1972. ápr. 23.

Kassák Lajos, festő, író

Megemlítve: két elbeszélésének kitűnő televíziós-változata.

Jovánovics Miklós: T_v Törlesztés 14.

Népszabadság, Bp., 1972. ápr. 30.

Kassák Lajos, festő, író

Válogatott művei jelentek meg.

—: Magyar irodalmi művek sikere Lengyelországban 7.

Népszabadság, Bp. 1972. febr. 4.

Kassák Lajos, festő, író

Vitányi Iván: Második prométheusi forradalom c. könyvével kapcsolatban megemlékezve.

Hermann István: Memoár a jelenről 7.

Népszabadság, B. n. 1972. febr. 5.

Kassák Lajos, festő, író

Megemlítve.

E. Fehér Pál: Közös világ

17.5.

Népszabadság, B[illegible].1972. március 12.

Kassák Lajos, festő, 1ró

Megemlítve.

Héra Zoltán: Vázlat a közönségről M.S.

Népszabadság, Bp. 1972. márc. 12.

Kassák Lajos

tagja lett emigrációja folyamán a szintézist kereső progresszív műcépeti mozgalmaknak.

D. Fehér Zsuzsa és Pogány Ö. Gábor:

Magyar festészet a XX században, Budapest, 1971

131

Kassák Lajos

---

a „Tett" és a „Ma" köréhez tartozó aktivista vezetője

D. Fehér László és Pogány Ö. Gábor:

Magyar festészet a XX. században, Budapest, 1971

121

Kassák Lajos

mestere Fajó Jánosnak.

Domonkos Ferenc: III. országos kisplasztikai biennálé, Pécs, 1971

Kassák Lajos
író-festő

Kassák Lajos 1912-ben már fel-
figyelt Egry fiatalkori képeire.

Rácz István: Hódolat Egry Józsefnek.
MŰVÉSZET, 1973.március - 26.oldal

Kassák Lajos
iro-festő

Méltatás.

Kristó Nagy István: Bolmányi Ferencről,
Művészet, 1973. március - 33 oldal.

KASSÁK LAJOS, festő, író

Kner Umre, a mindenttudók közé tartozott. Kassák avantgardista próbálkozásairól-a tipográfia terén-alapos és mélyrehető tapasztalatok alapján mondott elmarasztaló véleményt. 502.old.

SZIJ REZSŐ: Kner Imre levelei Mata Janoshoz 495.old

A Debreceni Márá Déri Muz. Évkönyve, 1971. Debrecen, 1972

KASSÁK LAJOS, festő

A Pécsi Janus Pannonius Múzeum Kunvári gyüjteménye 343 darab. Ebben igen érdekes összehasonlitásra ad lehetőséget Gadányi Jenő munkásságának ismeretében Kassáknak a gyüjteményben szereplő négy tusrajza. Erős Gadányi hatásról tanúskodnak. 304. old.

KUNVÁRY FERENC: A modern magyar képzőművészet története, Uj szerzemények, II. köt. 301. old.

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, XIII. 1968. Pécs, 1971.

Kassák Lajos, festő- és grafikusművész.

Kassák Lajos: Állatkollázs, fotómontázs, 30x22 cm, 1923, Kassák Múzeum, Budapest

Művészet, 1968. 3.

Kassák Lajos, Seslomüvész

a győri múzeumi képtár Dévényi Iván
műgyűjteményének egy részét mutatja be.
a kiállításon szerepel a művész alko-
tása is

Csányi L.: Dévényi Iván gyűjteménye Győrben.
Tolnamegyei Népújság, 1977. aug. 14.

Kassák Lajos, festő
író

Kassák Lajos: Csillagok, városok,

–: Most jelent meg 21.

Népszabadság, Bp. 1978. jan. 1.

Kassák Lajos festőművész

Az októberi szocialista fevradalmat elő-
készítő mozgalmak része volt az orosz mo-
dern festők konstruktivizmusa. Részben az ő pél-
dájuk ~~nyomán~~ inspirálta a művész eredeti
konstruktivista kép-architektura stílusát.

Artur Tivadar: Képzőművészetről képben és szavakban.

Zalai Hírlap, 1977. jún. 26.

Kassák Lajos

Bertnyik Sándor Danyanich u.-i tlühelyében sok látogató járt fel a művészhez: Kassák Lajos, József Attila, néha Karinthy Frigyes is.

Radó György (Brazília): Emléksorok Bertnyik Sándorról.
Magyar Hírek, 1977. jém. 4.

Kassák Lajos, festőművész

A gyűri Múzeumi Képtár jól- és aug.-ban rendezi meg Dévényi Iván esztergomi tanár magángyűjteményének kiállítását. A gyűjtőt barátí szálak kötötték jelentős mestereinkhez: Kassák, Czóbel, Bálint, Borsos, stb.

Salamon Nándor: Magángyűjtemény-közszemlén.
múzeológus:
Élet és Tudomány, Budapest, 1977. júl. 15.

Kassák Lajos

" Várlat "

" (repró)

Rózsa T. Endre: Kassák Lajos . . .
Művészet, 1977. október - 22. lap.

Kassák Lajos

Képarchitektúra
(repró)

Rózsa T. Endre: Kassák Lajos . . .
Művészet, 1977. október – 22. lap

Kassák Lajos

A Munka folyóirat cím-
lapja (1937. október)
(nyomat)

Rózsa T. Endre: Kassák Lajos . . .
Művészet, 1977. október – 22. lap

Kassák Lajos

„Szoborkonstrukció"

" (repro)

Rózsa T. Endre: Kassák Lajos ...
Művészet, 1977. október - 22 lap.

Kassák Lajos

„Tusrajz" (repró)

Rózsa T. Endre: Kassák Lajos . . .
Művészet, 1974. október – 22 lap.

Kassák Lajos

Térkonstrukció/ akvarell

Rózsa T.Endre: Kassák Lajos,az ismeretlen festő
Művészet,1977. október - 22.oldal.

előttünk áll az a nagyon jelentős művész, aki tétovázás nélkül járja a saját útját. És nem Mondrianét, Malevicsét vagy Liszickijét.

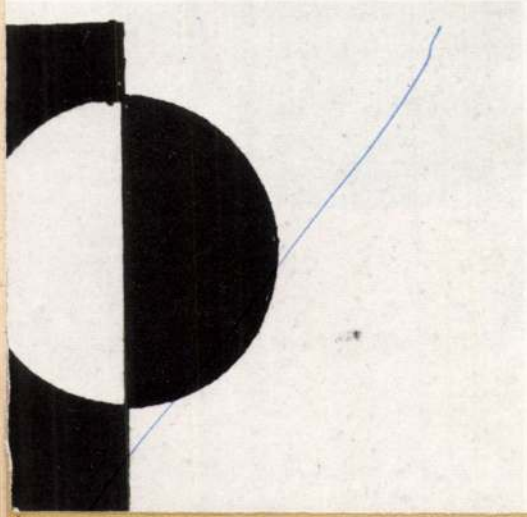

művészei számára saját képgalériát szerv
zett. Ily módon Kassák a magyar képzőmű
szeti élet egyre szélesebb körével került sz
mélyes kapcsolatba. Ezután már az se
egészen véletlen, hogy az 1919-es Tanác
köztársaság idején Kassák kimondott
képzőművészeti munkakörben dolgozott;
Közoktatásügyi Népbiztosságon az volt
feladata, hogy a benyújtott plakáttervel
bírálja el, ezeknek legyen cenzora. Majd
emigráció megnehezült körülményei köz
is tovább vitte folyóiratát, a Mát. „Miért
akartam én a Mát csinálni? Ezt megi
Magyarországnak akartam csinálni; nyit
akartam tartani azt a kaput, ami a magy
határon túl az élet felé nyílott" – vallo
később akkori célkitűzéseiről. E célok érd
kében a lap – és így természetesen Kass
is – szorosra fűzte kapcsolatait az európ
avantgarddal.

Korábban már felvetettem, hogy a stílu
jegyek alapján lehetséges, sőt úgy véle
szükséges is a „két vagy három Kassá

Kassák Lajos

Képarchitektura, szerigráfia

Rózsa T.Endre: Kassák Lajos,az ismeretlen festő
Művészet,1977. október - 22.oldal.

Marx és Engels a tömegek forradalom előtti hosszú és alapos felkészítésére helyezték a hangsúlyt. Willich és Schapper viszont az azonnali hatalomátvételre készülődtek. A vita a Kommunisták Szövetsége Központi Vezetőségének 1850. szeptember 15-i ülésén robbant ki és pártszakadáshoz vezetett. A jegyzőkönyv így jegyezte fel Marxnak az ülésen elhangzott szavait: a Willich–Schapper frakció „a kritikai szemléletet dogmatikus szemlélettel... cseréli fel. A valóságos viszonyok helyett szerintük a *puszta akarat* a forradalom hajtókereke. Amíg mi azt mondjuk a munkásoknak: 15, 20, 50 évi polgárháborúkat és népek csatáit kell végigharcol-

volt, aki valamivel korábban tömören így fo galmazott: „az ember átalakítása áll a kife jezetten társadalmi átalakulás gyújtópontjá ban".

Szükséges volt ez az elmélettörténeti ki térő, mert csak így világíthatunk rá, hog Kassák következetesen elutasította magát a szocialista mozgalom *voluntarista* felfogá sait és egy olyan „kulturális forradalmat akart végigvinni, amely átformálja és alkal massá teszi az embereket a társadalmi forra dalomra. A képzőművészet eszköztárábo Kassák a képarchitektúra konstruktivizmu sára bízta a kulturális forradalom üzenetét Nyílt őszinteséggel ki is mondják mindezt *Képarchitektúra-manifesztum* híres sorai:

Kassák Lajos

(A Sötét egek alatt című Kassák verseskötet 1940-ben látott napvilágot. A kötetben 6 egész-oldalas rajz látható.

Ritzsa T. Endre: Kassák Lajos . . .
Művészet, 1977. október - 22 lap.

Kassák Lajos

Kassák valódi nagyságát hit-
ségkívül hép architektúrai bi-
zonyítják. Az avantgardista
Kassák tekintélyes rangot szer-
zett.

Rózsa T. Endre: Kassák Lajos . . .
Művészet, 1977. október - 22 lap.

Kassák Lajos

Az 1962-ben megjelent Szere-
lem, szerelem ámú verses köte-
tet női portrérajzok illusztrál-
ják.

Rózsa T. Endre: Kassák Lajos . . .
Művészet, 1977. október - 22 lap.

Kassák Lajos

A „Költemények, rajzok" c. kötet az 1932-1958 között keletkezett verseket és figurális rajzokat gyűjti be.

Rózsa T. Endre: Kassák Lajos . . .
Művészet, 1977. október - 22 lap.

Kassák Lajos

Az idő múlásáról — Üzenet az utolsó kadétról című kiadvány egyetlen versét 6 festmény illusztrálja.

Bíró s. T. Endre: Kassák Lajos . . .
Művészet, 1977. október - 22 lap.

Kassák Lajos

A realista Kassák 1914-ben született, majd onnan el és hallgatott. 1930 és 1960 között sok rajz készült realista felfogásban.

Rózsa T. Endre: Kassák Lajos...
Művészet, 1977. október - 22. lap.

Kassák Lajos

A tudattartalom lényege Kassáknál a szocialista mozgalom és ez bonthatatlan egészet alkot.

Rózsa T. Endre: Kassák Lajos...
Művészet, 1977. október - 22. lap.

Kassák Lajos

Kassák 1960-tól változatlan formában nitamyomalokat készített a 20-as évek képarchitektúráiról is.

Rózsa T. Endre: Kassák Lajos . . .
Művészet, 1977. október - 22 lap.

Kassák Lajos

1960-tól kezdve Kassák megújult erővel festette konstruktivista képeit.

Rózsa T. Endre: Kassák Lajos . . .
Művészet, 1977. október - 22 lap.

Kassák Lajos

A "Munka" 1937 októberi számának címlapján Kassaknak egy realista stílusú fajrajza látható.

Rózsa T. Endre: Kassák Lajos...
Művészet, 1977. október - 22. lap.

Kassák Lajos

Kassák egyik legelső fennmaradt vajza 1914-ben született, egy kisméretű, egyszerű tájkép. A kép jelenleg a Kassák Emlékmúzeumban van.

Rózsa T. Endre: Kassák Lajos...
Művészet, 1977. október - 22. lap.

Kassák Lajos

A csehszlovák művészettörténet
nagy figyelmet szentelt a felvidé-
ki születésű Kassáknak.

Réz a T. Endre: Kassák Lajos...
Művészet, 1974. október - 22. lap.

Kassák Lajos

Passuth Krisztina könyve „Magyar művészek a nemzetközi avantgardban (1919-1925)" csak röviden foglalkozik Kassák művészetével.

Rózsa T. Endre: Kassák Lajos...
Művészet, 1977. október - 72. lap.

Kassák Lajos

Körner Éva 1967-ben írt tanulmánya „Kassák Lajos a magyar és a nemzetközi művészetben" címmel jelent meg.

Rózsa T. Endre: Kassák Lajos, az ismeretlen festő.
Művészet, 1977. október – 22 lap.

Kassák Lajos

1931-ben publikált Kassák Lajos 35 verse c. könyvet illusztrálta a versek egy részét Kassák.

Rózsa T. Endre: Kassák Lajos . . .
Művészet, 1977 október - 22 kap.

Kassák Lajos

Kassák az első nem figurális
laparchitektúráját valószínü-
leg 1920 vége felé készítette.

Rózsa T. Endre: Kassák Lajos...
Művészet, 1977. október – 22 lap.

Kassák Lajos

Kassák 1921-ben megjelent Ma
című műve 7 nagyalakú, fe-
kete-fehér, litografált képarchi-
tektúrát tartalmaz.

Rózsa T. Endre: Kassák Lajos . . . .
Művészet, 1977. október - 22 lap.

Kassák Lajos

Kassák 1921-ben megjelent Ma
című művészeti albuma, amely-
nek címlapja kollázs-technikát
is használó kép architektúrát
tartalmaz.

Rózsa T. Endre: Kassák Lajos . . .
Művészet, 1977. október - 22 lap.

Kassák Lajos

1921-1922-re már a nemzetközi konstruktivista felérzet legkiválóbb vonalába került Kassák.

Rózsa T. Endre: Kassák Lajos ...
Művészet, 1977. október - 22. lap.

Kassák Lajos

Kassák Lajos 1914-1915-ben
készített expresszív-realista
tájrajzokat. 1919-ben Kassák
kimondottan képzőművészeti
munkakörben dolgozott.

Rózsa T. Endre: Kassák Lajos ...
Művészet, 1977. október - 22. lap.

Kassák Lajos

A közoktatásügyi Népbiztonsságon Kassák feladata az volt, hogy a bennyújtott plakátterveket elbírálja.

Rózsa T. Endre: Kassák Lajos...
Művészet, 1977. október - 22 lap.

Kassák Lajos

Kassák Lajos a kollázsteni le-
tén alkotott igen fontosat és
maradandót.

Rózsa T. Endre: Kassák Lajos...
Művészet, 1977. október – 22 lap.

Kassák Lajos

Lengyel Lajos munkássága
Kassák Lajos avantgarde
tevékenységének tükrében

Brestyánszky Ilona: Lengyel Lajos.
Vác, Lapja, 1978. január 21. - 7 lap.

Kassák Lajos

Méltatás.

Bán András: Bortnyik – utószó egy életmúhöz
Művészet, 1977. október - 28 lap.

Kassák Lajos, kskő

● KASSÁK LAJOS-emlékkiállítás nyílik ma délután 16 órakor a sárvári művelődési központban.

12

-.o. Kassák Lajos

Esti Hírlap, Bp. 1977. dec. 10.

Kassák Lajos, festő

megemlítve

(bé): Múzeum a Városmajot utcában 2.

Esti Hirlap, Bp. 1977 dec. 29.

Kassák Lajos, költő
festő

megemlítve.

Major ottó: Értelem és szenvedély 7.

Népszabadság, Bp. 1977 szept. 23.

Kassák Lajos, festő
író

nem említve.

Hajdu Rózsi Gábor. Szépet vagy igazat? 11.
Népszabadság, Bp. 1977. okt. 9.

Kassák Lajos, festő

L. Gadányi Jenő

–: Gadányi Jenő – gyűjteményünkben Esztergomban 17.
Népszabadság, Bp. 1977. okt. 14.

Kassák Lajos, festő

megemlítve.

13

Rózsa Gyula: Konstrukció konstruktivizmus alatt

Népszabadság, Bp. 1977 okt. 23

Kassák Lajos, festő

KASSÁK LAJOS születésének 90., halálának 10. évfordulója alkalmából csütörtökön emlékkiállítás nyílt a székesfehérvári Velinszky László úttörő- és ifjúsági házban.

-: MW

8.

Népszabadság, Bp. 1977. nov. 4

Kassák Lajos, festő

megemlékezés

Rónai Mihály András: Az első hat évtized 12.

Népszabadság, Bp. 1977. nov. 20.

Kassák Lajos, festő-grafikus, művész

A kiállításon bemutatott újkonstruktivista művek a pontosságot és fegyelmet, minden irányú következetességet, mint alapvető alkotói principiumot dekrálálják, szorosan kötődnek a korai avantgarde Kassák fémjelezte vonalához. – Attalai Gábor egy szuggesztív fotósorozaton keresztül beszéli el egy „28 éves szándék valóra váltásának történetét".

Aknai Tamás: Nemzetközi kiállítás a Modern Magyar Képtár anyagából.

Dunántúli Napló, 1977. júl. 10.

Kassák Lajos, festőművész

Győrött, a Múzeumi Képtárban megnyílt Dérényi Iván magángyűjteményének kiállítása, melyen a művésze műve is szerepel.

(is): Magángyűjtemény a közönség előtt. Dalgozók Lapja, 1977. júl. 23.

Kassák Lajos

4.) „Keparchitektúra", tus. 15x19 cm, 1922,
(repr.) a Kassák Múzeum tulajdona

~~„Szaborkonstrukció", márvány, 48x22x22~~

6.) „Tusrajz", 18x11 cm, 1964. a Kassák Múzeum
(repr.) tulajdona.

Művészet, 1977. 10.

Kassák Lajos festőművész

Németország 1918-as forradalmi hullámai megelőzte a Magyar Tanácsköztársaság 1919-es kikiáltását és a német Sturm meg a Kassák Lajos szerkesztette MA c. folyóiratok közötti kapcsolat révén, hazánkban is ismeretessé vált a fiatal szovjet államban megszülető képzőművészeti élet eseménye. Bortnyék Sándor első magyarországi Lenin-ábrázolásán a Sturmban megjelent Lenin-portré hatása fedezhető fel.

Akácz László: Október és a magyar képzőművészet.

Vas Népe, 1977. nov. 26.

Rassiah Lajos

Méltatás

Balla Erzsébet: Új konstruktivisták.
Tükör, 1977. szeptember 24 - 4 lap.

Kassák Lajos

"Bor nélkül nincs cégér" cimmel Vadas József ir a "Fejezetek a magyar kereskedelmi reklám történetéből" c. kiállitásról.
Két nevet emel ki a magyar reklámgrafika legkiemelkedőbb tagjai közül: Berény Róbert és Bortnyik Sándor müvészeket. Idézi még Kassák Lajos akkori véleményét a reklámplakátról.
A kiállitást a Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Muzeumban rendezték.
Vadas József cikkét lásd: Berény Róbert nevénél.

Élet és Irodalom, Bp. 1977. okt. 15.
XXI. évf. 42. sz. 12. lap.

Karsák Lajos, festő

Versei:

Nemes Nagy Ágnes: Hegy, folyó, város

Látóhatár, Bp. 1977. május

178-179

Kassák Lajos, Jestő, 1ró

Megemlítve.

Domokos Mátyás: Vagyhatalmi helyzet vagy versírógép? 133–148.

Látóhatár, Bp. 1977. június

Kassák Lajos

Az avantgarde, a Bauhaus, a konstruktivista művészeti mozgalmakról és művelőiről ad átfogó képet Vadas József: "Egzakt forma, ideológiai tartalom" cimmel. A különféle művészeti irányzatokat képviselő iparművészek, épitészek, képzőművészek neve mellett az egyes művészeti mozgalmakra vonatkozó irodalom is szerepel a beszámolóban. Molnár Farkas, Moholy-Nagy László, Uitz Béla, Kassák Lajos, Dési Huber István, Sugár Andor, Derkovits Gyula nevén kivül felsorol néhány külföldi művészt, s a tárgyra vonatkozó külföldi irodalomról is szól Vadas József cikkét lásd: Molnár Farkas nevénél. Élet és Irodalom, Bp. 1977.okt. 1. XXI. évf. 4o. sz. 12. lap.

Kassák Lajos, költő

L.: Thorma János

Heitler László: A műgyűjtő alkotása 907-909

Jelenkor, Pécs, 1977. okt. XX/10.

Kassák Lajos, festő

L.:Bálint Endre

Bodri Ferenc:Művészeti könyvszemle 910-913

okt. XX/10.

Jelenkor, Pécs, 1977.

Kassák Lajos, festő

megemlíme.

(bernáth): Molnár Edit képei kötött. 2.

Esti Hirlap, Bp. 1977 nov. 8.

Kassák Lajos, festő

Megem litve.

Kiss Ferenc: Komlós Aladár: Kritikus számadás 85-87.

Tiszatáj, Szeged, 1977. máj. XXXI/5.

ل-

Kassák Lajos, festő
író

Megemlítve.

Márkus Béla: „függesszük szemünk ő arcukra!"
78–82

Tiszatáj, Szeged, 1977. júl. XXXI/7.

Kassák Lajos, festő

L.:Egry József

Vekerdi László:

Tüskés Tibor:Pannóniai változatok 72-76.

Tiszatáj,Szeged,1977.október XXXII/10.

Kassák Lajos, festő

megemlítve

dr Merényi László: „Szentpétervár felé nézünk égő szemekkel"

Élet és Tudomány, Bp. 1977. április 8. 421-423.

XXXII/14.

Kassák Lajos

Az iró és festő Bernáth Aurél művészetéről ad képet Vadas József: "Magyar Riviéra" cimmel. Felsorol néhány költőt, irót, akik a művész baráti köréhez tartoznak, majd Kassák Lajost emliti meg, s követői közül: Uitz, Bortnyik és Tihanyi munkásságát az avantgarde táborához tartozó művészek közül, „akik -Derkovitsot kivévenem tudtak az avantgarde eredményein okulva, azon tullépni." Mindezek, mintegy kisérő szövegként szerepelnek, hogy a művésznek a Tihanyi Muzeumban rendezett kiállitásán bemutatott alkotásait kiemelje. A cikket lásd: Bernáth Aurél nevénél.

Élet és Irodalom, Bp. 1977. juni. 18.
XXI. évf. 25. sz. 12. lap.

Kassák Lajos, festőművész

Pécsett látható a múzeum gyűjteményéből rendezett „Új konstruktivizmus" c. kiállítás, amely átekintést ad az 1910–1920-as évek konstruktivizmusát követő, magyar képzőművészek munkájáról: a példaképek és elődök – akikhez a művész is tartozik – egy-egy műve vezeti be a tárlatot.

Balia Erzsébet: Új konstruktivisták.

Tükör, Budapest, 1977. szept. 25.

Kassák Lajos festőművész

A Csók István Képtár újjárendezett formájában – Székesfehérváron – júliusban nyílik meg. – A Képtár kisebb méretű áttekintést tud adni a művész munkásságáról.

Művészeti Magazin

1977. jún. 29. Televízió, 21.30 IV. oné.

Kassák Lajos

Mélt atás.

Székely András: A vizuális játékok.
Tükör, 1977. szeptember 18 – 3 lap.

Kassák Lajos, festő-grafikusművész

1917-es Nagy Oktáberi Szocialista Forradalom képzőművészeti eseményei javarészt német közvetítéssel jutottak el hazánk. A német Sturm meg a Kassák Lajos szerkesztette MA c. folyóiratok közötti kapcsolat révén hazánkban is ismertté, vált a hatal szovjet államban megszülető képzőművészeti élet számos eseménye.

Akácz László: Október és a magyar képzőművészet.
Dalgozók Lapja, 1977. nov. 6.

bavaló ez a munka, az alapvetően kidolgozott ideológia energiává és motorrá vált, és szüntelenül előre hajtotta Kassákot a gyakran kiszámíthatatlan veszélyekkel megtűzdelt alkotói pályáján, és újra és újra túljuttatta őt a legkülönfélébb buktatókon. A biztos világszemléleti bázis tette lehetővé számára 1920-ban, hogy oly hirtelen gyorsasággal robbanjon bele a nemzetközi művészetbe, és ez adta neki a szívós és konok gerincet, mely őt haláláig kemény tartásúvá tette.

Egyúttal éppen ez a következetes és szinte monomániás világszemléleti szilárdság, ez a realitásokra is ügyelő társadalomformáló szándék különbözteti meg a legélesebben Kassákot az európai konstruktivizmus bármely más alkotójától.

Ha Kassák festészetének helyét a képzőművészet nemzetközi összefüggéseiben akarjuk megkeresni, akkor előbb azt is meg kell néznünk közelebbről, hogy milyen társadalmi körülmények alakították ki a különböző országok konstruktivista mozgalmait és milyen szemléleti alapon is álltak a többi konstruktivista alkotók.

Szerte az európai kontinensen, már az első világháborút megelőzően is, számos olyan formai törekvés bukkant föl, mely a konstruktivizmus irányába mutatott. (Közöttük a legátgondoltabb törekvés és a legnagyobb gyűjtőmedence a kései kubizmus volt.) Szinte azt mondhatjuk, hogy a konstruktivizmus

Kassák Lajos.

Művészet, 1977. 10. 25 sz.

5

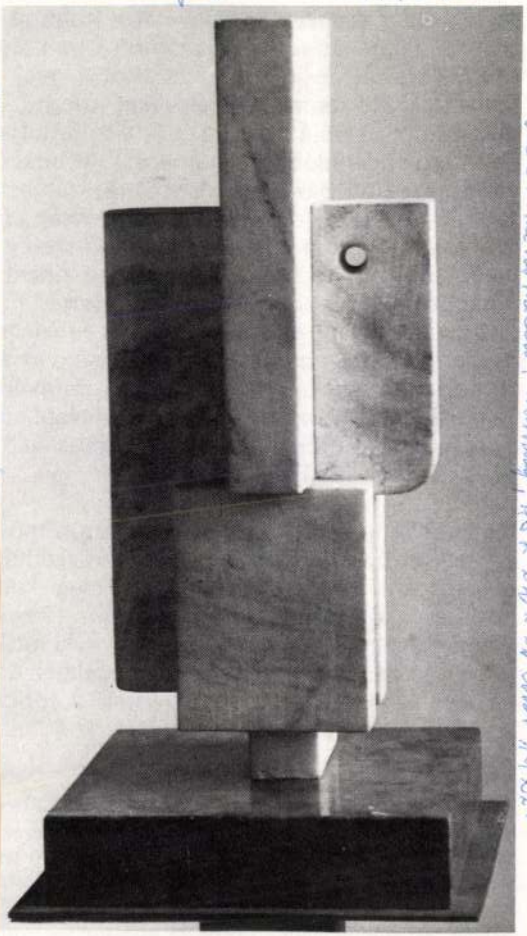

1922. Kassák mizsam feldíszona.

Szobokszonstrukció, mennyiny, 48 x 24 x 20 cm. 1922.

KASSÁK LAJOS, festő

A Pécsi Modern Magyar Képtár 343 darabból álló Kunvári gyüjteményének jegyzéke.
Festmények, grafikák.
203./.-KASSÁK LAJOS,- Rózsaszinü táj, 1933/.-akvarell, papir,-27+ 35 cm.-Ltsz.68.567.- 308.old.

KOMVÁRI FERENC: A Moder Magyar Képtár története, Uj szerzemények, II. 305.old.

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve,-XIII.-1968. Pécs, 1971.

KASSÁK LAJOS, festő

A pécsi Modern Magyar Képtár 343 darabból álló Kunvári gyüjteményének jegyzéke.
Festmények, grafikák.
202./.-KASSÁK LAJOS,- Erdőrészlet, /1951/,-szines-tus, papir,-13.5-23 cm.-Ltsz.68.566.- 308.old

KOMVÁRY FERENC: A Moder Magyar Képtár története, Uj szerzemények, II. 305.old.

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve,-XIII.-1968. Pécs, 1971.

KASSÁK LAJOS, festő

A Pécsi Modern Magyar Képtár 343 darabból álló Kunvári gyüjteményének jegyzéke.
Festmények, grafikák.
201./.-KASSÁK LAJOS,- Domboldal fákkal,-színes tus, papir,-22.5x30 cm.-Ltsz.68.565,- 308.old.

ROMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története
Uj szerzemények, II. 305.old.

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve.-XIII.-1968.
Pécs, 1971.

KASSÁK LAJOS, festő

A Pécsi Modern Magyar Képtár 343 darabból álló Kunvári gyüjteményének jegyzéke.
Festmények, grafikák.
200./.-KASSÁK LAJOS,- Park,/1951/,-diópác.pair,-
25+35 cm.-Ltsz.68.564,- 308.old. 55.sz.vép

ROMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története
Uj szerzemények, II. 305.old.

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve.-XIII.-1968.
Pécs, 1971.

Kassák Lajos

A Nürnbergi Biennálén hazánkat többek közt Kassák Lajos képarchitektúrai képviselték

Dr. Maksay László: Dürer hazájában

Rajztanítás 1970/3 22 old

Kassák Lajos

neve emlitve

Kritika 1972 március

22. old.

Ressák Lajos
író - festő

Méltatás

Kristó Nagy István: Bernáth Aurél.
MÜVÉSZET, 1972.december - 28.oldal

Kassák Lajos
festő-író

Miltalies

Dévényi Iván: Bippl-Rónai József hirlapi cikkei.
MŰVÉSZET, 1972.október-november 20.oldal.

Kassák Lajos

A Pécsi Janus Pannonius Múzeum szept.-ben rendezi meg Magyar aktivisták c. kiállítását. A bemutatás céljából kéri a múzeum kölcsönadásra mindazokat, kiknek tulajdonában van a művész 1915-1925. között készült műve.

Esti Hírlap, 1973. máj. 16.

Kassák Lajos, festő,
író,
költő

Rónay György Kassák Lajosról írott könyvének ismertetése.

Szigethy Gábor: Arckép, fehér háttérrel

7

Népszabadság, Bp. 1971. jún. 30.

Kassák Lajos, festő
költő

Szerepel az antológiában.

—: A magyar forradalmi költészet
antológiája oroszul

Népszabadság, Bp. 1971. jún. 26.

Kassák Lajos
festő

~ és Bortnyik Sándor, több évig együtt-
működés után 1922 nyarán szakítanak.

Berbély László: ~~B. S. B.~~ Bortnyik S. B.
Torino 1971.

Kassák Lajos
festő

A MA nerkesztője.

Bortély Lánló: Bortnyik sándor 6.
Corvina 1971.

Kassák Lajos
festő

† Tanácsköztársaság leverése után emigrált.

Dévényi Iván: Kassák Károly 21.
Corvina 1970.

Kassák Lajos, festő

Grázban kiállítás nyílt
Kassák műveiből. Korábban
Bécsben volt a tárlat.

— : Hh —

8.

Népszabadság, Bp. 1971. jún. 19.

Kassák Lajos, festő

Külföldi kiállításainak sora Kölnben kezdődött. Bécs tekintette meg retrospektív kiállítását, majd Graz, végül Linz rendezi meg a Kassák-tárlatot. Az osztrák sajtó nagy elismerészel és az újra felfedezés örömével ír Kassák művészetéről.

— : Kassák-kiállítások Ausztriában 2

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. jún. 5.

Kassák Lajos, festő
író

Megjelent Rónay György Kassák Lajost bemutató kötete.

— : Arcok és vallomások 2

ESTI HIRLAP, Br. 1971, ... 16.

Kassák Lajos, festő, író

Vitaest lesz Kassák művénetéről.

— : Veszprémi Klub

2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. jún. 30.

Kassák Lajos, Jestő, író

A Kassák-

-kiállítással kapcsolatban

néhány megjegyzés, például:

„egy írónművésznek más művészetek iránti

rokonszenvéről, azon a téren végzett, olykor nem is

dilettáns munkájáról ..."

Martinkó András: Gondolatok a Petőfi Irodalmi

Múzeumról 24-28.

KRITIKA, Bp. 1970. November VIII./11.

Kassák Lajos

Született Érsekújvárott 1887. meghalt Budapesten 1967. Kossuth díjas 1965.

Szántó Tibor: Pictura Hungarica I.

A mai magyar táblafestészet, Budapest, 1971

Kassák Lajos

Színes reprodukció egész táblán;
44. „Kompozíció," olaj, 70 x 100 cm.

Szántó Tibor: Pictura Hungarica I
A mai magyar táblafestészet, Budapest, 1971

Kassák Lajos

61 és 62. sz. reprodukciók: „Négyszögek a körök ellen," 1922; olaj-vászon, 100 x 70 cm. Városi művészeti gyűjtemény, Nürnberg; „Központ," 1923. olaj, vászon, 55 x 46 cm.

Körner Éva: Ungarische avantgarde, München.

Kassák Lajos

63 és 64 sz. reprodukciók: „Kompozíció I." 1930. olaj, vászon, 100 x 90 cm; „Képarchitektura" kb. 1922. linometszet, 24.5 x 19 cm.

Körner Éva: Ungarische avantgarde, München, 1971.

Kassák Lajos

65. sz. reprodukció: „Képarchitektura"
kb. 1922.; lino metszet, 24.5 x 19 cm.

Körner Éva: Ungarische avantgarde,
München, 1971.

Kassák Lajos

Bodri Ferenc: "Kassák-mü franciául" cimmel ir a Franciaországban megjelent Kassák-kiadványról, mely a Párisban élő Papp Tibor magyar költő és Philippe Dome munkája. A kötetet Victor Vasarely és Kassák müvei diszitik A boritólapon „Kassák ismert linómetszete látható, először ez is a 2x2 1922-es évfolyamában jelent meg," mint a Kassák-eposz-ugyanebben az évben-Bécsben.

Élet és Irodalom, Bp. 1972. febr. 5.
XVI. évf. 6. sz. 6. lap

Kassák Lajos

A francia kiadás nemcsak az iró, hanem a képzőművész Kassákot is bemutatja s kiemeli ezzel Vasarelyhez fűződő kapcsolatát beszámolva arról, hogy a kiadvány számozott példányaihoz "Vasarely aláirt, remek szerigráfiája szolgál külön boritóban mellékletül, a boritón ugyancsak egy Vasarely-mü vaknyomott változata"-val.
Hans Richter a zürichi Gestaltung c. folyóirat egyik szerkesztője és Liszickij avantgarde festő és filmrendező -Kassák barátja- irt előszót a kötethez.
Élet és Irodalom, Bp. 1972. febr. 5.
XVI. évf. 6. sz. 6. lap.

Kassák Lajos
festő-író

Kádár Béla műtermében tett látogatásai alkalmával kapott kedvet a festéshez Kassák Lajos.

Bedő Rudolf: Kádár Béla.
Művészet, 1971. szeptember - 34. oldal

Kassák Lajos

festő - író

A Kassák - file Munka - hiv levé -
kenyiége még nincs feldolgozva.

Láncz Sándor: Van-e modern realista. . .

Müvészet, 1971. december - 6.oldal

Kassics Lajos
festő

Méltatás

Goda Gábor: Kádár Béla emlékkiállitás.
Müvészet, 1971.október - 36.oldal

Klassák Lajos
festő-író

Klassák nevéhez fűződik Mattis-
Teutsch János felfedezése.

Bodri Ferenc: Mattis-Teutsch János
Művészet, 1971.október - 21.oldal

Kassák Lajos
író - festő -

Vajda Lajos is tagja volt annak az avantgarde művészek csoportjának amit Kassák Lajos szervezet és szerkesztett.

Nagy Tibor: Szentendre szürrealista látnoka.
Művészet, 1971. november - 14.oldal

Kassák Lajos, festő, íro

Többször megemlítve.

Béládi Miklós: Gondolatok negyedszázad irodalmáról

6 – 22.

KRITIKA, 3p. 1970. július

VIII/7.

Kassák Lajos

"Kassák Linzben" cimmel közlemény arról, hogy Kassák képzőművészeti alkotásaiból szeptember 9.-én kiállitást rendeztek a linzi Wolfgang Gurlitt Muzeumban.

Élet és Irodalom, Bp. 1971. szept. 18.
XV. évf. 38. sz. 6. lap

Kassák Lajos

A locarnói Jelenkori Művészet Muzeumában szerepelnek művei, melyekről Remo Rossi svájci szobrászmüvész beszél "A mesterség iskolája" c. interjuban, melyet Frank János folytat a müvésszel.

Élet és Irodalom, Bp. 1971. okt. 9.
XV. évf. 41. sz. 6. lap

Kassák Lajos

nove emlitve

„Moholy-Nagy és Zortársainak Ziállítása"

Pestmegyei Hirlap 1969 julius 27

9. old.

Kassák Lajos

Ezévben jelenik meg „Az idő múlásával" c. fakszimile mappája

N.N: hűvészi lapok, könyvek

Petőfi Népe 1971 I. 23

Kassák Lajos

Az idő múlásával a fakszimile mappája ezésben jelenik meg

N.N: 74 millió képeslap...

Népszava 1971 I. 22

Kassak Lajos

az emigrációból visszatért Magyarországra.

Körner Éva: Ungarische avantgarde, München, 1971

oldalszám nélkül

Kassák Lajos

a nemzetközi geometrikus absztraktizmust
képarchitektúrával egészítette ki.

Körner Éva: Ungarische Avantgarde,
München, 1971

Kassák Lajos

Tájkép (1914)
Az utak ismeretlenek (1958)
Képarchitektúra (1922)

Népművelés 1968/9 borítólap 48old.

Kassák Lajos

Ne szoritsuk művészete nagy folyamát sémák gátja közé. Mint festő konstruktivista. Igen, nonfigurativ. De ne feledjük a „Költemények és rajzok" 1958 ban megjelent kötetét. Egytől egyig valóságelvü-figurativ rajzokat találunk ebben a kötetben. Roppant életmüvet hagyott ránk. Négis versei, regényei, elbeszélései, festményei, könyvtervei csak egy része munkásságának. Lapszerkesztői munkája (nincs magyar szerkesztő akinek annyi lapját tiltották volna be mint neki) a fiatalabb nemzedékkel szeretettelyes-szigorú törödés: századunk irodalmának sarkalatos része. Sokan használják szavait, képeit is. Vére benne van a magyar irodalom vérkeringésében

Lengyel József: Kassakról

Népmüvelés 1968/9 41 old.

Kassák Lajos

Moholy Nagy László Kassák közvetitésével és ajánlásával megy Berlinbe 192o elején.

Bodri Ferenc:Moholy Nagy László munkásságáról Rajztanitás 1968/5-6- 5o.old.

Kassák Lajos

Moholy Nagy László tevékenységéhez Kassák ad sorsdöntő müvészi ösztönzést.

Bodri Ferenc:Moholy Nagy László
Rajztanitás 1968/5-6. 5o.old.

Kassák Lajos

Kassák-hoz és Uitzhoz csatlakozó müvészek és irók politikai célokért is akcióba kezdenek.

Farkas György:A Tanácsköztársaság képzőművészete
Rajztanitás 1969/2

Kassák Lajos

A Tanácsköztársaság kikiáltása után különböző elképzelései és ideáljai voltak Kernstoknak, Pórnak, Kassák körüli Ma-istáknak és a Komját körüli kis baloldali Ma-ista csoportnak.

Farkas György: A Tanácsköztársaság képzőművészte
Pajztanitás 1969/2

Kassák Lajos, Jestő,
író

· Az Építők Műszaki Klubjában előadás
lesz Kassákról.

— : Ember, város, táj 2.

ESTI HIRLAP. Bp. 1971. okt. 7.

Kassák Lajos, festő, író

Megemlítve: Vajda Lajos rendszeresen látogatta a Kassák-szerkesztette Munka c. folyóirat körül csoportosult művészek ankétjait.

— : Szentendre látnoka 6.

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. szept. 6.

Kassák Lajos, festő,
író

A rádióban előadják Bretter György:
Requiem Kassák Lajosért c. alkotását.

— : A rádióban és a televízióban művészeti hetek 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. szept. 8.

Kassák Lajos, festő, 1ső

Többször megemlítve.

Rózsa Gyula: Például Bortnyik

M. 7.

Népszabadság, Br. 1971. okt. 3.

Kassák Lajos, festő, író

Emlékkiállítása nyílt meg Linzben, az Új Galériában.
Kb 100 festmény, tusrajz, grafika érzékelteti Kassák művészetét.

— : Hír 8.

Népszabadság Bp. 1971. szept. 7.

Kassák Lajos, festő,
író

Ugemlítve: „Kassák Lajos képző művészeti tevékenysége ---- már nem hobby."

Hajduska István: Száz tudós szárötvenhét hobbyja 2451-2455.

Élet és Tudomány, Bu. 1980. dec. 25. XXV/52.

Kassák Lajos

A képarchitektúra elnevezés tőle származik.

(Szántó Tibor:): Bortnyik Sándor 75 éves; Magyar Grafika, 1968. 5-6.

Kassák Lajos

A Kommün bukása után a Ma munkatársaival együtt Bécsbe költözött...

(Szántó Tibor:) Borsányi Sándor 75 éves; Magyar Grafika, 1968. 5. sz. 14. l.

Kassák Lajos

Bortnyik 1917-ben csatlakozik a Nához, a lap munkatársa, és részt vesz a csoport kiállításain.

(Szántó Tibor:) Bortnyik Sándor 75 éves; Magyar Grafika, 1968. 5. sz. 14. l.

Kassák Lajos

Borsos Miklós róla készült képmása szerepelt
az Irodalmi Muzeum kiállitásán /1968.X.21-Xl.3o./

Képzőmüvészeti Almanach 2, Corvina 197o, 46.l.

Kassák Lajos

A Nürnbergi Biennálé keretében retrospektiv kiállitása volt.

Aradi Nóra; A Nürnbergi Biennálé; Képzőmüvészeti Almanach 2, Corvina 197o, 69.l.

Kassák Lajos

Sok hozzá hasonló kritikusra lenne szükség.

Dévényi Iván; Körkérdés; Képzőművészeti Almanach 2, Corvina 197o, 1o7.1.

Kassák Lajos

A Magyar Nemzet festészetét "hobbyként" tárgyalta /1968. I. 21./.

Dévényi Iván; Körkérdés; Képzőművészeti Almanach 2, Corvina 197o, 1o8.l.

Kassák Lajos

Marcel Gromaire-nek hozzá irt leveléből idéz a szerző a kritika szabadságáról és lelkiismeretességéről.

Dévényi Iván; Körkérdés; Képzőművészeti Almanach 2, Corvina 197o, 1o8.l.

Kassák Lajos

Képarchitekturáival az osztály nélküli társadalom új művészetének megteremtésén fáradozott.

Szabó Julia; Derkovits és a szocialista művészet; Képzőművészeti Almanach 2; Corvina 197o, 15.1.

Kassák Lajos
festő - író.

Derkovitssal került kapcsolatba
a Ma szerkesztőségében.

Pataky Dénes: Derkovits Gyula
Művészet, 1971.augusztus - 19.oldal.

Kassák Lajos
festő-író

Kassák Lajos Kádár Béla műtermében tett látogatásai alkalmával készített rajzot a festőről.

Bedő Rudolf: Kádár Béla.
Művészet, 1971.szeptember - 14.oldal

Kassák Lajos

1935 után – még inkább, mint 1928-ban – teljességgel kiványzott a modern technikai kultúra felépítésének reménye, amely a művész szeme előtt még Bécsben lebegett.

Körner: Szentendre és a kelet-európai avantgarde; Valóság, 1971. 2. sz. 84. l.

Kassák Lajos

Kollázs 1921-25 (repró)

Valóság, 1971-2.12. 92. l.

Kassák Lajos

Ő volt a kapocs az aktivistákon keresztül vissza a Nyolcakig. 1926-27-es ittkoni propagandamunkája sok támpontot adott a „progresszív fiatok" generációjának.

Körner É.: Szentendre és a kelet-európai avantgarde; Valóság, 1971. 2. sz. 80. l.

Vassák Lajos

Bécsi képarchitektúra-sorozata itthon megszakadt. Az agitációnál összefüggő fotomontázsok készítését érezte aktuálisnak, amelyek Rodcsenko Majakovszkijhoz készített montázs-illusztrációinál és Lisszickij plakátjainál rokonok.

Körner É.: Szentendre és a kelet-európai avantgarde, Valóság, 1971.2.sz. 80.l.

Kassák Lajos

A „progresszív fiatalok" (Vajda, Korniss, Tráutner, Képes, Hegedűs Béla, Veszelszky, Schubert) a Munka-körhöz kapcsolódtak. Kassák elmélyítette kapcsolatukat az orosz avantgarde iránt, nonzalmuknak fontos szerepe lesz a szentendrei program megvalósulásában.

Körner É: Szentendre és ~~[illegible]~~ a kelet-európai avantgarde; Valóság, 1971. 2. sz. 80. l.

Passák Lajos

Dokumentum c. írásáról, amely a kollektivitás és az aktualitás jegyében fogant, kudarcot vallott. A munkahörnek is nagyon szűk halása volt.

Körner: Szatendre és a kelet-európai avantgarde; Valóság, 1971.2.sz.82.l.

Kassák Lajos

„Dokumentum" (kollázs) 1930 (rajz)
Kávatölök 1917 (rajz)

Valóság, 1971. 2. sz. 53. l., 57. l.

Kassák Lajos

A „képarchitektúra" elnevezés tőle származik.

Gráfik Tibor: Borsos S. 75 éves; Magyar Grafika, 1968.5. sz. 14.l.

Kassák Lajos

Bortnyik Sándor 1917-ben csatlakosik a Ma c. lapha, évekén át munkatársa, részt vett a csoport kiállításain. 1919 után a Ma munkatársai Bécsbe költöztek.

Szántó Tibor: Bortnyik Sándor 75 éves; Magyar Grafika, 1968. 5. sz. 14. l.

Kassák Lajos

Róla szólt cikkéről s a benne foglaltak lényegéről tesz anlitést Veres Péter.

Veres Péter leveleiből; Valóság, 1970. 6sz. 49. l.

Kassák Lajos

A Konstruktivista Biennálé (NSzK) katalógusában minden személyében megbízott művészről önálló portré olvasható, így róla is.

Bodnár F.: Napirenden: a konstruktivizmus; Valóság, 1969. 10. sz. 101. l.

Vassák Lajos

A Konstruktivista Biennálén (SZK) a hazánkat reprezentáló anyag az irányzat klasszicizálóbb és humanisztikusabb megoldásait mutatta be, így az öné is.

Bodri Ferenc: Napirenden: a konstruktivizmus; Valóság, 1969. 10. sz. 100. l.

1.

Kassák Lajos

A Példák a történelmi konstruktivizmusból és fejlődéséből c. nürnbergi kiállítás meghívottai között szerepel. Több párizsi egyéni kiállítás, a bázeli dadaista „érfordulós", a berlini és frankfurti (Avantgarde 1910–1930 in Osteuropa; Konstruktive Malerei 1915–1930), tárlatok (mindkárom 1967-ben) után szép sikere volt.

Bodri Ferenc: Napirenden: a konstruktivizmus; Valóság, 1969. 10. sz. 99. l.

Kassák Lajos

Az első terem és a folyárat falain 35 műve (képarchitektúrák, szeriográfiák, olajképek és fa-dombor művek) volt látható a művész hagyatékából és a párizsi Denise René galéria anyagából. A bemutatott anyag számát tekintve Doesburg és Josef Albers után következett.

Bizonyáli Bodri Ferenc: Napirenden: a konstruktivizmus; Palóság, 1969. 10. sz. 99. l.

Kassák Lajos

Öt linómetszettel szerepel a jelzett gyűjteményben.

A. B.: A Nyári-féle gyűjtemény; Műgyűjtő, 1971. 2. sz. 43. l.

Kassák Lajos

1918-ban Kunffy János csatlakozott a MA köré csoportosuló körhöz.

Dévényi Iván: Kunffy János; Műgyűjtő, 1971.2.sz. 55.l.

Kassák Lajos

A Bécsi Galerie nächst St. Stephanban ápr. 23-án tárlatot nyílt, amely képzőművészeti, irodalmi és irodalomszervezői munkásságát egyaránt reprezentálja.

Művgyűjtő, 1971. 2. sz. 64. l.

Kassák Lajos

Képzőművészetünk Nagybányától napjainkig

c. műve emlitve.

Mezei Ottó: Németh Lajos: Modern magyar művészet, Valóság, 1969. 3. sz. 65. p.

Kassák Lajos

A szerző a Mában megjelent mértéktartó tiltakozó válaszát említi a maisták ellen folytatott támadásokra.

Szerdahelyi Edit: Irodalom és politika 1918–19-ben; Valóság. 1969. 6. sz. 46. l.

Kassák Lajos

Nevét említi Gömbör Ferenc, Az Ember szerkesztője a Népszava 1919. IV. 16-i cikkében.

Szerdahelyi Edit: Irodalom és politika 1918–19-ben; Valóság, 1969. 6. sz. 45. l.

Kassák Lajos

A szerző idéz Kéri Pál Mácca! c. cikkéből (Az Ember, 1919. IV. 15.), amely Kassákot is aposztrofálja.

Szerdahelyi Edit: Irodalom és politika 1918–1919-ben; Valóság, 1969. 6. sz. 45. l.

Klassák Lajos, festő

megemlítve

Agárdi Péter Révai József miletésének 80. évford. 6

Kritika, BP 1978. okt. 78/10

Klassák Lajos festő

mejemlítve

Tóth Árpád ismeretlen levéltöredéke. 13-14

Kritika, Bp. 1978. okt 78/10

Kassák Lajos

Schubert Ernő érdeklődött a Kassák Lajos vezette Munka Kör programjai iránt.

Balla Erzsébet: Schubert Ernő festményei.
Új Tükör, 1978. december 17. – 4. lap.

Kassák Lajos, festő

Y. : Kassák Béla

Pozsgay Imre : Kassák Múzeum Pécsett

Jelenkor, Pécs, 1978. nov.

1044-1046.

XXI/11

Kassák Lajos, festő

L. Mátyás Ödön

Szij Béla: Mátyás Ödön műveinek 335-338.

Élet és Tudomány, Bp. 1979. márc. 16. XXXIV/11.

Kassák Lajos

Méltatás.

Bajkóné Revisz Ismrsa: Egy „francias" magyar festő.
Új [redacted] ükör, 1979. felmiár 18 - 25. lap.

Kassák Lajos, testő

megemlítve

12.

Szilágyi János: Nagy Lajos hagyatéka

Népszabadság Bp. 1979 felir. 4.

Kassák Lajos

Méltatás.

Asztai Csaba: Kísérleti Műhely.
Művészet, 1979. április – 21. lap.

Kassák Lajos

Méltatás

Uhlán Balint: Körkérdés.
Művészet, 1979. április – 4. lap.

Kassák Lajos, festő

L: Lengyel Lajos

Rényi Péter · Elkunyt Lengyel Lajos 7.

Nénszabadság Bp. 1978. jan. 11.

Kassák Lajos, festő, írá

L.: Bortnyik Sándor

—: Bortnyik . — —

7,

Népszabadság, B. 1977 jan. 4.

Kassák Lajos, festő, író

megemlítve.

9.

Rónai Mihály András: Bartalis és Valeri

Népszabadság, Br. 1977. jan. 16.

Kassák Lajos, testő
kőlő

megemlítve.

H. R. G.: Népeket közelíteni 8.

Népszabadság Bp. 1976. nov. 14.

Kassák Lajos, Gertő,
író

Megemlítve a „Requiem Kassák Lajosért"
C. mű.

(Kristóf): Az ajtón kívül 2.

Esti Hírlap Bp. 1976 dec. 11.

Kassák Lajos, festő, költő-

megemlítve.

Alföldy Jenő: Az őszinteség lépcsőin 49-51

TISZATÁJ, Szeged, 1976. aug. XXX/8.

Kassák Lajos, festő, költő

megemlítve

Gaál Gábor: levelek 75-77.

TISZATÁJ, Szeged, 1976. aug. XXX/8.

Kassák Lajos, festő, költő.

megemlítve.

Alföldy Jenő: Aki megmérte önmagát 62-70
TISZATÁJ, Szeged, 1976. aug. XXX/8.

Harsányi Lajos, festő, költő

megemlítve

Balogh Edgar: Az életút fejezete 50-59.

TISZATÁJ, Szeged, 1976. szept. XXX/9.

Kassák Lajos, festő, költő

megemlítve.

Bacsi Nagy István: Magyar irodalom orosz nyelven – az utóbbi öt-hat évben 74–77.
TISZATÁJ, Szeged, 1976. szept. XXX/9.

Kassák Lajos, Jestő, író

Ugemlítve.

Pomogáts Béla: Zelk Zoltán hetven éve 2.

Esti Hírlap, Bp. 1976. déc. 16.

Kassák Lajos, festő, író

L.: Bebó Károly

3.

Szikla J.: Magnó nól ...

Esti Hirlap, Bp. 1976. déc. 17.

Kassák Lajos, festő, író

L.: Bortnyik S.

8.

—: Meghalt ....

Esti. Hirlap, Bp. 1977 jan. 3.

Kassák Lajos, festő, író

megemlékezés.

12.7.: Klubház a Fő téren

3

Esti Hírlap. Bp. 1976. nov. 26.

Kassák Lajos, festő, író.

megnyitották Óbudán a Kassák

Emlékmúzeumot

– Lottó a palotában

6. [illegible]

Esti Hirlap, Bp. 1976. nov. 30

140
+4

Kassák Lajos, festő, író

Megemlítve.

— : Zelk Zoltán köszöntése 7

Népszabadság, Bp. 1970. dec. 17.

Kassák Lajos

Az irók, költők és képzőművészek, ill. az irodalom, a lira, a képzőművészet kapcsolatát fejtegeti Frank János: "Egy fiu a házból" c. cikkében. Ennek szemléltetésére néhány nevet emlit meg az azonos felfogás, a kölcsönös megértés, a barátság bizonyitására.
Néhány képzőművész felsorolása után a költők és irók neve mellett azt mondja:"Kassákot, Takáts Gyulát, Nagy Lászlót jogosan sorolhatom a képzőművészek közé is."
Frank János cikkét lásd: Medgyessy Ferenc nevénél.

Élet és Irodalom, Bp. 1976. aug. 14.
XX. évf. 33. sz. 13. lap.

Kassák Lajos

"Festő voltam és vagyok" cimmel Frank János idézi Kmetty János egyik mondását. A beszámoló megemlékezik három müvészről: Csontváry Kosztka Tivadar, akiről Kmetty János irt, Gyulai Liviusz, aki Kmetty müvészeti etikáját emliti meg és Kassák Lajosról, "Müteremlátogatás Kmetty Jánosnál" c. 1941-ben közölt cikkével kapcsolatban.
Frank János cikkét lásd: Kmetty János nevénél.

Élet és Irodalom, Bp. 1976. juli. 31. XX. évf. 31. sz. 12. lap.

Kassák Lajos

~~Kas~~ Kmetty Jánosról írta Kassák Lajos:
„Makacs eltökéltsége, erkölcsi puritánsága olykor maradék nélküli súlyt és jelentőséget kap architektonikus koncepcióiban, az összefüggések stabil rendezésében". –
Ez a tétel mindmáig érvényes.

H.F.: Kmetty János képei Vecskeméten.
Petőfi Népe, 1971. márc. 16.

Kassák Lajos

A József-városi kiállítóterembe
bemutatják azokat a lapokat,
amelyek majd a korhárfalakra
kerülnek. Ezek között szerepelnek
a művész munkái is.

Akácz László: Grafikak egy kórháznak.
Tükör, 1977. jan. 16 – 41. oldal.

Kassák Kapos

Méltatás

Bodri Ferenc: Kepes György uj szintézise.
Müvészet, 1977. március - 38.oldal.

Kassák Lajos

Kassák Lajos-emlékműsorra és -kiállításra kerül sor április 17-én, 16 órakor Budapesten, a Benczúr utcai Postás Művelődési Központban.

Emlékkiállitása nyilik Budapesten a
Benczur utcai POSTÁS MÜVELŐDÉSI KÖZPONTBAN;

Népszava, 1977. április 15. , 4. oldal.

Kassák Lajos

a Kassák Emlékmúzeum és Archívum
állandó kiállítása a volt Tricky-
kastélyban nyílt meg.

Magyar Nemzet, 1976. nov. 24.

Kassák Lajos, festő

megemlítve

Pálinkás György: Hommage à Kassák 264. o.

JELENKOR, PÉCS 1977. május 3/XX.

Kassák Lajos, festő, író

Újabb program

— A Márciusi Front ankétjain, irodalmi estjein megszólalt Bartók Béla, Kodály Zoltán, Gelléri Andor Endre, Kassák Lajos, Radnóti Miklós, Szakasits Árpád... 1938 márciu.

6

–: Márciusi front

Esti Hírlap, Bp. 1977 márc. 15.

64

Kassák Lajos, testő.

megjelent: Illés Ilona - Taxner Ernő: Kortársak Kassák Lajosról c. könyv.

O.: Évkönyv

Esti Hirlap, Bp. 1977 márc. 8.

12

Kassák Lajos, festő-
író

● KILENCVEN ÉVE született Kassák Lajos; sírját ma délelőtt koszorúzták meg a Farkasréti temetőben.

8.

O-: Kilencven éve ...

Esti Hirlap, Bp. 1977 márc. 21.

Kassák Lajos i kestő grafikus

Kassák Lajos: Könyvcímlap (

LÁTÓHATÁR ,BUDAPEST,19

Kassák Lajos: Könyvcímlap (1931)

Kassák Lajos, festő, író

Megemlítve.

Illyés Gyula: Fejezetek Beatriceről 100-144.

Látóhatár, Bp. 1976. december

Kassák Lajos, festő

megemlítve.

9

Fáncsi Pál: Az irodalom és a vezetés
Népszabadság, Bp. 1977. máj 29.

Kassák Lajos, festő-

L:Kmetty János

Képek, szobrok a 30 év magyar képzőművészetéből 7.

Népszabadság. Bp. 1977 máj. 26.

Kassák Lajos, költő

L:Barcsay Jenő

-:Budapesti napok Varsóban 2.

Esti Hírlap, Bp. 1977 febr. 14.

Kassák Lajos, festő
író

Kassák Lajos összes versei I–II.

– Most jelent meg

14

Népszabadság, Bp 1977 máj. 29.

KASSÁK LAJOS, festő

Egy koltázsan gyönyörü nő sétal valahol a háztetők fe
lett,rajta fekete szemüveg.Mögötte egy még gyönyö-
rübb nő repül angyalszárnyakkal.Az elemek,sokasága,
a belerajzolások szinte megállapithatatlanok.
33.old

Kassák Lajosné: A kollázs,Kassák Lajos kollázsaiból
32.old

Muzsák, Múzeumi Magazin, 1970. 2.sz. Bp.

KASSÁK LAJOS, festő

Ha külföldi magazinokat kap, akkor gúnyos, groteszk, tematikus kollázsok születnek, az adott világról. Filmsztárokat lefejez és kereket kapnak a fejük helyére. 10-15 elemből megalkotja a négerlincselés iszonyatos képét.
33.old

Kassák Lajosné: A kollázs, Kassák Lajos kollázsaiból
32.old

Muzsák, Múzeumi Magazin, 1970. 2.sz. Bp.

KASSÁK LAJOS, festő

Kassák hazatérése után is folytatja képzőművé zeti te vékenységét,a kollázs területén is.A Munka cimü lapja részére készit kollázsokat. De később sem hagyja cser ben ez a szép játék.Ha szines papirokhoz jut,akkor abb ból kévzülnek kollázsok. 33.old

Ka sák Lajosné: A kolláz,Kassák Lajos kollázsaiból
32.old

Mu sák, Múzeumi Magazin, 1970. 2.sz. Bp.

KASSÁK LAJOS, festő

A világot összetörni és újrateremteni akarás, a fintor, a tehetetlenségből származó akasztófahumor, árad e darabokból. Falemezek, újságpapir, betükivágások, grafika komplex módon jelenik meg kollázsain és egy sorozat hasonló szellemü követi. 33.old

Kassák Lajosné: A kollázs, Kassák Lajos kollázsaiból
32.old

Művészet, Művészeti Magazin, 1970. 2.sz. Bp.

KASSÁK LAJOS, festő

Magyarországon Kassák az első,aki kollázst készit.A korai munkák Bécsben,az emigrációs években,1920-ban.Ez időtől kezdve egy ideig a DADA büvöletében,de saját hangján szólal meg, teljes összhangban irodalmi tevékenységével.-33.old

Kassák Lajosné: A kollázs,Kassák Lajos kollázsaiból
32.old

Muzsák, Múzeumi Magazin, 1970. 2.sz. Bp.

KASSÁK LAJOS, festő

Egy kritikusa irta:"...Véletlenszerűségek nem fordúl
nak elő...Nem lehet a kollázselemeket külön észlelni,
oly szigorú,megfontolt és tökéletes az atlényegülésük
33.old

Kassák Lajosné: A kollázs,Kassák Lajos kollázsaiból
32.old

Muzsák, Múzeumi Magazin, 1970. 2.sz. Bp.

KASSÁK LAJOS, festő

Kollázsán támadó katonák békésnek látszó sorfala között két majomkar nyúlik az égbe és felmutatja az újszülöttet: egy majmot. Minden fej, kar ugyszólván külön kivagás. 33.old

Kassák Lajosné: A kollázs, Kassák Lajos kollázsaiból
32.old

Muzsák, Múzeumi Magazin, 1970. 2.sz. Bp.

KASSÁK LAJOS, festő

Kisgyermekek ritmikus sorát rögzítik vonalak körül-de ezek a vonalak harisnyafoltokból vannak.Mikor kérdeztem,miért harisnyából,azt válaszolta:Mert mindenből minden lehet" Ez a gyönyörüség ebben a müfajban,a kollázsban. 33.old

Kassák Lajosné: A kollázs,Kassák Lajos kollázsaiból 32.old

Muzsák, Múzeumi Magazin, 1970. 2.sz. Bp.

KASSÁK LAJOS, festő, stb.

Kassák lajosnak egy kollázsa.-Fekete repr. 32.old

Kassák Lajosné: A kollázs, Kassák Lajos kollázsaiból
32.old

Muzsák, Múzeumi Magazin, 1970. 2.sz. Bp.

KASSÁK LAJOS, festő

Kassák Lajos egy kollázsa.-Fekete repr, 33.old
1922.ből.

KASSÁK LAJOSNÉ: A kollázs,Kassák Lajos koltázsaiból
32.old

Muzsák,Múzeumi Magazin, 1970. 2.sz. Bp.

KASSÁK LAJOS, festő

--

Kassak L jos egy koltázsa 1965-ből.-Fekete repr. 33.old

KASSÁK LAJOSNÉ: A kollázs,Ka sák Lajos koltázsaiból
2.old

Muzsák,Múzeumi Magazin, 1970. 2.sz. Bp.

KASSÁK LAJOS, festő

Minden téma izgatja,a reklám épp úgy,mint a szinpadkép
Szeret belefesteni,belerajzolni a kollázsba,mert igy tud
ja csak elérni maximálisan azt,amit akar.De a kollázs
minden szabadságot megenged s a belerajzolások szervesen
járúlnak a kivágott és felragasztott anyagrészekhez.
33.old

Kassák Lajosné: A kollázs,Kassák Lajos kollázsaiból
32.old

Muzsák, Múzeumi Magazin, 1970. 2.sz. Bp.

Kassák Lajos, festő
író

Megemlítve.

Rónai Mihály András: Ady Endre tér uka könít ? 7-8.
Nérszabadság, Bp. 1977. apr. 10.

98

Kassák Lajos, testő

megemlítve.

Pintér István: A demokratikus M.J. programja 9 o.

Nérszabadság, Bp. 1977. márc. 13.

Kassák Lajos, festő
író

— KASSÁK LAJOS Kossuth-díjas író születésének 90. évfordulója alkalmából a Magyar Írók Szövetsége március 21-én, hétfő délelőtt 11 órakor a Farkasréti temetőben megkoszorúzza a nagy alkotó sírját.

9.5.

-: Hír

Népszabadság, Bp. 1977. március 17.

Kassák Lajos, költő

L:Uitz Béla

Nagy Zoltán:Kilencven éve született Uitz Béla 7.o.

Népszabadság, Bp. 1977 máj. 8.

Kassák Lajos, festő

megemlítve.

– Pozsonyi Bernolák a magyar kultúra napjai ... 9.o

Népszabadság, Bp. 1977 m. dec. 8.

Kassák Lajos, testő író

Kassák Lajos születésének 90. évfordulója alkalmából hétfőn koszorúzási ünnepséget tartottak a Farkasréti temetőben levő sírjánál. A Kulturális Minisztérium nevében *Tóth Dezső* miniszterhelyettes és *Tóth Gyula*, az irodalmi főosztály vezetője helyezte el a megemlékezés koszorúját. A Magyar Írók Szövetsége képviseletében *Garai Gábor* főtitkár és *dr. Garamvölgyi Károlyné* ügyvezető titkár, a művészeti alap irodalmi szakosztálya nevében *Földeák János* író koszorúzott. Elhelyezték a kegyelet virágait a Petőfi Irodalmi Múzeum képviselői, hozzátartozók, egykori barátok, tisztelők.

Kassák Lajos életútjára *Béládi Miklós* irodalomtörténész emlékezett.

-: * „Kassák Lajos születésének 90. évf. ...“ J. o.

Nérszabadság, Bp. 1977 márc. 22.

Kassák Lajos, író lesz

Emlékezés Kassák Lajosra

A Petőfi Irodalmi Múzeum hétfő este 7 órai kezdettel a Kassák-emlékmúzeumban ünnepi estet rendez Kassák Lajos születésének 90. évfordulója alkalmából.

Megemlékezést mond Illés László; a kulturális műsorban közreműködik Csernus Mariann, Jobba Gabi, Kovács János; Neményi Lili (ének), Reményi József és Rohmann Imre (zongora).

-: Hír : Emlékezés Kassák Lajosra 14.5.

Népszabadság, Bp. 1977 márc. 20,

Kassák Lajos

Grafikák egy kórháznak címmel a Józsefvárosi Kiállitóteremben rendezett kiállitáson szerepelt alkotásával.

Magyar Hirlap 1977/27/4

Wagner:Grafikák egy kórháznak

Kassák Lajos, festő
író

a cikk kassákról az íróról és vezetői szerepéről szól.

E. Fehér Pál: Kassák. 7.o.

Nérszabadság, Bp. 1977. márc. 22.

9b

Kassák Lajos 2

Itt, az óbudai Fő tér egyik házának udvarában áll az egyemeletes, barokk Zichy-kastély, amelyben a kerület új klubházát rendezték be. A gondosan helyreállított épületben kapott helyet — a klubhelyiségekkel és az időszaki kiállításokkal „társbérletben" — fővárosunk egyik legújabb irodalmi-képzőművészeti gyűjteménye, a Kassák Emlékmúzeum. A Petőfi Irodalmi Múzeum „kihelyezett részlegeként" működő kiállítás Kassák Lajosnak, huszadik századi kultúránk kivételes alkotójának életéről, művészetéről ad számot. Az anyagot — dokumentumokat, kéziratokat, képzőművészeti alkotásokat — az író özvegyétől vásárolták meg: s a kiállítás mellett a kutatók számára gazdag archívumot is berendeztek.

Kassák Lajos 1

Óbuda főtere — emeletes házaival, városias hangulatával — igazi központja volt egykor a jobbára girbe-gurba utcákból, földszintes házakból épült ősi településnek. Erre vezetett az az út, amelyen a régi Óbuda polgárai a „távoli" testvérvárosok, Pest és Buda felé elindultak, s itt állt meg a hajdani császárváros, Bécs felé közlekedő postakocsi is. Nem sokat változott a tér jellege azután sem, hogy a három város egyesült: a két, gyorsan növekvő testvér mellett Óbuda csendesen, visszahúzódva élt sikátoraiban, romantikus kocsmáiban és Krúdy Gyula megénekelte legendáiban. A legutóbbi évtizedekben aztán a Fő tér — anélkül, hogy egyetlen téglát is odébb mozdítottak volna — alaposan megváltozott: a nagy híd, a telepszerűen épülő magas házak és ipari üzemek árnyékában városközpontból lassan a múlt szép emlékévé vált. A megnövekedett forgalom — síneken, aszfaltozott pályákon — elkerüli, s az új panelházak lakói

3/4

6h

idei programról

forradalom évfordulója előtt.

Kassák Lajos

és Uitz Béla a két szuggesztiv müvész pályafutása azinte egyszerre indult és csaknem párhuzamosan haladt.

Magyar Hirap 1977/56/6

Wagner:Uitzra wmlékezve

Kassák Lajos

és Uitz Béla társszerzőként szerepelt a

MA cimü folyóiratnál.

Magyar Hirlap 1977/56/6

Wagner:Uitz emlékezete

Kassák Lajos 8

Az újjászülető kerület múltat idéző főterén, a szép műemlék kastélyban ízig-vérig modern, századunkról valló kiállítás nyílt. A Kassák Emlékmúzeum — amely több mint egy fél évszázad munkásságát mutatja be — a folytonos útkeresést, a tradíciók s az újítás különös hangulatú harmóniáját példázza.

Hegyi Gyula

Magyar Hir

Hegyi: Ka

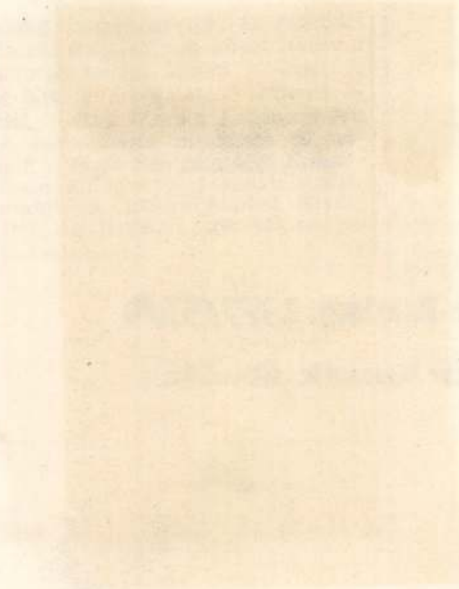

Kassák Lajos 7

Magyar

Hegyi

Régi verseskötetek első kiadásai idézik a vitrinekben századunk első évtizedeit, költészetünk forrongó korszakát. Maguk a címek is felvillantják a fiatal Kassák stílusát, jellegzetes nyelvét: Új költők könyve, Hirdetőoszloppal, Máglyák énekelnek, Világanyám, Tisztaság könyve. A könyvek mellett egy-egy vers kéziratát, gépelt változatát is láthatjuk: így egyik korai, nagyszerű költeményét, a Mesteremberek is újraolvashatjuk. A regények között ott találjuk a máig népszerű Egy ember élete több kiadását: egyik példányon Kassák meleg hangú ajánlásával, másikon a horthysta cenzor tiltásával. A folyóiratok borítólapjai is századunk történelmét idézik: az első világháború, a Tanácsköztársaság, a bécsi emigráció, a két világháború közti korszak és a felszabadult ország haladó művészi törekvéseit.

Kassák Lajos 6

állítást is gazdagnak, egésznek érzi.

A pufók szobrocskák, a barokk díszlépcső és a régi kastély többi történelmi emléke nehéz feladat elé állította az emlékmúzeum berendezőit. Alkalmazkodniuk kellett a termekhez, a műemlék épület összes adottságaihoz. S túl a gyakorlati nehézségeken: aligha van még olyan történelmi stílus, amely annyira távol állna Kassák Lajos művészetétől, mint a túláradó dekorativitású, pazarlóan hivalkodó barokk. Itt, Óbudán mégis sikerült áthidalni a kiállítóhelyiségek és a kiállított anyag közti szakadékot. A gyűjtemény ugyanis nem formai hatásokkal, szenzációs tálalással akar kitűnni: elsősorban a tartalom, a szerény visszafogottsággal kiállított dokumentumok érvényesülnek.

Magyar

Hegyi

Kassák Lajos 4

éppen itt kapott helyet az új emlékmúzeum. A lakóhely azonosságánál sokkal fontosabb, jelentősebb mindaz, ami Kassákot, művészetét, páratlan életútját újjászülető munkáskerületünkhöz köti. A művész, aki vasmunkásból vált világhírű alkotóvá, egész életében a progresszióért, a társadalom és a kultúra együttes megújulásáért küzdött.

Magyar Hírlap 1977[illegible]

Megyi: Kassák Óbuda

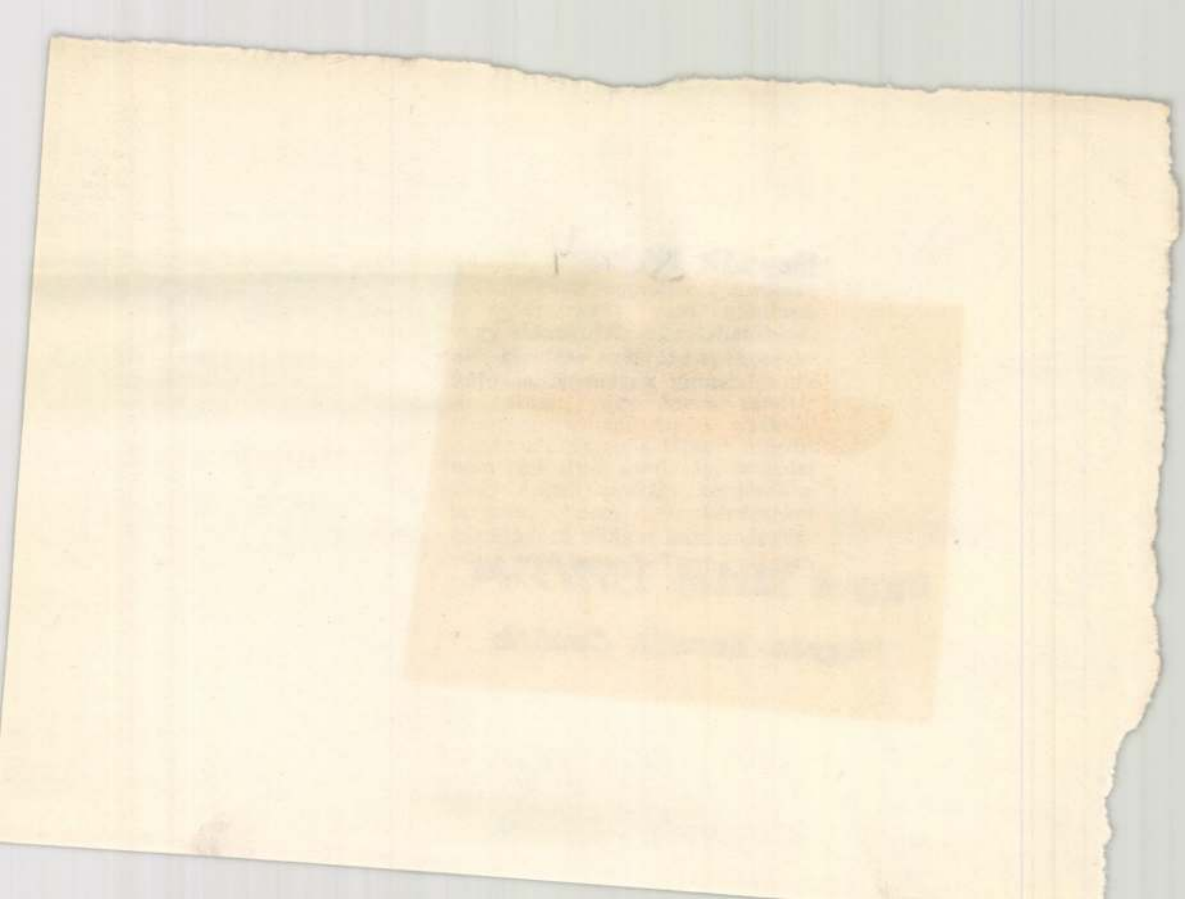

Kassák Lajos 3

Kassák Lajos életéből mintegy két évtizedet töltött a mai harmadik kerületben: előbb Békásmegyeren, majd Óbudán. Valószínűleg mégsem csupán ez a helytörténeti adat indokolja, hogy

Kassák Lajos

1913ban még nincs szándékában sem lapala/pitás , sem müv szcsoport szervezése. UIrói munkásságára már felfigyelt a kritika.

Szabó Julia: A magyar aktivisták története

Akadémiai Kiadó 1971 21 ol.d

Kassák Lajos

és Uitz kapcsolatában sok ellentét van, de 1915től 1921ig egymás legfontosabb munkatársai.

Szabó Julia:A magyar aktivzmus története Akadémiai Kiadó 1971 22 old.

Kassák Lajos

Kassák Lajos és Uitz Béla már az 19loes évek elején felfigyelnek BNemesLampérth Kmetty József,Bohacsek Ede müveire

Szabó Julia: A magyar aktivisták története Akadémiai Kiadó 1971 21.o.

Kassák Lajos

Méltatás

Gellyes Mária: Szeles Árpád.
Művészet, 1978. április - 30. lap.

Rassáh Kajos

Méltatás

Ukmai Tamás: Plasztikák.
Művészet, 1978. május – 12. lap.

Marsák Kajos

A 20-as évek magyar művészetét
képviselte a művész.

Bak Imre: A modern művészet négy évtizede.
Művészet, 1978. május – 44 lap.

Kassák Lajos

Zajok

Bak Imre: A modern müvészet nagy évtizede.

Müvészet, 1978. május - 44.oldal.

o Kassák Lajos: Zajok, tus, tinta, papír, 14,8×10,7 cm, 1920, Kunsthalle, Nürnberg

Kassák Lajos

... sebességet ért

KASSÁK LAJOS EMLÉKKIÁLLÍTÁS nyílt tegnap Sárvárott, a művelődési központban. A december 28-ig nyitva tartó tárlaton Kassák képzőművészeti munkásságát mutatják be.

Magyar Hirlap 1977-291-8

Kassák Lajos

Kassákkal kapcsolatba került Diener Dénes Rudolf a tizes évek második felében,s részt vett a Ma tárlatán 1918-ban

Forrás 1978-1-96
Dévényi Iván: Fr. vechét:Diener Dénes Rudolf

Kassák Lajos

"szingazdag" müvésznek, "par excellemce festőnek" nevezte Diener Dénes Rudolfot.

Forrás 1978-1-96
Dévényi Iván: Fr. Gesch: Diener Dénes Rudolf

Kassák Lajos

müvészetéről irt kritikát Kállai Ernő a Korunk-

ban.

Uj irás 1977-12-1o5

Kánt r9A közel és a messze

Kassák Lajos, festő

Új művészek könyve. (Magyar Helikon, 1977. 108 oldal, 100.— Ft.) Az Európa és a Corvina kiemelkedő közös vállalkozása ez a Magyar Helikon-könyvek sorát gyarapító hasonmás kiadás. *Kassák* Lajos és *Moholy-Nagy* László közös munkájából született meg az eredeti kötet 1922-ben a Bécsi Fischer Verlagnál. A hasonmás kiadás utószavában *Körner* Éva ismerteti az eredeti megjelenésének hátterét és körülményeit, hangsúlyozva a munka egykori összefoglaló jelentőségét, mérlegelve Kassák és Moholy-Nagy együttműködésének eredményét, hasznát kettejük pályájára. Maga a kötet voltaképpen egy Kassák tollából származó rövid, tömör, az izmusok és a korabeli művészet, nemzedékük és társadalmuk dolgában állást foglaló bevezető kiáltványból áll, valamint a Moholy-Nagy válogatta képekből, rajzokból, sőt kottából is kortárs művészektől, közöttük Chagalltól, Kleetől, Kandinskytól, Archipenkótól, Leger-től, Picabiától, Mondriantól, Malevictől, Doesburgtól, Milhaud-tól, Bortnyiktól, s — nem folytatva a hosszú névsort — a kötet két létrehozójától. Ritka dokumentum-jellegű szép munka. *(N. F.)*

Új könyvek

59.

Élet és Tudomány, Bp. 1978. jan. 13.

XXXIII/2.

Kassák Lajos, festő

megemlítve

7

Bata Imre: Könyvszemle

Nincsszabadság. Bp. 1978 márc. 29.

Kassák Lajos, festő

Megemlítve

11.

Mátyás Ferenc: József Attila a Munkásotthonban

Népszabadság, Bp. 1978. ápr. 23.

Kassák Lajos, költő

Megemlítve

7.

Bata Imre: Könyvsarok.

Nőszabadság Bp. 1978 márc. 14.

Kassák hajos, festő,
író

szabolcsi könyve „– Kassák hajos emberiés műveni pályájához – a „Kassák kérdés" jó ónékány vetületéhez is igen jól harmonitható megállapításokat tartalmaz."

Bécsy Tamás: Hagyományok, határok ....
szabolcsi Miklós: Érik a fény 570–572

Jelenkor, Pécs, 1978. június XXI/6.

1977. október 10. 22 old.

1 Kukorica, kalász, vadvirág, tus, 32×24

Kukorica kalász, lúdtollal, tussal

2 Kukorica kalász: a lúdtoll fekete tusával

1974. dec. 2. szombat

előtt ott állt már Vedres Márk, Beck Ö. Fülöp, Fémes Beck Vilmos, Medgyessy Ferenc munkássága, akik nemcsak az alapvetést végezték el: rendet és igazi plasztikát hoztak a századforduló édeskés, anekdotizáló világába, nemcsak a további fejlődés lehetőségét teremtették meg, hanem megteremtették – ami korábban nem sikerült sem Ferenczy Istvánnak, sem Izsó Miklósnak – a magyar szobrászatot... Az a kutató, analizáló, a dolgok lényegét boncoló eltökéltség, amely kezdettől vezette Vilt Tibort művészi tevékenységében, egyre messzebb vitte a maga elé tűzött úton. Az emberi testről, a valóság külső formáiról egyre több és több réteget hántott le, hogy a mélyre jusson. Előbb a személyes vonások mögé próbált betekinteni (a harmincas évek második fele), majd a bőr, a hús, a csontok következtek (negyvenes, ötvenes évek). És még itt sem állt meg. Mert nem a szerkezetre kíváncsi, hanem arra, ami a szerkezetet mozgatja. Az alakok – a valóság – külső mozgásának elemzéséből visszakövetkeztetni a belsőre, megtalálni és megismerni az abból keletkező alapformákat... Művészete a lélek mélységét kutatta először kíváncsian, a magány titkát bogozta, majd eljutott a könyörtelen fájdalom átéléséig, megfogalmazásáig, s

1937 október X évfolyam 56 szám

munka

kultúrbázismoló szerkesztői: kassák lajos

az 56. szám tartalmajegyzéke: Iványi Grünfeld Ármin cimzője (Kassák lajos) ● Julius szoprefolliz: Imo az Imerenthez (Gerlóczin Aranka andor) ● Ferenczy noémiről (Kassák lajos) ● max adler (Gulyás pál) ● Amumanyvirág (ady Endre) ● Ferenczy noémi (Kassák lajos) ● Vadász a szélen ellen (Gyurkovics Mihály

Kassák Lajos

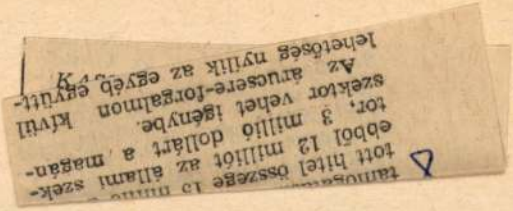

Magyar Hirlap 1977-26o-8

Kassák Lajos

Vadas József: "Magyar művészet ahogy volt" címmel ir a székesfehérvári "Magyar művészet 1945-49" c.kiállitásról, s beszámol a tárlaton szereplő művészekről, értékelve egy-egy alkotásukat: Bálint Endre, Bán Béla, Barcsay Jenő, Bencze László Berda Ernő, Bernáth Aurél, Czóbel Béla, Derkovits Gyula, Dési Huber István, Domanovszky Endre, Domján József, Ferenczy Béni, Gádor István, Hantai Simon, Háy Károly László, Kaesz Gyula, Kassák Lajos, Kerényi Jenő, Koffán Károly, Kondor Béla, Korniss Dezső, Kozma Lajos, Kurucz D. István, Mikus Sándor, Pátzay Pál, Somogyi József, Szabó Iván Szabó Vladimir, Szalay Lajos, Szántó Piroska, Szentiványi Lajos, Szőnyi István, Vajda Lajos, Vilt Tibor.
Fenti cimü kritikát lásd: Szőnyi István nevénél.

Élet és Irodalom, Bp. 1977. nov. 5. XXI. évf. 45. sz. 12. lap.

Kassák Lajos, festő, író

Megemlítve.

Sík Csaba: Nordalom történeti fejezet... 77 - 86.

Tiszatáj, Szeged, 1978. április XXXII/4.

Kassák Lajos 1

MIOTA MEGNYÍLT Óbudán a *Kassák-emlékmúzeum*, mágnesként vonzza maga köré a kortársi tárlatok sorát. Így a Zichy-kastély szinte szemünk láttára vált valóságos képzőművészeti nagyüzemmé.

Az emeleti díszteremben például Kassák Lajosnak — szakemberek előtt is kevéssé ismert — reklámtervei egészítik ki az emlékmúzeum által kialakított,

Magyar Hirlap 1977/199/6

Wagner: Nagyüzem a kastélyban

Kassák Lajos 2

sokoldalú alkotói képét. Így nemcsak a közönség, hanem a kutató számára is érdekes újdonság a *Képarchitektúra*-sorozat. Legrégebbi darabjai 1921-ből valók, míg a legújabbak 1967-es, Fényes Adolf terembeli tárlatáról. Ugyanígy végigkísérték pályafutását a *kollázsok* is. Külön szobában sorakoznak ezek a túlnyomóreszt politikusan elkötelezett, militáns alkotások, de találunk elvont betű- és számkompozíciókat, avagy az építészet, a divat változásai fölött meditáló, filozofikusan ironikus *fotómontázsokat* is.

Magyar Hirlap 1977/199/6

Kassák Lajos

„Az első művészkongresszus megalakítása"

(Korunk, 1947. december 1. 131. p.)

Kassák és képei, Corvina Bp. 1976

93. old.

Kassák Lajos, testő

megemlíthe.

Vadász Terenc: Egy év Sallai éktétől 6.

Népszabadság. Bp. 1977. dec. 17.

Kassák Lajos, festő

KASSÁK LAJOS-emlékkiállítás nyílt tegnap Sárvárott, a művelődési központban. A december 28-ig nyitva tartó tárlaton Kassák képzőművészeti munkásságát mutatják be: az anyagot a Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem, illetve Kassák Lajosné bocsátotta a sárváriak rendelkezésére.

-: Kassák Lajos

21.

Népszabadság, Bp. 1977. dec. 11.

Kassák Lajos, festő

L.:Szőnyi István

Salamon Nándor:Magángyűjtemény - közszemlén 89o.
Élet és Tudomány,Bp.1977.Jul. 15. XXXII/28

Kassák Lajos

Állatkollázs,
fotomontázs
30x22 cm, 1923.
Kassák Muteum, Bpest

Szabó Julia: A fotó mint a
képzőművészet eszköze.

Müvészet, 1978. március - 28.
lap

Rassák Lajos

Méltatás.

Takács József: Internacionalista tevékenysége ...
Művészet, 1978. március - 31. lap.

Rassák Lajos

A művész hollazsai ritkán vagy egyáltalán nem készültek fotó-kuvágasoktól, a fényképeket újsá-gok, képeslapok, reprodukciók helyet-tesítették.

Szabó Júlia: A fotó mint a képzőművészet . . .
Művészet, 1978. március – 29. lap.

Kassák Lajos

Színvonalas munkák kipróbálják Kassák munkásságát a Dévényi gyűjteményben.

Salamon Nándor: Dévényi Kassák-műgyűjtemény.
Művészet, 1978. április - 2 lap.

Kassák Lajos

Dévényi Iván baráti körelség-
be került a művésszel.

Salamon Nándor: Dévényi Iván műgyűjteménye
Művészet, 1978. április - 2. lap.

Kassák Lajos

Méltatás.

Vadas József · Nádler István

Új Tükör, 1978 január 21 – 4 lap.

Kassák Lajos

Hihetetlenül sok mindennel foglalkozott: verseket, regényeket, elméleti tanulmányokat írt, folyóiratokat szerkesztett, reklámokat, grafikákat rajzolt, könyvborítót tervezett, kollázsokat készített, következetes újat akarás jellemezte. Leginkább talán az új építészet elveivel jellemezhetjük művészetét: a zűrzavaros régi világból tiszta, világos szerkesztéssel, a funkció tiszteletben tartásával és a felesleges „díszítmények" könyörtelen száműzésével kívánt újat teremteni. Az óbudai gyűjtemény egységében mutatja be Kassák életútját: s ezért a látogató a három szűk helyiségben berendezett, meglehetősen kis ki-

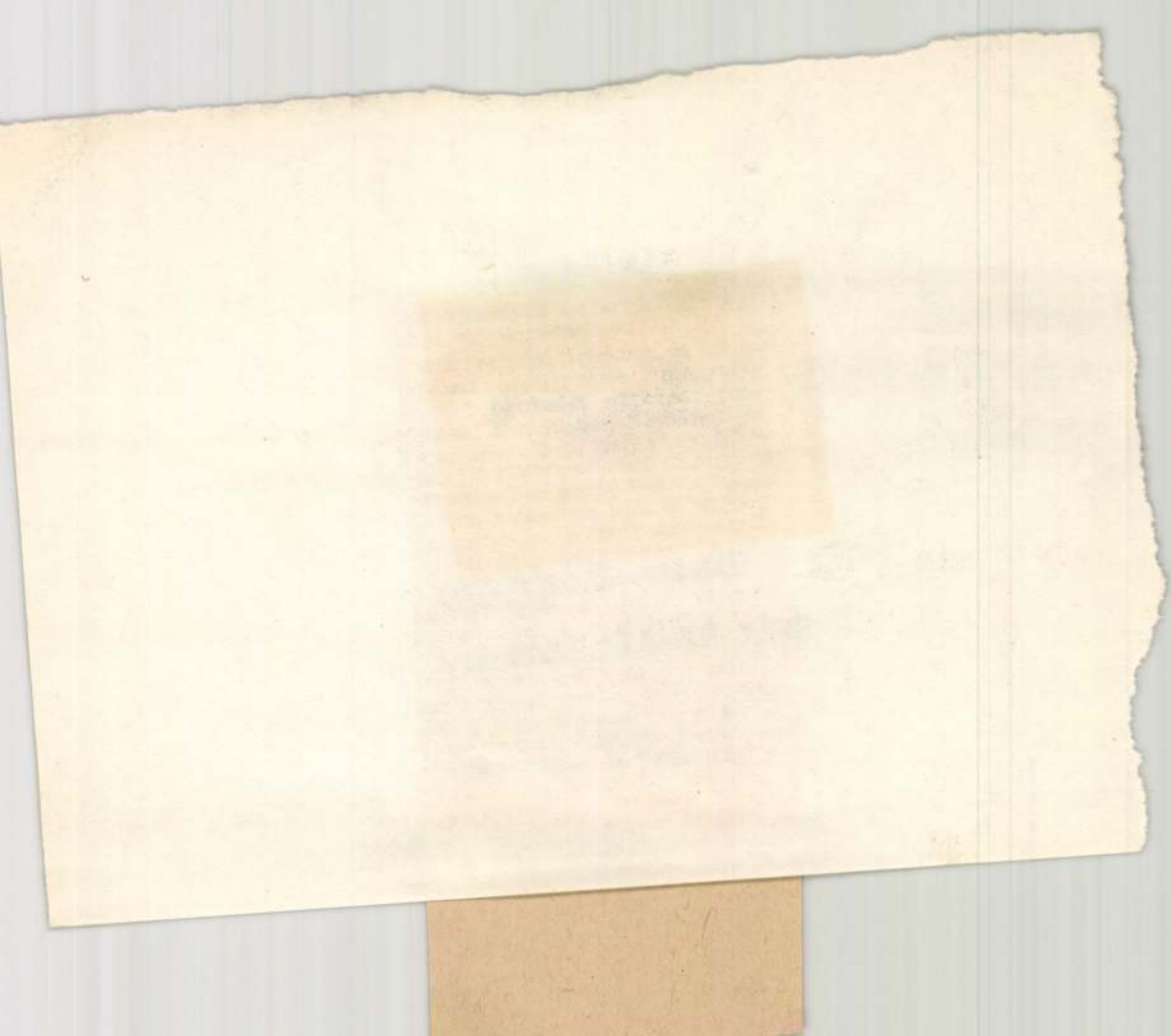

Kassák Lajos 3

Nem véletlenül említjük külön ezeket a műfajokat, hiszen Kassák első *reklámterveit* épp a *nyomdai betűk*, valamint a színes *mértani formák* dinamikus egyensúlyt árasztó *kombinációi* jellemzik. Később pedig hovatovább a *fotó* és a *montázs* uralkodott el frappáns kompozicióin. Hamar felismerte, hogy a gyakorlati munkának az elméleti alap-

Magyar Hirlap 1977/199/6

Kassák Lajos 4

elvek megfogalmazásával és közzétételével kell párosulnia, ha tartós eredményeket akar elérni. A reklám alapvető kérdéseiről, a fotó és a montázs felhasználásának problémáiról papírra vetett gondolatai először 1926-ban láttak napvilágot *A reklám. Tisztaság könyve* címmel. Ebből közöl szövegrészleteket az okos, esztétikus és nem utolsósorban olcsó leporelló, amely a tárlaton megvásárolható.

Magyar Hirlap 1977/199/6

Kassák

Magyar Hirlap 1977/199/6

Kassák Lajos

„Kompozíció" 1962 Olaj
100 x 90 cm.
129. lap.

Kritikák és képek Corvina Bp.1976.

Kassák Lajos

Kompozició

Salamon Nándor: Dévényi Iván műgyüjteménye.
Művészet, 1978. április - 2.old.

Rády Ferenc: A keszthelyi falképek helyreállítási munkálatairól 29

Kitekintés

Illyés Mária: Szenes Árpád 30
Aradi Nóra: A Ludwig-gyűjteményről – máshonnan 34

Elkötelezett realizmus

Harald Olbrich: A nemzetközi szocialista művészet és kutatása 39

Könyvekről

Rózsa Gyula: Négy portré (Timár Árpád) 44
Nikolaus Pevsner: A modern formatervezés úttörői (Ernyey Gyula) 44

Kiállítások 48

1021 1977. júl. 2o. Kossuth 18.3o M.

Esti Magazin.

- Milyen is a jó reklám? Gellért Kis Gábort hallják.

- A hirdetőoszlopok nem feltünően szinesek, hanem szegényesen tarkák. Az üzletek kirakatai túlzsúfoltak, rosszul méretezettek és rendetlenségükkel, vagy túl-komplikált diszitésükkel szinte tolakodóan avatkoznak bele a járó-kelők érzéseibe. Mielőtt úgy gondolnák, hogy most reklámkritikai fejtegetésekbe bocsátkozom, megszólván a hirdetéseket, gyorsan hozzáteszem, az iménti mondat idézet volt. Még hozzá nem is túl ujkeletü, hiszen Budapest utcaképéről irta a Reklámélet cimü ujság: 1929 májusi számában Kassák Lajos. A magyar avangard európai hirü müvésze mindmáig érvényes megállapitásokat tett a reklám föladatáról és természetéről. Nem hogy nem átallott ezzel foglalkozni, sőt a mindennapi élet esztétikájához tartozónak tartotta. Ahogy a ma délután megnyilt kiállitáson is olvasható Kassák nem sorolta a müvészetek mögé a reklám-rajzot, grafikát, plakátot, még csak alkalmazott müvészetnek sem nevezte. Nagyon is profán módon fogta fel a dolgot amikor meghatározta a plakát funkcióját ilyen-képpen: A plakát akkor áll legközelebb a tökéeleteshez, ha a legaktivabb erővel és a legszuggesztivabb formában tud szolgálatába állni egy jelen nem lévő tárgy érvényesülésének. Kassák, mint sokoldalú müvész egész életében az anyag különféle formáival birkózott. Ha verset irt, akkor a hanggal a nyelvvel, ha festett a vászonnal és a paletta szines olajával, ha reklámot készitett akkor a közvetlen fogyasztásra szánt áruval. Ahhoz hogy az anyag ennyiféle megnyilvánulását leküzdje meg kellett ismernie ezek, de főképp a társadalom természetrajzát. Kassáknál a mai reklámosok nyilván sokkal többet tudnak technikában, fölényesebben kezelik eszközeiket, csak éppen ott kevesebbek ahol Kassák máig is korszerü. A társadalom mélységeinek ismeretében. Ezért lehetséges, hogy a bevezetőben elmondott idézet a szegényesen tarka hordetőoszlopokról, az agyonzsúfolt kirakatokról még 48 esztendő múltán is érvényes. Az óbudai Zichy kastély Kassák Emlékmúzeuma viszony-

lag keveset tud bemutatni a művész reklám-törekvéseiből. Ahhoz azonban elegendő az anyag, hogy elgondolkodjunk hirdetéseink krónikus ötlettelenségén, vagy öncélúságán, odakent mivoltán, vagy éppen funkciótlan vásári harsogásán. A megőrzött plakátok egy párizsi és egy müncheni kiállitásra invitálták a hajdani érdeklődőt, szembeszökően hirdeti egy másik a Ma cimü folyóiratot, ez lett később a boritója a lapnak,- nyomdát és sport-boltot reklámozott egy-egy fotomontázson Kassák Lajos és természetesen láthatók mindezek előzményei, a jól ismert képarchitektúrák. A kiállitás egy hónapig lesz nyitva és nem sokkal a zárás után az anyagot elhelyezik az állandó kiállitás termeiben.

Kassák Lajos
Lezlő-grafikumüvész

1977. VIII. 24. 11.5o D. Petőfi.

Láttuk, hallottuk.

- Kassák Lajos halálának 1o éves évfrodulója alkalmából a volt Zichy kastélyban, a Kassák Emlékmuzeumban, a mester reklámterveiből rendeztek kiállitást, amelyet Bálint Endre festőmüvész nyitott meg. Szavaiból idézünk néhány mondatot.
- Gondolják meg, hogy Kassák korai folyóirataiból ismerhette meg a magyar publikum azokat az univerzális tehetségeket, akikről nagyon tétován, és megszürten, és nagyon megkésve csak mostanában adnak kisebb-nagyobb hiradásokat. Paul Kleetől Max Ernstig, Liciszkijtől Schwitterzig, Moholy Nagytól Shagalig, Le Corbusieretől Walter Gropiusig, Gabótól Pressnerig, Ivan Pognutól Picassóig, és folytathatnám a sort a végtelenségig, az europai nagy alkotómüvészek köréből, akiket már nem is emlitek, mert oldalakat tölthetnének meg a nevek. De akiket Kassák éppen vagy 5o évvel ezelőtt fedezett fel, s akiknek reprodukcióit akkor közölte folyóirataiban, amikor a kutya sem ismerte a nevüket. És ha müvükkel össze is találkozott, minden ujdonságot, és kisérletezést, és a kisérletezés eredményeit elutasitó publikum, mondom, ha találkozott is a nevükkel, éppen olyan ellenállással fogadta, mint magát Kassákot. De ha isten malmai lassan is örölnek, mégis csak örölnek. Hiszen most és itt egy Kassák Emlékmuzeumban láthatjuk viszont azokat a munkáit, amelyek észrevétlenül hullottak valamikor az érdektelenség kosaraiba, mint annyi igazi felismerése, annyi küzdelme, és igazi eredményektől gazdag kisérletei.

Kassák

elméletben és gyakorlatban megteremti 1921ben
a konstruktivizmus magyar változatát
a képarchitekturát.

Szabó Julia: A magyar aktivizmus története
Akadémiai Kiadó 1972 66 old.

Kassák Lajos

fedezte fel Murmann József Árpádot, ez Kassák nak a naiv müvészet iránti nosztalgiáját jelzi.

Szabó Julia: A magyar aktivizmus története Akadémiai Kiadó 1971. 44 old.

Kassák 3

Évek mulva a nemzetköziség elvének nyelvi kényszere szinte rászoritja a festészetre.

Szabó Julia:A magyar aktivizmus története
Akadémiai Kiadó 1971 30. old.

Geometrikus konstrukcióiban döntő a magyar népmü vészetben használt vörös, kék, fekete fortissimóra hangositott együttese. A rajzolással 1916ban meg próbálkozik. Tusrajzai azt mutatják, hogy csak próbál gatja ezt a müvészeti ágat.

Csabó Julia: A magyar aktivizmus története

Akadémiai Kiadó 1971 30 old.

Kassák Lajos 1

Festészeté az absztrakt konstruktivizmusnál kapcsolodik be az európai müvészeti fejlődés be, felfedezhető a népmüvészet hatása.

Szabó Julia:A magyar aktivizmus története
Akadémiai Kiadó 1971 30 old.

Kassák Lajos

képeinek reprodukciói jelentek meg a Sturmban.

Szabó Julia:A magyar aktivizmus története
Akadémiai kiadó 1971 17.o.

Kassák Lajos

Képvers részlet, 1922

Szabó Julia: A magyar aktivizmus története
Akadémiai Kiadó 1971 Mellékl.et:

Kassák Lajos

Képarchitektura

[illegible] Juliánál magyar aktivizmus története

Akadémiai Kiadó 1971 melléklet

Kassák Lajos

Képarchitektura A Ma reprodukciója 1923

Szabó Julia:A magyar aktivizmus története

Akadémiai Kiadó 1971 mell. old.

Kassák Lajos

A Ma képeskönyv terve I 1921

Szabó Julia:A magyar aktivizmus története

Akadémiai Kiadó 1971 melléklet

Kassák Lajos

Képarchitektura A Ma reprodukciója

1923

Szabó Julia: A magyar aktivizmus története

Akadémiai Kiadó 1971 melléklet

Kassák Lajos

Önarckép /kollázs/ 1922

Szabó Julia:A magyar aktivizmus története
Akadémiai kiadó 1971 mellékelt

Kassák

A Kassák körön át jutott el a Bauhausba Moholy Nagytól Kállai Ernőig több magyar müvész

Erhyei:Az ipari forma története Magyarországon Akadémiai Kiadó 1974 37.o.

Kassák Lajos, festő,
író

Megemlítve.

Kiss Ferenc: Ady a „homo aesteticus" felől
32–48.

Tiszatáj, Szeged, 1977. december XXXI/12.

Kassák Lajos, festő

Megemlítve.

–: Viszem a földem 37-48.

Tiszatáj, Szeged, 1978. jún. XXXII/6.

Kassák Lajos, festő

megemlítve

-Érik a fény

52-62.

Tiszatáj, Szeged, 1978. máj.

XXXII/5.

Kassák Lajos, festő

megemlítve.

Németh László: Kis esszék filmekről 22-23

Tiszatáj, Szeged, 1978. máj. XXXII/5.

Kassák Lajos, festő

Magyar vitrin

Párizsban legutóbb megnyílt *Geneviève Asse* francia avantgarde festőművésznő kiállítása. Színhelye a *Musée d'Art Moderne*. A tárlat közepén egy teljes vitrint szentelnek *Pán Imrének*, Asse felfedezőjének „Hommage á Imre Pan" címmel. A magyar esztéta együtt írta *Kassák Lajossal* „Az izmusok története" című kötetet.

2.

-: Magyar vitrin

Esti Hírlap, Bp. 1978. ápr. 8.

Kassák Lajos, festő

Csekrás Andrea: A műben a külső föld térképe 2.

Esti Hírlap Bp. 1978 ápr. 6.

Kassák Lajos, festő

megemlítve

—: Beszélgetés Örkény Istvánnal. 182–184.

Látóhatár, Bp. 1977 dec.

Kassák Lajos, festő

megemlíthe.

Bálint Endre: Az igazi emlékezés 191-192

Látóhatár, Bp. 1977. nov.

Korsák Lajos, festő

megemlítve

Elbert János: A szovjet irod. útja hozzánk 83–96

Látóhatár, Bp. 1977. nov.

Kassák Lajos, festő

meg emlékül.

Rónay György: József Attila ifjain – 435 – 441

Jelenkor, Pécs, 1978. máj. XXI/5.

Kassák Lajos, festő

megemlítve.

Takáts Gyula: Verseskönyvről – verseskönyve 281–283

Jelenkor, Pécs, 1978. márc. XXI/3.

Kassák Lajos, Jestő,
író

Szegem lilve

Alföldy Jenő: A „becsukódott Tiszt" költénete
78–81

Jelenkor, Pécs, 1978. január

XXI/1.

Kassák Lajos, festő,
író,

Megemlítve a 18. levélben.
19.

Várkonyi Nándor: Levelek Kovács Endréhez
265-270

Jelenhor, Pécs, 1978 márc.

XXI/3

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

VALÓSÁG
Budapest

1971 FEB

1021

Kassák Lajos

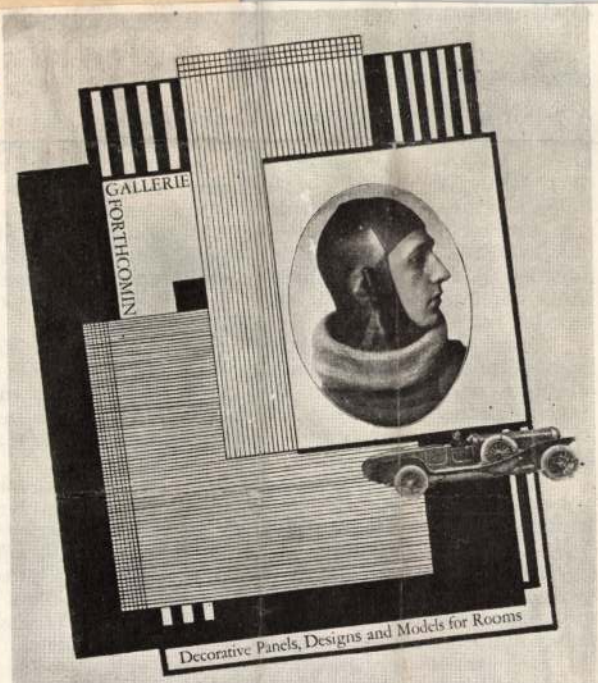

Kassák Lajos:
Kollázs, 1921—25

általánosítható következtetéseke

Hegemónia vagy monopólium

A politika sokban hasonlatos a
feladata új, sohasem hallott el
abban, ha Ady azt mondja: „Eg
dett"? Vagy mi az „új" — elmé
dolgainkat, ez a mi munkánk, és nem is kevés.

Amikor Kádár János egyetlen jelmondatba sűrítette a szocializmus konszolidációjá nak lényegét, ez a mondat sem egy új elméleti igazság megfogalmazását jelentette. Am döntően új benne, az a politikum egyik lényege, a helyzetfelismerés: ezért lehetett az „ak nincs ellenünk, az velünk van" elvének felismerése és megvalósítása Magyarországon a szocializmus történetének egyik mérföldköve.

Aczél György tétele, hogy a marxizmus a jelen körülmények között nem törekszik monopóliumra, hanem a valóságot figyelembe véve a maga hegemóniáját kell megvaló sítania és megszilárdítania, lényegében a Kádár által megfogalmazott elv — így is mond hatnám: a magyar politika súlypontja — más vetületben való megfogalmazása, ideológia kifejtése. S mindkét tétel — pontosabban a tételek mögött levő gondolatrendszer — lényege a lenini út folytatásának lehetősége.

A leninizmus lényege meggyőződésem szerint kettős, mert Lenin nem csupán gyakorlati reálpolitikus volt, aki — mint Gorkij hitte — az elveket formálta az élethez, és semmiképpen sem olyan dogmatikus, aki az életet igyekezett az elvekhez igazítani. A leninizmus a jelen realitásainak *és* a jövőben elérendő céloknak szakadatlan egybevetése, egyiknek a másikhoz való igazítása, de semmiképp sem egyik vagy másik tényező semmibevétele. A valóság Lenin számára nem eszköz volt a cél elérésére, s az eszme nem cél, mely szentesíti az eszközt; a jelenhez formálandó célok s a jövő felé irányítandó valóság ellentmondásos egysége a lenini politika alapképlete.

A hegemónia-elv meghirdetése nemcsak azért lényeges, mert alapja lehet egy reális kultúrpolitikának, mint ahogy az „aki nincs ellenünk, az velünk van" tétele sem csupán egy józan reálpolitika lehetősége, mint sokan hiszik. Eszmei általánosításuk sokkal jelentősebb ennél; elvi leszámolás ez egy veszedelmes illúziórendszerrel, a világ *egy csa-*

Kassák Lajos

1937-ben azzal ez Kassák, hogy Berény érettségét Bernáth és Szőnyi hatásának tulajdonítja egy kiállítási kritika

Takács Józsefe [illegible] az europai művészet.
Művészet, 1976.december - 30.oldal.

Kassák Lajos

Méltatás.

Menyhárt László: A Gresham normativ esztetikája.
Müvészet, 1976.december - 16.oldal.

Kassák Lajos

Méltatás.

Takács József: A Gresham-kör és az európai művészet.
Művészet, 1976. december - 30. oldal.

Kassák Lajos, Jestő

Megemlítve a Szalmás Piroskáról
írt megemlékezésben,

↓

(Jodor): Piroska üzenete 2,

Esti Hirlap, Bp. 1970. szept. 27.

Kassák Lajos, jeté

Kassák-emlékmúzeum

Óbudán, a Zichy-kastélyban készül *Kassák Lajosnak*, a modern magyar irodalom és művészet szocialista elkötelezettségű nagy alkotójának életét és munkásságát bemutató emlékmúzeum. *Csaplár Ferenc*, a Petőfi Irodalmi Múzeum munkatársa, a létesülő múzeum vezetője elmondta: a Kassák-hagyaték kiállítása az íróművész egykori szűkebb pátriájában mindenekelőtt tiszteletadás, ugyanakkor szocialista kultúránk értékes hagyományait ismerteti meg a közönséggel.

A novemberben megnyíló kiállítás Kassákot a dolgozó, alkotó, teremtő embert, vagy ahogy ő magát nevezte: a mesterembert, napjaink szocialista embereszményét mutatja be. Időrendben ismerteti Kassák munkásságát a fizikai munkásként dolgozó, szépirodalommal foglalkozó, folyóirat-szerkesztő, mozgalomszervező, képzőművész, könyv-, reklámtervező Kassák Lajost.

(MTI)

2.

Esti Hírlap, Bp. 1976. szept. 15.

Kassák Lajos, festő, költő

Megemlítve.

(bé): Szengyel könyvkiállítás 2.

Esti Hírlap, Bp. 1976. okt. 21.

Kassák Lajos, Dessb

L.: Egry J.

Gellért G.: Találkozás ... 2.

Esti Hirlap, Bp. 1976. okt. 5.

Kassák Lajos

A Nemzeti Galériában megrendezték Schubert Ernő emlékkiállitását. Vadas József: "Asztal, teritő nélkül" cimmel a művész munkásságát, pályáját és a kiállitást ismerteti. Csók István akkori növendékei közül felsorolja azokat a fiatalokat, akik 1928-ban Kassák Lajos mozgalmához csatlakoztak és megalakitották a MUNKA képzőművész körét. Schubert Ernő, Vajda Lajos, Kepes György, Trauner Sándor, Hegedüs Béla és Korniss Dezső. Ez a hat művész 1928-ban együtt mutatkozott be a Képzőművészek Uj Társasága kiállitásán.
Vadas József fenti cimü beszámolóját lásd: Schubert Ernő nevénél.

Élet és Irodalom, Bp. 1978. dec. 9. XXII. évf. 49. sz. 13. lap.

Kassák Lajos

Kassák Lajos, Bálint Endre, Korniss Dezső, Gyarmathy Tihamér, Deim Pál, Gross Arnold, Kondor Béla, Lakner László, Kass János, Maurer Dóra, Major János, Pásztor Gábor alkotásainak egy-egy reprodukcióját Passuth Krisztina mutatja be -a Pataky-tanulmány folytatásaképpen- az 1945 után grafikai eljárások fejlődésének illusztrálására. A folyóirat más müvészi megnyilatkozásról is beszámol. Megemliti Paul Klee grafikáit, a St. Louis Art Muzeum kiállitásának grafikai anyagát, ezenkivül szerepelnek lapjain James Ensor, Alphonse Mucha, Henri de Toulouse- Lautrec reprodukciói és más külföldi müvészek munkái.

Élet és Irodalom, Bp. 1979. feb. 17.
XXIII. évf. 7. sz. 6. lap.

Kassák Lajos, festő, író

Megemlítve.

Pomogáts Béla: Forma és világszemlélet 60–64.

Tiszatáj, Szeged, 1979. május

XXXIII/5.

Kassák Lajos, festő- és grafikusművész,

Szilágyi Ilona festőművész kiállítása Nagykanizsán látható. – Erről kapcsolatban elmondja, hogy tanulmányait külföldön végezte, emigrációban, Bécsben, az ugyancsak emigránsként ott élő Lütz, Kassák, Bortnyik böztatták a művészt és tanácsokkal látták el.

B. M.: Látogatóban Szilágyi Ilonánál.
Ország Világ, 1979. máj. 9.

Kassák Lajos, festő,
író

Megemlítve.

Schöpflin Gyula: Közélet és magánélet
111–130.

Látóhatár, Bp. 1979. május

Kassák Lajos, Jestő, 1960

Szó van szerepéről

Lázár I.: Képzőműv. krónika 435-441

Jelenkor, Pécs, 1979. május XXII/5

Kassák Lajos és Szőnyi István

voltak az 1945-ben alakult és 1949-ben megszűnt Magyar Művészeti Tanács alelnökei.

Major Máté: A Szabadság-híd díszei

Budapest 1980/6

8.10.

Kassák Lajos, festő

L: Vanga Hajdu Istrán

Türkés S: Vanga Hajdu Istránról három tételben 431-434.

Jelenkor, Pécs, 1979. máj

XXII/5.

Kassák Lajos, festő

Megemlítve

Fülöp Lántó: Embernemlétet és célcháborúcsak 54-73

Alföld, Debrecen, 1979. júl. XXX/7

Kassák Lajos, festő, költő

Megemlítve.

fórum

- : Történelmi jelenidő

49-60

Alföld, Debrecen, 1979. május

XXX/5.

Kassák Lajos, festő,
író

Megemlítve.

[Béládi M.]: Történelmi jelen idő 39-47.

Alföld, Debrecen, 1979. ápr. XXX/4.

Kassák Lajos, festő, író

Megemlítve.

Tanácsi tisztító Károly: Emlékfutam 17–19.

Alföld, Debrecen, 1979. dec. XXX/12.

Kassák Lajos, festő,

ungemlítve

Czine Mihály: Csanda Sándor: Szülőföld és irodalom 86-87

Alföld, Debrecen, 1979. jan.

XXX/1

Kassák Lajos, festő,
író

Megemlítve.

Pomogáts Béla: Mélius József: Kávéház nélkül 74–76.

Alföld, Debrecen, 1979. febr. XXX/2.

Kassák Lajos, festő
író

Megemlítve.

Fehér Imre: Kélpál Árpád és a Ma 25-32.

Jászkunság, kolnok, 1979. márc. XXV/1.

Kassák Lajos, festő

l.: Egry József

Fodor András: Örökségünk: Egry József 729–734

Jelenkor, Pécs, 1979. júl.–aug. XXII/7–8

Kassák Lajos, festő

megemlítve

Ha. Veherdi Lánló: A jelenkor irodalma 461–468

Jelenkor, Pécs, 1979. május. XXII/5.

Kassák Lajos, Pesti

nyomlétre

Bata Imre: Könyvszemle 7.

Népszabadság, Bp. 1979 máj. 29.

Kassák Lajos, Jestő,
író

Megemlítve.

Ébert Tibor: Emil Boleslav Lukač antológiája
63 – 67.

Új Auróra, Békéscsaba, 1978. ám. 78/1.

Kassák Lajos, festő,
író

Megemlítve.

Karol Rosenbaum: A Duna vallomása
54-60.

Új Auróra, Békéscsaba, 1978. ápr. 78/1.

Kassák Lajos. festő- és grafikusművész

a pécsi Modern Magyar Képtár mindig is
súlyponti feladatának tekintette, a Kassák
Lajos köré csoportosult progresszív, antimi-
litarista művészek, az aktivisták anyagá-
nak publikálását. Ehhez a szellemi közösség-
hez tartozott a fiatal Uitz is, a tízes évek má-
sodik felében. Halottak rá aktivista pozí-
ciói mindenekelőtt Nemes Lampérth és Kmetty,
de főként személyes szuggesztivitásával Kassák.

Ronay Ferenc: Uitz Múzeum Pécsett.
Művészet, 1949. jan.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 340-726
1979 MÁR 18

SOMOGYI NÉPLAP.

Kassák Lajos, grafikusművész

1921

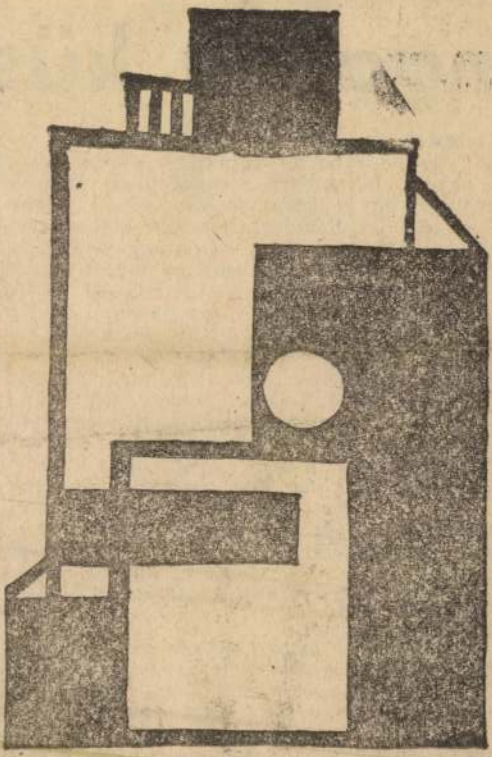

Képarchitektura. Kassák Lajos linómetszete (1923.)

angadók küsz

is a kifejezés: a
larúgó csapata
löntő napok kö-
sorsolás úgy
két hét alatt a
k mindent el-
gadót vív. Csak
kelés után lehet
spontra jutni,
szinte behoz-
t szerzett. Ép-
következő mér-

kőzéseken alakulhat át a tabella. A pécsiek előnye akár nullára zsugorodhat. Ehhez azonban a Rákóczinak olyan huszáros tetteket kell végrehajtania, amit egy bajnokjelölttől bizonyára joggal elvárhatunk. Ma a Győri MÁV DAC, jövő vasárnap pedig Pécsen a PVSK ellen kell sikerrel szerepelnie. Vajon képes-e erre a jelenlegi csapat? A Rákóczi bizony nem kápráztatta el eddig a közönséget az idén játékával, és pontokban sem hozott annyit, amit hívei tőle elvártak. Idegenben folytatódott a döntetlen dömping, és itthon a Szekszárd védelmét egyszer sem tudta feltörni. Kétségtelen, hogy a Rákóczi ennél többre képes.

Azért az eddigi eredményekre lehet némi magyarázatot találni. Kétségtelen, hogy ennyi sérülttel egyetlen konkurrens sem »dicsekedhet«, mint a somogyiak. Ime a lista: Ágfalvi, Duschák, Marcsok, Czabula, Boros. Egy egész támadósor! Ehhez jött

ásban

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 340-726

Kassák Lajos
grafikusművész

SZOLNOK MEGYEI HÍRLAP
1979 JAN 10.

1021

„Szétosztottam magam..."

Kassák emlékkiállítás Karcagon

A kiállítás egy részlete

Kassák Lajosnak sikerült visszafordítania a magyar művészetben fátumként élő gyakorlat irányát: nem kapott vagy összefoglalt, hanem adott, és az összefoglalást vagy továbbfejlesztést másokra bízta — írja tíz évvel ezelőtt rendezett Kassák életműkiállítás katalógusában munkásságának egyik legértőbb ismerője.

A karcagi kiállítás ugyan nem lép fel az összegzés igényével, de lényeglátó keresztmetszetet ad Kassák szerteágazó munkásságáról. A tárlat rendezői nagyon dicséretes módon arra törekedtek, hogy — logikus vonalvezetéssel — összetett módon mutasság be Kassákot, az irodalmárt és a képzőművészt. A dinamikus betűmontázsokból — a dadaizmus kora — értően vezeti a nézőt ez a tárlat az elmúlt évtizedekben készült konstruktivista alkotásokig. A karcagi Galériában látható művek egy része a művész — jórészt még kiállítatlan — hagyatékából került ki, — s ez is növeli a vállalkozás értékét, de találunk az 1921-es, bécsi Galéria Würtle-beli és az 1960-as párizsi — Galerie Denise René — tárlat anyagából is értékes szemelvényeket.

Igen jó ötlet volt a rendezők részéről, hogy Kassák költői, írói és szerkesztői munkásságának főbb vonulataiból is kiállítottak, ám a lényeg mégis a képzőművészeti anyag. Ezt nem valamiféle értékelő szembeállításként szögeztük le, csupán azért, mert míg Kassák irodalmi munkássága — ha nem is kellőképpen — ismert a közvélemény előtt, a rajzok, a színes grafikák, a collega-ok és festmények alkotójának megérdemelt elismerésében kiállítást látogató közönségünk még csak most teszi meg az első lépéseket. A közvélemény alkotta összefoglalás tehát még tényleg a jövő dolga.

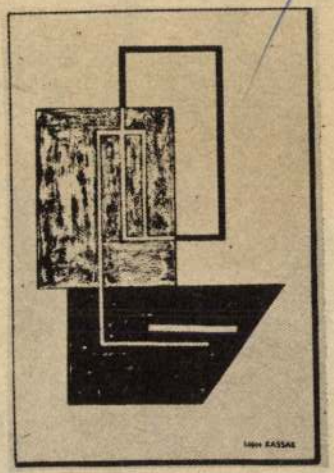

Kompozíció IV. (1952)

A nagy érdeklődéssel kísért kiállítást Fajó János festőművész nyitotta meg, a Déryné Művelődési Központ — Toth István szerkesztésében — egyszerű, ám igen hasznos füzetecskét jelentetett meg az alkalomra, amely hisszük, hogy sokat segít a látottak megértésében.

A tárlat e hó 21-ig tart nyitva.

— ti —

ENERGIA FELÜGYELET

Állítsa tavaszra a kályhát.
Nem a rekkenő hőség, hanem a tavaszi 20°C az ideális.
Kevesebb, de kellemesebb.

(27.)

összeállított csillár egy német

A TÖRÖKSZENTMIKLÓSI
BAROMFIFELDOLGOZ

HUNGAVIS

KÖZGAZDASÁGI OSZT
ÉS BELSŐELLENŐR MU

Pályázati feltétel:

a közgazdasági osztály
közgazdasági tudomány
3 év gyakorlat.
A belsőellenőri munkak
5 év gyakorlat vagy kö
mérlegképes könyvelői

Lajos Kassák 1021
THE TIMES
1972. XI. 3.

HUNGARIAN MUSIC OVER THE PAST TWENTY-FIVE YEARS

A survey by György Kroó

Independent and original Hungarian music as such emerged in the history of 20th century European music with the works of Bartók and Kodaly. This applies in two ways. It was these two masters who collected genuine Hungarian folk music and introduced it into the concert halls—and it was they who created a modern idiom of art music that was typically Hungarian and their own at the same time; music that was based on Hungarian and Eastern European folklore. That process occurred between 1900 and 1920.

The significance and world fame of Bartók and Kodaly made it difficult for the post-Second World War generation of Hungarian composers to establish their names in international musical life: in the decade between 1945 and 1955 Bartók and Kodály cast a shadow on Hungarian music. That tradition, however, worked on two specific planes while the official aesthetic norms of that decade gave the green light for only one of them.

Bartók's work with its predominantly instrumental character, its broad horizons that encompassed all that was new in music, and its experimental nature always ready to absorb new phenomena made it difficult to grasp and indeed rendered it suspect. Kodaly's oeuvre, on the other hand, as a result of the predominance of vocal compositions, as well as the classical character of his style, the conservatism of his idiom free of all foreign influences and the patriotic-historical-evocative tone of his works, created a school. This is literally true. Bartók practically never taught composition and died in 1945. Kodály had the whole nation as his pupil and the composers of the 1940s and 1950s were educated and brought up almost without exception under his personal supervision or at least under his spiritual and artistic influence. Kodály formulated his programme in the following manner: "let us bring art closer to the people and the people closer to art". Later on, he launched the slogan "May music belong to everyone!" The social set-up of the new Hungary opened the door wide to the realization of that programme. In fact, the ruling aesthetic taste and demands which in theory meant romantic folklorism, in practice resulted in the recognition of Kodály's style as the only possible one.

Although talented composers, such as Ferenc Farkas, Ferenc Szabó, Endre Szervánszky succeeded in writing some individual works of lasting value even within the framework of the typical mass genres, the cantata, oratorio, suite, serenade and divertimento, that decade was on the whole characterized by epigonism. The individual means of expression in Kodály's works of the 1910s and 1920s became stereotypes in the hands of his followers. In accordance with the official approach to music which expected composers to write works easily understandable by the man-in-the-street, a conservative trend of composition held sway.

Sandor Balassa: Requiem for Lajos Kassak—score.

The preconditions of a new period began to emerge as from 1955. Insularity and narrow-mindedness in musical orientation were eliminated. Hungarian composers established contacts with the centres of new music and its major figures; a stream of scores started to flow into the country, aesthetic norms were modified and rethought and it became possible for composers to go their own particular ways following different trends and engaging in experiments. The Second Viennese School and Stravinsky's new works were studied with great care and attention. Bartók was rediscovered, especially those of his compositions which in their time had been closest to the avant-garde and employed certain technical processes and types of sound which were still topical in 1960. At the same time, Hungarian composers tried to make up their backlog in the latest composition techniques, which was a direct consequence of their isolation. That was the second great trial of strength for new Hungarian music, this time not in the spirit of Kodály epigonism—but in that of international fashions. Techniques became a central issue; dozens of etudes were composed—though the quality was always high, for the spirit of the Kodály school was still observed in that respect. Interest in cantatas, oratorios and large-scale symphonic works dropped considerably and turned towards smaller instrumental ensembles and chamber music. Although most composers failed to initiate radical changes and preferred a compromise between old stylistic elements and new technical processes, certain hopeful signs of a broadening of the musical horizon appeared as early as 1959. First of all, it was the prominent representatives of the oldest generation who found their way back to the freer expression of their youth (Symphony No. 4 by Pál Kadosa, Cantus Pannonicus by Ferenc Farkas, String Quartet No. 2 by Ferenc Szabó). In the person of György Kurtág, there appeared the first Hungarian composer of the Boulez-Stockhausen generation who stepped out of the sultry atmosphere of workshops and became a poet in the new idiom. A spiritual heir to Webern, Kurtág once again raised Hungarian music to a European level. The two composers are linked by a highly concentrated style, the puritanism and economy of expression, as well as eruptions of emotion, volcanic manifestations of passion, and the pathos of a principled opposition to the frivolity, commercialism and superficiality of the world. Kurtág's chef d'oeuvre, a "Concerto" for soprano and piano based on the text of a 16th century Hungarian preacher, was completed in 1968.

Records of Hungarian works awarded prizes by the Composers' Rostrum. The first recording in the Unesco series.

Around and behind Kurtág there grew up slowly a new generation of composers—some of them the pupils of music schools in Rome and Paris and visitors to the festivals of Darmstadt and Warsaw. Roughly as from 1963-65, the exclusive preoccupation with techniques began to be supplemented by an orientation towards tradition. After a period of succumbing to international fashions, there developed once again an inner need for a national-popular attitude and a contact with the public—or at least with young people. Acoustic experiments never really caught on through a lack of studios, and the most talented composers showed no interest in electronic works. A specific Hungarian eclecticism had instead begun to emerge through the combination of new international techniques with Hungarian couleur locale, gypsy or folk-like ornamental melodies and rhythms retaining the inflection of Hungarian speech. There was a simultaneous increase in the number of vocal compositions as an indication of strengthening ties between music and literature, music and the stage as well as music and history. Perhaps it is true to say that the attentive listener can discern the outlines of a new Hungarian school of composers.

The broader orientation of Hungarian music of the theatre has been brought home to the world through the works of Emil Petrovics (C'est la guerre, Lysistrate, Crime and Punishment) and Sándor Szokolay (Blood Wedding and Hamlet). Works by Attila Bozay, Zsolt Durkó, Rudolf Maros, István Láng and András Szöllösy are performed with increasing frequency in concert halls and broadcast on the radio. Bozay has attracted attention with his settings of poetry with their natural melodic invention, while Láng, in his cantatas, displays an original talent in his dramatic approach to the text. Maros tries to bring the euphonic ideals of the 1960s closer to the public. The harmony of colour, melody and form has been created by Zsolt Durkó, the most prominent figure in the post-Kurtág generation as well as by András Szöllösy (b. 1921). All four of them have attracted attention at UNESCO's International Rostrum of Composers in Paris. In 1970, András Szöllösy's Concerto No. 3 was selected as the most distinguished work. In 1971, "Legenda", a choral composition by Sándor Balassa was included among the best works and 1972 brought another major Hungarian success: Balassa's Requiem won the coveted title of "Composition of the Year". It was through these composers and these works that Hungarian music has taken its place in the international vanguard. The music of the period which had started with a reassessment of Bartók's technique, blossomed out in the wake of understanding and following his creative spirit and his conduct as a composer. The Hungarian composers, having passed their second apprenticeship, do not aspire to festival honours any more, nor do they wish to compete at all costs with the most fashionable stylistic trends. Hungarian composition goes its own way keeping pace with international development but primarily heeding an inner, more genuine sound. Bartók's words uttered in 1930 are not being forgotten: "I don't reject any influence, be it . . . from any . . . source. The source must only be pure, fresh and healthy!" That idea applies to musical styles and artistic values—and it also reflects a moral character. Responsibility for tradition, the demands of today and tomorrow. Responsibility for Man, one that great humanist art has always avowed. That is also what the Hungarian composers of today are prepared to bear.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRADÓ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

VIGILIA
Budapest

1977 NOV

Kassák Lajos

1 9 7 7
november

1021

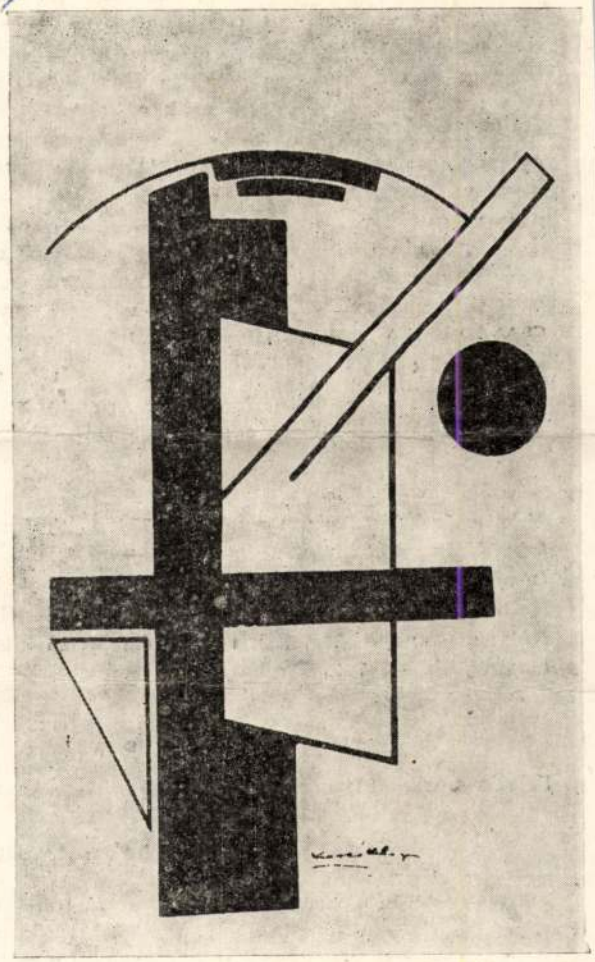

Kassák Lajos munkája
(Vattay Elemér reprodukciója)

H B. Róbert László — — — —
RÓBERT LÁSZLÓ Tisztelendők. A párbeszéd (fordította *Karsai Lucia*)
VAS JÓZSEF Mik azok a hiteleshelyek?
ALBERTINI PÉTER A rózsa. Mohács (versek)
REMSEY GYÖRGY Moiret Ödön művészete
KUBINYI FERENC A címer — — — — —
RÓNAY GYÖRGY A párduc és a gödölye (r
FÁBIÁN DÁNIEL József Attila és Szabó I
VASADI PÉTER Üzenet — — — — — —
DRÉGELY VILMOS Emlékezés P. Rácz János
CSANÁD BÉLA Dies Irae, József vagyok
K É P E K A hátsó II. borítón és a 7 műveinek reprodukciói, a *Béni* grafikája

NAPLÓ

Mihály András: Korunk zenéje — 776; *Tóth Sándo Síki Géza:* Mit tehet a költő? — 779; *D. I. Dévényi Iván:* Maxim Gorkij levele Dunkel No Kakukkfészkek — 784; *Tájékozódás* (Történelmi emigrációban) — 786; Zsinatutáni értelmező kisszó *lomjegyzék* — 791.

Felelős szerkesztő: RÓNAY GYÖRGY

Laptulajdonos: *Actio Cat*

Szerkesztőség és Kiadóhivatali ügyintézés: Budapest V., 173-933. Postacím: 1364 Budapest, Pf. 111. Terjeszti. előfiz kiadóhivatala, árusítja a Magyar Posta is. A Vigilia hazai előfizetések külföldre: Posta Központi Hírlapiroda Postacím: 1900 Budapest. Külföldön terjeszti a Kultúra Vállalat, H-1389 Bpest, Pf. 149. Nyugati országokban az vagy ennek megfelelő összegű más pénznem. Átutalhat 1850 Budapest) a Kultúra 024-7. sz. csekkszámlájára. f gilia című lapra vonatkozik. A szocialista országokban ban is. Egyes szám ára: 12,— Ft. Előfizetés: egy évre: évre: 35,— Ft. Megjelenik minden hónap

1977. szeptember 7. Kossuth 17,o7 VGné

Vigyázat: hamisitvány!

- Müvészettörténész k mondják, hogy Rembrand kb. 6-8oo képet festett élt ben. És ezek közül 3 ezer van az Egyesült Államok gyüjtőinek tulajdonában. Szóval lehet, hogy több hamisitvány van a nagyvilágban, mint ahanyi valódi alkotás? Ezen tálán nemis érdemes különösebben gondolkodni. Ehhez minden klőtt egyértelmüen megkellene határozni, hol a határ a valódi, a hamisitvány vagy a csak meghamisitott között. Egyáltalán, a munka vagy a tárgy valódiságát számit és milyen arányban? Mikor szünik meg valami korabeli lenni? Hány százalékban hagyhatja figyelmen kivül idegen kéz vagy anyag nyomát mondjuk képzőmüvészeti vagy iparmüvészeti alkotás? Lényegében a ránszánáz kor ótá kap egy nagyobb hangsulyt a müvész személye. De egyéniség bélyegét mikor, mi éltál, hogyan visli a mü? Azt hiszem inkább csak a kérdőjeleket lehetne szaporitani, mintsem a megnyugtató válaszok sorát.

- Vannak olyan magyar festők, akiknek magas kereskedelmi értékük van Nyugat-Európában, ilyen pl. Bortnyik és még sokkal inkább ilyen Kassák Lajos. Hát ami a hamisitott Bortnyikokat és Kassákokat illeti, abból nagyon sok van forgalomban Nyugat-Európában.

- Hol?

- Németországban van egy galéria, a Gmosinska Galéria, az kimondottan a Közép-Európai festőkre szakosodott, az az ő anyagukban is komoly mennyiségü hamisitott Kassák van.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1977 10

VIGILIA
Budapest

Kassák Lajos

1021

Kassák Lajos munkája
(Vattay Elemér reprodukciója)

VASADI PÉTER Ecetfa — — — —
MIHÁLY LÁSZLÓ Pihenő (vers) — — —
KÉPEK *Mártha Albert* illusztráci
rítón az alsózsolcai rk. t

A VIGILIA BESZÉLGET
Buda Bélával *(Hegyi Bél*

NAPLÓ

Csikesz Ferenc: Kiss Ernő aradi vértanú sírja próza — 707; *Tóth Sándor:* Liszt: Missa Sole *Németh Lajos:* Kiállítás egy magángyűjtemén muzsika öröme — 711; *D. I.:* Szentendrei és Nagy magyar előadóművészek és tehetségek — — 715; *Siki Géza:* Pázmány Péter első latin *nyelvű tartalomjegyzék* — 718; Zsinatutáni *Tájékozódás* c. rovatunk az I. borítón.

Felelős szerkesztő: RÓNAY GYÖRGY

Laptulajdonos: *Actio C*

Szerkesztőség és Kiadóhivatali ügyintézés: Budapest V. 173-933. Postacím: 1364 Budapest, Pf. 111. Terjeszti, előfi kiadóhivatala, árusítja a Magyar Posta is. A Vigilia Hazai előfizetések külföldre: Posta Központi Hírlapirod Postacím: 1900 Budapest. Külföldön terjeszti a Kultúr Vállalat, H-1389 Bpest, Pf. 149. Nyugati országokban az vagy ennek megfelelő összegű más pénznem. Átutalha 1850 Budapest) a Kultúra 024-7 sz. [illegible]

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRMONDÓ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-796

VIGILIA
Budapest

Kassák Lajos

1977 JUL

július

1021

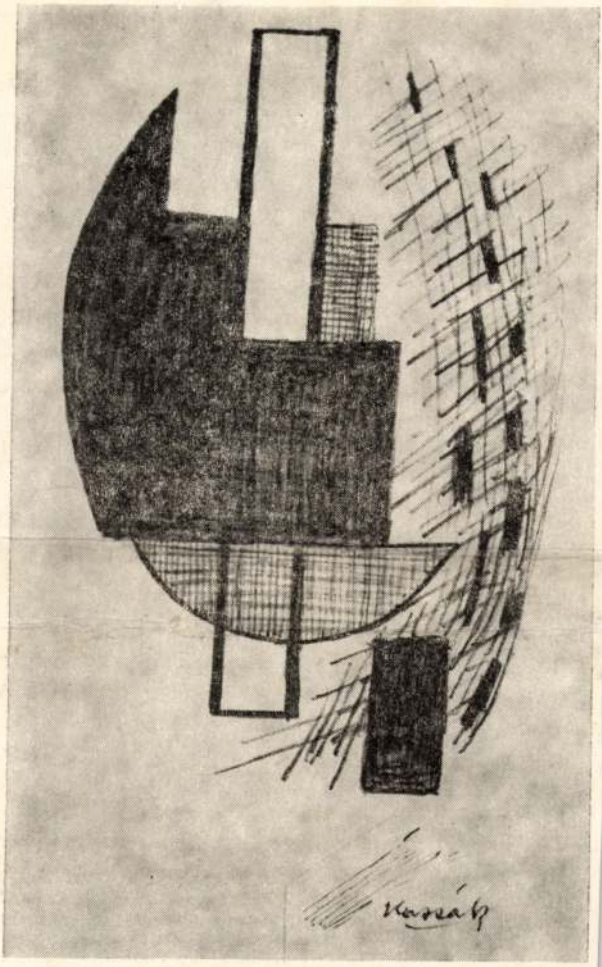

Kassák Lajos munkája
(Vattay Elemér reprodukciója)

fordítása) — —
KOVÁCS SÁNDOR IVÁN Budai Parmenius István, humanista költő —
RADNÓTI SÁNDOR A rom. Egy téma és egy
VASADI PÉTER Versei — — — — —
TAKSONYI JÓZSEF Mohács után — — —
GALAMBOSI LÁSZLÓ Virrasztás megmaradásér
FODOR LÁSZLÓ Versei — — — —
BORSY KÁROLY Klimó György — — —
K É P E K *Karátson Gábor:* Zsámbé fotója a hátsó külső

A VIGILIA BESZÉLGET
Kézai Bélával *(Hegyi Bé*

NAPLÓ

Siki Géza: Pergő évek — 494; *D. I.:* Új képzőm Beethoven összes szimfóniái Ferencsikkel; Viv *T. S.:* A reneszánsz Erdélyben (1560—1600) — Mózes-operája — 501; *Tájékozódás* — 502; *Ideg*

Felelős szerkesztő: RÓNAY GYÖRGY

Laptulajdonos: *Actio C*

Szerkesztőség és Kiadóhivatali ügyintézés: Budapest V 173-933. Postacím: 1364 Budapest, Pf. 111. Terjeszti, elő kiadóhivatala, árusítja a Magyar Posta is. A Vigilia Hazai előfizetések külföldre: Posta Központi Hírlapirc Postacím: 1900 Budapest. Külföldön terjeszti a Kultú Vállalat, H-1389 Bpest, Pf. 149. Nyugati országokban vagy ennek megfelelő összegű más pénznem. Átutalh

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

VIGILIA
Budapest
Kassak Lajos
1977 12

1977
december

1021

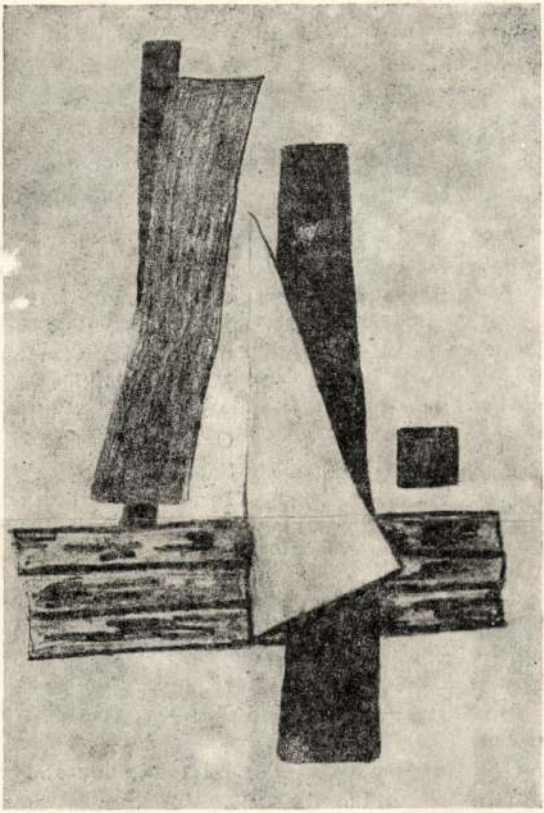

Kassák Lajos munkája
(Vattay Elemér reprodukciója)

borítón *Gancz Miklós f*

ISTEN ÉS ÉN

A Vigilia körkérdésére vá
Zsuzsa, Berki Viola, B
Dankó Iván, Dienes
Gyula, Gancz Miklós,
Hernádi Gyula, Karinth
nyi Grácia, Kósa Györg
Mészöly Miklós, Moser
András, Páskándi Géza
György, Róbert László, S
Sőtér István, Szabó Mik
Piroska, Szentkuthy Mik
Gábor, Vasadi Péter, W
(H. B.) — — — —

Felelős szerkesztő: RÓNAY GYÖRGY

Laptulajdonos: *Actio*

Szerkesztőség és Kiadóhivatali ügyintézés: Budapest V
173-033. Postacím: 1364 Budapest, Pf. 111. Terjeszti, elő
kiadóhivatala, árusítja a Magyar Posta is. A Vigili

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1977 5
IRODALMI SZEMLE

Kassák Lajos 1/.
1921

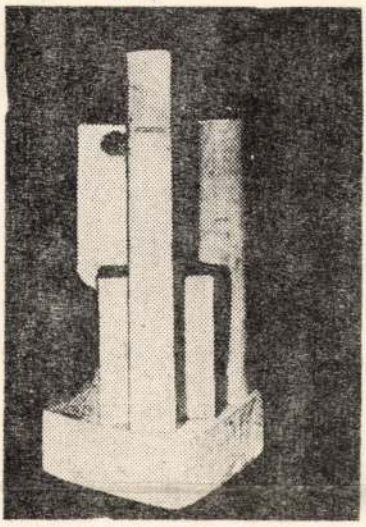

Kassák Lajos
Szoborkonstrukció, 1922

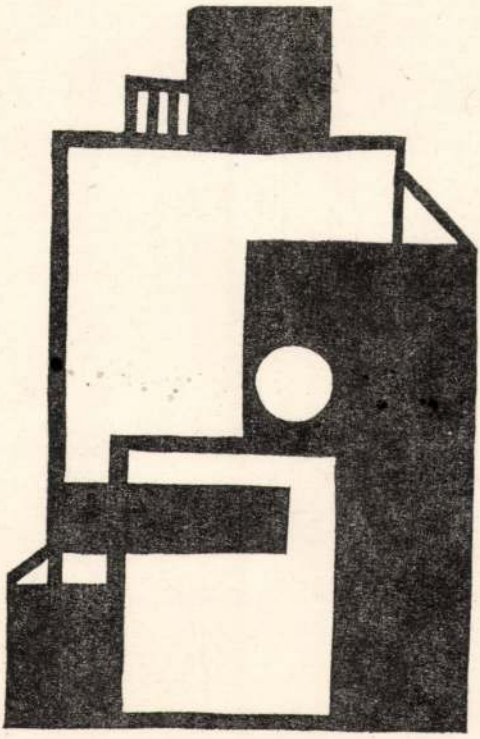

Kassák Lajos
Képarchitektúra, 1922

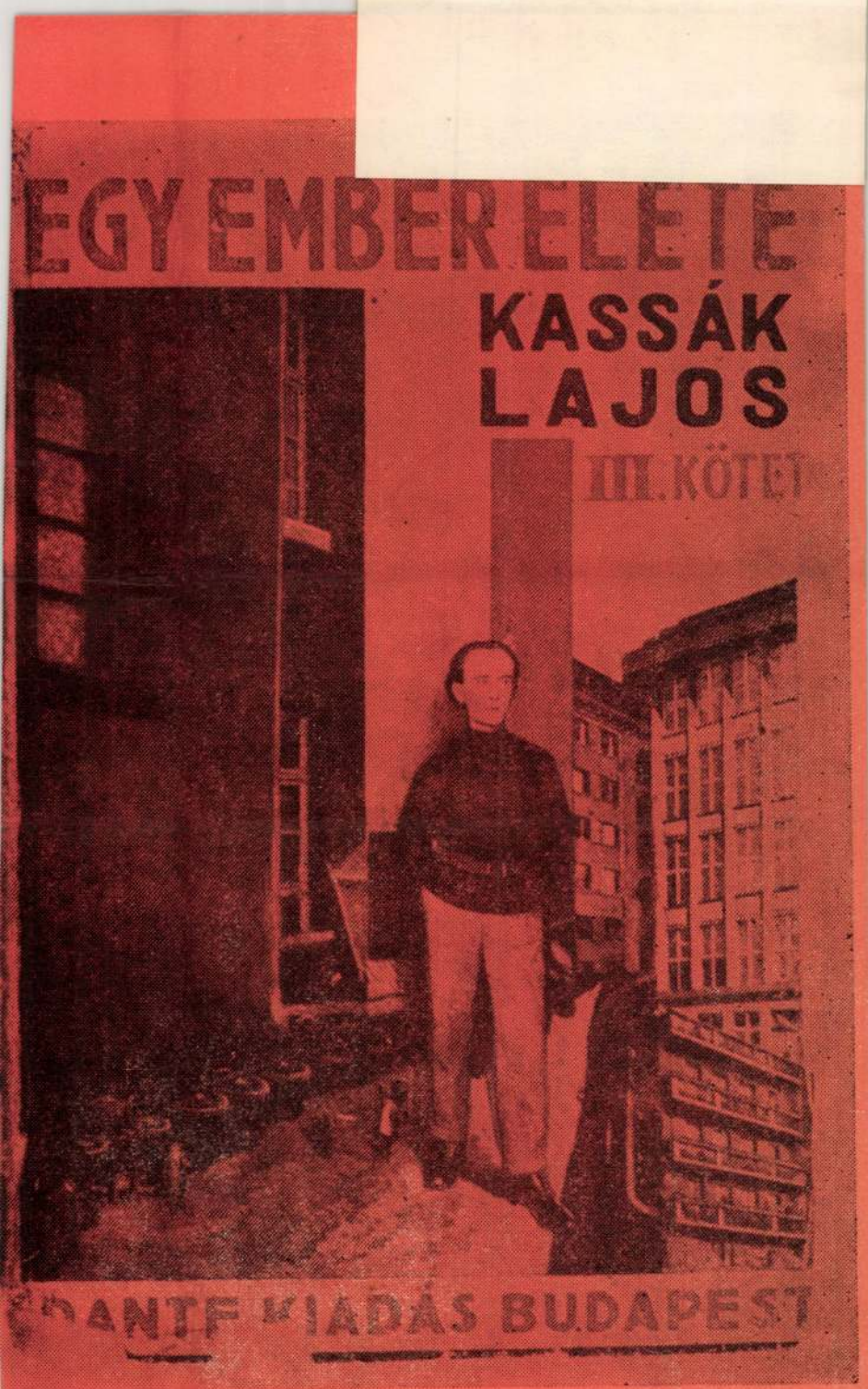

assák önéletirásának régi kiadása. A könyv ajánlott példány, a dedikáció övege: „Rudinak figyelmeztetésül a külsőségek ellen. Szocialistának lenni ınyi, mint útban lenni az emberideál felé. A szocializmus építőeszme. A szo-alista nem rombolásaiban, hanem alkotó képességeiben fejeződik ki. Csak győzelemért érdemes élni. De az igazi győző előtt nincsenek legyőzöttek . . .”

1021

1977. julius 22. Kossuth 12,00 Áné

Déli Krónika

- Budapest, III., Bécsi ut 98. Kassák Lajos emléktábláját helyezték el ma délelőtt e ház falán. Bánki Ilonát hallják.

- Az emléktáblán ez olvasható: E házban élt és alkotott Kassák Lajos iró.
A mondat itt véget ér. Való igaz, nem várható el egy emléktáblától, hogy mint egy lexikonban minden szerepeljen rajta amit arról az illetőről tudni kell, akinek állitották.
Ami elsősorban hiányzik az uj tábláról, az e szó, képzőmüvész. Ez pedig olyan ember neve mellől maradt el, akinek a képei ott vannak a párizsi Modern Muzeumban, és megannyi európai képtár falán. És Kassák Lajos nemcsak iró és képzőmüvész volt, hanem költő is és szervező. Müvészeti csoportok és folyóiratok szervezője. Az utóbbiak közül elég csak a Ma-t emliteni,
Kassák Lajos nagyon mélyről indult. Mégis ő volt, aki a magyar müvészet hagyományos megkésettségét behozva elsőként került a világ müvészeti élvonalába. Sohasem tagadta meg magát, multját, indittatását. Mindig az anyaghoz tért vissza. Mint ahogy az emléktábla idézi sorait: "Szétosztottam magam és megbonthatatlan maradtam, a kemény nyersanyaghoz hasonlóan."

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776
1977
9

VIGILIA
Budapest

Kassák Lajos

1977
szeptember

1021

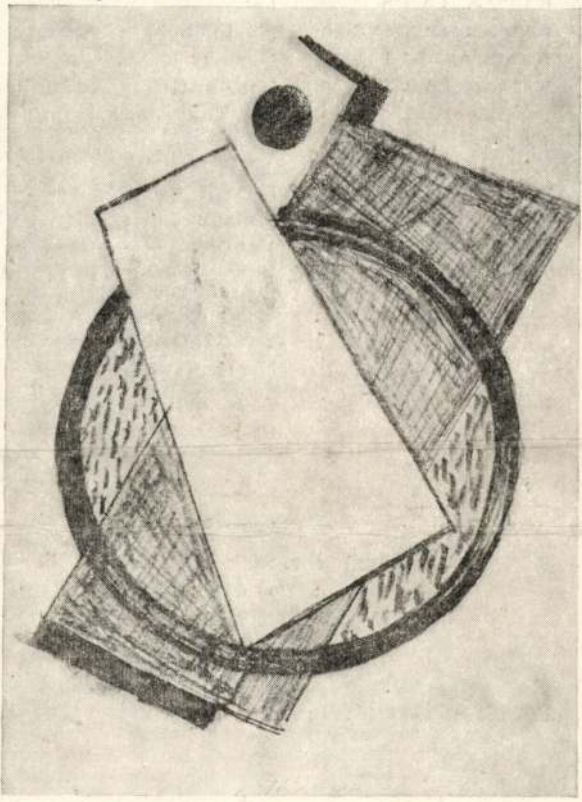

Kassák Lajos munkája
(Vattay Elemér reprodukciója)

Kassák Lajosné: **Naplórészletek** — Kassák Lajos **levele Sík Sándorhoz** — Rónay László: **Kassák mércéje** — Dévényi Iván - Sík Csaba - Vidor Miklós: **Kerekasztal beszélgetés Kassák Lajosról** — Kassák Lajos **hét levele**

KASSÁK LAJOS	Levele Sík Sándorhoz
KASSÁK LAJOSNÉ	„Hold, hold, egyszer te i
GRAIN ANDRÁS	Versek Kassák Lajosnal
KASSÁK LAJOS	Levele Grain Andráshoz
	KEREKASZTAL-BESZÉL LAJOSRÓL (Dévényi Iv
RÓNAY LÁSZLÓ	Kassák mércéje — — -
DÉVÉNYI IVÁN	Kassák Lajos hét levele
FALU TAMÁS	Versei — — — — — -
EDITH STEIN	A Märisch-weisskircheni zsidó család élete" cím fordítása) — — — —
BALÁSSY LÁSZLÓ	Versei — — — — —
KÉPEK	A műmellékleten, valami magyar templomokról é *Réti Zoltán* Gyászhír c. oldalon; Kassák Lajos ar oldalon.

Tájékozódás című rovatunk a hátsó II. borító a 647. oldalon.

Felelős szerkesztő: RÓNAY GYÖRGY

Laptulajdonos: *Actio C*

Szerkesztőség és Kiadóhivatali ügyintézés: Budapest V 173-933. Postacím: 1364 Budapest, Pf. 111. Terjeszti, elő kiadóhivatala, árusítja a Magyar Posta is. A Vigili Hazai előfizetések külföldre: Posta Központi Hírlapirc Postacím: 1900 Budapest. Külföldön terjeszti a Kultú Vállalat, H-1389 Bpest, Pf. 149. Nyugati országokban vagy ennek megfelelő összegű más pénznem. Átutali 1850 Budapest) a Kultúra 024-7. sz. csekkszámlájára, gilia című lapra vonatkozik. A szocialista országokb ban is. Egyes szám ára: 12,— Ft. Előfizetés: egy évi évre: 35,— Ft. Megjelenik minden hónap

2110-77. Fnyv. 5. t. — F. v.: P

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

BÁNYAGÉPGYÁRI FÓRUM

1974 JAN 1

Kassák Lajos
1021

Kassák Lajos:

Testvéreink

A bányászok lelkét
különös egyenruha takarja.
Hős családfák leszármazottjai
Szánalomra méltó
és dicsőséggel övezett
kincskeresők.
megajándékoznak bennünket
a sötétség
fekete gyümölcseivel
melyekben a tűz magvai rejtőznek.
Leggyakrabban télidőben gondolunk rájuk
szinte látjuk görnyedt hátukat
arcuk veritékgyöngyeit
s vannak öregasszonyok
akik imát mondanak értük
mások fegyvert fognak, hogy segítsék őket harcaikban
melyeket a konok szegénység kényszerít rájuk.
Csákány
és lámpa a védőszentjük
valamint mesterségük címere.
Olykor látom őket a fényben
asszonyuk és gyerekeik között,
s ha szomszédaikkal találkoznak
azt mondják jó szerencsét.

Megi
százhet
a siker
életünk

Túl a karácsony adni-kapni, örömet szerezni-örülni hangulatán s innen még a szilveszter pezsgős-víg napján motoz az emberben a gondolat: no barátom, csináljuk meg a számvetést. Az évvégit. Mivé, hová, mennyivé lettek az újévi fogadalmak, tervek? Az egyenlegből aztán az jön ki, hogy az ember egy percig perben-haragban van magával be nem váltott, meg nem valósított igéretei miatt. Aztán győzködik, érvel: mégsem lehet ezért háttal állni a világnak, s különösen magunknak nem. Mert ebből következik — kitérés a könnyebb ellenállás felé — a gyomorfekély, a magasvérnyomás, a cukorbetegség. Nyugtatjuk magunkat — a mikrovilág megváltókat (mint kutya a vizet) lerázza magáról a világ. Csak a közösségben élő, az együtthúzót szíveli el, érti meg, segíti.

Majd jövőre! Ebbe kapaszkodunk. Igen, kell, hogy tervezzen az ember együtt a családdal, a baráttal, a munkatárssal. Ez viszi előre. A tenniakarás a más ügyéért.

Igaz, az sem árt, ha évközben is forgatjuk „fogadalmaink, terveink" határidő-naplóját. Akkor év végén nem marad jövőre halasztott — változni — s változtatni akarás.

Nem ilyen előszót akartam írni a „Visszanézőben" elé, de a karácsony-szilveszter hangulat a krónikást is „eltéríti". Aztán meg: ez az egész oldal, a számok, a nyilatkozatok, a visszaemlékezések, eredményeink, gondjaink beszélnek magukért.

Újévi köszöntőjében vállalatunk vezérigazgatója vázolta azokat a gazdasági célokat, amelyeket az 1973-as évben az OBV dolgozóinak meg kell valósítani. A termelési volumenünk alakulásáról többek között a következőket írta: *az 1973. évi átmenethez szükséges anyagellátási feltételeket megalapozottnak mondhatjuk... Továbbra is kiemelt feladat a készletek mobilizálása, a feleslegek feltárása és hasznosítása. Ennek érdekében az első negyedév során ki kell munkálni a feleslegek keletkezésének okait, intézkedésekkel meg kell akadályozni az immobil készletek keletkezését... Szükséges fokozni erőfeszítéseinket az új gyártmányprofil kialakítása érdekében, mert a következő években még további igény csökkenés várható hagyományos termékeinkből.*

Tervek 1973-ban

A termelési terv teljesi-

tak, mert a külföldi szerléseken dolgozó munkásink nemcsak világot látta művelt ségüket gyarapítóták, hanem megtanulták új technikát, nyelveket s játítottak el, szakmai tpasztalatokat gyűjtötte Külkereskedelmi kapcslataink tovább fejlődte Csehszlovákiával, NDval a Szovjetunióval. Tálati elképzelések, tőkés-országokban, valamint a vol-Keleten hasznos szelések, komplett berendesek szállítása.

„Állandó profilt szere új gyártmányokkal" cícikkünkben a hidrauli gumivulkanizáló prés, filmbepárló és a rakfelrakó útjáról, szerepről számoltunk be. Terszetesen a jövőben is nfigyelemmel kísérjük gyártmányaink útját.

Január jó startnak i kezett. A párt-végreha bizottság értékelte, javataival kiegészítette az Kkomplex intézkedési ter

1021

BIURO WYCINKÓW PRASOWYCH

Prasowe Wydawnictwo Dokumentacyjne RSW „P-K-R"

Warszawa
Pl. Starynkiewicza 7
Tel. 28-59-59

GŁOS ROBOTNICZY
Łódź, ul. Piotrkowska 96
A Lajos Kassak
wydanie
50 3-03-1977
Nr ..... z dn. .....

ŚWIATO MALOWANE

SZTUKA WĘGIERSKA W WARSZAWIE

Podróżujemy na Węgry dużo i chętnie, w związku z czym statystyczny Polak winien znać ten kraj — wina, forinta i gościnnych „bratanków" — równie dobrze, jak i mazowieckie równiny. Tenże jednak statystyczny rodak gorliwie zwiedza w Budapeszcie tamtejsze sklepy, magazyny i domy towarowe, pozostawiając takie przybytki, jak muzea, galerie oraz wystawy innym, mającym więcej czasu. Byłem wielokrotnie w różnych węgierskich muzeach, byłem też w wielu galeriach. Tylko dwukrotnie jednak udało mi się posłyszeć tam polską mowę, podczas gdy na ulicach Budapesztu polszczyzna kwitnie naprawdę bujnie i często. O tych sprawach pisał zresztą niedawno A. Makowiecki na łamach „Odgłosów".

Z tych to pewnie względów — i wbrew statystycznym pozorom — kultura i sztuka węgierska są u nas znane słabo i przypadkowo. Dobrze więc, że w warszawskim Pałacu Kultury i Nauki mamy właśnie wystawę współczesnej plastyki węgierskiej — rzeźby, malarstwa, grafiki. Kilkadziesiąt prac 36 autorów, reprezentujących starsze i średnie pokolenie tamtejszych plastyków — wielu zresztą już nieżyjących. Przy takiej reprezentacji (najstarszy twórca ur. w 1887 roku, najmłodszy — w 1935 roku) jest to zaledwie część prawdy o współczesnej sztuce węgierskiej. Ale — na co zwraca uwagę wyborny znawca Węgier, znany dziennikarz Tadeusz Olszański — obyczaj węgierski każe uważać wszystkich, którzy nie przekroczyli, dajmy na to, czterdziestki, za młokosów i gołowąsów, dopiero rozpoczynających liczące się życie. Dzięki temu mamy na wystawie w Pałacu Kultury i Nauki więcej klasyków niż tzw. wschodzących nadziei sztuki węgierskiej. Są to jednak plastycy, którzy w historii sztuki się liczą. Choćby **Lajos Kassak** — klasyk międzynarodowej awangardy, reprezentowany dwoma obrazami oraz najwybitniejszy, współczesny rzeźbiarz tego kraju — **Jeno Kerenyi**; ktoś w rodzaju naszego Dunikowskiego, jeśli idzie o ilość postawionych pomników. Trzy rzeźbki innego klasyka **Pala Patzaya** — równie popularnego, jak Kerenyi autora pomników — to wydanie XIX-wiecznego jeszcze akademizmu. Najlepsza rzeźba na wystawie należy niewątpliwie do **Tibora Vilta**. To wstrząsająca „klatka", będąca metaforą osaczenia, niemocy, zagłady. Dobre rzeźby pokazał też realista **Jozsef Somogyi** oraz dekoratywista **Tamas Vigh**.

Malarstwo i grafika są przeglądem różnych tendencji w plastyce węgierskiej — tej unormowanej, uznanej, muzealnej. Tendencje realistyczne i abstrakcyjne jakby się ilościowo na wystawie wyrównują. Najlepsi z realistów, to świetni ekspresyjni koloryści — **Endre Domanovszky** i **Gyorgy Kohan** oraz autor dużych, tajemniczych kompozycji — **Ignac Kokas**.

Najciekawszy jednak na wystawie jest nurt pogranicza abstrakcji, realizmu i fantastyki, inspirowany jak gdyby sztuką Paula Klee. Są to malarze **Dezso Korniss, Lili Orszag, Endre Balint.** I jeśli jest coś charakterystycznego we współczesnej sztuce węgierskiej, to właśnie ów nurt, łączący w sobie cechy sztuki dziecka, czystej fantastyki, dekoracyjności i wielkiego umiaru w środkach wyrazu. Ciekawe, że wymienieni tu twórcy reprezentują zarówno starsze, jak i średnie pokolenie.

Próżno natomiast szukać na wystawie węgierskiej tendencji neofiguratywnych, tak bardzo popularnych w naszej sztuce i to nie tylko w młodszym pokoleniu. Nie jest to tylko sprawa określonego wyboru prac na warszawską wystawę. Neofiguratywizm, w naszym polskim ekspresyjnym wydaniu, jest u Węgrów spotykany rzadko, gdyż inne tendencje i inne tradycje zadecydowały o takim, a nie innym rozwoju naszych sztuk plastycznych.

Dlatego warto zobaczyć warszawską wystawę, choćby tylko po to, żeby przekonać się, jak bardzo różnią się dokonania i poszukiwania twórców nad Wisłą i twórców nad środkowym Dunajem.

Wystawę przygotowano ze zbiorów Muzeum Historycznego w Budapeszcie, Muzeum Janusa Panoniusa w Pecs, Węgierskiej Galerii Narodowej, Muzeum Ferenczy'ego i kolekcji prywatnych Erno Kolozsvariego z Gyor.

GUSTAW ROMANOWSKI

P. S. Diabełek drukarski poszalał w moim felietonie „Ostatnie okruchy secesji", przeinaczając aż trzy wyrazy. Gwoli więc prawdy prostuję, iż „rozszebiotały" — to rozszczebiotały, „niewyjałowiony" (bez sensu) — winien brzmieć niewyjałowiony, „wybibelowany" (?) — to po prostu wybibelotowany. Chociażem bez winy przepraszam.

G. R.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726

1977 MÁR 19

ÉLET ÉS IRODALOM

Kassák Lajos

1021

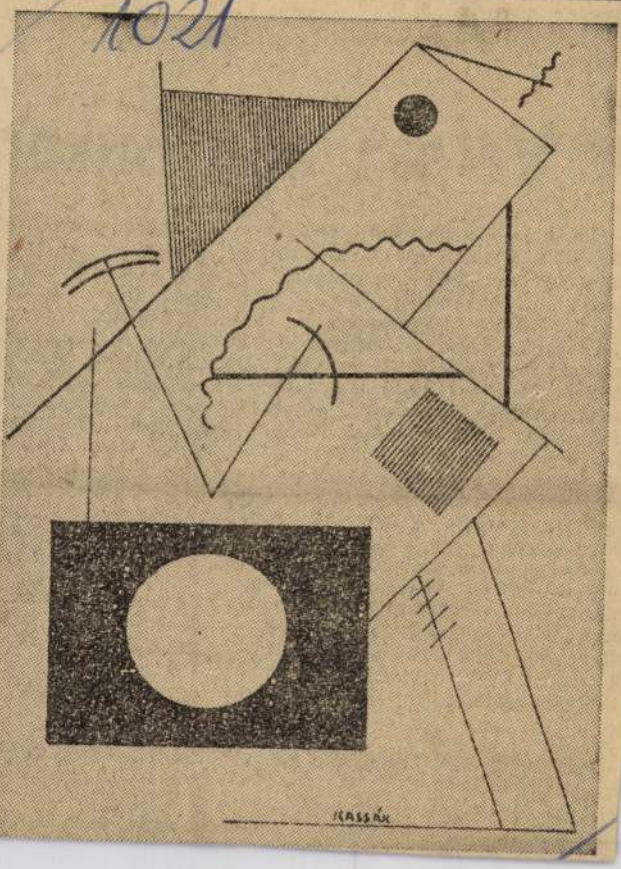

Kassák Lajos: Dur album (1924)

Válasz egy bukares

Karácsonyi számában arra kéri olvasóját a bukaresti A Hét szerkesztője, írná meg véleményét a lapról. Mi keltette fel érdeklődését az elmúlt évfolyamban, s vajon tapasztalt-e változást, javulást a tavalyihoz, a tavalyelőttihez képest. Mindent elolvas-e, s hogy megragadta-e figyelmét valamelyik írás különösebben. Fölkeltette-e érdeklődését valamelyik vita vagy cikksorozat. Akadt-e javaslata az év folyamán, vannak-e kedvelt rovatai. Lakhelyet, életkort, iskolai végzettséget, foglalkozást is tudakol a szerkesztő, valamint olvasói minőséget is: hogy előfizető-e vagy vásárló, aki válaszol. Végül az a kérése, olvashatóan, lehetőleg nyomtatott betűkkel írjak.

Megpróbálom.

☆

Tetszik A Hét bátorsága, amint nyolc-tíz számon át folytatásos közleményeket kínál az olvasónak. Kezdem mindjárt Szemlér Ferenc

a görgényszentimrei k
zeumának dísze.

A tasnádi asztalosm
Bíró Lajos, a századfo
Guineában vallatta a p
tét, s nagyon közel ker
juk, olykor a fehér gya
ellenében is. A tudóstár
írott leveleiben nem szá
la, csak későbbi előadás
ja el, meg is nősült, de
nak a pápua családjog
szerint mindig egy hely
maradniuk. Legkedvese
gérői bájos mezítelen
kodik: „Más világ v
egyenlítő alatt, mint
hangoztatta Bíró, koloz
gatói előtt —, másképp
nap, más csillagok rag
felettük. Nincs ott egy
egy fűszál, még egy k
se, ami ugyanaz volna
miénk. Csak az anyafö
mint nálunk. S ez az
melyből az ember vétet
azt az emberfajt szülte,
nyezet, a különböző ter

1021 Lajos Kassák

N. .....
76° Anno
L'ECO DELLA STAMPA
(L'Argo della Stampa: 1912 - L'Informatore della Stampa: 1947)
UFFICIO DI RITAGLI DA GIORNALI E RIVISTE
FONDATO NEL 1901 - C.C.I.A. MILANO N. 77394
Direttore: Ignazio Frugiuele
VIA GIUSEPPE COMPAGNONI, 28
20129 MILANO
Telefono 723.333 - Casella Postale 3549
Telegr.: Ecostampa-Milano - C/C/Postale 3/2674
LEGGASI A TERGO

GALA
VIA F. TURATI 3
20121 M I L A N O

- OTT. 1976

L'ECO DELLA STAMPA - MIL

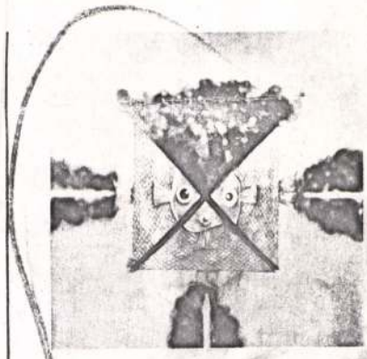

Un'opera di Renzo Margonari

I VOLI FANTASTICI DI MARGONARI

Icaro o "outsider" della pittura italiana, Renzo Margonari continua a poetizzare con la realtà del fantastico e dell'immaginario, inanellando nello spazio sequenze di voli a perdere attraverso il prestito "extra-vagante" di improbabili uccelli ed altre configurazioni di terra-acqua-aria. La tematica margonariana si direbbe ispirata ad alcuni versi di una poesia di R.M. Rilke: "... Quel rotondo grigio uccello / Riposa nell'istante da cui nasce / Grande come un cielo sulla foresta sfiorita / Tutto docilmente si allinea in quel grido / Tutto il paesaggio vi sembra riposare". È semplicemente uno spunto indicativo, coincidente con la visionarietà dell'artista mantovano che negli ultimi mesi ha esposto alla Galleria Ciak di Roma e alla Pinacoteca Comunale di Oderzo. Non è casuale che il titolo di quest'ultima mostra corrisponda al pensiero itienerante fra la foresta di simboli dell' "Arte fantastica oggi", come del resto riesce probante che la mostra "La terra, il contadino", curata da Margonari per la Fiera millenaria di Gonzaga, consenta di relazionare allo stesso tema personalità e opere apparentemente dissimili ma coagulantesi sotto il comune denominatore "fantastico", nonostante gli agganci alla vita contadina siano talvolta soggetti a una neofigurazione di consumo "ambientale", Comunque ciò che Renzo margonari esprime in proprio, sostenendo il diritto di dipingere al meglio, in pratica di fare "buona pittura", non è altro che una motivazione di rivalsa nei confronti di chi si arroga i diritti di un "fare" non meglio identificato: che è poi il fare senza idee di cui l'attuale Biennale di Venezia è zelante promotrice. Certo, ha ragione Giuseppe Marchiori quando sostiene: "Bisogna rinnovare le dimensioni consuete delle apparenze, compiere questa operazione necessaria per difendere i diritti della fantasia, che sono gli unici diritti riconosciuti da Margonari". Ragioni storiche e critiche da vendere: non più al miglior offerente, plagiato dal consumismo acritico, ma all'ipotetico destinatario che vive nelle "riserve" dell'immaginazione, continuando a poetare con i propri sogni. (m.n.v.)

RITORNO DI SEVERINI

Per il decennale della scomparsa, Cortona rende omaggio a Gino Severini che vi nacque nel 1883. Fra tante celebrazioni disattese, o parzialmente officiate (es. Tiziano), bisogna riconoscere ai responsabili degli enti pubblici cortonesi una sensibilità culturale veramente encomiabile. Il ciclo delle manifestazioni previste comprende una mostra antologica con opere, inediti, documenti; dipinti sacri al Museo diocesiano; mosaici alla Cattedrale e alla Chiesa di S. Marco; un dipinto alla Chiesa di S. Nicolò. L'occasione è quanto mai propizia all'analisi di una personalità artistica di primo piano, cui va il merito di aver saputo esportare in Francia il Futurismo, dibattendone i relativi assunti teorici, fino a rendersi promotore di un originale sincretismo cubo-futurista, preludente ulteriori evoluzioni nel contesto delle avanguardie europee.

PRAMPOLINI EMIGRA NEL MESSICO

Poichè in Italia nessuno si è preoccupato di ricordarne il ventesimo anniversario della morte, Enrico Prampolini (Modena, 1894 - Roma, 1956) è stato costretto a riparare all'estero, come un fuoruscito d'altri tempi, trovando ospitalità e vivissimo interesse in terra messicana. Si tratta di un'ampia esposizione che, dopo la prima tappa a Guadalajara, continuerà l'itinerario a Città di Messico, San Luis Potosi e Monterrey. Certo, fa piacere che un artista italiano di valore internazionale ottenga meritati consensi al di fuori dei confini nazionali; però è incomprensibile il fatto che in Italia non siano state prese analoghe iniziative (preoccupante il silenzio della critica, smemorizzata dalla Biennale) per richiamare l'attenzione del pubblico, soprattutto i giovani, sulla personalità artistica di Enrico Prampolini. (m.n.v.)

"ARTISTI UNGHERESI DEL '900'

Nella Sala delle Cariatidi del Palazzo Reale è stata inaugurata la mostra "Artisti ungheresi del '900".
La mostra, curata da Mario De Micheli e realizzata dalla Ripartizione Cultura e Spettacolo del Comune di Milano, è inserita nel quadro di un programma di scambi culturali e commerciali che va sotto la denominazione di "Settimane Ungheresi a Milano".
La rassegna, attraverso l'opera dei 13 artisti presenti, offre un panorama interessante della pittura ungherese di questo secolo e ne mette in evidenza i tratti essenziali, le origini estetiche e i vari fermenti che l'hanno nutrita. A torto l'arte ungherese è stata catalogata fra quelle "minori"; in realtà ha una storia culturale assai viva e densa. Attraverso questa rassegna è possibile seguire la dialettica che quest'arte ha intrattenuto e intrattiene con le tendenze contemporanee dell'arte europea, senza per altro perdere mai i segni distintivi della propria fisionomia.
Gli artisti, le cui opere esposte in mostra sono 147, sono: Imre Amos, Endre Balint, Jenó Barcsay, Viola Berki, Gyula Derkovits, Jozsef Egry, Ernó Fóth, Lajos Kassák, Ilona Keserü, Bela Kondor, Zoltán Szabó, Béla Uitz, Lajos Vajda.

Lajos Kassak, "Architettura-quadro V".

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1979 5

ÉLETÜNK

Vigyázó Lajos

grafikusművész

1021

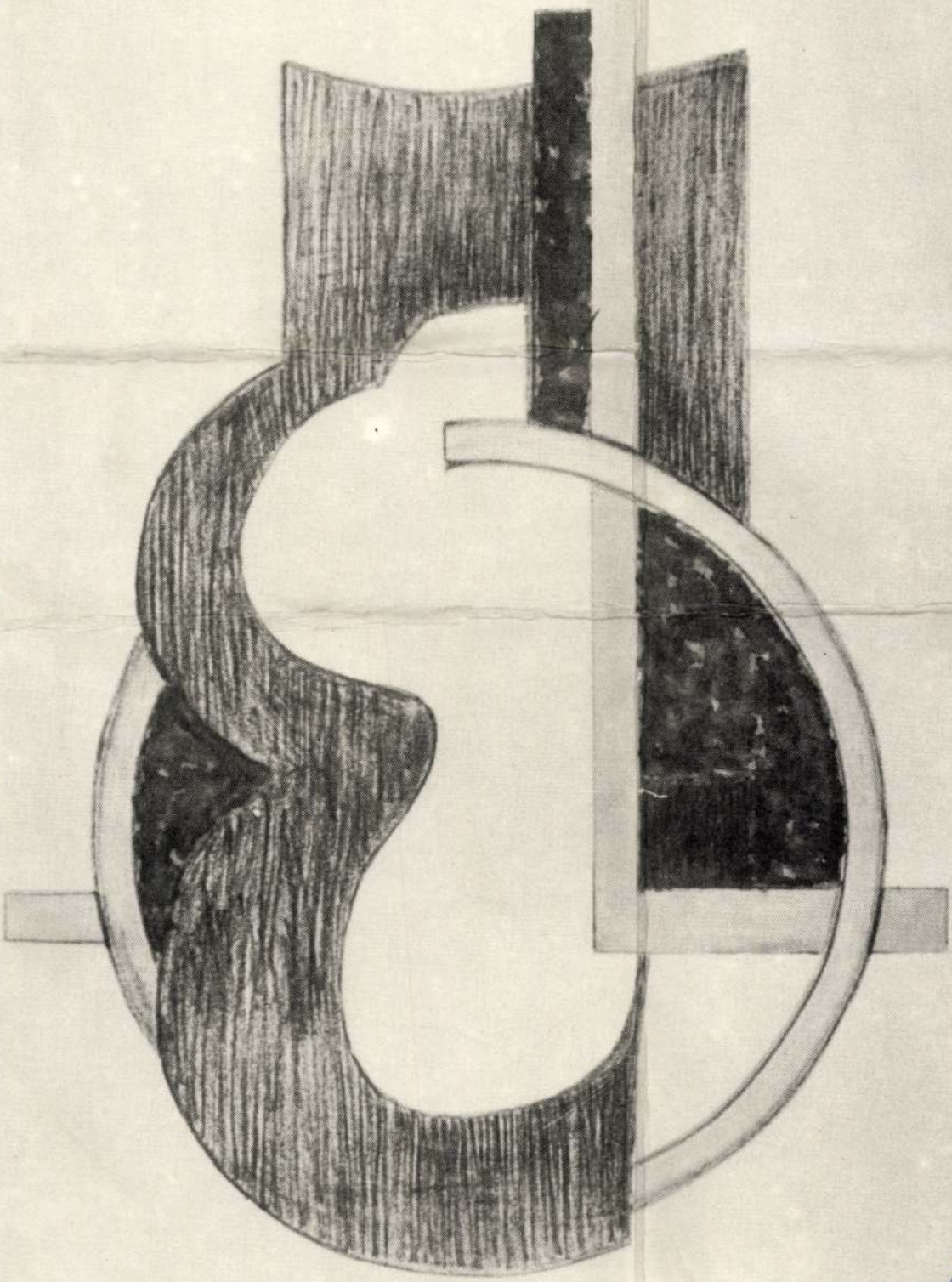

Kassák

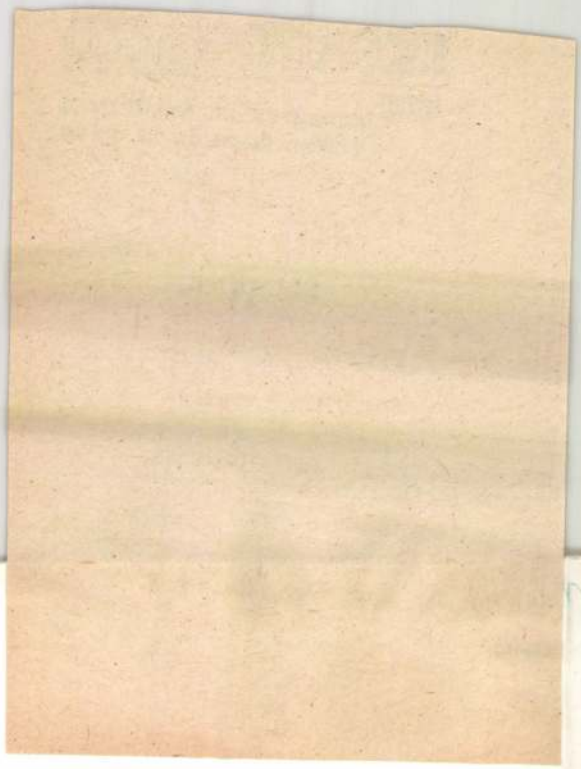

Ára: 10,— Ft

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726

1977 JÚL 24
VAS NÉPE

Kassák Lajos

Pardi Anna 1021

Ház esőben

Csend van a földpánt színű esőben.
Csend játszik a kitárt ajtó szivárványain.
Július.
Fű, fa, bokor vált gondolatot
az elárvult elméjű kerttel.
Csend van. Csak a föld, a föld zokog.

★

Hány július múlt el,
hogy megszülettél?
Hány szerves folyamatot érlelt meg a föld,
hogy fölnevelkedjél?
Hány könnycsepp hullt érted,
ha eltévedtél?

Pákolitz István

Minősítés

Papíros-ízű keresztelőn
munkaerő-vé rukkolt elő.
A régi névvel mostani rangja
valahogy *emberibb* maradna.

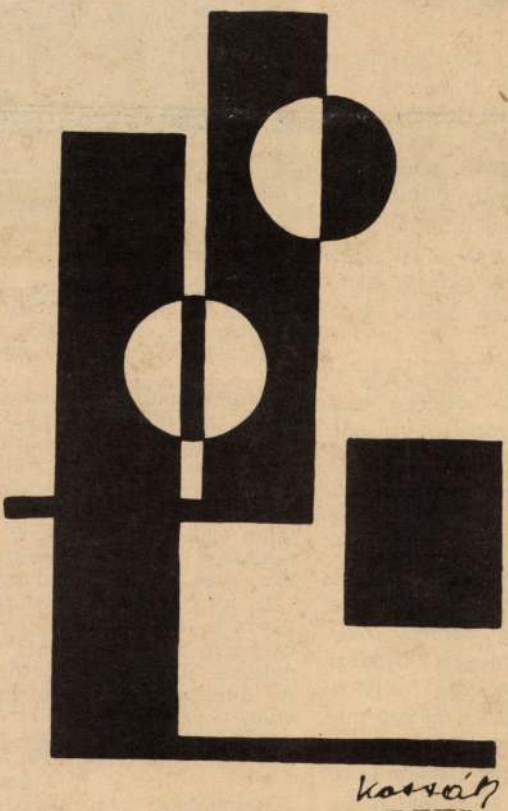

KASSÁK LAJOS: Kompozíció (1920) linómetszet

ány
étés
azli
tak,
uta
utol
-nél
ny.
ső r

: a négy csapat fog-
l, amelyek 1976-ban
álban is az elődöntő-
tak. Változás azért
Románia harmadikból
c, — Magyarország
kből harmadik lett,
laszország a második
visszaesett a negye-

nyíregyházi
zőtáborról

hétig Nyíregyházán
borozott a magyar if-
atléta válogatott ke-
fiatalok az IBV-re és
sági EB-re készülnek,
néhányan a Haladás-
Az edzőtáborban ott
émeth Pál, a Haladás
dzője is, aki az alább-
n számolt be az otta-
senyről:

A tábor ideje alatt a
tottnak kötelező volt
a Szabolcs-Szatmár
felnőtt területi baj-
on. Itt elsősorban a
Rajniczer súlylökő és
zombathelyi Németh
diszkoszvető valamint
pácsvetők eredménye
edett ki. Németh disz-
l új megyei ifjúsági
(47,96 m) állított
inczi 54,18 métert do-
alapáccsal. Súlylökés-
Németh eredménye
Szabó Kataliné pedig
néter. Szabó diszkosz-
,30 métert dobott.
yzendő, hogy az ifik

nyitotta meg.

Ezt követően Kovács Ka
talin edző irányításával
Haladás Sportiskola torná
szai léptek színre, s bemuta
tójukba bevonták a jelenlé
vőket is, kollektív, jóhangú
latú torna lett a fellépés
ből. A vége nagy taps, hi
szen a versenyzőknek egyút
tal bemelegítésnek is meg
felelt a néhány perces moz
gás.

A bemutató a salako
folytatódott, a Sabaria ke
rekesei rögtönöztek műsor
a „villámversenyt" Tóth Jó
zsef, a klub üdvöskéje nyer
te.

Percek múlva benépesül
tek a pályák, hármat a kis-
pályás labdarúgók, hármat
a női kézilabdázók vettek
birtokba. Az asztaliteniszezők a sportcsarnok hat asz-
talán „láttak munkához", a
sakkozók pedig a Cipőgyár-
ban ültek szembe egymással.

A ping-pongosok szomba-
ton este be is fejezték a
versenyt, a többi sportág ma
délelőtt jut el a döntőkig.
Az ünnepélyes eredményhir-
detés a tervek szerint 11 óra
körül várható, s ekkor ad
ják át a tiszteletdíjakat is.

—bodo

Képeinken: a kispályá
labdarúgás (fent) és a nő
kézilabda (lent) nyitó-mé
kőzése. Mindkettőn a Saba
ria Cipőgyár csapata volt

1021

június

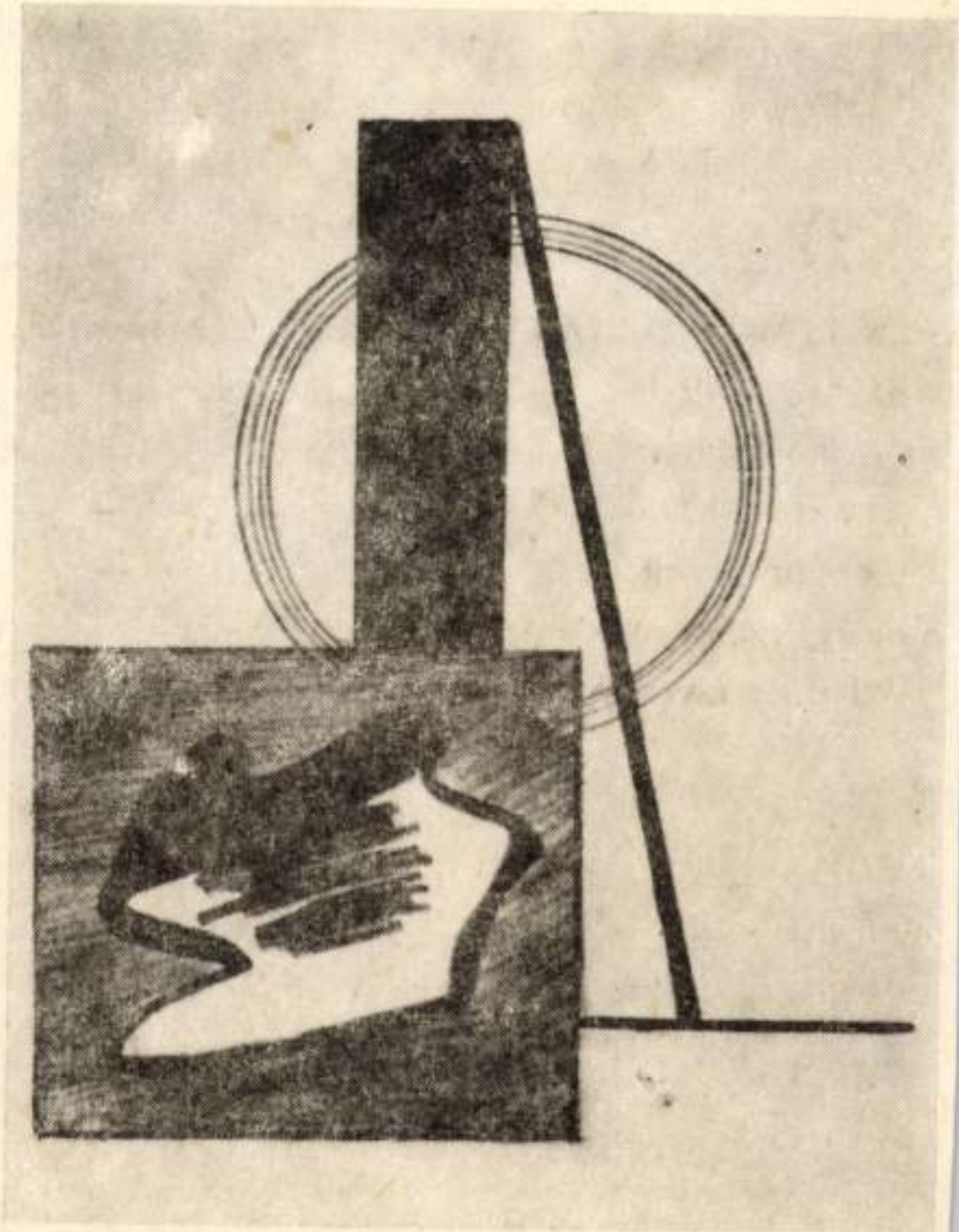

Kassák Lajos munkája

(Vattay Flemér reprodukciója)

TEMESVÁRI PELBÁRT — Első beszéd Szent László
val együtt (*Vida Tivadar*
B — ...tközet ikon
...ló
B...
R. GY. — Latinovits Zoltán emléke
MEZEI MÁRIA — In memoriam Latinovits
LATINOVITS ZOLTÁN — „Az izgága Jézusok" —
FÁY FERENC — Sütkérezés (vers) — —
DANCS JÓZSEF — Szülőföld, gyermekkor, r
luból — — — — —
VASADI PÉTER — Az örömről — — —
PARANCS JÁNOS — A homályos vízfenéken, A
SZÉKELY LÁSZLÓ — A szombathelyi egyházme
A VIGILIA BESZÉLGET
(*Hegyi Béla*) — — —

NAPLÓ

Síki Géza: Emlékeztető — 415; *R. L.:* Schumann
Jelenits István: A fénykép esztétikuma — 419;
Hegyi Béla: Lotte: — Ruttkai Éva — 421;
Béla — 423; *D. I.:* Monográfia a szentendrei
Emlékhangverseny Pécsen; Éneklő Ifjúság — 4
jékozódás c. rovatunk a 427. oldalon és a h
mező kisszótár — 428; Idegen nyelvű tartalomj

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
Kassák Lajos
ÉLET ÉS IRODALOM
1963 SZEP - 7.

1921

Georges Braque rajza

KASSÁK LAJOS:

Georges Braque emlékére

Rövid újsághírből értesültem róla, hogy Georges Braque, a modern festészet egyik legnagyobb mestere 81 éves korában, hosszú betegeskedés után elhagyott bennünket. Halálhíre nem döbbentett meg, hiszen mindnyájunkra ez a sors vár, de felzaklatta hozzá és művészetéhez fűződő emlékeimet és úgy érzem, néhány sor írással tisztelegnem kell etikus embersége és alkotó képessége előtt.

★

1882-ben született Argenteuilben. Művészi légkörben élte gyermekkorát, később az „Ecole des Beaux-Arts" növendéke lett. 1904-ben telepedett meg Párizsban és saját műtermében kezdett el dolgozni. Hamarosan a Fauve-csoporthoz csatlakozott. Fejlődésének különböző szakaszai ekkortól kezdve a nyilvánosság előtt játszódtak le.

Braque-ot első ízben és döntő jelentőséggel Cézanne képei irányították a modern művészet felé. Túllépve a fauveizmus jellegzetesen felemás alkotási módján, Picasso mellett a kubizmus előhírnöke és egyik legjelentősebb képviselője lett. Bárha élete végéig sem vált hűtlenné a Cézanne-i esztétika alapeszméjéhez és a képépítés Cézanne-i konstruktív formatörvényeihez, hamarosan rátalált saját útjára és kialakította festészetének senki más műveivel össze nem téveszthető, pregnáns arculatát. Elhagyva a figurális- és tájmotivumokat, csendéletekre tért át, melyeknek tárgyi világát a zenei hangszerek egzakt formájú esztétikusan megművelt darabjai közül válogatta ki. Első kollektív kiállításán már ezeket a kubista szerkesztési mód alapján festett képeit mutatta be.

Ekkor már nyilvánvaló volt, hogy Braque igazi francia egyéniség, racionális gondolkodással és kifinomult esztétikai érzékenységgel. Műveiben az elképzelhető tökély megközelítésére törekedett. Picassóval együtt indult, egymás kölcsönös hatása sokáig fellelhető volt képeiken, de a közös út végül is kettévált. Braque színei, formái, vonalritmusai sajátos jelleget nyertek s ahelyett a nyers erő és harsány dinamizmus helyett, amely Picasso művészetét olyan izgalomkeltővé és egyben lenyűgözővé teszi, Braque-nál a rendre, a tisztaságra, az érzelmek halk érintésére tevődik át a hangsúly. A kétféle erő és kifejezési mód között nem szabad és nem is lehet értékkülönbséget tenni, mindketten egy-egy termő fa nemes gyümölcsei.

Ha egész oeuvre-jét áttekintjük, láthatjuk, hogy egyazon törvénynek, a konstrukció, a színek rokon összehangolása, a vonalak ellentétes erőkifejezése törvényének betartása mellett milyen sok irányban, sokrétűen bontakozott ki Braque alkotó tevékenysége. Olajfestményei, kréta-, tinta-, szénrajzai, litográfiái, metszetei s ezeken túl gipsz-, bronz- faplasztikái, domborításai, propagandisztikus cél, kihívó pátosz nélkül is korunk reprezentatív művei.

A mester köszöntése 1954-ben

Életrehívója a színeknek
rendbekényszerítője a formáknak
köszöntelek én is
akit a tűzevő suhancok
s csigavérű bölcsek
tisztelete egyformán megillet.

Még érezni rajtad a tiszta bölcső illatát
még nem mutattad be a félelem áldozatát
még nem botoltál meg a macskaköves utcán.
Jó televényben fogamzott a mag melyből kinőttél
és bontogatod szirmaid folyvást
évről évre napról napra.

Virágzó fához csillogó tengerhez érccel teli földhöz
hasonlítalak bár önmagadhoz vagy csak hasonló
mint minden nemes anyag és nyughatatlan szellem.
Teremtőd megengedte hogy magad is
új és újabb világokat teremts
vér és veríték nélkül
napok csillagok koszorújába foglaltan.

Nyugalmad partján a fény forrásánál élsz
rend fog össze itt mindent és a hit kegyelme
Nemes magvakat szemelgetsz mint a galambok
körötted tégelyek tele festékkel
olajokba és firniszekbe mártott ecseteid
mint liliomlángok ragyognak a vázában
s ők szülik mindazokat a tálakat és korsókat
gyümölcsöket halakat meghitt sarkokat
melyek a kifeszített vásznon ülnek súlytalan
majd elrejtőznek az emlékezés mélyén
hogy senki se feledhesse őket.

Nem szólok többet
nem kavarom fel a csöndet mi magába fogadott
házad felett a félhold kötögeti hálóját
s én egyre közeledem az éjszakában
hogy meglássam azt is
amit elrejtettél előlem.

PÁL RITA:

Mi

Reggel majdnem elaludtunk Katalinnal. Az ébresztőóra ártatlanul ketyegett, jóval túlmászott a mutató a megszokott időn, ilyenkor sohasem tudom eldönteni, csörgött-e és nem hallottam, vagy pimaszul szabotált.

— Hopplá, baba — és Katalin máris ideoda forog a kezem között, ahogy lerángatom róla a pizsamát, gyorsan tisztába teszem, s mire rájön, hogy tulajdonképpen megint erőszakkal ébresztették, egyszerjben az utcán találja magát, ül a kocsijában s már nincs kedve sírni.

A bölcsődéig tíz perc az út, szeretnék ezalatt a tíz perc alatt még haverkodni a lányommal, nehezen sikerül, az utca érdekesebb, röpköd a szeme, izeg-mozog, nem törődik az anyjával, akit megint nem hagyott aludni s aki megint nem tudta megállni, hogy a „mamám, mamám"-ra fel ne keljen.

— Pá, Katalin — és benyújtom a meztelenre vetkőztetett halacskámat az ajtón.

Rohanok a tejboltig, szerencsére kevesen vannak, két perc alatt lehajtom a kávémat, ó, egészen prímán gazdálkodtam az idővel, most már nyugodtan beérek.

Azért is a tenyérnyi parkon megyek keresztül, ha kerülök is pár métert, de rögtön megbánom, az utacska végén feltűnik egy sietö alak, szembe jön, késő most már visszafordulni.

Jól kezdődik ez a nap is, nem akarom látni, sohasem akarom látni, bár lehet, hogy a tudatom alatt igen. Nincs időm ezen törni a fejem, se most, se később.

Eleinte úgy gondoltam, pokoli lesz, ha valahol összetalálkozunk így; hogy máshonnan indult ő és máshonnan indultam én és sohasem térünk vissza egy helyre. De nem, á nem, hol vagyok már ettől, semmi közöm hozzá, idegen, csak kellemetlen, hogy megállíthat és kérdezheti: „Katalin? Vigyázz, ám a lányunkra!"

Miért van joga egy kékinges, szürke zakós férfinak, hogy megállítson az utcán és Katalinról kérdezősködjön? Katalin az enyém, kínlódok az etetésével és folyton tanítgatom valamire. Senki más nem törődik se vele, se velem. Ahhoz sincs köze senkinek, hogy már régóta becézget egy fényképet: papa, papám. Legkevésbé ennek a kékinges és szürke zakós férfinak, aki már megy is tovább s csak pár lépésig viszem magammal az arcát, fáradt, kínlódó arcát, talán örülök is, hogy a szeme megfakult és nem olyan nevetős, mint amikor még nekem örült.

Az irodában előszedek egy apró kulcsot s kinyitom íróasztalom legfelső fiókját. Ott őrzöm a kulcscsomót, amivel sorra nyitogatom a többit. Kis fiók, nagy fiók, alsó, felső, középső, iratszekrény, páncélszekrény... ülök, ülök az asztalomnál és valami nagy reménytelenség, kibírhatatlan sivárság telepedik rám. Megnézem az órámat, két perce, igen, pontosan két perccel ezelőtt kezdődött az, aminek nyolc órává kell terebélyesedni. Négyszáznyolcvan percből még csak kettő hiányzik. Ilyenkor a legnehezebb. Katalinra gondolok és irigykedek rá. Elégtétel is van az irigységemben. Katalin mindent megtanulhat majd, amihez kedve lesz. Senki sem fogja kényszeríteni, hogy a kínos lassúsággal fogyó négyszáznyolcban percet számolja. Engem se kényszerített senki. Csak éppen nem volt más választásom. Anya örült, hogy íróasztal mellett ülhet a lánya, a lánya meg örült, hogy anya végre pihenhet és mégis lehet venni új függönyt meg színes szőnyegeket a szobába. Hát így történt. Itt ragadtam. Mire Katalin kisiskolás lesz, én is elvégzem az egyetemet. De addig bírni kell.

A tegnapi két szál futórózsa még él a pohárban, kicserélem a vizet és közben berobog az első páciens. — Julika, segítsen, hűtőszekrényt veszünk és nem tudom kitölteni a a hitellevelet.

Julika segít, az ember, aki hűtőszekrényt vesz, itt dolgozik a telepen, raktáros, nagyon régen végezte a hat elemit, mindig idehozza a nyomtatványait, hivatalos papírokat, amelyek néha belekúszálódnak az életébe, mint most ez a hitelleyél. — Julika, rosszul aludt? Fáradtnak látszik, vagy csak a kedve? — Igen, a Julika rosszul aludt, fáradt is, meg a kedve is...

Aztán kirakosgatja az aktáit, körülpolcolja magát könyvekkel és nyilvántartásokkal. Julika dolgozik.

Csak éppen az ízét nem érzi.

Vannak papírok, betűk, amikből élet árad. Ezekből nem. Szenvedek tőlük. Már nem is próbálom megfogalmazni, miért. Tíz évvel ezelőtt még nem tudtam. Ültem a papírok és ceruzák között és fájt, hogy amit csinálok, nagyjából formaság, kicifrázása, elnagyolása dolgoknak, amelyeket sokkal egyszerűbben, gyorsabban is el lehetne intézni. Néha szóltam is ezért, de letorkoltak és azóta itt ülök a hullaszagú könyveim és papírjaim között. Szenvedek tőlük, de már nem lázadozva, betörtem, mint a csikó, komoly, igavonó lópaci lettem.

Csak ezek a reggelek ne lennének olyan sűrűek, áthatolhatatlanok.

Kövér és szenteskedő kolléganőm tegnap moziban volt. Szidja a filmet és ebből tudom, hogy olyan, amit feltétlenül meg kell néznem. Nekem természetesen tetszeni fog, de azért én is szidom majd előtte másnap, mert tíz év alatt alkalmazkodni is megtanultam.

Furcsa, zöldmellényes madár telepedett a szomszédos épület ereszére s belecsipog a filmismertetésbe, odasétálok az ablakhoz, de a madár eltűnik, helyette felbukkan Ernő. Megáll és bámul rám. Azzal se törődik, hogy mások is láthatják, a munkások, meg a többi irodás. Öt éve bámul kitartóan. Tele tölthetném otthon a fürdőkádat az el nem fogyasztott feketékkel, amikre már meghívott.

Visszamegyek a helyemre és gondosan áthézem az irataimat, nyilvántartásokat, egyeztetek, számolok. Pontos, precíz a munkám. És kevés. Felháborítóan kevés. Nem lehet be-

lefeledkezni, ki
vele. Miért vag
is könnyedén g
évek óta. Pepe

Délután haza
rolok, kimosom
gyek érte a b
kásba, és kezd

Felére járun
nehezednek a
és az ágyamra.
nézem a köny
se találok, tula
mi lenne, ha
nökömhöz és
mert este nem
rok Katalinnal?

A napokban
ponttól, v
gánsan magyar
szűkek és söté
az ember a f
környezet, nem
masztó legyen
kellenek, elvtá

Másnap elh
és leméricskél
széles és öt m
egy örökké k

Az olajfolto
csi ácsorog lu
kam, még néh
szememmel. F
környezet... h
lönösen, a mű
rünk, valami n
zetis, de most
tást adjon, pe
akarnám, után
mozdulni, elkü
nem tartozik
úgyis vissza ke
ségbe.

Hideg vagyok
da bürökrata

Nem! Ez már
jóváteszem a v
gyarázok. Ettő

Különben is
múlt, délután
egy, kettő, hár

Vége! Hirte
vág a fény, e
lök másra, cs

Neki mindig
tan az élettől,
nagy, fénylő
doznak benne
„bujbebece", a
öthónapos nye

A bölcsődéb
férfi is e
nevet, csillogv
dekes, szokatl
jobban drukk
rászól: papa,

Szerencsére
kinn még jobb
be nem áll a
titokban büszk
bafejével, csip
mosolyokat, m
nak.

Katalin bizt
mögéje bújni
tulajdonképpen

Otthon gyor
a langyos víz

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-728

Magyar Hírlap

1972 MÁJ 16

Kassák Lajos

Collegium Hungaricum (1.)

A magyar kultúra Bécsben

Hajdan nem itt állott a *Collegium Hungaricum* épülete: valamikor, alakulása idején, 1924-ben a bécsi Testőrpalotában kezdte működését. Főként egyetemi hallgatók, de végzett kutatók is szép számmal érkeztek ide; történészek, irodalomtörténészek, régészek, nyelvészek találtak rövidebb-hosszabb ideig otthonra falai között; az osztrák egyetemeken dolgozó fiatal magyar szakemberek tanulmányainak elősegítése volt az intézmény fő célja. Mellette kulturális rendezvényeket, főként hangversenyeket tartott a kollégium.

1963-ban, a *Donau-Kanal* partján, a *Holland-Strassén* felépült a Collegium Hungaricum új, modern, nyolcemeletes otthona; egyúttal ez az épület a nemzetközi szervezetek mellett működő magyar képviselet székhelye, s itt dolgozik az Osztrák—Magyar Egyesület is. Itt kaptak otthont továbbá azok a — többnyire régi, két világháború közötti magyar emigránsokból álló — egyesületek, amelyek a magyar kultúrához fűződő hagyományos kapcsolatok ápolását tűzték ki működésük céljául.

— *Hallhatnánk valamit a Collegium Hungaricum jelenlegi munkájáról?*

Mádl Antal, bécsi nagykövetségünk kulturális tanácsosa, a kollégium igazgatója így válaszol kérdésünkre:

— Évente harminc-negyven egyetemi hallgatót és kutatót fogadunk hosszabb-rövidebb időre. Jelenleg a többi között két történészt (egyikük a Monarchia történetét tanulmányozza a századforduló idején, másikuk a XV. század gazdaságtörténetét), egy külkereskedelmi főiskolánkon dolgozó nyelvtanárt, egy népművelési szakembert, egy betonozási eljárásokat tanulmányozó mérnököt, s egy sugárzási problémákkal foglalkozó fizikust látunk vendégül. Ez azt jelenti, hogy szállást és ösztöndíjat biztosítunk számukra: a személyi döntéseket, azt, hogy ki részesül ezekben a juttatásokban, az Országos Ösztöndíj Tanács pályázatainak eredményei határozzák meg.

— Épületen belül ösztöndíjasaink rendelkezésére áll a kollégium kilencezer kötetes könyvtára, amelynek szakmai patronálását a Széchényi Könyvtár vállalta magára. A könyvtár egyébként több célt is szolgál: az itt élő magyarok hazai olvasmányokkal való ellátására nagyszámú szépirodalmi mű áll az érdeklődők rendelkezésére, de a legfontosabb szakterületeken a szükséges kézikönyvekkel is fel van szerelve a kutatók számára. A könyvtár mellett fejlődő filmtár és lemeztár szolgálja a kulturális munkát.

— *A filmtár csak szakmai és dokumentumfilmeket őriz?*

— Szó sincs róla. A magyar filmművészet iránt az utóbbi esztendőkben világszerte megnövekedett érdeklődés itt is érezhető: egyre többször rendezünk bemutatókat játékfilmekből — s a kollégium egyéb kulturális rendezvényei is rendszeressé váltak. Idei programunkon egyébként szerepelt a *Magyar Hárfatrió* kamarazenei estje, *dr. Mócsi András* egyetemi tanár régészeti előadása, *Szabó István* Szerelmesfilmjének bemutatása, *Pándi Pál* egyetemi tanár előadása a mai magyar irodalom néhány kérdéséről, *Lux Erika* zongoraművésznő koncertje, és egy irodalmi est a magyar felvilágosodás koráról. A közeljövő terveiben szerepel egyebek között a fiatal magyar lírikusok műveit bemutató est megrendezése, s *Andics Erzsébet* egyetemi tanár előadása Metternich-kutatásairól, valamint a *Balázs Béla Stúdió* munkásságát bemutató *kiállítás* megnyitása.

— *Mindez a kollégium falain belüli program. Miként dolgozik az intézmény „kifelé"?*

— Többször megtörténik, hogy egy-egy jól sikerült zenei, irodalmi rendezvényt vidéken megismétlünk. *Juhász Ferenc* és *Hajnal Gábor* részvételével például irodalmi estet rendeztünk; s a bécsi siker után az estet Grazban megismételtük. *Kassák Lajos* grafikáinak kiállítását az osztrák főváros után bemutattuk Grazban és Linzben is. Sorolhatnám még a példákat, de a lényeges itt az, hogy a magyar kultúra iránt az utóbbi években fokozódó érdeklődést mindinkább növekvő mértékben sikerült kielégítenünk — s ezzel természetesen újabb igényeket is teremtünk.

— *Mi a pillanatnyi helyzet a két ország szervezetszerű tudományos és kulturális kapcsolatait illetően?*

— Folyamatban van a két főváros tudományegyetemei közti intézményes kapcsolatok létrehozása. Nemrégiben járt például Bécsben *Seress Imre* professzor, az Eötvös Loránd Tudományegyetem rektorhelyettese, aki az egyetem több száz kötetes, jelentős könyvajándékát nyújtotta át a bécsi Tudományegyetemen létesítendő finnugor tanszék könyvtára számára; s egyben megbeszéléseket folytatott a további, kétoldalú lépések lehetőségeiről az egyetemeink közti kapcsolatokban.

A magyar kulturális jelenlét az osztrák fővárosban természetesen szélesebb körben hat, mint a Collegium Hungaricum tevékenysége, ez utóbbi csak része, bár természetesen egyik döntő része az összképnek. Maga a Collegium a szakmai és felsőszintű oktatási tevékenység szervezésére, segítésére fordítja a legnagyobb figyelmet — de az *Osztrák—Magyar Társaság* munkája a *népszerűsítésre* irányul. Ez a társaság gyakran szervez — saját keretei között — kulturális megmozdulásokat, programokat, turistautakat, és eredményesen dolgozik a két szomszédos nép megértésének előmozdításáért.

A jövő esztendő elején például *Petőfi-ünnepségek egész sorozatát készíti elő* — osztrák kulturális szervek közreműködésével. A Nemzetközi Lenau Társaság a Petőfi-ünnepségek bevezetéseként szeptemberben Sárospatakon *Lenau—Petőfi—Heine-szimpoziont* rendez, s erre az alkalomra német nyelvű Petőfi-kiadás is megjelenik Ausztriában. Ilyen s ehhez hasonló vállalkozásokkal a múltat s a jelent bemutató, hazánk jobb megismertetését szolgáló erőfeszítésekkel munkálkodik az Osztrák—Magyar Társaság a két nép fejlődő, erősödő barátságának ügyéért.

Geszti Pál

(Folytatjuk)

különböző ismeretterjesztő tanfolyamok, szakkörök szerepe a természettudományos műveltség, a műszaki-technikai készségek fejlesztésében. Ide számít még a közművelődési könyvtáraknak az iskolai könyvtárakénál sokkal bővebb kínálata, a közösségi életre szoktató ifjúsági klubok hálózata – s még sok olyasmi, amit a tanulóifjúság az iskolától nem, vagy csak igen korlátozott mértékben kaphat meg.

Magától értetődő, hogy ennek a rendszeres, egyre több intézményre kiterjedő munkának a nyári szünidőben érkezik el a dandárja – s az évszak ennek még külön kibővítését is indokolja. A testkultúra, a tömegsport, a turizmus fejlesztésére, a fiatalok mozgásigényének kielégítésére ilyenkor nyílik a legjobb alkalom; nem árt ezt figyelembe venni a következő hónapok programjának tervezésénél. A gyermekeik otthoni felügyeletének gondjaival küszködő szülőknek s egyúttal az iskolai nevelésnek is nagy segítséget jelenthetnek a művelődési otthonok által szervezett városnéző séták, kirándulások, országjáró túrák. A rajtuk részt vevő diákok testileg megerősödve, szellemileg pihenten – és mégis gyarapodva – ülhetnek majd be szeptemberben újra az iskolapadba.

dással fogadta a CDU vezetőségének nyilatkozatát", de sajnálja annak „bizonyos fokú egyoldalúságát".

A CDU állásfoglalásában ugyanis a három parlamenti frakció által közösen ki-

A liepi lőtrádium[illegible] dik a rend és a közbiztonság fenntar[illegible] sáról, az emberi és szabadságjogok m[illegible] tartásáról, a szabad vallásgyakorlás[illegible] az állampolgárok, a különböző nemze[illegible]

A NAP HÍREIBŐL

ERZSÉBET KIRÁLYNŐ PÁRIZSI LÁTOGATÁSA

(UPI) *II. Erzsébet* angol királynő férjének, *Fülöp* edinburghi hercegnek társaságában hétfőn 5 napos hivatalos látogatásra Párizsba érkezett. A királyi párt az orlyi repülőtéren *Georges Pompidou* francia elnök és felesége fogadta. Az uralkodó kíséretében érkezett a francia fővárosban *Sir Alec Douglas-Home* brit külügyminiszter is, aki *Maurice Schumann* francia külügyminiszterrel a Közös Piaccal, Vietnammal kapcsolatos kérdésekről és egyéb európai problémákról tárgyal majd.

BRIT VASUTASOK

(MTI, Reuter) Hétfőn reggel véget ért a Nagy-Britannia egész vasúti forgalmát káoszba döntő úgynevezett túlbuzgósági sztrájk. Az angol kormány reakciós törvényjavaslata nyomán létrehozott iparbíróság utasította a vasutasszakszervezetek 300 000 tagját, hogy vegyék fel a munkát és titkos szavazásra járuljanak az urnák elé. A másfél napos teljes bénultság után az angol vasútvonalakon csak nehezen állt helyre a forgalom. Egyes vasúti körzetekben továbbra is zűrzavar volt, így a kulcsfontosságú déli vasúti körzetben, ahonnan naponta 300 000 ember jár be Londonba dolgozni.

LENGYEL ÉS NÉMET ANTIFASISZTÁK EMLÉKMŰVE

(PAP, ADN) Vasárnap Berlin Friedrichshain kerületének parkjában ünnepélyesen leleplezték a közös harcban elesett lengyel katonák és német antifasiszták emlékművét.

Az emlékmű felavatási ünnepségén *Erich Honecker*, a Német Szocialista Egységpárt Központi Bizottságának első titkára, *Willi Stoph*, az NSZEP Politikai Bizottságának tagja, az NDK Minisztertanácsának elnöke és az NDK más vezetői, valamint a Lengyelországból érkezett küldöttség tagjai vettek részt, *Piotr Jaroszewicznek*, a Lengyel Egyesült Munkáspárt Politikai Bizottsága tagjának, a minisztertanács elnökének vezetésével.

Vasárnap este Berlinben Willi Stoph fogadást rendezett Piotr Jaroszewicz tiszteletére. A lengyel küldöttség hazautazott Berlinből.

ROMÁN–SPANYOL PÁRTTÁRGYALÁS

(Agerpres) A Román Kommunista Párt Központi Bizottságának meghívására május első felében Romániában vendégeskedett *Santiago Carillo*, a Spanyol Kommunista Párt főtitkára. Romániai tartózkodása idején megbeszéléseket folytatott *Nicolae Ceausescuval*, a Román Kommunista Párt főtitkárával és a román párt más vezetőivel.

CASTRO AFRIKAI KÖRÚTON

(TASZSZ) *Fidel Castro*, a Kubai Kommunista Párt Központi Bizottságának első titmány miniszterelnöke, aki jelenleg Algériában tartózkodik, *Hauri Bumediennek*, az algériai forradalmi tanács elnökének kíséretében üzemeket látogatott meg Constantine-ben és Skikdában.

„DEMOKRATIZÁLJÁK" A PÜSPÖKÖK KINEVEZÉSÉT

(MTI) A Vatikán „demokratizálta" a püspökök kinevezésének módját: *VI. Pál* pápa egy pénteken nyilvánosságra hozott rendelettel megreformálta a katolikus püspökök kinevezését, nagyobb beleszólást biztosítva az egyes nemzeti püspökkari konferenciáknak és hívőknek.

Ez utóbbiak a jövőben véleményt nyilváníthatnak az egyházmegyék élére történő kinevezésekkel kapcsolatban. Egy másik újítás, hogy az egyes nemzeti püspöki karok titkos szavazással dönthetnek, kiket javasolnak a vatikáni kúriának kinevezésre. A végső döntés a jövőben, mint eddig is, változatlanul a pápától függ, aki saját belátása szerint elfogadhatja, vagy elutasíthatja a javaslatokat.

Kassák Lajos

Egyetemi Lapok, 1977. május 7.

SZEMÉLYES JEGYZETEK KASSÁKRÓL

Személyes vallomással kezdem. Már hosszú ideje nagyon sokat jelent nekem Kassák Lajos. Estenként, ha könyveibe lapozgatok, újra elmélyedek egy-egy versében, kritikájában, harmóniává oldja zaklatottságomat, vagy éppen tüzet gyújt, szigorúan mutatva a kivezető utat tévelygéseimből. Nem találkozhattam vele személyesen, senki nem hívta fel rá a figyelmemet. Pár éve kezembe került néhány költeménye, és elindított felé. Ösztönösen vonzódtam a kassáki magatartáshoz, most mégsem misztifikálni akarom őt, hanem rövidesen bemutatni, elmondani azt, miért jelentett oly fontos élményt számomra.

Kassák 1967 júliusában halt meg. A közelgő évforduló előtt elgondolkodom, vajon mit tudhat róla a hazai közönség, mennyire ismeri és szereti a mai ifjúság. Kivételes művész volt, s ami kevés hazai alkotónak adatott meg, a világ sok részén nagyra becsülik munkásságát. Sohasem langyos elismerésben részesült, ellenségek és lelkes hívei vették körül, emberi és művésze útja számos problémát vetett fel. Mégis, mintha homály takarná őt. Talán a felületes tájékozódás az oka, hogy sokan csak korai avantgardizmusára, vagy külsőségekre emlékeznek. Csúcsos kalap, fekete ing, mosolytalan, szigorú arc. Jó, ha ennyit tudnak, mert tapasztalatom szerint még az olvasottabbak sem ismernek mást belőle.

Ki volt hát ő?

Költő, író, újságíró, képzőművész, lapszerkesztő... Életművének gyökerei szerteágaznak és mélyrehatóak. Avantgarde korszakától fokozatosan letisztuló és öregkorában kikristályosodott művészete hídként ível fél évszázadon át. 1915-ben a Tett című lappal vált híressé és hírhedtté, ettől kezdve ő az örök szembenálló. De ennek a szembenállásnak köszönhetjük, hogy a rémült tiltakozások ellenére Magyarországra is eljutott valami a haladó művészeti törekvésekből. (Ugyanígy ütközik össze Bartók hazai kritikusaival és közönségével.) Ebből a korszakból származik híres verse, a „Mesteremberek", melyben a szavak vad színeket lövellnek és óriási energiáktól duzzadva formálódnak a költő keze alatt. A Tett betiltása után Ma címmel indított újabb lapot, s a Tanácsköztársaság bukása után Bécsben emigránsként irányította a „Ma"-csoport tevékenységét. Ekkor kezdett festeni, képarchitektúráit korának legjobbjai, Kandinszkij, Klee mellett állították ki. Hogy mennyire megbecsülték Kassákot a külföldi művészek arra elég egy rövid idézet a neves festő és költőtől, Jean Arptól: „*...Csaknem egy emberöltővel ezelőtt Zürichben kaptam Önről az első hírt Sophie Taenber közvetítésével Bécsből való visszatérésekor. Az Ön keze művét hozta magával, melyet lelkesedéssel hordoztunk magunkkal ideoda, akárcsak egy ikont. Szándékosan nevezem ikonnak, mert ebből az alkotásból hit sugárzott, hitvallás a művészet szabadságáról...*"

1925-ben visszatért Magyarországra, és az itteni fojtó politikai légkörben alkotott, szerkesztette lapjait, amelyeket sorra betiltottak. Kevés embert tűrt meg maga mellett. Sokszor volt merev művészeti kérdésekben, és ezzel legodaadóbb híveit is eltávolította magától. Mégis olyan művészek dolgoztak vele, kaptak biztatást, vagy életre szóló indítást tőle, mint például Bortnyik, Moholy-Nagy, Déry, Illyés, József Attila, Vas István.

Kassák proletáríró volt és szocialista. Mindössze négy elemit végzett, vasmunkásként dolgozott, megismerte az élet sötétebb oldalát, mielőtt írni kezdett. „Egy ember élete", „Angyalföld", „Munkanélküliek", „A telep" — nem kiagyalt történetek, ugyanúgy szövődnek tolla nyomán, mint saját megharcolt élete. Önéletrajzi regényéről, az Egy ember életé-ről írja: „*Ezekben a könyvekben egy ember családi, munkás, szerelmi, művészeti, szociális és háborús életéről van szó. Nem regénysorozat, hanem az én, a te, az ő mindennapi életének valósága.*" Sokan elámultak a regény Kassáktól szokatlan hangvételén. Valóban egész más, mint korábbi prózája és versei, de hisz az értéket nem a stílus határozza meg, hanem „az adott mű egésze". Több mint ezer oldalas írásfolyamában éles kontúrokkal megrajzolt, nagyerejű történet sodor magával. Egy akaratos ember gyermekkora, csavargásai a világban, eszmélése, szívós munkája, mellyel betört az irodalmi életbe, s mindez monumentális korrajz-keretében. Minden ízében izgalmas olvasmány ez a puritán életszerű stílusban megírt történet, amely azonban a művész rendező akaratával tárja elénk a valóságot. Néhány helyen — különösen tüntetések, drámai helyzetek leírásánál — azért felfedezhetjük expresszionista prózakísérleteinek, például a Tragédiás figuráknak a nyomát.

Késői költészetéhez hosszú út vezet. Közben lehiggadt, eszközei egyre tisztábbak lettek, célja azonban ugyanaz, — a költészet örök célja — a valóság titkos kapcsolatainak feltárása saját érző és gondolkodó szubjektumán keresztül.

„Most stílusom egyszerűségét róják fel bűnömül. Maholnap már úgy fogok írni, ahogyan az utca emberei beszélnek, de bizonyos, hogy az utca emberei nem beszélnek olyan egyszerűen, ahogyan én írok.

A művészi kifejezés az alkotó szellem egyik legnehezebben megoldható problémája, s amennyiben sikerül megoldania, a legnagyobb erénye. Persze az egyszerűség nem téveszthető össze az érdektelen szürkeséggel, a hétköznapok felületességével, az igénytelenséggel és a fantáziátlansággal. Ahhoz, hogy ...a tartalmi és formai egyszerűséget elérjük, bölcsességre, egyensúlyállapotra, a módszerek és eszközök teljes birtokba vételére van szükség. Hosszú munkában töltött időn át jutunk csak el idáig...

Az igazi nagy művész... a rend és egység odaadó szolgálatában dolgozik. Nem a személyeknek kijáró dicséret és kitüntetés érdekli, hanem a mű tisztasága, egyetemes érvényű tartalma, formai tökélye."

Ismét őt fogom idézni. Itt következő verse megható búcsúzás az élettől, olyan alkotás, amelyben a már igénytelennek tűnő, végletesen egyszerű sorokon a legmélyebb emberi érzések forrósodnak keresztül.

Veled vagyok

Előtted megyek
te én előttem
a koranap aranylánca
csilingel kezemen.

Hová mégy — kérdezem
feleled — nem tudom.
Siettetném lépteim
de te jobban sietsz.

Előtted én
te én előttem.

Egy kapu előtt mégis
megállunk.
Megcsókollak
te nekem adsz csókot
aztán elindulsz szótlanul
és magaddal viszed életem.

Ha megtekintjük Óbudán, a Fő téren a Kassák emlékmúzeumot, előítéletek nélkül közelítünk a rendet, tisztaságot sugárzó absztrakt festményekhez, figyelemmel végignézzük a dokumentumokat, egy kapu nyílik meg e különös ember világa felé. A róla alkotott kép azonban csak művei ismeretével együtt válhat teljessé.

Talán Bartók volt az egyetlen, akit Kassák feltétlenül tisztelt; hasonlóak is voltak — meg nem alkuvók az életben és a művészetben. Nem könnyű hozzájuk az út, de aki képes felfogni sugárzásukat, ritka értékkel lesz gazdagabb.

Lajta Gábor

SPORT

Közeleg a tavasz, kezdődik a foci!

A fehér-fekete „E" betűs labdarúgók az előkészületi mérkőzések egész sorával készülnek a bajnoki év tavaszi idényére. Az edzéseket már a lágymányosi új pályán, illetőleg a közelében levő *KELTEX edzőpályán tartják.* Ez természetes, hiszen a *Bogdánffy utcában* most sarjadozik a fű. Valamennyien azt reméljük, hogy ősszel már ezen játszhatjuk bajnoki mérkőzéseinket.

A tavaszi *szorsolást* a következőkben ismertetjük:

Március 13-án

Nógrád SE—BEAC; Nagytétény—BEAC

Március 20-án

Bányagépgyár—BEAC; II. csapatunk szabadnapos

Március 27-én

BEAC—Ú. Cérnagyár; M. Kábel—BEAC

Április 3-án

Z. Danuvia—BEAC; BEAC—Pamutipar

Április 10-én

BEAC—Duna Cipőgyár; Hajtómű—BEAC

Április 17-én

Irodagép—BEAC; BEAC—Gamma

Április 24-én

BEAC—Rákoskeresztúr; Bp. Építők—BEAC

Május 1-én

Óbudai Goldberger—BEAC; BEAC—Óbudai Goldberger

Május 8-án

BEAC—ÚFC; BEAC—Botond SE

Május 15-én

Gázművek—BEAC; Budakeszi—BEAC

Május 22-én

BEAC—Hárosi Építők; BEAC—Műanyag

Május 29-én

Chinoin—BEAC; Gépfelvonó—BEAC

Június 5-én

BEAC—Magyar Hajógyár; BEAC—B. Mechanika

Június 12-én

Vízművek—BEAC; KFKI—BEAC

Június 19-én

BEAC—Elektromos; BEAC—Tipográfia

A felsorolásban elöl *az első*, majd *a tartalékcsapat* mérkőzéseit közöljük. *Az előállók a pályaválasztók.*

A labdarúgó szakosztály vezetősége ezúton is kéri a szurkolókat, hogy a régi lágymányosi hagyományokhoz hasonlóan *biztassák* csapatainkat. Számuk — sajnos — az elmúlt években csökkent, de azt reméljük, hogy az új környezetben ismét felharsan majd buzdításuk: *„Hajrá BEAC!"*

Csillagtúra '77

Egyetemünkön ebben az évben is megrendezésre kerül a Csillagtúra, amelyet a Forradalmi Ifjúsági Napok keretében március 21-én bonyolítunk le, mindhárom kar hallgatói számára. Pomáz és Lajosforrás között három útvonalat jelöltünk ki, három különböző nehézségű túrát, amelyeken léleképítő és kellemes akadályokat kell leküzdeniük az induló csapatoknak. Mindazok, akik eljutnak a gyalogverseny „célszalagjáig" (tehát Lajosforrásra), egész napon át tartó és sok meglepetést tartogató gazdag programban válogathatnak majd. A túra politikai tartalmát — az Ifjúsági Szövetséghez méltóan — a Ságvári emléktábla megkoszorúzása, a kommunista mártírről való megemlékezés adja. Majd pedig kezdődik a sport (légpuskás lövészet, foci, tollaslabda), a kulturális program (folk-muzsika) de nem feledkeztünk meg az ilyenkor elmaradhatatlan tréfás-mókás vetélkedőkről sem (kötélhúzástól a lepényevésig). Saját büfénk osztja majd a colát, zsíros kenyeret és a kőbányai világost.

Nyolc-tizenöt fős csapatok jelentkezését várjuk (de a létszám tekintetében nem leszünk túl szigorúak). A nevezéseken kérjük feltüntetni: melyik alapszervezetből verbuválódott a csapat, ki a „kapitány" és milyen nehézségű útvonalra vállalkoznak. A KISZ irodában elhelyezett ládákba március 14-ig dobjátok be a nevezési lapokat. Egy alapszervezetből természetesen több csapat is indulhat.

Március 16-án minden karon kifüggesztjük a csapatok indulási sorrendjét, és az időpontokat is. Jó szervezést, és vidám turázást kívánunk.

Az ELTE KISZ-bizottsága

A FIN sportprogram keretében rendezendő egyetemi tömegsportrendezvények időpontjai március 21-ig:

Sakk: március 12. reggel 9 óra, Bolyai Kollégium.

Pályaavató: március 17. reggel 9 óra ELTE Sporttelep.

Kosárlabda: március 19. 16 óra BTK tornaterem.

Lövészet: március 21. Lajosforrás.

Haszontalanok a tévében

A városi ember egyre gyakrabban találja szembe magát az új „lakótelepi" környezet és életforma ellentmondásaival. Az emberek széles csoportjának kapcsolatai beszűkülnek, viszonyaik tartalma elszegényedik. A *Haszontalanok* c. tévéjáték a főhőseivel megpróbálja föltöretni a be-

térről estére a feleségével együtt (Dayka Margit) „kapja el a rosszullét", mindig más ajtaja előtt. S miért? Egy kellemes, családias este reményében.

Az ötlet jó, groteszk. A lakásba jutáshoz elegendő. De ezzel az ötlettel nem csupán lakásokba kell jutni, hanem

válik. A szokványos fordulatok egymásra halmozása érdektelenné teszi a célba vett problémát, emberi tulajdonságok stb., s akkor marad a kényszer-vígjáték. Az nem lenne baj, hogy a tisztes öregek „haszontalan csínye" valószínűtlen, de a játékban a komikum forrását jelentő házas-

kitűnőek és a típusteremtés sikeres —, még inkább darabossá, epizódossá teszik a filmet a kamera szinte a „szövegre" mered". Mindemellett ezek az epizódok felkeltik érdeklődésünket a különféle sorsú „ismeretlen" lakók iránt. A film belieli öregekét viszont nem.

A látogatások vége az, hogy

újra összetartóbb keretbe illeszkednek és egyre személyesebbé válnak az élmények. A dadaista tanulságot is hasznosítja; a kép nem olyan keményen egységes, mint volt a régi versekben, a logikus képzettársítás helyét ösztönösebb hangulatsodrás foglalja el, csendes melegség, egyszerű líra húzódik meg a versben, majdnem biblikus ritmusok festik alá a maga életét és a benne megtáruló munkássorsot. Nem nagyigényű többé, szűkkörűségéből nem akar erőszakos puccsal kitörni. Mindenféle hangot megpróbált, most már csak azon szólal meg, ami a legjobban bevált. Mert ez az alaphang kezdettől megvolt és jó volt, csak néha egész idegen fekvésbe kényszerítette.

A válogatott versek a költő dúlt pályáját talán túlságosan is megtisztítva és kisimítva hozzák szemünk elé. Szigorú volt a mai meghiggadt énnek az önkritikája, megint olyan pedánsul komolyan vett, mint annakidején az izmusok követelései; a hajlam, hogy feladatnak elje meg a szépséget, a változott formában is megmaradt. Nehézkes kézzel nyúl örökleküzdhetetlenül minél törékenyebb és sejtelmesebb hangulatok telé; a kettő egymást feltételezi és együtt szállítja a sikert, a kassáki idill vontatott kántálását és tiszta üveghangjait, az egyetlen versfajtáét, amely legtombolóbb korszakában is úgy lett jó, ahogy máma. Versei erőssége az egysíkúság, a felvetett kép egyenletesen bontakozik ki, a részletek közvetlen egymásmellé rendelésével, valami magától értetődő egymásutánban az írás perspektívaművészetének bonyolult játékai nélkül; a távoli hasonlat, az «értelmetlenség» is különös valóságízt kap a felsorolás technikájával; a szokottnál egyszerűbb eszköz idézi ősi kiegyenlítődéssel a szokottnál költőibb hatást. A kassáki sorok tulajdonképpen nem jelentéssel terhesek és asszociációk gomolygását sem igen indítják el; kiváltott jóérzésük gondolattalan elnyugvás, csendes alámerülés a szomorúságban. Zenéhez hasonlít hatásában, mégsem merném zeneinek mondani a mondatait; bágyadt esésükbe alig tör be ritmus, ha csak a lélegzetvétel nyugodt szüneteivel nem. Ilyen sorokban: «Estén-ként felgyujtom magamban a szegénység kristályait», «Hüvös szél repül a felhők alatt, szeretnék leszállni a mélybe, de ablaktalan a ház, melyből kihajlok», «Az idő múlik fölöttem s én egyhelyben forgok emlékeim hintáján» nincs váratlan ötlet, különösebb költői fogás, vagy megvesztegető muzsika, mégis meglepnek és rabul ejtenek, céltalan hulldogáló és összegyűlő szavai betakarják szívünket, mint hóesés a tájat. «Nem panaszkodom — mondja a kötet nagyon szép utolsó versében — Csak úgy, mint oktalan gyerek, ha megered a nyelve, elmondtam életemet». Megeredt nyelvű beszéd — a kassáki költészetet nem határozhatni meg hívebben.

De ami tetszik benne, az kelti fel hiányérzésünket is; szépségei egyformák. (Ezért mondottam, az eredményei csak félig igazolják.) Igazán változatos soha sem tudott lenni, még igazán kemény sem; hiába szavalják kórusok, jó versei magányos révedező olvasásra valók. Nem volt igazán forradalmár sem, nem politikailag, ahol bátran állott helyt meggyőződéseiért, de lelkileg; ha lelkesítette munkástársait, sohasem volt olyan meggyőző, mint most, amikor csüggedten szemléli sorsukat. Kissé vissza is él a sikerrel és egyformán kicsengetett verseiben néha már a hálás attitude érzik, magányos Marius a romok felett. De ezt megint csak az eredendő nehézkessége okozza, a lelkiismeretesség, amellyel egy-egy alakváltását végig vállalta. A hang őszinte, egy-egy verse csodálatos tisztán tárja fel szépségeit, egy megharcolt élet emlékei adnak felmentést az új idillre; a költő megtette a kötelességét.

HALÁSZ GÁBOR

RADNÓTI MIKLÓS: UJHOLD

Öt évvel ezelőtt írtam először a «Nyugat»-ba Radnóti Miklós verseiről. Az egészen ifjú író első kötete jelent meg akkor. *Pogány köszöntő* címmel köszöntött be az alig húszesztendős költő az irodalomba. Hangja kissé érdes volt és csikorgó, de határozottan más, mint a többi fiatalé és az érzékeny fül az érdesség mögül kiérezhette a jövő gazdag és tiszta zengésének előjeleit. Most, hogy öt év után megjelent Radnóti ötödik verskötete, az *Újhold*, a korán és szeretettel figyelő fül megtalálhatja benne akusztikai reményeinek teljes igazolását. Az ifjontian nyers hang most már, az ötödik kötet ötödik fejlődési fokára érve, tökéletesen feloldvadt a komoly, férfias zengésben. A *Kraftausdruck*ok, melyeket Babits jóakaratú szigorban fogant, gyomláló kritikája egy régebbi kötetben kifogásolt, már eltüntek. Eltünt az «erőteljesség» és megmaradt az erő. Az új Radnóti-kötetben (melyet Buday György nagyszerű illusztrációi díszítenek) teljes gazdagságában és érettségében áll előttünk egy sajátos ízű és színű, jelentős súlyú, különlegesen magyar zenéjű költészet.

Mi a tárgya ennek a költészetnek? — kérdezhetjük kissé iskolásan. Mint minden költészetnek, ennek a tárgya is maga a költő. De a költő egyénisége, mint minden emberé, jórészben külső ingerek reflexe. Általános, korszerű vagy örök, természeti, társadalmi és emberi behatásokra válaszol egyénien. Voltaképpen minden költészet ilyen válaszadás; ösztönösebb vagy tudatosabb felelet külső simogatásokra és ütésekre vagy esetleg csak fojtott, homályos jeladásokra. Asszony, természet, társadalom: ezek a legörökebb és legkiapadhatatlanabb forrásai a külső világ simogatásainak, ütéseinek és jeladásainak. Radnóti költészetének is ezek a legerősebb kiváltói. A három elem: a szerelem, a természetimádás és a szociális lázongás szoros egységbe fonódik érzelmi világában. Egy közös ős-érzés forrasztja össze a párjával, az erdővel-mezővel és a kizsákmányolt emberek közösségével. Ez az egy-gyökerű és sokágú Erosz az érzéseknek különös panteizmusát teremti meg sokszor Radnóti lírájában. A természeti és társadalmi vonatkozású képek különös, szinte dionizikus egysége mutatja ezt a legerősebben. Egy hirtelen elboruló tájról például ezt a képet festi:

...Kutyák lábnyoma gyászos paszomány
a vékonyka sáron köröskörül
és lánc, mely csöngve köti össze
fa, madár és szél szipogó ijedelmét;
két csendőr, kiket árnyékuk kisért,
jött a szántáson tollasan által.

Egyik levegős, illatos alkonyati versében a nap bújdosóként jár a «magas füvek között», a pipacsok «tüntetnek», a büntető ég «szuronyos szellővel üzen», de a virág «könnyedén aligha hagyhatja el píros hitét». Ha asszonya, mezei séta közben pipacsra mutat és vidáman füttyent, hirtelen felszökken benne az asszociáció: «Pipacspirossal zendüljön a világ». A szerelem magán-öröme, a harc szociális öröme és a nyár kozmikus öröme oszthatatlan lírai egységben jelenik itt meg. Dús, erős képekben nyilatkozik meg ez az érzés-panteizmus.

A komoly és mégis derűs erdő néha a kedvesre emlékezteti, néha viszont «...asszonyomnak nyakán a konty tán olyan, mint szusszanó pont egy boldog vers után». Minden jelkép a számára, minden tárggyal mély és benső kapcsolata szövődik. Végignéz az egyszerű holmival megrakott asztalon és az máris egy lelkiállapot kifejezőjévé lesz:

«Oly félelemnélküli így az életünk
és egyszerű,
mint a papír, vagy a tej itt az
asztalunkon
és kegyetlen is,
mint mellettünk a lassú tekintetű
kés».

A kötetnek egyik legszebb verséből való ez a szakasz. Az élet örömeinek és gondjainak majdnem tárgyilagos vállalását érezni ki belőle. Ez a hangulat, mely több versében is visszatér, közeljár a rezignációhoz. Így, mikor halott apjához szól a fiú, aki

«tudja, hogy egyszer elveszti ő is a
harcot és elesik
majd! ezért hát férfiként idéz, ha
ritkán
rólad esik szó és összeszorítja utána
a száját.»

Egy másik verse szerint a sors «re-

hetőleg már csak a költészet fogja érdekelni, mint ahogy Petőfiben ma már nem legfontosabb nekünk az, hogy forradalmár volt. Én nem akarok ily szempontok szerint ítélni. Nem féltem Illyésnek sem jövőjét, sem költészetét, amelyik költészetben a világ csak ürügy és nehezék, csak cölöp, amihez a könnyű lélek lekötötte magát, ahol a költészet forrása a kedélyből árad, ily költőt fölösleges is bármitől félteni. A türelmetlen, s új izgatókra vágyó világ talán elunja magát a nyájas panoráma előtt, s rögtön más panorámát követel, de a költőnek nincs sietős dolga, ráér nyugodt örömmel színezni képeit, s építgetni tájait, ráér új vidéket keresni ege alá, ha maga is betelt a régivel. A költészet mindig csoda, s magyarázhatatlan, az is, ami van, az is, ami lehetséges. Hány költőről állapították már meg a beavatottak, hogy kimerült, s felélte forrásait, amikor váratlan áradattal s váratlan irányból támadta hátba elparentálóit! Az különben is még egészen eldöntetlen vita, vajjon melyik emberi szerv éleslátóbb? A gyanakvó epe, vagy a lelkes szív? De ezt nem is kell talán eldönteni. Vannak művek számosan a szív s ismét mások az epe számára.

Illyés új kötete nem értékben, csak hangulatában különbözik az eddigiektől. Oly üdén boldog és vidám vers mellett, mint a *Jön az ősz*, találunk olyan verseket is, melyekben a gyönyörű lendületű régi fiatal életkedvet valami rossz sejtés kezdi ki, a hangos boldogság elakad, s a költő néha oly tétovát lép, mint első szédülés ijedségében a bizonytalanná vált test. Nem gazdagságán esett csorba, sem üde lélekzetvételén, csak életkedve lett hervadtabb. A must csípő, lengő fiatal ízébe a felforrt szesz fanyar karcos íze keveredik, s a naiv életöröm pompázó erejét pillanatokra megdermeszti az öregség és halál messzi ködből előrajzolódó kisértete.

TÜRÖK SOPHIE

KASSÁK, A KÖLTŐ

Válogatott versek, 1915—1935 — Pantheon

Egy franciának, aki analógiák segítségével tájékozódott távoli irodalmunkban, némi habozás után Kassákot neveztem meg, amikor surrealistáink felől érdeklődött; némi habozással, mert hiszen közvetlen hatásban aligha van köze hozzájuk, de lényegben annál igazabban, mert salaktól tisztult, ízében mégis a régi, nyers anyagra emlékeztető költészetére, szomorúságba enyhült lázadására, a világos értelmű sorokra, amelyekbe csak néha-néha csap az egykori szenvedély kísértéseként egy értelmetlen, csak hangulatos hasonlat, az egész idillre, amely a zápor utáni táj csapzott nyugalmát idézi, milyen jelző illene jobban, mint a «valóságfölötti», a természetet stilizálva szolgáló költői irány neve? Egyéni érésből és mozgalom nélkül megint egyidejű tudott lenni modern áramlatokkal, mint ahogy programmosan, konok újat kereséssel együtt futott a háború hangzavarát doboló futurizmussal és a forradalmak ideglázában üvöltő expresszionizmussal. A Nyugat nagy gátszakítása után, amikor az egyes mesterek már maguk váltak példaadókká, ez a nyugtalan és tanulékony vasmunkás szállította tovább rendületlenül az idegen példákat, az autodidakták merevségével kötve le magát hozzájuk és a tehetség holdkóros ösztönével mentve ki belőlük a maga egyéni hangját. Kiáltványok, kiáltó versek és kiabáló tanítványok sürgették a

«mát» és a «tettet»; mennyi minden elavult ezekben, elsősorban a támadások és a társak, és a versekben is a plakátszerű; de mennyi minden visszamaradt elfelejtett hagyományként a mai harmincévesek számára, a kollektív gondolat, a politika fontossága, az építő versélmény szemben a szépítővel, az őszinteség, mint fitogtatott cél, az erkölcsi felelősség, nyersebb zene, kendőzetlenebb hatások. Ha vannak termékeny áldozatok, a kassáki mozgalom ismétlődő csődjei bizonyára azok voltak, lassan érlelve a végül sikeres költőt és a segítő csapaton kívül, a jövőben egy sikeres költői iskolát. Mint Gogoly Köpenyéből az orosz realizmus, úgy hajtott ki a kassáki tételből az illyési következtetés, nem tanítványokban többé, hanem önkéntelen követőkben.

Kassáktól ma divat elválasztani a mozgalmát, talán ő maga is szívesen elfeledkezne róla, hogy az ember magakeresése tisztábban álljon a szemek előtt; pedig az egyéni fejlődés és háttere szorosan összetartozik. Nála nem elég a válogatott verseket olvasni, a visszavetített egyenes utat követni, hanem fel kell lapozni a köteteket, még inkább a folyóiratokat, amelyekbe ágyazódtak, az összes kilengésekkel, mellékutakkal, zsákutcákkal együtt, hogy igazi képet nyerjünk költészetéről; valaki, akit nem az eredményei igazolnak, hanem a keresései. A *Tett* a háború derekán indult, már a vereség előrevetett árnyékában, első száma Apollinaire versfordítást hozott, a későbbiek Marinettit, dacosan az ellenségek táborából idézve mintáikat. Békét követeltek és közben a háborút dicsőítő aktivizmusra hivatkoztak, ahogy már Babits fejükre olvasta következetlenségüket egykorú bírálatában. De nem ez volt az egyetlen következetlenség merész igéikben; az énnel szemben jöttek, mégis az «én lehetőségeit» éneklő Apollinairet érezték rokonuknak, «hidegnek és keménynek» szerettek volna látszani. («Tarpae magas sziklája vagyunk» — írta Rozványi), mégis patétikusak voltak, túláradók, az univerzális életet dicsérők. «Az élet billió lehetőségét csapolom magamból» — hirdette Kassák, mondatai idegesen csaptak ki medrükből, felkiáltójelek hemzsegtek a sorokban. Bevezető cikket Szabó Dezső adott és mindnyájuk tolla alatt már ott hangoskodtak a kedvenc szólások, amelyeknek később ő lett nagybani szentesítője. Kassák programmjában is az új irodalom «az alkotó erők dicsőítője», «kor lelkéből lelkezett tűzoszlop», a «kozmosz teljessége», «a magukra eszmélt erők éneke», végül már teljes sikerrel: « Az új irodalom glorifikált ideálja a végtelenbe derülő Ember!» De a harmadik számban jelent meg a Mesteremberek is, hogy sziklaként emelkedjen ki az erőltetett, daráló vagy túlhangosan kiáltó egykorú versei törmelékéből. Rossz stádiumban volt, de néha csodálatosan, százszázalékig sikerült a különben csak zavart okozó programm megvalósítása.

Kassákot a háború másfajta megélése különítette el az előtte járó költőktől. Míg Ady és Babits az idegek iszonyával válaszolt a nagy megrázkódtatásra, Kassákot voltaképpen érdekelte a háború borzalmas színjátéka, egyik versében (Most téged énekellek) szinte dithirambuszra ihlette, a felszabaduló erőket, a hősi pazarlást, az aktivitást érezte ki belőle, majdnem felejtve gyászt, megdöbbenést, tiltakozást. Így találkozott, leglényében mégsem következetlenül, a futurizmussal, még a harci hangutánzásban is Marinettihez hasonlítva. Nem helyeselt persze, csak beléfeledkezett a látványba; később ugyanez a látvány a borzalmával hatott, a vér, a holtak, a tűz, a romok, a sebesült karavánok izgatószerével és a vád szavát szólaltatta meg a «süket, üvegszemű sasok», az öregek ellen, akik a pusztulást felidézték. Különös hangváltáson ment át

közben költészete. A személyes panasztól, amellyel ő a legkezdetén, a Nyugat két költője mindvégig felelt a borzalmakra (a háború első évében írt egyik versében még a költők, a vers sorsát félti «a vad, rekedt torkú mozsarak» üvöltésétől), a vér és vas látványos színjátékán keresztül elérkezett a kollektív számonkérésig, a csüggedéstől a lázadásig. A művészlélek vergődött és sikoltozott, a kívülállók részvétével a közösség iránt, a primitívebb lélek a tömegek mélyebb ösztönével érezte át a lenyügözöttség, majd a romboló felszabadulás örömét; katona, aki eldobja fegyverét.

A fordulat szükségszerű volt, de nem vált előnyére. A kezdeti lassan, komoran húzódó mondatokat most röpke, ideges sorok váltották fel, a reménytelenség mély színeit az optimistább, de szavalóbb, kongóbb hang, a komoly, teljes képeket erőszakolt ürességek és nagyotmondások. Jönnek a kassákizmusok, a költő, maga is festő, a kortársak festményeit nézegeti és a képemlékeket igyekszik versébe vinni; « rettenetesen kigurult a horizont», «az ember felszúrja magát a térbe». Szabad verse is, amely eleinte egybefogott, kellően záródó volt, egyre szétfolyóbb és kapkodóbb lélegzetű lesz, elvonatkozott, nagyigényű, kis teherbírású szavakkal, mesterséges izgalommal terhes. Amíg a cél, a forradalmi, egyre magátólértetődőbb és egyszerűbb, a kifejezés — rejtelmes, még ma sem teljesen megvilágított ellensúlyozásul — egyre keresettebb, kezdődik az értelmetlenségek utáni hajsza, az erőltetett együttlátások, amelyek tulajdonképpen idegenek az ő csendes szemlélődésétől.

Közben (1916 szeptemberében) a *Tettet* betiltják és egy hónappal később megindul a *Ma*, a felfokozott akció jegyében, hogy a legfelfokozottabb, a bolsevista akció vessen véget az életének, 1919. májusában. Hangosság, harciasság az éltetője az új lapnak. «A képek harci eszközök». Jellemzően Kassák cikkével indul a plakátról és Hevesy Iván plakátcikkével szűnik meg. A tendencia egyre élesebb, a tartalom egyre elvontabb, az anyag, vers, cikk, novella, egyre silányabb. Már nem a finomabb franciák, hanem a nyersebb németek, *Die Aktion*, *Der Sturm* példája lelkesít, a képzőművészetben az uralkodó kubizmus kínálja csábító analógiáit, a versből is, mint a képből számúzni akarják a «novellisztikus tartalmat». Míg követeléseikben «énük kozmikus fontosságát» kívánják, szélsőn egyéni indulatokra árulkodón, de verseiket puffogó közösségi szólamokkal tömik tele, a vezér néha legegyénibb hangjával csakugyan kollektívet, sőt egyetemest tud adni, pl. a Bányászok a hajnalban. Persze az átlag Kassák-vers ugyanekkor így hangzik: «Üvölt az akarat. — Az elszabadult akarat világteremtést orkánzik a torkunkból. — Testvér! — Asszony és férfi! — Az utolsó vérbőség aktivitásával nincs megállás. — A fiatalság energiatöbblete ágyúzik velünk.»

A forradalom és bukása, az emigráció önkívülete csak felfokozza ezt a rossz hangot. Az új minta, a legújabb, amit feltétlenül át kell venni, a dadaizmus, az értelem csődje. Józan eszét ő is beletöri a zagyvaságokba, a belső szerkesztést, amelyre oly büszke volt, végkép feladja, lompos prózasorokban hódol a divatnak, végre képversekkel takargatja kifejezéstelenségét. De lassan szűnik az izgalom, hazatér az emigrációból, egy darabig még vers és különösen próza magán viseli a pártízlés szegényes egyenruháját, míg aztán megszületik a prózai remekmű, az önéletrajz és 1931-ben megjelenik 35 verse, az újjászületett költészet. Ébredés a lázból; van valami a kötetben a lábbadozó beteg gyengeségéből. Az éles színek megenyhültek, inkább a sorok mögött morajlik, mint távoli mennydörgés, az elégedetlenség. Szétesö körmondatai után

mindent megőrizzen, s az emlékek tárháza a nyersanyag, melyből a költészet csodája új valóságot épít, visszahívja a halottat, s újrateremti. A jelen csak állatoknak, s tudattalan érzékeknek szolgál, a költő más dimenzióban él, az elveszett időt kutatja fel, visszarabolja kincseit a mulandóságtól, s ezer szilánkból rakja ismét egészbe. Mégis, amit így újraalkot, már nem lesz *ugyanaz*, több lesz a távolsággal, más lesz az emlékezés eltolódásaival, más és több avval, amit a művészet ad minden multnak. De akárhogy volt is a *valóságban*, most már így élethű és így igaz, az idők végeztéig.

Lehet elfogultság, ízlés és szeretet elfogultsága, hogy nekem a sokféle lehetséges világkép között egészen különösen kedves az Illyés Gyula verseiben kinyitott világ. A vers első soránál belépek a tájba, melynek függönyeit a varázsló örömével vonja szét, belépek, vele járok gyémántos kazlak, fehér szárnyakkal gőzölgő lovak közt, hóban és ködben és csillogásban ellenkezés nélkül átveszem a költő szuggesztióját, s úgy ílátom e világot minden részletével, s váratlan fordulataival, ahogy ő kívánja. Néha nem is tudom mindjárt, hol vagyok? Értelmemet elbódítja az a lendület, mely már az első soroknál kézenfog, csak a vers sodrát érzem, a boldog nekiiramodást, ritmus és zene ünnepi hömpölygését. Sokszor úgy érzem, Illyés verseit, minden ízükkel, árnyalatukkal, s közölnivalójukkal, talán még annak is érteni kellene, aki nem tud magyarul. Ez a verseiben hömpölygő zene választja el Illyés minden sorát más versektől. Nem értek verstechnikához, s talán nem mindig tudom, versformái milyen ősöktől származnak, de az a jambus, vagy alexandrin, amit ő használ, úgysem hasonlít más költő jambusaihoz. A kritikus meglesheti, milyen formával, ötlettel, hagyománnyal s trouvaille-lyal érte el a költő hatásait, a költő igazi titkához azért semmivel sem került közelebb.

De nem minden Illyés vers vált ki zenei hasonlatot, inkább a régebbiek, e kötetből leginkább a *Távozó*. Új kötetének több verse erősen képszerű. *A koldusok*, *A betyár*, *Motoz a hold*, *Mint bús ebvonítás* verseinek sajátságos realizmusa, s groteszk irrealizmusa is nagy zsánerképek hatását teszik. Kis verseiben egy-egy futó érzést, hirtelen látványt mesteri erővel tud megrögzíteni *(Gyermekkor, Házasok)*. Az *Ujoncok*, *Paprikák* még kamaszos, duhaj életkedvének vidámságát hirdetik, s az *Óda egy afgán miniszterhez* egyik legjobb példája oly humornak, melyben a széles jókedv békésen megfér a legmaróbb szatirával. Legüdébb, legédesebb színeit szerelmes verseibe itatta, kevés ilyen verse van, de mind hibátlan. A *Fiatalasszony* reális portrénak, s tiszta költészetnek egyformán remek. Falusi képeit tisztaságuk és szelídségük különbözteti meg a megszokott falusi képektől, hiszen Ady óta a falu színei éppen nem szelídek. Illyés világában még a legdurvább realitás s legősibb zamat is megkapja azt az enyhe, s békítő világítást, ami e léleknek egyéni fénye.

Illyés az a költő, akit szerető kortársai mindig mindentől féltenek. Féltik, hogy forrása kimerül, témái elapadnak, féltik meggyőződéseit, érvényesülését, bátorságát féltik s gyávaságát is, — a költőtől ma költészetén kívül kora még valami hősi cselekedetet is kíván, bátor kiállást egy eljegyzett eszméért. Ez az igény Illyéssel szemben is fennáll, vagy legyen hazafias költő, vagy legyen a nép kenyerének bátor védelmezője, a kettő együtt azonban lehetőleg ne legyen. A költő manapság nem lehet kétféle, legfeljebb kétszínű. Az utókort talán már nem fogják érdekelni a költő magánügyei, sem szociális hajlamai, az utókort remél-

Nyugat 1935. Február

A MODERN MŰVÉSZETI IRÁNYOK TÖRTÉNETE

A SZÜRREALIZMUS*

A szürrealizmus sok tekintetben különbözik a többi izmustól.

Mindenekelőtt abban, hogy több mint harminc éven át ébren tudta tartani hívei és ellenfelei érdeklődését.

Különbözik továbbá abban, hogy amíg a korábbi avant garde irányokat elsősorban vagy kizárólag a képzőművészet érdekelte, a szürrealizmus főképpen irodalmi, filozófiai, világnézeti mozgalom.

Emellett festészete, szobrászata és építészete is lényegesen más, mint a többi izmusé. Ez a különbség egy mondatban kifejezve a következő: *Guillaume Apollinaire* 1907-ben azt írta, hogy a festészet és irodalom kapcsolata teljesen megszakadt – ezt a kapcsolatot a szürrealizmus helyreállította.

A szürrealizmus kiáltványa is lényegesen eltér az izmusok megszokott manifesztumaitól. Ezeknek példáját a futurizmusról szóló fejezet végén láttuk: egynéhány lázashangú oldal, szenvedélyes vitairat, amelyet az illető csoport művészei fogalmaztak és szignáltak. *A szürrealizmus kiáltványa* ezzel szemben nyolcvan könyvoldal terjedelmű tanulmány, amely a korszak művészeti, lélektani, emberi problémáira kíván választ adni. A hozzácsatolt irodalmi illusztrációval, a *Poisson soluble* (Oldódó hal) című szürrealista szöveggel együtt kétszáz oldalas kötet. Mindkét írás szerzője *André Breton.*

Végül és nem utolsó sorban: a szürrealista szó és mozgalom nem új, vagy legalább is nem egészen új dolog. Félreismerhetetlenül rá lehet mutatni elődeire a művészettörténetben: így *Hieronymus Boschra*, a fantasztikus festőre, a reneszánsz idején, az idősebb *Pieter Brueghelre* vagy *Arcimbol'óra*. Előfutárai közé tartozik az irodalomban *Marquis de Sade, Aloysius Bertrand,* az *Éjszakai Gáspár* című verseskönyv és az *Aurélia* című álomregény szerzője, a szürrealista regényalakként élő *Rimbaud,* vagy különös kortársa: *Lautréamont,* a *Maldoror Énekei*-nek költője. Mindezek az írók és művészek és társaik érthetetlenek vagy felfedezetlenek maradtak volna a szürrealista mozgalom nélkül.

Az előzőekből következik, hogy – jóllehet éppen ennek a csoportnak volt a legszigorúbb „alkotmánya" – a szürrealizmus csoportjellege nem volt fontos. Gárdája együtt volt már a szürrealizmus megalakulása előtt, a dadaista mozgalomban; a mozgalom nem omlott össze, amikor három legismertebb írója: *Aragon, Eluard* és *Tristan Tzara* elhagyta; és most, amikor csoportszerűen már nem szerepelnek, ugyanúgy cikkeznek és könyveket írnak róluk, mint legnagyobb sikereik idején. 1956 telén jelent meg *Fernand Alquié* könyve: *La philosophie du surréalisme* (A szürrealizmus filozófiája), amely úgy tárgyalja ezt a mozgalmat, mint a filozófiatörténet egyik fontos iskoláját.

A szürrealista szót *Guillaume Apollinaire* használta először: *Les mamelles de Tirésias* (Tirésias emlői) című művét drame surréaliste-nak nevezte, 1917-ben, hét évvel a szürrealizmus alapítása előtt.

A szót használni kezdték az írók és így történt, hogy *Ivan Goll* folyóiratot adott ki *Surrealisme* címen, ugyancsak a szürrealizmus alapítása előtt. Goll a következőképpen definiálta az új jelszót: „La transposition de la réalité dans un plan supérieur (artistique)". (A valóság transzponálása felsőbb [művészi] síkra.) Munkatársai közé

* Ezzel a közleményünkkel az izmusok dokumentáris ismertetését befejeztük.

szerű feljegyzésével szolgáltat bizonyítékot olyan kapcsolatok létezésére, amelyekben az ókori népek mindig hittek és amelyeknek titkát a középkor is kutatta.

1933-ban indította meg *Albert Skira*, a svájci francia kiadó a szürrealizmus legszebb, díszes kiállítású folyóiratát, a *Minotaure*-t (Minotaurusz). Szerkesztője *E. Tériade*, igazgatója Skira, aki ezzel a lappal szerzett Franciaországban és világszerte olyan nevet, amely később Európa egyik legnagyobb művészeti kiadójává tette. A lap munkatársai: *André Breton* és *Maurice Heine* (aki főképpen Marquis de Sade-kutatással foglalkozott és azt igyekezett bebizonyítani, hogy Sade a XX. század modern irodalmának, pszichológiájának előfutára és a francia irodalom egyik nagy alakja volt). A többiek nevével már találkoztunk: Eluard, Salvador Dali, Chirico, Max Ernst, René, Crevel, Hugnet és mások. *Georges Hugnet* szerkesztette a szürrealista költők antológiáját.

1933-ban jelent meg *Marcel Raymond* összefoglaló könyve, *De Baudelaire au surréalisme* (Baudelaire-től a szürrealizmusig) címmel. A kötet az egész időszak művészeti távlatát áttekinti.

1935-ben rendezték meg az első nemzetközi szürrealista kiállítást, mégpedig Koppenhágában és Teneriffában. 1936-ban szürrealista világkiállítás volt Londonban és „szimbolikus céllal készült szürrealista tárgyak kiállítása" Párizsban. Ez évben jelent meg a mozgalom egyik legtöbbet vitatott költőjének, Benjamin Péret-nek új könyve; címe: *Je ne mange pas de ce pain-lá* (Nem eszem ebből a kenyérből).

A szürrealisták adták ki 1934-ben *Alfred Jarry* kéziratban maradt darabját, az *Ubu enchainé*-t (Leláncolt Ubu). Ezzel a kiadvánnyal újra fellángolt az Ubu király körül folytatott századvégi vita, amelyről az izmusok előzményei folyamán szóltunk. A szürrealizmusnak általában kedvelt céljai közé tartozott a művészet- és irodalomtörténet megszokott rendjének felbolygatása. Jarryt a francia irodalom egyik legnagyobb alakjaként tisztelték, Marquis de Sade-ról már említettük ugyanezt, de ők fedezték fel a francia romantika egyik legérdekesebb költőjét, Aloysius Bertrand-t, a „Gaspard de la Nuit" (Éjszakai Gáspár) című verseskönyv szerzőjét. Bár Bertrand-t 1910 táján kezdték olvasni és *Ravel* is ekkor zenésítette meg három versét, elismerését a szürrealisták vívták ki és nekik köszönhető, hogy például *Huizinga* is úgy tárgyalja ezt a különös, fiatalon elhalt költőt mint a romantika legjellegzetesebb alakját. Ugyanígy harcolt a szürrealizmus Gerard de Nervalért, Lautrésmont-ért és Guillaume Apollinaire-ért. A szürrealizmus újszerű irodalomtörténetét írta meg a második világháború után *Marcel Jean*, a szürrealista festő-író, és társszerzője, a magyar *Mezei Árpád*. Egyik kötetük címe: *Maldoror*, a másiké *Genése de l'esprit moderne* (A modern szellem eredete). Mindkettő Párizsban jelent meg, az első 1947-ben, a második 1950-ben.

1938-ban szürrealista világkiállítást rendeztek Párizsban, ez volt utolsó nagyobb manifesztációjuk a második világháború előtt. A háború alatt Breton Amerikába menekült. Jelenléte erősen fellendítette az amerikai szürrealizmust, amelynek egyébként az USA-ban élő *Marcel Duchamp* volt a vezéralakja. 1943-ban, tehát még a háború befejezése előtt, szürrealista világkiállítást rendeztek New Yorkban és ugyanakkor Duchamp folyóiratot indított *V. V. V.* címen. Amerikában jelent meg Breton összefoglaló könyve a szürrealista képzőművészetről: *Le surréalisme et la peinture* (A szürrealizmus és a festészet). Vaskos kötet, sok színes és egyszínű képmelléklettel. A háború után ő és mások is (így *Marc Chagall*) visszatértek Franciaországba. 1947-ben megrendezték az eddig legnagyobb nemzetközi szürrealista kiállítást Párizsban. Anyagának egy részét 1948-ban Prágában és Santiago de Chilében is bemutatták.

A mozgalmat lassan elismerték, bár kevesen értették meg. A belső viták azonban

Nagy Világ
Kemit Lajos
1957 AUG

tovább folytatódtak. A háború után, politikai okokból, újabb szakadás következett be. Breton az ötvenes évek elején bejelentette, hogy a régi csoportot feloszlottnak tekinti.

Úgy látszik azonban, hogy a franciák ezzel a mozgalom történetét nem tekintették befejezettnek. 1955-ben új kiadásban jelent meg a három szürrealista manifesztum, ezúttal egy kötetben. A kritika éppen olyan érdeklődéssel tárgyalta, mint első megjelenése idején.

A szürrealizmus első kiáltványa lényegében a mozgalom Ars poetica-ja. A második kiáltvány ehhez politikai állásfoglalást fűzött: a marxizmusét. A harmadik elégtelennek tekintve a tisztán politikai és művészeti tanokat, általános értelemben teológiai hitvallást adott: a társadalomtudományi elméleteket a mágikus, misztikus gondolkodás szellemével kívánta megtölteni. Az első manifesztummal Breton és társai ellenségükké tették az irodalmat nagy egészében; a másodikkal maguk ellen fordították az államot és az egyházat; a harmadikkal a pártokat.

Lássuk először a szürrealizmus Ars poetica-ját. „A szürrealizmus – írja Breton az első kiáltványban – tiszta lélektani automatizmus, amelynek útján akár szóban, akár írásban, akár más módon, a gondolat valódi működését akarjuk kifejezni. Vagyis a gondolat tollbamondja önmagát, anélkül, hogy az értelem bármiként is ellenőrizné vagy hogy bárminő esztétikai vagy erkölcsi igényt támasztana. A szürrealizmus alapja a hit bizonyos mindeddig elhanyagolt asszociációs formák felsőbbrendű valóságában, az álom mindenhatóságában, a gondolat érdektelen játékában. Célja lerombolni minden más pszichikai mechanizmust s önmagát állítani helyükbe az élet döntő kérdéseinek megoldásában."

Az előbb körvonalazott célt talán még pontosabban fejezte ki Breton akkor, amikor az első világháború alatti pszichológiai gyakorlatáról beszélve (eredetileg pszichológus volt) a freudi monologizálással elért eredményeire útal. Ettől kezdve a tiszta „beszélő gondolat" megszólaltatására törekedett. Amit legelsősorban elvetett, éppen az volt tehát, amit „önkritikának" neveznek: Breton hitt abban, hogy a tudatalatti mélyén olyan alkotó erő működik, amelynek hatékonyságát az értelem kritikája nem erősíti, hanem gyengíti, nem javítja, hanem rombolja. Breton szerint ez a mélyréteg pontosabban és tökéletesebben fejezi ki a valóságot, mint maga a tudat.

„A szürrealizmus nem stílus, nem irodalmi vagy festői iskola és nem esztétikai rendszer – írja *Herbert Read Szürrealizmus* című tanulmányában. – Az ember azt hihetné talán, hogy életfilozófiának lehetne nevezni, esetleg világszemléletnek..."

„Állítom, hogy vannak lírai elemek, amelyek az emberi közösség lélektani és morális szerkezetének részei, ezek minden időben a közösség alapjai voltak és mindig azok is maradnak. Ennek ellenére ezt a lírai elemet, bár tény volt, egész a mai napig csak a kutatók vették észre." Ez André Breton kijelentése „... Ami eddig egészen kevés elszigetelt egyéniség vakmerő ösztöne volt, azt a szürrealisták a művészi alkotás alapjává akarják tenni".

A módszer, amelynek elméletét a fentiek megfogalmazták, az úgynevezett „écriture automatique" (automatikus irány), amelynek lényege, hogy az író (vagy bárki) bizonyos álomszerű állapotban mintegy beszélni engedi önmagát. Így, a szürrealista szövegek tanusága szerint, különleges költői fogalmazásra leszünk képesek. Ezt az alkotási módot főképpen Louis Aragon és Robert Desnos művelte nagy virtuozitással és ezzel a módszerrel készült André Breton és Philipp Soupault *Les champs magnétiques* című regénye is.

A gondolatot eredetileg a dadaisták vetették fel. „Alles was ein Künstler spuckt, ist Kunst" (Minden, amit a művész köp, művészet), mondotta *Kurt Schwitters*. Konk-

1582 – Jókai-nyomda

TERMÉSZET
ÉS TÁRSADALOM

LAPKIADÓ VÁLLALAT
SAJTÓFIGYELŐ SZOLGÁLAT
Budapest VII., Lenin körút 9–11
Telefon: 321–651, 321–285

rétebb fogalmazását találjuk ennek a gondo
ben":

Végy egy ujságot
Végy ollót
Válassz ki ebben az ujságban egy cikket, amely
olyan hosszú, amilyennek versedet szeretnéd
Vágd ki a cikket
Vágj ki gondosan minden szót a cikkből és tedd
egy zsákba
Édesen rakd össze
Helyezz minden kivágást egyiket a másik után
abba a rendbe ahogyan elhagyta a zsákot
Lelkiismeretesen másold le
A vers rád hasonlít majd
És íme elragadó érzékenységű végtelenül eredeti
író lettél félreértve a közönségesek által.

Tzara példát is ad mindjárt a módszerhez, erre azonban már nem kell kitérnünk. Miután a dadaizmussal mindig maró gúny és az a hit járult, hogy alapvető ösztöneink rombolóak, a szürrealisták 1922-ben szakítottak a dadaizmussal és megpróbálták felfedezéseiket alkalmazni a „rend"-re, amely a francia irodalomnak és művészetnek mindig legfőbb ereje volt. *Maurice Nadeau* írja *Historie du surréalisme* (A szürrealizmus története) című könyvében, hogy a csoport két igen fontos művészét, *Antonin Artaud*-t és *Roger Vitrac*-ot azért zárták ki a mozgalomból, mert dadaista elveket hirdettek. (Az ellentmondás elvét, egészen az abszurditásig.)

A második kiáltvány lényegében marxista hitvallás volt: a politikai állásfoglalás kifejezője. Ez olyan kérdés, amelyet a kritika azóta kellően megvitatott és kimerített: Aragon, Elaurd és Tzara cikkei, nyilatkozatai, előadásai elegendő fényt vetettek rá.

A harmadik manifesztum lényege a mágikus, misztikus hitvallás: ez olyan kérdés, amelynek megvitatása még nem történt meg.

Miközben e sorokat írjuk, kaptuk kézhez a párizsi *Figaro* irodalmi mellékletének, a *Figaro Litteréraire*-nek 1956 március 24.-i számát, amely kéthasábos cikkben közli, hogy *André Breton* az idei tavasszal elindítja a szürrealista mozgalom új folyóiratát. A lap címe: *Le Surréalisme, méme* (A szürrealizmus, maga), negyedévenként jelenik meg, 120 oldalas terjedelemben, sok képpel és három színes melléklettel. A lapban felvonul a szürrealizmus második nemzedéke, az új író- és művészgárda, amely már a szürrealizmus hagyományain nevelkedett.

KASSÁK LAJOS és PÁN IMRE

megváltotta a vonatjegyeket és Párizsba is táviratozott hotelszobáért. Nem akart többé gondolkodni. Esténként egy üveg konyakot készített az ágyához s addig ivott, míg elkábult; úgy akart álmodni, hogy ne tudjon róla. Véglegesen elhatározta, hogy a barátaival nem közli a házasságát; tudják meg az ujságokból. Egy délelőtt megpillantotta az utcán egyik tavalyi barátnőjét; valami csilingelni kezdett a szívében... s átrohant az utca másik felére.

Szombaton reggel rosszkedvűen öltözködött. Már szidta is magát borús hangulatáért. Úgy állsz itt, mondogatta, mintha műtétre vinnének. Mi bajod?

Az irodájában utasításokat adott segédjének, amikor az inas látogatót jelentett. „Schmidtné nagyságos asszony."

Az esős délután óta nem járt itt.

— Hát hogy' állunk? — kérdezte az asszony, mikor egyedül maradtak. Illés leült.

— Kérem, én újra azt tanácsolom, gondolja meg a dolgot.

— Nem adta be?

— Még nem.

Az asszony hosszan ránézett.

— Nem értem magát, — mondta csöndesen.

— Kérem, nagyságos asszony... — és megint hosszan magyarázott az élet komolyságáról, az elhamarkodott lépések szörnyű következményeiről és... Az asszony rá sem figyelt.

Tíz perc mulva bekopogott az inas. Jelentette, hogy mindjárt tizenkét óra. Elsápadt. Felállt.

— Dolga van? — kérdezte mosolyogva az asszony.

— Igen.

— Valami tárgyalás? Egyszer úgy szeretnék elmenni egy törvényszéki... Nem kísérhetem el?

Zavartan begombolta kabátját.

— Nem a törvényszékre megyek.

— Ja, valami üzleti...

Idegesen megrándult a szája.

— Most lesz az esküvőm, — vágta ki erélyesen.

Az asszony megfordult. Keze felemelkedett... mintha a szájához akart volna nyúlni, hogy elfojtson egy kiáltást.

De csak mosolygott. És Illés, ahogy most ránézett, nem tudta tisztán látni a fejét; valami nehéz köd burkolta be.

— Nem is mondta, — mormolta az asszony.

Aztán a kezét nyujtotta és kisietett. Illés jól látta, hogy nem vesz lélegzetet, amikor kilép az ajtón. Csak mosolyog.

Sietett az anyakönyvvezetőhöz. A kapuban találkozott Németh Gizellával, aki édesanyjával éppen abban a percben érkezett. Olyan szenvedélyes és elszánt erővel karolt belé, mintha az egész női nemet vinné fel a lépcsőn a házasság felé.

FÖLDI MIHÁLY

ANGYALFÖLD

(REGÉNY) (9)

30.

Az anya, mielőtt a főzésbe kezdett volna, elővette a fia ruháit, hogy kikefélje, rendbehozza rajtuk az esetleges fogyatékosságokat. A gombokat külön-külön megfogta, megcsavarta kicsit a két ujjával, nem engedett-e meg a cérna, amivel a szövethez vannak erősítve. Kifordította a kabát és a nadrág zsebeit. Előbb mindenféle holmikat, zsebkendőt, összegyűrt papirost, egy régi levelet, két ceruzadarabkát, cigarettaszipkát, valami jegyzőkönyvfélét és egy fényképet rakott ki belőlük az asztalra. Minden darabot külön-külön megnézegetett, de ezt csak azért tette, hogy végre a fényképhez is eljusson s azt is közelebbről és részletesebben megnézze. Hiszen mindjárt itt kezdhette volna a vizsgálódást, de nem tartotta illőnek, hogy csak úgy elővegye a nagy fia zsebében talált fényképet s kíváncsian megnézegesse. Így ez egészen más.

Valami fiatal nőszemélyt ábrázol a kép. Karosszékben ül egyenes tartással, szőke lehet, dús haja kontyban csavarodik a fején, a két keze a szék két karján pihen. A ruhája valamiféle olcsóbb selyemből lehet, egészen eltakarja a lábait, a magas, egészen begombolt gallért fehér csipke díszíti körben. Az anyának tetszett a kép, jó ízlése van a gyereknek, gondolta s elégedetten mosolygott. De mégis, úgy látszik, mintha ez a nő már idősebb lenne nálánál. Vajjon honnan ismeri, van-e valami köze hozzá, csak talán nem komoly a dolog. Nem helyesen van az, ha a nő idősebb a szerelemben, mint a férfi. Az ablakhoz ment a képpel s még gondosabban megnézegette. Megfordította s a fehér hátlapján két sor írás volt szép, gömbölyű betűkkel: „*Mikinek őszinte szerelemmel Mária.*“ Jól járna a gyerekkel, gondolta az anya. Önkéntelenül az ágy felé fordult, ahol piros, egészséges arccal aludt a fia. Hajnalban jött haza, egy nap és majdnem egy egész éjszakán át úton volt s most nem is látszik meg rajta a fáradtság. Csak éppen alszik, tisztán és nyugodtan, mint a tej. Az anya a holmikat visszarakta a zsebekbe, aztán elővette a sárgabőr lábszárvédőket és a sárgabőr cipőket, bekente őket valami rosszszagú, sárga kenőccsel s egy puha rongydarabbal fényesre dörzsölte. A ruhája és a lábbelije is mind, mind milyen finom, drága, új holmik. Úgy látszik, egyszer mégis csak rendbejön az ő dolguk is.

Az óra most kilencet ütött, itt volt a megbeszélt idő, mikor föl kell kelteni a fiát. Gondolta, még vár kicsit, hadd aludjon még a szegény. De hátha sürgős dolga van. A ruhák ott feküdtek az asztal szélén, alattuk a cipők és a magas lábszárvédő egymás mellé fektetve, mint valami vörösréz csövek.

— Miklós!... Miklós, kilenc óra!

A fiatalember meghallhatta az anyja költögető szavait, halkan mintha fölnyöszörgött volna s megfordult a fal felé.

Az anya újra kezdte:

— Kelj föl, Miklós, kilenc óra. Azt mondtad, kilenckor keltselek föl.

Kiment a konyhába, hogy közben elkészítse a reggelit. A tejet nemrégen forralta, még egészen meleg volt, összeöntötte a kávéval. A fehér, nagy bögrét rátette az asztalra, három kockacukrot pottyantott bele s keresztbe fektette rajta a kanalat. Ment, hogy újból szóljon az alvónak. Már a küszöbön innen kezdte.

— Miklós, az Istenért, már a kávéd is itt van az asztalon.

Ahogy a szobába lépett, hangosan elnevette magát. Miklós már ott ült az ágy szélén, karjait összefonta a fölhúzott lábai körül s ő is mosolygott, hogy ilyen lármával tör be hozzá az anyja.

— Nem jól van ez így, mama — mondta. — Mióta az Imre bácsiék elköltöztek, egészen ellustultam.

— No, no. Nem egészen azért van ez így, mert ők elköltöztek innen. Az ilyen vén kamaszok nyafkák, akár valami beteg macska.

Miklós most a vastag hangján utánozni kezdte a macskanyávogást s közben könyörögve mondta:

— Hozza be a kávét, legalább addig sem kell lemennem az ágyról.

— Nem, nem! Gyere csak ki szépen, ott van a jó, friss kenyér is, és ha akarod, egy kis szalonna is hozzá.

Az ember még nyujtózott, még beleturkált a hajába, aztán egyszerre talpraugrott.

— Jól van, ha kínozni akar, hát csak kínozzon! — Kiment a konyhába és így alsóruhában, mosdatlanul hozzáült a reggelihez.

Tiszta és nyugodt volt körülötte minden. Kint az udvaron zajongtak a gyerekek és durva csörömpöléssel törtek be ide a hangok a nyugodalmas falak közé. Az anyja az asztal másik végén szemben ült vele, az arca derűs volt, időnként úgy pillantott rá, mintha mondani akarna neki valamit. De mégsem árulta el a gondolatait.

— Jó, hogy ezek a gyerekek a világon vannak, legalább nem unatkozhatik itt egyedül egész nap.

— Bizony jobban kordában tarthatná őket az anyjuk, olyanok, mint az eleven ördögök. Ne félts te engem, egy valamirevaló asszonynak sohasem kell unatkoznia. Egy rendes háztartásban mindig akad valami elvégezni való. Hol a fia ruháját mossa az ember, hol a fia ruhájára fölvarrja a gombokat, hol meg a fiának megfőzi a reggelit, az ebédet, meg a vacsorát. Nem mondom, hogy nem szerettem a suszterékat, tisztességes, jó ember volt mind a kettő, de mégis csak jobb szeretek én már így egyedül élni.

— De így sem lehet mindig. Hogyan lesz akkor, ha egyszer menyecskét találok hozni a házba?

Az anya sokat jelentő mosolygással felelt:

— Ide bizony ne hozzál senkit, fiacskám. Se olyant ne hozzál, akinek csipke van a nyaka körül, se olyant, akinek nincsen csipke a nyaka körül.

Miklós hangosan, jóízűen fölnevetett.

— Kire gondol most? Isten bizony, mintha célozna valakire.

— Nem én, nem célozok senkire. Hogy is célozhatnék, hiszen nem beszéltél te még nekem soha ilyen dolgokról — mondta az anya s már nem mosolygott, nem is nézett a fiára, egy szálkát vett észre az asztal puhafa lapján, alátólta a körmét, megemelgette s úgy hallotta, mintha valami gyönge muzsikáló hangot is hallatna a szálka. — De azért már gondoltam ilyesmire. Éppen máma gondoltam rá, hogyan is lenne akkor...

— No ne féljen, egyelőre még eszembe se jut ilyesmi. S ha egyszer mégis megtörténne, hármasban is nagyon szépen meg tudnánk lenni.

Miklós hiába mutatta, hogy csak úgy heccelődésből beszél erről a témáról, az anya előtt nem volt ez többé üres tréfa. Az előbb még úgy látta a fiát, hogy tisztán és ártatlanul alszik a tarka cihák között s most sok minden olyasmit vesz rajta észre, amik eddig sohasem tüntek a szemeibe. Egy kifejlődött, bajuszos, nagy darab ember ül előtte, az ajkai pirosak a vérmességtől, s a szemei nedvesen ragyognak, ahogyan most ezekről a dolgokról beszél. Valami nyerseség, valami eltakargatott támadó lendület van minden mozdulatában s a hangja hasonlít kicsit a kakasok érdes, bántó hangjához.

— Az az ember, aki asszonyt vesz magához, az már csak éljen együtt szépen a feleségével. Nem való az, hogy valaki harmadik beletolakodjon az ő életükbe. Az ilyen harmadik már csak nyűg lehet a házban.

— De maga nem egy harmadik, maga az én anyám. Csak olyan asszonyt vennék el feleségül, aki magát is éppen úgy megbecsüli, mint engem.

— Ez csak szóbeszéd. A te szíved akkor már őfelé hajlik s nagyon rendjén van, hogy te akkor már csak az ő szavaira nyitod ki először a füleidet. Nagyon jól esik az anyának, ha gyámolíthatja, gondozhatja a gyerekeit akár egy életen át; de nagyon rosszul esik neki, ha egyszer csak neki kell rátámaszkodni a gyerekei vállára. Nem is bírnám én ezt ki soha. Ha te megnősülsz, itt marad nekem ez a lakás, megvan a kis nyugdíjam s fölveszek egy kvártélyost, valami rendes embert, abba az ágyba, ahol most te alszol.

Egy ideig hallgattak. Miklós közben öltözködött, fölvette a világos-szürke sofőrruháját, térdnadrágja alá alákapcsolta a sárga lábszárvédőket, szépen végiggombolta a karcsúra szabott kabátja szürke csontgombjait.

— Ne is beszéljünk ilyesmiről. Még két sorozásom van hátra, hol vagyok én még attól, hogy megnősülhessek.

— Nem haragszom én, fiam! — felelte az anya. — De azért jó volt, hogy ezt kibeszéltük magunkból. Reggel óta úgy megfeküdték a gyomrom ezek a szavak, mint valami nehéz kődarabok.

— Éjszaka megint későn jövök haza. Egész hetünket így fogjuk elcsavarogni. Ha látná azt, hogy milyen lánya van a profeszszornak! Isten bizony, olyan, mint valami beszélő pávamadár.

Az anya azt hitte, csak azért beszél a fia, hogy az ő fejéből szétkergesse a gondolatokat, nem is válaszolt neki.

Miklós fejébe nyomta a lapos kékszínű sapkáját, amelynek aranyozott zsinór feküdt az ellenzője fölött. Szép tiszta, szinte elegáns volt ebben a sofőruniformisban. Keményen lépkedett, a nap éles vonalban csillogott a lábszárvédőin. Ritka és kiváltságos helyzet volt sofőrnek lenni. Miklós tudta, hogy a férfiak irígykednek rá, a nők szívesen rámosolyognak és megfordulnak utána. Gyakran találkozott nőismerősökkel, akikkel gyerekkorában együtt játszott az utcán, lent a Dunánál, a homokban, a grundokon, az ócska palánkok mögött, de ők már valamennyien férjhez mentek időközben s elsoványodtak, vagy csúnyán fölhújódtak s most olyan nehezen járnak, mint a tömésre fogott libák. Voltak közöttük olyanok, akikkel mindmáig tegező viszonyban maradt, de ha összetalálkoztak, csak ritkán álltak szóba egymással. Nem azért, mintha neki kellemetlen lett volna beszélni ezekkel a régi ismerőseivel, azok szégyenlették magukat előtte. Ha köszönt nekik, félszegen rámosolyogtak és tovább siettek mellette. Most is találkozott ilyen ismerőseivel, köszönt nekik, de nem mert visszafordulni utánuk. Léptei keményen kopogtak a járdán, kifelé ment a grundok között, amik tele voltak papír- és egyéb szeméthulladékkal s mezítlábas gyerekek játszottak és futkároztak az öreg piszokban. Még vagy két órai szabad ideje volt s ilyenkor, ha ráér, mindig meglátogatja a suszterékat.

— Ej, de csinosan néz ki maga mindig! — Barátságos kedvvel fogadta az asszony és nevetve mentegetőzött, hogy nem tud vele most kezet fogni. Fölgyűrt karokkal éppen tésztát csinált a halványkékre festett asztalon. Már készen volt a gyúrással, nagy, vékonyra nyújtott lapokban hevert a tészta az asztalon. Finom lisztpor szállt a levegőben.

— Jó annak, akit így kikefél és kivasal a mamája!

— Hagyd csak. Nem haragudna ő már azért sem, ha valaki más kefélgetne rajta kicsit — mondta a suszter kedélyesen, a kalapácsát leeresztette maga mellé a földre s barátkozón előrenyújtotta kezét. — Jó, hogy jöttél, van itt egy nagyszerű könyv, mi már kiolvastuk, ha akarod, magaddal viheted néhány napra.

— Miféle könyv? — kérdezte Miklós, sapkáját közben fölakasztotta a szobaajtó kilincsére s kínálatlanul, egészen otthonosan leült az egyik székre.

— Kropotkin könyve a kölcsönös segítésről.

Az alacsony munkaasztalka körül még ketten dolgoztak. Egy

tojásfejű idősebb segéd, akinek szőke Krisztus-szakálla volt és szilvanagyságú, kék szemei. S egy egészen fiatal inaska, vékony nyakkal s nagy, átlátszó fülekkel.

— Mi most minden könyvet így négyesben olvasunk el — folytatta a suszter. — Vagy én olvasok föl belőle hangosan, vagy ez a gyerek itt. Most jött ki az iskolából, nagyszerűen, egészen értelmesen tud fölolvasni. Aztán, amit fölolvastunk, részletesen megvitatjuk egymás között. Megállapodtunk, hogy minden kérdésnél valamennyien őszintén elmondjuk a véleményünket és azt is, hogy némely dolgot melyikünk hogyan tudna másképen is elgondolni.

— Ezt már megtehettük volna nálunk is — szólt közbe Miklós. — S nagyon jó lenne, ha az egyletben is bevezetnénk ezeket a szokásokat.

— Az ember majdnem fáradság nélkül megtanulja a dolgokat. Kérdezz csak valamit ettől a gyerektől, úgy megfelel neked, mint a karikacsapás. Ebből már egészen más ember lesz, mint amilyenek mi vagyunk. — Odafordult az inas felé. — Tudod-e, hogy ki volt Kropotkin Péter?

Az inas üvegszilánkkal egy cipő talpát kapargatta s most, hogy szóltak hozzá, megállt a munkájában.

— Orosz herceg volt, humanista-forradalmár.

— Hogy tetszik az neked, amit ez a Kropotkin Péter ír a könyveiben?

— Nagyon tetszik.

— S mért tetszik?

— Azért, mert sok olyant tanulhat tőle az ember, amire eddig nem is gondolt — most Miklós felé fordult. — Az önéletrajzát is elolvastuk s én akkor azt mondtam: aki ilyen könyveket tud írni, az jó barátja és jó tanítója lehet a magunkfajta embereknek. — Az inaska visszagörbült a munkájába, az üveggel kapargatta tovább a cipőtalpat és arra az ütemre, ahogyan a keze mozgott, jobbra-balra himbálta a fejét is.

A konyhában volt a műhely. A három ember beszédközben is folytatta munkáját, az asszony egy nagy késsel vékony szálakra metélte a vékony, összehajtogatott tésztalapot, a sparherden csámpás pléhfödő alatt forrott a víz, a három ember kalapált és húzta a fonalat. A sarokban bevetett emeletes ágy állott, amiben fölül az inaska, alul pedig a segéd szokott aludni.

— A könyvet elviszem, elolvasom s ha visszahozom, szeretném, ha megint beszélnénk róla. Én most meglehetősen egyedül vagyok. A soffőrség nem olyan pálya, ahol az ember nagyon sokat beszélhetne az elveiről. Csupa urak közé vagyok beékelve és sokszor nagyon bánt a fönnhéjázó viselkedésük. Legföljebb a professzor lányával beszélhetek néha. Okos, szép, fiatal lány, nem irtózik a szocialisták elveitől s én most sok hasznát veszem azoknak a szemináriumi óráknak, amiket a diákok tartanak az egyletben.

Az asszony is közbeszólt.

— Én azt mondom, vigyázni kell azokkal a gyerekekkel, nagyon benne vannak a maguk dolgában s a munkásságnak nem szabad megfeledkeznie a hétköznapi dolgokról. Nem szabad elfeledkezni arról, hogy ők állandóan harcvonalban vannak.

A segéd is megállt egy pillanatra és ő is azt mondta:

— Én sem helyeslem azt, hogy az efajta burzsoá legénykék ennyire beleártják magukat a mozgalomba. A munkásság osztályharcát a munkástömegeknek kell megvívniok.

— Ez igaz — mondta Miklós. — De jól harcolni csak jó katonákkal lehet. Vajjon miért olvasunk és tanulunk mi valamenynyien, ha nem azért, hogy mennél jobb katonái lehessünk az osztályharcnak. A munkásmozgalomnak öntudatos és osztálytudatos tagokra van szüksége.

Megint az asszony szólt közbe:

— De arra is vigyáznunk kell, hogy szép, okos, fiatal úrilányok el ne csavarják egyes barátaink szép, okos fejét.

— Engem nem kell félteni — válaszolta Miklós. Rögtön fölértette, hogy mire céloz az asszony s kissé rosszul esett neki, hogy az így fölényeskedik vele. — Tanuljon és okuljon az ember mindenkitől és mindenből.

— Az uraktól keveset tanulhatunk — mondta a suszter. — Kropotkin Péter herceg volt és otthagyta a hercegséget, hogy azoknak a nagy emberi érzéseknek élhessen, amik már gyerekkorában is föllobogtak benne. De ezt nem azért mondom, mintha valakitől is féltenélek téged. Nem mondom, hogy a tiszta ruha és a rendes koszt megöli vagy okvetlen elbutítja az emberben az embert.

Miklós szó nélkül hallgatta meg a másik beszédét, nem érezte, hogy szüksége volna védekezésre, bár sejtette, hogy a suszter szavai mögött is vannak bizonyos célzatosságok.

— Hozd csak elő azt a könyvet — mondta az inasnak. — Elolvasom és aztán eljövök, hogy megint beszélhessünk róla.

Észre sem vette, hogy eljárt már fölöttük az idő. Tíz perc mulva már bent kell lennie a garázsban. A legközelebbi megállónál villamosra ült. Kinyitotta a könyvet, itt-ott belenézegetett, egy féloldal után helyeslően bólintott a fejével, aztán tovább lapozott s megint átfutott néhány sort.

— Reggel korán kelek és belekezdek elölről — gondolta. Körülnézett a kocsiban s látta, hogy az emberek kíváncsian tekintgetnek felé, a szemben lévő padon egy nő ül virággal a kezében, ez a nő is őrá nézett s egyszer kedvesen összehúzott ajkakkal el is mosolyodott.

31.

A cigányok talpalávaló gyors táncnótákat húztak. Szombat este volt s a terem egyre jobban megtellett emberekkel. Voltak köztük olyanok, akik a munka után, úgy piszkosan és fáradtan egyenesen ide tévedtek be, zsebükben a borítékkal, amibe a fizetésük volt csomagolva, mások előbb hazamentek megvacsorázni,

és átöltözködni s most jöttek egyedül vagy kedélyes csoportokban. Nők is jöttek közöttük, a munkások feleségei kivasalt, tiszta ruhákban s lányok is sápadtan, vagy rosszul kifestett arccal, az udvarlóik oldalán s az anyjuk kíséretében. Ezek az öregasszonyok fekete ünneplőben voltak, akárha valami gyászmisére gyülekeznének s a rossz szemeik elevenen vizslálkodtak az emberekre. Két pincér szaladgált az asztalok között, a vendégek még a kezdetén voltak a mulatozásnak, gyors egymásutánban ürítgették poharaikat. A cigányok sok jóreménnyel a fejükben, lelkesülten nyűtték a szerszámaikat, a bőgő valahonnan a föld alól brummolt elő, a prímhegedűs ott állt a banda élén, erre-arra hajlongott, éles üveghangokat dörzsölt ki a hegedűből, a cimbalmos csörömpölő pléhtálcát dobott a húrokra s egyszerre sírt, nevetett és csikorgott a cimbalma.

Az emberek fölemelkedtek az asztalok mellől, átfogták a párjukat s szinte eszelős iramban táncoltak a porzó és ingadozó padlón. A lányok szédültek a forgásban s úgy érezték, akárha egy ringatózó hajó fedélzetén topognának. Két gázlámpa csüngött le a plafondról, megvilágították a vörös, átizzadt arcokat s a falakon játszottak a bukdácsoló árnyékokkal.

Károly és a szőke lány ott ültek a söntéshez közel, egy hatszögletes kerti asztalka előtt. Szombaton mindig pótasztalokat is állítottak be a terembe s ezek jók voltak a magányos pároknak, akik nem akartak vagy nem mertek belevegyülni az összezagyvált társaságba. Károly arccal ült a söntésnek s alig merte kissé oldalt csavarni a fejét. Ismerősei is voltak a teremben, szégyelte magát előttük önmagáért s ezért a lányért, aki félig már be van rúgva s alig tud nyugodtan megmaradni a helyén.

— Maradj békén, Ilonka — súgta neki minduntalan könyörögve. — Maradj, hiszen tele vagyunk ismerősökkel.

A lány oda sem hallgatott. Szemlátomást nőtt benne a nyugtalanság ördöge, hangosan nevetgélt s ez a nevetés időnként olyan volt, mint a sírás, föltünően és kihívóan hangzott ki az általános zajongásból. A gyöngén összefogott szőke haja előrebukott a homlokán, baloldalon egészen az idegesen rángatózó szemöldökéig. A füsttől és párától elhomályosodott világításban úgy látszott, mintha egy ferdére csúszott sárga sapka ült volna a lány fején. Ivott s mikor a poharat letette maga elé, a karimáján meglátszott a lány ajkáról leolvadt festék nyoma.

— Szégyelled magad? — kérdezte és kedveskedő gúnnyal ránézett a férfira. — Talán miattam szégyelled magad? Ó, milyen gyalázatos nőszemély is vagyok én, hogy így kellemetlenkedem neked. De te szabad ember vagy, miért nem is segítsz hát magadon. Menj csak bátran, menj, találsz te más nőt is, akár mind az öt ujjadra egyet.

Károly békítgetőn mondta:

— Mért gúnyolódsz és mért kiabálsz úgy? Nem azért jönnek ide az emberek, hogy kiteregessék a szennyeseiket. S minek iszol annyit? Megint egészen tönkreiszod magad.

— Ó, hát azért szomorkodsz, hogy én megint tönkreiszom magam. Ki fog akkor keresni, gondolod magadban, ki fog akkor keresni, ha ez a tyúk megint tönkreissza magát.

Károly nem felelt. Úgy tett, mintha nem is hallotta volna a másik szavait, tudta, hogy az most mindenáron ki akar kezdeni vele. Csak meg kellene érinteni és fölfakadna, mint valami gyűlt seb. Nem szólt, nézte a táncosokat, a keringő párok elszédültek előtte, a fölhevült arcok összemosódtak a forgásban. Az egyik sarokban két férfi állt egymást átölelve, mintha panaszkodtak volna egymásnak, időnként az egyik fölfenyegetett az öklével a magasságok felé. Egy szolgálati rendőr jött be az ajtón, nézelődött kicsit, körülment a teremben s aztán közel az ő asztalukhoz megállt a söntés előtt. Károly lehajtotta a fejét, félkezével az asztal terítőjén babrált, nem akart s nem is mert szembe tekinteni a rendőrrel. Csak most ne kezdje el a másik a zenebonát.

S a lány megint megszólalt:

— Miért nem iszol? Nem jól érzed magad velem? Mondd, hogy nem jól érzed magad, mondd ide a szemembe!

Károly fölemelte a poharát és koccintott a másikkal, hogy azt elcsöndesítse. Ittak, de a lányból megint csak előbukdácsoltak a szavak.

— Ha nem érzed magad jól énvelem, nesze, itt van egy korona, keress magadnak egy másik lányt. — Egy ezüstpénzt dobott ki az asztalra, véletlenül élére állt az, gurult kicsit s csöngetve hozzáütődött az egyik pohárhoz. — Nem kesergek azon, hogy én már csak egy rongy vagyok. Miért is szeretnéd te az én kese hajamat s a vénülő bőrömet?! Ott a korona. Menj, menj, hogy ne is lássalak. Mindjárt kisülnek a szemeim a szégyenükben.

Az egyik pincér üres poharakkal éppen az asztal elé érkezett, a pénz csengetése megállította.

— Mégegyszer! — parancsolta a lány s a leöntözött abroszon előretólta a megürült üveget.

A korona ott feküdt az asztalon, egyikük sem érintette.

— Nézd csak, nézz oda, milyen szép sofőr jött be ebbe a pokolba!

Károly az ajtó felé pillantott s hirtelen visszakapta a tekintetét. A vér az arcába futott s félkönyékre támaszkodva elfordította fejét.

— Ismerem már gyerekkora óta. Valamikor ott laktam a házukban egy nagyorrú öregasszonynál. A Hosszúval is ott ismerkedtem meg.

— Égesse el a föld azt a madárijesztőt — s a lányból egyszerre megint kitört az elkeseredés, a lamentáló és átkozódó fecsegés. — Ó, ne is mondd ki a nevét előttem annak a sintérnek. Hol van azóta az én szép hajam, olyan lettem én azóta, mint a fonnyadt alma...

Károly átnyúlt az asztalon, hogy nyugtatgatón megsímítsa a másik arcát. S most ő is meglátta, hogy milyen fakón száraz

és elgyűrött ez az arc. A vértelen ajkakról az ital már leáztatta a festéket, a szemei részegen fáradtak voltak s két lilás barázda húzódott az orrtól a szájig. Már egész közel volt a keze ahoz, hogy a lány arcát megérintse s az most megfogta így a levegőben s visszanyomta az asztalra.

— Hagyj békén — mondta s már könnyek voltak a hangjában. — Legjobb lenne, ha egyszer egy vihar belém kapaszkodna s döglötten rásöpörne valami szemétdombra... Tudod-e te azt, hogy mennyire tönkretettetek engem? Ó, mért vagyok én így kiszolgáltatva! Én talán nem érdemeltem volna meg egy szebb életet?! Mit gondolhat most rólam az apám s az én jó anyám? Ó, milyen emberek voltak azok mind a ketten. — Kezében még mindig benne tartotta a másik lefogott kezét s érezte, hogy az remeg az izgalomtól. — Mért tetted ezt velem? Mit vétettem én ellened?

— Ne gyötörj, ne szedd ki belőlem csöppenként az életet — mondta Károly s ő is érezte, hogy a lány meleg keze remeg az izgalomtól.

— Nézd csak, nézd, a soffőr is táncol már. Milyen piros az arca s milyen tiszta a ruhája. Valóságos királyfi. — Hangosan, hisztérikusan fölnevetett. — Igen, igenis, egy királyfi az Angyalföldön. — Elhalkuló hangon még mindig nevetett, idegesen vonaglottak az ajkai, mintha őrizni akarta volna magát valami szörnyű kitörés elől s a szemeiből kibuggyantak a könnyek. Gurultak lefelé, sötét nyomokat hagytak a bepuderezett arcán s az ajkáról két oldalt lecsöppentek a frézszínű ruhájára. Ócska selyemből volt ez a ruha s a csöpögő vízgyöngyök pillanatok alatt beszennyezték. — Tudod-e, hogy én még emlékszem az üres grundokra, a vad gyomra a palánkok alatt, a gödrökre, ahol babaruhával játszottak a lánykák és sárkányokat ragasztottak a fiúk... S a Dunapartra is emlékszem, a tutajok szélén mezítelen fiúk üldögéltek és horgásztak. Legyet tűztek a horgukra s néha egy fehér halacskát húztak ki a vízből, ha sütött a nap, akkor csillogott ez a halacska, mintha ezüst páncél lett volna rajta, s ha már alkonyodott, akkor kékek és zöldek voltak ezek a halacskák, mintha finom selyem ruhába öltözködtek volna. S egy lánykára is emlékszem ott a parton, piros papucsok voltak a lábacskáin, amiket az anyja varrt neki s a hosszú haja úgy ragyogott, akárha aranyban mosta volna meg minden reggel. Ó, tudod-e te, hogy az a lányka én voltam. És sokan voltunk ilyen lánykák, mindig lementünk a folyóhoz és egy kutya is jött velünk s néha ráültünk a bodri hátára s úgy repültünk, mint az angyalok. Egy alkonyatra is emlékszem, akkor már ősz volt s a kék égen halványsárgán, mint egy szent ostya jött fölfelé a hold. S ó, mi mindenre emlékszem én még. De te most azt hiszed, én csak egy vén ringyó vagyok s csak összevissza hazudozok, hogy ezekkel a hazugságokkal elkábítsam a te fejed.

— Ne kiabálj úgy, már megint mindenki ide figyel. Miért keseregsz, hiszen én egy kukkot sem szóltam.

— Nem, nem akarom én elcsavarni a te fejed! Menj, menj, miattam akárkihez odaszegődhetsz. Nem vagyunk mi megeskü̇dve, nem köt hát téged semmi énhozzám. Ott a korona, vegyél magadnak egy másikat, aki tetszik neked. Mi az? olyan szépet akarsz, aki el sem jönne hozzád egy koronáért? Jó, adok még egyet. — S megint kinyitotta a táskáját s belekotort, hogy előhúzza a másik koronát. És egyszerre, mint valami beteg hangszerből, fölzengett a sírás s tehetetlenül összecsuklott. — Ne menj.

Károly fölkelt a székről, átment az asztal másik oldalára, félkarjával átfogta a síró lányt, tapogatta és símogatta az asztalra borult fejét.

— Ne sírj — mondta. — Ne sírj.

Közben mindenki észrevette a jelenetet, a zene elhallgatott s a táncospárok lihegve, értelmetlen, nagy szemekkel odaálltak az asztal köré.

A kocsmáros is ott állt már előttük, paprikavörös volt az arca s szigorúbb volt, mint egy törvénybíró, mikor azt mondta:

— Fizessenek és hagyják el a helyiséget. Nem valami ócska csárda ez, ahol cirkuszt lehet csinálni!

— Megyünk — felelte Károly anélkül, hogy rá mert volna tekinteni a gyülekezetre. — Gyere, Ilonka. Ne sírj! Ne sírj, hiszen senki sem bántott. Későn van már, gyere, elmegyünk haza.

A körülállók összevissza beszéltek. — Kik lehetnek ezek?

— Biztosan megbántotta azt a szegény nőt, talán meg is ütötte! — Bántani sem kell az ilyent, hiszen részeg, mint valami liba!

A kocsmáros megint s még energikusabban vezényelt:

— Gyerünk, gyerünk! Nem ilyen madaraknak való hely ez.

A lány alig tudott megállni a lábán, forgott vele a világ s ahoz sem volt ereje, hogy ellenkezzen a másikkal, aki átnyalábolva vezette ki az éjszakába.

Sűrű, ólmos csöppekben hullt az őszi eső. Sötét volt, villamosok már nem jártak, a lámpák alig világítottak néhány méternyire maguk körül. A házak aludtak s úgy látszott, mintha a vaksi ablakok helyén fekete négyszögletes rongyok lennének kifüggesztve a falakon.

— Látod, hogy sír az idő — mondta a lány részeg kábulatban. — Sír az ég s minden engem sirat most ezen a világon.

Károly erősen magához karolva vezette a dülöngélő társát s alig mert megszólalni mellette. Félt, hogy az megint belekezd valami hosszú beszédbe, megcsökönyösödik itt az út közepén s szivaccsá áznak, mire hazaérnek. De hiába nem akart szólni, néhány pillanat mulva a másik megint följajdult.

— Szomjas vagyok. Majd kiég a gyomrom, olyan szomjas vagyok! — erőszakkal megállt, fejét kicsit hátravetette s a száját kitátotta az eső alá. Mintha mindenáron el akarná veszíteni magát. Károly birkózott vele, akár valami makacs, elkeseredett gyerekkel.

— Esik az eső — mondta kitartó nyugalommal. — Gyerünk, Ilonkám, gyere, szívem.

— Hova akarsz vinni? — megint megállt s nem engedte tovább vezetni magát. — Mit akarsz hát? Mondd meg hát őszintén, hogy hova akarsz vinni? — Belekapaszkodott az egyik útszéli fába, átkarolta és csókolgatta a nedves fatörzsöt. — Hova akarsz vinni, mondd meg, hogy hova akarsz vinni!?

— Esik az eső — felelte a másik, — ha nem sietünk, úgy elázunk, hogy holnap az utcára sem tehetjük ki a lábunk.

A lány elengedte a fát s hagyta tovább vezetni magát. Egyik kezével Károly nyakába kapaszkodott s olyan erővel tartotta, mintha soha nem akarná azt kiengedni a szorításából. Valami ijedező, vad félelem volt ebben a szorításban.

— Az utcára. Megint az utcára!

— Esik az eső. Csak fogd meg jól, én majd segítek járni neked.

Közel lehetett már a hajnal, szekerek csörömpölése hangzott föl a sötétben. A két ember tántorogva haladt előre, a szekerek szembe jöttek velük, egyre hangosabb lett a lármájuk s aztán kibukkantak a sötétből, végtelen sorban vágtattak el mellettük.

Valahol ébredtek a piacok.

Károly a kapu előtt kicsit rendbehozta a csúnyául leázott lányt s ameddig a házmesterre vártak, odatámasztotta őt a mélyedésbe.

A lakás üres volt, Károly lámpát gyujtott, mind a ketten bementek a második szobába.

— Várj csak, ne motoszkálj ilyen vizesen, segítek vetkőződni.

— Hagyj, most már hagyj egészen — mondta a lány s kinyújtotta a két karját, hogy távol tartsa magától a másikat, mint valami pusztító veszedelmet.

Már úgy is mindegy, hogy mi fog történni. A sorompót bezárta maga körül, a kisujjával sem érintheti meg senki. Legföljebb egy kis bort kívánna. Vagy valami piros, édes likőrt. Csöppentett mézet a nyelve hegyére. Az anyja most bizonyára mindent előkerítene, amit ő csak kíván, de hogyan szóljon neki? Az ablak be van csukva és ő hiába dobolna az ujja hegyeivel az üvegen. Belátta, hogy minden kísérlet hiába való lenne, azért mégis odaszédült az ablakhoz. Kint még mindig esett az eső. A cseppek rákopogtak az üvegre, szétloccsantak s mindenféle ábrák ugrándoztak a lány szemei előtt. Feketén és világosan ragyogó változatok incselkedtek vele, mintha kínálgatták volna magukat előtte s mikor feléjük akart nyúlni a keze, mint valami vak madár koppanva beleütődött az üvegbe.

— Be vagyok zárva! — kiáltott föl kétségbeejtő rémülettel. — Ó, jaj, be vagyok zárva!!

Károly hozzáment, hogy elvezesse az ablaktól, de ő már egy pillanatig sem tudott megállni a lábán, nyöszörögve leroskadt s úgy egycsomóban elaludt a padlón.

(Folyt. köv.) KASSAK LAJOS

Nyugat. 1928. dec. 16.

Kassák Lajos, festő

megemlítve.

Lőrincz Gyula: Tollal és szerszámmal

Népszabadság, Bp. 1977. aug. 6.

6.

Kossák Lajos, festő

L: Medvyánszky

P. Kőcs J. Emlékkiállítás a Nemzeti Galériában 7.

Nepszabadság, Bp. 1970 máj. 25.

Kassák Lajos, Jestő
ír

Megemlítve.

—: Ma nyílik a könyvhét 2.

Esty Hirlap, Bp. 1979. jún. 1.

Kassák Lajos, festő- és grafikusművész

Fenyő A. Endre festőművész ma lenne 45 éves. 1923-28-ban végezte főiskolai tanulmányait Bárdos Galdmann György tanítványaként. Korán kapcsolatba került a munkásmozgalommal. Előbb Kassák*-körében, majd 1933-tól a Szocialista Képzőművészek csoportjában tevékenykedik.

(* Munka-körében)

Tasnádi Attila: Fenyő A. Endre jubileumára.

Népszava, 1949. febr. 25.

Kasszák Lajos, Pesth

L: Martyn Ferenc

Bertha Bulcsu: Martyn Mesteszége 483-487

Jelenkor, Pécs, 1979. jún. XXII/6

Karsák Lajos, festő

L. Orosz János

86-93.

Csoóri Sándor: Orosz Jánosnál

Tiszatáj, Szeged, 1979 jún- XXXIII/6.

Kassák Lajos, Jestő,
íző

Megem lihae.
(l.: Tápai Antal)

Apró Ferenc: Móra Ferenc és Tápai Antal 88–95.

Tiszatáj, Szeged, 1979. július XXXIII/7.

Klassák Lajos, festő

Megemlítve.

Domokos M: Esti beszélgetés Hatvany Lajoskával -
Ferenczy Béniről 111-120

Tiszatáj, Szeged, 1979. júl. XXXIII/7

Kassák Lajos

Szelepcsényi György, Tischler Antal, Morelli Gusztáv, Barabás Miklós, Olgyai Viktor, Komjáti Gyula, Büday György, Rudnay Gyula, Uitz Béla, Moholy Nagy László, Derkovits Gyula, Barcsay Jenő szerepel Pataky Dénes tanulmányának szemléltetésére, mely 1530-tól 1945-ig tartó grafikai eljárások folyamatát ismerteti a New York-i " Print Review" c. hires kiadványban.
Bodri Ferenc: "Grafikánkról New York-ban" cimmel ir a folyóiratban megjelent -kelet-európai és ezen belül a magyarországi- grafika müvészitechnikájának fejlődésével foglalkozó cikksorozatról.
Élet és Irodalom, Bp. 1979. febr. 17.
XXIII. évf. 7. sz. 6. lap.

Vegy-egy reprodukcióval

Kassák Lajos festőművész

Ban Béla festőművész életét és művészetét Kassák jellemezte legtömörebben: „Kevés művészünkön hagyjak olyan mély nyomokat társadalmi megrázkódtatásaink, mint Ban Béláu."

Vas Népe, 1979. júl. 15.

Kassák Lajos 3. Folytatás

Az ezt követő küzdelmes közösen átélt évekről hiteles képet kapunk Kassák Lajos: „Egy ember élete" c. életrajzi regényéből. Uitz Kassák köpvetlen munkatársa a TETT, majd annak betiltása után a MA társszerkesztője lett.

Romváry Ferenc: Uitz Múzeum Pécsett.
Dunántúli Napló, 1978. nov. 6.

Kassák Lajos (1887-1967)

„Zöld és fekete kompozíció"
linolevonat 24,5 x 19 cm
J. l. j.: Kassák, kikiáltási ár: 6000 ft.

„Piros és fekete kompozíció"
linolevonat 25,5 x 18,5 J. l. j.: Kádár Béla
N. Borza.
Védett. Kikiáltási ár: 6000 ft.

BÁV 51. Képaukció katalógus Bp. 1980. május

Kassák Lajos 2) Folytatás

az 1915-20 közötti fél évtized Uitz Béla munkásságának kiemelkedő, termékeny időszaka volt. Követték az aktivista kortársai, mindenekelőtt Nemes Lampérth és Kmetty, de legfőképpen személyes szuggesztivitásával Kassák lapjának meghatározó jelentősége, vezető szerepe az avantgárd korai periódusában rendkívüli volt. Uitz Béla 1912-ben vette feleségül Kassák testvérhúgát.

Romodyy Ferenc: Uitz Múzeum Pécsett.
Dunántúli Napló, 1948. nov. 6.

(1.) Folytatás

Kassák Lajos festő- és grafikusművész

A pécsi Modern Magyar Képtár mindig súlyponti feladatának tekintette a Kassák Lajos Köré csoportosult proletár származású progresszív fiatalok – az aktivisták – anyagának gyűjtését, publikálását. Közéjük tartozott, ebben a szellemi légkörben érlelődött a fiatal Uitz is, a magyar avantgard legharcosabb időszakában, a tizes évek második felében.

Romvary Ferenc: Uitz Múzeum Pécsett.

Dunántúli Napló, 1974. nov. 6.

Kassák Lajos, festő

mejemlíme

Makay Gyuszi: Az Ady-centenárium-kiadványai 135-152

Lótókatár, Bp. 1979. marí

Kassák Lajos, festő

Vers. líme alatt: („Kassák Lajos")

18.

Tandori Dersó: „Valóságos japán tájképek leverek előttem"

Tiszatáj, heged, 1980. aug. XXXIV/8.

Kassák Lajos, festő

L.: Kiss Béla

8.

–: Hír
Népszabadság, Bp. 1979 nov. 10.

Kassák Lajos, festő
író

megemlítve

Bata Imre: Könyvszemle

Népszabadság, Bp. 1979. nov. 27.

7.

Kassák Lajos, festő

L. Derkovits

Major Ottó: Kalkalatten - e Derkovits ? 13.

Nénszabadság, Bp. 1979. nov. 18.

Kassák Lajos, festő

megemlíthe

P. Hűcs J.: Ők és mi

7

Nirszabadság 1979 júl. 13.

Kassák Lajos

szerepét és munkásságát a "Munka" körrel kapcsolatban
részletesen tárgyalja

Csaplár Ferenc: A Munka-kör képzőművészeti tevékenysé-
ge. - MMvtört.Ert.1972.2.sz.133-140.l.

Kassák Lajos

A kötete csoportosuló aktivista képzőművészek kiemelkedő alakja Nemes Lampérth József.

Szíj Béla összetétje Nemes Lampérth József kiadatlan leveleihez; Képzőművészeti Almanach 3, Comitia 1972, 121. l.

Kassák Lajos

Kassák ir a müvész Uitz Béla pályakezdéséről.Kassák Uitz-cal együtt nézte meg az 1912-es kiállitást a Müv szházban.

Harsányi Zoltán:Uitz Béla
Rajztanitás 1969/2 26.ol.d

Kassák Lajos

Elismeréssel szólt Bokros Bárman Dezső portréiról.

-i-u: Bokros B. Dezső ismeretlen portréja Móra Ferencről; Műgyűjtő 1972/4.sz. 8.l.

Kassák Lajos

Percz János irodalmi plakettjei között van a „Kassáki Szárnyaságyú".

László Miklós: Percz János; Műgyűjtő 1972/4.sz. 35.l.

Kassák Lajos

A lódzi Modern Múzeumban megrendezésre kerülő és a magyar konstruktivizmust bemutató tárlaton a Kassák-kör munkái is szerepelnek. A kiállítást a bukaresti Sala Ballsban is bemutatják.

Műgyűjtő, 1972/3. sz. 63. l.

Kassák Lajos

Első felesége Simon Jolán

volt.

Dénes Zsófia: Szívárvány
Gondolat. Budapest 1970

71. old.

Kassák Lajos

rajza a Zéjmellékletben
szerepel (fotó)

Kritika 1971 március

Kassák Lajos

Kompozíció

Műgyűjtő, 1972/2. sz. hátsó borító, belső oldal

Kassák Lajos

A szerző idős Gadányival folytatott eszmecseréjéből. Megjelent a Vallomás tizenöt művészről c. kötetben.

D.J.: Az üvegezésről; Műgyűjtő, 1972/2. sz. 55. l.

Kassák Lajos

róla említést a

117. oldalon

Bálint Endre Hazugságok naplójából
Bp. Magvető 1972

Kassák Lajos

1

Tanítványai voltak → Tranner,
Kepes, Hegedüs, Haár Ferenc, Korniss,
Schubert, Lengyel, Vajda

Bálint Endre Hazugságok naplójából
Bp. Magvető 1972

77. old

Kassák Lajos

2

Folyóiratai „Dokumentum", „Tett",
„Munka", „Korunk", „Akasztás" emlékére

Bálint Endre Hazugságok naplójából
Bp. Magvető 1972

78. old

Kassák Lajos

3

Bécsben, Londonban, Hágában, Berlinben Viállitást rendestek műveiből

Bálint Endre Hazugságok naplójából

Bp.Magvető 1972

80.old.

Kassák Lajos

4

a berlini Sturm különszámot
nyom Kassákról, - ittlen elkobozták
folyóiratait

Bálint Endre Hazugságok naplójából
Bp. Magvető 1972

80. old.

Kassák Lajos

5

Angol, francia, holland, német, jugoszláv, csehszlovák lapok közlik azóta.

Bálint Endre Hazugságok naplójából
Bp. Magvető 1972

80. old.

6

Kassák Lajos

Emigrációra kényszerítik nálunk,
és az elmúlt évtized során szellemi emigrációra ~~kényszerítik~~ kérztetik azok a szellemi társak,
akiket ő nevelt fel

Bálint Endre Hazugságok naplójából
Bp.Magvető 1972

80. old.

Kassák Lajos

7

1950-es évek elején készített
vízfestményei emlékére

Bálint Endre Hazugságok naplójából
Bp. Magvető 1972

81. old.

Kassák Lajos

8

Nem tanult rajzolni, festeni,
nem járt főiskolákra, nem professzionista
festő

Bálint Endre Hazugságok naplójából
Bp. Magvető 1972

81. old.

Kassák Lajos

9

1916 táján kezdett rajzolni tintar, tusrajzokat.

Bálint Endre Hazugságok naplójából
Bp.Magvető 1972

86.old.

Kassák Lajos

10

1957-ben hatvanéves korában
a Csók Galériában volt kiállítása

Bálint Endre Hazugságok naplójából
Bp.Magvető 1972

90. old.

Kassák Lajos

a volt Andrássy úti „Mentor" könyvesboltban állította kimúvcit.

Kassák Lajos: Az izmusok története, Budapest, 1972.

2841

Kassák Lajos

portréját Nemes Lamperth József rajzolta a MA II évf. 12. száma részére.

Kassák Lajos: Az izmusok története, Budapest, 1972

2441

Kocsárdi Lajos

1919-ben is merkedett meg Bernáth Aurél-lal.

Pataky Dénes: Bernáth Aurél, Budapest, 1972.

Kassák Lajos

1913-ban a „Der Sturm" társaként mutatta be műveit.

Kassák Lajos: Az igazmondó költészete.
Budapest, 1972 315 l

801

Kassák Lajos

Tihanyinak róla készült képmása emlitve.

Berényi Zsigmond - Tihanyi Lajos arcképe Grósz Andorról; Migyüjtő, 1972/2, 27. l.

Kassák Lajos

Hivatkozik egy Barcsayt méltató mondatára a recenzens (Vallomás tízenöt művészről, 1942).

Dévényi János: Barcsay Jenőről műcsarnoki kiállítása alkalmából; Képzőművészeti Almanach 3; 38. l.

Kassák Lajos

Köré csoportosultak a Fiatal Képzőmű-vészek Szövetségének egyes tagjai így Uitz Béla is.

Nagy Zoltán: „The Luddite etchings of Béla Uitz." The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1972 48. p. 182 l

Kassák Lajos

Köré csoportosult művészek közé tartozott

Kmetty János

N. Z.: „Lajos Gvály – a merciless painter."

The New Hungarian Quarterly, Budapest,

1972. 48 p.

1971

Kassák Lajos

Művel szerepel a pécsi Janus Pannonius Muzeumnak hagyományozott Dénes Zsófia gyüjteményben.

Horváth Béla - Képek és szobrok között; Mügyüjtő; 1972/2. sz. 4. l.

KASSÁK, festő

Párizsban, a Rue de Cherche-Midi 5.sz.alatt, a "Sacre du Printemps"-ben 1927-ben absztrakt kiállításokat és irodalmi rendezvényeket szervezett Paul Dermé és Michel Seuphor. Itt előadásokat tartottak. Többek között Huszár, Kassák és müveiket mutatták be. 331.old

HÁRS ÉVA: Martyn Ferenc és a "Párizsi iskola" /1926-1940/. Részlet az életmü monografikus feldolgozásából, 331.old

A Janus Pannonius Múz.Évkönyve, XIV.-XV. évf. 1969.-1970. Pécs, 1974

KASSÁK LAJOS, festő, író

Nálunk is megjelentek azok az irányok, melyek nem kívánt tak rajz-tudást. Ez alkotó az Un. szabad irányu, mely a művészet, politika, grand art érlelődése szempontjából mélyék vágányon haladt, és csak a hosszas évek végén találkozott a szecesszióból kilábaló, kevésbé spirituális magvu törekvésekkel.Kassák tipográfiai munkáiban érve el csúcspontját. 354.old

AKNAI TAMÁS: Szecessziós sajtógrafika 347.old

A Janus Pannonius Múz.Évkönyve, XIV-XV, évf. 1969-1970. Pécs , 1974

KASSAK LAJOS, festő,iró

A 30-as évekmásodik felében az újra vagyó fiatal festő nemzedék Kassak Lajos"Munkakör"-e felé orientalódtak. "A fiatal generáció legjobbjai ráébredtek tehát arra, hogy elődeik nyelvén nem beszélhetnek"irta könyvében Németh Lajos. 342.old. 19.jegyz

MÁRI ÍVA: Martyn Ferenc és a "Párizsi iskola" /1928-1940/ Részlet az életmű monografikus feldolgozásából 331.old

A Janus Pannonius Múz. Évkönyve, XIV.-XV. évf. 1969.-1970.- Pécs, 1974

KASSÁK LAJOS, festő

A Pécsi Modern Magyar Képtár új szerzeményeinek anyagából.
A közölt képek jegyzéke:
55./.-KASSÁK LAJOS,- Park,-papir,diópác.-25+35 cm. Ltsz.68.564.-Kunvári gyüjteményből.-Fekete repr. 305.old.

KUNVÁRY FARKAS: A Modern Magyar Képtár története, Uj szerzemények, II. 301.old.

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, XIII. 1968. Pécs, 1971.

Kassák

a Technika Házában megnyílt nemzetközi grafikai kiállításon bemutatásra kerül a Párizsban 1961-ben kiadott Kassák-Vasarely album~~ot~~. Kassák lapjait 1920-23 között alkotta s a Ma hasábjain is közzétett alapkonstrukciák.

Aknai Tamás: Modern Grafika 1972.

Demántúli Napló, 1972. júl. 9.

Kassák Lajos (1887-1967)

„Rózsaszín és fehete Tontrayt"

o.v. 63x56. S.l. j.: Kassák.

Kiállítási ár: 25000 ft

BÁV 5o.Képaukció katalógus,Budapest,1979.december

Kassák Lajos

Deim Pál a Magyar Nemzeti Galéria Mühely-sorozatában juni. 20.-tól, Buczkó György a Studió Galériában juni. 20.-tól, Parrag Emil a Dózsa Müvelődési Házban juni. 24.-ig, Encsy Judit a Pszichiátriai Klinika Nappali Szanatóriumában juli. 4.-ig, Józsa János a nyiregyházi Jósa András Muzeumban mutatja be müveit.
Paizs Goebel Jenő emlékkiállitása a szentendrei Müvésztelepi Galériában juni. 15.-től, Kassák Lajos emlékkiállitása a paksi Müvelődési Központban juli. 4.-ig, Sugár Andor emlékkiállitása a szombathelyi Forradalmi Muzeumban juli. 1.-ig, Bencze Lilla tüzzománc kiállitása a Kulturális Kapcsolatok Intézetében junius 17.-ig, Dallos László fotókiállitása a Fészek Müvészklubban junius 30.-ig tart nyitva.
Élet és Irodalom,Bp. 1979. juni.16. XXIII.évf. 24. sz. 8. lap.

Kassák Lajos

Magyar avantgarde tárlat nyilt Sain Etienne vásroban, majd Angliában, melyen a művéaz alkotá sa is szerepelt.

Magyar Hirlap 1979/12/1o/6

Klassák Lajos, költő
író

megemlítve

Tüskés Tibor: Közelképek 760 – 762

Jelenkor, Pécs, 1980. júl.–aug. XXIII / 7–8.

Kassák Lajos

Schuber Jenő tanitványa volt a mester
nek.

Magyar Hirlap 1978/297/9
Wagner:Schubert emlékére

Kassák Lajos, festő
író

megemlítve

Béládi Miklós: Kosáry Domó novellái 767-768

Jelenkor, Pécs, 1980. Júl–aug. XXIII /7-8.

Kassák Lajos, festő
író

Megemlítve.

Mándy Iván: Két arckép 708–710.
2. Hárs hárulé

Jelenkor, Pécs, 1980. júl.–aug. XXIII/7–8.

Kassák Lajos festő

L. Egry József

Bodri Ferenc: Művészeti könyvszemle 711-712

Jelenkor, Pécs, 1980 -júl. -aug. XXIII/7-8.

Kassák Lajos, festő

MEGFIATALÍTJÁK Soproni a Ko-
zsa utca 1. szám alatti Árvízbemutató
házat. A műemlék épület 1770 óta mu-
talja az Ikva árvizének magasságát.

KECSKEMÉT VÁROSKÉPEIBÓ
nyílt kiállítás a helyi Katona Jó-
zsef Múzeumban; korabeli met-
szetek, rajzok, képeslapok és má-
tárgyú emlékek mutatják be a
ősi mezővárost két évszázadát –
napjainkig.

A VERTES ES A GERECSE turistaú
hetnik, ujfelfedett felujulják. Az idé
negy kilométeres túraversenyt rende
nek a természetjáró sportkörök a k
hegységben, s megerősítik a társada

Tolnai Róbert: Környezetünk

Népszabadság. Bp. 1980 jan 29.

7.

Kassák Lajos

Kassák Lajos (1887–1967): író, költő, festő, művészeti író, Kossuth-díjas. Mint a *Tett* (1915–16) és a *MA* (1917–1925) című folyóirat szerkesztőjének kulcsfontosságú szerepe volt a magyar avantgarde mozgalom kibontakoztatásában, s az egyetemes modern törekvések megismertetésében és népszerűsítésében. Ő maga a konstruktivizmus híve volt: geometrikus absztrakt műveit képarchitektúrának nevezte.

Mihályfi Ernő:Művészek,barátaim Bp.1977.Corvina

Kassák Lajos, festő

L: Feledy Gyula

P. Szücs J.: Feledy Gy. kiadókre 7.

Népszabadság, Bp. 1979. dec. 5.

Kassák Lajos, festő
író

Megemlítve.

Tülöp Lánló: Németh Lánló realizmuselve 57–67

Tiszatáj, Szeged, 1980. júl. XXXIV/7

Kassák Lajos, festő

L.: Gyarmathy T.

P. Nincs J.: Bizsergések, nem konfliktusok. 7.

Népszabadság, Bp. 1979. dec. 14.

Kassák Lajos, festő

megemlítve

Szabolcsi Gábor: Nagy Lajos idézése 7.

Népszabadság, Bp. 1980. márc. 12.

Kassák Lajos, festő
író

megemlítve.

Bata Imre: Könyvemlék 7.

Népszabadság, Bp. 1980. március 11.

Kassák Lajos (festő)

L. Zichy M.

E. J. Képzőművészet és iparművészet. 379.

Élet és Tudomány, Bp 1980. márc. 21. XXXV/12

Kassák Lajos, festő, író

„Egy ember élete" c. művét szinpadra viszik.

↓

(Potoczky): Évadnyitás a Tháliában 2.

Esti Hírlap, Bp. 1979, nept. 11.

Kassák Lajos, festő

megemlíthe

85-88

Gyrcsa Ferenc: Illyés Gyula: Beatrice apródjai

Tisztáj, keped, 1980. márc. XXXIV/3

Kassák Lajos, festő

megemlítve

—:

Élelmiróség 169—188

Látóhatár, Bp. 1979. dec.

Kassák Lajos, festő

L: Endre Béla

Lánés Gyula: Művészetről, művészekről 89-91
Tiszatáj, Szeged, 1979. aug XXXIII/8.

Kassák Lajos, festő,
író

Megemlítve.

Csatári Dániel: Kelíd jövőnk értelői 93-108

Tiszatáj, Szeged, 1979. október XXXIII/10

Kassák Lajos

1975-ben nyílt az esztergomi Bálmúzeumban a Kassák-emlékkiállítás.

Wehner Tibor: Visszhangtalanul.
Művészet, 1979. május – 36. lap.

Kassák Lajos, festő

megemlítve

- : Kinek ajánlja?

14.

Népszabadság, Bp. 1980. március 30.

Kassák Lajos

Tartósan megjelenő folyóirat volt a Munka után, amelyet Kassák Lajos a Dokumentum megszünése után inditott. Ebben a fiatal költő a munkásnemzedékhez és a radikális diáksághoz fordult. Kassák szocialista müvészete szociális osztálytagozódásokat nem türő emberi müvészetet értett.

Láncz Sándor: Szocialista müvészetelmélet 1930 körül. MŰVÉSZET, 1980. március - 7. lap.

Kassák Lajos

A Berichte über Leben und Kunst folyóirat lényegében a magyar avantgarde magas szinvonalu orgánuma volt. Kassák elképzelése szerint a megszünt bécsi Ma itthoni folytatása lett volna.

Láncz Sándor: Szocialista müvészetelmélet 1930.körül. MÜVESZET, 1980.március - 7.lap.

Kassák Lajos

Az emigrációbaxxól hazatért Kassák Lajos 1926.decemberétől 1927. májusáig megjelemő lapjában, melynek alcime szerint Berichte über Leben und Kunst volt.

Láncz Sándor: Szocialista müvészetelmélet 1930.körül. MÜVÉSZET, 1980.március - 7.lap.

Kassák Lajos

Kassák és körével a Csoportnak semmi kapcsolata nem volt. A hivatalos pártvonalxnem jó szemmel nézte az egész kassákizmust. Akire kimondták, hogy kassákista, azt jelentette, hogy diverzáns.

Horváth Béla: Beszélgetés Fekete Nagy Bélával a Szocialista Képzőművészek Csoportjáról. Művészet, 1980. március - 10.lap.

Kassák Lajos, festő

L. Czóbel B.

2.

–: Magyar Távlatok

Esti Hírlap, Bp. 1979 dec. 19.

Kassák Lajos, festő

L: Berény R.

-: Magyar képzőművészeti tárlat.. 7

Nemszabadság. Bp. 1979. dec. 20.

Kaján Tibor, grafikus

● ELSŐ KÉTSZÁZ ÉVEM címmel most jelent meg Királyhegyi Pál legújabb könyve a Gondolat kiadásában, Kaján Tibor illusztrációival.

– : D Első kétszáz évem

12.

Esti Hírlap, Bp. 1979 dec. 8.

Kassák Lajos, festő

Megemlítve.

v.: Fórum 34–47

Alföld, Debrecen, 1979. nov. XXX/11.

KASSÁK LAJOS 14

merevedés, a régi eszmények monopolizálása ellen küzdött. Végül is nem életművének egyik vagy másik részeredménye, hanem megingathatatlan emberi tisztasága volt az, ami egész munkásságát megemelte. Festői, írói, köl-

MAGYAR HIRLAP 1980/2/3/10

Szalay:Kassák, a kontruktőr

KASSÁK LAJOS 15

tői, szerkesztői tevékenysége együtt — mint *Kassák-jelenség* — izgalmas és példamutató. Sajnos, az egész kérdéskör tisztázatlanságának ódiuma ránehezedik Vadas József könyvére is. Méltánylandó, hogy ettől a szerző szabadulni akar, s ér is el bizonyos eredményeket. *(Gondolat)*

Szalay Károly

MAGYAR HIRLAP 1980/2/3/10

Szalay:Kassák, a kontruktőr

KASSÁK LAJOS 13

A járható út, a megoldás azonban ott van Vadas tanulmányában. Abból az alaptételből kell kiindulnunk, hogy Kassák egész életpályájára (rövid kitérőkkel) *a szakadatlan megújulás és a korszerűség keresése* volt a jellemző. A megcsontosodás, a meg-

MAGYAR HIRLAP 1980/2/3/10

Szalay: Kassák, a kontruktőr

KASSÁK LAJOS 12

az sem derül ki pontosan, mi nem volt: dadaizmus, vagy magyar kultúra? De akármi nem volt a szerző szerint, a summás megállapítás semmiképp sem vezet a dolgok tisztázásához, a megnyugtató rehabilitáshoz.

MAGYAR HIRLAP 1980/2/3/10

Szalay: Kassák, a kontruktőr

Kassák Lajos, költő

Magyar avantgarde

László Balázs, az MTI tudósítója jelenti:

Magyar avantgarde címmel Londonban megnyílt a nyolcak és aktivisták műveinek kiállítása. Az angol főváros egyik legrangosabb kiállítóterme, a Hayward galéria ad otthont április 7-ig a magyar képzőművészet hosszú évek óta legreprezentatívabb tárlatának Angliában. A KKI és a brit Művészeti Tanács által rendezett kiállítás 240 festmény, akvarell, szobor, plakát, kollázs tükrében mutatja be a magyar képzőművészet 1905 és 1925 közötti korszakának érdekességeit.

Az üvegtárlókban láthatók Kassák Lajos Tett és Ma című folyóiratának példányai, a magyar avantgarde mozgalom programadó írásai, így Kassák és Moholy-Nagy Új művészek könyve, a külföldi folyóiratokban megjelent műveik. Kassák képversei angol fordításban is láthatók.

8.

-: Magyar avantgarde

Esti Hírlap, Bp. 1980. febr. 27.

Kassáki Lajos, festő

Megemlítve.

Hérész D – M. Pásztor J: Amiről a levelek beszélnek 33-46.

Jászkunsáy, Szolnok, 1980-szept- XXVI/3

Kassák Lajos, festő

L. Pátzay Pál

—: Pátzay Pál

7.

Nérszabadság. Br. 1979 - zent. 15.

Kassák Lajos, testő

megemlíthe

Szélpál sírpád: Kerékszom. 479-480

Jelenkor, Pécs, 1980. máj XXIII/5.

Kassák Lajos, testó

megemlítve.

Sőtér István: Irodalomról és képzőművészetről. 248–250.

Jelenkor Pécs, 1980. márc. XXIII/3

Kassák Lajos, festő, író,

Megemlítve,

Zelk Z.: „Szép a rép kerek virága"

Jelenkor, Pécs, 1980. ápr.

293-295

XXIII/4

09

Kassák Lajos, költő

L. Gulácsy L.

– Kinek ajánlja? Kovalovszky M. – –

Népszabadság, Bp. 1979. jún. 17.

Kassák Lajos, testő

megemlíthe

– Versről versre 415-422

Jelenkor, Pécs, máj. XXIII/5

Kassák Lajos, festő

L: Korniss D.

Láncz S: Képzőmův - Krónika 536-540.

Jelenkor, Pécs, 1980. jún. XXIII/6.

Kassák Lajos, festő,
író

Megemlítve.

— : Az irónia Déry Tibor műveiben

549–557

Jelenkor, Pécs, 1980. június XXIII/6.

Klassák Lajos, festő

L: Tar Miklós

-: Újabb képzőművészeti alkotásokat... 7.
Népszabadság Bp. 1980. jan. 10.

Kassák Lajos, festő

L: Papp Gyula

7.

Raics István: Papp Gyula képei előtt,

Népszabadság, Bp. 1980. jan. 16

Kassák Lajos, testő

mejenlítve

Markovits György: „A holnap magyarországa felé" 14.

Népszabadság, Bn. 1980. jan. 20.

Kassák Lajos, festő, író

L.: Lőrincz Gyula

Szilvásy József: Mozgalmas életút 7.

Nérszabadság, Bp. 1980. jan. 15.

Kassák Lajos, festő,
író,

Megemlítve.

— : Versről versre 1125-1131.

Jelenkor, Pécs, 1979. dec. XXII/12

Kassák Lajos

Hosszabb ideig dolgozik
Eszlingömban a mű-
vész.

Weltner Tibor: Visszhangtalanul.
Művészet, 1979. május - 36. lap.

Vassák Lajos

Sokszor megfordult a művész
Esztergomban és hosszabban időzött itt.

Bodri Ferenc: Az esztergomi modern gyűjtemény...
Művészet, 1979. május – 27 cap.

Kassák Lajos, festő, író

Megemlítve.

Vekerdi László: Türkés Tibor: Testvérmúzsák 1048-1050.

Jelenkor, Pécs, 1979. nov. XXII/11

KASSÁK LAJOS 1

Művelődéstörténetünk megoldatlan kérdése a Kassák-értékelés. Ennek sokféle oka van, fölsorolni is nehéz lenne. *Vadas József* címben jelzett kötetnyi terjedelmű tanulmánya sem volt rá elegendő, noha a szerző okosan és körültekintően értelmezte újra azokat a tényeket, amelyek késleltetik, hogy Kassák gazdag életművet megnyugtató érvénnyel helyezzük el végre a magyar kultúrában.

MAGYAR HIRLAP 1980/2/3/10

Szalay©Kassák a konstruktőr

KASSÁK LAJOS 2

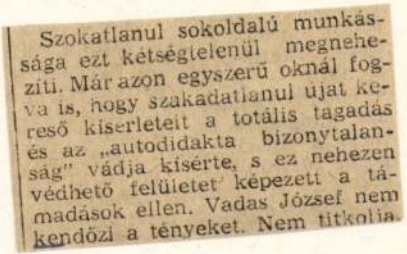

Szokatlanul sokoldalú munkássága ezt kétségtelenül megnehezíti. Már azon egyszerű oknál fogva is, hogy szakadatlanul újat kereső kísérleteit a totális tagadás és az „autodidakta bizonytalanság" vádja kísérte, s ez nehezen védhető felületet képezett a támadások ellen. Vadas József nem kendőzi a tényeket. Nem titkolja.

MAGYAR HIRLAP 1980/2/3/10

Szalay:Kassák a konstruktőr

KASSÁK LAJOS]

hogy a képzőművészeti forradalmat hirdető Kassák nem tudott rajzolni, s ezzel voltaképp az absztrakt kifejezési formákba kényszerült. Emiatt kaphatott rá a fotomontázsra is. Ám, azért is megbírálták, hogy fényképezni sem tud: megkérdőjelezték tehát

MAGYAR HIRLAP 1980/2/3/10

Szalay:Kassák a konstruktőr

KASSÁK LAJOS 4

fotomontázsainak eredetiségét is. (Félreértve persze a műfaj lényegét.) Nem kétséges, hogy tovább nehezítették helyzetét radikális elméleteivel, amelyek a festmény helyett a képarchitektúrát, a szépség helyett a „funkciót", a szépművészetek helyett az iparművészeteket helyezték előtérbe, s a dokumentarizmust hirdették meg.

MAGYAR HIRLAP 1980/2/3/10

Szalay:Kassák a konstruktőr

KASSÁK LAJOS

Hozzájárult mindehhez a szigorú tagadás gyakorlata, a mindenkori jelen hazai művészetének megtagadása. Kassák nem maradt magára e törekvéseiben sem. 1918—1922 táján írta *Fülep Lajos*, hogy (Vadas Józsefet idézem):

MAGYAR HIRLAP 1980/2/3/10

Szalay:Kassák a konstruktőr

KASSÁK LAJOS 6

„Nincs magyar festészet, nincs magyar szobrászat, nincs magyar építészet." Irritálhatta kortársait a kassáki újat keresők „prófétai" hevülete, kizárólagosságot hirdető türelmetlensége. A kortársakkal kialakult személyes ellen-

MAGYAR HIRLAP 1970?2/3/1o

Szalay:Kassák ,a konstruktőr

KASSÁK LAJOS 7

tételekről nem is beszélve. Aztán bonyolították Kassák helyzetét művészeten kívül eső tényezők is. Taktikai okokból ellene fordult Kun Béla, s ellentétbe került később a baloldali emigrációval, Lukács Györggyel is. Lebecsülték, aláértékelték, félreállították az ötvenes években is; voltak akik

MAGYAR HIRLAP L?80?2/3/1o

Szalay:Kassák ,a konstruktőr

KASSÁK LAJOS 8

a munkásséghoz, a szocializmushoz kötődését is kétségbe vonták.

Nem könnyítette helyes értékelését, hogy *rehabilitálása során a sértő egyoldalúságokat, elfogultságokat mások viszont-elfogultságokkal igyekeztek korrigálni.* A tagadást pedig ismét kizárólagos tagadással helyreütni.

MAGYAR HIRLAP L: 1982/3/10

Szalay: Kassák, a konstruktőr

KASSÁK LAJOS 9

Pedig a totális tagadás elve a művészetben és a tudományban rossz tanácsadó. Az iparművészetre koncentrálás ismét csak tévedés, egyoldalúság. A Bauhaus vagy más, hajdan korszerű törekvés kései (elkésett) szentesítése és utólagos rakényszerítése művészi életünkre éppen Kassák

MAGYAR HIRLAP 1972/3/10

Szalay: Kassák, a konstruktőr

KASSÁK LAJOS 10

mindig újat kereső érzékenységének mond ellent. Az olyasféle summázó megfogalmazás pedig, hogy a „Horthy-Magyarországnak megszépítő, elandalító, pompáját szolgáló udvari piktúrára volt szüksége" — minden tekintetben képtelenség. Hiszen Kodály, Bartók, Móricz, József Attila, Der-

MAGYAR HIRLAP 1972/3/10

Szalay:Kassák ,a konstruktőr

Kassák Lajos, festő

megemlítve

Kende J: Visszaemlékezések a forradalmakra
Nemzetőrség, Bp. 1979. aug. 23.

7.

Kassák Lajos, festő

L.: Medgyessy f.

(N. F.): Új könyvek

Élet és Tudomány, Bp. 1981. nov. 11.

1175

xxxvi/37

Kassák Lajos, festő, író, költő

Kiegészítve.

Tamás Attila: Magyar irodalomkutatók és kritikusok Jugoszláviában 67–75.

Alföld, Debrecen, 1979. december XXX/12

Kassák Lajos, festő

megemlítve

Máté J. György: József Attila és Kassák Lajos 14.
Népszabadság, Bp. 1980. ápr. 13.

Kassák Lajos, festő

megemlítve

3.

Aczél György: Ma valóban egész népét tanítja

Nemszabadság, Bp. 1980 ápr. 11

Kassák Lajos, festő

L. Örsi Imre.

Bánszky Pál: Örsi Imre „magányi jeszlő" 120 brai 1362-1364

Élet és Tudomány, Bp. 1980. okt. 24. XXXV/43

Kassák Lajos

Duisburgban Bartók emlékének szentelt tárlaton szerepelt alkotásával.

Magyar Hirlap 1981/4/17/lo

Wagner: Duisburg után Hannoverben

Kassák Lajos, festő

megemlíthe.

Jemnitz János: Justus Pálról 6.

Nemszabadság, Bu 1980 ápr. 6.

Kassák Lajos, Jestő
író

L.: Berény R.

Csaplár J.: „Ime a zene, ...“ 355-356.

Élet és Tudomány, Bp. 1981. márc. 10. XXXVI/12.

Kassák Lajos

Méltatás.

Tolnai Ármin: Kondor Béla és a zene.
Művészet, 1980. július – 39 lap.

Kassák Lajos, festő

L.: Berény R.

(d-ő): A Nyolcak ... 309.

Élet s Tudomány, Bp. 1981. márc. 6 XXXVI/10

Kassák Lajos, festő
úró

megemlíthe

Pálffy Judit: Világlíra – kétszázötven verben 2
Esti Hirlap, Br. 1980 júl. 22

Kassák Lajos, testő

L.: Kass János

Tencsik Tiéne. Zelk Zoltán tóhajtása 2.

Esti Hírlap, Br. 1980. jún 20

Kassák Lajos

A művész korai avantgar-
de művét nem lehet sehol
megszerezni.

Passuth Krisztina: Gyűjtemény gyarapítás.
Művészet, 1980. június – 8 lap.

Kassák Lajos, festő

L. Pór B.

–: Kiállítás a Magyar Nemzeti Galériában 9.

Nepszabadság Bp. 1981. jan. 28.

Kassák Lajos

Címlap a Munka 1930/2 számához

Láncz Sándor: Szocialista művészetelmélet 1930 körül.
MŰVÉSZET, 1980. március 7. lap

munka

művészeti és társadalmi beszámoló szerkeszti: kassák lajos, budapesten

dr. sz. m., dr. hermann imre és dr. szeményi lajos huzzászólásai a „munka" szexuális ankétjához ... 354
vajda imre: világpolitika ... 360
fulas orvin: az indiai szeményekhez ... 361
az orosz forradalom napjára (házi: justus pál) ... 365
n. krupszkaja: lenin halálának hatodik évfordulója (ford. szántó róbert) ... 367
nádas endre: a gazdasági demokrácia kritikája ... 369
s. j.: munkafolyamat és kultura ... 372
fischer józsef: internacionális az épitészet és a kisiskáshárdás ... 376
dr. rosenberg menyhért: hiszdelem a nemi-betegségek ellen — nemszerszághan ... 378
nádass józsef: proletárosszonyok élete ... 379
vas istván: lija ehrenberg, az idő vizsuma 381
gró lajos: generalitaten ... 381
kassák lajos: a K. U. T. finisjai ... 382
mária béla, nádass józsef és déry tibor versei
schubert erně és m. chagall rajzai

1930 február. 12 szám. II évfolyam

Kassák Lajos, festő

L: Molnár Farkas.

21.

– Kinek ajánlja? Csaplár Ferenc az Montgarde.

Nepszabadság, Bp. 1980 aug. 17.

Kassák Lajos, festő

JÁSZKUN FOTÓKLUB néven művészeti alkotóműhelyt alapítottak Szolnok megye fotósai. A klub tagjai feladatuknak tekintik Szolnok fotóshagyományainak ápolását; a legkiválóbb Szolnok megyei fotósok, Tabák Lajos, Kálmán Kata, Lengyel Lajos, Hevesi István szoros kapcsolatban állnak Kassák Munka-körével.

– Hé

8.

Népszabadság, Bp. 1980 júl. 8.

Kassák Lajos, költő és
író

L. Pót B

14

Szilágyi János: A magyar nacionalista kultúra tört (3)
Népszabadság, Bp. 1980 júl. 6

Kassák Lajos, festő

- portréját kiállították.

-: Fotóművészeti Tárlat a Vigadó Galériában J.

Népszabadság Bp. 1980 aug. 28.

Kassák Lajos, költő

sok börtönbe jutottak. A haladó és forradalmár írók nagy része emigrációba kényszerült: *Balázs Béla, Barta Lajos, Gábor Andor, Kassák Lajos* és sok más író, a képzőművészek közül *Berény Róbert, Kernstok Károly, Uitz Béla, Pór Bertalan, Bíró Mihály, Ferenczi Beni*, az ideológusok és művelődéspolitikusok közül *Kunfi Zsigmond, Lukács György* és sokan mások. Itthon az üldöztetés sorsára jutottak még olyan alkotók is, akik nem voltak szocialisták vagy kommunisták (*Babits Mihály, Móricz Zsigmond, Bartók Béla, Kodály Zoltán, Rippl-Rónai József* — sokadmagukkal).

A fehérterror kultúrát is ül-

jedés, a képzőművészetben *Derkovits Gyula, Dési Huber István* s mások fellépése jelentett tematikában és formában egyaránt forradalmian újat. A társadalom-

Világ I: A magyar szoc. kult. történet (4) 14.

Népszabadság, Bp. 1980 júl. 13.

Kassák Lajos, festő, író

Megemlítve.

[Beszélgetés Takács Gyulával
fakutyán, fényben c. verséről

— : Versről versre 114–120.

Jelenkor, Pécs, 1989. februári XXIV/2

Kossák Lajos, festő

megemlítve.

Németh L.: József Attila és a képzőművészet 1098–1101

Jelentés, Pécs, 1980 dec.

XXIV/12.

Kassák Lajos, Jestő

L.: Mérnáros kanuló

[13. o.]

Rónai Mihály András: Vers, kép, nabot 14

Nepszabadság, Bp. 1980. szept. 21.

Kassák Lajos, festő

Két, kassákos ihletű vers.

Ykelemen Lajos: Kassák - album XVIII - XXIV. 39-40.

Új Auróra, Békéscsaba, 1981- aug. A981/.2

Harsiak Lajos

Méltatás

Karolyi Zsigmond: Vallomások Derkovits Gyuláról.
Művészet 1980. március - 40. lap.

Kassák Lajos

Méltatás

Merei Ottó: Adalékok Dési Huber Istóan 1930 körüli...
Művészet, 1980. március – 24. lap.

Kassák Lajos, festő

megemlíme

(barabás): TU-notesz 2

Esti Hírlap, Bp. 1980. szept. 16.

Kassák Lajos, költő

megemlítve.

Zöldi László: Könyvember 13.

Népszabadság, Bp. 1980. szept. 14.

Kassák Lajos, festő
író

megemlítve.

– Kortárs darabok, stúdió

7.

Nepszabadság, Bp. 1980 szept. 5.

Kassák Lajos, Jestő, író

Megemlítve.

T. Bíró Zoltán: A minőség próféciája

53-64.

XXXV/4.

Tiszatáj, Szeged, 1981. április

Kassák Lajos

Kassák Lajos írt negyedfél
évtizeddel ezzelőtt vilt
Tibor portréiról.

Frank János: Egy korlátás etruszk.
Művészet, 1981. felmáz – 53. lap.

Kassák Lajos

Méltatás.

Frank János: Egykortárs etnusz.
Művészet, 1981. felmár – 53. lap.

Kassák Lajos

Méltatás.

Sinkovits Péter: Absztrakció geometrikus...
Művészet, 1961. február — 50. lap.

Kassák Lajos

Körner Éva és Beke László: Expozició Fotómüvészet cimü tanulmánya foglalkozik a müvész kollázskisérleteivel

magyar Hirlap 1981/3/6/6

Varga: A hatvani muzeum közleményei

Kassák

Szerepelt a Magyar Grafika I tárlaton a Magyar Nemzeti Galériában

Uj tükör 1979/25/3

P.Szabó:Magyar grafika I

Kassák Lajos, költő

l. Farkas István

Falus Róbert: Könyvszemle

Népszabadság, Bp. 1980. jún. 24.

Kassák Lajos

A művész alkotását kínálták eladásra
a Baseli nemzetközi művészeti vásáron.

Magyar Hirlap 1981/4/12/9
Borbély:Basel előtt Budapesten

Kassák Lajos

1942-ben Kassák megintervinolta Egry József ét.

Csányi László: Egry József archépe.
Művészet, 1981. január – 48. lap.

Kassák Lajos, festő

Megemlítve,

Rózsa Gyula: Elődünk, Léger

15.

Népszabadság, Bp. 1981 félév. 1.

Kassák Lajos, festő

L. Pór B.

Hasznosító M.: Nyolcak és Aktivisták 2.

Esti Hírlap B., n. 1981. július. 12.

Kassák Lajos

Miltalós

P. Szücs Julianna: A nélkülözhető és nélkülözhetetlenség.
Művészet, 1980. november – 2 lap.

Kossák Lajos, festő. -

L. Vaszary János

2

- Könyvek felárom

Esti Hírlap Bp. 1981 márc. 7.

Kassák Lajos, festő

L: Banga I.

Láncz S: Képzőmű-krónika 726-730

Jelenkor, Pécs, 1981. júl-aug. XXIV/7-8

Kassák Lajos

1941-ben Kassák Lajosnak
előszavával jelent meg Sza-
lay Lajosnak CO1 ajka.

Supka Magdolna: Így kerdődött.
Művészet, 1980. szeptember - 7. lap.

Kassák Lajos

1941-ben a fiatal Szalay Lajos
egy kis rajzhötete jelent meg, 60
rajz Kassák előszavával.

Rideg Gábor: Egy grafikus genezise.
Művészet, 1980. szeptember - 2 lap.

Kassák Lajos, költő

l.: Réti T.

Sümegi Gy: Az 1910-es kecskeméti... 67-72.

Forrás, Kecskemét, 1980. febr. XII/2.

Kassák Lajos, festő

megemlítve

Csató Károly: Publicisztikától a forradalomig 72-85.

Forrás, Kecskemét, 1980. jan. XII./1

Kassák Lajos

Méltatás

Lóska Lajos: Hajzok a Várban.
MŰVÉSZET, 1980.május - 32.oldal.

Kassák Lajos, festő

L. Nagy László

Tüskés Tibor: A képíró Nagy László 535-539

Jelenkor, Pécs, 1981. jún. XXIV/6.

Kassák Lajos, festő

vers

Szepesi Attila: Kassák Lajos Pécsett 396.

Jelenkor, Pécs, 1981. máj XXIV/5.

Kassák Lajos, pestő

L: Gulácsy

Bodri F: Művészeti könyvszemle 363 - 367

Jelenkor, Pécs, 1981. ápr. XXIV/4.

Kassák Lajos, Jesti,
író

Megemlítve.

—: Versről versre 343-348.

Jelenkor, Pécs, 1981. április XXIV/4.

Kassák Lajos, festő
író

Megemlítve

Tüskés Tibor: Így látták Bartókot. 212.

Jelenkor, Pécs, 1981. marc. XXIV/3.

Kassák Lajos, író
festő

L. Csernus T.

683–706

Béládi Miklós. Bevezetés a nyugati magyar irodalomba

Jelenkor, Pécs, 1981. júl–aug. XXIV/7–8

Kassák Lajos, festő, író

Megemlítve.

— : Magvető — újdonságok 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. febr. 14.

Kassák Lajos, festő, író

A róla elnevezett művelődési házban (XIV. ker. Ursoki u.) kiállítás nyílik műveiből.

— :□ A névadó műveiből 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1975 febr. 22.

Kassák Lajos, festő,
ítő

Többször megemlítve (Kitz Bélával kapcsolatban.)

E. fehér Pál: Kulturális jegyzetek
– Egy festő vitái 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. dec. 4.

Kassák Lajos, festő, író

Megemlítve.

Illyés Gyula: Írói gondok. M.5.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. dec. 15.

Kassák Lajos, költő, író

Kötete: A fal mögött áll s' énekel,

↓

—: Most jelent meg 8.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. dec. 21.

Kassák Lajos, festő, író

Megemlítve. (Szerepel Mácza írásaiban.)

E. Jehér Pál: Mácza János sorsa 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. nov. 19.

Kassák Lajos, festő
író

Megemlítve. (Bécsi és párizsi emigráció, a Ma stb.)

Nádass József: Régmúlt napok Párizsban
6–7.

NÉPSZABADSÁG 3 p. 1975. jan. 11.

Kassák Lajos, Jestő, Ír

Megemlítve.

Várdass József: Mulatság a Schlösselhof ban

6-7.

NÉPSZABADSÁG, B n. 1975. jan. 25.

Kassák Lajos, festő, író

Emlékkiállítása lesz

↓

—: Elkészült a Győri nyár idei programja

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. febr. 26

Chassák Rajos
festő - író

Méltatás.

—: Kulturális tükör
Tükör, 1975. jan. 14 - 12 lap.

Harsák Gyula
festő-író

Méltatás.

HajducIstván: Fajó János
Művészet, 1974.december - 27.oldal

Kassák Lajos
festő - író

Fajó János közvetlen mesterének
Kassák Lajost tekinti.

Hajdu JÁNOSX István: Fajó János.
Művészet, 1974.december - 27.oldal.

Kassák Lajos
festő - író

A Tanácskoztatásaság alatt a progressiv művészek Balatonfeiredén művésztelepet akartak szervenie, ezek között Kassák is.

Rózsa T. Endre: Kubista magyar szobrászat?
Müvészet, 1974.december - 13.oldal

Kassák Lajos
festő

A művész alkotása nevével a
Petro-gyűjteményben.

Végvári Lajos: Magán gyűjtemények...
Művészet, 1975. március - Goldal.

Kassák Lajos
festő-író

A győri Kolozsvary gyűjteményben van Kassák 1950-ben keletkezett műve, a „Fekete kréta kör".

Salamon Nándor: Bemutatjuk a . . .
Művészet, 1975. március - 15. oldal.

Kassák Lajos
festő-, író

Kassák 1918 tavaszán Szegeden megnézte Gergely munkáit és az aktivisták közé sorolta.

Apró Ferenc: Moholy-Nagy László...
Művészet, 1975. március - 34 oldal.

Kassák Lajos

Tihanyi Lajos baráti köréhez tartozott
Kassák Lajos, Berény Róbert és Pátzay Pál.

Bálint Lajos: Ecset és véső, Szépirodalmi Könyvkiadó
Budapest 1973 141. old.

Tel. old.

Kassák Lajos

A Petőfi Irodalmi Múzeumban emlékkiállítását 1974 jún.-ig meghosszabbították.

Népszava, 1974. január 30. 102 erf. 24 sz. 5 p.

Kassák Lajos

1974. jan-ban a Műcsarnok anyagalföldi kiállításán képeit is bemutatták.

Népszava, 1974. jan. 11. 102 cíf. 8 sz. 4 p.

Kassák Lajos

Neve említve.

Bernáth Aurél: Kisebb világok – Bp. 1974. 73 p.

Kassák Lajos

Neve emlére.

Bernáth Aurél : Kisebb nílágok – Bp. 1974. 38 p.

Kassák Lajos
festő

Tusrajz / 1920 /

Repr.

Korank 1970. 8 III. 343.

Kassák Lajos

festő

szín és formajáték /1958/

Repr.

Korunk 1970. III. 356.

Kassák Lajos

festő

Rajza

Repr.

Kovacsk 1970. VII. 1120.

1) Kassák Lajos
festő"

/1887 - 1967/

Geometrikus konstrukciói

A rajzolással már 1916-ban megpró-

Szabó Lajos: A magyar aktivizmus tör-
ténete 30.
Akad. Kiad. 1971.

2) Kassák Lajos
festő

bálkorott. Tusvajrai. Évek múlva
kezd el festeni

Szabó Júlia: A magyar aktiviszmus tört.
30.
Akad. Kiad. 1971.

Kassák Lajos

testvére

1915 nov. 4.-e'a jelenik meg e-

lőször a Tett. Szerkesztője Kassák.

Szabó Lajos: A magyar aktivizmus története. 31.

Akad. Kiad. 1971.

Kassák Lajos

festő

~ rol Pásik lenő portréja, mely

megjelent a Tettben.

Szabó lúkáit magyar ~~[illegible]~~ aktivizmus tört

36

Akad. Kiad. 1971.

Kassák
– mikent azt az egy ember életében le-
vya – Kecskeméten került kapcsolatba
Uitz Béla val.

Bojár Iván: Bács-Kiskun művészete
bemutatkozott Budapesten.

Magyar Hírlap 1972/65 9 old.

Kassák

Schönberger Armanddal barátkozott, élete végéig rendszeresen találkoztak Budán, a Malomtó-expresszóban, minden héten.

Gapó György: Schönberger Armand.

Tükör, 1972. nov. 21.

Kressák Lajos
író - festő

Kressákot ot korai alkotása
képviseli a kiállítésan.

Passuth Krisztina: XX.századi magyar művészet.....
Művészet, 1973.julius - 11.oldal

Kassák Lajos
iró - grafikus

Kassákot mint festőt idegenben
a nemzethóri konstruktivista
kiállítás után ismerték el.

Passuth Krisztina: XX.századi magyar müvészet.....
Müvészet,1973.julius - 11.oldal

Kassák Lajos, író

Többször megemlítve.

Mécs Imre: Ifjúságom emlékei M. S.

Népszabadság, Bp. 1973. aug. 5.

Kassák Lajos, festő,
író

Negem líbve.

— : Bortnyik Sándor nyolcvan éves

7

Népszabadság, Bp 1973. júl. 3.

Kassák Lajos, festő,
író

Megem Lítve.

Mácza János: Első találkozásom Majakovszkij-
jal M. S.

Népszabadság, Bp 1973. júl. 15.

Kassák Lajos, Jestő,
író

Bortnyik Sándor az interjúban sokat beszél kapcsolatáiknál, néreteikről, együttműködésükről, öreuthöréseikről.

—: A realizmus híve vagyok M. S.

Népszabadság, Bp 1973. júl. 22.

Kassák Lajos, festő, ítő

Megemlítve: a Ma facsimile-kiadása igen nagy érdeklődésre talált francia körökben.

Dersi Tamás: Versenyfutás a figyelemért

2.

ESTI HIRLAP, Bp 1973. aug. 7.

Kassák Lajos, festő
író

Idézet Kassáktól.
(Jegyzetek .....)
↓
Dévényi Iván: Képzőművészeti középiskola
692-695.

JELENKOR, Pécs, 1972. júl.-aug. XV/7-8.

a1

Kassák Lajos, festő, író

„Az 1908-ban született [Kornis Dezsőnek] Kassák Lajos volt a mestere ....

[Jegyzetek .....]

Dévényi Iván: Képzőművészeti könyvszemle 692-695.

XV

JELENKOR, Pécs, 1972 júl.-aug. 7-8.

Kassák Lajos, „Jestő", író

Megemlítve: Kodolányi diákéveivel kapcsolatban.

Tüskés Tibor: „Keserű ifjúkor" 721–730.

JELENKOR, Pécs, 1972. júl.–aug. XV/7–8.

Kassák Lajos, festő, író

Többször megemlítve.

Bertha Bulcsu: Interjú Vas Istvánnal 773–782.

Jelenkor, Pécs, 1972. november XV/9.

Kassák Lajos, festő,
író

Megemlítve. (Határa a szerzőre.)

Gyanasztói Pál: Városok, álmok, zene
896-904

JELENKOR, Pécs, 1972. október XV/10.

Kassák Lajos, festő, író

Megemlítve.

Bertha Bulcsu: Interjú Juhász Ferenccel
968-985.

XV
1.

JELENKOR, Pécs, 1972. november.

Kassák Lajos, festő,
író

Megemlítve.

Várkonyi Nándor: Pergő évek
(III.)

1033 - 1044.

JELENKOR, Pécs, 1972. november XV/11.

Kassák Lajos, festő, író

Megemlítve: Casson szeretettel foglalkozott Kassák munkásságával.

Dévényi Iván: Képző művészeti kompozíciók – Jean Casson ... 1108–1111.

JELENKOR, Pécs, 1972. december XV/12.

Kassák Lajos, festő, író

Megemlítve: Chagall egyik első ismertetője. [1 Ma]

Bodoi Ferenc: Kiállítási napló
— Chagall-tárlat ... —

1104-1107.

XV/12.

JELENKOR, Pécs. 1972. december

Kassák Lajos. Levél
írói

Megemlítve.

Dévényi Iván: A „Műgyűjtő" és a műgyűjtés
problémái 52-54.

JELENKOR, Pécs, 1972. január XV. 1.

Kassák Lajos, festő, író

A könyvismertetésben megemlítve.

Dévényi Iván: Borsos Miklós: Visszanéztem félutamból 184–185. o

JELENKOR, Pécs, 1972. Jelmár XV/2.

Kassák Lajos, „Jestő"
író

Megemlítve: a Takács Gyulával
írt cikkben.

Rónay László: Virágba borult kert

172–176.

JELENKOR, Pécs, 1972. Jelmár

XV
2.

Kassák Lajos, festő, grafikus

Megemlítve: [365 c. lapja]

Berthes Bulcsu: Interjú Zelk Zoltánnal
388–398.

JELENKOR, Pécs, 1972. március XV/5.

Kassák Lajos, festő

Szerepel a kötetben.

Bodri Ferenc: Képzőművészeti krónika
..... Pictura Hungarica 548-553.

JELENKOR, Pécs, 1972 június XV 6.

Kassák Lajos, festő- és grafikusművész

Alig van olyan személyisége a két háboru közötti magyar festészetnek, aki ne lett volna tagja valamilyen csoportosulásnak. E nagyon kevésnek egyike volt Farkas István. Nem tartozott a Kassák körül szervezkedő aktivistákhoz, sem a hivatalos ízlést mesteri, rangon kiszolgáló Aba Novák Vilmosnak fémjelzett táborához.

Budapest, 1978. 7. 24. old.

Kossák Lajos, festő

l: Vajda Lajos

Rózsa Gyula: Vajda Lajos magyarsága 11.

Népszabadság, Bp. 1978. szept. 17

Kassák Lajos

A Kassák kiállítás 1968-ban volt a békéscsabai múzeumban.

Vadas József: Kulturális központ — . . .
Művészet, 1978. október – 18. lap.

Kassák Lajos, festő

L: Vajda Lajos

Hadrangozó M: Értékállóan az emberért 2.
Esti Hirlap,
Bp. 1978 júl. 19.

Kassák Lajos

1968-ban volt Kassák Lajos kiállítása Székesfehérvárom.

Kovács Péter: Székesfehérvári kiállítások 1963-1978.
Művészet, 1978. október-8. lap.

Kassák Lajos

Méltatás.

Szamosi Ferenc: Lossonczy Tamáshépe.
Új Tükör, 1979. január 7 – 4. lap.

Rassák Lajos

Méltodás

Losonci Miklós: Szentendrei Keptár.
Új Tükör, 1979. marcius 18 - 3. lap.

Kassák Lajos

A tízes-huszas évek geometrikus törekvéseiről szamot be a művész munkássága

Dedinszky Erika: Magyar konstruktivisták a ...
Új Tükör, 1978. augusztus 13 – 30 lap.

Kassák Lajos

A Secession Amerikában megjelent második számának címlapján Kassák grafikája van.

Schöb Ferenc: A Ma és utókora.
Új Tükör, 1978. szeptember 17-29 lap.

Kassák Lajos

A Kassák Lajos szerkesztette Ma
csinni folyóirat nemzetközi kap-
csolatait, az avantgarde inter-
nacionalista együtt működésére
tett erőfeszítéseit bír ovnyítják.

Sobók Ferenc: A Ma és rokonai.
Új Tükör, 1978. szeptember 17-29. lap.

Kassák Lajos

Kassák Lajos terve alapján
készült bőnyomatú.
(repro)

Sobák Ferenc: A Ma és rokonai.
Újfuhot, 1978. szeptember 17-29. lap.

Kassák Lajos (1887-1967)

„Dombos táj házakkal" (Bekésmegyei)

Vízfestmény 23x27 cm s.l. j.: K.L.

Kikiáltási ár: ~~K~~ 6000 ft

BÁV 47.Képaukció Bp.1978.december

Kassák Lajos, festőművész

1915-ben alapította Kassák a „Tett" c. folyóiratot, melyet háború ellenessége miatt betiltottak, rögtön ezután a „MA" c. folyóiratot, amely már irodalmi és képzőművészeti folyóirat volt. Maga köré gyűjtötte a fiatal művészeket: Uitz Bélát is.

Esti Magazin

1978. X. 6. Kossuth, 18.30

Hassák Lajos

Méltatás.

Ernyei Gyula: Tiffanytól Moholy Nagyig.
Művészet, 1978. október. 38. lap.

Hassák Lajos

„Kompozíció"
(repro)

Kovács Péter: Szikesfehérvári kiállítások 1963-1978.
Művészet, 1978. október – 8. lap.

Kassák Lajos, festő-grafikusművész

A győri Rába Magyar Vagon és Gépgyárban a század első évtizedében itt dolgozott egy fiatal lakatos, aki később a magyar avangard képzőművészet és irodalom kiemelkedő egyénisége lett: Kassák Lajosról van szó, aki önéletrajzi írásának tanusága szerint itt kezdett el festeni. „Egy ember élete" c. könyvében ír a gyárról.

Művészeti magazin

1978. VI. 15. Televízió 21.45 / Gué /

Lajos Kassák

Frau Femme Woman Donna
Glattbrugg (CH)
11. Juli 1945.

Kassák Lajos, festő-grafikusművész

A Magyar Nemzeti Galéria Vajda Lajos egész életművét felmérő kiállítással emlékezik meg az 1941-ben meghalt festőre. — Vajda Lajos főiskolás korában a haladó gondolkodású társakhoz és Kassák Lajos modern társadalmi és művészeti eszméket követő Munka-köréhez csatlakozott

Heitler László: Vajda Lajos emlékkiállításról. Zalai Hírlap, 1948. szept. 24.

KASSAK LAJOS, iró,festo

KOVÁTS ALBERT
"A rajzról"/1973/c.könyvében nem az ismert,a mindenütt
népszerüsitett illusztrációs anyaggal tamasztja ala mon
danivalóját,hanem kevéssé ismeert müvekkel,pl.:Vajda La
jos,KASSAK JAJOS,Czimra Gyula,Fekete Nagy Béla,Vajda Jul
lia,Lakner László magyar és Klee,Mario Prassinos,Archi-
penko,J.Villon,stb.idegen müvészek müveivel is. 103.old

S.NAGY KATALIN: Könyvekről---Mühelytitkok 101.old

VALÓSÁG, A TIT. folyóirata, 1973. 1z.sz. Bp.

VAJDA

KASSÁK LAJOS, festő,iró

"Itt vannak a rombolók legenergikusabbjai,és itt vannak az épitők legfanatikusabbjai"-Irta Kassak és Moholy Nagy László még 1922-ben,a konstruktivizmus diadalat jövendölő UJ MUVÉSZEK KÖNYVÉben. 104.old

VADAS JÓZSEF:- Könyvektől----Moholy Nagy László: Az anyagtól az épitészetig 104.old

Valóság, A TIT. folyóirata, 1974. 3.sz. Bp.

KASSAK LAJOS, iró,festo

Moholy Nagy László festomüvész a tizes évek elso felében festette elso jelentősebb munkait. A Tanacsköztarsasag bukasa utan emigralt és Bécsben csatlakozott Kassakék köréhez. 104.old

VADAS JÓZSEF:- Könyvekről----Moholy Nagy László: Anyag és épitészet Az anyagtól az épitészetig 104.old

VALÓSÁG, A TIT. folyóirata, 1974. 3.sz. Bp.

Kassák Lajos

A magyar avantgarde forrásvidékének részletes feltárására vállalkozott Ilk és Ilona. Igen jelentősek a MA műmellékletei. A lapszai művészek közül szerepel a művész neve.

Tasi József: Kassák első folyóiratai.
Élet és Irodalom, 1975. júl. 25.

Kassák

a BÁV 31. képaukció ma nyílik a MOM Kultúrházban. Az árverésen, szerepel a művész egy kompozíciója.

Reggeli krónika III.

1943. IX. 25. 4.00 Kossuth (11) Hué

Kassák Lajos

A bázeli nemzetközi művészeti vásár: az Art 6'75 kiállításon szerepelnek művei. Moholy-Nagy, Kassák, Bortnyik műveit több galériában együtt is láthattuk.

Bajkóné Révész Ilona: Magyar művészek Bázelben.

Ország Világ, Budapest, 1975. szept. 17.

Kassák Lajos

a felszabadulás után, 1946-ban nyergesi tárlatát – Nyergesi János tárlatát, – Kassák Lajos nyitotta meg.

Dévényi Iván: Nyergesi János gyűjteményes kiállítása elé,

Dolgozók Lapja (Komárom), 1975. jún. 8.

Kassák Lajos Sestőművész

Júl. 12.- Én megnyílt a luzerni Kunstmuzeumban a „Magyar művészet 1900-1950" c. kiállítás, melyen szerepelnek művei.

Élet és Irodalom, 1945. júl. 19.

Kassák Lajos festőművész

Július 12.-én megnyílt a luzerni Kunstmúzeumban a „Magyar művészet 1900-1950" c. kiállítás, melyen a művész műve szerepel.

Élet és Irodalom, 1975. júl. 19.

Kassák Lajos
festő

A festészeti anyag hiemelkedő clarab-
pai közé tartoznak a művén alko-
tásai.

Sz.Kürti Katalin: Képzőművészeti Galéria Debrecenben.
Művészet, 1974.október -20. oldal.

Kassák Lajos
író - festő

Méltatás

— Kulturális Tükör
Tükör, 1974. nov. 5 - 12 lap.

Kassák tajos

A Petőfi Irodalmi Múzeum és a
Jenkósmozgalmi Múzeum rendezésében
az Irodalmi Múzeumban
Kassák-emlékkiállítás volt 73.
októberben.

Vigilia 74/12 BTT.o.

Kassák Lajos

Kováts Albert: A rajzról c. művében illusztrációja Herepel.

Dévényi Ivánu ismertetése.

Vigilia 14/3 201.o.

Kassák Lajos

Vedres Márkkal kapcsolatban

emlékei

Dévényi Iván ismertetése

Vigilia 74/6 423.0.

Kassák Lajos

Kernstokkal kapcsolatban emlitve

Dévécsi Iván ismertetése

Vigilia 74/7 500.-o.

Kassák Lajos

Esztergomban fontos kiátás nyílt a művész képzőművészeti ímüvéből.

Lasonci Miklós: Kiállítóternekben.
Pest Megyei Hírlap, 1975. aug. 26.

Kassák Lajos

neve említve

Dévényi Iván: Kernstok Károly születésének centenáriumára

Nagyvilág 73/12 1914. old.

Kossák fajos

Müve szerepelt a Kolozsvári Ernő mügyüjtő tulajdonában lévő müvek kiállitásán a győri Xantus János Muzeumban.

Dévényi Iván ismertetése.

Vigilia 74/1o 71o. o.

Kassák Lajos

neve cenlitve

Bodri Ferenc: Etienne Hajdu

Nagyvilág 74/3 475.o.

Kassák Lajos

neve említve

Dévényi Iván: Martyn F. 75éves

Nagyvilág 73/6 955. a

Kassák Lajos

Kiállítása volt a Petőfi Irodalmi Múzeumban.

Miklós Pál: Kölök, akik festenek

Nagyvilág 74/7 1097. o.

Kassák Lajos munkái

Képarchitektúra
Irodalom

Nagyvilág 74/7 964,991.0.

Kassák tajos mantássa

Ilmka (1930)

Nagyvilág 72/7 1112. o.

Kassák Lajos

Részt vett a müncheni magyar tárlaton 1972.-ben.

Bodri Ferenc: Magyar tárlat Münchenben

Nagyvilág 72/11 1755. old.

Kassák Lajos

A 40-es évek csoportosulat alkotók jelentős szerepet töltöttek be a TK kulturpolitikai irányításában.

Rózsa János: A Magyar Tanács-köztársaság képzőművészeti

Nagyvilág 69/1 107.

Kassák Lajos

neve említve

Mata János: Kitz Bélával
forgottunk

Nagyvilág 69/1 151.o.

Kassák tajos

Elvi cikk

Kassákról – Rosskrai monog-
ráfusa

k – ó

Nagyvilág 69/8 1268.o.

Kastók tajos

•

neve emlitve

Bodri Terenc: Mohdy N. Lóstló

Nagyvilág 71/1 110. o.

Kassák Lajos

neve említve

Bódri Ferenc: Bortnyik
képarchitektúrái

Nagyvilág 71/12 1909.o

Kassák Lajos

Neve említve Vadas József
Dálint Endréről írott cikkében.

Látókatár 73 / ápr. 98. o.

Karsák Lajos

Borsos Miklós szobrot készített róla, mely ezért vált a művén emlékkiállításán a Petőfi Irodalmi Múzeumban.

Népszava, 1973. okt. 12. 101. cikk. 238sz. 4p.

Kassák Lajos

Marty Ferenc portréja részt vett a művész emlékkiállításán a Petőfi Irodalmi Múzeumban.

Népszava, 1973. okt. 12. 101. evf. 238 sz. 4 p.

Kassák Lajos

László Gyula készített róla portrét, mely részt vett a Petőfi Irodalmi Múzeumban rendezett emlékkiállításán.

Népszava, 1973. okt. 12. 101. évf. 238 sz. 4 p.

Kassák Lajos

Ferenczy Béni készített róla plakettet, mely részt vett a művész emlékkiállításán a Petőfi Irodalmi Múzeumban.

Budapest, 1973 okt. 12. 101. erf. 238 sz. 4p.

Kassák Lajos

Nagy István készített róla plakettet, mely részt vett a művész emlékkiállításán a Petőfi Irodalmi Múzeum-ban.

Nepszava, 1973. okt. 12. 101. erf. 238n. 4p.

Kassák Lajos

Borsos Miklós készített róla plakettet, mely részt vett a művész emlékkiállításán a Petőfi Irodalmi Múzeumban.

Népszava, 1973. okt. 12. 101. cúf. 238 sz. 4 p.

Kassák Lajos

1973. okt. 12-én a Petőfi Irodalmi Múzeumban emlékkiállítása nyílt.

Népszava, 1973. okt. 12. 101. erf. 238 m. 4 p.

Kassák Lajos

Pécsett a Ma körül csoportosuló aktivistákat bemutató kiállítás nyílt, melyen a művész is szerepelt művével.

Népnapa, 1975. okt. 19. 101. esf. 245 sz. 4/p.

Kassák Lajos

Neve a konstruktivizmus magyar kezdemé-
nyezői között említve.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom – Bp. 1974. 444p

Kassák Lajos

1922- és Bécsben megjelent képarchitektúra manifesztuma említve.

Rnadi Nóra: képzőművészet és munkásmozgalom – Bp. 1974. 187p.

Kassák Lajos

1915-ben megindítja a TETT, 1916 végén a MA folyóiratát, amelyek köré a Nyolcak csoportjának rövid élete után a művészek tömörültek.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom - Bp. 1974. 175p

Kassák Lajos

1922-es kézparchitektúra-manifesztuma említve.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom - Bp. 1974. 173 p.

Kassák Lajos

Az 1969-es nürnbergi biennálén részt vett műveivel.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom – Bp. 1974. 446 p.

Kassák Lajos

1922-es képarchitektúra-manifesztumát egy német nyelvű svájci kiadvány nemség közzé-tette.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom - Bp. 1974. 444p

Kassák Lajos, Jestő
1910

Megemlítve.

Rózsa Gyula: Kaján Szegeden és Budapesten
7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. okt. 11.

Kassák Lajos, Jestő,
író

Megemlítve.

—mi—: Életmüvek a mérlegen 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. okt. 1.

Kassák Lajos, festő
író

„nálunk [III. ker.] kap helyet a nagy értékű Kassák-hagyaték is."

(m. szántó): Kastélyba költözik Óbuda

3.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. okt. 22.

Kassák Lajos, festő, 1ró

TV-játékká alakították egyik novelláját.

(barabás): TV-noten

2

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. okt. 24.

Kassák Lajos, festő, ír

Megemlítve: e mlékkiállítása. (Petőfi Irod. Múzeum.)

Miklós Pál: Képzőművészeti krónika 542-549.

XVII
6

JELENKOR, Pécs, 1974. június

Kassák Lajos, festő

Megemlítve.

Hárs Éva: Martyn Ferenc művészete

644–649.

JELENKOR, Pécs, 1974. jül.-aug. XVII 7-8.

Kassák Lajos, Jestő
író

Többször megemlítve.

Pomogáts Béla: Epikus tükörben
897-908.

JELENKOR, Pécs, 1974. október XVII/10.

Kassák Lajos, Jestő,
író

Megemlítve.

Láncz Sándor: Vajda Lajos művénete
885-890.

JELENKOR, Pécs, 1974. október XVII/10.

Kassák Lajos, festő,
iró

Megemlítve.

Bodri Ferenc: képzőművészeti könyvnemle
– két kitűnő művészmonográfia 847-850

JELENKOR, Pécs, 1974. September XVII/9

Kassák Lajos, festő, író

Megemlítve.

Angyal Endre: Berda József: Kóguldj, szabadság! 860-862.

XVII

JELENKOR, Pécs, 1974. szeptember 9.

Kassák Lajos, festő
író

Megemlítve.

Pintér István: Gazdag program a berlini Magyar Kultúra Hónapban 9.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974 szept. 14.

Kassák Lajos, jestő, író

Megemlítve.

S. P.: Ne csak évfordulókon M. 7

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. szept. 15.

Kassák Lajos, festő, író

Megemlítve. (Herbert Read: Arp. c. művével kapcsolatban.)

Bajomi Lázár Endre: Francia Krónika 260-266.

JELENKOR, Pécs, 1974. március

XVII
3.

Kassák Lajos, festő,
1 ő

Megem litve. (Művén kár.)

Dévényi Iván: Rózsa Miklós emlékezete
245-246.

JELENKOR, Pécs, 1974. március XVII/3.

Kassák Lajos

Neve említve.

A Hét, 1973. júl. 13. 4. old. 28 sz. 10 p.

Kassák Lajos

A Tanácsköztársaság bukása után Bécsbe emigrált.

A Hét, 1973. júl. 13. 4. old. 28 sz. 10 p.

Kassák Lajos
író-festő

1915-ben jelent meg Kassák Lajos
folyóirata „A tett".

—: Kulturális tükör
Tükör, 1974. nov. 5. — 12 lap

Kassák Lajos
író-festő

1926 végén Kassák hazajött a bécsi emigrációból. Ekkor alakult meg a Kassák-féle társaság, amelynek gerince a Csók-osztály néhány növendékéből tevő dott össze.

Feljegyezte Székely Zoltán: Kornisz Dezső önmagáról.
Művészet, 1974.november - 4.oldal

Kassák Lajos
festő - író

Az u.n. Kassák-féle Munka-körben
a résztvevők a modern szocialista
társadalomtudományról kezdve,
minden művészeti ággal foglalkoztak.

Feljegyezte Székely Zoltán: Korniss Dezső önmagáról.
Művészet, 1974.november - 4. oldal

Kassák Lajos
festő-író

A Képzőművészeti Főiskolán a Csók-
osztályon egy baloldali szellemű társa-
ság alakult ki. Ez a kör Kassák Lajos
u.n. Munka körébe kapcsolódott be.

Feljegyezte Székely Zoltán: Korniss Dezső önmagáról.
Művészet, 1974.november - 4.oldal

Kassák Lajos
író-festő

Az avantgarde egyik reprezentánsának
Kassák Lajos. Művészetében a cél
kettős: esztétikai és politikai

Körner Éva: Néhány támpont a Korniss jelenség.....
Művészet, 1974. november - 9.oldal

Korniss Endre
író - festő

Méltatás

Körner Éva: Néhány támpont a Korniss jelenség.....
Művészet, 1974. november - 9.oldal

Kassák Lajos
író-festő

Méltatás.

Szabó Julia: Korniss Dezső ifjusága.
Művészet, 1974.november - 14. oldal

Kassák Lajos
ír - festő

Méltatás.

Passuth Krisztina [illegible] Bálint Endre.
Tükör, 1974. dec. 10-13 [illegible]

Szarsák Lajos
író-festő

Méltatás

Mennyházi László: Korniss és a film.
Művészet, 1974. november – 17 lap.

Korniss Dezső
író-festő

Méltatás.

Szabó Julia: Korniss Dezső ifjusága.
Művészet, 1974. november - 14.oldal

Kassák Lajos
író-festő

Méltatás.

—: Kutthiváltiktor
Tükör, 1974. dec. 31 - 12 lap.

Kassák Lajos, festő
1975

Megjelent: Kis könyv halhatatlanságunk emlékére c. műve.

– : Könyvek felszabadulásunk 30. évfordulójára 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. márc. 12.

Kassák Lajos, „Esti" Író,

Megemlítve

M. Tolnay István: A gondolat klasszikusai 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. márc. 28.

Kassák Lajos, Jestő,
író

Megemlítve.

– : Magyar szocialista irodalom
1900–1945 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. márc. 19

Kassák Lajos, Jestő,
író

Megemlítve.

(morvay): Emlékkönyv felszabadulásunk
ünnepére 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. márc. 17.

Kassák Lajos, Festő, ítő

Megemlítve: a konstruktivizmus propagátora.

— : Mágikus realizmus 6.

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. márc. 6.

Kassák Lajos

Művein az új valósággal sajátos módon próbálta megjeleníteni munkásságát erős ösztönzést kapott a politikai forradalmaktól.

Sinkovits Péter: A magyar absztrakt művészet, 1975. október - 41. oldal.

Kassák Lajos

Méltatás

Sinkovits Péter: A mai magyar avantgard...
Művészet, 1975. október - 41 oldal.

Kassák Lajos

A nürnbergi Galerie Ricardban a
Magyar Avantgard" cimü kiálli-
"táson a művész alkotásai szerepel-
tek.

Sinkovits Péter: A mai magyar avantgard.
Művészet, 1975 október - 41 oldal.

Kassák Lajos

A mostani fiatal művészek vissza akarjak álletani a huszas évek avantgardjának, Kassáknak és csoportjának a tekintélyét.

Sinkovits Péter: A mai magyar avantgard...
Művészet, 1975. október - 41 oldal

Kassák Lajos

Kállai Ernő Kassák Lajosról
itt tanulmányt.

Szabó Julia: Kállai Ernő szellemi hagyatéka.
Művészet, 1975. augusztus – 43 oldal.

Kassák

hatására Moholy Nagy utja a konstruktiviz/

zus jegyében indult

Magyar Hir ap 1975/31o/6

Wagner: Emberi fényjáték

Kassák Lajos
író-festő

Kassák Lajos volt az aktivisták
egyik tagja.

Nagy Zoltán: Uitz Bélásról és a Ludditákról.
Művészet, 1972. junius - 11 oldal.

Kassák Lajos, festő, -
író

Mottóként: véleménye Czóbel Bélásról.
Czóbel műcsarnoki kiállításával összefüggés-
ben többször is említve.

Bordi Ferenc: Képzőművészeti krónika
686-690.

JELENKOR, Pécs, 1971. júl.-aug. XIV/7-8.

Kassák Lajos, festő
író,

Megemlítve: a bibliográfia nem kifogástalan
„Kassák Lajosnak a William Clissold világa
című Wells-regénnyel foglalkozó tanulmányigényű
recenziójára (Nyugat, 1927 évf.) nem történik utalás"
[Kassák neméljiségének jellemzéséhez]
Dérényi Iván: Angol irodalom a XIX huszadik
náradban 376-377.

JELENKOR, Pécs, 1971. április XIV/4.

Kassák

A Szépművészeti Muzeum állandó tárlatán nem szerepel,bár jogos lenne, Moholy Nagy,Tihanyi Kassák,Uitz,Hantai Sándor.

Rajztanitás 1974/1/28

Bodri:Modern művészek állandó tárlata Budapesten

Kassák Lajos 5

Emlékkiállítás a Korányi Szanatóriumban

Magyar Hirlap 1973 XI 312

KASSÁK Lajos

A századfordulón a bennünket is érintő mozágst Kassák Lajos, Kechner Ödön, Bartok, Ady különböző karakterü, de progressziv irányzatu, az egyetemes és nemzeti haladó vonulatot egyarátnt képviselő alkotóprogramjával fémjelenhező.

Forrás 1975/5-6/78

Bánszky Pál: A népmüv. ösztönző hatása képzőmüv-re

Kassák Lajos

Ez évben jött létre a debreceni Tóth Árpád gimnázium Képzőművészeti Galériája. Az iskolamúzeum a mai magyar festészet és szobrászat rangos műveit tartalmazza, – a művész alkotását is.

Losonci Miklós: Iskolagalériák. Magyarország, 1974. szept. 1.

Kassák Lajos

a Petőfi Irodalmi Múzeum rendezte meg emlékkiállítását a művésznek, ki képarchitektúrái révén képzőművészetünk is jelentős.

Miklós Pál: Képzőművészeti Krónika.
Jelenkor, Pécs, 1974. 6. 547. old.

Kassák Lajos

Győrben a Xantus János Múzeumban egy győri műgyűjtő – Kolozsváry Ernő – képgyűjteményének kiállításán szerepel műve.

Láttuk, hallottuk.

1974. VII. 28. |Petőfi| 12:28 Ka.

Kassák Lajos, festő

Művészettörténeti szerepének
felmutatása.

Aradi Nóra: Művészet és Történelem 694–700
Jelenkor, Pécs, 1980 jú.–aug. XXIII/7-8.

Kassák Lajos, festő

L. Szandai Sándor

Menyhért László: Keze nyomán saját élebre .... 26-28.

Jászkunság, Szolnok, 1980 szept. XXVI/3

Kassák Lajos, festő

L: Szandai Sándor

Körmendi L: Portrék és erők 29-32.

Jászkunság, kolnok, 1980. sept. XXVI/3

HARANG SZAPPAN KITŰNŐ

KASSÁK

HARANG SZAPPAN

PIATNIK RT. BUDAPEST

Magyar Grafika 1929. 1–22

HARANG SZAPPAN KITÜNŐ

TARZOLÓ

népbiztost, hogy mentse meg Pávelt. A népbiztos ezt persze nem teheti meg, Pávelt pont a Natasa ablaka alatt trombitaszó mellett kivégzik, valóságos szerenád gyanánt, mert bizonyára a kivégző katonák is szerelmesek Natasába. Natasa erre bosszut áll a népbiztoson: kivégzés után egy perccen belül szeretkezik Sztenkó dandárparancsnokkal.

Még ez se minden!

Az utolsó felvonásban Natasa, az örök-nőinek eszményképe, kéri Sztenkót, hogy vigye el őt a népbiztostól s vegye feleségül. Sztenkó ezt nem teheti. Erre az örök-női eszménykép újra bosszut forral, most már Sztenkó ellen s megmondja a népbiztosnak, hogy őneki viszonya van Sztenkóval. Hah, hűtlen kigyó! — A népbiztos megfojtja őt.

És ez, ez a megfojtás az, amivel a forradalmi lelket sikerült Orbóknak ábrázolnia, illetve lelepleznie, ami ugyanaz. Mert hiszen biztos, hogy a forradalmárok is megfojtják a nőt, aki a „hűtlenség bűntettét" követi el. Bizonyára maga Marx Károly is kitekerte jóegynéhány nőnek a nyakát, Engels is, Lenin is, sőt maga Sztalin is, — kár, hogy ezek a történeti tények még nincsenek eléggé felderítve s nem mentek át a köztudatba.

Igen, a forradalmárok is szeretnek nőt fojtani, nemcsak az ellenforradalmárok, — ez a tétel, amit a szerzőnek, miként az elmondott történet mutatja, sikerült bebizonyítania.

Kárbaveszett fáradság tehát a társadalom megváltoztatására törekedni.

Nagy Lajos.

„Harc a földért"

„*HARC A FÖLDÉRT*". Eisenstein ilyen cimü legujabb filmjének bemutatója Berlinben, — mint általában a java orosz filmeknek megjelenése a profitfilmektől elárasztott piacon — eseményszámba ment. Nem kavarta ugyan fel a politikai szenvedélyeket, mint a „Potemkin", de azért úgyszólván az egész sajtóban hűvös, de nyomatékos elismerésre talált. A filmnek különösen művészi kvalitásait emelték ki, mert nem vették észre, — helyesebben nem akarták észrevenni, hogy itt sokkal többről van szó: a cselekmény fojtott drámaiságán is átkong a kapitalizmus lélekharangja.

A film Szovjetoroszország szociálista fölépitésének egy rendkivül fontos problémáját tárgyalja: a mezőgazdaság kollektivizálását. Főszereplői — ha egyáltalában lehet beszélni főszereplőkről — Marfa, *egy* parasztasszony a sok közül, akit azonban a föld iránti szerelme és a kollektivizálás szükségességének okos átlátása az események középpontjába sodor; egy fajbika, a Marfa által alapitott tejgazdaság reménysége; végül pedig egy traktor, a föld leigázásának biztositéka. — A kollektivizálással szembenálló erők: politikailag a kulákok (zsiros-parasztok) ellenállása és a szegény és középparasztság egy részének visszamaradottsága, az individuális gazdálkodáshoz, a tenyérnyi föld „keritéséhez" való ragaszkodás; gazdaságilag, a nagyüzemi termeléshez szükséges gépek hiánya. Ezekkel az erőkkel szemben veszi föl ez az egyszerü parasztasszony a harcot, kemény markába veszi a falu sorsát és állja a harcot kapzsisággal, butasággal, gonoszsággal, kulákcsalafintasággal, bürokratizmussal szemben. Nemcsak tejgazdaságot alapit, de traktort szerez a falunak, amivel megveti a közös gazdálkodás alapját. De ennek a törhetetlen asszonynak minden akarása se lett volna elegendő, ha nem állott volna mellette szövetséges társként az uralmon levő munkásosztály és nem nyujtotta volna feléje segitő kezét a szocializmus útjának egyengetésére.

Ebben a monumentális kulturfilmben történelmi és társadalmi erők ütköznek össze egymással. *Egyéni* szenvedélyeknek és törekvéseknek csak annyiban jut benne szerep, amennyiben ezeknek az erőknek emberek a hordozói és szenvedői. Mégis drámaibb a legkiagyaltabb drámánál, mert ettől a „száraz" ökonómiai problémától milliók jelene és jövője függ.

Amikor a film lendületes végjelene-

tében a traktor — mint a kollektivizálás szimbóluma — keritéseken gázol keresztül és játszva röpiti magával a mögéje fogott parasztszekerek hosszu sorát — nemcsak egy ritka szépségü film zárul le, hanem a kollektivizálás eszméje üli diadalát.

Eisenstein ezen a fimen majdnem két évig dogozott. Ez az oka annak, hogy a jelenlegi orosz élet gyors tempója bizonyos tekintetben túlhaladt rajta. A perspektiva ugyanaz maradt, de a megvalósitás eszközeiben és méreteiben nagy változáson ment keresztül. Ebben a fimben a kollektivizálás még egy nehéz, kínos folyamat és a hangsúly túlságosan az egyéni iniciativán nyugszik. Ma azonban a mezőgazdaság kollektivizálása a Szovjetunióban tömegmozgalom. A már meglévő kollektiv gazdaságok és szovjetnagyüzemek mintaadó példája, továbbá a szocialista fölépitès ötéves gazdasági tervének már eddigi — két éves — megvalósitásával megnövekedett segitség a szovjetállam részéről: traktorok és egyéb mezőgazdasági gépek, műtrágya, adó- és hitelkedvezmények, valóságos kollektivizálási lázba hozta a kis- és középparasztságot. A szocializmus bevonult a faluba is, a város és falu közötti ellentét föloldásának nagy történelmi folyamata (amelyet csak egy proletár-állam indithat meg) döntő szakaszába lépett.

Formailag a film méltóan sorakozik Eisenstein többi alkotása mellé. Ha kompozicióban és drámai lüktetésben nem is éri utól a „Potemkin"-t, (ami különben a témából és miliőből adódik), de a képek megdöbbentő plasztikussága, amivel valósággal áttöri a sik kétdimenziós korlátait, a játék realizmusa, ami a rendezés és fölvétel erejénél fogva szigoru művészi megkomponáltságba illeszkedik bele, a természet lehellete, amivel szint, izt és érzést szuggerál, — a klasszikus értékü filmek első sorába állitja. —*s—ó.*

ODAÁT

„KIUTASITOTTÁK FRANCIAORSZÁGBÓL Eisensteint, az ismert orosz filmrendezőt. — Párisból jelentik: A belügyminiszter kiutasitotta Franciaország területéről Eisensteint, az ismert orosz filmrendezőt. A kiutasitási végzés indokolása ugy szól, hogy Eisenstein a filmcenzura tilalma ellenére meg akarta kisérelni két kommunista propaganda-darabja: a *Potemkin páncélos cirkáló* és a *Linje táborok* (A „*Generállinie*" magyar jelentése s egyszersmind egy film cime: *Fővonal!*) párisi bemutatását." *Ujság 1930. III. 19.* Ime, a polgári sajtó megbizható tájékozottsága.

NYILATKOZAT.

Az *Uj Magyar Föld* c. röpiratba legutóbb cikket irtam *Móricz* Zsigmondról. Anélkül, hogy róla alkotott *értékelő* véleményemet visszavonnám, a cikkben előforduló társadalompolitikai beállitásokat visszavonom, mert a cikk kézirata több idegen kézen menvén keresztül, némely pontján megváltozott s nem kerülvén kezembe a korrektura ezen nem volt módomban utólag sem segiteni.

Sajnálom, hogy a cikk *igy* megjelent s módot fogok keresni *Móricz* Zsigmondról vallott felfogásom *preciz* kifejezésére. *Kodolányi János*

FELELET. Kassák Lajos ötszörös álnéven (Falus Ervin, Justus Pál stb.) röpiratot adott ki. Röpiratában a *Forrást a 100%* »alvállalatának« nevezi és azt állitja, mintha »szerkesztőségi ülésünkön« az ifjumunkásságot az ő agyonütésére »bujtogattuk« volna. Eltérően az illusztris költőtől, mi a lapunkat nem tartjuk üzleti vállalkozásnak. De igazán nem csodálkozunk azon, ha szerző minden megmozdulásban ezt lát, hiszen tevékenysége épen polgári kiadókkal való együttmüködésben és lapalapitásokban merül ki. A fenti, nekünk tulajdonitott kijelentés, természetesen, — mint Kassákék többi állitása is — tiszta valótlanság, melyet annál kevésbé tettünk meg, mivel Kassákot a munkásmozgalom szempontjából már rég halottnak tekintjük, az ő »leütésére« igazán semmi szükség nincsen.

A Forrás hirei

Május 1-től *a Forrás szerkesztőségének és kiadóhivatalának cime:* **I. Mészáros ucca 60/c. III. 3.**

Jakab-nyomda, Budapest, II., Iskola-utca 26. Felelős nyomdavezető: Jakab László.

Forrás 1930. 4-7.

Az elpolitizált ifjúság

Irta: Kassák Lajos

A politikai baloldal régi szállóigéjét, amely azt mondta: »a jövő a fiatalságé« — az 1933-i pártnapon Hitler a következőképpen formálta át: »akié a jövő, azé a fiatalság«. Az első pillanatban alig hangzott ez egyébnek ügyes szónoki fogásnál, a baloldaliak fölényesen megmosolyogták s csak évek multán említik fel újból, de ekkor már nem minősítették értelmetlen frázisnak. Úgy vélték, a keményen fogalmazott hitleri mondás a nemzeti szocializmus egész politikai elméletét és gyakorlati tevékenységét bevilágítja. A mondat elemzői arra az eredményre jutottak, hogy a nemzeti szocializmus teoretikusai, ha mint politikai frázist dobták is a köztudatba — a maguk számára tudatosan értelmezték s eszerint kezdték el a fiatalság szervezését és az állami életbe való aktív bekapcsolását. Tudjuk azonban, hogy a baloldal is agitációs eszköznek használta fel »a jövő a fiatalságé« szólamot, melynek értelmét és jelentőségét a maguk módján a demokrata és szocialista teoretikusok adták meg. Világos tehát: a szépen hangzó jobb- és baloldali frázisban ugyanúgy megkapjuk a jobboldal, mint a baloldal politikai beállítottságát, világszemléletét és társadalomalakító tendenciáját.

Mikor a baloldal azt mondta: »a jövő a fiatalságé«, nemcsak a politikai harcok számára segítő társnak akarta megnyerni a fiatalságot, hanem egyben felelőssé is tette a jövő alakulásáért s ezzel komoly művelődésre és végeláthatatlan áldozatkészségre serkentette. A mozgalomhoz való csatlakozásért nem a paradicsomkerti boldogságot ígérte az ifjúságnak, hanem tőle várta azokat az új erőkifejtéseket, melyek képesek lennének egy jobb világ megteremtésére s amelyekkel az apák és nagyapák még nem rendelkeztek. Az ujságok vezércikkeiből és a népgyűlési szónokok szájából kihangzó frázis nemcsak politikai agitáció volt, hanem az apa és fiú egymáshoz való társadalmi viszonyára, generációk közös célkitűzésére is rávilágított. Ilyen értelemben a legszélsőségesebb forradalmár is a fejlődés folytonosságát hangsúlyozta. Taktikai szempontból sem kívánta a nemzedékek merev szétválasztását, annál is inkább nem, mert a jövőt — a mult tapasztalataira és a jelen erőivel akarta felépíteni. Ezzel szemben:

Mikor a jobboldal kimondta, hogy »akié a jövő, azé a fiatalság«, akkor Hitler legalább is a politika területén szakított az apa és fiú közti régi viszonylattal, nem dicsőítette az apát, nem apellált az utód elhivatottságára és a cselekvés egyvonalú folytonosságára. Mint vezér és diktátor állt az emelvényen s a cselekvés jogát és módját mint a saját legszemélyesebb ügyét határozta meg. Nem követelésekkel fordult az ifjúság felé, hanem ígéretekkel. Megígérte nekik mindazt a jót, amiben az emberiségnek valaha is része lehet a földön és követelni csak a feltétlen alárendeltséget és szolgálatkészséget követelte. Szóval, semmi egyebet: csak az életüket és halálukat. De mindez már inkább a megszállott prédikációjának és a bűvész varázslatának látszott. Amíg a baloldal úgy gondolta: az ifjúságban építő, friss erőre számíthat, addig a jobboldalnak az eszme rabszolgáira s a politikai harcok számára fanatizált, uniformisba bujtatott katonaságra volt szüksége. Amint láthatjuk, a kezdeményezők és vezetők helyesen számítottak: Európa diáksága, intellektuális ifjúsága sohasem állt olyan hatalmas tömegekben és olyan készséggel és megadással a politikai vezérek szolgálatában, mint napjainkban. A szellemi élet idősebb nemzedéke megdöbbenéssel kénytelen tudomásul venni, hogy az aktív reakció, a parancsuralmi irányzat az iskolai növendékek és az egyetemekből alig kikerült fiatal intellektuelek soraiból rekrutálja leghasznavehetőbb erőit.

Igazság szerint azonban annak a megállapításáról sem szabad megfeledkeznünk, hogy az intellektuális ifjúságnak ezt a jobboldali behódolását jórészt a legszélsőbb baloldal féktelen és át nem gondolt politikai agitációja készítette elő. Ez a mozgalom, ha más célkitűzéssel és más indító okoknál fogva is, de a mai jobboldaléhoz hasonló mentalitással, skrupulusnélküliséggel aktivizálta az ifjúságot. Ők sem az értelemre és az etikára apelláltak elsősorban, a meggyőzés fáradságos munkája helyett az izgatás módszereit választották — az ellenfél lekicsinylésével s a biztos győzelem ígéretével hódították meg híveik túlnyomó részét. Változó körülmények között aztán könnyű volt ugyanezt a fanatizált ifjúságot az ellentábornak elhódítania. De a bajok gyökerei mégsem itt keresendők. Ez is, mint sok minden egyéb, a háborús felfordulás következménye.

A megindult áradás a politikai agitátorok segítségével rohamosan dagadt, a jóhiszemű lelkendezők, elszánt kalandorok, fanatikus ábrándozók milliós táborrá szaporodtak — a források megnyitóit azokban a háborús rendeletekben és szörnyű módszerekben kell látnunk, melyek a zsenge ifjúságot az iskolák padjaiból, a vizsgák terhes pillanatai elől pántlikásan és zeneszókísérettel a lövészárkokba vezényelték. A világháború ennek az ifjúságnak nemcsak gazdasági pályáját törte ketté, de elpusztította a közösség iránti szolidaritás érzését is és megállította normális testi, szellemi fejlődését. E fiatalok közül, amennyiben életben maradtak, csak egyeseknek, a legjobbaknak sikerült az összeomlás után emberi helyüket megtalálniok a szétzilált, kilátástalan társadalmi viszonyok között. Ma már senki gondolkodó előtt nem lehet kétséges, hogy a tizennyolcas-tizenkilences forradalmak nem a felgyülemlett egészséges erők alkotó vágyából születtek meg, hanem a háború okozta demoralizálódásnak és dezorganizálódásnak voltak elkerülhetetlen következményei. Alapjában véve a hatalmas nemzetközi megmozdulás nem is érett meg a forradalomig, csirájában mint lázadást sikerült levernie az ellenforradalomnak. A felkelés összeomlott, de ez nem jelenti egyben azt is, hogy a háborúban elbetegedett, az új társadalmi viszonyok között elhelyezkedni nem tudó emberek idegeiben és lelkében is elcsendesedtek a viharok. A mélység háborgott tovább, kit a lövészárkok emlékei nyugtalanítottak, kit a reménytelen holnap ejtett kétségbe s ilyen körülmények között könnyű munkafeladat jutott a naiv világmegváltók és ravasz számítással dolgozó kalandorok számára. És a felszínen ekkor váltak láthatóvá annak a társadalmi betegségnek a tünetei, melynek teljes kivirulását most szenvedjük. Ma már ki-ki a saját bőrén érezheti a ragályos nyavalya sebeit és joggal kiált fel az ember: mi lesz velünk, ha az ifjúság életében sem látjuk a gyógyulás előjeleit?

A különböző társadalmi mozgalmak pártjai mindig is számoltak az ifjúsággal, mint harcaik kimeríthetetlennek tűnő erőforrásával. A tanuló ifjúságot talán még pontosabban számbavették, mint a fizikai munkához lekötött fiatalokat, de erőiket inkább a társadalomtudomány, mintsem a napi politika területein hasznosították. A háború utáni politikai agitáció azonban a tanuló ifjúságot kimozdította tradicionális kereteiből, kultúregyesületeit politikai szervezetekké alakította át és az eleddig kultúrmunkában kifejtett rivalizálás érzését és gyakorlatát a politikai vezérkedés vágyával és a könnyű érvényesülést kereső tülekedés, stréberkedés gyakorlatával váltotta fel. A fiatalság legjobbjai sem eszméltek rá, hogy a politikai karrieristák mindenre való tekintet nélkül rájuk vetették magukat, a sokkal többre, nemesebb feladatok betöltésére hivatott növendékembereket öntudatlan politikai tömeggé gyúrták, ismeretlen célok és idegen érdekek szolgálatába állították. S csak nagyon kevesen vették észre, hogy a vezérek, akik a nyomorúságból való megváltást és nagyszerű érvényesülést ígértek — ezek a vezérek nem is annyira az adott helyzet tisztázását, mint inkább a felszínnek még mélyebbről kavart összezavarását szorgalmazták. Nem a bontó elemek elhatárolása, hanem a politikai és pszichológiai pánikkeltés volt a céljuk. Ma elmondhatjuk, — körülbelül elérték, amire törekedtek.

A társadalmi egyed elvesztette eszmei és gyakorlati jelentőségét, mindent és mindenkit a hatalmi politika útvesztőibe kényszerítettek s nemcsak a háborút viselt generáció, hanem az utánuk következő korosztályok tagjai is elpolitizáltan, az agitátorok és kisebb-nagyobb vezérek kényekedvére mintegy megszállottságban, hisztérikus magatehetetlenséggel itt vonaglanak előttünk. Már nem szenzáció, ha az ujságok fiatal iskolásfiúk és lánykák politikai letartóztatásáról adnak hirt és az sem megy ritkaságszámba, ha az egyetemi szervezetek tagjai bunkósbotot fognak más felekezetű tanulótársaik ellen, ha keresztény ifjak nyíllá és horoggá alakítják a keresztet és a zsidó ifjúság a cionizmus égisze alatt veszi fel a harcot.

S mindez legtöbbnyire forradalmi jelszavakkal, elvadult dühhel retrográd célok érdekében megy végbe. De nem is történhetik másképp, hiszen ez az ifjúság túlélte az ifjúságát anélkül, hogy öntudatosan egy pillanatra is benne élt volna és ezt az ifjúságot, amelyet tromfnak játszanak ki a háború előtti nemzedék kulturáltságával és humanista törekvéseivel szemben — ezt az áldozathozatalra kényszerített ifjúságot tulajdonképpen mindenki cserbenhagyta. Ahogyan nincsen semmi komolyabb várnivalójuk politikai vezéreiktől, ugyanúgy reménytelenül tekintenek filozófusaik felé, akik az uralkodó politika szolgálatában filozofálgatnak és az íróik felé is hiába tekintenek, akiknél, úgy általában, már szintén inkább a politikai szerepvállalás, mintsem az író etikai hivatásbetöltése a cél.

Ha az ifjúság lelketlen és káros elpolitizáltságáról beszélünk, nem hallgathatunk arról a felemás és kétértelmű szerepről sem, amelyet ebben a folyamatban az író önkéntesen, vagy gyarló megfélemlítettségében vállalt. Az író etikus embersége csakúgy, mint formaalkotó képessége műveiben reprezentálódik. Sajnos, ha a kritika mérlegére tesszük az utóbbi esztendők irodalmi termékeit, a mérleg nem sok jót, nem sok reménytkeltő eredményt mutat az írók javára. Műveik nagyrészben megműveletlenek, inkább formalisztikusak, semmint szigorúan megszerkesztettek, sokkal több bennük a modor, mint a stílus, sokkal inkább indulattal puffasztottak, semmint tartalommal telítettek — egyszóval: alig érezzük az írás mögött az írót, aki remekbe szánta és az alkotás gyönyörével formálta meg művét. Nemcsak a tanuló ifjúság egy része adta fel hivatását, vesztette el önmagába vetett hitét, hanem ugyanaz történt íróinak egy részével is, akik politikus lázálmaikban többé nem érnek rá valódi hivatásuk betöltésére, szentimentálisan pepecselnek, vagy kifeszített mellel, ajkuk körül mesterségesen beállított grimasszal deklamálnak. Az író célja: az irodalom — eszközzé alakult át a kezükben, a napi politika és hatalmi politika eszközévé. Gondoljunk akár fiatal szépíróinkra, akár fiatal szociológusainkra. Komolyabb részüknek egyre ritkul a sora és hovatovább a szépirodalmat dilettáns szociológiává, a szociológiát pedig dilettáns szépirodalommá nyomorítják. Alkotás közben nem a mű tökéletesítésére, hanem a politikai tömegek kiszolgálására gondolnak. Érthetően, mert hiszen maguk is a politika áldozatai lettek, szociológiai felkészültség és a gyakorlati mozgalom iránti érzék nélkül.

És beszélhetnénk az ifjú szociografusokról, akik, amellett, hogy mielőbb képviselők szeretnének lenni, alig tudják mederbe szorítani szépirodalmi ambíciójukat. De kár minden további szóért, mert az említett ifjú szépírók portréja ugyanazt a karakterképet adja, mint az említett ifjú szociografusoké és együtt azonosak az említett diákok és ifjú intellektuelek képével, akiket hatalmába kerített a politikai szédület s áldozatul dobják magukat a pillanatnyi sikereknek és annak az egyre általánosabb szenvedélynek, amely végeredményében semmivel sem ártalmatlanabb a morfinizmusnál vagy az alkoholizmusnál.

Magától értetődik: a mai társadalmi berendezkedés keretei között lehetetlen a politikának, mint a taktikázás, egyensúlyozás mesterségének a kiküszöbölése s lehetetlen, hogy az ember részt ne vegyen a politikai mozgalmakban. De először, különbséget kell tenni politika és politika között, másodszor, úgy van, ahogyan józan pillanatában az egyik legnagyobb politikai forradalmár mondta: nemcsak politikából él az ember. És mi hozzátehetjük: a legbecsületesebb és legképzettebb politikus sem érhet el komolyabb eredményeket indulatokkal fűtött, szellemileg kulturálatlan tömegekkel. Ennek a nevelő, tudatosító munkának elvégzésére pedig főképpen a szociális érzésű diákság és az ő soraikból előlépő írók lennének a hivatottak. Ma azonban a társadalomnak éppen ez a fiatal intellektuális rétege tévelyeg legtájékozatlanabbul a napi politika dzsungelében és megadással, olykor vak lelkesedéssel vontatja a felelőtlen vezérek diadalszekerét.

Ezrek és százezrek, akiket a könnyű boldogulás ígéretével csábítanak vesztükbe.

Pápaszemet
vásárolni bizalom dolga. — Bármely orvosi recept után is készít szemüveget Mayer Sándor speciál látszerész,
IV., Kossuth Lajos ucca 15, az udvarban.
Javításokat pontosan és olcsón készítek saját műhelyemben
Postai megrendeléseket azonnal. Telefon: 1-85-0-26.

Az orvos dilemmája

Riport

A szomszédomban beteg valaki.

55 éves férfi. Magas, vékony ember. Egészséges korában egy pestkörnyéki gyár főkönyvelője volt. Feleségével él a kétszobás lakásban. Két lányuk is van, egyik kereskedelmit végzett, bankba szeretett volna bejutni. Másik varrni tanult. Most mind a kettő táncosnő Olaszországban.

A betegség egy évvel ezelőtt kezdődött: a beteg keze és lába elkezdett reszketni. — »Ideges dolog« — mondta eleinte az orvos. — »Efelől nyugodtan bejárhat a hivatalába.« Mert akkor még megvolt az állása. De már fenyegető hírek hallatszottak az irodában a közelgő leépítésekről. Nem tudom, mit szól hozzá az orvosi tudomány, én ezeket az ideges tüneteket, a reszketést a leépítéstől való félelmével magyarázom. Reszketett az állásáért.

Mikor a baj fokozódott, az orvosok elhatározták, hogy injekcióval kezelik. Az injekcióknak váratlanul túlerős hatása jelentkezett: nemcsak a reszketés szűnt meg, hanem a beteg keze, lába megmerevedett. Ennek 8 hónapja, azóta ágyban fekszik.

Az orvosok újra injekciót ajánlottak. A beteg azonban irtózott az injekciós tűtől. Hónapokon át szívós erővel, hallatlan energiával tiltakozott az ellen, hogy hozzányúljanak. Feküdt az ágyban, még csak nem is elkeseredett letargiában, hanem: olvasott, jóízűen evett és a látogatóival kedélyesen elviccelődött. Csak éppen orvost nem engedett a közelébe.

Pár hete végre beleegyezett az újabb kezelésbe. Van egy fivére a betegnek, gyógyszerész, neki sikerült rábeszélnie, sok fáradsággal. Ő ajánlotta az orvost is, aki az újfajta injekciókat adni fogja. Fiatal orvos volt, kezdő. Nagyon olcsón vállalta a dolgot: 2 pengő 50 fillérért egy injekciót.

Hogy én ilyen pontosan tudok mindent a betegről, annak egyszerű oka van. A szomszédi viszonyunk ugyan sose vált közelebbi ismeretséggé, de: a beteg felesége tőlem szokott telefonálni. Innen hívja fel az orvost, a gyógyszerész-fivért az orvosságokért, és a rokonokat, akiknek a beteg állapotáról beszámol.

Ezekből a telefónokból megtudtam, hogy az új kezelés máris hozott némi javulást. A beteg néha felkel az ágyból, 4—5 lépést tud már tenni a felesége karján. Minden lépésnek úgy örül, mint a gyermek.

Örömét még az sem zavarja, hogy a gyártól a felmondólevelet — mely a hosszas betegséget hozza fel indokul — tényleg megkapta. De a gyár gavallér volt: nemcsak a végkielégítést folyósította, hanem — a havi fizetés harmadrészét — 100 pengő kegydíjat is engedélyezett. A lányok is küldenek kis pénzt Olaszországból. Anyagi baj egyelőre nincs.

Tegnap este nem voltam idehaza. A szobalánytól hallottam csak, hogy a szomszédasszony ittjárt és nagyon izgatottan telefonált a gyógyszerészért. Nyugtalanított a dolog. Átküldtem a szobalányt, kérdezze meg: hogy van a beteg? Maga a szomszédasszony jött át hozzám.

— Csak nem rosszabbodott az állapota? — kérdeztem.

— Nem, kérem. De tegnap szörnyű esténk volt. Rettenetesen felizgattuk magunkat az orvossal.

— Hát mi történt?

És a beteg felesége elmondta a tegnapi este történetét:

— Az orvos eljött ½9-kor, mint rendesen. Megadta az injekciót. Meg is vizsgálta a férjemet, pulzusát tapogatta, hallgatózott a szíve körül. Aztán elbúcsúzott a férjemtől, de nekem intett a szemével, hogy kísérjem ki. Az előszobában így szólt:

— Ne ijedjen meg, nagyságos asszonyom, nincs semmi baj, csak éppen a kedves férje szívműködését nem találom ma egészen rendben. Talán a gyakori injekciók viselték meg kissé. Aggodalomra semmi ok, átmeneti zavar lesz csak, de orvosi lelkiismeretemet megnyugtatná, ha a mai éjszakát a beteg közelében tölthetném.

Megdöbbenve néztem az orvosra.

— Ismétlem, ez csak felesleges óvatosság, — mondta. — Itt a második szobában csináljanak valami fekvőhelyet nekem. A kedves férjének nem is kell tudni róla. Holnapra, remélem, minden rendbe jön.

— De még egy díván sincs a szobában, — vetettem ellen.

— Nem baj, kérem, elalszom én két összetolt karosszékben is.

Szóltam a cselédnek, csinálja meg a fekvőhelyet, de csendben, hogy a férjem semmit észre ne vegyen. Aztán visszamentem a betegágyhoz. A férjem gyanakodva kérdezte, mit beszéltem az orvossal. Persze letagadtam mindent. De alig két perc mulva megrémülve hallottam, ahogy a másik szobában a cseléd a karosszéket tologatja, aztán meg súgva beszél az orvossal. Nem lehetett tovább hazudni a férjem előtt. Addig faggatott, amíg mindent be kellett vallanom. Behívtam az orvost. Ő is kénytelen volt elismételni, amit nekem mondott. Én remegve figyeltem a férjemet. Nem az következett, amit vártam: hogy megijed, vagy kétségbeesik. Izgatottan kiabálni kezdett, hogy neki nincs semmi baja, az ő pulzusa normális, annyit ő már ért a dologhoz. Aztán szitkozódva támadt az orvosra. Kitört belőle minden gyűlölet, amit betegsége alatt az orvosok ellen összegyűjtött.

— Takarodjon innen! — ordított rá az orvosra.

Erre az orvos is hangosabb lett, ráparancsolt a férjemre, hogy feküdjön nyugodtan és kijelentette, hogy ilyen állapotban aztán igazán nem hagyhatja magára.

Ekkor rohantam át ide telefonálni. Tíz perccel később már nálunk volt a gyógyszerész-sógorom. Először is megnézte a férjem pulzusát.

— De hiszen ennél szabályosabbat elképzelni sem lehet — mondta az orvos felé. — Önnek semmi oka se volt rá, hogy emiatt éjszakára itt maradjon.

Az orvos dadogva próbált még védekezni. Aztán egyszerre lehajtotta a fejét:

— Elmondok mindent. Tudom, hogy amit tettem, nem menthető. Nem azért akartam ittmaradni, mintha a betegnek szüksége lett volna rá, — hanem azért, hogy az éjszakát fedél alatt tölthessem. Három napja, hogy kitettek az albérleti lakásomból. Azóta az uccán sétáltam, várótermekben, ligeti padokon üldögéltem át az éjszakákat. Ma este az volt a dilemmám: nekivágjak-e újra az uccának, vagy megpróbáljam-e ezt a gazságot. Az utóbbit választottam. Azzal mentegettem magamat, hogy a beteg nem fog semmit megtudni, a nagyságos asszonynak pedig nagyon kíméletesen mondom meg a dolgot. Bocsássanak meg nekem.

A beteg felesége befejezte a történetet azzal, hogy az orvos többé természetesen nem teheti be hozzájuk a lábát.

Én arra a pillanatra gondoltam, amikor az orvos tegnap a szeles, hűvös tavaszi estében kilépett az éjszakába. Előttem volt a sovány, sápadt, szenvedő fiatal arca, ahogy kopottas kabátban, feltűrt gallérral láttam néha bemenni a szomszédokhoz. Mi lett vele tegnap este? Vajjon talált-e éjszakai szállást? És ha igen, vajjon tudott-e aludni?

Éri-Halász Imre

AMERIKA SZTRÁJKOL!

Roosevelt rokonszenvére támaszkodva páratlan-arányú sztrájkhullám vonul végig Amerikán — A „sit-down" és a „slow down" John Lewis új nagy szakszervezeti akciója

Newyork, április.

(A Pesti Napló newyorki szerkesztőségétől.)

Nemrég előkelő angol vendége volt Amerikának. Az illető — régi grófi család tagja — három hónapig utazgatott Amerikában, aztán hajóra szállt és visszatért Angliába. Persze megkérdezték, hogy »mi ujság« az újvilágban.

— Ujság? — mondta elgondolkodva. — *Amerika sztrájkol.*

Ami már nem ujság, de körülbelül megfelel a valóságnak. Depresszió és 10 millió munkanélküli dacára egymásután lángolnak fel a sztrájkok. Detroit, Flint, Csikágó, Newyork, San Francisco — minden nagy ipari városban a gyárak, iparvállalatok, kereskedőházak százainak munkásai sztrájkolnak. *És nem úgy, mint ezelőtt.* Nem hagyják el munkahelyüket, hogy helyettük sztrájktörő álljon a gép vagy kiszolgálóasztal elé, hanem *bentmaradnak, elfoglalják a gyárat, a műhelyt, az áruházat és abban a biztos tudatban ülnek le tárgyalni a munkaadóval, hogy míg ők nem mozdulnak, addig a vállalatnak szünetelni kell.* Ezek a hires »sit-in« sztrájkok, amikre biztos ellenszert még nem találtak a munkaadók. Bíróság és rendőrség tehetetlen. A szenátusban eredménytelenül puffogtatják felháborodásukat a tőke bajnokai, a kormány nemtörődömségét és a munkássággal szemben megnyilatkozó szimpátiáját okolva a helyzetért. A sztrájkolók nem adják fel az elfoglalt fellegvárakat, mert rájöttek, hogy végre hathatós fegyvert kaptak a kezükbe, mert tudják, hogy *Roosevelt kormánya tényleg szimpatizál velük és mert elérkezettnek látják az időt, hogy érvényesítsék a roosevelti törvényt: a kollektív tárgyalás jogát.*

A világ legnagyobb autógyárának, a General Motorsnak munkásai megnyerték sztrájkjukat, hogy utánuk rögtön a Chrysler-gyár munkásai lépjenek sztrájkba. Valószínű, hogy Fordra csak nyáron kerül a sor, bár nem lehetetlen, hogy a munkások türelmetlensége és elkeseredettsége itt sem várja be, amíg a vezetők megadják a jelt, hanem már előbb akcióba lépnek. A Woolworth-féle 5 és 10 centes üzletek kiszolgálószemélyzete is eredményesen ült le az áruasztalok mögé, mire egyedül Newyorkban négy nagy áruház sietve fizetésemelést adott a létra legalján álló alkalmazottaknak. És amire még nem volt példa, az egyik legnagyobb acélgyár önként, sztrájk nélkül, adta meg a munkások követeléseit. Az amerikai vasipar munkásai eddig még minden sztrájkot elvesztettek.

*

A sztrájkok nem annyira a béremelés, mint a »collective bargaining« elve körül forognak. A »closed« és az »open shop« vitájától hangos az ország. Ami végeredményben és magyarul annyit jelent, hogy a munkásság csak szakszervezetekbe tartozó munkásokkal akar együtt dolgozni a gyárakban, míg a munkaadó ragaszkodik ahhoz, hogy az ajtót nyitva hagyhassa a szervezetlen munkások számára is. Ehhez szorosan hozzátartozik a »collectiv bargaining elve, vagyis az, hogy a munkásság mint egy kollektív egység, vezetőin keresztül akar tárgyalni a munkaadókkal, míg az utóbbiak »biztosítani« akarják az egyénnek azt a »jogát«, hogy közvetlenül velük tárgyalhasson. Ami meglehetősen humoros. Tessék elképzelni, hogy milyen eredményt tud elérni John Smith vasmunkás, amikor egyedül áll oda tárgyalni egy százmilliós vállalattal.

Ekörül dúl a harc — és a tőke elsősorban Rooseveltet okolja. Roosevelt nemcsak kimondta, hogy a munkásságnak joga van szervezkedni és elősegítette szervezkedésüket, de törvényt is hozott róla. Igaz, hogy a törvényt megsemmisítette a legfelsőbb bíróság s csak roncsait lehetett újra törvénnyé formálni, de a munkásság nem feledte el, hogy az elnök és a kongresszus egyszer már elismerte mindazt, amiért most újra harcolnia kell.

*

A munkásság és a munkaadók harca mögött *még egy másik harc* is meghúzódik. Ez a munkásság soraiban dúl. *Két nagy szervezet*, az American Federation of Labor és az új Committee for Industrial of Organization állnak szemben egymással.

Az American Federation of Labor régi, óvatos politikájú és meglehetősen álmos szervezet, amely nem annyira mesterségek, mint foglalkozások szerint tartja össze a »unio«-kat. Minden ilyen unio teljhatalmú szervezet, sőt ezeknek alosztályai is teljes autonómiával bírnak. Ez tette lehetővé, hogy a munkásszervezetekben annyi visszaélés történjen, mert az alosztályok elnökei és titkárai minden nehézség nélkül fosztogathatták a kasszát. Tény, hogy a prohibicio után a gangszterek nagy része befurakodott a munkásszervezetekbe és — szépen keresett. Alig pár hete, hogy Newyorkban hűvösre tettek hét ilyen bandität. Ennél azonban sokkal nagyobb baj volt, hogy a szervezetek erős tagoltsága megnehezítette az egységes akciót.

John L. *Lewis*, a bányászszervezet elnöke hozta létre a Committee of Industrial Organizationt. Ő volt az, aki kimondta, hogy iparok szerint kell megszervezni a munkásságot, mert az egy iparba tartozóknak ugyanazok az érdekeik, függetlenül attól, hogy mi a foglalkozásuk. Egy évvel ezelőtt kezdte s ma már milliók állnak mögötte.

Előretörését persze nem nézte ölbetett kezekkel a másik tábor. *A két párt között dühös harc dúl, de eddig még Lewis nyer meg minden ütközetet.* Az ő emberei állnak a sztrájkok mögött és *minden győztes sztrájk újabb százezreket visz a zászlaja alá.* Az American Federation of Labor szinte tehetetlenül áll vele szemben. Ami azonban ne tévesszen meg senkit. Lewiséket már »kizárták« a Federationból, amely *pillanatnyilag inkább a tőke, mint a munka oldalán áll.* És nap nap után folynak a tanácskozások Washingtonban, a Federation főhadiszállásán. Valószínű, hogy még az év folyamán kerül döntő stádiumba a harc a két tábor között.

A kongresszus, különösen a kongresszus felsőháza nem nézi jó szemmel a »*sit-down*« sztrájkokat. Egyre hangosabban tiltakoznak a magántulajdon szentségének sérelme ellen s Roosevelt hívei közül is jócskán akad tiltakozó. Aminek kizárólag politikai háttere van. A sajtó egyre »riadtabban« figyeli az állapotokat. Az ország »józan« lakossága állítólag nem szimpatizál a sztrájknak ezzel az erőszakos módjával. És így tovább. És miután a szenátorok nem tudják megállapítani, hogy a vezércikkek hány százaléka valóság és hány propaganda, dörgedelmes beszédekben tiltakoznak a munkásság vakmerősége ellen. Sőt már az is szóba került, hogy törvénytelenítik a »sit-down« sztrájkot.

Amire nem fog sor kerülni. Lehet, hogy tesznek ilyen irányú javaslatot, az is lehet, hogy szavazni is fognak fölötte, de e sorok írója száz dollárt tesz egy fületlen gomb ellen, hogy a javaslat megbukik. Mert a szenátus ma egyszerűen nem meri kihívni a munkásság haragját. Roosevelt előtt más volt a helyzet és lehet, hogy más lesz Roosevelt után. Ma nem merik »megzabolázni« az amerikai munkásságot, amely különben sem kér többet, mint amit a kongresszus egyszer már megadott. És ez a törvény elsősorban a Roosevelt-kormány fölött törne pálcát.

Azért valószínű, hogy a »sit-down« sztrájkok ragálya rövidesen alább fog hagyni, vagy legalább is izolálódik egy-egy iparra. A munkásság győzelmeinek sorozata »belátásra fog bírni« sok munkaadót, de ami ennél sokkal fontosabb, Lewisnek nincs elég képzett agitátorja, szervezője. És ezek nélkül nem lehet sztrájkokat kezdeni vagy az elért eredményeket megtartani.

A C. I. O. sok helyen győzött, de megkóstolta a vereséget is. És minden vereség oka a szervezők és vezetők hiányában rejlett. Lewisnek meg kell állni, hogy beássa magát és realizálja az eddigi eredményeket, mert különben lehet, hogy a sok győzelem egyetlen nagy vereségbe fog fulladni.

*

Különben is az amerikai munkásság már újabb fegyvert talált és ennek a neve magyarul »*amerikázás*«. A munkások nem lépnek sztrájkba. Nem teszik le a kalapácsot, nem foglalják el a gyárat, dolgoznak tovább — *de hogyan? Kedvetlenül, immel-ámmal.* És mikor egy gyár minden munkása így kezd dolgozni, abban nincs köszönet. Amit azelőtt egy nap alatt készítettek el, az most két hét alatt sem kerül ki a gyárból. És az igazgatóság tehetetlen.

Nem választhat ki néhány bűnbakot, mert mindenki egyformán nem dolgozik. Az összes munkásokat sem küldheti el, mert ez egyértelmű volna a kizárással. Nincs más hátra, mint leülni a vezetőkkel egyezkedni.

Ez a »sit-down« legújabb variációja, a »slow-down«. És ez ellen még kevésbé van orvosság, mint a »sit-down« ellen.

Kenedi Sándor

Disszonanciák a vidéki zeneéletben és a IX. szimfónia Szegeden

Irta: TÓTH ALADÁR

Vidéki zeneéletünk az elmúlt másfél évtized folyamán kétségkívül örvendetes átalakuláson ment keresztül. Mióta Kecskeméten és Győrött elhangzott Kodály kórusainak művelt magyarságot és magyar műveltséget hirdető hatalmas ébresztője, azóta vidéki városaink egymásután rázzák le magukról a zenekulturális közöny vastag porát és a *maguk erejéből* teremtik meg saját zeneéletüket.

Az új zenei élet természetesen új harcokat is jelent. Pártok, szekták alakulnak: egyik a »modern« zenét hirdeti, másik a »konzervatívot« védi, egyik a »magyar nép« énekéért száll sikra, másik a »cigányos magyarságot« pártolja és így tovább. Ilyen hadakozások szinte elkerülhetetlenek, sőt serkentőleg is hathatnak, ha harcterük a koncertterem, fegyverük a művészi produkció.

Sajnos, legtöbb vidéki városunk még zenei megújhodásában sem tud szakítani a kicsinyes személyi torzsalkodások jellegzetesen vidéki tradíciójával. Az ellenfelek nem a művészet terén, nemes versenyben, hanem a társadalmi és hivatalos élet kulisszái mögött vívják a hiúság csatáit, hogy egymás munkásságát elgáncsolják, akadályozzák.

Ez az áldatlan háborúság méghozzá legtöbbször a művészi szempontból tehetetlenek, terméketlenek hadjárata azok ellen, akik akarnak és tudnak valami magasabbat produkálni. És ebben a küzdelemben a kulisszák mögötti intrikákra ráérő »improduktívok« jóval előnyösebb helyzetben vannak, mint a »produktívok«, akiket munkájuk a pódiumhoz, próbateremhez, egyszóval magához a muzsikához láncol. A zenei szempontból tájékozatlan hivatalos és társadalmi köröket könnyű megtéveszteni az áldásos »konzervativizmus« és az átkos »modernség« jelszavaival.

*

Csak nagyon ritka ugyanis az olyan város, ahol az új magyar zene mozgalmával valóban meggyőződéses konzervativizmus áll szembe. Ahol Bartókkal-Kodállyal Bachot-Beethovent tudják szembeállítani, ott nincs baj. Ott az elvi ellentétek idővel maguktól elsimulnak, ott máris készül a megegyezés azon a közös alapon, hogy nincs »modern« és »konzervatív« zene, csak jó és rossz, magasrendű és selejtes muzsika van. Ott eltűnik a különbség »klasszikus« és »magyar« zene között, mert ott hamar rájönnek, hogy a »magyar« zene is lehet »klasszikus« és ezért a zenélő magyarságnak igenis köze lehet a világ minden klasszikus, művelt muzsikájához.

Egy-egy szerencsés vidéki városunkban, például Kecskeméten vagy Hódmezővásárhelyt, mingyárt ennek a Kodály-hirdette legmagasabbrendű *átfogó zenei művelődésnek* jegyében indult meg a zeneélet megújhodása. Kecskeméten véletlenül sem kerülhet reprezentatív koncertműsorra olcsóbb, híglevűbb muzsika és ugyanakkor *modern magyar és klasszikus remekművek országos, sőt világpremiereinek egész sorozata* hívta fel erre a városra a zenevilág figyelmét.

De ott is, ahol az új magyar zene eleinte szembe találta magát a *komoly* konzervativizmussal, — például Győrött vagy Sopronban — ma már maguk a »konzervatívak« tűzik műsorukra Bartók és Kodály műveit. Ugyanúgy, ahogyan a Kodály-kórusok hirdetői voltak azok, akik Palestrinát és Lassót, Monteverdit és Schützöt hozták ajándékul a vidéknek.

A legtöbb vidéki városban a konzervativizmus azonban csak hazug álarc, mely alatt a zenei műveletlenség és jóra való restség bosszúálló szelleme lappang. A »tradíciók« nevében támadnak olyanok, akik jómaguk nem restelltek tizedrendű »könnyű« zenékkel, operettekkel és valceregyvelegekkel »zenei műveltséget« hirdetni! A kukoricajancsi-zenekultúrának ezek az apostolai nemes hagyományok megsértésével vádolják azokat, akik Kodállyal, Bartókkal együtt Bach-kantátét és Händel-oratóriumot is hoznak!

Nos, ha ezeknek »Kodály nélkül« kell a Bach-zene: hát adják elő Bachot! Kodály fog örülni legjobban, ha *így* küzdenek ellene. De ezek az urak úgylátszik érzik, hogy a nagy német vagy olasz klasszikusok ápolásával tulajdonképpen előkészítik a talajt a magyar zene *igazi* klasszikusainak, érzik, hogy az »Actus tragicus« vagy a »Messiás« a legjobb útcsinálója a Psalmus hungaricusnak, a Cantata profananak!

Ezért azután a kukoricajancsi-zenekultúra apostolai beérik a kulisszák mögötti akadályépítéssel. És mikor látják, hogy improduktivitásuk miatt a közönség, a koncertterem nyilvánossága cserben hagyja őket: ledobják álarcukat. Nyiltan az olcsó, híglevű zenének, a muzikális műveletlenségnek pártjára állanak. A »könnyű, szórakoztató, népszerű« zenét reklamálják, hogy így visszanyerjék a nagyközönség kegyét!

*

Rémülten látják: a nagyközönségnek már nemcsak a »János vitéz« tetszik, hanem a »Háry János« is. Ijedten tapasztalják: a vidék kezd rájönni, hogy a klasszikus zene nem kínai nyelv, hanem minden figyelmes hallgató számára hozzáférhető gyönyörűség. Nosza rajta, hitessük el újra a magyar középosztállyal, hogy neki csak a tinglitangli és hejretyutyutyú való, hogy az ő torkán csak a vízzel higított zenei kocsisbor csúszik le.

Hogy ezek a kultúrapostolok — álarcosan vagy álarctalanul — befolyásra tudnak szert tenni a városnál: ez sajnálatos, de érthető. Utóvégre a városi urak a mai városháza számtalan gondja, ügyes-bajos dolgai közepette nem érnek rá zenei téren komolyabb tájékozódásra. Hogyan tudhatnák ők a vidéken, amire még az államnak speciálisan »kulturális« vezetői sem eszméltek rá, hogyan tudhatnák, hogy *a magyarságnak nemzeti és európai szempontból egyaránt leghatalmasabb szellemi megnyilatkozása ma éppen az új magyar zene.*

Annál furcsább azonban, hogy a vidéki zeneélet harcaiban a *zeneiskolákat* csak legritkább esetben látjuk azoknak a pártján, akik a magasrendű zenei műveltséget hirdetik. Jóformán egyedül Kecskeméten indult ki a zenei újjászületés magából a zeneiskolából. Viszont annál több esetet említhetnék, ahol a városi zeneiskola egyenesen »rossz szemmel nézi«, ha a zenei műveltség az iskola falain kívül bontogatni merészeli szárnyait.

Nemrég egyik vidéki városunkban végre sikerült hosszú tespedés után nyélbeütni egy zenekari koncertet, mégpedig Händel- és Bach-művekkel a műsor élén. A város zenei elit közönsége felvonult, lelkesen ünnepelt; csak éppen... a zeneiskola igazgatója tüntetett távollétével. Tudok olyan zeneiskolai igazgatóról is, aki az előadóművészeket »jóindulatúan« lebeszéli nehezebb fajsúlyú művek műsorratüzéséről. Nem kell ide Beethoven, mondja fanyar mosollyal annak a művésznek, aki azután Beethovennel koncertjén ... nagy közönségsikert arat. Hogy rendszerint éppen az ilyen zeneiskolai igazgatók kapnak kultuszminiszteri elismerést: ez már hozzátartozik mai zenepolitikánk sajátos lélektanához...

Ez a felháborító állapot azonban csak akkor szűnik meg, ha majd *a városi zeneiskolák tanári karának és igazgatóinak kinevezése nem »kilincselési« alapon történik és ha majd a zeneiskolák szakfelügyelőjének állásába olyan kultúrférfiú kerül, aki emelkedett, magasrendű zenekulturális koncepció tanujelét adja.* Mert a mai kinevezési és ajánlási rendszer mellett semmi javulást sem várhatunk. Hiszen egyik zeneiskolaigazgatói pályázaton csak nemrég utasították vissza egy semmi különösebb érdemmel sem dicsekvő szürke zenész javára olyan muzsikust, aki *kétségbevonhatlan tényekkel, európai viszonylatban is jelentős kultúrtettekkel* igazolta párját ritkító érdemeit a vidéki zeneélet fejlesztése terén!

*

A zenei műveltség és műveletlenség-félműveltség harcában a kulturális haladás, a zenei fejlődés bajnoka nem igen számíthat azokra a tényezőkre sem, akik vidéki városainkban az újabban divatos idegenforgalmi és egyéb propagatív atrakciókat irányítják. Ezeknél a tényezőknél legtöbbször csak a kasszasiker a fontos és arra nem is gondolnak, hogy a kasszasikert olyan zenével is biztosítani lehet, mely magasabb műveltségi színvonalra emeli a tömegeket. Debrecen, Szombathely, Kecskemét, Hódmezővásárhely, Kaposvár mutatott ugyan egy-egy követendő példát »ünnepi hetein«, de a magasabb zenei művelődés általában még ma sem irányadó szempont ezeknél a propagandaakcióknál.

Az ember csodálkozva olvas »kultúrvitákat« a »Cigánybáró« szabadtéri előadásáról, a »János vitéz« díszelőadásáról... Hiszen senki sem tagadja: a Cigánybáró nagyszerű operett, a János vitéz is kedves, hangulatos kis daljáték, de ilyen könnyű, népszerű kis muzsikáknak igazán nincs szükségük »kultúrapostolokra«, ezeket terjeszteni igazán minden lehet, csak nem »kulturális érdem«. Terjednek ezek maguktól is, amíg ki nem mennek a divatból. Ilyen zenéket kulturális piedesztálra emelni valóságos bűncselekmény minden magasabb művelődés ellen!

Ilyen körülmények között ne csodálkozzon a vidék, ha tehetséges fiatal muzsikusaink inkább nyomorognak a fővárosban vagy külföldön keresik boldogulásukat. És akik mégis vállalkoznak a vidéki munkásságra, — hál' Istennek, vannak már ilyenek is elegen — igen könnyen félszeg helyzetekbe kerülnek. Nem is róhatjuk meg nagyon őket, ha magas törekvéseikkel ebben a környezetben egyfelől mártíroknak, másfelől hősöknek képzelik magukat. Akit nem becsülnek meg érdeme szerint, az hamar többre becsüli önmagát annál, amit ér, nem munkája valódi eredményeivel, hanem a kiállott bántalmak mértékével méri saját érdemeit.

A személyes torzsalkodás — vidéki zeneéletünk szép fellendülésének ez a legfőbb hátráltatója — megfertőzi ezeknek a fiatal zenészeknek lelkületét. Így akárhány becsületes, derék kultúrmunkásból pár év alatt sértődött »félreértett zseni« válik. Az intrikák hálójában szűknek érzi magát a vidéki várost. Pedig dehogyis! Van itt tér a munkára untig elég! Csak fussa a tehetségből, tudásból a nagy feladatok megoldására! Mert a vidéki közönség igényeit ma már nem lehet közepes produkciókkal kielégíteni.

De ha a nehezen küzdő fiatal kultúrapostoloktól több alázatot és szerénységet követelünk, akkor az idősebb »benszülött« városi zenészektől kétszeresen több jóindulatot és megértést kérhetünk. Utóvégre elsősorban ezeknek a fiataloknak magasabb, hátrabb művészi célkitűzésétől várható a vidék zenei fejlődése.

*

Nagy öröm ezért számunkra, ha azt látjuk, hogy a magas művészi törekvés valamelyik vidéki városban keresztül tud törni a zenei fejlődés kicsinyes akadályain és elhallgattatja a hiú torzsalkodások diszonanciáit. Ilyen öröm hírét hozzák most nekünk a szegedi ujságok, melyek egyhangú lelkesedéssel, hasábos cikkekben számolnak be a *IX. szimfónia nagysikerű szegedi előadásáról.* Ezzel a jelentőségben megbecsülhetetlen művészi eseménnyel a legnagyobb magyar vidéki várost végre zenei elhivatottságának teljes magaslatán üdvözölhetjük.

SZOMORY DEZSŐ KAMARAZENE AZ ATHENAEUM 1.60 PENGŐS NOVELLA-SOROZATÁBAN

Az előadás kétségkívül elsősorban a filharmonikusok lelkes fiatal karnagyának, a kitűnő *Fricsay* Ferencnek érdeme. Ez a fiatal muzsikus megmutatta, hogy Szeged városában nem hiányzanak azok a nagy zenei energiák, melyek Beethoven leghatalmasabb remekének előadásához szükségesek. Csak össze kell gyüjteni, meg kell szervezni őket. Fricsay kiegészítette, újjászervezte a *filharmonikus zenekart* és megteremtette a *Szegedi Városi Énekkar* nagy vegyeskórusát, mely legközelebb már Kodály Te Deumán próbálja ki erejét. Bebizonyitotta, hogy a legnagyobb magyar vidéki város *teljesen saját erejéből* is sikerrel vállalkozhatik a legnagyobb zenei feladatra.

Még a szólisták közül is kettő — a kitűnő *Cholnoky* Margit és *Kertész* Lajos — *szegedi* művész volt. Egyedül a szoprán- és baritonszólókat énekelte vendégművész, — a ragyogó *Gyenge* Anna és a pompás *Alvári* Lőrinc — de ezekhez az exponált szerepekhez még világvárosok is gyakran idegenből hozatnak méltó szólistát. Az előadás óriási sikere így a legjobb cáfolata volt azoknak a szkeptikus hangoknak, amelyek szerint Szeged még »nem érett« ilyen nehéz fajsúlyú zenei programra.

Íme, elég egy valódi, tiszta napsugár: és a magyar zenei lélek magasabb vágyainak gyümölcse egyszerre »beérik«! Csak hagyják dolgozni azokat, akik a *nap* felé törnek! Álljon mellejük mindenki, személyi tekintetek nélkül, segítőleg, pártolólag. A célkitűzés *nemessége, emelkedettsége, tisztasága* legyen ezentúl minden művészi vállalkozás *egyedüli* ajánlólevele.

A IX. szimfónia előadását nem körítették közönségcsalogató »népszerű« muzsikák. És a közönség megmutatta, hogy nincs is szüksége ilyen méltatlan csalogatásra. Zsúfolásig megtöltötte a színház nézőterét, hogy a »kilencedikkel« együtt a *III. Leonora-nyitánynak* és a *hegedűversenyt* előadó Wanda *Luzzatónak* is tapsoljon. Csupa Beethoven!

Valóban a remekművek irodalmát nem keverhetjük össze híglevű muzsikákkal. Mindenből, klaszszikusból-modernből, magyarból-külföldiből egyaránt csak a legjobbat kell ápolnunk.

A súlyos próbák előtt álló magyarság a zene asztalánál sem tömheti magát másod- és harmadrendű szellemi tápanyagokkal. Erőnket nem pazarolhatjuk talmi munkákra.

Mi hisszük, hogy a »Seid umschlungen Millionen« fenséges örömódája nem hangzott el hiába a legnagyobb vidéki városunkban. És reméljük, ebből a zenei diadalból mindenki levonta a tanulságot: nem a kukoricajancsi-kultúrában *tespedőké* a jövő, hanem a komoly, magasbatörő kulturális *erőfeszítéseké*. Kívánjuk, hogy az »alle Menschen werden Brüder« harmóniája feloldja vidéki zeneéletünk minden zavaró disszonanciáját.

Félreértés vagy félremagyarázás?

Irta: Kassák Lajos

Író számára, a halálos ítéleten kívül, írásainak felületességéből származó meg nem értése, vagy tudatos félremagyarázása jelenti a legfájdalmasabb csapást. Mióta az írás művelésére adtam magam, ilyen csapásban nem egyszer volt részem. Hiába, sok az értelmetlen olvasó és nem kevesebb a tudatos félremagyarázó. S ha az olvasó felületessége, vagy rosszindulatúsága fáj az írónak, mennyivel fájdalmasabb számára, ha egyik vagy másik írótársától éri hasonló csapás. Hosszú esztendők során ilyesmiből is bőven kijutott a részem.

Legutóbb, például a *Pesti Napló* április 4-iki számában, Bálint György kollégám részesített hasonló meglepetésben. *Egyén és tömeg* című írásomra adott válaszcikkében, miközben óvatosságból vagy előkelőségből, azt mondja: »lehet, hogy képzettársításaim (már mint az övéi) túlgyorsak és túlmerészek voltak« — a tömegek elárulásával és a napos oldalra való átpártolással vádol meg. Csodálkozva olvastam, hogy úgy mondjam, nagyon is símán fogalmazott és sohasem egyértelműen hangzó célzásait és vádjait. Csodálkoztam azon, hogy egyenes vonalvezetésű, világos okfejtésű, kertelés nélkül állástfoglaló írásom hogyan kuszálhatta így össze Bálint György gondolatait és azon is csodálkoztam, hogy valaki az élet napos oldaláról hogyan láthatja úgy, mintha egy ötven év óta árnyékba szorított és az árnyék szétszakításáért, eloszlatásáért verekedő ember a napos oldalon lebzselne és ugyanekkor a napos oldalon született és mindvégig ott tartózkodó kortárs az árnyékban szenved, a valóban árnyékban sínylődő tömeggel együtt. Igaz, hogy íróról van szó és az írók bele szoktak esni holmi képzavarba és fogalmi tévedésbe. Erről tehát ne is essék több szó. Valószínűleg úgy igaz, ahogyan cikke írása közben Bálint György maga is sejtette: megállapításai és következtetései »túlgyorsak és túlmerészek« voltak.

»Kassák tömegpártiból egyénpártivá lett — mondja a cikkíró — pedig »voltak hosszú évek, mikor irodalmunkban Kassák úgyszólván egyedül hirdette a kollektív szellemiséget«. Ebben igaza van Bálint Györgynek, csak arról feledkezik meg, hogy én mindig a világos fogalmazásra és egyértelműségre törekedtem és a kollektív szellemiséget sohasem azonosítottam a tömeg szellemtelenségével, illetve kívülről, felülről elnyomorított szellemével. Hogy húsz-huszonöt évvel ezelőtt is mennyire különbséget tettem a kollektív szellemiség és a tömeg kulturálatlansága között, annak tanubizonysága, hogy 1915-ben a magyar irodalomban én írtam le először azt a szót, hogy *kollektív individuum* és ezzel a szóval a társadalmi embert akartam nemcsak szociológiailag, hanem filozófiai és pszichológiai értelemben is meghatározni. Ma sem teszek egyebet és ma sem értelmezem másképp az általam körvonalazott egyént. Megválaszolásra érdemesített cikkemben pontosan azt mondottam: »Egészséges egyénekből álló generáció felnevelése egészséges közösségérzéssel« ez a mi legfőbb feladatunk. Azt hiszem, mai tételem semmiben sincs ellentétben a húsz év előtt általam felvetett *kollektív individuum* gondolatával. Fejlődésemnek, alakulásomnak ez az irányvonala közben sem tért mellékvágányokra, ez éppen Bálint György által felemlített s talán túlzott dicsérettel méltányolt néhány »remekművemmel« igazolható a legmeggyőzőbben, melyek kollektív szellemmel íródtak és mindenkor a »megszégyenítettek és megalázottak« érdekében emeltek szót. Aki azonban ezt a felfogást Nietzsche *Herdenmensch* és *Übermensch* elméletével azonosítja: az vagy engem magyaráz tudatosan félre, vagy Nietzschét nem értette meg soha lényegében. Nietzsche világosan a társadalmon kívüli, feletti emberről beszél, én minden félreérthetőség nélkül: *a társadalmi emberről*. Ez szocialista-humanista életfelfogásom alapja és célja. Bálint György keserűen a szememre veti, hogy kiadtam a jelszót: »A tömeg ellen az emberért«.

Igen, ezt elkövettem, de szerintem ez csak annak a szemében lehet bűn, aki a tömeg emberformájú millióit összetéveszti az emberek millióival, akik tudatos közösségben élnek, vagy legalább is ennek a közösségnek megteremtésén fáradoznak. Ha nem tévesen értelmezem Bálint György cikkében homályosan megmutatkozó elvi álláspontot, akkor ő a szocializmus nevében olvassa fejemre bűneimet és ebben az értelemben mondja ki elmarasztaló ítéletét. Ha így van, akkor Bálint Györgynek csakúgy tudnia kell, mint nekem, hogy a szocializmus sohasem volt »tömegpárti«, ma sem az s ameddig fenntartja célkitűzéseit, addig nem is lehet azzá. Igaz, hogy a szocializmus sohasem feledkezik meg a tömegről, mint társadalmi jelenségről. Részben céltudatosan rámutat, mint a fennálló társadalmi rend egyik legszörnyűbb betegségtünetére, másrészt agitációjával, tanításával, vagyis gyakorlati mozgalmával mindent elkövet annak az érdekében, hogy ezt a külső viszonyok termelte társadalmi képződményt felbontsa, *differenciálja*, — kiválasztott, fejlődéshez juttatott egyedeinek segítségével létrehozza a magasabbrendű emberi közösséget. Értsük meg egymást! A szocialista mozgalom — amennyiben vezetői nem válnak a pártdogmák elvakult szolgáivá, vagy nem zavarodnak bele hatalmi vágyaikba — a »megszégyenítetteket és megalázottakat« nem tömeggé akarja összeolvasztani, hanem éppen ennek a fordítottjára: a tömeggé alázott millióknak tudatos emberi közösségbe való szervezésére törekszik. Ennek az alakító munkának a következményeképpen válnak ki a tömegből a későbbi agitátorok, gondolkodók, írók és művészek és mind azok a munkások és parasztok, akik nemcsak gazdasági szükségszerűségből, hanem etikai belátásból is kívánatosnak és egyre inkább elodázhatatlannak érzik egy emberségesebbnek vélt társadalmi rend előkészítését és megvalósítását. Magától értedődik: ez a humánus érzésből fakadt, a későbbiekben tudományosan átgondolt, racionálisan szervezett mozgalom — végső értelmében a tömeg ellen s már ma is az ember fizikai és szellemi életnívójának megjavítása érdekében folyik. Pontosabban: a társadalmi rendellenességekkel szemben az emberért s ha kell, a tömeggel is szemben. A szocialista mozgalom vezetői időnként kiadják a jelszót, hogy »tömegpártot« kell szervezni, de ilyen esetben is a tömeg szóval csak a tagság mennyiségét akarják jelezni, lényegében azonban a tömegből felsegítettek, emberibb típusok összefogásán, tudatos közösséggé szervezésén fáradoznak. Különben egyikünk előtt sem ismeretlen tény, hogy a szervezett munkások a szervezetlen tömeg nagyrészét, tekintet nélkül szegény voltára, dacos megvetéssel lumpenproletárnak, rongyproletárnak minősíti.

Bálint György az én definiciómmal szemben, amely *tömegről és szervezett társadalmi közösségről* szól — magát a tömeget osztályozza rosszra és jóra. Nem sok és egyáltalában nem pontos indokolással az egyiket nem igazi, a másikat igazi tömegnek nevezi. Nem igazi tömeg szerinte az, amely a sporttribűnökön jelenik meg — az igazi tömeg pedig a »közéletből kiszorítottak, a félreállítottak, elnyomottak sokasága«. Bálint Györgynek ezeket a megállapításait is tévedéseken alapulóknak, tüzetesen át nem gondoltaknak érzem. A pszichológusok és szociológusok az embereknek azt a sokadalmát, melyet egy gondolat, eszme, vágy, érzés fog össze: tömegnek nevezik; amely azonban véletlenül, minden különösebb cél nélkül verődik össze: egyszerűen hordának minősítik. Bálint György valószínűleg ennek a gondolkodásnak a vonalában mozog, mikor a sporttribűnök látogatóit nem igazi, — a társadalmilag elnyomottak sokadalmát pedig igazi tömegnek nevezi. Gondoljuk csak át egy pillanatra a mondottakat és rá kell jönnünk, hogy a sporttribűnök látogatói, mint ezrek és százezrek sokkal közelebb állnak a szociológusok és pszichológusok által értelmezett tömeg fogalmához, mint úgy általában a társadalom elnyomottai. Hiszen kétségtelen, hogy a sporttribűn látogatóit a sport iránti rajongás, a győzelem kialakulásából adódó örömérzés hajtja fel a tribűnökre, céltudatosan és önkéntesen, a maguk szenvedélyeinek kiegészítése érdekében zsúfolódnak össze — az elnyomottakat pedig, tételezzük fel, nem a helyzetükhöz való szenvedélyes ragaszkodás és nem a szenvedésből fakadó örömérzések tartják lent a társadalom legalján, olykor szinte baromi sorban. Ha a felülről rájok nehezedő társadalmi nyomás egy napon valami isteni csodából megszűnne: ez a Bálint György által igazinak nevezett tömeg rögtön részeire bomlana, elvesztené karaktervonásait, amelyeket most is csak a külső behatások erőszakolnak rá. Úgy hiszem tehát, Bálint György a tömeg meghatározásánál még ebben a formában is tévedésben van. És még szembeötlőbben téved, mikor a társadalmilag elnyomott réteget Toldi Miklósoknak nevezi. Istenem, hiszen éppen az a tragédiájuk, hogy nem Toldi Miklósok, csak agyonnyomorított, a környező bajokból kivickélni nem tudó gyámoltalan páriák. Hogy menynyire Toldi Miklósokból tevődik össze a tömeg, annak bizonyítására Bálint György fiatal szociológusaink könyveire hivatkozik. Én is olvastam az említett munkákat és fájdalommal láttam, hogy ezeknek a fiatalembereknek túlzott parasztrajongása sem tud a paraszti tömegek életéből egyébről, mint végtelen nyomorúságról, szánalmas magatehetetlenségről, elsenevészedésről és kulturálatlanságról beszámolni. Bálint György Toldi Miklósokat olvasott ki a könyvekből, holott csak a szomorú igazságnak megfelelően: a Senki Jánosok és Szapora Marcsák vannak bennük megírva.

Elismerem, Bálint György nagyobb idealista, mint én, de ez ebben a pillanatban és a felvetett kérdés taglalásánál nem jelent érdemet. Az ő politikai optimizmusa nem használ, hanem kárára van az ügynek. Azt írja: »Lehet, hogy én csak azért látom másképp ezt a kérdést, mert sohasem voltam politikai mozgalmak aktív részese és ezért nem is érhettek mélyebb csalódások.« Ezért nemcsak mélyebb csalódások nem érhették, de a dolgok valóságával, a felületi tünetek gyökereivel sem ismerkedhetett meg mélyebben. És igen, ebből a meg nem ismerkedésből adódnak tévedései. Cikkét olvasva úgy tűnik előttem, hogy a tömeget, amelyről beszél, halomba hánytan látja is ott kint valahol a Váci út végén, akár úgy, mint egy mesebeli szénaboglyát. Pedig szó sem lehet ilyesmiről. Az ő általa magyarázott tömeg nem egyéb absztrakt fogalomnál és semmi köze sincs ahhoz a valóságos társadalmi tömeghez, amely faji, nemzeti, vallási, gazdasági, gondolati, érzelmi és még egyéb számtalan különbözőség szerint rétegeződik, ellentmondások hínárjában vergődik s a saját sorsának gyökeres megjavítása érdekében a legminimálisabb cselekedetre is alig képes.

Pedig ezekről az embermilliókról van most szó, akik nem a világ megváltói, hanem önmaguk igénytelenségéből, kultúrálatlanságából is megváltásra szorult nincstelen munkások és parasztok. Segítségre szorulnak és kétségtelen azoknak kell feléjük segítőkezet nyujtani, akik átérzik sorsukat és a haladás vonalában egy lépéssel már előbbre jutottak, mint ők. És a magam részéről nem azért irok róluk ilyen szenvtelennek tűnhető hangon, hogy eltaszítsam őket magamtól, hanem azért, hogy minden körülmények között a lehető leghelyesebben és leghasznosabban nyulhassak hozzájuk. A betegnek nem jóhiszemű ráolvasóra, hanem tapasztalattal és tudással rendelkező orvosra van szüksége. És végül azt hiszem, ebben Bálint György is egyetért velem.

A köztunk lefolytatott vita, ha nem is volt mindvégig a legtapintatosabb, azt hiszem, nem maradt üres szalmacséplés. Én talán hálával is tartozom ellenfelemnek, mivel közbeszólásával lehetővé tette, hogy vitatott cikkemhez még hozzáfűzhettem fentebb elmondott néhány megjegyzésemet.

Visegrádi jegyzetek

Irta: Vészi Endre

Éjszaka

Oly csönd van. Fenn az égen
tömött szakállu felhők
fehér csapatja leng,
alattuk, néma erdők
kopasz, havas színében,
ott tikk-takkol a csend.

A szél mozog, nem alszik
s a kopár várromokra
süt rá a léha hold:
ezüsten ostromolva
a nagy kövekre csapzik
e könnyü, fényes folt.

Alantabb, mint a szolga
megrakva nagy jegekkel
nyögdécsel a Duna:
És sötét jön a csenddel,
ráül az ablakokra
csillagtalan csuha.

Reggel

Túlnan a hegy fölött van
a köd országa,
vezeklő csúcsok fölött
néma magánya,
annak is a közepén
lakik királya.

Gomolyog, lázong a köd
országnak népe,
csendőrként ugrik a szél
a közepébe,
riasztva kergeti szét
nagy messzeségbe.

Séta

1.

Alszik a hó a fákon,
dermed a dermedt ágon,
fölrezzen, mikor a szél jön,
fogódzik, ámde későn.

Hallgat az út a parkban,
hallgat a pad is, holtan,
lépésem zizzen, roppan,
holt nyul van a bokorban.

Holt nyul, a szeme rémült,
finom szőrére vér ült,
lába a földbe markol:
»Nem menekülsz e parkból!

Nem menekülsz a télből,
ittmaradsz s ujra tél jön,
leterít éhség, fegyver,
fölfal a fagy s az ember.«

2.

Hogy fegyverek ropognak, feledni
mégsem lehet,
hozzák az ujságok nagy betüi
és levelek.
A fájdalom nem múlik, tovább fáj,
tovább remeg,
elkisért vonaton s most az úton
sétál veled.

Sétáló magány ez, fázik a bölcs
és kabátját
összébbszoritja, de elengedi
mikor látják.
Nézi a hegyet, hol a finom nap
csipkéje függ;
összeszoritja az öklét és sóhajt
nagy — keserüt.

LEVELEK ANYÁM CÍMÉRE

Irta: KASSÁK LAJOS

Némi késéssel kaptam meg a válaszát, Mutterkám, az Aggok-házáról írott levelemre. És micsoda kétségbeejtő sorok, micsoda szomorúság és szorongó félelem sikolyt ki minden betűjéből! Hát csakugyan úgy érezte, rejtett célzást, illetlen figyelmeztetést küldtem magához a halálról? Ilyesmiről szó sem volt, Mutterkám. Öregekről írtam, de nem olyanokról, akik az elmúlásról lamentálnak, fürgék és félelem híján voltak valamennyien, mindenről szívesen beszéltek, csak éppen a halálról hallgattak állhatatosan s ha jól emlékszem rá, én sem neveztem nevén egyszer sem a levelemben. Pedig beszélhettem volna róla, olyan magától értetődőnek tűnik, hogy az Aggok-házában összetalálkozik az ember a hosszú, felhúzott vállú, kaszás csontvázzal. És az udvar végében azt a kis kamrát is láttam, melynek a homlokzatán valami elmosódott írás nyomai piroslottak és az ajtaján ráccsal bevont lyukacska volt, melyen át be lehetett leselkedni. És be is kukucskáltam, no de, Istenem, semmi különösebbet nem láttam. Olyan volt az egész, mint valami elhanyagolt kis szertár, az üzem háta mögött.

Ez volt a halottas kamra, meredek deszkapriccsel és egy téglaalakú, fehér vesszőből fonott kosárral, melybe két oldalt két rúd volt belefűzve. Néhány fekete rongydarab hevert a kőpadlón s a sarokban, mintegy büntetésből félreállítottan négy magas, karcsúra esztergályozott gyertyatartó sötétlett, tetejükben hüvelyknyi csonkokkal s oldalukon a megfagyott viaszkönnyekkel.

*

Minderről egy szót sem írtam. Úgy éreztem, itt egészen kis dolgok és változások nagyobb szenzációval hathatnak, mint a halál időnkénti megjelenése. Ha jön, minden zenebona, lárma és hajkurászás nélkül megtalálja a kiválasztottat s majdnem észrevétlenül, talán karonfogva, mint szülő a gyermekével, sétál át vele ebből a világból a másikba. A ház portásától hallottam, hogy a pap csengetyűszó nélkül érkezik, ha az utolsó kenetet jön feladni s lehetőleg, mikor a többiek alszanak, éjjel szállítják ki a portáról a halottat.

Miért is beszéltem volna, Mutterkám, ezekről a dolgokról? Leírtam néhány pillanatot az életükből, de a haláluk nem rám tartozik. Jöttek a semmiből és megtérnek a semmibe. És nagyon jól van az úgy, hogy mennél öregebb lesz az ember, annál természetesebbnek tartja ezt a semmiből semmibe való utazást. A halálfélelem nem az öregek, hanem a fiatalok idegeit kínozza. Ha a halálról van szó, a bölcs öregek sóhajtanak, mint akik ellenállás nélkül készen vannak az útra, a fiatalok azonban lázadoznak, mintha a halál csakugyan valahonnan kívülről érkezne, szembe akarnak szállni vele, akár valami zsarnok hatalommal. Mintha vasbavernék őket, szét akarják szakítani a láncokat s végül abban pusztulnak el, hogy a halál erősebb bennük az életnél. Senki sem lehet okosabb, ravaszabb és erősebb önmagánál. De a fiatalok tele vannak nyugtalanító lázakkal és megoldhatatlan ellentmondásokkal.

S ha már a halálfélelemről van szó, Mutterkám, akkor ezekről a fiatalokról kell beszélnünk. Majdnem azt mondhatnám, milyen boldogok lehetnek azok, akik túljutottak a fiatalság krízisén. Minden lépéssel közelebb kerülnek a nyugalomhoz, de a szegény fatal lánykák és fiatal legénykék, akikben állandó kíváncsiságok és kétségek nyugtalankodnak, erjedésben és csírázásban vannak s hiába indulnak el akár jobbra, akár balra: hatalomra törnek és csalatkoznak győzelmeikben. Alig hogy leszakadnak az anyjuk melléről, kezdődik a vándorlás a kuszált végtelenben és kezdődik a küzdelem a fantómokkal, melyek együtt születnek velük, a csontjukban és vérükben tanyáznak és hiába kelnek ellenük hadba kőbaltával, hátultöltő puskával, vagy bombavető repülőgéppel. És mennél elszántabban akarják sarkaiból kifordítani a világot, annál mélyebben dúlják fel önmagukat. Emlékezzen vissza csak, Mutterkám, mint ahogy én olykor visszaemlékszem gyerekkoromra, a kamaszévek feneketlen éjszakáira és azokra az időkre, mikor férfivá lettem. Gondoljon csak vissza a lezajlott időkre, mikor először álmodott a szerelemről s amikor megszülte első gyermekét, aki én vagyok s aki, ha nem is kínoztam meg nagyon, alig is váltottam be valamit a reményeiből, amelyekkel útra indított s amelyeknek a beteljesedésére úgy számított, ahogyan a dolgos földműves számít gabonája beérésére. A fiatalság, mondjuk mi öreg és öregedő emberek — ők gondtalanul élik a jelent és óvék a jövendő gazdagsága. De ez így nem igaz, Mutterkám, egyáltalában nem igaz. S ha valami szépség, bizodalomkeltő és győzelmes kielégülés még volt is a mi fiatalságunkban, az már annyira régen volt, hogy csak a mesemondók szájából hangzik valóságnak, de a jelen valóságában hihetetlenül hangzó mesemondás.

Igen, akik a világháború előtt voltak fiatalok, Mutterkám, azok még szüreteltek valamit elődjeik terméséből s valamennyire még biztosnak érezhették lábuk alatt a talajt. De mi történt azokkal, akik utánuk következtek? A háború nemcsak a lövészárkokba szállásolt katonákat ölte és nyomorította meg, de az utódok vérében is elkeverte a fáradtságot és a rémületet. Szájuk elől elvonta a mézeskenyeret s a tekintetük előtt befalazta a kapukat. Bizonytalanságban és kilátástalanságban vergődnek. A családi asztalnál is árváknak érzik magukat és senki sem nyujt feléjük segítő kezet a távolból. Naponta beszélek fiatal leányokkal és fiúkkal s amikor megszólalnak, úgy érzem, ha most idetoppanna a dédapjuk, több reménység sugározna ki a tekintetéből, mint ezeknek a tizennyolc-, húszéves dédunokáknak a szeméből s ha megszólalnának, fiaikról és leányaikról beszélnének, unokáikról és dédunokáikról, akikben, úgy érzik, haláluk után is tovább élnek majd — ezek a fiatalok meghasonlottan fordulnak el a szüleiktől és álmodni sem mernek a gyerekről, aki az ő ivadékuk lenne. Akinek a bölcsője fölé hajolhatnának alázatos csodálkozással, akit olykor-olykor kézenfogva vezethetnének a város uccáin, akinek a segítő erejére végszükség esetében sötét hátsó gondolatok nélkül számíthatnának. Aki megadná nekik az életfolytonosság érzését a clékeresés értelmét és a kitartást a küzdelemhez. A szerelmesek praktikus meggondolásokon szűrik át a vágyaikat, a házastársak legszívesebben sterilizáltatnák magukat, úgy gondolják: gyerek nélkül mégis csak könnyebben vergődnek át a munkanélküliség poklán s a dolgozók állandó bizonytalanságba vesző küzdelmein. Tudják, hogy keserveiknek legfőbb okozója a háború volt s máris új háborúra készülődnek. De mit is csinálhatnának egyebet? Kiszakították őket a multból, érthető, hogy nem találják a jelenüket és máról holnapra nem készíthetik el jövőjüket.

Mi még nem ismertük, Mutterkám, a munkanélküliség szörnyűségeit s ha napestig robotoltunk is, úgy feküdtünk le aludni, mint akik az új napra kelve folytathatják azt, amit tegnap abbanhagytak. Nemcsak a rabszolga munkáját, hanem a megbecsülésre érdemes emberi életet is. Valahol a távolban pislákolt egy reménysugár, érdemes volt az erőfeszítés és a kitartás, hittük, ha ma nem, hát holnap, vagy egyszer valamikor megváltozik minden. És akarattal ezt a változást készítettük elő. Tartalma volt az életünknek és értelme volt a harcunknak. A parasztok úgy dolgoztak a földdel, hogy hitték, egyszer majd hozzájutnak a terméséhez is, a városi ember gépeket konstruált, hogy felszabadítsa magát a munka baromi része alól, akik megérettek rá, összepárosodtak és gyerekeket nemzettek, ahogyan a fa virágot virágzik s a nap világosságot áraszt. Végtelen folyó volt az élet s mi magunk voltunk ez a folyó: éreztük, hogy a semmiből jövünk és a semmibe tartunk, de a pillanatnyi biztonságérzetünk kárpótolt bennünket a tragikus végzettel szemben. Hányszor mesélte el, Mutterkám, emlékeit a hetvenéves multból, feldiszítetten és tündöklőn, mint valami legendát. Pedig semmi különösebb nem történt akkor. Vasárnap délelőttönként kiment az apja a piactérre beszélgetni és ilyenkor magát, a csitri kislányt is magával vitte. Igazán nincs ebben semmi különös, ott lépkedett az apja mellett és fogta az ő jobbkeze kisujját, csakúgy fogta és játszadozott vele, közben pedig beszélgettek erről is, arról is, együgyű kis dolgokról, majdnem együgyűen s mégis úgy, hogy soha többé nem tudja elfelejteni.

És ugyanilyen vasárnap délelőtti sétákra emlékszem én is. A piacra mentünk mi is, bevásárolni egyet-mást és én is úgy lépegettem maga mellett, hogy a jobbkeze kisujját fogtam és játszadoztam vele és együgyű kis dolgokról beszélgettünk majdnem együgyűen s mégis úgy, hogy sohasem fogom elfelejteni. A talpaim alatt éreztem a földet s a kezemben éreztem a maga kisujját s majdnem úgy éreztem, mintha a földtől egészen az égig érnék és úgy éreztem, mintha annyira megnyúltam és megszélesedtem volna, hogy egyedül én töltöm be az egész világot.

Ez az az érzés, Mutterkám, mikor önmagában otthon van az ember. És az öregek, kevés kivétellel, így érkeznek meg önmagukba s ahogyan megteltek önmagukban, úgy érzik, hogy bölcs lelkükkel és aszott, kis testükkel betöltötték a világot és semmi félnivalójuk nincsen az utazástól, amely átsegíti őket egyik partról a másikra. Az öregek és az egészen kicsinyek. De akik már túl vannak a gyerekkoron és még innen az öregség határvonalán, azok, mintha gyökértelenül kallódnának. És mennyivel inkább így kallódik a mai fiatalság, mint az elődjeik? Ezek, mintha apátlanul és anyátlanul jöttek volna a világra s azóta is, hogy először elsírták magukat és először kinyitották a szemüket, mintha állandó ködben egy meredek lépcsőn botorkálnának lefelé. Vagy ide-oda tájékozatlanul és pontosan meghatározott cél nélkül. Éppen a napokban beszéltem egy fiatal kereskedősegéddel, aki, hogy az életkörülményei felől kérdezgettem, úgy felelgetett, mint a halálra ítélt, düh sugárzott a tekintetéből és panaszok ömlöttek ki a száján. — Mennél többet gondolkodom felette, annál inkább belátom, — mondotta — hogy semmi értelme az életemnek. Van rendes állásom, tűrhető jövedelmem, de nincs hozzá bátorságom, hogy kezdjek magammal valamit azon kívül, hogy fogcsikorgatva szolgálom a gazdámat, rendesen táplálkozom és rendesen ruházkodom. Nem merek megnősülni, nem merek családot alapítani. Pedig nagyon érzem, hogy szükségem lenne egy nőre, akivel megértjük egymást és gyerekekre is szükségem lenne, de ahhoz sincs bátorságom, hogy valakivel komolyabban összebarátkozzam. De különben is, a nőismerőseim is körülbelül úgy gondolkoznak, mint én. Nem mernek férjhezmenni és nem mernek szülni. És bevallottan attól is tartanak, ha újra háború lesz, elvesztenek bennünket, vagy, ami még rettenetesebb, itt maradunk vakon, nyavalyatörősen a nyakukon. Vasárnaponként kirándulok a társaimmal, de semmi örömet nem találok a természetben, elég sokat olvasok, de minden könyv kielégítetlenül hagyja a kíváncsiságomat. Az írók sem tudják meggyógyítani a mi lelki sebeinket. Egyik sem tudja megjelölni az utat, amelyen valamiféle célba érnénk. Az az érzésünk, hogy feleslegesek vagyunk és előbb-utóbb csak a halál bizonyos a számunkra. Ha arra gondolok, hogy egyszer talán öreg ember lesz belőlem, megborzadok a jövőtől, ami vár rám. A kivert kutyának is jobb dolga lehet, mint magáramaradt öreg embernek. Pedig, aki gyermektelen marad, az magános és elhagyatott marad. A menhelyek és szegényházak megvédhetnek bennünket az időjárás viszontagságaitól, de nem adhatnak otthont, aminek a meghittségét születésünk óta nélkülözzük. Az agyonhajszolt apák és idegbajos anyák sohasem tudtak bennünket igazán az oltalmukba venni s mi talán sohasem fogjuk megvetni az ágyát annak a gyereknek, akit mi hozunk a világra, mert a mai állapotok között gyökértelenségre és magtalanságra vagyunk ítélve. — Így kesergett a kereskedősegéd és ugyanezen a nyelven szól a kovács és a péklegény, a diák és hivatalnok, a varrónő és a polgárlány.

És mit beszéljek, Mutterkám, a munkanélküliekről, akik foglalkozásukkal együtt a világ megbecsülését és önmaguk szeretetét is elveszítették? Volt idő, mikor azt hittük, a romlás korszaka már befejeződött, a falvak istállóiból és barlangfészkeiből előlépnek az emberek: felépítik lakóházaikat és megízesítik táplálékukat, a városok perifériáira szorult csőcseléket megváltja a szociális tevékenység, de nem így történt. A népesség átlaga még mélyebbre süllyedt, mint ahol azelőtt volt, a perifériákon elnémultak és kiürültek a gyárak és az egész környéken elburjánzott a szegénység, elkeseredettség és tehetetlenség. Hogyan lehetne várni ezektől az emberektől győzelmes harcot és a faita megnemesítését? Tétlenségre kárhozottan, örökös fáradtságban és örökös rettegésben élnek.

*

Látja, Mutterkám, ilyen a mai fiatalság sorsa és ilyen az ő viszonyuk az élethez és halálhoz. De inkább csak az utóbbihoz, mert az életük alig több létezésnél, vegetáció, amellyel talán csak az időt tölti ki a fejlődés. Multjukban nincsenek példaadó emlékeik s a jövőjükben nincsenek reményeik, legszívesebben megállítanák a napok és esztendők múlását, hogy legalább az a pillanat maradjon meg a számukra, amelyben, mint a tárgyak, jóformán érzéketlenül és tökéletlenül

Boldogság, véletlenül

Irta: BRÓDY LILI

Szegény bölcs ember mesélte:

— Fiatalkoromban szerelmes voltam egy színésznőbe. A színésznő szőke volt és légies: biedermeier lányokat játszott az operettekben és fehér nőket exotikus országokban és intézetből hazatért ámulószemű kisasszonykákat fehértornácos kúriákon. Gyakran viselt kócsagot és a második felvonásban mindig ivott egy gyűszűnyi pezsgőt valamilyen alkalommal. Akkoriban divatban voltak a színésznők és a sanzónok legtöbbje róluk szólt, ma már inkább a privát kislánykákat kegyeli a divat: a dalok úrilányokról és elárusítólányokról szólnak, innen gondolom, mert engem a nők közül már csak a lányom érdekel, aki vizsgázott fogtechnikus és még sose viselt kócsagot.

— Nem volt az olyan messze multban, mint gondolja, — folytatta — egy-két dolog már akadt a világban, ami hasonlított a mostanihoz, de azt persze csak egészen felül vették észre, főleg az irodalomban. Én mindig kevés irodalomhoz jutottam hozzá: szegény ember voltam olcsó dolgok között s azokat az apró elhajlásokat, amelyek az életben és az emberi szemléletben történnek, mindig csak akkor vettem észre, amikor már egészen nagy elhajlásokká lettek és beleszóltak az életembe. Színésznőt szerettem, mint a többiek, csak reménytelenebbül, mert szegény ember voltam és a színésznők akkoriban a gazdag embereket szerették, akárhogy is állították az ellenkezőjét a sanzónok. A színésznő elérhetetlen volt. Nem vagyok író, nem tudom magának eléggé szemléltetően ecsetelni, hogyan és milyen érzelmi fázisok között szerettem a színésznőt, egyébként is ma már inkább úgy látom a dolgot, hogy a színésznőre valahogy úgy vágytam, mint egy villára a Ligetben, egy kocsira, egy gramofónra, egy párizsi utazásra, egy pezsgős vacsorára kaviárral és spárgával, ilyesmire. A dolgok persze változatlanul reménytelenek voltak: a színésznő meg se akart velem ismerkedni, a ligeti villát nem vettem meg, kocsim se lett, gramofónom se, Párizsba se utazhattam. Igy öregedtem meg és azt hittem, hogy a színésznő már nincs is és egészen új világot élünk. Tegnap azután...

S a szegény bölcs ember mosolygott:

— Autobusszal mentem haza a hivatalból és az Andrássy útnál felszállt a színésznő. Éppen olyan volt, mint akkor, ami elszomorított, mert a kislányomra gondoltam, aki már egyáltalában nem olyan, mint akkor, hanem közben csecsemőből fogtechnikussá serdült. Az igazi ifjúság mindig meglepő, tudja, a megtartott ifjúság sose az és nem az az idő a hízelgő, amely nyomtalanul szállt el valaki feje fölött, hanem az, amelyik otthagyta a nyomát és fogtechnikussá varázsolta a csecsemőt. A színésznő fölött, sajnos, már ezek a nyomtalan évek szálltak s e nyomtalan évek préselték a szájára azt a mosolyt is, amely mint a lepréselt virágok a herbáriumokban, valamikor viruló és plasztikus volt. Ezzel a mosollyal jött be a színésznő az autobuszba és erre a mosolyra ügyelt közben, amikor befelé lépegetett... addig-addig ügyelt rá, amíg a régi gráciával leült egy helyre az autobuszban s ez a hely történetesen én voltam. A színésznő ugyanis a rögzített mosolyra ügyelve pontosan az én ölembe ült.

— Kérem, — mondta gyorsan a szegény bölcs ember — kérem, várjon. A történetből nem az a tanulság, ami a hajdani operettkorszakban volna, hogy az ember ugyanis megkapja a dolgokat, de elkésve. Szó sincs róla, egy árnyalattal más az, amit mondani akarok, ha nem is sokkal. A színésznő persze rögtön észrevette, hogy hol ül, ha másról nem is, de arról mindenesetre, hogy az egész autobusz mosolygott. Én is mosolyogtam s a színésznő bocsánatkérésére gavallérosan mondtam, hogy nem tesz semmit. Nem ismert meg, de ez már mellékes volt, a lényeg az volt, hogy az egész világ szemeláttára az ölembe ült és még bocsánatot is kért tőlem ezért és én meg is bocsátottam neki.

— Az ügy, — folytatta a szegény bölcs ember — az eset, e kedves és üde eset, amelyet este nyilván minden autobuszutas elmesélt otthon, eddig csak annyi volna, mint azoknak az időknek egy kedves sanzonja, valami ilyen címmel: Boldogság, véletlenül. De én, amikor már leszálltam az autobuszról és magamban tovább mosolyogtam és gavallérosan megbocsátgattam a színésznőnek és még csak az operett-tanulságnál tartottam, hogy az ember elkésve kapja meg a dolgokat, gyorsan elmeséltem valakinek az esetet s megtudtam, hogy a színésznő még mindig igen népszerű a rögzített mosoly ellenére is és még mindig nagy sikerrel visel a második felvonásban kócsagot. Akkor gondoltam, kérem, arra az árnyalatra, amelyben ez a kis eset eltér attól az igazságtól, hogy az ember elkésve kapja meg a dolgokat. Én, kérem, mostanában, még nem is elkésve, csak éppen ilyen rögzített mosollyal, ilyen fenntartott ifjúságban kapom meg véletlenül és pillanatokra mindazokat a dolgokat, amelyeket az élet akkoriban nem akart megadni nekem s mialatt elnézően mosolygok ezen, kiderül, hogy nincs is benne semmi nevetnivaló, mert az a világ, amelyben az én ifjúságom telt el, épúgy nem serdült öreggé, mint a színésznő s még mindig sikere van bizonyos körökben. Még megvan ez a világ, csak kevesebben tudnak róla, mert az emberek hajlamosak azt hinni, hogy a jelen, amelyben élnek, csupa jelenből áll. Pedig még sok rétege a multnak él körülöttünk ilyen szépen konzervált ifjúságban, mint a színésznő s maguk azt hiszik, a multon mosolyognak, amikor ezek szóbakerülnek, holott csak a jelen egyik félmúltrétege ült az ölükbe, véletlenül. Ilyen fenntartott ifjúságban élnek még körülöttünk egyes operettek és egyes iskolák és egyes államférfiak és egyes művészi irányok, amelyekről maguk időnként olyan általánosító gőggel megállapítják, hogy napjuk régen lealkonyult. Tévednek, a dolgok még megvannak. Nekem mostanában egyremásra ülnek az ölembe véletlenül a dolgok, amelyekért ifjúkoromban szenvedtem: ölembe ülnek bizonyos államférfiak bocsánatkérő emlékiratai a háborúról és a művészetek bocsánatkérő fejtegetései elmúlt korszakok olcsó és zavaros műveiről és pedagógusok bocsánatkérő szakmunkái az ifjúságomkorabeli iskolák elhibázott tanítási módjairól és a tudomány bocsánatkérő felvilágosításai gyermekkorom vitaminszegény táplálkozásáról. Halad a világ, mondanák erre önök hebehurgyán, mint ahogy én gondoltam, hogy elkésve kapom meg a dolgokat. Nem halad, kérem, mégse, mert alighogy beül az ölembe szórakozottságában és bocsánatot kér és én megbocsátok neki elégtétellel, már ki is libben az ölemből és megy a rögzített mosolyával tovább s néhány előkelő helytől eltekintve továbbcsinálja ugyanazt, amit ifjúságomban csinált: háborút készít elő és haszontalan műveket alkot és rosszul tanít és vitaminszegényen élelmezi a kevésbé tehetős néprétegeket. Van is, meg nincs is, mint az okos molnárleány ajándéka s annyiban lehangolóbb, hogy ifjabb és felvilágosultabb és jobbizlésű és magasabbrendű világban fejti ki tevékenységét, hiszen ifjúságomban még stílusos volt a környezettel. Ennyi az árnyalat, kérem s tanulsága is csak árnyalati: ne nagyon mosolyogjunk elégedetten, ha a mult elkésve az ölünkbe ül, mert sose lehet tudni, nem jelenti-e még mindig a jelent hívei számára, akik esküsznek rá, hogy senki olyan utólérhetetlen bájjal nem tudja viselni a kócsagot.

KRITIKUSOK EGYMÁSKÖZT

Irta: KEMÉNY ISTVÁN

1.

Nem irigyeljük a *Confédération internationale de la critique dramatique et musicale* jónéhány országból egybegyűlt tagjait, akik most négy napon keresztül kongresszust tartottak Párizsban. A tanácskozásokról szóló beszámolók ugyan feltűnően szűkszavúak, de különösebb fantázia nélkül is elképzelhetjük: kevés szívderítő téma lehetett napirenden. Ahol kritikusok kritikáról beszélnek, ott mainapság bizony eléggé borongós a hangulat.

Utoljára négy esztendővel ezelőtt, Lisszabonban tanácskoztak és már akkor elhatározták, hogy a világkiállítással egyidejűleg ismét összeülnek. Sőt már a tárgysorozatot is megállapították és most nem lett volna egyébre szükség, mint hogy alkalmazkodjanak a lisszaboni célkitűzésekhez. Igen ám, de az elmúlt négy év során mégis csak történt egy és más szerte a világon és különösen a kulturális élet eresztékei recsegnek-ropognak, itt-ott már kedélytelen hangossággal. Az egybegyűlt kritikusoknak tehát első dolguk az volt, hogy megállapítsák: élnek-e még — és a seregszemle váratlanul kedvező eredménnyel járt. Kiderült, hogy többen vannak, mint gondolták volna. Olyan országokból is érkeztek résztvevők, ahonnan nem is vártak és a legnagyobb feltűnést a német kritikus-csoport megjelenése keltette. Hiszen világszerte az volt a hit, hogy német kritikus már nincs is a világon.

2.

Erről szó sem lehet, — mondották a nemzetközi tanácskozás német résztvevői és rögtön meg is magyarázták, hogy semmi különös nem történt, csak éppen visszavezették a kritikát ősi, eredeti alakjához; oda, ahonnan egy alapjaiban hibás felfogás kizökkentette. A »kritika« szó a görög Κρίνειν-ből származik, ez pedig nem ítélkezést, hanem megkülönböztetést jelent. Az új német irány tehát az ókor felfogását tette magáévá és éppen ez mutatja: mennyire elfogultak azok, akik valamilyen új, soha nem hallott orvtámadást szimatolnak a nemzeti szocializmusnak a kritikával szemben elfoglalt álláspontja mögött.

Amint a hűvös hangon megfogalmazott jelentésekből kivehető, a konferencia résztvevői meglehetős tartózkodással fogadták ezeket a fejtegetéseket és igyekeztek minél előbb »másról beszélni«. A maguk szempontjából igazuk is volt. Egyrészt már a nagy német kritikatisztogatás óta kiderült, hogy a levest nem eszik olyan forrón és a rendelet megjelenése ellenére eléggé kemény hangú bírálatok is napvilágot látnak. Másrészt azonban azóta arra is rájöttek, hogy az egész kritikaellenes fellángolásnak nem szabad túlzott jelentőséget tulajdonítani. Elvégre bármelyik nagy irodalomtörténeti munkában megtalálható a kérdés históriai előzménye: a színház már Kleist idejében felszabadító háborút hirdetett »a romboló és rosszhiszemű« színikritika ellen és el is érte, hogy a cenzúra Kleist lapjának megtiltotta a kritikák közlését. A lap ebbe a tilalomba belepusztult, a bírálat szelleme és műfaja azonban mindent túlélt: barátokat és ellenségeket, ujságokat és cenzúrát. A probléma túlzott hangsúlyozására tehát most sincsen szükség.

3.

A Palais Royal termeiben tartott megbeszéléseken — ennyit legalább elárulnak a kommünikék — időnként magasra csaptak a vita hullámai. A szenvedélyeket — úgylátszik — nem csillapították sem az osztrák delegátus »megnyugtató felvilágosításai, sem azok a kissé túlzottaknak hangzó győzelmi jelentések, amelyekkel a belga kiküldött referált konfitársai nagy sikeréről: arról, hogy a belga kritikusok szövetsége még az állami színházak műsorának összeállításába is beleszól, sőt véleményét rendszeresen ki is kérik. A kongresszus tagjainak netalán kitörni akaró diadalmámorát alaposan lehűtötte az angol delegátus felszólalása, amely nyiltan elismerte, hogy a kritika szabadságát *nemcsak az államhatalom* szabályozza. A kérdés részletes feszegetését ezekután hamarosan abbahagyták, aminthogy — valljuk be — a vita folytatásának nem is lett volna sok értelme. A résztvevők nagyrésze gondolatban alighanem végigszáguldott azon a sokféle féken, amely a toll szabad mozgását ma szerte a világon szűk keretek közé szorítja — és arra az eredményre jutott, hogy vannak dolgok, amelyekről hiábavaló beszélni. Segíteni úgysem lehet rajtuk.

4.

Ismételjük: innen messziről, a tudósítások száraz sorain keresztül úgylátszik, hogy a kongresszus meglehetős nyomott légkörben ült együtt és a hangulat csak akkor villanyozódott fel, amikor megkezdődtek a valóban nagyszabású ünnepségek és egyik fényes estély a másikat követte. Lendületes szónoklatok hangzottak el, a külügyminiszterrel és Párizs polgármesterével az élén minden hivatalos személyiség azon volt, hogy a kritikusok minél jobban érezzék magukat a Szajna partján és a célt bizonyára sikerült is elérniök. A tanácskozások résztvevői — mondja az egyik beszámoló — megelégedéssel állapíthatták meg, hogy Franciaországban az államhatalom és a kritikusok között milyen nagyszerű a viszony. (Most már csak az a kérdés, hogy ennek a nagy barátságnak nem a kritika issza-e meg a levét.)

Végeredményben konkrét eredményre is jutottak: elhatározták, hogy ezentúl minden esztendőben összegyűlnek és a jövő évben Madeirában folytatnak majd eszmecserét az időszerű kérdésekről. Manapság már egy év is hosszú idő — ezalatt sok minden történhet. Még talán — reménykedhettek a gyógyíthatatlan optimisták — az is, hogy a jövő nyáron már szabadon lehet beszélni a szabad kritikáról... Azután gyorsan elvetettek még egy indítványt, amely valamilyen nemzetközi kritikuscserét akart megvalósítani (a nemmel szavazók bizonyára úgy érezték, hogy ebből csak baj származhatik), majd pohárköszöntőket mondtak a kritika szabadságára és csendesen szétoszlottak.

5.

Bizony: keserves dolog kritikusnak lenni 1937 Európájában.

Kassák Lajos

az 1939. és 1944. közötti írások a világszerte szerveződő magyar antifasiszta mozgalom politikai-művészi állásfoglalását sugározzák. Szerzőik között szerepel a művész is, a művész Leninről írt verse New-Yorkban kiadott „Új előre" 1926. jan. 31.-i számában jelent meg.

d.: Hazatért szövegek.

Esti Hírlap, 1945. jún. 6.

Mészöly

Mészöly János krónikája

Bodri Ferenc: Mészöly János

Látóhatár 1971/1-2 144 old.

Kassák

Vasarely mestere volt

T. Y. A Szépművészeti Múzeum újabb kiállításai

Népművelés 1969/9 3 ¼ old.

Kassák

Bécsben publikálja Bortnyik Sándor képarchitektúráit.

Bodri Ferenc: Bortnyik Sándor

Látóhatár 1971/5-6 559 old.

Kassák

Képarchitektúrainak halása érezhelő a Stúdió 58-68 kiállításán szereplő alkotásokon.

Péter Imre: Kiállításról kiállításra

Nejsmüvelés 1969/2 30 old.

Kassák Lajos
1942-ben kiadott könyvében (Vallomás tizenöt művészről) a legjobb mesterek közt méltatja Vedres Márk művészetét.

Heitler László: Vedres Márk.

Látóhatár 1971/1-2 155 old.

Passuth Lajos

Az avantgarde és a konstruktivizmus magyar „iskolájainak a nemzetközi kontextusban ismertebb alakja

Bodri Ferenc: Bartnyik Sándor

Látóhatár 1971/5-6 558 old.

Kassák Lajos

Az általa vezetett Munka-körben Lengyel Lajos aktivan vett részt. Képarchitakturája némi hatással volt rá.

Rényi Péter - Egy magyar avantgardista utja; Magyar Grafika, 1971/6, 5o. l.

Kassák Lajos
festő - író

Méltatás

Rácz István: Kürdelem és harmónia
Művészet, 1972. március - 19 oldal

Kassák Lajos
festő = író

Kapcsolatba volt Derkovits Gyulával.
Kassák Lajos.

Kassák Lajos: Derkovits Gyula . . .
Művészet, 1972. március - 16 oldal

Kassák Lajos
író-festő

Pap Imre tanulmányai a Kortársban jelentek meg 1947-1948-ban. A Kortárs Kassák Lajos szerkesztésében jelent meg.

Devecseri Gábor: Pap Imre halálára
Művészet, 1972. április - 21 oldal.

Kassák Lajos

Az esztergomi „Zodiakus" klub 72.-es programjában szerepel kollázsai bemutatása.

Dalgozók Lapja (Komárom) 1972. jan. 5.

Kassák Lajos

Fekete-fehér reprodukciók: „Kollázs" 1921; „Könyvbarítek", 1921; „Kollázs" 1923; „Szinpadtero," 1924; „Képarchitektura" 1922.

Körner Éva: Ungarische avantgarde, München, 1971. oldalszám nélkül

Kassák Lajos

Fekete-fehér reprodukciók: „Képarchitektura", 1921; „Kioszkteroezet"; „Plakátterv", 1922.

Körner Éva: Ungarische avantgarde, München, 1971

oldalszám nélkül

Kassák Lajos

Fekete-fehér reprodukciók: „Emlékkönyv"

Kőrner Éva: Ungarische Avantgarde, München, 1971.

Oldalpárt nélkül

Kassák Lajos

Sedezi fel Bohacsek Edét 1917-ben.

Körner Éva: Ungarische avantgarde

München, 1917.

Oldalszám nélkül

Kassák Lajos

Született Érsekujvárott 1887-ben, meghalt 1967-ben Budapesten. 1912-ota közöl expressziomista tónusu regényeket, költeményeket, drámákat.

Körner Éva: Ungarische avantgarde, München, 1971 oldalszám nélkül

Kassák lapjai

1915 megalapítja a „Tett" című folyóiratot, ez szervezője az avantgardista mozgalomnak. A „Tett" betiltása után 1916-19 között a „Ma" c. folyóiratot adja ki.

Körner Éva: Ungarische avantgarde, München, 1971.

Kassák Lajos

Művészeti manifesztumokat írt ki, csoportjának kiállításait rendezte. 1919-ben az ellenforradalom miatt Bécsbe emigrált.

Körner Éva: Ungarische avantgarde, München, 1971.

Kassák Lajos

1920-25 között Bécsben adja ki a „Ma" folyóiratot. ~~A~~ Képarchitektura elmélet szerzője, geometriai - absztrakt festményeket, grafikákat, Dada-kollázsokat készít.

Körner Éva: Ungarische avantgarde, München, 1971.

Kassák Lajos

Műveit a „Má"-ban, De Stijl, Sturm-ban közli. 1921-ben megjelenik: képarchitektura mappája linometszetekkel. 1921-ben kiállítása Bécsben, a Würthle galériában.

Körner Éva: Ungarische avantgarde, München, 1971

Kassák Lajos

1922-ben megjelenik Moholy-Nagy László-val közös műve: Az új művészek könyve. 1924 kiállítása a Sturm-ban. 1926-ban visszatér Budapestre.

Kőrner Éva: Ungarische avantgarde, München, 1971.

Kassák Lajos

1928-38 közölt egy folyóiratot publikál „Munka" címen és egy munka-kört szervez, egy avantgarde-kulturkört fiatal értelmiségi és munkás dolgozóknak.

Körner Éva: Ungarische avantgarde, München, 1971.

Kassák Lajos

Fotokollázsokat készít. 1928-ban Budapesten állít ki. 50 év után újra alkotó műcsz. Nagyméretű absztrakt kompozíciókat és szürrealista kollázsokat készít.

Körner Éva: Ungarische avantgarde, München, 1971.

Kassák Lajos

A 60-as évek után a következő kiállítások voltak: 1960, 1963 Galerie Denise René, Paris; 1966. Galerie Notti, Torino; 1967 Fényes Adolf terem, Budapest.

Kőpnek Éva: Ungarische avantgarde, München, 1971.

Kassák Lajos

1970. Fiesole, 1971 Wien, Neue Galerie és Neue Galerie, Linz. Csaplár Vilma: 1964 „Cinquante ans de Collage" Paris; Musée des Arts Décoratifs

Lőrincz Éva: Ungarische avantgarde, München, 1971.

Kassák Lajos

1965 Székesfehérvár: „A nyolcak és az aktivisták". 1966. „50 Jahre Dada". Zürich, Kunsthalle; 1966-67 ugyanaz Párizsban.

Körner Éva: Ungarische avantgarde. München, 1971

Passák József

1969 Konstruktivista művészek, elemek + elvek, Nürnberg, Kunsthalle.

Körner Éva: Ungarische avantgarde, München, 1971.

Kassák Lajos
író-grafikus

A Modern Magyar Képtár gyűjte-
ményében vannak művei

Romváry Ferenc: A Modern Magyar Képtár...
Művészet, 1974. junius – 16 lap.

Kassák Lajos
író-festő

Méltatás

Kerács Péter: Ujháni Péter képei előtt.
Művészet, 1974. július - 23 lap.

Kassák Lajos
író-festő

1942-ben jelent meg Kassák
„Vallomás tizenöt művészről"
című kötete. Ennek egyik fejezete
Gadányiról szól.

Dévényi Iván: Gadányi Jenő.
Művészet, 1974. július – 26 lap.

Kassák Lajos
iró-festő

Kassák Lajos képeiből nyílt meg
1948-ban az Ernst Múzeum-
ban Gadányi Jenő kiállí-
tása.

Dévényi Iván: Gadányi Jenő.
Művészet, 1974. július - 26 lap.

Kassák Lajos
festő

Gadányi művészetszemléletének
kiformálódására Kassák Lajos
Ma című folyóiratának szerepe
valamint Kassák barátsága ha-
tással volt.

Dévényi Iván: Gadányi József.
Művészet, 1974. július – 26 lap.

Kassák Lajos
író - festő

Kassák Lajos mélt otta Gadányi művészetét, hagyatékán áttekintve.

Deveznyi Iván: Gadányi Jenő.
Művészet, 1974 július - 26 lap.

Kassák Lajos

„Költő", „festő", Kossuth díjas (1965)
propagálta a hozai és külföldi avant-
gardista törekvéseket.

Merza László, Mernát György, Erdei Fe-
renc stb.: Budapest Lexikon, Budapest
1973. 1335 l

5251

Kassák Lajos

művei elényösen szerepelnek a pécsi Janus Pannonius Muzeumban rendezett kiállításon.

N. Z.: Hungarian Activism. The New Hungarian Quarterly, Budapest 1974. 54 p.

1808

Kassák

a Tanácsköztársaság bukása után
- 1919 után - emigrált.
a harmas évek második felében hazatért
az emigrációból.

Kontha Sándor: Magyar képzőművészet a
két világháború között.
Társadalmi Szemle, 1973. dec.

Kassák Lajos

a BÁV 31. képaukciójának anyagát a MOM Művelődési Házban tegnap mutatta be a sajtó képviselőinek. A művészalkotása is szerepel e bemutatón.

Magyar Hírlap, 1973. szept. 16.

Kassák Lajos

"Aktivizálható-e az aktivizmus? cimmel Vadas József ir a Pécsett megnyitott, -Magyar aktivizmus- c. kiállitásról, mely a Janus Pannonius Muzeum és a Müvészettörténeti Kutató csoport közös munkájának eredménye. A tárlat képet ad, -a tizes években-Kassák Lajos körül csoportosult képzőművészek akkori munkájáról. Kassáknak tipográfiai tervei, képkölteményei, képarchitekturái és két plasztikája szerepelnek az ötvenöt év után ismét egymásmellett sorakozó, egykori tizenhárom résztvevő müveivel együtt, a tárlaton.
Élet és Irodalom, Bp. 1973. szept. 15.
XVII. évf. 37. sz. 13. lap.

Kassák Lajos

"Hiányzó nevek" cimmel a lap helyreigazitást közöl. A lap mult heti számában Lengyel Balázs: "Mai klasszikusok" cimmel méltatta Kassák Lajos -most megjelent, válogatott- verseit. A méltatásból kimaradt, hogy a könyv cimlapja Kassák Lajos müve.

Élet és Irodalom, Bp. 1973. juni. 9.
XVII. évf.23. sz. 2. lap.

Kassák

Kassák interjuját Perlrott Csaba Vilmossal a Vallomás tizenöt művészetről című gyüjteményében is közreadja.

Bodri Ferenc:Perlrott Csaba Vilmos

Látóhatár 1970/7-8 764.old.

Kassák Lajos

Perlrott Csaba Vilmos emberi és müvészi alapállásait csak Kassák értete meg,aki megtérve az emigrációból albumának bevezetését vállalta és ugyanő látogatja meg májd 1941 telén.

Bodri Ferenc:Perlrott Csaba Vilmos

Látóhat r 1970/7-8 763.old.

Kossák Lajos, festő, író

Megemlítve.

B.B.: Francia folyóirat magyar száma 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1972. júl. 31.

Kassák Lajos, festő

Megemlítve: kapcsolata s együttműködése
Moholy-Nagy László-val.

Dr. Lukács Sándor: Moholy-Nagy László 2230-2236.

Élet s Tudomány, Gy. 1971. nov. 19. XXVI/47.

Kassák Lajos, festő,
író

Többször megemlítve.

É. Fehér Pál: Veres Péter „zsengéi"

M. 7.

Népszabadság, Bp. 1972. május 28.

Kassák Lajos, festő, ír

Megemlítve: a szlovákiai munkás-mozgalommal kapcsolatban (1930-as évek.)

E. Fehér Pál: Kulturális jegyzetek 7.

Népszabadság, Bp. 1972. jún. 21.

Kassák Lajos, festő, író

Hír a Requiem Kassák Lajosért c. lemezű sikeréről.

— : Hír 8.

Népszabadság, Bp. 1972. jún. 25.

Kassák Lajos, festő, író,

Megemlítve.

Nádass József: Egy újszülött vallomásai

3.

ESTI HIRLAP, Bp. 1972. máj. 22.

Kassák Lajos, festő,
író

A Magvető kiadja Az izmusok története c. könyvét.

—: Hallottuk 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1972. máj. 19.

Kassák Lajos

műveci szerepeltek az 1930 tavaszi reklám grafikai kiállitáson, Budapesten.

Láncz S.: György koncesni. Acta Historiae Artium, Budapest, 1971 3-4 sz.

3081

KASSÁK LAJOS,iró,festő

A festő Kassákot 1960-ban fedezte fel újra a művészeti világ.Pontosabban Párizs a Denise René galériában állitott ki nagy sikerrel. 65.old.

KASSÁK LAJOS: Az én hivatásom az,hogy tényekre világitsak rá 65.old.

A PETŐFI Irodalmi Múzeum Évkönyve.8. 1968-70.Bpest

KASSÁK LAJOS, iró, festő

Mostani párizsi kiállitásán 1920-as képek szerepeltek a kritika jól fogadta. Az Express c. hetilap egészoldalas kritikát hozott. 74. old.

KASSÁK LAJOS: Az én hivatásom az, hogy tényekre világitsak rá 65. old.

A PETŐFI Irodalmi Múzeum Évkönyve. 8. 1968-70. Epest

KASSÁK LAJOS,iró,festő

Párizsi kiállitása annyit adott neki,hogy nem csök kent munkakedve,nem változott meg meggyőződése sem, mert amit csinálxnk nem piaci árucikk,hanem lehetőségeinek kiélése és dokumentálása. 73.old.

KASSÁK LAJOS: Az én hivatásom az,hogy tényekre világitsak rá 65.old.

A PETŐFI Irodalmi Múzeum Évkönyve.8. 1968-70.Bpest

KASSÁK LAJOS,iró,festő

Volt egy kiállitása Párizsban a Denise René-ben.Itt üzleti jelenség nem lehet.Konstruktiv iranyzatu galéria Uj kiállitás lesz ott harminc festővel Ott Kassáknak is lesz egy képe. 72.old

KASSÁK LAJOS: Az én hivatásom az,hogy tényekre világitsak rá 65.old.

A PETŐFI Irodalmi Múzeum Évkönyve.8. 1968-70.Bpest

KASSÁK LAJOS, iró, festő

Mostani prizsi kiállitasán 1920-tól 1962-ig negyvenöt képét állitotta ki. Ott a vernisszázs este kilenckor kezdődik és éjfélig tart. Zsúfolásig megtöltötték a termet a magyarok, Ott voltak francia festők és költők is. 72.old.

KASSÁK LAJOS: Az én hivatásom az, hogy tényekr világitsak rá 65.old.

A PETŐFI Irodalmi Múzeum Évkönyve. 8. 1969-70. Bpest

Kassák Lajos, festő, író

Megemlítve a nekrológban.

— : Uitz Béla

5.

Népszabadság, Bp. 1972. jan. 28.

Kassák Lajos, festő

Megemlítve: a bécsi emigrációval kapcsolatban.

Lázár Vilmos: Emlékek a háborúból M. 5,

Népszabadság, Bp. 1972. jan. 9.

Kassák Lajos, festő

Kassák-novellák nerepeltek a tévében.

(barabás): Tv – notek

2.

EST/ HIRLAP, Bp. 1972. ápr. 19.

Kassák Lajos, festő, köllő

Verseiből olvastak fel – lengyel átültetésben a varsói magyar költészeti esten.

—: o A Varsói Magyar Intézet... 12.

ESTI HIRLAP, Bp. 1972. ápr. 25.

Kassák Lajos

Lengyel József: Kassákról. - Népmüvelés, 1968.9.sz. 41.l.

Nádass József: Kassák Lajossal az emigrációban. - Kortárs, 1968.10.sz.1626-1632.l.

Major Máté: Kassák Lajos, az architektus. - Magyar Épitőművészet, 1968.5.sz.58-59.l.

Az 1968.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. - Művtört.Ért.1971.2.sz.149-182.l.

160. l.

Kassák Lajos

4 éve halt meg

Népszava 1971 július 22
6. oldal

Kassák Lajos

Borsos Miklós Zöngitett

zila portrévokat - emlékoc

Napjaink 1968 augusztus

9.old.

Kassák Lajos

84 éve született

Nógrád 1971 március 21
10. old.

Kassák hajós, festő
író

Megemlítve.

E. Fehér Pál: Kengel József 75 éves 4.

Népszabadság, B. 1971. aug. 4.

Kassák Lajos, festő,
író

Megemlítve: Kádár béla nem jutott el olyan absztrakcióig, mint amilyen Kassák nonfigurativ festénete.

Rózsa Gyula: Avantgard rózsapiroval 7.

Népszabadság, Bp. 1971. aug. 10.

Kassák Lajos MOK

EH 1962 dec 19

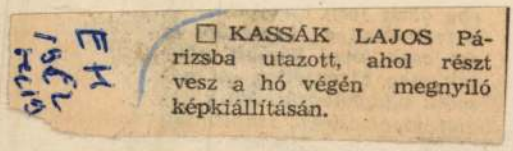

☐ KASSÁK LAJOS Párizsba utazott, ahol részt vesz a hó végén megnyíló képkiállításán.

Ex Esti Hírlap 1962 dec 19

Kassák Lajos
író-festő

Méltatás.

Dévényi Iván: Földes Lenke 75 éves.
Művészet, 1971. július - 17.oldal

Lajos Kassák: „Komposition" Öl auf Karton, 1922.

Zuger Tagblatt ZUG (CH) 19 Juli 1975

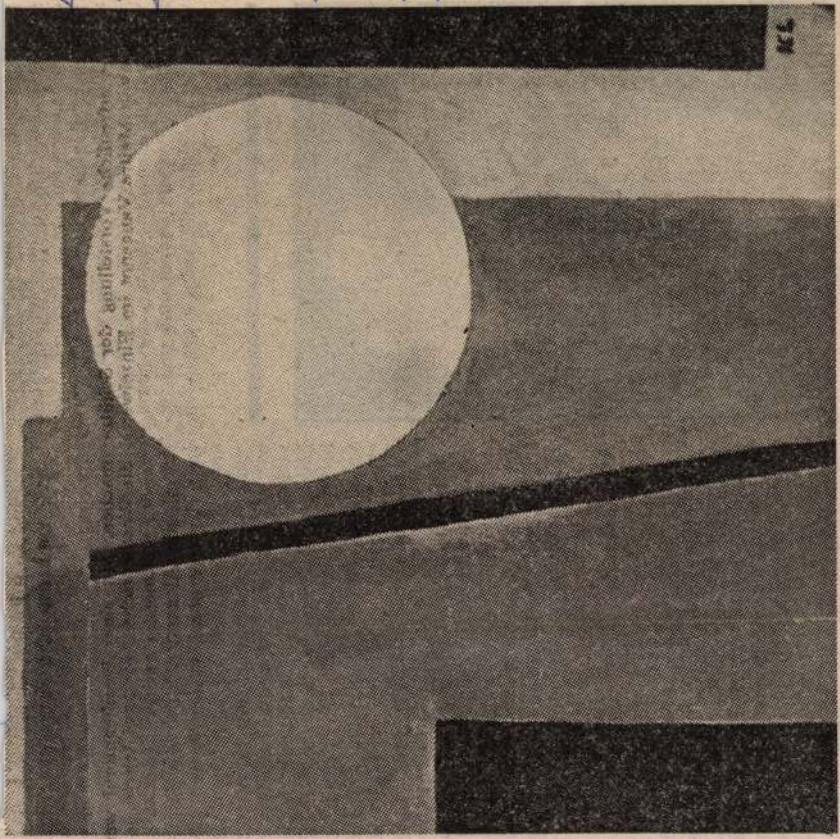

Beschwichtigung vorgesetzt bekam, zeigten sich kaum Ansätze, die die Verlogenheit des NS-Staates ausmerzten. Doch ein einziger junger Regisseur der damaligen deutschen Filmindustrie bewies schon da während der Kriegsjahre im Thematischen wie im Formalen den Willen, die befohlene Alternative von Propaganda und unverbindlicher Unterhaltung zu überwinden,

Edward G. Robinson als kaltschnäuzi-

«Unter den Brücken», einer seiner besten Filme, den er im Jahr des Waffenstillstandes 1945 drehte. Trotz Anerkennung und teilweiser Bewunderung der NS-Gläubigen erhielt Käutner von den Nazis keine Auszeichnungen. Er, der sanfte Rebell, wich eben allen Themen aus, die Elemente nationalsozialistischer Propaganda enthielten. Er liess sich von der Zensur nie etwas anhaben. Seine Filme waren denn auch «alltägliche Geschichten» von kleinen Leuten, die ganz im Unverbindlichen-Privaten verharrten, doch ihre Träume nach einer heileren Welt blieben unverkennbar. Das brachte ihm denn auch den Vorwurf des Göbbels-Klans ein, dass seine Filme die «guten Sitten» gefährden würden. Sein Film «Die grosse Freiheit» wurde verboten, weil sich darin ein Matrose betrank! Doch galt dieses Verbot nur für das eigentliche Deutschland. In den damals besetzten Gebieten wurde der Film gespielt. Dieses Vorgehen spiegelt die merkwürdige Unentschlossenheit der Repression wider, die gegenüber Käutner unternommen wurden.

Nach Kriegsende

war er einer der ersten deutschen Filmer in den Besatzungszonen der Westmächte, der von den amerikanischen Militärbehörden eine Lizenz für das Filmemachen erhielt. Emigrierte heimkehrende Filmschaffende unterstützten und empfahlen ihn den Amerikanern. In der Folge setzte er wieder da an, wo er sich in den letzten drei Jahren versucht hatte: beim poetischen Realismus. Er konnte sich nun frei bewegen, künftig seine Rolle als sanfter Rebell hinter sich

Kassák Lajos

Egry József Szimbólum c. képe kapcsán emliti a szerző a Vallomás 15 művészről c. könyvet.

Szij Béla; Egry József fiatalkori munkássága Kiállitás Nagykanizsán; Képzőművészeti Almanach 2; Corvina 1970. 20.l.

Kassák Lajos

Uitz Béla Bécsben sz ő és Bortnyik képarchitekturá
ihz kapcsolható rézkarc analiziseket végzett.

Bajkay Éva; Uitz B. kiállitása a MNG_ban; Kép-
zőművészeti Almanach 2'; Corvina 197o, 23.1.

Kassák Lajos

Bortnyik Sándor pályakezdése szorosan kpcsolódik a MA körül csoportosuló avantgarde-hoz.

Miklós Pál; Bortnyik Sándor; Képzőművészeti Almanach 2, Corvina 197o, 29.l.

Kassák Lajos

Körének tagja volt Bortnyik Sándor.

Mikló s Pál; Bortnyik Sándor; Képzőművészeti Alamanach 2, Corvina 197o, 29.l.

Kassák Lajos

Képarchitekturái bemutatásra kerültek a Moholy-Nagy és kortársai cimü kiállitáson /Székesfehérvár, István király Muzeum, 1969. VI. 22--VIII. 31./

Képzőművészeti Almanach 2, Corvina 197o, 51.l.

Kassák Lajos

A kiállitás nonfiguratiy müvészei az ő messiánizmusát közvetitik. Emlitve: Fajó János, Nádler István, Bak Imre, Tót Endre.

A Fiatal Képzőmüvészek Studiójának jubileumi kiállitása a Mücsarnokban Perneczky Géza; A pátosztól a groteszkig; Képzőmüvészeti Almanach 2, Corvina 197o, 26.1.

Kassák Lajos

A szerző idézi 1937-es Berény-kritikáját, amely a Munkában jelent meg.

Perneczky Géza: A Gresham és köre; Képzőművészeti Almanach 1; Corvina 1969, 18. l.

Kassák Lajos

A Kassák-kör kiállításain mutatta be Pátzay első expresszionista munkáit.

Perneczky Géza: A Gresham és köre; Képzőművészeti Almanach 1; Corvina 1969; 22. l.

Kassák Lajos

Művészetének tisztelője, folytatója Fajó János.

Perneczky Géza: A látásiság és a konstruktivizmus útjai a magyar festészetben, Képzőművész. Almanach 1, Corvina 1969, 57. l.

Kassák Lajos

Fajó Jánosnál a táblaképfestő esetként említve Vasarelyvel, a monumentális dekoratőrrel szemben.

Perneczky Géza: A líraiság és a konstruktivizmus új útjai a magyar festészetben; Képzőmüv. Almanach 1, Corvina 1969, 57. l.

Kassák Lajos

Festészetének Perneczky Géza helyet szorít a magyar művészet hagyományai rendjében.

Bálint Endre: Kassák Lajosról; Képzőművészeti Almanach 1, Corvina, 1969, 53. l.

Kassák Lajos

A szerző – közelebbi rokonság megjelölése nélkül – együtt említi Mohrly-Nagyval, Vajda Lajossal, Kemény Zoltánnal, Schöffer Miklóssal és Vasarelyval.

Bálint Endre: Kassák Lajosról; Képzőművészeti Almanach 1, Corvina, 1969, 53. l.

Kassák Lajos

Képeivel, képarchitektúráinal és szobrainak repróival – verseivel egyetemben – rendkívüli hatást gyakorolt a tizenhat éves Bálint Endrére.

Bálint Endre: Kassák Lajosról Emlékkiállítás Székesfehérvárott; Képzőművi. Almanach 1, Corvina 1969, 51. l.

Kassák Lajos

1957-ben kiállítása volt a Csók Galériában, „indéki „számüzetésének" melegebb tónusú érzelmei kaptak hangot. A szerzőt megkeptc a kis méretű akvarellek tematikája (begyes galambok, almás csendéletek, háztetők, tussal készített békásmegyeri tájak) és technikai biztonsága.

Bálint Endre: Kassák Lajosról; Képzőművészeti Almanach 1, Corvina 1969, 52. l.

Kassák Lajos

Békásmegyeri <u>számüzetése</u> kiszakadás volt az ő sajátos kassáki világából; ha szerette is a vidéket, sétákat, horgászást – mint lapszerkesztő jobban érezhette magát.

Bálint Endre: Kassák Lajosról; Képzőmüvészeti Almanach 1, Corvina 1969, 52. l.

Kassák Lajos

Nyelvtudás kényszerében is kitűnően megértette magát Tristan Tzarával, Delaunay-val, Arppal, Marinettivel, és azok is megértették a magyarul beszélő Kassákot.

Bálint Endre: Kassák Lajosról; Képző műv. Almanach 1, Corvina 1969, 52.1.

Kassák Lajos 1.

A 40 év dötti Kassák – mint Lissitzky – képeiben a formák egyensúlya határozta meg a teret, míg az utolsó tíz évben a konstruktivista formanilágon belül indulati, érzelmi elemek megbontják a formai egyensúlyt. A korábbi formai egyensúlyt nem érezte érvényesnek.

Bálint Endre: Kassák Lajosról; Képzőmű. Almanach 1; Corvina 1969. 52. l. – 53. l.

Kassák Lajos 2.

Voltak kitérői, mint 1948 és 1956 között, amikor a <u>természet</u> hatotta meg. Mióta mint festő dolgozott, párhuzamosan a montázst is művelte. Tipográfiai képalkotási módszere nem maradt hatástalan a reklámgrafikára és pl. a pop-art-ra.

Bálint Endre: Kassák Lajosról; Képzőmův. Almanach 1, Corvina 1969, 52. l.

Kassák Lajos 3.

A szerző idézi az „Egy kép dicséretéből", a verset Kassák-magyarázatként értelmezi (személyes vallomásnak).

Bálint Endre: Kassák Lajosról; Képzőművész. Almanach 1, Graz-Wien 1969, 53.l.

Kassák Lajos 4.

Az 1922-es konstruktivista jellegű képek színvilága leegyszerűsödött: fekete, kék-piros síklapokból komponáltak. A 20-as évek emigrációs időszakában művészileg azonos szinten tevékenykedik társaival, amiut azt a 60-as években a párizsi Denise René Galéria kiadta hat színes litográfia mutatja – hat Vasarely-litográfia társaságában.

Bálint Endre: Kassák Lajosról; Képzőműv. Almanach 1, Corvina 1969, 53.l.

Kassák Lajos 5.

Hogy az „izmusokról" (a konstruktivizmus utániakról) is tudomást kellett szereznie, vonatásainak – képeivel ellentétes – szürrealizmusa bizonyítja. Ugyanakkor képeiben is „enyhén szürrealisztikus pihenőkre" lelhetünk.

Bálint Endre: Kassák Lajosról; Képzőmű v. Almanach 1, Corvina 1969, 53. l.

Kassák Lajos

Az Almanach körli Lengyel József megnyitó beszédét a Kassák-kiállításon.

Lengyel József: Kassákról; Képzőművészeti Almanach 1, Corvina 1969. 50-51. l.

Kassák Lajos

Mint festő konstruktivista, nonfiguratív. A Költemények és rajzok c. kötetben (1958) figuratív rajzokat találunk. Nincs magyar szerkesztő, akinek annyi lapját filtották volna 2e. A szerző első mesterének nullja.

Lengyel József: Kassákról; Képzőmű. Almanach 1, Corvina 1969. 50-51. l.

Kassák Lajos

Kompozíció 1959, o.v. 100×70 cm, Kassák Lajosné tul. (reprò)

Képzőművészeti Almanach 1, Corvina 1969, kb. 48. l. közt

Kassák Lajos

A mai fiatalok legnagyobb hatású ősei közé sorolja a szerző (konstruktivizmusával).

Perneczky Géza: A líraiság és a konstruktivizmus új útjai a mappa festészetben; Képzőmű. Almanach 1, Corvina 1969, 55. l.

Kassák Lajos

A recenzens idézi Vilt Tiborról ért 20 év előtti sorait.

Frank János: A 34. Velencei Biennale magyar pavilonjának kiállítása.
Vilt T., Kondor B., Kokas J. – Képzőmű. Almanach 1, Corvina 1969, 32. l.

Kassák Lajos

Kompozíció no. 17 1962, o.v., 100 x 90 cm, Kassák Lajosné tul.

Kompozíció no. 123 1959, o.v., 100 x 90 cm, Kassák Lajosné tul.

Képzőmüv. Almanach 1, Corvina 1969, 182. l.

Kassák Lajos

A hazai modern inlóyhép-terentők közt Gyarmathy Tihamér kiemelt helyet biztosít a szónnára.

Körkérdés; Képzőmű, Almanach 1, Corvina 1969, 119.l

25.

Magyar Iparmüvészeti Főiskola
rtási ideje alatt látogathassa
ályok betartása mellett igénybe

.nap.

Farkas Domonkos sk.
őigazgatóhelyettes

Kassák Lajos

Festőnejei Arp, Sonja Delaunay, Sophie Taeuber-Arp műveivel szerepeltek 1967-ben a Denise René Galériában (Párizs) az Hommage à Kassák c. kiállításon.

Képzőműv. Almanach 1, Comenius 1969, 70. l.

MAGYAR IPARMŰVÉSZETI FŐISKOLA
Budapest, XII. Zugligeti u.11-

. . . . . .

Kérésére engedélyezem, hogy a
Könyvtárát a könyvtár nyitvata
és a könyvtárra vonatkozó szab
vehesse.

Budapest, 1971. . . . . .hó. .

f

Kassák Lajos

Művei ~~Vasarely Kiáll~~ Vasarelynek a kiállításan szereplő alkotásainal mutatnak rokonságot. Vasarelyvel közösen hat-hat lapból álló albumot adott ki.

Passuth Krisztina: Modern francia grafika, Képzőmű. Almanach 1, Corvina 1969, 80. l.

Kassák Lajos

egy ideig az Európai Iskola tagja.

Berza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973. 1335 l

3081

Kassák Lajos

1957-ben mutatta be műveit a Csók István galériában /V. Váci utca 25/

Berza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest, 1973. 1335 l

2301

Kassák Lajos

Két Zépardítekturája szerepel „Angyalföld művészeinek tárlatán a Műcsarnokban"

Magyar Nemzet 1974 január 6
12. old.

Kassák Lajos

A Petőfi Irodalmi Muzeumban megrendezték emlékkiállitását október 12.-i megnyitással. Egyik későbbi szám /okt. 2o./ Lengyel Balázs emlékezik a müvészre a kiállitásra való hivatkozással.
Arról nem ir, hogy képzőművészeti alkotásai is szerepelnek-e az emlékkiállitáson.

Élet és Irodalom, Bp. 1973. okt. 13. és/20.-án
XVII. évf. 42. sz. 5. lap.
/előzőleg a lap 41. számában a 2. lapon/

Kassák Lajos, Jertő, írói

Megemlítve.

Bata Imre: Gál István: Bartóktól Radnóti i. g. 76-78.

TISZATÁJ, Szeged. 1973. október XXVII/10.

Kassák Lajos, festő, író

Megemlékve.

Várga Lajos Márton: Jegyzetek Király Lánlóról 65-68.

TISZATÁJ, Szeged. 1973. október XXVII/10.

Kassák Lajos, festő, író

Megemlítve.

Bodri Ferenc: Képzőművészeti krónika
Sík Csaba: Rend és kaland
340-342.

JELENK R, Pécs, 1973. április XVI/4.

Kassák Lajos, festő
író

Az izmusok története c. könyvének, a könyv keletkezésének és sorsának ismertetése.

Bodri Ferenc: Képzőművészeti krónika
Kassák Lajos: Az izmusok története
340 - 342.

JELENKOR, Pécs, 1973. április XVI/4.

Kassák Lajos, Jestő, ír

Idézve: véleménye Rafael Győrőről.

Dérényi Iván: képzőművészeti könyvnemle
Új Rezső: Rafael Győrő 283-286.

JELENKOR, Pécs, 1973. március XVI/3.

Kassák Lajos, Jestő

Megemlítve.

Dévényi Iván: Képzőművészeti könyvnem le
az „Évezredek művészete" c. Artner-könyv
új kiadása 283-286.

JELENKOR, Pécs, 1973. március XVI/3.

Kassák Lajos, festő, író

Többnör megemlítve.

Várkonyi Nándor: Pergő évek 215–224

JELENKOR, Pécs, 1973. március XVI/3.

Kassák Lajos, festő
író

Megemlítve.

Türkés Tibor: Petőfi a tankönyvekben

70–78.

JELENKOR, Pécs, 1973. január

XVI
1.

Kassák Lajos, festő
író

Arcképe a Helikon Galériában
van kiállítva. (totó: repr.)

(t.t.): Trók fotói 2,

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. máj. 25.

Kassák Lajos, festő, író

Megemlítve.

(K.): A Dada költője volt... 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. máj. 16.

Kassák Lajos, Jestő, írv

Megemlítve.

(barabás): Tu – noten 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. ápr. 6.

Kassák Lajos, festő, tőr, stb

Arma Pál, Párizsban élő zeneszerző kottáit illusztrálta mások mellett.

— : Paul Arma ... h.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. ápr. 16.

Kassák Lajos, festő, író

A Petőfi I. Múzeum ban egyre bővül a Kassák-kiállítás.

– : Bölöniné naplója 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. márc. 4.

Kassák Lajos, festő,

Egy ember élete c. önéletrajzi műve

↓

— : Most jelent meg P.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. máj. 30.

Kassák Lajos, festő,
író,

Megemlítve.

Rózsa Gyula: Moholy-Nagy Hatvanban
7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. máj. 31.

Kassák Lajos, festő
ír

Portréja kiállítva.

–: Irodalmi arcképcsarnok a
Helikon Galériában 9.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. máj. 31.

Kassák Lajos, festő
100!

márc. 29-én

↓

— : Kassák-est 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. márc. 26.

Kassák Lajos, Jestő, író

Megemlítve.

— : Elhúnyt Kohána Móres 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. ápr. 13.

Kassák Lajos

„Ungarische Avantgard" cimmel a zürichi Schlégl-Galéria vándorkiállitást rendezett, mely „Nyugat-Európa" különböző helyein- magyar müvészek alkotásait mutatja be.
F.L.: "Magyar képzőművészeti vándorkiállitás" cimmel ismerteti az akciót és felsorolja a résztvevő müvészeket:
Horti Pál, Beothy István, s feleségét Anne Beothy-Steiner-t, Bortnyik Sándor, Kassák Lajos, Uitz Béla, D'Ebneth Lajos /?/ Deák-Ébner Lajos /?/ /sajtóhiba, vagy tévedés a név?/ Kádár Béla, Schönberger Armand.
F.L. cikkét lásd: Kassák Lajos nevénél, cédulájához csatolva.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. junius. 14. XIX. évf. 24. sz. 6. lap.

KASSÁK LAJOS

Magyar képzőművés

Ungarische Avantgard címet viseli az a kiállítás, amelyet ez év tavaszán mutatott be a zürichi *Schlégl-galéria*, s amelynek vaskos katalógusa eljutott hozzánk. A tervek szerint a kiállítás anyaga együttmarad és vándorolni kezd Nyugat-Európában. Szemtanúk véleménye: szokatlanul nagy az érdeklődés. A bemutatott anyag természetesen korántsem öleli föl az egész magyar avantgardot, hiszen egyetlen gyűjtemény, a Svájcban élő *Carl László* gyűjteményének anyagára támaszkodik. Ilyenféleképpen a címet kissé túlméretezettnek, vagy inkább reklámfogásnak érezzük.

KASSÁK LAJOS

A katalógus mintegy jelzésül arra a világra, ahol ez a képzőművészet megszületett, néhány — igaz, esetleges —, illusztrációval fölvillantja a magyar kultúra állomásait. Látjuk a jáki templom bejáratát, a Corvina-borítót, csángó mellényt, sárközi főkötőt, Horti Pál szecessziós bútorát, Zsolnay-porcelánokat, stb. Eligazító szöveg vajmi kevés van az életrajzokon kívül, ami azonban van, az komoly dokumentációs érték. Elég, ha csupán Kállai Ernőre hivatkozunk, akinek neve t
bukkan a katalógus
lényegében két rés
Túlnyomó többségbe
lágháborút követő a
rekvések kerülnek b
néhány kép fölvillan
talok — főként a
mus égisze alatt szü
ményeit is. Honi ér
mára sokat jelenthe
művészeknek a ben
életük jelentős rés
élték le, életművük
teljessé. Ez vonatko
gusban elsőül szerep
vánra és az itthon
által ismert fele
Béothy-Steinerre is.
kásságát úgyszólvá
állomásra követi a k
életmű globálisan is
a néző előtt. Néhá
reprodukció viszont
nyítja, hogy a Mari
duló Anne Béothy-S
sége alapján méltó
Herbin-nek, Kupkár
gerloonak, akikhez
ság fűzte.

Annak ellenére, ho
tás meglehetősen sz

Élet és Irodalom, Bp. 1975. ju
XIX. évf. 24. sz. 6. lap. /Cs

V

Sajtóhiba, vagy elirás? Deák-Ébner Lajos

zeti vándorkiállítás

öbbször is föl-
ban. Az anyag
zre bomlik.
n az első vi-
vantgard tö-
emutatásra, de
tja a mai fia-
konstruktiviz-
letett — ered-
deklődő szá-
t azoknak a
nutatása, akik
zét külföldön
ott kerekedett
zik a kataló-
ő Beothy Ist-
csak kevesek
ségére, Anne
Beothy mun-
n állomásról
atalógus és az
kibontakozik
ny meggyőző
azt is bizo-
nettiékkel in-
Steiner tehet-
társa lehetett
nak, Vanton-
szoros barát-

gy a válóga-
ük alapokon
nius 14.

volt csak lehetséges, a kiállítás igyekszik értéküknek megfelelően bemutatni az alkotókat. Bortnyik, Kassák, Uitz részletesen szerepel (noha az utóbbinak halálozási dátuma lemaradt), de csak örülni lehet D'Ebneth Lajos, Kádár Béla, Schönberger Armand alapos bemutatásának. Természetesen ilyenkor nem lehet megfeledkezni a hiányokról sem. A magyar avantgard bemutatása optimális esetben nem nélkülözheti olyan alkotók fölvonultatását, mint Orbán, Márffy, vagy Pór, a Galimberti házaspár, illetőleg a ma is élők közül: Korniss, Lossonczy, Veszelszky, Gyarmathy, hogy csak találomra említsek néhány nevet. Mint ahogy a legújabb törekvések sem köthetők csupán Bak, Fajó, Hencze, Nádler nevéhez, hanem még jópáran helyet követelnének maguknak.

A vándorkiállítás így is figyelemkeltő híradás a magyar képzőművészetről, a megnyilatkozó érdeklődés pedig kultúránk nyugat-európai megbecsülését jelenti.

F. L.

A kiállításon nem vettek részt, nincsenek cédulázva.

atolva Kassák Lajos cédulájához

óiaoktatásról

Kassák Lajos

"Kassák első folyóiratai" cimmel Tasi József Illés Ilona munkájára hivatkozik, aki elkészitette "A Tett", a "MA", és a "2 X 2" c. folyóiratok repertóriumát, amelyben az akkori irók mellett felsorolja a "MA" c. lap jelentős képzőmüvész munkatársait is: Bortnyik Sándor, Máttisch Teutsch János, Moholy Nagy László, Nemes Lampérth József, Tihanyi Lajos, Uitz Béla és Kassák Lajos müvészeket.

A fent idézett Tasi-cikket lásd: Tihanyi Lajos neve mellett, cédulájához csatoltan.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. julius 26.
XIX. évf. 3o. sz. 6. lap.

Kassák Lajos

"Luzerni Magyar Tárlat" cimmel a "Tájékozódás" c. rovat arról tudósit, julius 12.-én megnyilt a luzerni Kunstmuzeumban a "Magyar Müvészet 1900-1950" c. kiállitás.
Csontváry Kosztka Tivadar, Ferenczy Károly, Kernstok Károly, Berény Róbert, Tihanyi Lajos, Máttisch Teutsch János, Kassák Lajos, Martyn Ferenc müvészek szerepelnek a tárlaton.
A székesfehérvári muzeumban Schaár Erzsébetnek tavaly bemutatott "Utca" komplexuma is bemutatásra került Luzernben.
A Kunstmuzeum igazgatója, Jean-Christophe Amman kezdeményezésére rendezték.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. julius 19.
XIX. évf. 29. sz. 6. lap.

Kassák Lajos

1975. aug-ban Esztergomban, a Vármúzeumban emlék-
kiállítás nyílt.

Népszava, 1975. aug. 16. 103. erf. 192 sz. 10 p.

Kassák Lajos

1975. aug. 22-én Esztergomban a Babits Mihály Városi Könyvtárban emlékkiállítása nyílt.

Néprana, 1975. aug. 23. 103. erf. 197n. 10p.

Kassák Lajos (festő, grafikus)

Győrött, a Xantus János Múzeum képtárában 1975. jún-ban emlékkiállítása nyílt.

Népszava, 1975. jún. 10. 103. evf. 134 sz. 5 p.

Kassák Lajos, festő

Megemlítve.

Máté György: Kis földalatti-történelem 6.

Népszabadság, Bp. 1973. dec. 29.

Kassák Lajos, festő, író

Megem lítve.

Illés Endre: Elgurult napok

M.7.

Népszabadság, Bp 1973. nov. 11.

ob

Kassák Lajos, Jerlő
író

Megem-litve.

E. Fehér Pál: A nacialista közgondolkozás útján 13.

Népszabadság, Bp 1973. nov. 7.

Kassák Lajos, Jestő
író

Szerepel a tárlaton

↓

(h. m.): Anyaföld és a művészet

2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1973. dec. 14.

Kassák Lajos, költő, író

Megemlítve.

E. Fehér Pál: Művészet és politika

7.

Népszabadság, Bp. 1973. nov. 28.

Kassák Lajos, Jestő, író

Megemlítve.

— : Hannibál és Cserepes Margit 2

ESTI HIRLAP, Bp. 1973. nov. 9.

Kassák Lajos, festő, író

Megemlítve

Óbudán

— : Helytörténeti Kiállítás 4.

ESTI HIRLAP, Bp 1973. nov. 19.

Kassák Lajos, Jestő, ítő

Megemlítve.

(széky): Majakovszkij – Kiállítás 2.

Esti Hírlap, B.n. 1973. nov. 30.

Kassák Lajos, Jestő,
ír

Emlékkiállítását meghosszabbították
jún.-ig. (Petőfi Irod. Múzeum.)

— : Közlemények

8.

Népszabadság, Bp. 1974. jan. 30.

Kassák Lajos

Rejszőművészeti alkotásai és szerepelnek a Petőfi Irodalmi Múzeumban rendezett ~~k~~ műtárgyállításon

Magyar Nemzet 1973 október 10
4. old.

Kassák Lajos

„Tuszajt szürke alapon"
„Képvers" (1921)
a Ma Zépes Könyvének címlapterve
szerepel a „Magyar aktivizmus" c. Ziállitáson,
melyet a pécsi Janus Pannonius Muzeumban
rendeztek Magyar Nemzet 1973 szeptember 23
12. old.

2

Kassák Lajos

„Színes harmóniák"

„Képarchitektura"

„Munka Zollárs"

„Állat Zollárs" c. művei emlitve

– szerepel a „Magyar Aktivizmus" c. Ziállitáson

Bécsben a Janus Pannonius Muzeumban

Magyar Nemzet 1973 szeptember 23

12. old.

Kassák Lajos 3

a Munka szinpadstudiójának
címlapterve,
„Jubileum" (1927) c. művei
emlétve

Magyar Nemzet 1973 szeptember 23
12. old.

Kassák Lajos

Kompozíció rep.

XX. Szabadi Magyar Grafika
Savaria Múz. Szombathely 1974.

Kassák Lajos

Pesk p. toll, diópác
250 x 355

XX. Századi Magyar Grafika
Savaria Múz. Szombathely 1974.

Kassák hajós, festő, író

Megemlítve.

Mélius József: Reiter Róbert, avagy a költészet egy lehetősége M. 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. jún. 30.

Kassák Lajos, festő, író,

Megem lítve.

(— bel —): Az orosztán torka

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. júl. 15.

Kassák Lajos, Jestő
író

Megemlítve.

Bárdosi Németh János: Emlékek
Weöres Sándorról 489-496.

XVI
6.

JELENKOR, Pécs, 1973. június

Kassák Lajos, Jestő, író

Meghurcoltve.

Czine Mihály: A jugoszláviai magyar irodalom a két világháború között

549–559.

XVI
6.

JELENKOR, Pécs, 1973. június

Kassák Lajos, festő, ír

Megem Litve.

Bodoi Ferenc: Képzőművészeti Mónika
- Picasso 683-687.

JELENKOR, Pécs, 1973. júl.-aug. XVI 7-8.

Kassák Lajos, Jestő, író

Megemlítve.

Bodri Ferenc: Képzőművészeti Krónika – Esztergomi híradás 683-687.

JELENKOR, Pécs, 1973. júl.-aug. XVI 7-8.

Kassák Lajos, „Jel"

Kompozíció: Rep

Kassák Lajos: Képarchitektúra

Műmelléklet: 4.

XVI
10.

JELENKOR, Pécs, 1973. okt.

Kassák Lajos, festő
írt

Pécsett aug. 26-án elhangzott
Kiállítási megnyitó.

Aradi Nóra: A magyar aktivizmus
929-931.

JELENKOR, Pécs, 1973. okt. XVI/10.

Kassák Lajos, festő, író

Megemlítve.

Gál István: A Babits-hagyaték

999-1003

XVI.

JELENKOR, Pécs., 1973. nov

11.

Kassák Lajos, festő, író

Megem-litve.

Dévényi Iván: Kortársak levelei
Szontványról 967-969.

JELENKOR, Pécs, 1973. nov.

XVI
11.

Kassák Lajos, festő,
író

Többször megemlítve.

Bertha Bulcsu: Interjú Darvas Józseffel
1059 - 1068.

XVI

JELENKOR, Pécs, 1973. december 12

Kassák Lajos, festő, író

Megemlítve.

Tüskés Tibor: Mércéje: tehetség és emberség
1107 - 1111.

XVI
12.

JELENKOR, Pécs, 1973. dec.

Kassák Lajos

Kompozíció p. szerigr. 450×330

XX. Századi Magyar Grafika
Savaria Múz. Szombathely 1974.

Kassák Lajos, festő, író

Megemlítve.

— : Major Máté Tatvan éves 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. aug. 3.

Kassák Lajos, festő, író

A Párttörténeti Közlemények, 1974/1. számában megjelent cikk (– Svéd Lajos: Kassák Lajos és a Tanácsköztársaság ifjúsági mozgalma –) ismertetése.

folyóirat – olvasó

B. Zs.: Kassák 1919-ben

6,

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. aug 10.

Kassák Lajos, festő
író

Megemlítve

Illyés Gyula: Egy vita vége és — eleje

M.7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. júl. 21.

Kassák Lajos, Jestő, író

Megemlítve.

A.A.: Lőrincz Gyula katonái

M.S.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. jún. 9.

Kassák Lajos, festő, író.

Szerepel.

E. fehér Pál: Vas István műhelyében 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. jún. 26.

Kassák

A jövő évi tervek szerint megvalósul Pécsett a képtár, a Káptalan utcai kanonokházat szemelték ki e célra. Itt talán a művész munkái is kaphatnak egy szobát.

(H.E.): Mit hoz 1969?

Dunántúli Napló, 1968. dec. 31.

Kassák Lajos

Részvett Firenzében az 1970. évi grafikai biennálé történeti kiállításán. A kiállítást „A két világháború közti grafika" címmel rendezték.

Kortárs, 1972/5. 829.o.

Kassák Lajos
víz, festő

Méltatás.

Beke László: Barcsay-konstruktivizmus-félreértések.
Művészet, 1974.február - 27.oldal

Kassák

A Magyar Nemzeti Galériában február 5én nyilik meg a Nyolcak és az aktivisták c. tárlat,melyen a müvész alkotásai is szerepelnek.

— A kiállítás harmadik nag egysége az 1920-as évek jórész emigrációban született avantgard művészetét, a konstruktivizmu magyar változatát reprezentálja középpontban a *Kassák—Bortnyi* teremtette „képarchitektúrákkal"

Magyar Hirlap 1981/1/28/6

Kassák Lajos

Méltatás.

Bodri Ferenc: Passage Paris - Budapest.
Művészet, 1980. április - 44. lap.

Kassák Lajos

A Józsefvárosi Kiállitóteremben A képeslap

cimmel megnyitott kamaratárlaton szerepelt.

„*Printed in Hungary. Pesti Muhely*" — olvashatjuk a bejáratnál kezdődő ciklus „cégjelzését". *Kassák Lajos* klasszikus tömörségű, fekete-fehér, avagy vörössel is dúsított grafikái (linómetszetei és tusrajzai) indítják a sort, megteremtve egyben az igényességi mércét. Aztán olyan kortársaink mértanias alapmotívumokra épült kompozíciói következnek, mint például *Bak Imre, Faió János, Tilles Béla*, 24/6

Magyar Hi[illegible]

Wagner: Küldjön képes levelezőlapot

Kassák Lajos, festő
író

L: Szittya Emil

2.

Szőke György: Ki volt Szittya Emil

Élet és Irodalom Bn. 1986 okt. 24 XXX/43

Kassák Lajos, kstő
író

h: Molnár Tarkas

Harmat Béla: Molnár Tarkas tervezte...

2.

Élet is Irodalom Bp. 1986 nov. 28. XXX/48

Kassák Lajos, festő
író

L. Gyarmathy Tihamér

Vadas József: Ötven év múltán 12.

Élet és Irodalom Bp. 1986. okt. 24. XXX/34

Karsák Lajos, festő

L: Szittya Emil

Kovács Szilveszter: Szittya Emil újra kanonizálása 2.

Élet és Irodalom Bn. 1986. dec. 12. XXX/50

Kassák Lajos, költő

KASSÁK LAJOSNÉ

Hosszú szenvedés után életének 72. évében elhunyt Kassák Lajosné Kárpáti Klára. Nehéz időkben lett Kassák felesége, még a fasizmus korszakában. Igazi, hűséges társa volt az írónak, s Kassák halála után egész életét annak szolgálatába állította, hogy minél jobban megismerhessük az író munkásságát. Súlyos betegen is készült Kassák centenáriumára. De erről már nélküle kell emlékeznünk.

—: Karai

Új Tükör B n. 1986. dec 13

43.

XXIII/15.

Korsák Lajos, festő

L: Bak Imre

A. J.: Magyar festők Velencében 24-25

Új Tükör Bp. 1986. júl. 6 XXIII/27

KASSÁK LAJOS

Említve ld. Haraszty István

P. Szabó Ernő: Új művészetért 1960-75.
Móra Ferenc Múzeum
UJ TÜKÖR 1983. XX. évf. 13. sz. 3-4. o.

kulcsszám, megnevezés:

havi törv. munkaidőnek megf

3. A dijazás számitásánál alapulvett munl

4. A jogviszony tartama:

5. A feladat irányitója:

6. A szerződéshez szükséges előzetes en

A kifizetésre kerülő dijból progressziv jö levonásra.

Budapest, 197.....

.....

megbizott

KASSÁK LAJOS

emlitve ld.Kigyós Sándor

Székely András: A Pécsi Mühely.Beszél
Kigyós Sándorral
UJ TÜKÖR 1982.XIX.évf.22.sz.27.o.

egfelelő szem. alapbér: Ft.

unkaidő: hónap.

-tól -ig.

engedély kelte, száma:

jöv. adó és községfejl. hozzájár. kerül

..

.....

megbizó

. . . . . .

Kossák Lajos, festő

f. Pátzay Pál

– Heti ajánlat 2.

Új Tükör, B p. 1986 kér 16 – XXIII/7

KASSÁK LAJOS

emlitve ld. Lonovics László

Tandi Lajos: Lonovics László szita
szitansomatai Szegedi, Ifjusági
UJ TÜKÖR 1982. XIX. évf. 28. sz. 3-4. o

ZŐDÉS
yéb jogviszony létesitéséhez

szettörténeti Kutató Csoport (Bp. I. Uri

esorolás

KASSÁK LAJOS

emlitve ld.Bálint Endre

P.Szabó Ernő: A kollázs a magyar müvészetben.Kassák Emlékmuzeum

UJ TÜKÖR 1982.XIX.évf.36.sz.3.o.

5. A feladat irányitója:

6. A szerződéshez szükséges előzetes engedély kelte, száma:

A kifizetésre kerülő dijból progressziv jöv.adó és községfejl. hozzájár. k
levonásra.

Budapest, 197.....

.....
megbizott

.....
megbizó

Kassák Lajos, Jestő, Bó

Megemlítve.

Keres Emil: Vers és gondolat 8.

Népszabadság, Bp. 1976. aug. 29.

Kassák Lajos

Méltatás

Takács József: A Gresham-kör és az europai müvészet.
Müvészet, 1976.december - 30.oldal.

Kassák Lajos, Kossuth-díjas festő-grafikusművész, író, költő

Az aktivizmus Közép- és Kelet-Európában az 1910-es években az expressziónizmuson belül kialakuló művészeti mozgalom. Ebnevezése a berlini Die Aktion c. folyóirattól származik. Magyarországon az 1915-ben Kassák Lajos szerkesztésében megindulló Tett, majd folytatása a Ma (1916) c. folyóirat és köre az irányzat legjelesebb képviselője. A magyar aktivizmus legjelentősebb képviselői: Kassák Uitz Béla, Nemes Lampért József, Bortnyik Sándor, Mácza János.

Vas Népe, 1981. márc. 29.

Kassák Lajos

Kassák-kiállítás Prágában

(Prágai tudósítónktól.)

Kassák Lajos irodalmi és képzőművészeti munkásságát bemutató kiállítás nyílt tegnap *Prágában.* A pálya teljes ívét átfogó kiállítás anyagát — könyveket, festményeket, grafikákat, plakátokat és kollázsokat — a budapesti Zichy-kastélybeli gyűjteményből válogatták. Ugyanez az anyag egyébként már megjárta *Moszkva, Berlin, Weimar* és *Varsó* kiállítótermeit, a tervek szerint jövőre *Düsseldorfban* és *Hágában* is látható lesz.

Kassáknak még életében, 1969-ben, volt kiállítása Csehszlovákiában. Munkásságát ismerik és nagyra értékelik az országban. Erről beszélt a megnyitón *Radomir Pospisil* művészettörténész. Ugyancsak beszédet mondott *Botka Ferenc,* a Petőfi Irodalmi Múzeum igazgatója. Az ünnepélyes megnyitón jelen volt *Barity Miklós,* hazánk prágai nagykövete is.

K. T.

Népszabadság, 1988. jún. 17.

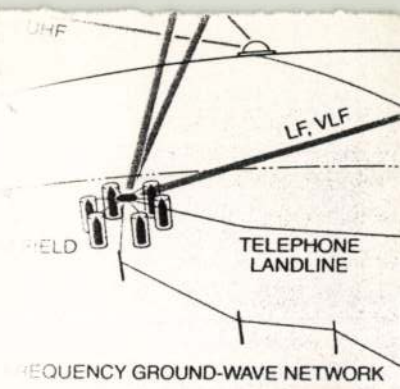

EQUENCY GROUND-WAVE NETWORK

TIONS LINKS are available to en-
uch with the nation's nuclear forces
ized scene the NEACP aircraft has al-
se near Washington, D.C., following
g of an impending missile strike by
n in communication with two com-
rces: a field of Minuteman strate-
detachment of long-range bombers
have taken off from their bases and
e they await the order to proceed to
they receive no message, they will
ses.) Because each method of com-
acks, the system must be designed
or example, since telephone land-

Kassák Lajos

KASSÁK LAJOS Baráti Kör alakult Budapesten, szombaton a Kassák Emlékmúzeumban, az óbudai Zichy-kastélyban. A szervezők a művész irodalmi, képzőművészeti és munkásmozgalmi tevékenységét, művészeti és társadalmi eszméit kívánják megismertetni szélesebb közönséggel, mindenekelőtt a fiatalokkal.

Népszabadság, 1988. nov. 28.

Kassák Lajos

KASSÁK LAJOS és a magyar konstruktivisták műveiből nyílt kiállítás csütörtökön a prágai Magyar Kulturális Központban. A tárlaton a Magyar Nemzeti Galéria gyűjteményéből Kassák, Moholy-Nagy, Uitz, Bortnyik és Weininger alkotásait láthatja június közepéig a közönség.

Népszabadság, 1988. máj. 21.

fia

démikus

ában Jánossy Lajos akadémikus
ól, és egyéni álláspontja alapján
lt. Mivel a vita kétségtelenül
hozzá akarok szólni az említett
hetőleg konkrétumokra támasz-

alkalmazkodva három pontba
ének legfontosabb fejezeteit ki-
solta a filozófia a fizikai kutatás
a Lorentz-kontrakció és a relati-
n összefoglalom a közkeletű véle-
és a modellkérdésről.
ában ránkmaradt, a Ptolemaios-
ágszemléletéből fakadt, filozófiai
egyetemben annyira általános el-

Kassák Lajos, festőművész

Megnyílt a prágai Naprstek Múzeumban a Nyolcak és az Aktivisták, a magyar képzőművészet két csoportjának kiállítása, melyen a művész alkotásaiból is látható a kiállításon.

Népszabadság, 1946. okt. 15.

Kassák Lajos

Kassák Lajos festőiének 90. évfordulója alkalmából kiállítást rendeztek a róla elnevezett emlékmúzeumban.

—: Kassák est
Tükör, 1977. szept. 3 – 43. oldal.

Kassák Lajos

A Tanácskörtársaság buhása után Kassák Bécsbe, a magyar emigráció fellegiaraába költözött. Itt együtt volt Moholy Nagy Lászlóval.

Brestyánszky Ilona: A művész és örökségе
Nők Lapja, 1975. december 13-7. oldal.

Kassák Lajos

Moholy Nagy László a társadalmi haladás ir ánti irdeklődése a a Galilei körbe és Kassák Lajos-hoz vezettik.

Brestyánszky Ilona: A művész és örökségé.
Nők Lapja, 1975. dec. 13-7 oldal.

Karsák Lajos i festő

L: Kő Pál

láncz Sándor: Képzőmüvészeti krónika 68-73. o.

1977. jan. 1/xx.

Jelenkor, Pécs

Kassák Lajos, festő,
író

Megemlítve.

Németh László: Olvasónapló 3 – 21

Tiszatáj, Szeged, 1977. február XXXI/2.

Kassák Lajos, festő,
költő

L: Bodor Miklós

Kántor Lajos: Emberi képek, háttérrel. 1013-1020 o
Jelenkor, Pécs 1976. nov. 11/XIX.

Karsák Lajos, festő

L:Bortnyik Sándor

/harangozó/Bortnyik emlékkiállítás —2.

[illegible] 1977 ápr. 1.

Kassák Lajos

Kiállítás
Kassák Lajos reklámterveiből

Kassák Lajos reklámterveiből nyílt kiállítás szerdán a Petőfi Irodalmi Múzeum Kassák emlékmúzeumában. A kiváló író, költő, képzőművész életművéről öt évig tartó tárlatsorozatot tervezett az emlékmúzeum. A sorozat első kiállításán Bálint Endre festőművész méltatta Kassák képzőművészeti alkotásait.

A tárlatot augusztus 31-ig tekinthetik meg az érdeklődők a Zichy-kastélyban.

Reklámterveiből
kiállitás nyilt a
Petőfi Irodalmi Muzeum
Kassák emlékmüzeumában.

Népszava, 1977. julius 21.

5. oldal.

Kassán Lajos, festő

L.:Rippl-Rónai József

Dévényi Iván:Bernáth Mária:Rippl-Rónai József 765-7

jul.-aug. XX/7-

Jelenkor, Pécs, 1977

Kassák Lajos, festő

~~L: Kondor Béla~~

megemlítve.

Rónay György: Írás és szolgálat. 760-763.

Jelenkor, Pécs, 1977. júl-aug. XX/7-8.

Kassák Lajos, festő

megemlítve.

Czine Mihály: Kisebbségben és igaz sá gban 732-735.

Jelenben, Pécs, 1977. júl.-aug. XX/7-8.

Kassák Lajos, festő

L. Keszi Imre Vilmos.

693-694.

Bodri Ferenc: Michel Seuphor

Jelenkor, Pécs, 1977. júl-aug. XX/7-8

Kassák Lajos, festő

megemlítve.

639-648.

Bajomi Lázár Endre: „Ułánok nyomulának és elérék őket"

Jelenkor, Pécs, 1977. júl-aug.

XX/7-8.

Kassák Lajos, Jestő
Író

Megem litve.

Dr. Merényi Lajos: 1916: Adler merénylete ...
1981 – 1984.

Élet és Tudomány, Bp. 1976. okt. 15.

XXXI/42

Kassák Lajos, festő

L: Kmetty János

-Új könyvek

1293

Élet és Tudomány, BP. 1976. VII. 2

XXXI/27.

Klassák Lajos, festő

L:Bernáth Auréll

P.Szücs J.:Bernáth Auréll aranyfedezete 9.

Népszabadság, Bp.1977 jún.12.

Kassák Lajos, festő-

megemlítve.

-: Magyar lírai antológia angolul 8.

Nérszabadság, Bp. 1977. jún. 15.

Klassák Lajos, testő

megemlítve.

Rónai Mihály András: Lala

Népszabadság, Bp. 1977 jún. 8

7.

Kassák Lajos, festő

megemlítve.

Galsai Pongrác: A Palasovszky-modell. 7.

Népszabadság Bp. 1977. aug. 10.

Kassák Lajos

Méltatás.

Beke László: Élet - montás - Life-montázs.
Müvészet, 1977. junius - 22.oldal.

Kassák Lajos

Kassák Lajos emlékkiállítása
a gyulai várban megnyílt.

– Emlékkiállítások.
Tükör, 1977. május 22–43. lap.

Kassák Lajos
író-festő

Méltatás.

Major Ottó: Lengyel József
Tükör, 1975. jul. 26. – 1 oldal.

Kossák Lajos
isó-festő

A Magyar Tanácsköztársaság forradalmi éjszakájáról önéletrajzában emlékezik meg Kossák Lajos.

—: Emlékezés napja,
Tükör, 1974. márc. 19 - 2 lap.

Kassák Lajos
festő-író

Az Eötvös Loránd Tudomány egyetem Balassi Bálint Szavaló köre Kassák Lajosnak i gyekezett emlékét állítani dokumentum montázsukkal.

— Kulturális tükör.

Tükör, 1974. ápriliś 9-12 oldal.

Kassák Lajos, festő,
ír

KEREKASZTAL-BESZÉLGETÉST rendeznek ma délután Kassák Lajos munkásságáról Esztergomban a Babits Mihály városi könyvtárban.

— : o Kerekasztalbeszélgetést . . . . 8.

ESTI HIRLAP, Bp. 1975 szept. 8.

Kassák Lajos, festő, ír.

Megemlítve.

Bróky Éva: Vallomások 487.

XXV
8.

KÖNYVTÁROS, Bp. 1972. aug.

Kassák Lajos, Jestő
Ívó

Megemlíve

— : Mementó 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. szept. 22.

Kassák Lajos, Jestő,
író

Megemlítve: Balassa Sándor
Requiem Kassák Lajos emlékére
c. szerzeménye.

— : Zenei világnap 6.

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. szept. 30.

Kassák Lajos, festő

Író

Véleménye a könyv tárgyi

képrégéről. [„a könyvnek, mint minden tárgynak, képi jelentése is van."]

– A magyar gyermekkönyv illusztrációi általában magas nívonalúak. –

Türkés Tibor: Gyermekkönyvek illusztrációi

45 – 48.

XXII

1.

KÖNYVTÁROS, Bp. 1972. jan.

Kassák Lajos, Jest.,
itó

— : Egy lélek keresi magat, 1948.
— : Mögötte áll az angyal, 1948.
— : Boldogtalan testvérek, 1957.
— : Az út vég, 1963.

c. könyvei.

— : Kis bibliográfiák 151–154.

KÖNYVTÁROS, Bp. 1970. márc. XX/3.

Kassák Lajos, Jest
itó

Könyv jelenik meg róla az
Arcok és vallomások sorozatban.

Szilágyi János: Milyen könyvek várhatók
1970-ben? 230-233.

KÖNYVTÁROS, Bp. 1970. ápr. XX/4

Kassák Lajos, festő, író

A cikk foglalkozik öreghosi költészetével és mellékel egy fiatalkori portréját, (festményt).

Bozóky Éva, Mai önikék

293 – 297.

XX
5.

KÖNYVTÁROS, Bn. 1970. május

Kassák Lajos, festő,
író

Megemlítve „a modern magyar műveleti mozgalmak sorsát" áttekintő könyve: az Egy lélek keresi magát.

Pomogáts béla: Huszonöt év magyar prózája 37–42.

KÖNYVTÁROS, Bp. 1970. jan. XX/1.

Kassák Lajos, Festő
Író

- Létben az elementáris tipográfia felé c. cikke.

— : Bibliográfia a bibliofiliáról 409-410

KÖNYVTÁROS, Bp. 1971. július XXI/7.

Kassák Lajos, festő
írő

Megemlítve

Iszlai Zoltán: Lengyel József 75 éves

489-490,

KÖNYVTÁROS, Bp. 1971. augusztus

XXI
8.

Kassák Lajos, fest.
ír.

Megemlítve.

Pomogáts Béla: Népirodalom a népirodalomról
545–550

KÖNYVTÁROS, Bp. 1971. szept. XXI/9.

Kassák Lajos, költő.
1887

Megemlítve: Dokumentum c. folyóirata.
(1926-27.)

(V. 1.): Elsüllyedt folyóiratok mentése 48.

KÖNYVTAROS, Bp., 1971. január XXI/1.

Kassák Lajos, festő, író

Megemlítve.

Pomogáts Béla: Huszonöt év magyar
lirája ① 39-45

KÖNYVTÁROS, Bp. 1971. január XXI/1.

Kassák Lajos, festő, ítő

Megemlítve.

Pomogáts béla: Huszonöt év magyar lírája (2)
105 – 110.

KÖNYVTÁROS, Bp. 1971. február

XXI
2.

Kassák Lajos, festő, ibó

Megemlítve.

Könczöl Imre: Szakmunkás tanulók dvasmányai 210-215.

KÖNYVTÁROS, Bp. 1971. április XXI/4

Kassák Lajos, festő, költő

Megemlítve.

Gyessa Ferenc: Tamás Ábila: Líra a XX. században

91-92
XXIX
9.

TISZATÁJ, Szeged, 1975. szeptember

Kassák Lajos, Jestő,
író

Megemlíve.

Pomogáts Béla: Huszonöt és magyar dramája
225–229.

KÖNYVTÁROS, Bp. 1972. ápr.

XX4
4.

Kassák Lajos [illegible]

L. : Vasarely

R. Révén Zs. : Művészeti ... 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. aug. 6.

Kassák Lajos, festő, író

● *KASSÁK LAJOS IRODALMI MUNKÁSSÁGA* címmel kiállítás nyílik ma délután az esztergomi Babits Mihály Könyvtárban.

8.

— :o Kassák Lajos ...

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. aug. 22.

Kassák Lajos, Jestő

1 ró

Megemlítve.

Tolnai Gábor: Levél Lengyel Józsefhez

7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. júl. 18.

Kassák Lajos

a Nyári nyár idei programjában szerepel a Kassák-emlékkiállítás.

Népszabadság, 1945. febr. 26.

Kassák Lajos, festő, író

Megemlítve: „Kassákra emlékeztető jejíś arcforma, valószínűleg a jellem konoksága nélkül."

Thierry Árpád: A rend 294-301

JELENKOR, Pécs, 1975. ápr.-máj. XVIII 4-5.

Kassák Lajos, festő
írói

Megemlítve.

H.P.: „Boldog békeidők" 5.

496-500

Élet és Tudomány, Bp. 1974. márc. 15. XXIX/11.

Kassák Lajos, festő, író

Balassa Sándor kórusművének, a Requiem Kassák Lajosért c. alkotásnak ismertetése

–: Modern Requiem 6.

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. máj. 12.

Kassák Lajos, festő

Megemlítve.

— : Válogatás a szocialista irodalomból

2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. máj. 30.

Kassák Lajos

A magyar forradalmi avantgarde kibontakozásának harcosai az 1910-es évek aktivizmusának utolsó képviselői lassan kilépnek életünkből és immár végérvényesen képzőművészeti múltunk részévé válnak. A sort követve: Kassák Lajos, Uitz Béla, Kmetty János és most Mácza János.

R. Bajkay Éva: Mácza János emlékezete.
Kritika, Budapest, 1975. 1.

Kassák Lajos, festő, író

Béládi Miklós Kassák-tanulmánya jelentős.

Pomogáts Béla: Három tanulmányíró
– Béládi Miklós: Szintheréz pontok 570–574.

JELENKOR, Pécs, 1975. június. XVIII/6.

Kassák Lajos, festő
1887

L.: Goldman Gy.

Heller L.: Goldman György 552-558.

Élet és Tudomány, évf. 1975. márc. 21. XXX 12

Kassák Lajos, festő

— A KASSÁK LAJOS EMLÉKÉRE rendezett esztergomi sorozat utolsó eseményére került sor hétfőn a Babits Mihály Könyvtárban. A ma is a városban élő barátai, tisztelői vettek részt azon a beszélgetésen, amelyen Kassák tevékenységét elemezték.

— Hí

8

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975 szept. 9.

Kassák Lajos, festő
Bó

Szerepel a kötetben.

T. I.: Memento ... 7.

NÉPSZABADSÁG. Bp. 1975. szept. 10.

Kassák Lajos, Jestő,
Író

Megemlítve.

d.: Tükörbe rejtett Kiáltvány 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. jún. 6.

Kassák Lajos

1975. febr. 25-én Bp.-en, a Kassák Művelődési Házban kiállítása nyílt.

Népszava, 1975. febr. 25. 103 cs. 47 m. 5 p.

Kassák Lajos, Jestő,
író

Megemlítve.

(K. K.): Zeng a muzsika 6.

EST I HIRLAP, Bp. 1975 ápr. 3.

Kassák Lajos, festő, író

L.: Fajó János

Kékely András: Látvány s'.... 7.

Népszabadság, Bp. 1975 aug. 8.

Kassák Lajos, festő, 1'ró

— KASSÁK LAJOS-emlékkiállítást nyitottak meg pénteken Esztergomban. A Vármúzeumban több mint száz képzőművészeti alkotást, olajfestményeket, kollázsokat és grafikákat mutatnak be.

— Hír

8.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975 aug. 16.

Kassák Lajos, festő, író

Kassák Lajos-emlékkiállítás

Esztergomban, a vármúzeumban Kassák Lajos olajfestményeiből, grafikáiból egy hete megnyílt emlékkiállítás után, pénteken a Babits Mihály városi könyvtárban újabb Kassák-kiállítást nyitottak. Ezúttal a század kiemelkedő egyéniségének irodalmi tevékenységét mutatják be.

— : Kassák Lajos-emlékkiállítás 6

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. aug. 23.

Kassák Lajos, festő
Író

Megemlítve.

Kéri Tamás: Jófajta izgágaság 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. aug. 26.

Kassák Lajos, festő
1887-1967

Kassák Lajos emlékkiállítás nyílt Győrött

A magyar és az európai avantgarde művészet kiemelkedő egyéniségének *Kassák Lajosnak* műveiből rendezett emlékkiállítást nyitották meg vasárnap Győrött, a Xantus János Múzeum képtárában. A kiállítás Kassák Lajos 40 festményét és 60 grafikáját mutatja be. Érdekessége a tárlatnak, hogy a kortárs alkotóknak azok a művei is láthatók a kiállításon, melyek Kassák Lajos emlékére készültek.

– Kassák Lajos emlékkiállítás Gy.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. jún. 10.

42.
t 1

Kassák Lajos

Kompozíció, 1960 körül, vegy.

Modern Magyar Képtár, Pécs

Kassák Lajos

Kompozíció, 1960 körül, o.v. 62x56 cm

Modern Magyar Képtár, Pécs

Kassák Lajos

Dortmundban Szabó és magyar festőnete c.
kiállításon nesepelt képe.

A Hét, 1973. sept. 21. 4. evf. 38sz. 10p.

Kassák Lajos
író-festő

Méltatás.

Sikisaba: Szandai Sándor kiállítása.
Tulkör, 1974. febr. 26 - 14 oldal

Kassák Lajos
festő-író

1957-ben Gadányi Jenő kiállítását Kassák Lajos nyitotta meg.

Tóth Éva: Gadányi műhelyére emlékezve.
Tükör, 1975. ápr. 8. – 14 oldal.

Kassák Lajos
festő-író

Az 1940-es években Békés-
megyében élt a művész.

Tóbiás Áron: Gadanyi műhelyére emlékezve.
Tiszatáj 1975. ápr. 8-14 oldal

Kassák Lajos
fesső-ízű

Méltatás

Meri Gábor: Kritika vagy...
Művészet, 1975. május - 19 oldal.

Kassák Lajos, festő, író

Többször megemlítve.

(m. tolnay): Harmine év száz kötetben 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. ápr. 25.

Kassák Lajos, Jestő, Ír

ÓBUDAI
ASTÉLYOK

nyugdíjba mennek, a vezető gárda nem elég fiatal. Az ifjú szakmunkások nem szívesen maradnak, azt mondják, másutt kedvezőbb a helyzet. Igazuk van. Kiskunfélegyházán *minden korszerű, minden új, csak a szemlélet nem.* Rosszallóan fogadták az egyesítés hírét, s ma sem hiszem, hogy belenyugodtak...

Ezt mondja az új vezérigazgató, *Izsák András,* áki huszonkét esztendeje vezető, sohasem volt könnyű megbízatása, mindig *rendet* [illegible] helyére.

Aczél Kovács Tamás: III Budapest rül 3,

EST I HIRLAP, Bp. 1975. júl. 22.

Kassák Lajos, festő, költő

Megemlítve.

Pomogáts béla: Nagy László lovai

62-67.

TISZATÁJ, Szeged, 1975. július

XXIX/7.

Kassák Lajos, Jestő, ízó

Megemlítve.

Bodoi Jerenc: Seb a Cédruson

52-57.

TISZATÁJ, Szeged, 1975. július

XXIX

7.

Kassák Lajos, Jestő, ítő

Megemlítve.

Kovács István: A magyar irodalom kugyel-országi fogadtatása az elmúlt két esztendőben 61–65.

TISZATÁJ, Szeged, 1975. Május XXIX/5

Kassák Lajos, Jestő, Ívó

Megemlítve.

Apró Ferenc: Újabb Moholy-Nagy-vajrok Szegeden 68–72.

XXIX
3

TISZATÁJ, Szeged, 1975. március

Kassák Lajos, Jestő,
író

Megemlítve.

↓

– : Kiállítás a magyar szocialista irodalomról 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. márc. 27.

Kassák Lajos, festő, író

Kiállítás nyílt meg műveiből a Kassák h. Műv. Házban.

— : Hír 8.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. márc. 1.

Kassák Lajos, festő
ír

Megemlítve.

Bányai Gábor: Műhelybeszélgetés Nádass Jóseffel
M. 8.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975 ápr. 20.

Kassák Lajos, Jestő, Bó

Szerepel.

— : Költészet-napi könyvek 9.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975 ápr. 13

Kassák Lajos, Jestő, író

Szerepel.

↓

Mázkus Gyula: 300 oldal lengyelül irodalmunkról 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. ápr. 16.

Kassák Lajos, festő, író

Művénetét jól elemzi könyvében
Passuth Krisztina.

P. Szücs Julianna: Kulcsszereplők
dráma nélkül 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. ápr. 2.

Kassák Lajos, festő, író

Megemlítve

Horpácsi Sándor: Vajthó László: Elfelejtett keringők 568-570.

Jelenkor, Pécs, 1977. június XX/6.

Kassák Lajos, festő

Kiállítás Kassák Lajos reklámterveiből

Kassák Lajos reklámterveiből nyílt kiállítás szerdán a Petőfi Irodalmi Múzeum Kassák-emlékmúzeumában. A kiváló író, költő, képzőművész életművéről öt évig tartó *tárlatsorozatot* tervezett az emlékmúzeum; a sorozat első kiállításán *Bálint Endre* festőművész méltatta Kassák képzőművészeti alkotásait.

A tárlatot augusztus 31-ig tekinthetik meg az érdeklődők a *Zichy-kastélyban.*

-: Kiállítás ... 7.

Népszabadság, Bp. 1977. júl. 21.

Kassák Lajos, költő
író

Felavatták Kassák Lajos emléktábláját

Kassák Lajos-emléktáblát avattak pénteken Óbudán, a Bécsi út 98. szám alatt, ahol a művész élt és alkotott. Az ünnepségen *Szersén Gyula*, a Nemzeti Színház tagja szavalata után *Bálint Endre* festőművész méltatta az író, költő, képzőművész életművét.

A megemlékezés után a Kulturális Minisztérium nevében *Marczali László* miniszterhelyettes, az írószövetség nevében *Juhász Ferenc* költő, az *Új Írás* főszerkesztője, és *Fábián Zoltán*, az írószövetség titkára helyezett el koszorút. (MTI)

– : Felavatták Kassák Lajos emléktábláját. 6.

Népszabadság, Bp. 1977. júl. 23.

... Lajos, festő

megemlítve

H. E.: Franyó Zoltán kilencvenéves. 7.

Népszabadság, Bp. 1977. júl. 30.

Kassák Lajos 1 festő

megemlítve.

E. Tehér Pál: Kapcsolataink hat évtizede 8.

Népszabadság Bp. 1977 júl. 14.

Nepszava,

Kassák Lajos, festő

KASSÁK LAJOS reklámterveiből nyílik meg kiállítás halálának 10. évfordulója alkalmából július 20-án, a Kassák Emlékmúzeumban.

7.

–: Kulturális hírek.

Népszabadság, Bp. 1977. jún. 12.

Népszava,

~ Lajos, festő

megemlítve.

Vujicsics D. szkopjei : Magyar költők iránt — 8.

Népszabadság, Bp. 1977. júl. 3.

...ak Lajos festőművész

...my-Lajos múzeum fotó/művészet kiálli-
...ak adott helyet. – Lengyel Lajos szoció-fotó
Kassák Lajos kollázsai és Pap Gyula művei
mindamiyan a 29–30-as évek során készítet-
ték alkotásaikat. Ezek jöllehet egymástól
igen eltérő jellegűek, keletkezésük idején
éles szembenállást jelentett az ellenforradalmi
korszak művészetpolitikájával.

Láncz Sándor: Képzőművészeti krónika
Jelenkor, 1977. 1. 72. old.

Kassák Lajos

a Józsefvárosi Kiállítóteremben „Grafika egy kórháznak" címmel nyílt kiállítás, melyen szerepelnek a művész munkái.

Népművelés, 1977. 2.

KASSÁK LAJOS: KÉPARCHITEKTURA

MA 1921. november 15-i szám

Kassák Lajos festőművész
a művész emlékkiállítását a
Fészek Klubban rendezték meg.

Déli krónika

1977. V. 14. 12.00 N.

Kassák Lajos, festőművész

Bécsben 1920. táján készült fényképen a magyar avantgard két fontos egyénisége látható, köztük Bartnyik Sándor, Uitz Béla, Kassák Lajos, a mozgalom vezére.

Kulturális Magazin

1977. márc. 20. Kassuth 8.55 Lué.

Kassák Lajos

"Vörös masiniszta" cimmel Vadas József ir Bortnyik Sándor kiállitásáról, melyet a Magyar Nemzeti Galériában rendeztek. A kritika során elmondja, hogy Bortnyik modern szellem iránti érzékenysége a Kernstok Károly és Rippl-Rónai "hires szabadiskolájának" köszönhető, s ennek tudható be az ifjukori álkotásokon érezhető Chagall és később Uitz Béla hatása is. Ezután rövid áttekintést ad a müvész életutjáról s evvel kapcsolatban megjegyzi, hogy a "képarchitektura" létrehozásában döntő szerepe van Kassák és Moholy-Nagy csoportjában.
A kritikát lásd: Bortnyik Sándor nevénél.

Élet és Irodalom, Bp. 1977. áprp2. XXI. évf. 14. sz. 13. lap.

Kassák Lajos, festő

L.: Kmetty J.

f. R.: Könyvnemle 7.

Népszabadság, Bp. 1976. jún. 22.

Kassák Lajos, festő,
író

L.: Lesznai Anna

Major b.: Egy lélek 9.

Népszabadság Bp. 1976. jún. 20.

Kassák Lajos, festő, író,

L.: Vörös Béla

Tasnádi A.: Vörös Béla ... 5

Népszava, Bp. 1975. szept. 19.

Kassák Lajos, festő,
író

Megemlítve

Mátai György: A Rádió mellett 5.

Népszava, Bp. 1975. szept. 10.

Kassák Lajos

A Petőfi Irodalmi Múzeumban ma nyílik meg a „Korunk" c. folyóirat emlékkiállítása. Érdekes a folyóirat pár későbbi száma, ezekben Kassák csinált címlapot. (említve)

Reggeli Krónika, III.

1976. V. 20, Kossuth, 7.00 Gué.

Kassák Lajos Üstömüvész. 1)

Máj. 13.-án „Arcképek, találkozások" sorozat keretében a TV. második műsorában Zsigmondi Bovis rendezésében, a szobrászművészre emlékezett – aki immár egy évtizeddel ezelőtt tragikus hirtelenséggel hunyt el, – Berda József, Balázs Anna, Kassák Lajos és Szalatnai Rezső.

Wágner István: Rendezte: Zsigmondi Bovis.

Magyar Hírlap, 1976. máj. 25.

Kassák Lajos 2) Foglalatai

Máj. 20.-án, az előző héten kortársként megidézett (1967-ben elhunyt) Kassák Lajos „a képarchitektúra mestere" – itt most saját festői munkásságát ismertette, a nyolcadik évtized küszöbéről. A TV második műsorát ismertette, Szigmondi Boris rendezését.

Wagner Sándor: Rendezte: Szigmondi Boris.
Magyar Hírlap, 1946. máj. 25.

Kassák Lajos, Kossuth-díjas festő-grafikusművész, író,

Kulturális életünk nagy eseménye a Nyolcak és az aktivisták kiállítása a Nemzeti Galériában. Először láthatjuk teljes gazdagságában annak a századelejei művésznemzedéknek a termését, amelyet Bölöni György egy kései visszaemlékezésben a magyar művészet első „forradalmi nemzedékének" nevez. Az aktivisták Kassák két folyóirata, a „Tett" és a „Ma" köré tömörültek s képeik mellett szóban is igyekezdtek kifejteni progressziv mondanivalójukat. Később az emigrádós szakaszban Kassák és Bortnyik került előtérbe.

Tasnádi Attila: A Nyolcak és az aktivisták körének kiállítása.
Népszava, 1981. márc. 29.

Kassák Lajos, Kossuth-díjas festő-grafikusművész

Szombathelyen, 1894-ben született Derkovits Gyula. 1916-tól él Budapesten, ahol először a Ma szerkesztőségében állította ki műveit, Kassák támogatásával. — Ezután Vedres Márk javaslatára Kernstok Károly szabadiskolájában tanulta a festérnetet és a rézkarc technikáját.

Déli krónika

1981. IV. 13. Kossuth 12.00 (Kiné).

Kassák Lajos, Kossuth-díjas festő-grafikusművész, író, költő

Lőrincz Gyula festőművészt a felszabadulás Budapesten érte; egy évvel azután tért vissza Bratislavába. Háborús rajzainak egy részét „Emlékezés" címmel ugyanabban az évben adták ki Budapesten. Kassák Lajos ezt írta róluk: „Könyvének 34 rajza tragikusan mély érzésből fogamzott meg. A háború apokaliptikus ösztöltéről mesélnek vonalai, de sohasem ragaszkodva a valóságos eseményekhez, nem pillanatnyi impressiók ezek a rajzok, inkább a meghatott és elborzadt lélek jegyzetei a grafika eszközeivel és abszolút művészi igényességgel..."

A. Gály Tamara: Lőrincz Gyula élete és művészete. Új Szó, 1981. V. 17.

Kassák Lajos, Kossuth-díjas festő-grafikusművész, író, költő

A modern magyar művészet pártolásában évtizedek óta jeleskedő Székesfehérvár 1965-ben megrendezte a Nyolcak és aktivisták első summázó seregszemléjét, – a megnyitó beszédet az aktivisták vezéralakja Kassák Lajos mondhatta el – de még másfél évtizedig kellett vásnunk, amíg Európa nagyvárosai megismerhették a Nyolcak és aktivisták műveit.

Gergely Mihály: Társadalom és művészet
Magyar Hírek, 1981. máj. 30.

Kassák Lajos, Kossuth-díjas festő-grafikusművész, író, költő

Igazolni látszik Kassák Lajosnak 1934-ben írt következő sorai: (Örsi Imre szobraival kapcsolatban) „A nagy népművészet alakulása megállt és előlépnek az egyéni alkotók, akik nem tagadják meg népi származásukat, de láthatóan más a mondanivalójuk tartalma és más a formanyelvük is. A legkultúrálattlanabb paraszt festőben is megvannak a modern kultúra csírái ..., mint alkotások közelebb állnak a modern művészethez, mint ősapáink népművészetéhez. Nem díszítenek, nem stilizálnak, hanem közvetlenül megnyilatkoznak".

Bánszky Pál: Örsi Imre „Magányijesztő" szobrai.
Élet és Tudomány, Budapest, 1980. okt. 24. 1364. old.

Kassák Lajos, Kossuth-díjas festő-grafikusművész
Bernáth Aurél nyolcvanöt éves. Fiatal tanulmányait
Nagybányán kezdte. Első világháborús katonaévei után
a forradalmi magyar avantgarde, Kassákék körében
folytatta.

Népszabadság, 1970. nov. 13.

Lajos Kassàk

Suomenmaa,
Helsinki,
1981. VI. 6.

Lajos Kassàkin toimittaman MA-lehden kansi, 1919.

Lajos Kassák,

Helsingin Sanomat,
Helsinki

1981, jún. 6.

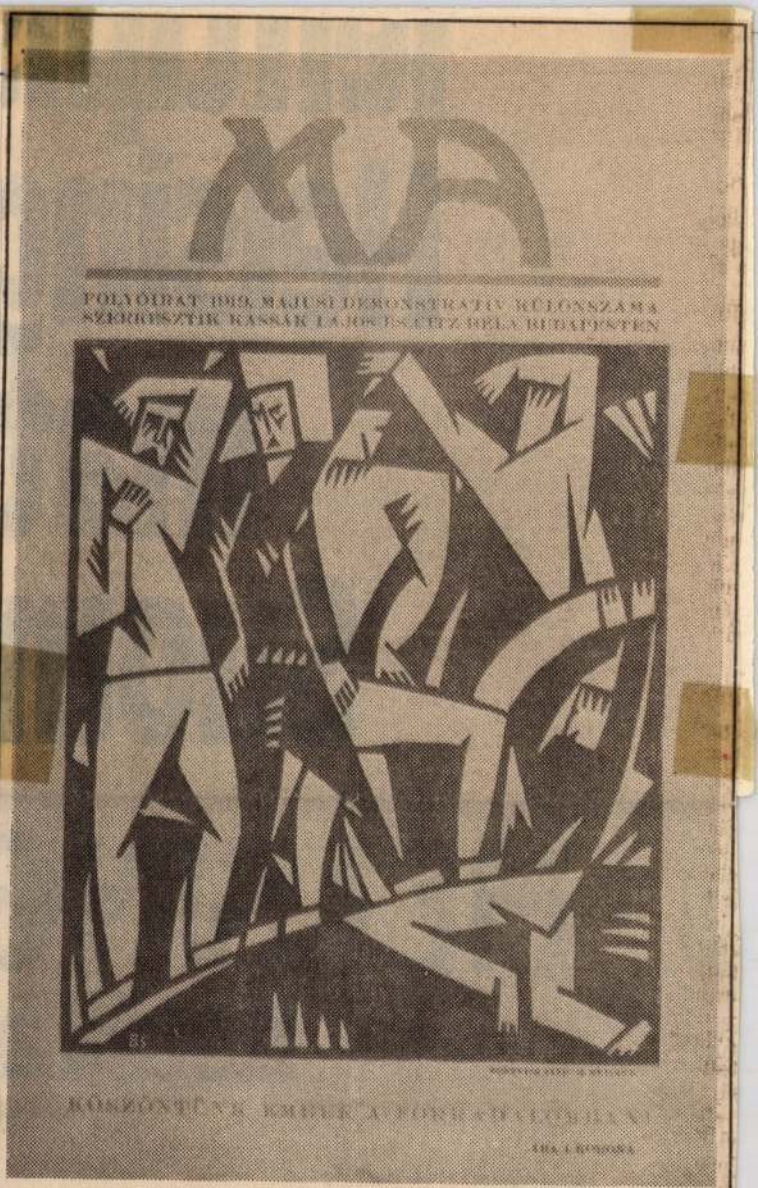

Lajos Kassákin toimittaman MA-lehden kansi vuodelta 1919.

HELSING
tietää a

Kassák Lajos, Kossuth-díjas festő-grafikus, író, költő

8 Kassák Lajos: Szobor I.

Nyolcak és aktivisták kiállítás a Magyar Nemzeti Galériában.

Népművelés, 1981. 3.

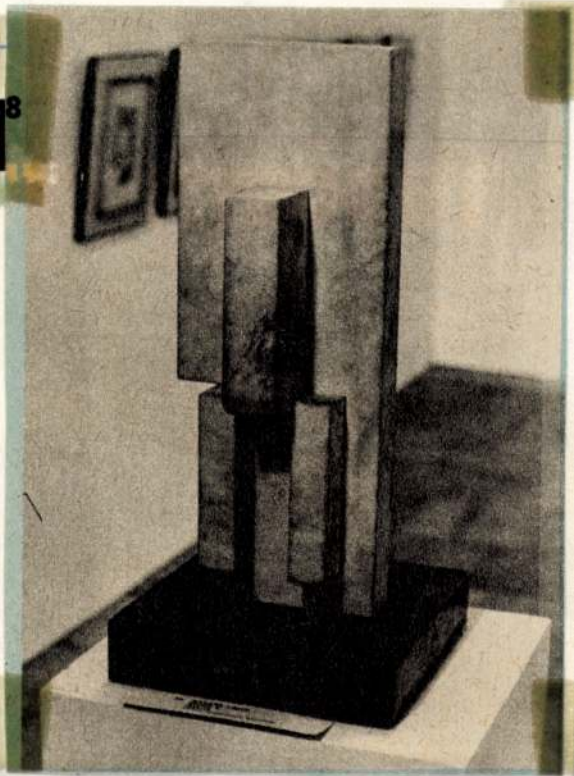

MAGYAR HIRDETŐ SAJTÓFIGYELŐ

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 287-748, 340-726

BUDAPESTER RUNDSCHAU

Lajos Kassák

1981 MÁR 30

1021

Lajos Kassák

Havasi

lands, der in der Zeit vom 11. bis 16. April stattfindet.

Die Unterredungen verliefen in herzlicher und freundschaftlicher Atmosphäre, Erich Honecker und Ferenc Havasi betonten einhellig: Die USAP und die SED wollen das feste Bündnis der beiden Parteien, Staaten und Völker für Frieden, Abrüstung, Entspannung und gesellschaftlichen Fortschritt fördern und unterstützen.

Kassák Lajos, Kossuth-díjas festő-grafikusművész, író, költő, a Magyar Nemzeti Galériában reprezentatív kiállítás nyílt a századelő két jelentős hazai művészcsoportjának alkotásaiból. – Az aktivizmus Közép- és Keletcurópában az 1910-es években az expresszionizmuson belül kialakuló művészeti mozgalom. Elnevezése a berlini Die Aktion c. folyóirattól származik. Magyarországon az 1915-ben Kassák Lajos szerkesztésében megindulő Tett, majd folytatása a Ma (1916) c. folyóirat és köre az irányzat legjelesebb képviselője. A magyar aktivizmus legjelentősebb képviselői: Kassák, Uitz B., Nemes-Lampért J., Bortnyik S., Mácza J.

Nyolcak és aktivisták.
Napló (Veszprém), 1981. ápr. 4.

Kassák Lajos, Kossuth-díjas festő-grafikusművész, író a Magyar Nemzeti Galériában látható a századelő, két jelentős művészcsoportjának, a Nyolcaknak és az aktivistáknak alkotásaiból összeállított kiállítás. — az aktivisták: Kassák L., Uitz B., Nemes-Lampérth J., Bortnyik S., Mácza J.

Dunántúli Napló, 1981. ápr. 19.

Kassák Lajos, Kossuth-díjas festő- és grafikusművész, író.

Szandai Sándor, szobrászművész a 30-as évek elején ismerkedik meg Kassák Lajossal, s az ismeretség később barátsággá mélyül. Az életre szóló barátság milyen hatott művészeti szemléletére, talán közrejátszott abban, hogy érdeklődése a konfiguratív, konstruktivista kifejezésforma felé fordult.

Menyhért László: Ezek nyomán saját életre kelnek a tárgyak.
Jászkunság, Szolnok, 1980. 3. 26. old.

Kassák Lajos

Kiállítás a Nemzeti Galériában

Magyar Nemzet 1983. X. 5.

Kassák Lajos

Kovács Jarolda: Egy proletár festő a Tanácsköztársaságban

Népszabadság, 1984. IV. 30.

Kassák Lajos

P. Szűcs Julianna: Kép-kockázat-sikerrel
A Vasilescu gyűjtemény a
Budapest Kiállítóterében

Népszabadság, 1984. IV. 28

Kassák Lajos. Kassák Lajos festő-grafikusművész, író. Kötő

Az aktivizmus Közép- és Kelet-Európában az 1910-es években az expresszionizmuson belül kialakuló művészeti mozgalom. Elnevezése a berlini Die Aktion c. folyóirat címétől származik. Magyarországon az 1915-ben Kassák Lajos szerkesztésében megindító Tett, majd folytatása a Ma (1916) c. folyóirat köré az irányzat legjelentősebb képviselői csoportosultak. A magyar aktivizmus legjelentősebb képviselői: Kassák, Kötő B., Nemes-Lampérth J., Bortnyik S., Mácza J.

Kalai Hírlap, 1982. március 29. 7. old.

Kassák-kiállítás New Yorkban

Kassák Lajos műveiből nyílt meg kiállítás kedden New Yorkban, a Matignon galériában.

A kiállítás, amely 70 rajzot, gouache-t és olajfestményt mutat be, a legnagyobb ilyen jellegű gyűjtemény, amely közös otthonra talált a nem Magyarországon levő Kassák-művekből.

A rendező, *Paul Kövesdy* által több mint tíz év alatt összegyűjtött anyag a Kassák-életmű számos jellegzetes és néhány igen fontos darabját mutatja be. A két hónapig nyitva tartó tárlat megrendezéséhez egyebek között a budapesti General Art nyújtott technikai segítséget. A kiállítás katalógusa három kutatásértékű Kassák-méltatást tartalmaz Paul Kövesdy, az amerikai *John E. Bowlt*, valamint *dr. Körner Éva* tollából. (MTI)

Népszabadság, 1984. IV. 12

Kassák Lajos Kossuth-díjas festő-grafikusművész, író, költő

„Ez a kiállítás nem reprezentálta kellőképpen Derkovits kívolóságát, igaz, hogy ez a gyűjtemény nem is reprezentálni akart elsődlegesen, hanem dokumentálni." Igy van. Csakhogy e sorokat nem 1981-ben, hanem 1934-ben, nem a tihanyi tárlat alkalmából, hanem a Tamás Galériában rendezett első emlékkiállítás kapcsán és nem a Népszabadság recenzense, hanem a „Munka" ámű folyóirat szerkesztője, Kassák Lajos írta.

P. Szűcs Julianna: Pótvizsga Derkovitsból.
a tihanyi Múzeum emlékkiállításáról.

Népszabadság, 1981. aug. 20. 16. old.

Kassák Lajos, Kossuth-díjas festő-grafikusművész, író

Kállai Ernő művészeti író, műkritikus nevét a művészetbarátok idősebb és középgenerációi jól ismerik, de a fiatalok nem sokat tudnak róla. Könyvtárnyi maradandó írásából gyűjtött össze egy kötetre valót Forgács Éva, melynek címe „Veszélyes csillagzat alatt". Mohály Nagy László, vagy Kassák Lajos művészetét a 20-as évek elején sokkal inkább magyarázni kellett, mint napjainkban, pedig ma is elkél a magyarázat.

Jó reggelt!

1981. X. 9. 4.25 |N|.

Kassák Lajos, Kossuth-díjas festő- és grafikusművész

Rendezvénynaptár.

26. kedd 16.00–21.00 Klub

Kassák Lajos

Vendégünk Kassák Lajosné

Előadó: Körner Éva

A Magyar Nemzeti Galéria Programja

1982. Január.

Kassák Lajos, Kossuth-díjas festő- és grafikusművész, író

Passuth Krisztina és Tatay Dénes könyve századunk európai művészetét mutatja be; 48 reprodukciót közöl a kötet, abból körülbelül hatvanöt külföldön élő magyar, vagy magyar származású művész alkotásából készült. — Képes György korszakban Kassák köréhez tartozott, majd Moholy-Nagy László tanítványa lett Külföldön.

T. Szabó Ernő: Gondolj Mirò fiataljaira!
Magyar Ifjúság, 1982. jan. 1. 19. old.

Kassák Lajos, Kossuth-díjas festő- és grafikusművész

Trauner Sándor, Franciaországban élő magyar szár-
mazású művész, aki a népszerű jellegű filmek sike-
res-Oskar-díjas-díszlettervezője lett, most a Magyar Nem-
zeti Galériában rendezte meg a kiállítását.
A művész eredetileg avantgardista festő volt, Kassák
Lajos csoportjában, a „Munkakör"-ben kezdte el te-
vékenységét. A Képzőművészeti Főiskolán Vajda
Lajos, Korniss Dezső-vel járt együtt.

Láttuk, hallottuk

1982. I. 20. Petőfi 10.45 (S. J.)

Kassák Lajos „festő és grafikusművész, író, költő"

Művészet, 1982. febr. 53. old.

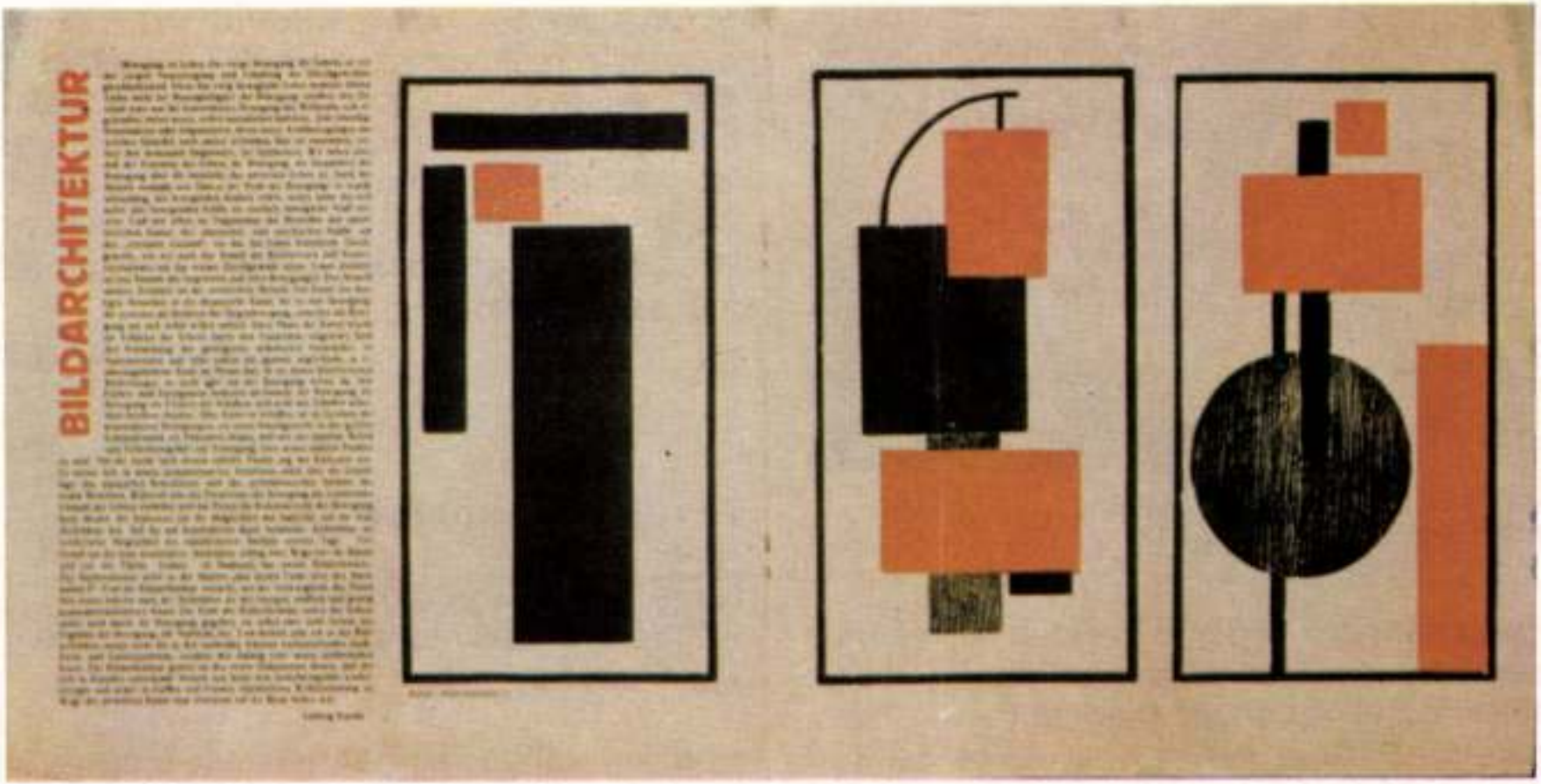

Kassák Lajos: Képarchitektúra, színes fametszet, 24,5x12,5 cm, 1922 (fotók Corvina fotóarchívum)

ıd. Kátai Mihály: Hortobágy.
olaj, vászon, 20x30 cm, 1981

összehangolt képzőművészeti tevékenységének megszervezésében. Egyéni kiállításai közül érdemes megemlíteni a nagy sikerű 1973-as karcagi, az 1974-es egri és az 1982-ben, a tiszafüredi Kiss Pál Múzeumban rendezésre kerülő tárlatát.

témaválasztása, izzó koloritú színvilága, oldott formaképzése az alföldi festészet egy sajátos, impresszionisztikus jegyekben gazdag fejezetét teremtették meg. Id. Kátai Mihály munkássága a magyar vidék, az Alföld, a Tisza mente, a Nagykunság régmúltjának és hétköznapjainak művészi üzenete.

Sümegi György

Textilek és szobrok

Nagy Gy. Margit és Varga Miklós kiállítása a Miskolci Galériában
1981. október

Annak a kiállításlátogatónak, aki megnézte Nagy Gy. Margit textiljeinek és Varga Miklós szobrainak közös kiállítását a Miskolci

Kassák Lajos, Kossuth-díjas festő-grafikusművész, író, költő:

A Pesti Műhelyben számos, jelentős művészettörténeti, közművelődési értéket jelentő mappa készült. Ilyen az októberi forradalom avantgardistáit, a Magyar Tanácsköztársaság művészeit, vagy a Kassák Lajos műveit – képünkön – bemutató összeállítás.

/repr./

P. Szabó Ernő: Játszódó macskák.

Magyar Ifjúság, 1982. febr. 26. 25. old.

Kassák Lajos Kossuth-díjas festő-grafikusművész, író, Bíró Lajos mondja: „Magyarországon már a 30-as évek folyamán sokféle képzőművészeti magatartásforma és stílus követte az európai áramlatokat. 1945 után ez a sokféleség folytatódott, de a modern irányzatok dominánssá helyzetbe kerültek. 1948-ban azonban véget vetettek minden kísérletnek, anélkül, hogy a művészeket megnyerték volna ezek szükségtelenségéről. Felvállalhattak fejlődéstörténeti szempontból olyan jelentős művészeket, mint amilyen Kassák Lajos volt!"

Bakó Endre: A Napló távlata: Bíró Lajos.
Hajdu-Bihari Napló, 1982, febr. 27.

Kassák Lajos, testő

L: Máttis Teutsch János

Vadas J: Egyszemélyes expressionizmus 13

Élet és Irodalom Bp. 1983. szept 9. XXVII/36

Kassák Lajos, költő

L: Nagy László

Tüskés Tibor: Nagy László (7) 737-744

Jelenkor, Pécs, 1982. júl–aug. XXV/7-8

Kassák Lajos, festő

L. Breuer Marcel

Major Máté: Az építészet szolgálatában 829-837

Jelenkor, Pécs, 1982. szept. XXV/9

Kassák Lajos, festő

L. Réti Jihán

Vadas J.: Terenczy Tól Kondorig 13

Élet és Irodalom Bp. 1983. nov. 11 - XXVII/45

Kassák Lajos, költő

L: Bortnyik Sándor

– : Nyolcak és Aktivisták

Esztergom, Bp. 1981 nov. 14.

2

Kassák Lajos, festő

L. Jakovits József

12

Vadas József: Nemigánsok

Élet és Irodalom, Bp. 1983. febr. 4. XXVII/5

Kassák Lajos, festő

L: Barsay

Láncz S. Képzőműv. krónika 453-456

Jelenkor, Pécs, 1982. máj XXV/5

Kassák Lajos, festő

Feltűnhet, hogy a magyar szociofotós **gyakorlat születéséről** nem esett szó az eddigiekben. Be kell vallani: nem ok nélkül. Ismereteink a kezdet kezdetére vonatkozólag ma még igen hézagosak. Vannak felderített részletek, különösen a **Kassák Lajos** köré csoportosuló fotósok munkájáról, ezek egy részéről a kortárs irodalom — főként Kassák akkori lapja — a **Munka** hírt ad a huszas-harmincas évek fordulóján. Némi támpontot jelent pár kortársi visszaemlékezés.

Albertini Béla: A szociofotós örökség

Forrás, Kecskemét, 1981. december

72-76

XIII/12

Kassák Lajos, festő

l. Trauner Sándor

—: Trauner Sándor kiállítás a Várban 7

Népszabadság, Bp. 1981. dec 18.

UTOLSÓ SZAKMAI NA

Ma délutántó a közönség

Ma tartották az *utolsó szakmai napot* az őszi Budapesti Nemzetközi Vásáron.

Sok vállalat és intézmény hívta meg partnereit, ügyfeleit a tárgyalásokra.

Délelőtt felkereste a vásárvárost *Ricardo Cabrisas* kubai külkereskedelmi mi-

Kossák Lajos, festő
író

L: Gadányi Jenő

Gadányi Jenőről: Egy fiók tartalmából 63-70
Új Tükör, Budapest, 1984. június XXIV/6

Kassák Lajos, kossuth-díjas festő-grafikusművész, író, költő

Kassák Lajos Hincz Gyula eruptív erejét emeli ki.

Losonczi Miklós: Portrék Hincz Gyula műhelyéből,
Élvezi Szemle, 1982. márc. 5. old.

Kassák Lajos, Kossuth-díjas festő-grafikusművész, író, költő

Gyarmathy Tihamér kiállítása a Magyar Nemzeti Galériában (Bép. III. em.) nyílik jún. 8.-án. – Budapesten Kassák Lajossal és Kállai Ernővel kötött barátságot.

Műhely sorozat.

a Magyar Nemzeti Galéria programja.
1982. június.

Kassák Lajos, Kossuth-díjas festő-grafikusművész, 2) Folytatás

Gadányi Jenő 1946-tól az Iparművészeti Főiskola tanára lett, de 1949-ben a főiskoláról eltávolították, képei, mint nem-kívánatosnak ítélt modern munkák hét (?) évre kiszorultak a kiállítótermekből, akárcsak a korszerű művészet számos más alkotójának művei. – Békásmegyerhez kötődtek ezek az évek, az akkor még igazi falu adott otthont jó néhány művésznek: Kassák-Szandai Sándor-Hincz Gyula-Domanovszky Endre-Vedres Márknak és másoknak.

Heitler László: Gadányi Jenőről és képeiről.
Nők Lapja, Budapest, 1982. jún. 5. 16. old.

1.) Folytatás

Kassák Lajos, Kossuth-díjas festő-grafikusművész, író, költő

Az emigrációból hazatért Kassák Lajos, Gadányi Jenőnek eszmei és baráti köréhez tartozott. A művészet és eszmék konstruktivizmus volt a fő célja és cselekvési tere. A természetre utaló és az elvont vonások egyaránt jellemezték képeit, a kettő sokrétűen fonódott össze Gadányi kiteljesedő munkásságában.

Heitler László: Gadányi Jenőről és képeiről.
Nők Lapja, Budapest, 1982. jún. 5. 16. old.

SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 338-008, 337-738, 340-720
Tükör
1982 JUL 25
3. old
1021
Heti
KFT szerzői, ha a helyenként túlságosan monoton zenét érdekesebbre írnák, időtállóbb értékek is kikerülnének a kezük alól.
Erre minden remény megvan — a jófajta tehetséget ez az első lemez is bizonyítja. (Start)
Révbíró Tamás
Kiállítás
Új MAGYAR MŰVÉSZET

ajánlat

A tartós és természetes anyagokat kedveli Tagyi Zoltán, aki üvegből, fémből, bőrből kombinálja kisbútorait, az asztalokat, ülőbútorokat, polcrendszereket. A görgőkön guruló „tárolók" többféle funkciót is betölthetnek: használhatók akusztikus toronynak, virágállványnak, zsúrkocsi-
k. Érdekes megoldásúak a „fény-
„ világítótestek, melyeken kü-
hangulatú effektusok érhe-
ünkön Tagyi Zoltán bú-

Pellionisz Valéria

68-ban ala-
e lett a Bor-
szervezetnek.
olci gyűjtemé-
egrendezhették
150 alkotás,
k arra,

Kassák Lajos, Kossuth-díjas festő-grafikusművésszel, költővel Korniss Dezső 1928-ban ismerkedett meg. Kassák Lajossal a Mentor könyvkereskedésben, akkor indította meg Kassák a „Munka" c. folyóiratot. Azt mondta Kornissnak, ha akar valamit csinálni, akkor hozzá kell jönni... Korniss úgy érezte, hogy valami népi, nemzeti, speciálisan magyar programot kell európai színvonalon megvalósítani, ahogy azt Bartók, Kodály tették. Kassák azt gondolta, hogy ami népies, az Erdélyi József... Korniss ezt másképpen értelmezte. — Amikor Korniss Párizsból hazajött, Kassák hívta, hogy dolgozzanak együtt. Így lett Korniss az „Alkotás" c. lap munkatársa.

Csapó György: Beszélgetés Korniss Dezső festőművésszel.
Magyar Nemzet, 1982. aug. 4.

Kassák Lajos, Kossuth-díjas festő- és grafikusművész, író, költő

Az Obudai Galériában nyílt meg egy nagyon érdekes, különös kiállítás, címe: Kállai Ernő emlékezete. E kiállításon azoktól a művészektől láthatunk munkáket, ~~akikkel~~ akikkel Kállai kapcsolatban állt, akikről írt, akikkel összejárt, akiket támogatott stb. — Jakobvits József-aki még Amerikában él, Kassák Lajos-tól láthatunk műveket. — A katalógusban, amelyik megjelent a kiállításra, a legelső mondat Kállai Ernőre vonatkozik. Nagyon érdekes ez a Kassák idézet: „Csend maradt utána, mintha nem is létezett volna. Vagy azért, mert nagyon is létezett."

Láttuk, hallottuk

1982. XII. 1. Petőfi 10.45 (Mészárosné).

Kassák Lajos

Bodri Ferenc: Trauner Sándor társalának élménye és tanulsága

Művészet, 1982. június

Kassák Lajos

Sinkovits Péter: Az érintések örömei
Interjú Amerigo Tollal

Művészet, 1982. július

Kassák Lajos

Gyetvai Ágnes: Kortársaink közgyűjteményei-
ben

Művészet, 1982. március

Kassák Lajos

Ujlaki Gabriella: A kollázs elnyeli a montázst 2.

Művészet, 1983. február

Kassák Lajos

Kassák Lajos: Tisztelgés a következetesség előtt

Művészet, 1983. március

Kassák Lajos

Sinkovits Péter: Szabadság a rendben

Kuvéssel, 1983. március

Kassák Lajos

Bodri Ferenc: Gondárzi és Kassák

Művészet, 1983. március

Kassák Lajos

Heitler László: Szibilla a XX. században

Művészet, 1983. március

Klassák Lajos

Sinkovits Péter: Tisztelet Picassónak

Művészet, 1982. március

Kassák Lajos

Bánszky Pál: Képtár Kiskeméten

Művészet, 1983. november

Kassák Lajos

Taráczi József: Szabó Julia: A magyar aktivizmus története 1915-1927

Tüvéssel, 1982. február

Kassák Lajos

R. Bajkay Éva: Bécs 1919-1933

Mátészalka, 1982. december

Klassek Lajos

Fajó János: Az értékek csapdája

Budapest, 1982. február

Kassák Lajos

Kiállítás Párisban a Franka Berndt galériában
A avantgardista művésszel Magyar o-n 1910 és 1930 között

Veszprémvarsány, 1985. I. 17.

Kassák Lajos

Szabadi Judit: Hagyomány és korszerűség

Jelenkor, 1984. X.

Kassák Lajos

Láncz Sándor: Képzőművészeti Krónika

Felenkor, 1984. IV. hó

Hassán Lajos

Hajdu Tibor: Hassán kihagyás nélkül

Valóság, 1984. 10.

◆

Kassák Lajos műveiből nyílt kiállítás kedden New Yorkban, a Matignon Galériában. A 70 rajzot, gouache-t, és olajfestményt bemutató kiállítás a Madison avenue-n két hónapig tart nyitva. Megrendezéséhez egyebek között a budapesti Generalart nyújtott technikai segítséget.

Magyar Nemzet 1984. IV. 12.

Kassák Lajos

Magyar képzőművészet külföldön

Magyar Nemzet 1984. 1. 11.

Kassák Lajos
kiállítása a Budapest Galériában

Magyar Nemzet 1984. III. 18.

Kassák Lajos

Bécsi Korvinos Dessőtől

Magyar Nemzet 1984. VIII. 29.

Kassák Lajos

Beszélgetés Bálint Endrével

Budapest, 1984. 11.

Kassal Lajos
Séta az új szombathely. Lépta'sban

Magyar Nemzet 1985. 11. 23.

Kassai Lajos

Gyarmathy Tihamér születésnapjára

Magyar Nemzet · 1985. III. 8.

Kassák Lajos

Magyar műkincsek kütfölden

Magyar Nemzet 1985. VI. 25.

Kassák Lajos, festő
író

L. Gadányi Jenő

Gadányi Jenő: Aforizmák és naplójegyzetek 70-76
Új Írás, Budapest, 1984. június XXIV/6

Kassák Lajos, festő,
író

Kassák Lajos életrajzáról írt recenzió

Baránszky Jób László: Egy ember élete 8-14
Új Írás, Budapest, 1984. május XXIV/5

Kassák Lajos, festő
író

megemlíthe

Kiss Sándor: Emlékezés Kis Terencre 94-109

Lj. Trás, Budapest, 1983. április XXIII/4

Kassák Lajos, kstó
vró

megemlíthe.

Tehér Imre: Szélpál Árpád fényképes szociográfiai riportjai a Nyírszakában (1929–1933) 31-39

Jászkunság, Szolnok, 1983. marc XXIX/1

Kassák Lajos, festő

L: Vigh Tomás

Frank János: Smohay 12-13

Élet és Irodalom Bp. 1984. már. 16 XXVIII/11.

Kassák Lajos, festő

L: Szántó Tibor

Kovács Sándor Iván: Egy magyar tipográfus 12.

Élet és Irodalom Bp. 1984 márc 9 XXVIII/10

Kassák Lajos, festő

L: Konok Tomás

Vadas József: Föld, virág nélkül 13.

Élet és Irodalom Bp. 1984. aug. 31. XX vm/35

Kassák Lajos, festő

L: Keserű Ilona

Vadas József: Kullómzás 13.

Élet és Irodalom Bp. 1984. jan. 20 XXVIII/3

Kassák Lajos, Kossuth-díjas festő- és grafikusművész, költő

Az expressionista prózairodalom szélsőséges, eredetiségre törekvő munkái ellobbantak maradandó hatás és érték nélkül, míg költőik sok verssel – Kassák, vagy Szabó Lőrinc – máig szólóak. – Szabrásnak mint Ernst Barlach, vagy Szervátiusz Jenő kevés volt.

Kocsogh Ákos: Az Emberért.

Népújság (Heves), 1983. febr. 4.

Kassák Lajos, festő

L: Berény Róbert

–: Magyar képzőművészeti kiállítások 8.

Népszabadság, sp. 1981. okt. 31.

Kassák Lajos, festő

● A MAGYAR NEMZETI GALÉRIA klubjának mai rendezvényén, amely este fél 6-kor kezdődik a Budavári Palota B-épületében, Körner Éva művészettörténész tart vetítettképes előadást Kassák Lajosról. Az est vendége Kassák Lajosné lesz.

A Magyar Nemzeti Galéria – 12

Esti Hírlap, Bp. 1982. jan. 26

Kassák Lajos | Est

● KASSÁK-EST. A Magyar Nemzeti Galéria klubja legközelebbi rendezvényét január 26-án, kedden fél hatkor tartja. Az esten Körner Éva művészettörténész tart vetítettképes előadást Kassák Lajosról. Az összejövetelre a Budavári Palota B-épületének földszinti előadótermében kerül sor. Meghívott vendég: Kassák Lajosné.

8.

_: Kassák - est.

Esti Hírlap, Bp. 1982 jan. 22.

Kassák Lajos, festő

Kassák Lajos: Politikai fotómontázs. 1930-as évek.

Kassák Lajos, festő

L: Trauner Sándor

Nagy Zoltán: Dostál Tranig 7.

Nincsabadsag Br. 1982 jan. 15.

MDK

Kassák Lajos, festő, író

Jelentős szerepe volt a művészeti élet megújulásában. (1945-)

Dolecskó Kornélia: A nemzet képes önéletrajza 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1970 ápr. 14.

MDK

Kassák Lajos, Jestő,
Író

Tihanyi Lajos portrét kénített
Kassákról.

Lukács Teréz: Tihanyi-kiállítás nyílt ~~[illegible]~~ Párisban 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1970. ápr. 13.

MDK

Kassák Lajos, festő,
író

A ismertetés megemlíti Tihanyi Lajos Kassákról készült portréját.

– : Tihanyi harasztár 6.

ESTI HIRLAP, Bp. 1970 ápr. 9.

Kallus László [grafikus]

MDK

Rajz:

Repr

— : „A nővegíró", Rom hányi

bel-: TV-noten

2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1970. ápr. 6.

Kassák Lajos, Kossuth-díjas festő- és grafikusművész

a hónap műtárgya: Galimberti Sándor: Tabán (1910).

a tragikus körülmények között korán elhunyt művészben Kassák Lajos az aktivizmus egyik előfutárát tisztelte.

Magyar Nemzeti Galéria, 1983. május

Kassák Lajos, Kossuth-díjas festő- és grafikusművész, író, költő

Gadányi Jenő[11] évekig élt Békásmegyeren. Az önkéntes elvonulásból, hivatalosnak érezhető számüzetés következett. Egyetlen hallgatagon is beszédes társa, támasza Kassák volt.

Salamon Nándor: Kiállítás nyílott az esztergomi Gadányi gyűjteményből.
Dolgozók Lapja, 1983. júl. 9. 4. old.

Kassák Lajos

Képtáregyüttes a Cifrapalotában
(Kuslunát)

Forrás 1983/9

Kassák Lajos

Komisz Dezső műtermében

Tiszatáj 1984/1

Karsai

A művészet szolgálatában
kiállítás a Galériában

Magyar Nemzet 1985. VII. 5.

Kassák Lajos

Fajó János izgalmassága

Magyar Nemzet 1985. IX. 9.

Kassák Lajos, festő

L: Gadányi Jenő

Heitler László: Egy hesenű klasszikus 22

Új Tükör, Bp. 1986 okt. 26. XXIII/43

Kassák Lajos festő

– Heti ajánlat

3.

Új Tükör, Bp. 1986. nov. 2.

XXIII/44

Kassák Lajos festőművész

→ Vajda Lajos

Kortárs 1985/7/163

Kassák Lajos

-) Bokros Birman D

KORTÁRS/1985/11/20

Kassák Lajos, festő
író

L: Kepes György

Vajda György: Kepes gyöngysége

6.

Élet és Irodalom Bn. 1986 márc. 21. XXX/12

Kassán Lajos, festő
író

L. Hincz Gyula

Balajthy Natalin: Hincz Gyulával – Jelen időben 12.

Élet és Irodalom 3 p. 1986 ápr. 4. XXX/14

Kassák Lajos, festő
író

L. Simon Andor

Tasi József: Simon Andor halálára J.

Élet és Irodalom Bp. 1986. júl. 18. XXX/29

Kassák Lajos, festő
író

Búcsú Kassák Lajosnétól

Meghalt Kassák Lajosné, Kárpáti Klára. Kevés híján harminc évig volt társa az írónak és konstruktőrnek. Matematikát tanított, a Trefort utcai gimnáziumból ment nyugdíjba, hogy egészen férje munkásságát szolgálhassa. Gépelt és levelezett férjének, míg az író élt, vendégül látta a sok-sok barátot és tanítványt, helytállt a mostoha időkben; Kassák halála után hűséges gondozója volt az óriási szellemi és tárgyi hagyatéknak. Alakja rendre felbukkan Kassák naplójában, melyet az Alföld közöl hónapok óta folytatásokban, *Szénaboglya* címmel. „Lehet, hogy nehéz felfogású vagyok, de Te olyan matematikus vagy, hogy némi dolgokat az együgyű költővel is meg tudsz értetni" — olvassuk a folyóirat legújabb számában az önironikus szeretet szavait a rendszerint „szigorú" emberként emlegetett írótól. *Veled vagyok* — szól feleségéhez Kassák 1973-as kiadású válogatott verseinek záró költeménye: „Előtted én / te én előttem. // Egy kapu előtt mégis megállunk. / Megcsókollak / te nekem adsz csókot / aztán elindulsz szótlanul / és magaddal viszed életem."

A. J.

A. J.: L

2

Élet és Irodalom Bp. 1986 ápr. 11. XXX/15

Kassák Lajos, festő

L: Bíró Mihály

Vadas József: Reklámot a plakátnak. 12.

Élet és Irodalom Bp. 1986. jún. 6. XXX

Kassák Lajos, festő

Megemlítve.

Szőnyi György Endre: Új Symposion 40-41, 46

Mozgó Világ, Bp 1978. aug. IV/4.

Kassák Lajos, festő

L: Deim Pál

Lóska L.: Vázlat a ... 24-29.

Mozgó Világ, Bp. 1978. ápr. IV/2.

Kassák Lajos, festő

vers.

Fábri Péter: Levél Kassák Lajosnak 21-22.

Mozgó Világ, Bp. 1978. ápr. IV. Kk/2.

Klassák Lajos, festő

L: Szerzőtiun Jenő

14.o.

–: Kér.

Népszabadság, Bp. 1977, márc. 20.

Kassák Lajos, festő-

megemlékve.

Hajdú Rófis Gábor: A kritikus tisztessége

Nénszabadság, Bp. 1977. márc. 23.

7.o

KASSÁK LAJOS, festő

Kassák Lajos: " Kompozició". cimü alkotása.-rekete repr. 37.old

HALLAMA ERZSÉBET: Modern Magyar képtar Pécsett 37.old

Müzeumi Magazin. 1969. 2.sz. Bpest.

Kassák Lajosnak

Kassák Lajos művit a buda-
pesti múzeumban láthatjuk

Vadas József: Mire emlékeztetnek az emlékmúzeum
Művészet, 1977. április - 31. oldal.

Kassák Lajos:

A Magyar Nemzet 1941. november 16.-i száma közölte Kassák Lajos interjúját, melyet Kunetty János festőnővésszel folytatott.

Bóday (Bódy) Pál: Képírástudók felelőssége. Magyar Hírlap, 1976. aug. 8.

Kassák Lajos, grafikusművész

Pátzay Pál szobrászművész Nagybányára 1914-ben került, ahol közeli barátság fűzte Ferenczy Béniher és családjához. Kassák Lajossal 1917-ben ismerkedett meg.

Riskó Géza: Pátzay Pál kiállítása a Nemzeti Galériában.
Pesti Műsor, 1976. okt. 6.

Kassák Lajos

Kassák Lajos nemcsak a végtelen víz és a horgászás, de Egry személye és művészete, miatt szerette a Balatont. 1919-ben levélben kérte Egryt, hogy szerezzen neki elrejtő lakást Keszthelyen, vagy valamelyik faluban. Egry kérését teljesítette. 1947-ben Kassák-Tonyó don-Egry műtermével szemben, az író Takáts Gyuláék-nál sokszor megemlékezett Egry keszthelyi élet-viteléről.

Takáts Gyula: Egry József-ről.
Vigilia, Budapest, 1976. 9. 632. old.

Kassák Lajos, Kossuth-díjas festő-grafikusművész, író, költő, művészeti érő.

Bálint Endre fiatalabb éveiben is volt hajlama kiállni az általa „jó ügynek" vélt dolgok mellett, erről tanúskodik a régi Nyugatban, ahol sok mindenről írhatott glosszákat. Kassák Lajos is gyakran adott lehetőséget arra, hogy folyóiratában helyet adjon Bálint írásainak.

Bálint Endre: Életrajzi töredék V.
Életünk: 1980. 9. 708. old.

Kassák Lajos, Kossuth-díjas festő- és grafikusművész, írta

Szalay Lajos festő- és grafikusművészről hatvan rajzát albumban kiadta a Bólyai Akadémia, 1941-ben, Kassák Lajos előszavával.

Gorka Mária: Címzett: Szalay Lajos.

Pesti Műsor, 1980. aug. 24. 51. old.

BULGÁRIA

KOVÁCS ISTVÁN

Ha sorsom úgy határoz

IVAN VAZOV KÖLTÉSZETÉRŐL

A bolgár nép 1876-os felkelésének drámai tanulságai ugyanúgy meghatározták a kortárs író- és költőnemzedék gondolkodását, mint 1848—49 eseményei a magyarét. A nemzeti emlékezet számára mindkét évszám jelképesen hangsúlyos; mintha az azóta eltelt idő a bolgároknál 1876-ot, nálunk 1848-at karikázta volna be évgyűrűivel. Az esetek többségében erőltetett összevetések tartalmatlanságát *Petőfi* és *Botev* párhuzamba állításának találó volta kivételként erősíti: az ő páros csillagképük — költészetük művészi nagysága és haláluk által — valóban tiszta fényű. A sajtó lefoglalása március idusán, s a „Radetzky" elfoglalása huszonnyolc évvel később, a két történelmi dráma egymásra rímelő bevezetője. *Petőfi* a szabaddá tett nyomdától indult a múzeumhoz, hogy „lángra gyújtsa" a tömegeket, *Botev* a „Radetzky" fedélzetéről lépett bolgár földre, hogy harcra tüzelje népét. *Petőfit* a Segesvár melletti síkra vezette sorsa, *Botevet* a Vraca környéki hegyekbe; a kozák lándzsa és a török puskagolyó az ő esetükben szövetséges volt. A harangból öntött és a cseresznyefa törzséből készített ágyúk a két évszámmal jelzett küzdelem egyformán megénekelt jelképei.

A történelem sajátos, bennünket árnyaltabb, körültekintőbb gondolkodásra késztető fintora, hogy I. Miklós, majd II. Sándor cár, akinek az 1853—55-ös krími háborúban a lengyelek — (és nem kevésbé a magyarok) — vereségét kívánták, remélve ezáltal államiságuk helyreállítását, ha győz, az a balkáni népek, elsősorban a bolgárok számára felszabadulást hozhatott volna. Az 1876-os áprilisi felkelésnek, amely pedig védtelen bolgár falvak százait, lakosok tízezreit vetette oda a mohamedán bosszúnak, az adott igazoló értelmet, hogy *II. Sándor* egy évvel később hadat üzent Törökországnak. Ennek azonban előfeltétele volt, hogy húsz évvel korábbi ellenfelei — Anglia és Franciaország — kinyilvánítsák semlegességüket. A batakiak egész Európát megrázó vértanúhalála erkölcsileg sarokba szorította az angol és francia kormányt. (Persze, I. Vilmos császár hatalmassá növekedett német birodalmának árnyékában már új megvilágításba került az európai egyensúly kérdése!) *II. Sándor* cár győztes háborúja létrehozta a bolgár államot. Ez az elbukott áprilisi felkelés utólagos diadalát jelentette.

Mit tud a magyar olvasó 1876 bolgár históriájáról? — hangozhat az elkoptatott kérdés. *Juhász Ferenc* gyönyörű költeménye — *Templom Bulgáriában* — fölépítette bennük Batak templomát és föltámasztotta halottait. Az ikonok riadt tekintetével nézhetjük és élhetjük át újra és újra lerombolását, híveinek leöldösését. Hogy mi történt ott, annak riportját *Zahari Sztojanov Egy nemzet mámora* (Európa, 1978) című könyvében olvashatjuk dermedt aggyal. A szerző önéletrajzi, történelmi krónikájának eredeti címe sokkal „földhözragadtabb": *Feljegyzések a bolgár felkelésről* (Zapiszki po balgarszkite vasztanija). A tett apostolainak felvilágosító és szervező tevékenysége, a felkelés kirobbanásának és lefolyásának históriája, a török martalóccsapatok bosszúhadjáratának megelevenítése, Benkovszki csapatának menekülé-

BARTÓK MŰVEI AZ ERDÉLYI AKTIVISTÁK 1925. AUGUSZTUS 4-I ESTJÉN

A Tett és a *Ma* körének Bartók iránti tisztelete és nagyrabecsülése átöröklődött a magyar avantgarde mozgalom 1920 után színre lépő újabb nemzedékére. Ennek érdekes dokumentuma az erdélyi származású aktivisták, Erg Ágoston, Heves Ferenc, Antal Sándor, Vajda Miklós és Vajda Sándor 1925. augusztus 4-én Szatmárban rendezett bemutatkozó estjének műsorlapja, amely nemrég került a Petőfi Irodalmi Múzeum könyvtárának aprónyomtatvány-gyűjteményébe. E műsorlap tanúsága szerint az esten Bartók négy zongoradarabja is elhangzott: az *Este a székelyeknél,* a *Siratóének,* a *Román táncok* és az *Allegro barbaro.* E műveket, valamint Debussy *Reflets dans l'eau* és Kodály *Rubato* címmel jelzett kompozícióját Edelmann Ernő, a budapesti zeneakadémia növendéke adta elő.

Kassák és a magyar avantgarde mozgalom Bartókot ezután is szövetségesének vallotta. Ezt jelzi a Kassákné Simon Jolán vezetése alatt álló Nyomdászok Szavalókórusának 1928. szeptember 26-án lezajlott rendezvénye is. Ennek egyik műsorszámaként Kiss Erzsébet, Hont Ferenc felesége Szelényi István zongorakíséretével Bartók- és Kodály-dalokat adott elő. A nemrég előkerült meghívón a műsor fölött a következő — Bartók művészetét is minősítő — meghatározást olvashatjuk: „az új szocialista művészet bemutatására rendezendő kultúrest".

KASSÁK BARTÓK-VERSÉNEK ÚJABB KÉZIRATA

„A költemény első fogalmazású kézirata eddig nem került elő" — olvashatjuk a *Kassák Lajos Bartók-verse* című kiadványban. E mondattal 1980-ban, a tanulmány megírásának és lezárásának időpontjában annak a kéziratnak hiányát vagy mindenesetre lappangását szándékoztam regisztrálni, amelynek alapján Kassák annak idején, 1940 elején a *Sötét egek alatt* című kötetben A mérleg serpenyője című vers szövegét közzétette. 1981 szeptemberében Hernádi György hagyatékából váratlanul előkerült a *Sötét egek alatt* teljes kéziratanyaga s ebben a Bartók-vers 1940-ből származó kézirata. A költemény nyolcadik sora e kéziraton a következőképp szerepel: „csörömpöl, sír és néha ugat". Ennek ismeretében megállapítható, hogy Kassák 1945 őszén, a vers szövegét a magyar kormány december 3-i Bartók gyászünnepélyére előkészítve, ennek az élőszóban történő megszólaltatásnak a különleges körülményeit mérlegelve kezdett ingadozni az „ugat" metafora használatát illetően, és döntött a „pöröl és csörömpöl és néha sír" változat mellett. Csak 1953-ban tért vissza az „ugat" metaforához. A kor és a körülmények megint szerepet játszottak volna döntésében? Ki tudja?

KODÁLY ZOLTÁN KASSÁK BARTÓK-VERSÉRŐL

Kassák 1965-ben egy interjú során büszkén említette, hogy Kodály az ő Bartók-versét többre tartotta, mint Balázs Béláét. Az 1981-ben megjelent *Így láttuk Bartókot* című emlékezéskötet segítségével ez ügyben most Kodályt is megszólaltathatjuk. Kodály 1946-ban írt, és most az emlékezéskötet szerkesztője, Bónis Ferenc által újra közzétett cikkében a következőképp véledekett: „Két költőnk is írt róla: Kassák Lajos, kinek költeményét az teszi kitűnővé, hogy nincs semmi magyarázat utána, csak egy szemléltető kép, aminek azonban nagy perspektívája van. A másik Balázs Béla verse. Részletesebb, aprólékosabb leírás, s így a részleteket is közelebb hozza. Csak a végén van egy magyarázat, amivel nem értek egyet. A kép itt is jó, csak a magyarázat a politika felé mutat, s ez sehogy sem illik hozzá."

CSAPLÁR FERENC

Zeneművészeti Főiskola hangversenytermében is bemutatta 1937 tavaszán. Negyedik magyarországi előadása 1944. február 20-án volt Debrecenben, ahol a kollégium tanítóképzőjének Csokonai Énekkara adta elő *Csenki Imre* karnagy vezényletével. A felszabadulás óta ez a *Bartók*-mű minden jó férfikarnak sikerszáma.

A szegedi *Liszt*-emlékhangversennyel még nem zárult le *Bartók* levelezése *Kőnig Péter*rel. A hangverseny után a Kas Szálló reprezentatív éttermében vacsorán vettek részt a közreműködők — *Bartók* is a feleségével — meg a városi notabilitások. Ezen az összejövetelen *Bartók* tájékoztatta *Kőnig Péter*t egy „Uj Magyar Zene-Egyesület" szervezésének tervéről, amely állandó jellegű zenekart tartana fenn Budapesten, hogy az új zene hívei a saját szervezetükben szólaltathassák meg műveiket és Európa élvonalbeli zeneszerzőinek alkotásait. Az alakuló egyesület az egész országban toborozta híveit és pártoló tagjait. *Bartók* harcias lendülettel vett részt a szervezkedésben, erről tanúskodik utolsó levele *Kőnig Péter*hez:

„Kedves Kőnig Ur.

Nagyon kérem, hogy a mai postával küldött kérelemnek tegyen eleget. A végcélunk egy állandó koncertzenekar felállítása: ezt könnyebben érhetjük el, ha a vidék is mellénk áll. Megjegyzem, már abból is hasznunk van, ha nem 40, hanem jóval kisebb számú tag akad. Ugy hogy minden körülmények közt is — kérem — kezdje meg a munkát. Forduljon kérem Baranyaiékhoz is, akinek külön is fogok irni; Vig Sándor (Zukker volt tanítványa) szüleihez továbbá Balkuné (szül. Jurkovics Emsy)hez is (utóbbiak a koncert utáni vacsorán szintén a Kasban voltak). Tehát még egyszer nagyon kérem szives és minél gyorsabb közre munkálkodását!

Sokszor üdvözli igaz hive

Bartók"

(A levélen keltezés nincsen, a borítékja elveszett.)

Ennek a levélnek bizalmas, sürgető hangja azt mutatja, hogy *Bartók* komoly fegyvertársat látott *Kőnig Péter*ben, akire rábízta a szegedi csoport megszervezését. Sajnos, arról már nincs információ, hogy *Bartók*nak ez az akciója milyen sikerrel járt Szegeden, a postán küldött jelentkezési íveket hányan írták alá, s hogy az elvi vagy anyagi hozzájárulás megtörtént-e. Az Uj Magyar Zene-Egyesület (UMZE) 1911-ben megalakult a fővárosban, *Bartók* maga is többször fellépett budapesti UMZE-hangversenyeken, de az akció „végcélját", egy állandó koncertzenekar létesítését nem sikerült elérni.

Szeged város, ahonnan a tudományos célú magyar zenefolklór országos mozgalma 1905-ben *Kodály Zoltán* kisebb (2 dal), 1906-ban Bartók nagyobb (49 dal) gyűjtésével kiindult, a további évtizedek folyamán még többször adott dobogót *Bartók Béla* zongoraművészi és zeneszerzői megnyilvánulására. Alkotóművészetének befolyása a magyar vidéki zeneízlés átalakítására itt kezdődött, s ez a hatás mérföldjelző Szeged város mindmáig megíratlan zenei életében is. Pedig ez a zeneélet — ahogy *Bartók* maga írta 1935-ben — *„van akkora fontosságú, hogy szinte országos kérdésnek minősítsük"*. Sajnos, ennek a kulturális kérdésnek még nincsen kutatója, historikusa, pedig a templomi énekkarok kottatárai adatokat tartalmazhatnak a régebbi időszakokra is. *Bartók Béla* további szegedi zongoraművészi és zeneszerzői szereplése már az első világháború utáni időkre esik. Sajtóvisszhangjukat *Péter László* kigyűjtötte és egységes képbe állította össze (l. a 2. jegyzetet). A rendelkezésemre álló *Bartók*-dokumentumok közreadásával és személyes tapasztalataim közlésével (l. még: Tiszatáj, 1978. máj.) igyekeztem a géniusz útjának egy kis szakaszát megvilágítani, azt, amely egyben Szeged zeneéletének is nagyjelentőségű eseménysorozata.

Pótlások egy Bartók-tanulmányhoz*

ISMERTE-E BARTÓK MÁR 1916-BAN KASSÁK IRODALMÁT?

És ha ismerte, van-e erre bizonyíték Kassák későbbi visszaemlékezésein kívül? Például Bartók könyvtárában? — kérdezi Breuer János a Magyar Zene 1981/4. számában megjelent könyvszemléjében. A válasz Breuer kérdésére: igen, van bizonyíték. A Bartók Archívum Bartók könyvtárából származó könyv- és folyóiratanyagában megtalálható Kassák *A Tett* című folyóiratának 1916. január 5-én, illetve február 5-én kibocsátott 5., illetve 7. száma, az 1916. augusztus 1-i keletű „internacionális szám" és *A Tett* betiltása után 1916 novemberében megindított *Ma* című folyóirat szinte teljes első három évfolyama, néhány számból kettő példány is. Biztosra vehető tehát, hogy Kassák és munkatársai rendszeresen megküldték Bartóknak *A Tett* és a *Ma* új számait, ezekből pedig Bartók már 1915—1916 folyamán megismerkedhetett Kassák irodalmával, mindenekelőtt költészetével.

BARTÓK A MA 1919. MÁJUS 14-I „PROPAGANDA-ZENEESTJÉN"

*Bartók Béla családi levelei*nek múlt év őszén történt megjelenéséig csak feltételezni lehetett, hogy a *Ma* 1919. május 13-án és 14-én a Medgyaszay színházban rendezett két „propaganda zeneestjének" valamelyikén Bartók is ott volt. Az ifj. Bartók Béla által szerkesztett levelezéskötetben erre nézve most hiteles bizonyíték került a nyilvánosság elé: Bartókné Ziegler Márta özv. Bartók Bélánénak 1919. május 14-én írott levele. E levél nem pusztán azt rögzíti, hogy Bartók személyesen megjelent a *Ma* 1919. május 14-i estjén, hanem azt is, hogy Kassáknak és munkatársainak mekkora erőfeszítést kellett tenniök, milyen reménytelennek látszó helyzetben kellett dolgozniok az új irodalom és művészet — így Bartók és Kodály — elfogadtatásáért. A levél erre vonatkozó része a névrövidítések utólagos feloldásával a következőképp hangzik: „Épp ma voltunk együtt, a Ma propaganda-délutánján játszotta Freund Etelka B[élá]-t, s a fiuk [a Waldbauer-kvartett] Z.[oltán] II. quartettjét.

Furcsa és néha kínosan kellemetlen volt a publikum, most minden (színház, koncert) jegynek a legnagyobb részét a szakszervezetek adják el tagjaiknak, s így a legtöbb hallgató proletár, akik halálosan unatkoznak, beszélgetnek, zsíros papírból esznek, — és zavarnak. Persze szegények nincsenek ilyesmire nevelve, — sok évtized kell még, míg koncertpublikum lesz belőlük. B.[éla] a pauzában panaszkodott Kassáknak a lárma miatt, mire a következő szám előtt kijött valaki a pódiumra, s felkérte a publikumot, h. aki unatkozik, menjen haza, de ne zavarja a beszélgetéssel azokat, akik *nem* unatkoznak. — Korkép!"

BARTÓK, MINT AZ INTERNACIONÁLÉ KOMPONISTÁJA

Még inkább korkép — és emellett a magyar aktivisták Bartók politikai elkötelezettségéről szóló vélekedésének a maga nemében igazán furcsa jele —, hogy a Ma szerkesztői 1919 áprilisában azt hitték: az Internacionálé Bartók szerzeménye. Ha erről nem maga Bartók számolna be, el se hinnénk! A már idézett levelezéskötet 293. lapján Bartók Oláh Tóth Emilné Bartók Elzának írott 1919. április 5-i levelében a következőket olvashatjuk: „Kassákék és a többi Maista is ott ül már a közoktatásügyi biztosság irodalmi és színészeti/művészeti osztályában. A »Ma« egyik számában az »Internationále« dallamát akarta közölni, valahogyan azt hitték, hogy az én szerzeményem. Mondtam Kassáknak, nehogy leközölje."

---

* Kassák Lajos Bartók-verse. Bemutatja Csaplár Ferenc. Bp. 1981, Helikon k.

1980. VIII. 28. 18.30.Kossuth S.J.né.

Esti Magazin

- A modern fényképész már nem alárendelt kiszolgálója, hanem alakító készséggel rendelkező alkalmazója a képének. A fotográfus ott és ugy szakit ki egy darabot, vagy történés sorozatot az életből, ahogy azt a külső körülmények megengedik, és ahogyan azt az ő belső szükségletei megkivánják. Kassák Lajos szavait Fejes László fotómüvésznek egy korábbi kiállitása kapcsán idézte egy szakcikk. Ennyit elöljáróban a Fényes Adolf -teremben ma megnyilt tárlathoz, amelyen mint majd kiderül nem véletlenül hallhatják a Vajda jazz együttes játékát. Márványi Péter interjuja.

- / zene. /

- Rejtsetek álarc mögé. Azt hiszem elég különleges cim ez egy fotokiállitáshoz. Kettős értelme van.

- Kettős értelme van. Az egyik rám vonatkozik, nem szeretek nyilvánosság előtt állni szeretek a fényképezésé és háttérben maradni és valahogy olyan ....-szerüen dolgozni, hogy ne tudják hogy én vagyok a fotós aki csinálja ezeket a képeket. A másik pedig azok az emberek, akiket én itt kiállitottam, mondhatnám a krémje, vagy az elitje, azoknak a 16 év során fényképezett müvészeknek, akik adtak valamit a jazzhez és ez sokszor nem is volt veszélytelen.

- A jazz zenészek közül, a fekete jazz zenészek közül tudjuk, hogy jónéhányan részt vettek a polgárjogi mozgalmakban.

- Fel kellett fedni a kilétüket és sokan meghaltak ezért, köztük sok fehérrel is találkoztam, legkedvesebb és egyben legagreszszivebb fotó partnerem, ... volt, akinek a zenéje, emberi magatartása, mindig élményszámba ment, hogy a láttam. Vagy példának okáért Chals Minguz vagy a már szintén meghalt Camonbar Ederlay /?/ aki kedves gesztusai mögött egy ágyugolyói energiával közölte az ő észrevételeit az akkori Amerikáról.

- Az ember első pillanatban, ahogy a képeket nézi arra gondol, hogy roppant hálás egy téma, mert hiszen a jazz zenészek egész lelkülete kiül az arcukra, a testükre, muzsika közben. Tehát tulajdonképpen elég könnyü, izgalmas, érdekes arcokat fotózni egy jazz koncerten.

-72-ben csináltam, egy olyan kiállitást a Mücsarnokban, ahol nagy meglepetéssel vették észre, hogy a három terem kétharmad részében egész más volt kiállitva, mint amit elvártak tőlem. Ez a Szerelemtől a halálig cimü két terem, olyan munkákat ölelt fel, amit itt ugyancsak a jazzben lehet látni, pontosan azokat a

1021

1930. VIII. 14. Kossuth 18,30 Áné

Esti Magazin

- A magyar avantgarde művészet történetét mutatja be az óbudai Kassák Emlékmuzeumban mától látható kiállitás. Pontosabban a magyar avantgarde eddig feltárt összegyüjtött alkotásaiból adhat válogatást ez a kiállitás, hiszen a század elején a modern magyar művészet műhelyei többnyire külföldön voltak. És az avantgarde történetének kutatása is tulajdonképpen alig több, mint egy évtizede kezdődött meg.
A kiállitás rendezőjével Csaplár Ferenccel Marsall Éva beszélget.

- Tulajdonképpen mi az igazi avantgarde?

- Egyrészt bizonyos a század elején szinre lépő modern művészeti irányzatok mozgalmak gyüjtőnevekként szoktuk alkalmazni, másrészt pedig bizonyos művészi kifejezési, ábrázolási módok sokaságát jelöljük, megint gyüjtőszóként evvel a szóval.

- Csaplár Ferenc a Kassák Muzeum igazgatója rendezi ezt a kiállitást. Én azt hiszem, hogy nem véletlen, hogy éppen a Kassák Muzeumban.

- Kassák Lajost sokan ugy szokták számontartani, mint az egyszemélyes magyar avantgardot, művészt, kétségtelen ő volt a magyar avantgarde legjelentősebb személyisége, iróként, képzőművészként egyaránt. Kiállitásunk célja, hogy az 1920-1930-ig terjedő egy évtized Budapesten létrejött avantgard, vagy avantgardenak nevezhető művészetét bemutassa. Mégpedig a művészeti ágak sokféleségét felölelve.

- Akkor most menjünk a képekhez, nézzük meg, hiszen ezek a legérdekesebbek.

- Több nemzedék képe látható itt. Kassák Lajos munkáival kezdeném, érdekes kollázsok, fotómontázsok, olajképek láthatók tőle, Bortnyik Sándor, aki szintén a Bauhaus körében tevékenykedett.

- A következő kép Scheiber Hugó.

- Scheiber Hugót nagyon keveson ismerik, a '20-as években Magyarországon tevékenykedő festőművész volt, az avantgarde festészet másodvonalának egyik jelentős mestere, főleg portrékat készitett. Itt Karinthy Frigyes arcmását láthatjuk.

Képeit általában ugy szokták nevezni, hogy futuristák és ex-- presszionisták, rendkivül mozgalmas, kigyózó, villódzó vonalakkal megalkotott formák, ugyanakkor pedig bizonyos erőteljes szinhasználat is, ez a kettő utalaz előbb emlitett két irányzattal való kapcsolatára.

- Karinthy Frigyes a képen kalapot visel, könyökére támaszkodik, de ha nézem a képet, akkor az az érzésem, hogy pillanatokon belül felugrik és valamit mondani fog. Tehát nagyon mozgalmas a kép. Menjünk akkor tovább és nézzük meg a grafikákat, szitanyomatokat.

- Ha már Bortnyik Sándort emlitettük, itt van egy másik nagyon neves alkotó, Molnár Farkas, akiről a szélesebb közvélemény szintén eléggé keveset tud. Nagyon jelentős épitész, ugyanakkor pedig képzőművészettel is foglalkozott. 1925-ben tért haza Budapestre, és itt is jelentős munkásságot végzett. Az előttünk látható kép műfajilag is igen érdekes, olajfestmény, kollázzsal, tehát fotók összeragasztásával készitett művel kombinálva. Ez Rácz György épitész születésnapjára készült, van benne komolyság és van benne játékosság. A komolyság az épület vizió, ami olajfestékkel készült, a kép jobb sikján, bal oldalt pedig egy tréfás fotómontázs.

- És aki nem tudja mindezt ilyen szakszerüen, mint Ön, akkor ha nézi mit mondjon, mit érezzen, mit gondoljon róla?

- Hát, ez a modern művészet megértésének nagy problémája, hogy vajon a művész alkalmazkodjon-e a látogató átlag izléséhez, vagy pedig a látogatónak a feladata az, hogy bizonyos ismeretek megszerzése után eljusson odáig, hogy egy képet élvezni tudjon.

- Akkor maradjon ez a kérdés nyitott. Kiknek ajánlja ezt a bemutatót?

- Elsősorban a fiataloknak, egyetemistáknak, középiskolásoknak, általában azoknak, akik Magyarországon és külföldi turistautjaikon szeretettel, érdeklődéssel látogatják a XX. századi művészet nagy otthonait, a nagy külföldi muzeumokat.

KASSÁK LAJOS

Kassák Lajos:Komposition.

Wasser und Deckfarben auf braunlichem Papier, 29,5x22 cm. - Sign.

Aukción: KÖLN, KUNSTHAUS LEMPERTZ
Kunst des XX. Jahrhunderts.
Ausstellung 9 Mai - 18 Mai 1979.
Versteigerung 19 Mai 1979.
Katalogus, 396. sz., 96.old. 73.t.

Kossák Lajos, festő

Megemlíte

(b. i.): Ballonhabát alá dnyte a nolvot 12

Esti Hirlap, Bp. 1981. [illegible] 18.

Klassán Lajos, festő
úr

Megemlítve

Kiss Ferenc: Kegyetlen kegyelmek 51–60

Tiszatáj, Szeged, 1982. máj. XXXVI/3.

Kassák Lajos, festő.

L: Rippl-Rónai

Fodor A: Simon Gy. I: Történelek a ... 377-378

Jelenkor, Pécs, 1982. ápr. XXV/4

Kassák Lajos, festő

népzenéről című. Az ötödik kötet *Kassák Lajosé* lesz. Tőle *Alkotók, csavargók* címen olvashatunk ismét tanulmányszöveget. (1975-ben jelent meg ilyen tematikájú, nagyobb terjedelmű kötete, *Csavargók, alkotók* címmel.) S hatodikként *Zrínyi Miklós Az török-*

M. Tolnay Tibán: Gondolkodó magyarok 2.

Esti Hírlap, Bp. 1981. máj. 27.

Kassák Lajos, festő

L. Lesznai Anna

– Kiállításbúcsúzható 8.

Esti Hírlap Bp. 1981 ápr. 24

Kassák Lajos, festő- és grafikusművész

Amikor Kassák Lajos hazajött a bécsi emigrációból Kornis Dezső és a fiatal művészcsoport teljes fenntartással csatlakozott a munkaközösséghez. Néhány más művésszel kiegészülve 1936-ban nagyhatású kiállítást rendeztek a Tanács Galériában „Új progresszív művészek" címmel. Az itt bemutatott csendéletek képeznek a Kassáktól tanult konstruktivista szemlélet és a Derkovitsra utaló szociális tartalmú képvilágot ötvözik.

Kulturális Magazin

1980. márc. 16. Kossuth 9.00 /B.F./

Kassák Lajos, festő- és grafikusművész

A szegedi Móra Múzeum kupoladarabjában nyílik meg a Tanácsköztársaság művészeinek műveiből rendezett kiállítás. Látjuk itt Kassák Lajos, Nemes Lampérth József és mások műveit.

Jó reggelt!

1980. III. 21. 4.25 /N/.

Kassák Lajos, festő
író

a rendőrséget felelősség terheli a Baszkföldön az utóbbi időben végigsöprő erőszakhullámért.
Három merényletet kö-

□ — : A Dokumentum ... — 2

Esti Hirlap; Bp. 1977. máj. 19.

Kassák Lajos, grafikusművész

a Nemzeti Galéria régi és újabb keletű bokán rajzokkal, portrékkal köszönti a 75 éves Fesak Klubot. – Látható itt Kassák Lajosról készült litográfia, Poór Bertalannak egy korai és öregkori önarcképét.

Szombat délelőtt.

1946. II. 14. 10.00 D. Petőfi

Kassák Lajos

Kassák Lajos szerezte Páteag Pál 1917-es első kiállítását Bokacsek Ede képeinek a társaságában 8 szobrával állt a közönség elé.

Horváth György: Nyugalom és feszültség
Tükör, 1976. szept. 21-28. oldal.

Rassák Lajos

Bécsben a Tanácskörtársaság
leverése után megismerkedett
Lesznai Annával.

Brestyánszky Ilona: Lesznai Anna kiállítása
Nők Lapja, 1976. július 3-6 oldal.

Kassák

emléke előtt tisztelgő modern magyar csoport-kiállitás volt az esztergomi várban.

Magyar Hirlap 1976-166-6

Wagner:Esztergomi vártárlatok

Kassák Lajos

A Má-ban előtérbe kerül a lap tipográfiája,
Kassák képzőművészeti tevékenységbe kezd

Alföld 1975/11/73

Aczél:Passuth:Magyar művészek az emrópai
avantgarde-ban

Kusák Lajos

Modern Építőművészeti
eszmék magyarországi formálója

Vadas József – Z. Gács György

Uniti Magyar Művészet

Kassák

az Uj müvészek könyvével/1922/ Kassákék munkásságát sikeresen vonja be az európai avant-garde nagyobb összefüggéseibe.

Alföld 1975/11/74

Aczél :Passuth:Magyar müvészek az európai avant-garde-ban

Kassák Lajos

„Címlap"

Kassner Éva: Szeretendve – differenciált egység?

Művészet, 1976. január – 6 oldal.

KASSÁK LAJOS, grafikus

Az 1972-ben rendezett grafikai kiallitás kapcsán közel 100 lapból álló modern grafikai gyüjtemény alakult ki, elsősorban a múzeum és a művészek között létrejött személyes jó kapcsolatok eredményeként. Igy Kassaknak is va van müve a pécsi Modern Magyar Képtárban. 287.old. 4.je

ROMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története
Uj szerzemények III. 287.old

A JANUS PANNONIUS Múzeum Évkönyve, XVII-XVIII.
1972-73. Pécs, 1975.

Kassák Lajos, grafikusművész

Pátzay Pál szobrászművész első kiállítását – amelyen nyolc szobrával szerepelt, – Kassák Lajos rendezte, 1917-ben. Pátzay Pál 21 éves volt akkor.

Gách Marianne: Látogatás Pátzay Pálnál.

Film-Színház-Muzsika, 1976. aug. 21.

Kassák Lajos

Frank János könyve bevezetőjében elmondja, hogy valami olyasmire törekedett, mint Kassák Lajos, aki 1942-ben „Vallomás tizenöt műnésről" címmel adott ki egy interjú-gyűjteményt.

Devényi Iván: Szóra bírt műtermek. Frank János könyve.
Tolna Megyei Népújság, 1976. ápr. 25.

Kassák Lajos, grafikusművész

A Képzőművészeti Alap Kiadója jelentette meg Vámos László „Emberközelben" c. fotóalbumát. Portréfotót kérzített a művészről is.

Láttuk, hallottuk- a kiállítotermekben.

1976. V. 30. Petőfi, 11.28 VGué.

Lajos Kassák (1887–1967)

Bündner Zeitung
Chur (CH)
25. Juni, 1976

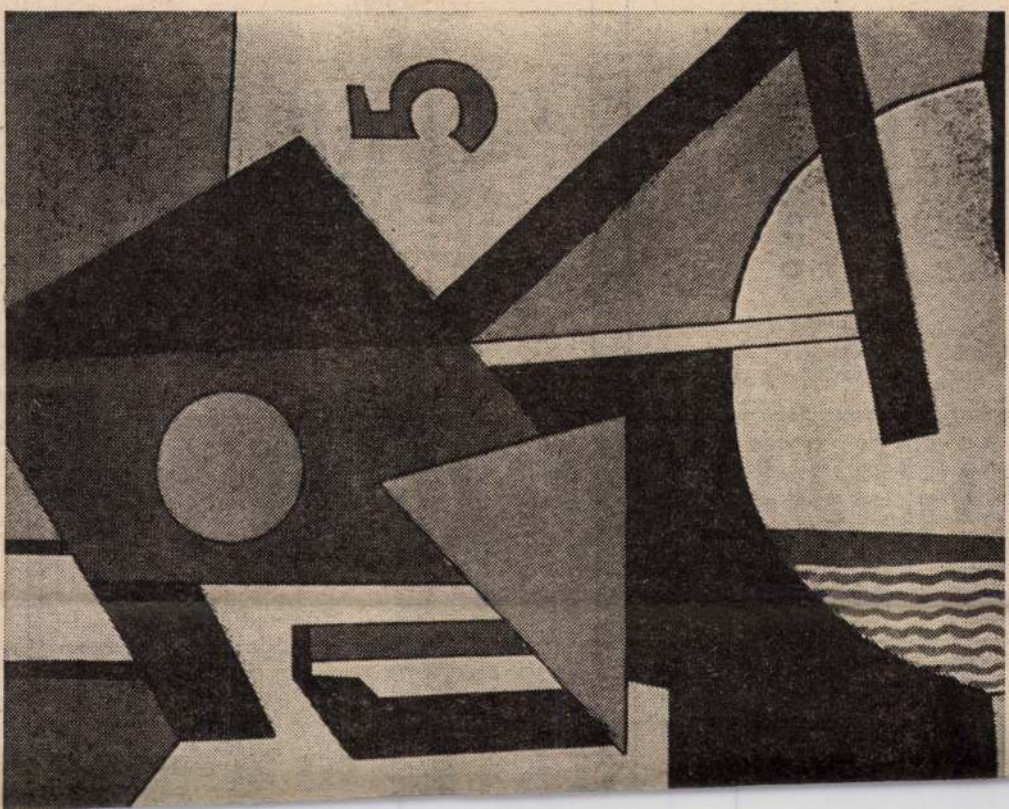

Kassák (1887—1967). Bildarchitektur mit fünf Gouache, 1921. Bilder:
r Kunstmuseum

Elektrofachgeschäft

im Bündner Oberland
sucht tüchtigen

Chefmonteur

für die Leitung der Installationsabteilung
sowie Offert- und Abrechnungswesen.

Anmeldungen mit den üblichen Unterlagen und Lohnansprüchen unter Chiffre
13-5283 an Publicitas,
7002 Chur.

Gesucht
tüchtiger, erfahrener

Mechaniker/ Chauffeur Kat. D

Jahresstelle. 13-1613

Interessenten wollen sich bitte melden bei:

Chr. Cavegn AG
Transporte, **7075 Churwalden**
Telefon 081 35 11 16

Gesucht
tüchtige

Bau-Schreiner

Schreinerei
Mathis, Küblis
Tel. 081 54 15 48

25903

FRAU

gesetzten Alters sucht **leichte Stelle** in gepflegten Haushalt, zu einer Person. Auch ähnliche leichte Arbeit angenehm. Gute Behandlung, Lohn Nebensache.

Tel. 086 2 17 47

131 010 186 9

Suche Stelle

im Raume Thusis-Chur auf 15. Aug. oder nach Vereinbarung **in Altersheim** (Pflegeabteilung), **Lingerie** oder **Buffet.**

Offerten an
Tel. 081 81 26 77
ab 19.30 Uhr

301562

Chau

Kauf

Tief

Be

Lajos
Bündn

Kassák Lajos író, festőművész, költő

Bratislavában megnyílt a „Nyolcak" és az „aktivisták" kiállítása. Kassák Lajos irákint „költőként" harcolt a háború ellen és a nemzetközi-ség érdekében. „A konstruktivizmus apostola", 1919-után Bécsben sokoldalú képzőművészeti tevékenységet is kifejt. Moholy Nagy László együtt adják ki az „Új művészet könyve"-t. A Kárlatan Gropius szemlékének terve szerepel. (emlétve)

Bárkány Jenőné: A Nyolcak és az Aktivisták Bratislavában.

Új Szó, 1976. dec. 23.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726
1977 MÁR 30

PESTI MŰSOR

Kassák Lajos

1021

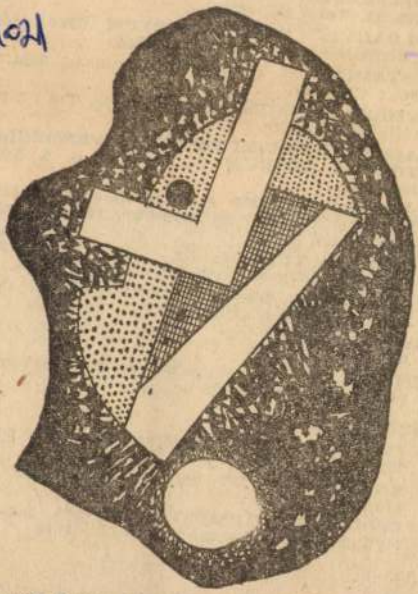

Kassák Lajos: Plasztika a síkon II. (1963)
(Kiss György Pál felvétele)

Egyházművészeti gyűjtemeny. 9—19 óráig (hétfőn is).

GÜL BABA TÜRBÉJE (II., Mecset u. 14.) 10—14 óráig, szomb., vas., ünn. 10—18 óráig.

HOPP FERENC KELET-ÁZSIAI MÚZEUM (VI., Népköztársaság útja 103. Tel.: 228—476).

KINA MÚZEUM (VI., Gorkij fasor 12. Tel.: 423—916).

CITADELLA (XI., Gellérthegy. Tel.: 665—794). Duna-kiállítás. 10—22 óráig.

SZENTENDRE

FERENCZY MÚZEUM (Marx tér 6. Tel.: 92—73). — A Ferenczy család.

KOVÁCS MARGIT KERÁMIÁI (Vastag Gy. utca 1.)

CZÓBEL-GYŰJTEMÉNY (Templom tér 1.). Nyitva: hétfő kivételével 10—19 óráig.

A budapesti múzeumok általában 10—18 óráig tartanak nyitva. Hétfőn szünnap. — Az ettől eltérő nyitvatartásokat külön jelezzük.

Kassák Lajos, festő

megemlítve.

Ézsiás Erzsébet. Száztizenöt új mű 2

Esti Hirlap, Bp. 1977 máj. 5.

Kassák Lajos, festő-

megemlítve.

2.

Ézsiás Erzsébet: Babits Mihály Tanulmánykötete

Esti Hírlap, Bp. 1977. jún. 15.

Kassák Lajos, festő
író

a Zichy-kastély ban állandó Kassák-kiállítás

–: Nyitány – utólag 2

Esti Hirlap, Bp. 1977, jún. 9.

Kassák Lajos, festő

● KASSÁK LAJOS halálának 10. évfordulóján ma délelőtt emléktáblát avattak Óbudán, a Bécsi út 98-ban, a költő utolsó lakóházának falán.

O-: Kassák Lajos ...

Esti Hírlap, Bp., 1977. júl. 22. 8.

Kassák Lajos, festő

□ KASSÁK LAJOS reklámterveiből nyílik kiállítás a művész halálának tizedik évfordulója alkalmából, július 20-án, délután 3 órakor, a Kassák-emlékmúzeumban (Bp. III., Fő tér 1.). Megnyitja: Bálint Endre festőművész.

□ –: Kassák Lajos – 2.

Esti Hírlap, Bp. 1977. júl. 13

Kassák Lajos

Kassák nyomatékot adott az avantgarde tartalmaknak, a képzőművészetben, irodalomban, színházban, zenében egyaránt.

Bálint Endre: Bálint Endre kortársakról.
Művészet, 1977. június - 8.oldal.

Kassák Lajos.

Kassák helyes érzékkel kapcsolódott ahhoz a kérdéscsoporthoz, amelyek a horszeni formalépés és elvi analízis kialakításával foglalkozik.

Bálint Endre: Bálint Endre kortársakról.

Müvészet, 1977. junius - 86oldal.

Kassák Lajos

A tizenhatéves Bálint Endrére
nagy hatással volt Kassák Lajos
„Tisztaság könyve".

Bálint Endre: Bálint Endre hortánsakról.
Művészet, 1977. június — 8 oldal.

Kassák Lajos

Méltatás

Rozgonyi Iván: Vonzódások védelmében.
Művészet, 1977. június - 2. oldal.

Kassák Lajos

Kassák Lajos 1947-ben írt
Bálint Endre művészetéről.

Kassák Lajos: A kritika tükrében.
Művészet, 1977. június – 28. oldal.

Kassák Lajos

Mélabolás.

Bálint Endre: Magamról - szómadán helyett.
Művészet, 1977. június - 9.oldal.

Kassák Lajos

Kassák a reklámról írt
1926-ban, a Tisztaságkönyvben.

Horváth György: Kassák Lajos reklámtervei
Tükör 1974. július 31 - 3 oldal.

Kassák Lajos

A Kassák kiállításon a tárlókban munkacímlapok, régi esték díszletfotói, kis nyomtatványok, Kassák kiállítások katalógusai állanak.

Horváth György: Kassák Lajos reklámtervei.
Tükör, 1977 jul. 31 - 3 oldal.

Kassák Lajos

A 20-as évtized plakátjai a: Tolo porcelán, Tó mozi, Dunlop kerék, Mentor könyvesbolt, Budapesti Állathert.

Horváth György: Kassák Lajos reklámtervei.
Tükör, 1977. jul. 31 - 3 oldal.

Kassák Lajos

Kassák Lajos kalábánok ti-
zedik évfordulójára emlékez-
tet a Kassák Emlékmúzeum.

Horváth György: Kassák Lajos rejtélyei.
Tükör, 1977. július 31-3 oldal.

Kassák Lajos

A 20-as évek második felében
készült plakátjaival Kassák
pénzt igyekezett csinálni. A 30-as
években készültek a „Munka ti-
pográfiák".

Horváth György: Kassák Lajos rekláminterei.
Tükör, 1977. juli. 31-3 oldal.

Kassák Lajos

Kassák Lajos reklámterveit bemutató tárlatot a Petőfi Irodalmi Múzeum rendezte.

Horváth György: Kassák Lajos reklámtervei.
Tükör, 1977. július 31. — 3. oldal.

Kassák Lajos

Kassák Lajosnak emléket állító márványtáblát avattak Óbudán a Bécsi út 91 sz. alatt, ahol a művész élt és alkotott

— : Kassák emléktábla.
Tájékoz, 1977. július 31-43 oldal.

Kassák Lajos

Kassák Lajos életművét az emléktábla felavatásánál Pásztor Endre festőművész méltatta.

—: Kassák emléktábla.
Tükör, 1977. július 31–43. oldal.

Kassák Lajos

"Hogy látva lássunk" cimmel Vadas József ir Lantos Ferenc -Nemzeti Galériában rendezett- kiállitásáról. A beszámoló átfogó képet ad Lantos müvészetéről. Összehasonlitásokat eszközöl, beszél az álkonstruktivisták módszereiről, akiket ellentmondásra késztetnek Lantos "mértani alakzatai".
Kassák Lajost, mint "a Lantos Ferenc módszerének ősétül szolgáló konstruktivizmus magyar apostolá"-t emliti, majd a kiállitás cimével "Természet - látás - alkotás" kapcsolatban Kepes György: "Az uj táj" c. könyvét, végül Szabados Árpádot, aki ugyan eltér Lantos módszerétől, de mint az ujabb grafikus nemzedék egyik legtehetségesebbjét értékeli.
A részletes kritikát lásd: Lantos Ferenc nevénél. Élet és Irodalom, Bp. 1977. febr.5. XXI. évf. 6. sz. 12. lap.

Kassák Lajos

"Önarcképfestő" cimmel Vadas József emlékezik Kmetty Jánosra a Műcsarnokban rendezett emlékkiállitásával kapcsolatban. Először Szablya-Frischauf Ferenc nevét említi, akinek magániskolájában kezdi tanulmányait. Párisi utját követően a Kassák Lajos körül tömörülő aktivisták köréhez csatlakozik, akinek birálatát idézi a kritika. Az egyes festészeti irányzatokra hivatkozva kerül szóba Uitz Béla, Bortnyik Sándor, Nemes-Lampérth József, majd Szőnyi István és Aba-Novák Vilmos neve. Végül Derkovits Gyulát, mint Kmetty folytatójátszerepelteti. A megemlékezést lásd: Kmetty János nevénél.

Élet és Irodalom, Bp

1977. jan. 22. XXI. évf. 4. sz. 13. lap

Kassák Lajos

A családi kör és környezete szab irányt művészetének

Kmetty János – Festővoltam és vagyok

15 oldal

Kassák hajos, festő, író

Megemlítve

Hermann István: Kocsis Rózsa: Igen és Nem 86–88

TISZATÁJ, Szeged, 1976. január XXX/1.

Kassák Lajos, festő

L.: Moholy-Nagy

Bodri J.: Moholy-Nagy László..... 91-95.

TISZATÁJ, Szeged, 1976. január XXX/1

01

Kassák Lajos

Kassák Lajos az 1941-es kelet
Népében múltatja Borsos Mik-
lós tevékenységét.

------:Kritika tükrében.

Müvészet, 1976.szeptember - 4.oldal.

Kassák Lajos

1946-ban a Művészeti Tanács
egyik tagja Kassák Lajos volt.

Illés Endre: A szobrász Tihanyban.
Művészet, 1976.szeptember - 12.oldal.

Kassák Lajos

sikerült Kassák Lajosnak — büszke katonai demonstrációt ábrázoló felvételekből — izzóan háborúellenes művet alkotni.

Magyar Hirlap 1976/268/4

Hegyi: Expozició Hatvanban

Kassák Lajos

alkotásai is szerepelt Hatvanban az Expozició

c. tárlaton

Magyar Hirlap 1976/268/4
Hegyi: Expozició Hatvanban

Kassák Lajos

Méltatás.

Brestyánszky Ilona: A művészet népséggel...
Nők Lapja, 1976. okt. 23 - 10 oldal.

Kassák Lajos, Jestő

L.: V. Vasarely

Hárs Ł.: Vasarely múzeum 523-526.

Jelénkar, Pécs, 1976. június XIX/6

Kassák Lajos, költő

L: Bernáth Aurél

–. Bernáth Aurél nyolcvanöt éves 7

Népszabadság Bp. 1980 nov. 13.

Hlassák Lajos

A Hlassák Emlékmúzeum legutóbb az „In memoriam Hlassák" anyagát tárta a nézők elé.

Bedri Ferenc: In memoriam Hlassák.
(Művészet, 1980. október – 45. lap.

Bedri Ferenc: In memoriam Barcsi.
Műszerszet, 1980. ohtóber – 15. kap.

Kassák Lajos, festő- és grafikus, író, költő

Esztergom képzőművészete sok irányból összefutó eredőkből táplálkozik, vállalva a befogadó, az ötvöző és a kisugárzó szerepkört. – Az elmúlt 34 évben több művész került kapcsolatba Esztergommal: Bálint Endre, Gaddnyi Jenő, Kassák Lajos és Mihálta Pál is gyakran megfordult itt.

Wehner Tibor: Befogad, ötvöz, kisugárzik. Népművelés, 1980 1.

Kassák Lajos

A Kassák Emlékmúzeum
1977-ben Kassák reklam-
terveit mutatta be, 1978-
ban az Avantgarde folyó-
iratok 1920-1930 közötti
gyűjteményét.

Bedri Ferenc: In memoriam Kassák.
(Művészet, 1980. október - 45. lap.

Kassák Lajos

1976-ban nyílt meg a Kassák Lajos Emlékmúzeum.

Bodri Ferenc: In memoriam Kassák. Művészet, 1980. október - 45. lap.

Kassák Lajos festő és grafikusművész

Zacskókiállítás

Nem mindennapi, megszokott témájú kiállítást láthatnak az érdeklődők augusztus 5-ig a *Józsefvárosi Kiállítóteremben.* Zacskókiállítás. Micsoda ötlet? Kérdezhetik az olvasók. Pedig azt hiszem, ez a furcsa kis funkciójú tárgy (nylon szatyor, tasak) észrevétlenül ugyan, de nap mint nap hat ránk. Vizuális és környezetkultúránk része ez is a reklámcélon s a csomagolás praktikusságán túl. A rendezők a világ minden tájárók, *Helsinkitől Tokióig* bemutatnak zacskókat, természetesen nem a cégeket reklámozva, hanem azt bizonyítva, hogy a reklámgrafika hogyan befolyásolhat tízezreket is — akaratlanul. Így tehát nem lényegtelen, hogy olcsó, jól funkcionáló áruházi tömegkultúra alakuljon ki, amely naponta eljut minden családba. „A jó reklám ... — írja *Kassák Lajos* Tisztaság könyvében (1926) ... Nem szolgai közvetítője valami kívülevő dolognak, hanem a termelés és fogyasztás között álló demonstratív erőkomplexum. ... A reklám alkalmazott művészet, a reklámművész szociális alkotó." .

Pesti Műsor, 1979. aug. 1.

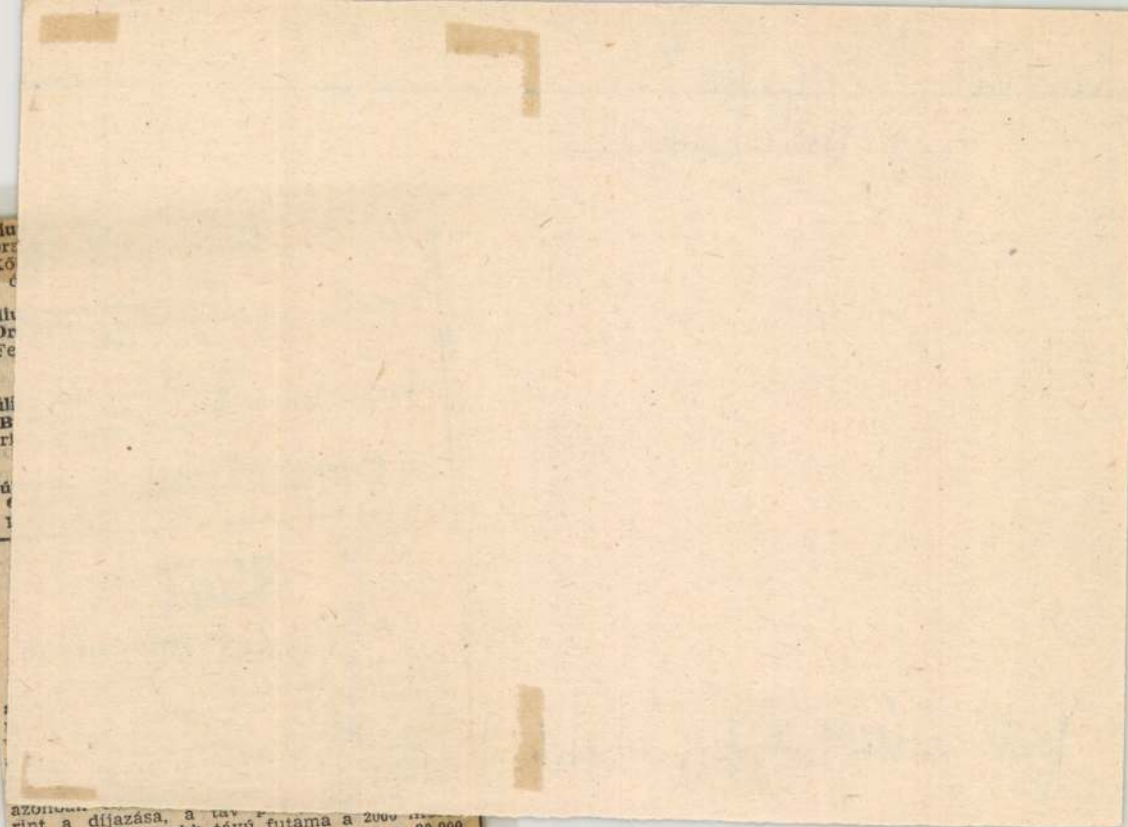

Júliu
Or
Kő
9 ó

Júliu
Or
Fe

Júli
B
rl

Jú
(
1

azonban ... rint a díjazása, a táv ... délután leghosszabb távú futama a 2000 ... res King's Baby hendikep lesz, ahol a 20 000 forintos díjért az idősebb lovak küzdelme vár- ... 1600 méteres Mirandelle, az 1400 mé- ... méteres Look

Kassák Lajos, festő- és grafikusművész

Márffy Ödön két régebbi méltatója – Kassák Lajos és Bényi Róbert – szerint hozzá hasonló művész volt még az ő nemzedékéből Apáty József és Czóbel Béla.

Szíj Béla: Márffy Ödön művészete.
Élet és Tudomány, Budapest, 1949. márc. 16.

Kassák Lajos

A művészünk itthon és külföldön számos kiállítása volt, melyek legjelesebbjei a nürenbergi konstruktivista biennálé 1969-ben.

Bodzi Ferenc: Szu memóriám Kassák. Művészet, 1980. október – 45. lap.

Kassák Lajos (Érsekújvár 1887 – Bp. 1967)

„Kompozíció" 1950

o. v. 43,5 × 30,5 J. l. j.: Kassák

Kikiáltási ár: 12000 Ft.

BÁV 56. Képaukció Bp. 1981. december

Kassák Lajos

A művészünk ezelőtt kiakkása volt

Prágában 1969-ben, Brnóban 1970-ben, Köbeben, Linzben, Bécsbe, Grazban 1971-ben és a bochumi 1973-ban.

Bodzi Ferenc: In memóriam Kassák. Művészet, 1980. október - 45. lap.

Bodin, Jean. Les Six Livres de la République.
(Lyon, 1593. Quarto. 12 cm.

Kassák Lajos, festő, grafikus, író, költő

Szántó Tibor 1954-ben került a Móra Kiadóhoz, itt gyerekkönyvet kellett csinálni. A gyerekkönyv ürü gyén tudták Kassák Lajost visszahozni az irodalomba. Akkor Kassák nemigen jelenhetett meg, de a gyerekeknek szánt Kassák-versek Würtz Ádám rajzaival, igen.

Németh S. Katalin: Beszélgetés Szántó Tiborral. Kortárs, 1979. 9. 1421-28 old.-ig.

Kassák Lajos, festő- és grafikusművész 2) Folytatás

De a forradalom és művészeti forradalom, formai forradalom viszonyának elméleti tisztázásához nagyobb időbeli kifutásra lett volna szükség. Kun Bélának, a Vörös Újság 1919. jún. 14-i számában írt cikke nyíltabb, egyértelműbb forradalmiságot várt a MA-tól, amire Kassák a MA különkiadásában („Levél Kun Bélához a művészet nevében") elutasítóan válaszolt. A vita folytatódott az emigrációban, de ekkor már nem volt rá mód, hogy a művészi forradalom kérdése konfrontálódhassék a forradalmi gyakorlattal.

Aradi Nóra: Képzőművészeti Élet, 1919-ben
Jelenkor, 1979. 3. 251. old.

Kassák Lajos, festő- és grafikusművész, 3) Folytatás

a Tanácsköztársaság kikiáltásakor a plakat az Orsz.-os Propagandabizottság hatáskörébe tartozott. E feladattkört, átvette a Szocializmus Állami Propagandája nevű intezmény, majd a Közoktatásügyi Népbizottság. 1919. jún. 18-tól Bíró Mihály lett a képes plakát országos biztosa. A plakát különös fontosságát már korábban felismerték, erről írt Kassák a MA 1916-os első számában.

Aradi Nóra: Képzőművészeti Élet, 1919-ben.

Jelenkor, 1979. 3. 251. ald.

Kassák Lajos, festő- és grafikusművész

[1] Folytatás

Szükségképpen nyitottak maradtak a Tanácsköztársaság idejének művészetelméleti vitái. A legfontosabb kritikai fórum, a Kassák Lajos szerkesztette MA, egyre elszigeteltebb lett. A MA nyíltan kiállt a megalakuló KMP mellé és ugyancsak nyíltan állást foglalt a szociáldemokrata jobboldal antikommunista, konzervatív szellemű kultúrpolitikája ellen, amelyet főként „az Ember" c. folyóirat képviselt. Az egyre nyíltabb forradalmi helyzetben a MA a „szellemi forradalom" elsődlegességét hirdette. Ez nem csorbította a folyóiratnak azt a szerepet, hogy mindvégig a legfontosabb kritikai fórum és a művészeti törekvések legfőbb méltatója volt.

Aradi Nóra: Képzőművészeti Élet, 1919-ben

Jelenkor, 1979. 3. ~~249~~ - 250. old. - 251. old.

Kassák Lajos, festő- és grafikusművész

Kudlák Lajos festőművész Kassák Lajosnak volt jó barátja. Az ő segítségével 1921-ben Kassán rendezhette meg első önálló tárlatát.

Sólyom László: Aldrom festő – egy város.

Új Szó, 1979. VIII. 3.

Kassák Lajos, festő- és grafikusművész

A művész kecskeméti munkálkodása, itt született művei a modernebb irányokhoz, a kubizmushoz, az expresszionizmushoz is hozzákötik a kecskeméti művésztelepet ugyanúgy, mint az aktivizmus hazai történetéhez. – 1916 nyarát itt töltő Kassák a művészek nagyobbik részéről írja, hogy a világtól elkülönülve, polgári módon élnek, festenek.

Sümegi György: Az 1910-es Kecskeméti Művésztelep ellentmondásai.
Forrás, 1980. febr. 70. old.

KASSÁK Lajos

PASIAKOVÁ, Jaroslava: Kassáktól, Kassákról - Pozsonyban. =
Új Magyarország, II.évf.93.sz.1992. április 18. 11.p.

Pozsony, Szlovák Nemzeti Galéria, Kassák kiáll.1992

a kiállitás utolsó termében a Hommage a Kassák c. kiáll.
kortárs szlovák művészek Kassáknak ajánlott művei

nvaló hatása alatt áll. A franciák
nak szánják, s tudják, hogy a fel-
n, Román pedig komolyan veszi a
ncs okunk kételkedni, bizonyosan
at. A nagy és őszinte érzéseknek
z őszinteség, még nem művészet, s
űség, hanem gyámoltalanság. Ro-
inket visszarántani. Képei csak a
zni tud abban a látható örömben,
i ólomkatona– és körhintaemléke-
tékszerekre való vissza-emlékezés
áborítatlan gyermekélmények fel-
zdetleges ábrázolásmódját, s nem
ől. Nekünk e távlat nélküli, tiszta-
enek, félszegek, erőtlenek. Lehet,
ban nem lehet szándékos, félszeg-
ája, amely elnézésre hajlíthatná az
ményeit ha nem is önálló képként,
v-illusztrációként vegyük számba,
nert nyilvánvalóan ellentmondana

(1883 – 1951)

ása. Sohasem sietett, járása-kelése
, felfedező ténfergés.
atos. Tuladunai leitéssel, lassan,

KASSÁK Lajos

CSAPLÁR Ferenc: Szövetség köttetett. = Népszabadás, 1992. julius 22. 12.p., ill.

CSAPLÁR Ferenc: Az utolsó otthon: Óbuda, Bécsi ut 98. = Magyar Nemzet, 1992. julius 22. lo. ill.

Fruchter Lajosnak,° a legalázatkészebb és legjobb
pompás modern gyűjteménye.

Petrovics Elek csak hivatásának él: legmeghittel
megbecsülője minden megállapodott értéknek, de
művészetmegnyilvánulásoknak is. Irányokat nem
ző, rendező, propagáló és múzeumfejlesztő munká
szakított magának időt. Írásaiban az a higgadt mér
uralkodik, amelyen mégis az élmény heve is érződi
mánykötete a nagy műértő és a komoly tudós legs
Károlyról írott monográfiája e nagy mester életm
méltatása, amelyből a hosszú barátságból folyó k
egy nagy művész élesen megrajzolt portréja kel él
értéke művészeti irodalmunknak.

Petrovics Eleknek a Szépművészeti Múzeumba
zeumpolitika egészséges irányát jelenti. Olyan a
ezentúl ő is könnyebben építhet, s amelyekkel, ren
zeumpolitikánk feladatkörét.

3 sold.

Kassák Lajos

Lestőmecsek

„Ovalori festénetére jellemző a tvázi geometria ..."

Andrási Gábor
ciffe

Művészet
89/8

Kassák Lajos

festőművén

A Műszaml vándorkiállítása 1982 júliusia Franciaországban.

Művének
1982 okt.

KASSÁK Lajos emlékkiállítása
Székesfehérvár, István király Múzeum,
1968. aug. 4. – szept. 15.
(Rendezte K. Kovalovszky Márta, Perneczky Géza,
katalógus kéz. Perneczky Géza.)
Szfvár, 1968. F(ejér) m. ny. 11 lev., ill.
22 x 20 cm

Kassák Lajos
beszélgetése Tóbiás Árommal 1963-ban
Petőfi Irodalmi Múzeum Évkönyve
2. – 1969/70. Bp. 65-77 l.

KASSÁK LAJOS

G. KOMORÓCZY ENIKŐ:
KASSÁK LAJOS KÉPVERSEI

MAGYAR MŰHELY 1995, szept.
34-44

FIGDOR ALBERT mügyüjt.
Sz.L.
F.A. mügyüjteményének aukciója, MI XXXIII-193o.14o.

KASSÁK LAJOS

Csine Miklós

A magyar avantgardizmus,
Kassák Lajos
Jelenkor. 1969 4. sz. 323-331.

KASSÁK LAJOS

FORMÍCS Éva: Bauhaus. Pécs : Jelenkor, 1991 113,164,198,, 200-201

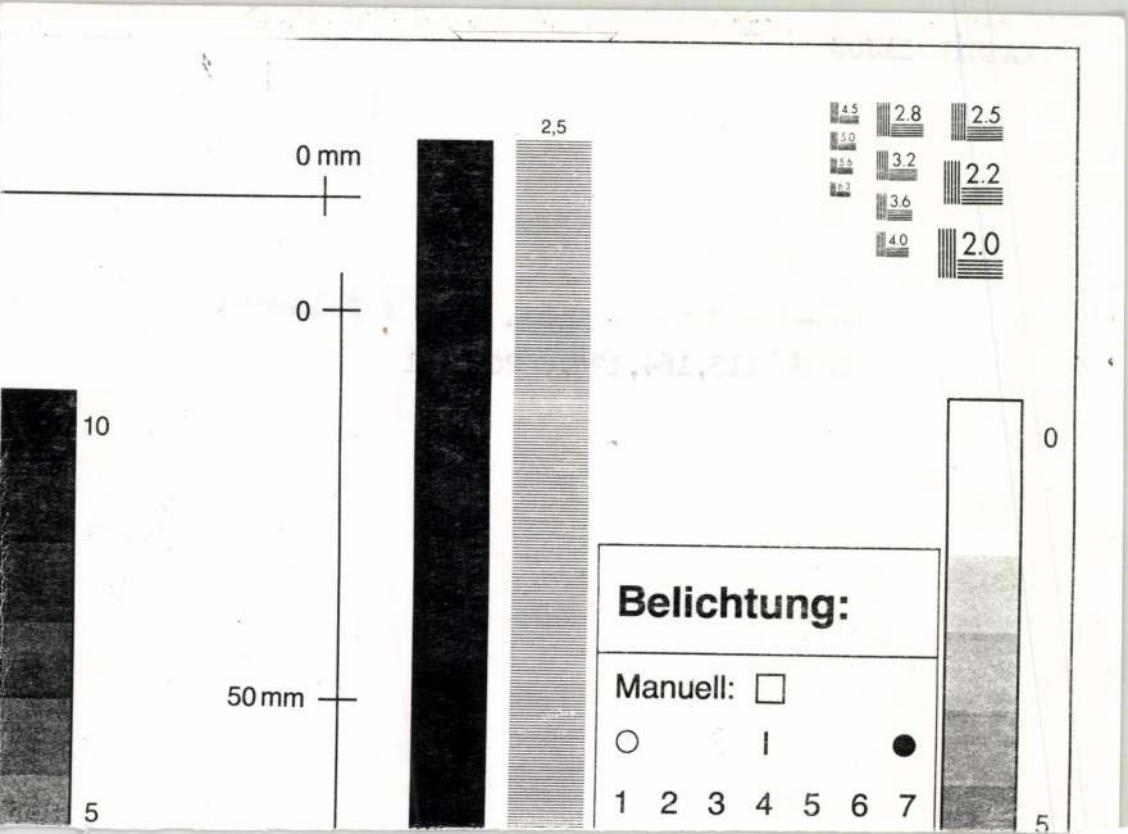
0 mm
0
50 mm
2,5
10
5
4.5
5.0
5.6
6.3
2.8
3.2
3.6
4.0
2.5
2.2
2.0
0
5
Belichtung:
Manuell:
1 2 3 4 5 6 7

KASSÁK Lajos

KESERÜ KATALIN: Képzelt kiállítás az ötvenes évek magyar müvészetéről.= Jelenkor, XXXIV.évf. 3.sz. 1991 281-282.

KASSÁK Lajos

grafika

HAULISCH Lenke: Az 1980-85 közötti uj szerzemények kiállítása Kiscellben. = TBM XXIV. Bp., 1991 236.p.

pôvodom z Banskej
usohl"), doložený roku
dome Esterházyovcov

apänak

KASSÁK LAJOS

MEZEI Ottó: Volt egyszer egy konstruktivizmus : Ráfael Győző fővárosi emlékkiállításáról : Duna Galéria, 1990.= Új Forrás, 23.évf.2.sz-1991 39.p.

Kapcsolatukról

Ikonographie des 17. und 18. J
1974. Bd. 1. 557 S, Bd. 2. 651

BALOGH, Jolán: Katalog der ausländ
Bildenden Künste in Budapest X
1975. Bd. 1. Textband 307 S, B

RÓZSA, György: Sclachtenbilder au
Budapest, 1987 124 S, 141 Abb

KISS, Ákos: Pannonische Architekt
Budapest, 1987. 192 S, 119 Abb

VOIT, Pál: Franz Anton Pilgram 16

POGÁNY-BALÁS, Edit: The Influence
on the Great Masters of the Re
115 S, 263 Abb. 25 x 17 cm

GERSZI, Teréz: Von Leonardo bis C
aus dem Museum der Bildenden K
248 S. 106 farbige Tafeln 32

MORAVÁNSZKY, Ákos: Die Erneuerung
der Österreichisch-Ungarischen
230 S 250 Abb. 24 x 22 cm

ÉRI, Gyöngy – JOBBÁGYI, Zsuzsa: S

KASSÁK LAJOS

(bán)BÁN ANDRÁS: Kornisa kapcsán. = Magyar Nemzet, LIV.évf. 4.sz. 1991.január 4. 4. p.

Bp., Fészek Galéria, Tisztelet Kornisa Dezsőnek c. kiállítás

Kat.van.

., B.,"Florentiner Trecento Stickereien",
ieon, 8, 1931, 455 - 462.

Log der Besteck Sammlung Franz Emmerich Graf
erg, Dorotheum Kunstauktion CCXXI, Wien, 1912.

ló, E.,"De la tapisserie française Psyché",
Decorativa, 2, 1974, 75 - 88.

ló, E.,"Flamand és francia kárpitok" [Flemish
French Tapestry], Az Iparmüvészeti Muzeum gyüj-
nyei, ed. Miklós, P., Budapest, 1979, 281 -

zló, E., Lepedő és párnahaj a XVII. századból :
armüvészeti Muzeum, a hónap mütárgya [A 17th
ıtury Linen and Cushion Cover : Budapest Museum
Applied Arts the Work of Art of the Month],
lapest, 1979.

KASSÁK Lajos

Amerigo Tot Kassákról

ld. Weér Zsigmond: Amerigo
Tottal 1983-ban .
Somogy. 1988.4.sz.

Az osztályvezető megjegyzései:

Kelt:

MUNKATERV A

1. Feladatok a középtávu munkaterv keretéb

KASSÁK Lajos

Magyar mühely, Párizs, 1965

Karsay Lajos

György Péter – Standeisky Éva: Karsay ~~Lajos~~ a politikai gondolkodó (1919–1934). = Multunk, XXXVI. évf. 2/3. sz. 1991 67–81. p.

B 725/254 8x9 cm. (Aratás.);
Wellisch Judit: Az Országház.
p. 56-57. B 725/391 11x14 cm,

54228. SPÁNYI Béla képei az ett
Művészet 1902. p. 170-173.
Fe.repr. 10x12 cm, 4 db. Vajd
segrád, Trencsén, Klissza vár
a háború során elpusztultak.
Ua. Csányi /Károly/ - Birchba
új Országház. Bp., 1902. t. 4
Bq 725/123 12x16 cm, 2 db. (T
da-Hunyad.)

54229. Az ÉTTEREM. = Ép. Ip. 19
F. 17x26 cm. Divald Károly fe

54230. Az ÉTTEREM. =Ney Béla: A
Steindl Imre alkotása. Bp., /
t. 57.
F. 30x37 cm. Divald Károly fe

54231. ÉTTEREM. = Zámborszky Il
Országház. Bp., 1937. p. 122-

F. 11x15 cm.

54232. A PARLAMENT étkezőtermei
Krón. 1939. No 20. p. 8.
F. 8x14 cm.

KASSÁK Lajos

Mándy Stefánia: Kassák, az utolsó órában. = Jelenlét, XXXIV. évf. 5. sz. 1991 436–438. l.

KASSÁK Lajos

lo linometszete, album /elméleti írásokkal/
Basel, 1965

KASSÁK Lajos emlékkiállitás
Bp, Petõfi Irodalmi Muzeum, 1973.

[az egész a 15. j-t
is

KASSÁK Lajos

MAJOR Ottó: A Kassák-életmű reneszánsza Szlovákiában. Éresekújvár halhatatlan szülöttére emlékszik. = Magyar Hírlap,1992. nov.5. 12.

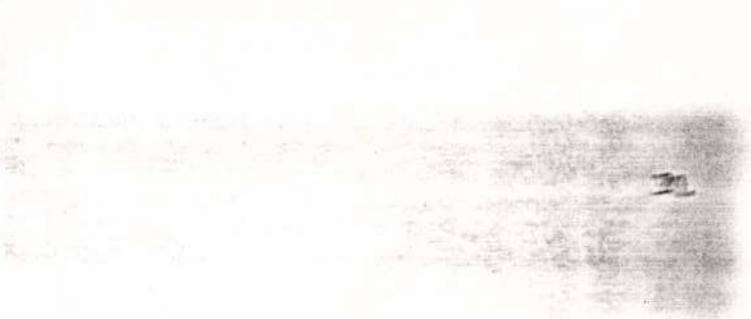

alaqsorában voltunk, családom, n
házból egy nagyon jó baráti csal
két kisgyerekkel, egy nagyon szé
és még valaki, mit tudom én k
éltünk. S egyszer megyünk ki viz
az oroszok, hogy szóval engem ka
nt, hogy zsena zsena zsena.Ügy
Jézusom, most mit csináljak, há
. hirtelen egy zseniális ötlettel
em őket abba az elhagyott nyil
ahol szegény ilyen halinás csi
ngók voltak ott, akiket ilyen mun

Kassák Lajos, Kossuth-díjas festő-grafikusművész (1887–1967).
Fezer Gábor: Magyarország Hollandiában.

3

3 Enteriőr Kassák Lajos és Barcsay Jenő képeivel

Művészet, 1987, október, 50-old.

KASSÁK Lajos

A

CSPLÁR Ferenc: Kassák Lajos és Érsekujvár. =
Uj Magyarország, 1992. okt. 30. 10. ill.

SZABÓ Lilla: Az érsekujvári Kassák-ünnepnap elé.=
Magyar Nemzet, 1992. október 30. 11.

Kassák Lajos

Élünk a mi időnkben

Bp. Magvető 1978.

KASSÁK ZADOS 2022

BORI Imre - KÖRNER Éva:

Kassák irodalma és festészete, Bp, 1967.

Kassák Lajos emlékkiállítás
Székesfehérvár, István kir. múz. 1968
Ism. Lengyel József
megnyitóbeszéd ór
Bálint Endre
Képző művészeti Almanach
50–53.

Kassák Lajos (1887-1967)
életmükiállítás
Debrecen, Kossuth L. Tud. Egy.
1969. aug-szept.
Bev. Perneczky Géza tanulmánya:
K. L. Képarchitektúra.
Debrecen, 1969 10 lev., 6t., 32 cm

KASSÁK Lajos:

Az idő mulásában,
Melléklet László Gyula: "Gondolatok K.I. képeskönyvéhez, Budapest, 1971. Képzőművészet Alap, 10 l., 1 mell. - 35 cm

KASSÁK Lajos

Vallomás tizenöt müvészről, Bp, 1942. Popper F.nyomda
128 lap, 3o tábla, 24 cm.

8,→?

KASSÁK

FODOR József:

Együttléteim Kassák Lajossal,

Kortárs, 1967. 11 evf., 35z. 381-384. l.

LENGYEL József

Kassák Lajos (1887–1967)

Tükör, 1967. aug. 1. képpel

RUTTKAY GYÖRGY

Egy aktivista költő (Kassák Lajos) vallomásai

Borsodi Szemle, 1967. 11 évf. 4 sz. 87-95 l.

KASSÁK Lajos

Kortársak K. L.-ról.

Kortárs, Bp. 1967 (11 évf.) 3 sz., 373-379 l.

LENGYEL Lajos:

Kassák Lajos a tipográfus.

Kortárs, 1967. 11 évf., 3 sz. 388-389.

Képpel

Lengyel József:

Kassákról

Népművelés, 1968. 9 sz. 41.

KASSÁK LAJOS

Bodri Ferenc

Kassák és Moholy-Nagy Képantológiája a kortársakról; A ily művészek könyve (Bécs, 1922)

magyar Építőművészet, 1970. 5 szám, 55-56.

KASSÁK Lajos
festőművész kiállítása
Bp. Ifjúsági Adolf Terem, 1967 márc. 3-24.
Kiad. bev. Németh Lajos, Bp 1967, 6 lev.
24 cm.

KASSÁK Lajos

kollázsai,
Bp, Petõfi Irodalmi Muzeum, 197o.

KASSÁK

CSAPLÁR Ferenc: Pályaképek. = Vasárnapi Hirek, 1992. julius 19. 7., ill.

Bp., Kassák Múzeum, Fotók Kassákról c. kiáll., 1992

Jegyzékszám: 6419

zdasági g iség	Bp. 1978.	73.740
	Bp. 1977.	74.321
ténete	Bp. 1977.	74.366
azdaságirányitás	Bp. 1977.	74.491
lások gazdálk. i szerkezetének	Bp. 1978.	74.593
	Bp. 1978.	74.655
n	Bp. 1978.	74.900
mölcsforgalmazás ei	Bp. 1978.	75.003
nlőség az	Bp. 1978.	75.238
-müszaki együtt- zerei az iparban	Bp. 1978.	76.171
gazdaságban	Bp. 1978.	76.588
politika	Bp. 1975.	76.590
	Bp. 1976.	76.591
integráció	Bp. 1974.	76.594
	Bp. 1975.	76.596
tőség a termelő-	Bp. 1976.	76.597
gi tsz-ekben.	Bp. 1976.	76.598
országokban/	Bp. 1975.	76.599
a	Bp. 1975.	76.600
dasági alap-	Bp. 1978.	76.781

Kassák Lajos

Kassák archipsorozatát
Enrico Prampolini ku-
bista festő készítette 1924-
ben.

Bodzi Ferenc: In memoriam Kassák.
Művészet, 1980. október – 45. lap.

elsősorban Nyugat-Európában csinált, Berlinben, Párizsban, Amszterdamban, Zürichben és így tovább, és így tovább, valódi csoportosulásról azonban nem beszélhetünk, mert hiszen ezek közül a művészek közül sokan egyáltalán nem folytak bele a társadalmi életbe, sokan közülük éppen mint mondjuk Hubert Ernő is, a szocialista művészcsoport tagjává lett és ott folytatták ezeket az akkor avantgarde-nak számító tendenciákat, de nagyon sokan közülük mint éppen Kassák Lajost is említhetném, egész sajátos utat járt be a magyar avantgarde képviseletében.

/ Zene. /

1021

Kassák Lajos, Kossuth-díjas festő-grafikusművész, egy Bölöni-művészeti írás.

1980. VIII. 22. 20.05. Kossuth S.J

Láttuk, Hallottuk

- Az óbudai Zichy-kastélyban Kenesei András látta azt a kiállitást, amely az 1920 és 1930 közötti évtized magyar avantgardizmusának dokumentumait és az alkotásait mutatja be. A korábbi Kassák által vezetőtt müvészcsoport müködése után ez az 1920 és 1930 közé eső 10 év, a magyar avantgárdnak szinte a másodvirágzását jelentette.

- A másodvirágzását élte, jó a kifejezés, de olyan másodvirágzását, amelyet egyáltalán nem támogatott senki kivéve azoktól, akik maguk is müvelték ezt az avantgarde müvészetet. A Tanácsköztársaság után ugyanis minden magyar müvészet baloldali gyanus, kommunista gyanus volt, ebből kifolyólag aztán elutasitásban részesült, tehát a müvészek mindenféle támogatás nélkül próbálták keresztülvinni szándékukat a modern müvészet meghonositására Magyarországon. Ezen a kiállitáson plakátok, plakáttervek , fotók, film részletek, folyóirat tervek megjelent folyóiratok boritói, épitészeti tervek, megvalósult és sok megnem valósult tervet láthatunk, mégpedig olyan kiváló müvészektől, mint Korniss Dezső, Vajda Lajos, Kepes György, Kassák Lajos, Bortnyik Sándor, Seiber Hugo, Schönberger Armand, Kádár Béla, Kmetty János és az egyébként világhirü épitész Molnár Farkas, akinek nem csak tervét, de festményét is látni. Ax

- A 20-as évek végére mi történt ezekkel az igen jónevü avantgardistákkal ?

- A Tanácsköztársaság megdöntése után az akkori legjobb baloldali müvészek nagy része kénytelen volt emigrálni, egy részük a 20-as évek második felében a konszolidáció után haza tudott térni, és itthon próbálta csinálni azt, amit külföldön

Kassák Lajos

Kassák emlékkiállítás volt, 1969-ben Debrecenben, a budapesti Petőfi Irodalmi Múzeumban, 1970-ben és 1973-ban.

Bodrei Ferenc: In memoriam Kassák. Művészet, 1980. október - 45. lap.

Kassák Lajos, festő

Szombaton ünneplik a Radnóti Színpadon *Arma Pált*, a magyar származású párizsi zeneszerzőt 75. születésnapja alkalmából. *A színház előcsarnokában kiállítást is rendeznek a művész kottáiból.* Ezeknek címlapjait a XX. század leghíresebb festői, grafikusai készítették. Köztük van *Chagall, Braque, Matisse, Picasso, Dufy, Léger, Cassou, Carzou, Brancusi, Picabia* egy-egy munkája.

— Van olyan kiadvány — mondotta nekünk Arma Pál —, amelynek *Kassák Lajos* tervezte a címlapját. Úgy tudom, ez az egyetlen kottaillusztrációja. A mini tárlaton természetesen nem látható valamennyi megjelent és a képzőművészet révén is különleges kompo-

(K.K.): Chagall, Braque, Matisse 2.

Esti Hírlap, Bp. 1980. okt. 22.

Kassák Lajos, festő- és grafikusművész

A Tanácsköztársaság a képzőművészetben c. kiállítást a forradalom 60. évfordulójára a Magyar Nemzeti Galériában Móron, a Zamberg-kastélyban rendezte meg. Az új tartalom új formát is követel. A képek csoportosulása már a század első évtizedében elvetette az akadémizmus nyűgeit. – Kassák folyóirata a Tett és a Ma nyelt stílusforradalmat hirdet, a kubizmus és a konstruktivizmus hatása átírja a formákat. Geometrikus és szerkezetvizsgáló látásmód jellemzi az aktivistákat.

A. Szabó János: Kiállítás Móron.
Fejér Megyei Hírlap, 1979. márc. 23.

L'HUMANITÉ
1979. IV. 24.

1021

L'art d'avant-garde en Hongrie (1910-1926)

Les « activistes » et la Révolution

Il s'agit d'un événement à plus d'un titre. D'abord, une modeste commune de Seine-Saint-Denis, dont le député-maire est notre camarade Marie-Thérèse Goutman, aide à la réalisation d'une manifestation originale et didactique consacrée à « l'activisme » hongrois, c'est-à-dire à la place et au rôle des « avant-gardes » artistiques — encore peu connues en France — au début de ce siècle en Hongrie, mais surtout à l'époque de la Commune de Budapest dirigée par Bela Kun (la République des Conseils a duré de mars à août 1919) ; un gros livre (1), textes et documents à l'appui, montre que les artistes novateurs groupés autour de deux revues, *TETT*, de 1915 à 1916, puis *Ma* (Aujourd'hui), de 1916 à 1926 — fondées et animées par un intellectuel d'origine ouvrière, Lajos Kassak, tentent de créer un art nouveau quand ils font la preuve que l'art peut précéder le mouvement révolutionnaire, l'exprimer et l'influencer.

Ensuite sont établies des passerelles entre le pouvoir politique de la Commune et le mouvement qui se veut franchement autonome dans sa pensée, ses moyens et son action, quoiqu'engagé au plan idéologique en faveur du pouvoir ouvrier.

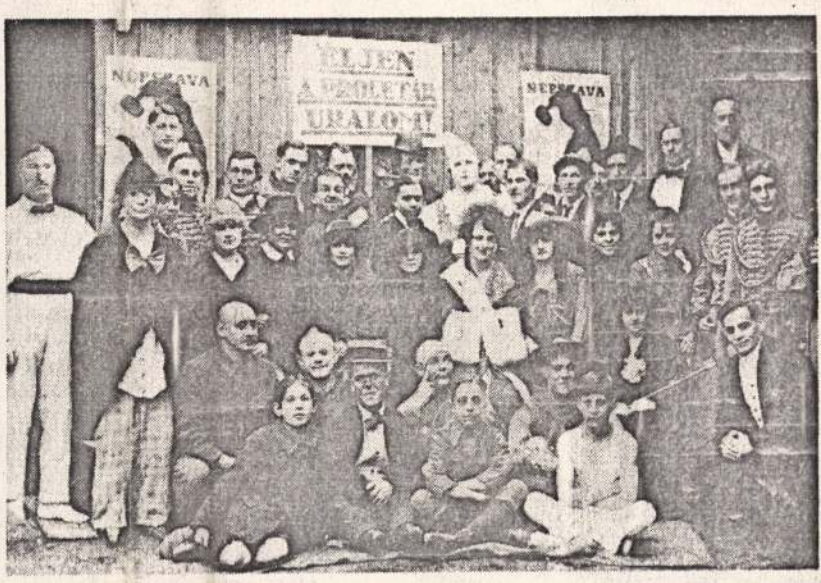

Groupe d'artistes sous la République des Conseils. Sur le mur, l'affiche imaginée par Biro pour la fête du 1er Mai 1919, encadrant le slogan : « Vive le pouvoir prolétarien ». (Photographie anonyme)

Refaire le monde ?

C'est dire de façon brève, et abrupte, les questions soulevées dans ce panorama, peut-être trop dense, heureusement relayé par un ouvrage écrit par des chercheurs hongrois et français.

Ce mouvement d'avant-garde est divers dans ses composantes, mais homogène quant à ses aspirations et à ses principes. Il incline à sortir la Hongrie de ses ornières culturelles féodales et bourgeoises, voire à la placer à l'écoute de « penser » neufs. Il y a la tendance à reconnaître les racines nationales, à s'en inspirer pour trouver un langage propre (Bela Bartok), celle qui marche sur les brisées sensibles de foyers effervescents d'Italie ou de Russie (futurisme, abstraction, constructivisme), de France (fauvisme, cubisme, art non objectif), d'Allemagne (expressionnisme).

Une cinquantaine de peintures, dessins, affiches retracent la route de défricheurs comme Karoly Kernstok, Lajos Tihanyi, Por Bertalen, Mattis-Teusch, Sandor Bortnyik, restés jusqu'ici inconnus chez nous.

Cette aile marchante ne tient pas à illustrer une propagande. Même les affichistes, par nécessité plus concrets, travaillent la forme. Ils ne se tiennent pas quitte d'offrir des sentiments qui « coïncident » avec les idées et la politique des communistes pendant les cent trente-trois jours du pouvoir révolutionnaire. D'où « l'opacité », le « formalisme apparent », sinon « peu réaliste », « sauvage » et « décadent » des peintres et des poètes.

Avec leurs rêves et leurs pressentiments, ceux-ci « sautaient » dans l'inconnu, un monde qu'ils croyaient à la mesure de la Révolution, en d'autres termes, de désirs culturels émancipateurs.

Mais comme le souligne dans une étude vive, ouverte et éclairante Richard Crevier, « l'absolue liberté de l'art face à l'ordre voulu par le politique demeurent inconciliables ». Du moins est-ce là son opinion, il est vrai corroborée par certains faits examinés dans cette exposition. Mais ce n'est pas la seule façon de poser la question.

On ne peut soutenir, sous peine de choir dans un sentimentalisme accablé, que les « activistes » ou du moins ceux pris comme tels, aient donné un art majeur. Traversés par toutes sortes d'influences intéressantes, mais contradictoires, leur principal mérite réside en ce qu'ils ont lutté dans le sens de la modernité, d'une manière au reste intransigeante, en purs utopistes qui considéraient que l'art peut contribuer au changement des hommes et du monde.

En rupture avec la tradition, mais opposés à « l'art pour l'art », ils maniaient une certaine violence déclamatoire, soutenaient, par exemple, un socialisme coupé des réalités du Front unique avec la social-démocratie. Autour de Kassak et de la revue *Ma*, ils déploient quantité d'initiatives pendant la Commune. A cet égard, le livre conçu par Charles Dautrey et Jean-Claude Guerlain comble un vide et apporte des réponses qui, si elles ne sont pas définitives, dévoilent assez sur une époque fertile, à propos de laquelle nous voyons des traits de la nôtre.

Matérialistes et anarchisants, « ils se demandaient (les « activistes ») si la politique, révolutionnaire à un moment, ne devient pas conservatrice quand vient le temps de stabiliser le mouvement au moyen de l'Etat », note encore l'auteur de la préface.

Leurs interrogations, même minées d'esprit sectaire, sont comme on voit, riches de possibles. Elles n'ont rien perdu de leur valeur.

Lorsque les baïonnettes fascistes de l'amiral Horthy imposent leur ordre à Budapest, Kassak part en exil à Vienne où *Ma* reparaît. Ses pages vont accueillir des compositions de Moholy-Nagy, Archipenko, Schwitters, un poème de Cendrars, un autre de Tzara, plus tard des œuvres de Léger, Jeanneret, Ozenfant. Cela pour dire que si la conscience, l'intelligence et la générosité d'une époque révolutionnaire se sont bien cristallisées, en Hongrie, dans l'épopée du mouvement ouvrier, la revue *Ma*, ses peintres et ses poètes y conservent une part importante.

LUCIEN CURZI

(1) Publié par les Editions Goutal-Darly, 79-81, avenue Pierre-Brossolet, 92120 Montrouge. 327 pages grand format, le livre est vendu 150 francs aux collectivités et 190 francs en librairie.

Cette exposition et cet ouvrage ont pu être réalisés grâce au concours actif de l'Institut hongrois de Paris, du ministère de la Culture et de l'Institut hongrois pour les relations culturelles.

MAGYAR HIRDETŐ SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 340-726
Kassák Lajos, festő-, grafikusművész
DÉLI HÍRLAP
1979 MÁJ 12

Rajzok 1021

Megnyitó a Galériában

Tegnap délután 4 órakor megnyílt a Rajzok című kiállítás a Miskolci Galériában.

A vendégeket, köztük *Kövér Árpádot*, az MSZMP megyei bizottsága osztályvezetőhelyettesét, *Csótai Jánost*, a városi tanács elnökhelyettesét, *Orosz Sándort*, a művészek szakszervezetének titkárát *Dusza Árpádné*, a Miskolci Galéria igazgatója köszöntötte.

Megnyitót *Kovács László*, az MSZMP Miskolc városi Bizottságának titkára mondott. A többi között hangsúlyozta: „E lapokat látva megvalósulva érzem azt a mélyből fakadó művészi törekvést, amelyet Kassák Lajos így fogalmazott meg: „Nem a valóság tükörképével akarlak megajándékozni, magával a valósággal, amit emberagy, emberszív, emberkéz formált meg a cseppfolyós vagy gyémántkémény anyagból." — mondotta többek között, majd ezekkel a gondolatokkal zárta a megnyitót: „A befogadó számára ez a tiszta, egyértelmű, a képzőművészet alapjaiba betekintést engedő műfaj legyen a kezdet, az elindulás. Ez a forma a leginkább alkalmas a feldolgozásra, arra, hogy a dolgozók, a munkások azon rétegéhez is közel tudjon kerülni, amely igényli, óhajtja, de nem mindig érti a mai képzőművészet alkotásait." *(Cikkünk a 2. oldalon.)*

★ *A tizenegyedik Rajzok című kiállítást Kovács László nyitotta meg.* *(Ágotha felv.)*

ányzik a magyar falu történelmi változásának bemutatása, de hiányzik a mindennapok olyan jellegzetességeinek, mint a lakásproblémának, vagy a szocialista jogtudatnak az ábrázolása is. Ahogy a fesztivál programja is mutatja, a magyar film otthon van a történelemben, erkölcsben, a tudat és a hitvilág ábrázolásában, de alig veszi észre az anyagi világ, a termelés feltételeinek változását.

Nyilvánvaló, hogy ez a legnehezebb műfaj; míg a múltra ráláthatunk, a kuriózum senkit nem zavar, a jelenben nehéz okosnak lenni.

akkor ta
élet telje
sára kép
szakmai
be. De
szólónak
fejtette.
tív ábrá
magát, h
zönség m
nak a fi

vetítések

14 ÓRÁTÓL:

Információs vetítés a fesztiválpalotában. Rondino; Fair-play; Két elhatározás.

Információs vetítés a Hevesy Iván Filmklubban. Feltaláló, Természetszés, Vannak változások, Leleplezés.

16 ÓRÁTÓL:

A Népszerű-Tudományosfilm Stúdió információs programja. Fogd a kezem: Magyar szeceszszió; Meséink madara; Szimmetria-aszimmetria; Csak egy kavics; Holdfogyatkozás.

18 ÓRÁTÓL:

VII. fesztiválvetítés. Közel-Kelet; Csiki-csuki; 3—D; Kilencedik emelet.

20 ÓRÁTÓL:

VIII. fesztiválvetítés. Kamerával a Jemeni Népi Demokratikus Köztársaságban: Pánik; Történet N-ről; Testvérek; Ide... Oda...

22 ÓRÁTÓL:

Információs vetítés a fesztiválpalotában. Hamm: Memento Vivere; Becsület; Jelenlét; Vörös Csepel.

A Saját Stúdió sikereiből

Néhány órája alapított, és lapunk megjelenése idején megszűnő Saját Stúdiónk soha meg nem valósuló, fesztiválon kívüli sikerfilmjeiből teszek néhányat néző híján az olvasó elé — röviden.

Egy újszülött emlékei

Dokumentumfilm, némi animációval. A háromnapos Csecsemő Csongor vívódásai, visszaemlékezései az elmúlt kilenc hónapra és három napra, generációs ellentéte szüleivel. 15 perc.

Deákné vászna

Népszerű-tudományos. Csicsóné és három lánya filmvászonfehérítők elmesélik, hogy egyikük sem jobb a Deákné vásznánál. Megismerjük a vászonfehérítés bonyolult mesterségét, a bükkösdombói patyolat exportképes népművészeti mosótechnikáját.

A zolobárdok földjén

Régi-Zéland őslakosait, a dinamikus forrongás útjára lépett zolobárdokat mutatja be a híradófilm.

A Halotti beszéd

A 20 másodperces rajzfilm elemző-szatirikus módon élveboncolja a Halotti beszédet, egyetlen szó nélkül. Végig sírí csend. Szellemes, színes, szélesvásznú, szinkronizált.

Amíg a házból hibajegyzék lesz

Egy szövetkezeti ideggyógyintézet lakói mesélik el közös sorsukat, a nem nyíló ajtóktól a nem záródó vízcsapokon keresztül az előszobán át ki az ablakon, a második emeletről.

A cserebogarak szerelmi élete

Népszerű-tudományos. Végleg eloszlatja azt a tévhitet, amely szerint a cserebogarat a gólya hozza, megtudjuk, hogy miből lesz a cserebogár, sárga cserebogár. Tizennyolc éven felülieknek, tekintettel a cserebogarak poligám hajlandóságára, a sok csere bogárra, laza házasságerkölcsükre.

(szabados)

Kassák Lajos, festő
író

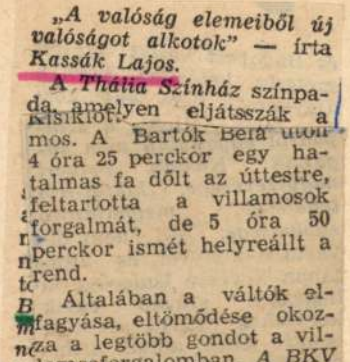

„A valóság elemeiből új valóságot alkotok" — írta Kassák Lajos.

A Thália Színház színpada, amelyen eljátsszák a Kisiklot: mos. A Bartók Béla utón 4 óra 25 perckor egy hatalmas fa dőlt az úttestre, feltartotta a villamosok forgalmát, de 5 óra 50 perckor ismét helyreállt a rend.

Általában a váltók elfagyása, eltömődése okozza a legtöbb gondot a villamosforgalomban. A BKV [illegible]itséget kapott a honlóságt[illegible] Rendkívüli hó-amelyekre a cselekmény épül: Kassák életének tényei, a Ferenc József-i boldog békeidők utolsó, keserves évei, a háború, a forradalom, az ellenforradalom első napjai... Valóságosak a *helyszínek*, amelyeket *ifj. Rajkai György* díszletei felidéznek: *Ersekújvár, Budapest, Bécs, Párizs.*

Morvay Ishán - Valóság[illegible] - nélkül 2.

Esti Hírlap, Bp. 1[illegible]. dec. 1.

Kassák Lajos, festő

L: Bak Imre

Bagota E. Egy kiállítás kepéslapjai 2

Esti Hirlap, Bp. 1980 dec. 6

Kassák Lajos

Tristan Tzara
Gáz-sziv.c.könyvének
cimlapja.

Nagy Zoltán: Kalligráfia és tipográfia egy párizsi kiállitáson.
Müvészet,1981.március - 45.lap.

GÁZ-SZIV
dada
TZARA